indignus premio.vt 23.q.6.§.ex his,circa prin. & talis obedientia
nulla,vel minima eſt.viii.q.1.ſciendum.ergo per cōtrarium, qui
6 †inuitus offendit,nō eſt ei ita imputandū.ff.de bo.li.qui cum ma
ior.§.ſi libertus.& ff.fam.er.qui erat hæres.Item eſt,arg.q̃ ſi cleri-
cus inuitus ferat teſtimoniū ↄ̃ eccleſiam ſuam, q̃ ei nō ſit impu
tandum,ſecus ſi ſponte aduocet ↄ̃ ipſam.s̃.de poſtu.c.vlt.Tu vero
dicas, q̃ ſi excuſetur a tanto, non tamen a toto, vt patet in eo,
quod legitur,& notatur.s̃.quod me.cau.ſacris.

SVMMARIVM.

1 *Reus omnium factus eſt qui in vno legem offendit.*
2 *Virtus omnis detrimentum patitur ab vno vitio.*
3 *Peccato qui in vno perſeuerat omnia bona perdit.*
4 *Saluari nemo poteſt abſque charitate.*
5 *Teſtis qui aliquid addit de ſuo,totum teſtimonium partis mandacio decolorat.*

CAP. IX.

1 DEfleat. [In vno.] ſ. præcepto legis, vnde,ſcriptū eſt Ia.ii.d.Qui totam †legem ſeruauerit,
offendit autem in vno,omniū factus eſt reus. de pœ.
diſt.v.fratres.vel in vno.i.mortali peccato.[Factus est
omnium reus.]quo ad vitam æternam : quia pp id ſolum dāna-
2 bitur,nam & omnis †virtus detrimentum patitur ab vno vitio.
3 de pę.di.v.dolendum.†qui.n.in vno peccato pſeuerat,oīa bona p
dit,vt ibi.Vel in vno.i. in vna virtute : quia tunc vitiū aſciſcitur.
4 xxxii.q.1.cum renuntiatur.Vel in vno.i.in charitate ſine †qua ne
mo ſaluatur.vnde Apoſtolus. j. Corin.xiii. Et ſi tradidero corpus
meum ita vt ardeam,charitatem autem non habeam,nihil mi
hi prodeſt.de pœ.diſt. iij. ſi quis autem non habens charitatem.
5 ad ſi.di.Sic & in teſte.is enim,†qui aliquid addit de ſuo, totum te
ſtimonium partis mendacio decolorat.iii.q.xi.pura.ſi.de conſe-
cra.diſtin.iii.non licet.non oportet.& ix.di.ſi ad ſcripturas ſacras.

SVMMMRIVM.

1 *Paſtor qui tacet,vel diſſimulat,conſentire videtur.*
2 *Epiſcopi propter negligentiam in corrigendo ſubditos deponi debent.*
3 *Paſtor tenetur de cuſtodia.*
4 *Argentarius qui dicit librū rationis incendio, vel ruina amiſiſſe probare debet.*

CAP. X.

QVamuis. [Paſtor neſcit]Quia paſtor, ſiue pre latus tenetur inquirere, & corrigere
ſubditorum exceſſus, alioquin ſanguis eorum de pre
latorum manibus requiretur.s̃.de offi.ordi.irrefraga-
bili. reſpon. j. cum concor.ibi poſitis.& ſic non habebit excuſa
1 tionem. Paſtor†.n.qui tacet,vel diſſimulat,ↄſentire videtur. xli.
diſt.ſit rector.ibi,paſtorem enim &c.83.diſt.error. quare non po
teſt vti pro defenſione ſua.verbo apoſtoli dicentis. Act. xx. alias
xv.f.Mundæ ſunt manus meæ a ſanguine.&c.diſt.xliij. Epheſiis.

2 [illegible]les†[illegible]es deponi debent propter negligentiam.83.di.dictum.
3 & [illegible]q.§.ecce cum honoris.lix.alias lxix.di.c.ſi.infi. Item†paſtor
tenetur de cuſtodia.ff.loc.qui mercedem.xiij.q.iiij.tres perſonas.
[illegible] & ſi [illegible]catur, q̃ dolo eius periit,& ipſe neget,ipſi incūbit pba-
tio,cum [illegible] ratione officij debeat cuſtodiam habere, vt hic pa-
tet.& [illegible] eo quod leg.& no.s̃.de offic. archid. ea quæ.& ſi dicit
4 [illegible] ouē,probet & ipſe dolum abfuiſſe,ſicut argentarius † p
[illegible]re debet ſe amiſiſſe rationē cum ruina,vel incendio.ff.de eden.
ſi quis ex argentariis.§.vlt.Idem in cuſtode carceris. ff.de cuſto.&
[illegible]re.[illegible]e.& vlt.& ff.de effracto.per totum.& idem in depoſito.
ſupra,de depo.bona fides.cum ſuis concord.& adde quod no.ſu.
[illegible] de pœn.omnis.reſpon.j.vbi notatur quid ſit cura.

SVMMARIVM.

[illegible] *Eccleſia Romana quod probat,vel reprobat, & aliæ facere debent.*
[illegible] *Homagium in ſpiritualibus non debet fieri.& nu.4*
[illegible] *Obedientia ad ſpiritualia extenditur.*
[illegible] *[illegible] obedientiæ poteſt exigi pro ſpiritualibus.*

CAP. XI.

1 INdignum. [Alienū.]ergo & a cōſuetudine aliarū eccleſiarū debet eſſe alie-
nū:†quia qđ Romana eccleſia pbat, vel reprobat,&
alię eccleſię hoc idem facere debent,cū ab ipſa ſuam
[illegible]beant inſtitutionem,& authoritatē.xi.diſt.ↄn̄s.& c. nolite.ex.
[illegible]tis priuilegiis ſuis.qđ dic,vt no.s̃.de temp.or.c.1.& de re iud.in
2 [illegible]. [Homagiū.]i.ſacramentū†fidelitatis,qđ non debet quis fa
[illegible] pro [illegible]quo ſpirituali,cū illud ſit ſimoniacū.s̃.de ſimo. ex dili
[illegible] ibi de hoc. Alias aūt clericus tenetur p̄lato ſuo facere obediē
[illegible] & in [illegible]ibus debet iur̄m præſtare de obedientia,ſiue ēt fidelita
[illegible] poſt receptam adminiſtrationem.s̃.de iureiu.nullus. xxiii.diſt.
[illegible]. s̃.de ma.& obe.dilecti filii.& s̃.de iureiu.ego.& s̃.de priui.anti-
3 qua †Et extenditur obedientia ad ſpiritualia,& in his,quæ ad eū
pertinent,vel ad officium cuiuſlibet prælati,ar.x.di.ſuſcipitis.xi.q.
[illegible]quid [illegible]um.vii.q.1.quia frater.ad quem.& laici, & ēt Impera-
tor tenentur.lxi.di.Valentinianus.s̃.de ma.& obe.ſolitæ.† Homa
gium vere eſt de temporalibus,& de his,quæ ad temporalia perti
[illegible]t.xxiii.c.v.de forma.& ideo homagium in hac ſignificatione
ſumptum nunq̃ pro ſpiritualibus eſt præſtandum, vt hic,nec p-
[illegible]et in hac conſuetudo: quia tanquam iniqua præſcribi non
[illegible] ſicut patet in eo,quod le.& no.s̃.de conſue.c.1.& fi.ſecūdum.
4 †Pro ſpiritualibus igitur exigi poteſt iuramentum obediētię,
[illegible]ut no.[illegible].de ma.& obe.legabatur.s̃.de iureiu.ego. alias enim in
[illegible] is nullum iuramentum,nulla pactio, nulla obligatio
[illegible]ita de[illegible]t interuenire,& ſi interueniret,nullam obligationem
[illegible] de facto inducit.s̃.de pac.pactiones.B.quod dic, vt no.
[illegible] x diligenti.s̃.de ſta.mo.recolentes.§.1.s̃.de exceſ.præla.
[illegible] e priui.antiqua.reſpon.1.ita q̃ poſtquam.s̃. de re iudi.
[illegible] inter[illegible]os.s̃.de iureiu.nimis.ergo Deum time,& eius manda
ta obſerua hoc eſt omnis homo.Eccli.vlti.

Explicit commentum decretalium domini Hoſtienſis.

Henrici de Seguſio Cardinalis
HOSTIENSIS
IVR. VTR. MONARCHAE
CELEBERRIMI
In Sextum Decretalium librum Commentaria,
DOCTISSIMORVM VIRORVM
quampluribus adnotationibus illuſtrata.

Hac nouiſſima Editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus expurgata, ſuoque priſtino typo reſtituta.

Recens acceſſerunt SVMMARIA, & INDEX Locupletiſſimus.

VENETIIS, APVD IVNTAS, MDLXXXI.

Henrici de Seguſio Cardinalis

HOSTIENSIS

IVR. VTR. MONARCHAE

CELEBERRIMI

In Sextum Decretalium librum Commentaria,

DOCTISSIMORVM VIRORVM
quampluribus adnotationibus illuſtrata.

Hac nouiſſima Editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus expurgata, ſuoque priſtino typo reſtituta.

Recens acceſſerunt SVMMARIA, & INDEX Locupletiſſimus.

VENETIIS, APVD IVNTAS, MDLXXXI.

INDEX RVBRICARVM
AC CAPITVLORVM
HVIVS VOLVMINIS.

Appellationibus.	18	Statuimus.	eo.
Cordi.	eo.	*Officio legati.*	8
Legitima.	20	Officij.	eo.
Romana.	21	*Officio iudicis ordinarij.*	9
		Romana.	eo.
Cenſibus.	25	*Pœnis.*	31
Romana.	eo.	Romana.	eo.
Confeſsis.	13	*Pœnitentijs.*	31
Statuimus.	eo.	Romana.	eo.
Conceſſione prebendæ.	22	*Priuilegiis.*	30
Quia cunctis.	eod.	Volentes.	eo.
Dolo & contumacia.	12	*Rebus eccleſiæ non alienan.*	24
Actor.	eo.	Dudum.	eo.
		Regularibus.	27
Eo qui mittitur in poſſeſs.	13	Is qui monaſterium.	eo.
Eum qui.	eo.	*Reſcriptis.*	2
Electione, & electi poteſtate.	4	Cum in multis.	eo.
Statuimus.	eo.	Præſenti.	eo.
In electionibus.	5	Diſpendia.	3
Exceptionibus.	16	*Reſtitutione ſpoliatorum.*	12
Pia.	eo.	Frequenti.	eo.
Foro competenti.	10	*Sententia, & re iudicata.*	17
Romana.	eo.	Aeterni.	eo.
		Sententia excommunicationis.	32
Homicidio.	28	Cum medicinalis.	eo.
Pro humani.	eo.	Solet.	34
		Supplenda negligentia prelatorum.	16
Iudicijs.	10	Romana.	eo.
Iuris.	eo.		
		Teſtibus.	14
Litis conteſtatione.	11	Romana.	eo.
Exceptionis.	eo.	Ad hæc.	15
Officio vicarij.	7	Præſentium.	eo.
Romana.	eo.		
Officio & poteſtate iudicis deleg.	7		

FINIS.

HOSTIENSIS
I. V. D. CELEBERRIMI.
IN SEXTVM DECRETALIVM
Librum Commentaria.

¶De reſcriptis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Infinitas generaliter reprobatur.*
2 *Clauſula quidam alij, appoſita in reſcriptis non extenditur vltra quatuor perſonas quæ in primo citatorio ſunt nominandę & nu. 8. & 12.*
3 *Infinitas & generalitas obſcuritatem parit, & in quibus caſib. reprobatur.*
4 *Multitudo oneroſa nihil habet honeſti.*
5 *Clauſula & quidam alij, an habeat locum in literis epiſcopi vel inferioris.*
6 *Lites dirimere boni pretoris eſt.*
7 *Actor an cogitur exprimere quæſtiones ſuper quib. intendit agere reo inſtãte.*
9 *Tabellio quod aliquam fraudem faciat non præſumitur.*
10 *Inconſtantia recuſatur.*
11 *Impetrans literas pro beneficio primo uacaturo, quod ipſe acceptandum duxerit, ſi vnum acceptauit an poßit uariare.*
13 *Citatis quatuor virtute clauſulæ et quidam alii ſi unus eſt epiſcopus, qui non poteſt conueniri ſine ſuo capitulo qui excedit numerum, an teneat reſcriptum ita ut poßit citari ſolus epiſcopus & quid in vniuerſitate vel collegio. 14.*
15 *Patronus laicus poteſt uariare, eccleſiaſticus vero non.*

CAP. PRIMVM.

1 CVm in multis. Infinitas† ge
neraliter reprobatur, ideo genera
2 lis clauſula. quidam † alii, ne vltra
quatuor extendatur, reſtringit quo
rum noĩa in primo citatorio dẽnt
exprimi, vt fraus, & variatio euite-
tur. [In multis iuris articulis.] Infi-
3 nitas† enim & generalitas obſcuri
tatem parit. ff. de iure fiſci. ita. ideo
reprobatur in quibuſdam articulis.
Primo circa religionum diuerſarũ inuentionẽ. ĩ. de relig. do. ne
in vna. Secundo circa teſtium productionẽ. ſ̃. de teſtib. cum cãm
q̃ inter epm. §. volẽtes. & c. ſignificauit. §. j. ver. niſi forte. ff. de teſti.
l. j. §. fi. Tertio circa teſtiũ reprobationem. ſ̃. de teſti. licet dilectus.
§. mandamus. in antiq. Quarto circa graduum computationẽ.
ſ̃. de cõſan. tua nos. §. j. in fi. Quinto circa multitudinis correctio-
nẽ. ſ̃. de cle. exc. mi. latores. xliiij. diſt. ꝯmeſſationes. & de hoc no. ſ̃.
de temp. ord. c. ii. Sexto circa fidei cõmiſſi onerationẽ. ff. de leg. 3.
fideicõmiſſa. §. ſi quis. x. Septimo reprobatur generalitas circa ex
ceptionum, ſiue iuriũ renuntiationẽ. ff. ſi quis cau. ſed & ſi quis. §.
quæſitũ. Octauo reprobatur infinitas circa dãni infecti cautionis
obligationẽ. ff. de dã. infec. qui bona. §. fi. & adde quod no. ſ̃. de fi-
deiuſ. eum qui. Nono circa fideiuſſionem. ſ̃. de fideiuſ. c. fi. & ca. j.
Decimo circa relictorum ad pias cãs exactionẽ. C. de ſacroſ. ecc.
l. fi. Vndecimo circa iurĩ vſque ad certã quantitatẽ delationẽ. ff.
de in litẽ iuran. videamus. §. iurare. & §. ſeq. Duodecimo reproba
tur generalitas circa iudicum & reſcriptorũ impetrationẽ. ſ̃. eo.
ad hæc. & c. quia nonnulli. ſ̃. de do. & contu. ex literis. Decimoter
tio circa ordinatorũ multitudinem. ſ̃. de æta. & qua. cũ ſis. ver. de
bet. Decimoquarto circa generalis clauſulæ reſtrictionẽ, vt hic.
& ſ̃. eo. ſedes. vbi de hoc. Decimoquinto circa litium motionẽ. ſ̃.
de dol. finẽ. C. de iud. apertiſſimi. & l. properandum. ff. de arbit. nõ
diſtinguemus §. q̃ſitũ. Decimoſexto circa excõicationis ob cõio
nẽ incurſionẽ. xj. q. 3. qm̃ multos. & merito talis generalitas, & in
finitas reprobatur, quia multitudo† oneroſa nihil hẽt honeſti. in
Auth. de referẽ. ad fi. coll. 7. ¶[Prouide] 2. pars. & dic, prouide. i. ad
prouidentiã, ſiue ad ꝓuiſionẽ illorũ, ꝯ quos literę impetrantur, ſi
ſ̃. de off. del. ſup qõnu. §. verum. ad finẽ. & ſ̃. eo. ca. proxi. & merito
talibus prouidetur, qa frequenter iniuſte & calumnioſe vexantũ
ab impetrantib. qui literis apoſtolicis ſæpius abutuntur. ſ̃. eod. qa
nonnulli. & c. nulli. & ſ̃. eo. diſpendia. [In literis.] Quid ergo de li
5 teris† tẽporum? Non videtur de illis loqui hęc litera. arg. 25. di. qua
lis. ſed ſi de literis Papæ hoc cauetur, de quibus vr̃ minus, ꝙ con-
ſtringi debeant, multo fortius de literis inferiorũ. ar. ſ̃. qui fil. ſint
leg. per venerabilẽ. Immo dicas, ꝙ alia rõ reformat pactum, qa ſi
dubium occurrit, citius põt ad ipſum haberi recurſus, q̃ ad Papã
tm̃, nec frequentant inferiorũ literæ, ſicut Papæ. ad hoc ſ̃. de off.
del. cũ ſuper abbatia. & c. ſup qõnum. §. quem vero. & ideo dixit
literis nr̃is. ſi. ſ̃. eo. c. prox. [Inſeritur] Hoc mõ ꝯqueritur Titius de
Petro, & qbuſdã aliis, q iniuriantur ei, ſup æquo & quibuſdã aliis
ſ̃. e. paſtoralis. §. j. & c. ſedes. vbi de hoc, hic tñ nõ reſtringitur clau
ſula generalis res tm̃ reſpiciens, ſed perſonas. Et eſt rõ, quia boni
6 †prætoris eſt lites dirimere. ff. ſi cert. pet. quidã æſtimauerunt. ſ̃. de
dol. & ꝯtu. finem. ergo & ſup quatuor. & ſuper decẽ. & ſuper cen-
tum actionib. põt agere impetrans. ff. de lib. cã. ſi pariter. ff. de qb.
reb. ad eum iudicem. l. j. & ij. Alibi tñ reſtringit clauſula rerum,
vt ſ̃ eo. ſedes. ſed illud eſt quo ad deſcenſum, alias non eſt vis, vn-
de ſi impetras reſcriptum ſup quadã ſumma pecuniæ. & ad v. &
ad mille marchas trahitur. ſ̃m ſtilum curiæ Romanę, qui cõſide
7 randus eſt. ſ̃. de cri. falſi. q̃ graui pœnæ. Sed nunquid reo† inſtante
debet exprimere qõnes ſup quibus intendit agere? Dicas, ꝙ ſic, ne
ad futura forſan reſcriptũ trahatur. ſ̃. eo. quia nonnulli. quod dic
vt copioſe no. in Summa. eo. ti. §. quod continet ius cõe. ver. non
ſolum. & ſeq. [Non trahantur] coactionem notat, & probatur. ſ̃.
de fo. cõpe. ſi diligenti. § j. ver. ne clerici. & ver. manifeſte. nã iudi-
ciũ redditur in inuitum. ff. de verb. obl. inter ſtipulãtẽ. §. j. Verum
nec voluntarij litigabunt, quia non poteſt hęc iuriſdictio proro
gari. ſ̃. de offi. del. P. & G. ¶[Quorum nomina] 3. pars. & dicas quo
8 rum, aliorum, †vel quatuor, quos impetrator per dictam genera-
lem clauſulam conuenire intendit. [Noĩa] & cognomina, vel a-
lias certas circumlocutiones. ſ̃ de teſti. licet ex quadam. vt oĩs ęq
uocatio euitetur. alias ꝯ ſ̃. eo. ſignificante. & c. quia nonnulli. [In
primo citatorio.] cuiuſlibet illorum quatuor. ſ̃m d. n. q. d. quili-
bet ex quatuor ad minus ter eſt citandus 24. q. 3. dę illicita. ff. de
iud. ad peremptorium. ſ̃. de do. & contu. prout. Igitur ſi in primo
citatorio cuiuſlibet perſonæ non exprimantur noĩa, pręſumitur
impetrans doloſe verſari, ſed ſi apponitur in primo cuiuſlibet,
non eſt neceſſe, ꝙ in ſequẽtibus apponatur. Vr̃ tñ ſufficere, ꝙ in
primo citatorio illius, quem primo citari fecerit, hæc noĩa expri
mantur, dummodo per manum tabellionis fiat, & in cartulario
9 curiæ apponatur. ar. ſ̃. de prob. qm̃ ꝯ falſam. nec præſumo, ꝙ† ta-
bellio per cuius manus oĩa tranſeunt, aliquam fraudẽ faciat cir-
ca hoc. ff. de teſt. Domitius. ſ̃. de præſcri. ad audientiã. Et idem vr̃
etiam, ſi in primo citatorio non exprimant, dum nõ in actis re-
periatur ſcriptum ꝑ manũ publicã, & corã teſtib. arg. C. de ſent. q̃
ſine certa quanti. profer. l. pe. ad fi. q̃uis enim hæc verba videant
ꝯdicere, eſt tñ de mente, ꝙ ſufficit hoc taliter fieri, ꝙ nõ ſit locus
fraudi, vel variationi, vt apparet ex ſequ. ad hoc ff. de legi. ſcire. ff.
de leg 3. non aliter. Verum quia impetrantes ſunt nimis calum
nioſi, dicimus vtrunque ſeruari debere. ſ. non ſolũ mentẽ, ſed ver
ba, quia in talibus non poteſt nimis magna cautela adhiberi. Sed
ſi hoc omittãt, nõ dicimus primũ reſcriptum ꝑꝑ hoc vitiari, ſpe
ctat tñ ad iudices potius, q̃ ad partes, oẽm adhibere cautelam. ar.
ff. de iudi. ſi prætor. ff. ne quid in lo. pu. l. fi. ergo caueat cui, & quali
ter delegabit. ar. ſ̃. eo. c. proxi. & nomina quorum corã eo expreſ-
ſa fuerint, ſignificet delegato, nec quouſque corã eo expreſſa fue-
rint, ſubdeleget. ar. ſ̃. eo. paſtoralis. §. j. & ii. Et ei conſulimus, ꝙ in
nullo procedat, quouſque noĩa ſint expreſſa. Sed nũquid ex quo
noĩa expreſſit, & ſcribi fecit, eſt locus variationi? Scripſit. B. ꝙ nõ,
quia ex quo noĩa ipſa expreſſit, perinde habetur, ac ſi eſſent exp̃ſ-
ſa in literis, & ſic non extenduntur literę ad alias perſonas ſ̃. eod.
c. quia & c. ſignificauit. & ſ̃. de off. dele. P. & G. & hoc videtur velle
10 hęc litera, nam & talem inconſtantiam merito† recuſabit iudex
ff. de procu. in cãæ circa. prin. Sed ꝯ. ff. de colla. bon. nunquam. ff.
de interro. act. de ætate. §. ex cã. & §. fi. & ſ̃. de excep. paſtoralis. Di-
cas, ꝙ ſi in aliis caſibus ex cauſa admittatur variatio, in hoc tamẽ
caſu non eſt admittenda, quia iſte impetrãs odioſus eſt, & debuit
venire inſtructus, quem noĩaret, & quem conueniret. C. de dila.
l. ii. canonizata. 3. q. 3. §. ſpatium. C. de tempo. in integrum reſt. pe
tendæ. ff. de excep. do. pure. § fi. ff. de calum. annus. Quid ſi quis im
11 petrauit, †ꝙ ſibi prouideatur de beneficio primo vacante, quod

ipſe duxerit acceptandū.expreſſit vnum,& acceptauit, nunquid
poſtea poterit variare,& aliud acceptare?Hic eſt ar.ꝙ non. ſm B.
Hoc puto verum,ſi vacans acceptauit,& ipſum conſequi potuit.
s̄.de conceſſ.pb.extra.quia in cunctis.§.pe.ſi autē conſequi non
potuit,quia forte is,qui conſimiles literas habebat, priores prius
datas acceptauerat.ar.s̄.de of.del.ex parte.j. vel ſi acceptauit non
vacans,quia talis acceptatio non tenuit, variare poterit, & aliud
acceptare.ar.ff.de op.leg.l.ij.& quia verba intelligenda ſunt cū ef-
fectu.s̄.de cle.non reſi.relatum.Caueat tñ ſibi talis,ne per ſnīam
ſuccumbat,ſiue colluſione aliqua,nam ſi colluderet,non ſibi ꝓ-
deſſet,ſed obeſſet.s̄.de collu.deteg.c.ij. Sed & ſi compromitteret,
vel alias componeret,imputaretur ſibi,nec poſſet aliud accepta-
re.arg.ff.de euic.ſic dictum.§.ſi a compromiſſo.s̄.eo. ad audien-
tiam.[Exprimat.] vt ſic appareat de quib. ſenſit & ꝯ quos impe-
trauit,nec liceat his relictis aliquam fieri emendationem, vt in
Auth.de teſti.§.quia vero multi.coll.7.[Forſitan.] hoc ideo dicit
ꝗa hoc bene poſſet fieri ſine fraude,puta quia alii ſucceſſit, ex cu
ius ꝯctū agat.ff.de inter.act.de ætate.§.ex cauſa.ff.de reg. iu.qui in
alterius.Veruntñ quia & fraudulenter fieri pōt,mutatur hoc ius
ne vllum dānū accidere poſſit.Inſti.de auth.tu.§.j.ibi,neq; tñ hę
reditatē &c.[Relinquatur] cui & ius,& iudex occurrere debet. s̄.
eo.ſedes.in fi.& c.ſeq.in fi.& s̄.qui ma.accu.poſſ.ſignificante.Inſt.
vi bo.rap.§.ſed ne dum talia.[Circa ea] ſ.noīa.ergo patet hic, ꝙ
12 ex quo expreſſa ſunt,ſemel † variare non licet,nec vltra quatuor
poſſunt per hanc generalem clauſulā cōueniri. Sed quid ſi vnus
13 de quatuor † eſt eps̄,qui conuenitur ſuper limitibus epatus, & ſic
ſine ſuo capitulo,non poteſt eſſe in iudicio, qui ſunt forſitā pluſ-
quam centum?Dic,ꝙ oēs computantur pro vno.ar.s̄.de ma. &
obe.c.fi.& s̄.de offi.del.ſuper eo.Idē ſi ſunt plures eandem litē ha
bentes forſan ex cā ſocietatis,vel quia ſunt hæredes. qui noīe te-
ſtatoris defuncti conueniuntur.ff.iudi.ſol.iā tñ.§.in hac. Et idem
14 in cauſa indiuiſibili s̄.de appel.vna.Idē ſi † vniuerſitas,vel collegiū
conueniuntur.s̄.de ſindico.c.vnico.& s̄.de ſen.& re iud. cum ſup
& in hoc conueniunt hi,qui ſuper hoc c.gloſſauerunt. Tu tñ di
cas,ꝙ nulla vniuerſitas,nullum collegiū poterit per hanc gñalē
clauſulā conueniri,niſi vniuerſitas,vel collegium aliquod fuerit
ſpecificatum.ar.s̄.eo.ſedes.Et eſt ratio quia ſm ſtilum curiæ alia
eſt forma literæ impetratæ ꝯ ſingulares,alia ꝯ vniuerſitatem,vn-
de tunc ſemper conſueuit apponi hæc clauſula prouiſo. ꝙ in di-
ctam vniuerſitatem ſine ſpeciali mandato noſtro nullā excōica
tionis,vel interdicti ſnīam proferatis.quod hodie de excommu-
nicatione ēt ordinariis prohibet.s̄.de ſen.exc.Romana.§.fi.& idē
eſt qñ aliquis nobilis baro cōuenitur.Ergo aut vniuerſitas aliqua
eſt ſpecificata,& tunc ēt quatuor per generalem clauſulam pote
runt conueniri,dummō non ſint maiores. q̃ expreſſi, aut nulla
eſt ſpecificata,& ſic nulla poterit cōueniri.[Libere variare.] ſecus
15 in patrono laico, quia † ille variare poteſt, ſed eccleſiaſticus non
poteſt.s̄.de iure patro.ꝙ autem.reſpon.j.& c.cum autem.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ quibus & vbi ſunt a ſede apoſtol.delegandæ.& nu.16.& 17.*
2 *Decretum quid ſit.*
3 *Decretalis epiſtola,quæ dicatur.*
4 *Conſtitutio quæ ſit.*
5 *Canon,quod dicatur.*
6 *Dogma in doctrina fidei conſiſtit.*
7 *Mandatum quod dicatur.*
8 *Interdictum quid ſit.*
9 *Sanctio,quæ dicatur.*
10 *Pragmatica ſanctio quæ ſit.*
11 *Iudex delegatus non idoneus ſi fuit datus a cancellario ex certa ſcientia, an poſſit contra eum excipi.*
Et quid ſi partes,vel eorum procuratores de cōi conſenſu interpretauerunt.
12 *Papa delegando cauſam ſimplici clerico,an & quando teneat delegatio.*
13 *Dignitas officium & perſonatus pro eodem ſupponunt.*
14 *Dignitas,quid ſit.*
15 *Promoueri debet melior & ſuperior.*
18 *Clerici non aduocant coram eccleſiaſtico iudice.*
19 *Eccleſiis in cathedralibus ſunt ponendæ perſonæ idoneæ.*
20 *Ordinarij an poſſunt committere cauſas cuilibet clerico.*
21 *Epiſcopi ſunt inſtituendi in ciuitatibus,non in caſtris,vel villis,nec in alijs locis uilibus.*
22 *Canonici omnes debent eſſe periti.*
23 *Leges in ciuitatibus docendæ ſunt.*
24 *Magiſtri theologiæ in ciuitatibus ponendi ſunt.*
25 *Curam animarum qui habent,neceſſarium eſt,quod canones non ignorent.*
26 *Studij nomine non intelligitur illud,quod in caſtro,vel villa exercetur.*
27 *Ciuitas quælibet inſignis eſt,& in ea reperiuntur periti.*
28 *Cauſa delegata in certo loco ſi vna pars dicit ibi non eſſe copiam peritorum, altera vero ſic,quid agendum.*
29 *Dilatio eſt danda propter abſentiam aduocati.*
30 *Sententia lata velamento abſentiæ aduocati an retractetur.*
31 *Iudices cuius expenſis venient ad locum deputatum.*
32 *Iudex ſi mandat citatis, quòd ſecurè veniant,quia ipſe dabit copiam aduocatorum,an teneantur ire,cum vere non ſint aduocati in loco, niſi extra.*
33 *Citatus tenetur venire,vel mittere idoneum reſponſalem.*
34 *Caſus in quibus prædicta regula fallit.*
35 *Citandus quomodo quis ſit cautè.*
36 *Partes an poſſint renuntiare conſtitutioni c.præſenti de reſc.inuito iudice.*

CAP. II.

a P
1 Reſenti. [a] Prouidet dñs noſter,ne cauſæ aliis
q̃ † perſonis, ſeu canonicis cathedra-
liū,vel collegiatarū eccleſiarū venerabiliū a ſede apo
ſtolica delegentur,nec alibi,q̃ in ciuitatibus, vel aliis
locis,in quibus poſſet haberi iuris copia peritorum, examinent,
partes non venientes nullā pœnā incurrunt ſi alibi(niſi de cōi ꝯ-
2 ſenſu) citentur.[Decreto.]Decretum † eſt,ꝙ Papa de conſilio fra
trū nulla facta conſultatione ſtatuit,& in ſcriptis redegit,vt hic.
& 25.q.j.generali.& s̄.de his quæ fi.a ma.par.ca.& ſi membra. er
3 go per hoc verbū innuit,ꝙ de fratrum conſilio emanauit. † De-
cretalis vero eſt,qñ ad conſultationem rñdet,ſiue ſolus.s̄. eo.c.j.
ſiue de fratrum conſilio .s̄.de elec.in Geneſi .in fi & c.eccleſia.in
4 fin.Conſtitutio † aūt dr̄,qñ Papa aliquid proprio motu ſtatuit ſi-
ne conſilio fratrum.s̄.de maio.& obe.ſtatuimus.& s̄.de cōſtitu-
5 tionib.qm̄ conſtitutio.Canon † dr̄ quod in concilio promulgat̄
ſiue pronunciatur.s̄.de foro comp.c.2.& 3.ſiue generali.s̄.eo.nō-
6 nulli.† Dogma in doctrina fidei conſiſtit.de conſe.diſt.v.c.pe. ſi-
7 cut eſt illud.s̄.de ſum.Trin.c.j.& ij.§.fin.† Mandatum dr̄,quando
tractatur de moribus.4.di.denique.& s̄.de vita & ho.cler.vt cleri
8 corum.Interdictū eſt,† qñ nulla pœna adiicitur. de conſe. diſt.4.
9 non oportet.Sanctio † vero fit cū adiectione pœnæ.xvij.q.4.ſi qs.
10 ſuadente.† Eſt & pragmatica ſanctio,de qua not.s̄.de rerum.per-
mu.c.j.[Prouidendum.]Per hoc dixerūt aliqui, ꝙ bene valebūt
literæ etiam ſi cauſæ perſonis inferioribus committuntur, quia
hoc decretum non continet ius cōe,ſed eſt quædam prouiſio, q̃
Papa imponit cancellariis,& legatis:ſed dic prouidendū.i. proui-
de & iuſte ſtatuendum.ſi.s̄.eo.c.proxi.& intelligit,qñ impetrans
11 elegit iudices,quos voluit.Quid ergo ſi conſtet,† ꝙ cācellarius ex
certa ſcientia ipſos dedit? Non videtur tunc habere locum exce
ptio.arg.ff.de iud.obſeruandū. Qui ſi de cōi conſenſu impetraue
runt partes,vel partium procuratores?Non poterit excipi ar.s̄.de
off.del.cū olim magiſter.§.præterea.& ca.ſuper qōnū.§.verum.s̄.
de cā.poſſ.& proprie.cum olim §.j.s̄.de ſent.& re iudic.cām quæ
ante fi.s̄.de verb.ſign.in his.ante fi.cum hoc ſtatuatur pro cōmō
priuatorum,ei renuntiari pōt tacite,& expreſſe.s̄.de fo.compe. ſi
dil genti.§.j.ver.manifeſte.s̄.de regularib. ſtatuimus. vbi de hoc.
12 Quid † ſi Papa ſcribit alicui ſimplici clerico?Si conſtat,ꝙ ex certa
ſcientia hoc facit,excipi non pōt,& ſic intellige.s̄.de priuil. cum
olim.ii.rñ.j.ver.interim aūt.alias ꝑſumā ſubreptitiū, vel expecta-
bo ſcdam miſſionē.in Auth.vt nulli iud.§.hoc vero iubemus.ni
ſi & dicatur in literis non obſtante tali ꝯſtitutione.s̄.eo.nonnulli.
[Vel legatis.] vel delegatis,nā hi ęquales ſunt quo ad illū , a quo
iuriſdōnē hñt.s̄.de offic lega.ſtuduiſti. & ſi tales pñt ſubdelegare
quibuſcunq; vellent,fruſtratoria eſſet hæc prouiſio,& illi frequē
ter eluderentur,qđ vitandum eſt.ar.s̄.de diuor.quanto.§.pe. Hoc
ſi velit delegare iuriſdōnē,ſecus ſi committit audiētiam alicuius
articuli,nam in auditoribus hæc conſtitutio non vēdicat ſibi lo
cum.ar.s̄.de off.deleg.ſuper qōnū.§.fi.ſm d.n.Sed ꝯ.eod.tit.§.ve-
rum.vbi innuitur,ꝙ poſſit excipi,niſi datus ſit de partium volun
tate.Dic,ꝙ ibi loquitur de ſuſpecto, nec facit vim in vtilitate, &
verba huius conſtōnis non includūt auditorē,vt patet in ſeq.gl.
[Cauſæ.]Hæ non cōmittunt̄ ſine iuriſdōne.s̄.de off.del.præterea.
ergo non ꝓhibet,quin audientia alicuius articuli , vel mera exe-
13 cutio cuilibet clerico committi poſſit.[Dignitate]dignitas † offi
ciū,perſonatus pro eodem ſupponunt.s̄.de conſti.cū acceſſiſſent
& de hoc no.s̄.de clericis nō reſi.quia non nulli.[Præditæ]i. præ
14 aliis dotatæ,vel latæ,vel poſitæ eſt enim dignitas † quædam præe-
minentia in eccl̄ia.s̄.de verb.ſign.q̃uis. Et de hoc præſumēdum
eſt,ꝙ rōne bonitatis,& diſcretionis ſuę ꝓmot⁹ ſit,oīa recte agat.
15 s̄.de ꝑſum.cū in iuuentute.xl.di.c.j.61.di.miramur.nā & † melior
& ſuperior ꝓmoueri dēt.63.diſt. metropolitano : cuius reſpectu
cæteri grex dñr.25.di.vnum.§.nunc autem.s̄.de off.cuſto.ca.ij.§.
in his.& qui magis laborauit, meliora habet merita,ſiue ſtipen
dia.C.de off.ma.off.l.ij.in fi.& quanto quis meliorib.prę eſt, tan-
to melior,& honeſtior eſt.i.eſſe dēt,vel præſumitur. in Auth. de
16 deſen.ci.§.nos igit.j.col.coll.3.Ex hoc tñ † vr̄,ꝙ ſedes apoſt. nō cō
mittit cām alicui minori.25.ann.ar.s̄.de elec.cum in cunctis. §.
inferiora.Sed credimus,ꝙ ſufficiant.xx.ann.s̄.de offi.delega. cum
viceſimum.vbi plene de hoc dixi,ideo etiam.s̄. ſequitur de cano
nicis,in quibus non requiruntur.xxv.ann.ſed ſufficit, ꝙ ſint ado
leſcentes.argu.s̄.de praben.ſuper inordinata. quod dic,vt ibi not.
Intelligas tamen,ꝙ quo ad hoc,de quo hic quæritur, neceſſe eſt,
quòd canonicus habeat ad minus.xx.ann.vt nota.s̄. [Cathedra-
libus.

ADDITIO.

a ¶Hanc hodie non habemus,ſed ex ea pro magna parte fuit ſumpta decr.ſtatuti. titu.quæ eſt in ordine ij.

17 libus.]Hoc ideo dicit : † quia in his præſumuntur eſſe meliores
clerici , & diuinæ legis & humanæ periti. xxiiij.diſt.quando.s̄.de
magiſtris.c.j.& c.quia.& c.ſuper ſpecula.s̄.de elec.ne pro defectu.
[Honorabilibus]Hoc ideo dicit: quia non ſufficit,ꝙ ſint collegia
tæ tenues,ſicut ſunt multæ in Sicilia, & Tuſcia, ſed requiritur, ꝙ
ſint honorabiles.i.propter perſonas literatas,& honeſtas ibi poſi-
tas ꝓpter facultates amplas honorandæ.Quid enim ſi magni vi-
ri magnas cauſas agerent coram illiteratis clericis & pannoſis?Ve
18 re riſui parerent.ſecundum.d.n.ideo prohibitum † eſt , ne clerici
aduocent coram ſeculari iudice.vt j̃.de poſtu.ca. j. Quid enim ſi
ſit canonicus cathedralis, vel eccleſiæ tenuis , puta Vacieñ.alias.
Venteñ.nam in multis cathedralibus inueniuntur idiotæ & pan
noſi? Reſpon Sufficit,ꝙ ſit cathedralis ſecundum.d.n.& eſt ratio
quia pro maiori parte ſunt honorabiles quo ad diuitias & perſo
nas, nam quod raro fit (ſicut vetus ſapientia docet) non obſeruāt
legiſlatores,ſed quod fit plerunque.i.frequenter, & reſpiciunt, &
moderantur,vt in Auth.vt ſine prohibi.matres fili.tu. ge. §. quia
vero.colla.vij.arg.iiii.diſt.erit.ff.de leg.nam ad ea.[Inſtitutæ.] arg.
19 † ꝙ in honorabilibus eccleſijs & maxime in cathedralibus ſunt
ponendæ perſonæ idoneæ,& non minores.xx.annis,arg.s̄.de off.
deleg.cum viceſimum.nec laici,arg.s̄.de iud.decernimus.imo ec
cleſiaſticę,tonſuratæ,honeſtæ,& literatæ.s̄.de inſti.ca.ii.& c.ad de
corem.quod dic,vt ibi no.nec enim ſunt cauſæ eccleſiaſticæ aliis
delegandæ.s̄.de offi.deleg.ſi pro debilitate.& c.cum te.Sed nunqd
20 † ordinarij hac conſtitutione aſtringuntur? Non.imo poſſunt
delegare,quibus volunt clericis etiam inferioribus. ſecundum.d.
n.Et eſt ratio: quia ſicut in reſcriptis apoſtolicis maior diligentia
adhibetur.s̄ eo. ad audientiam.vbi de hoc.ita & in iudicibus ſuis,
qui nec aliter debent procedere,quam ipſe proceſſurus eſſet.s̄.eo.
ſuper literis.in fi.j̃.de appel.nouit.& ideo magis poſſet confundi
Papa tanquam maior,ſi in proceſſu iudicis ſui aliquid iniuſtum,
vel indecens poſſit notari,ipſe tamen ſibi cauebit bene,vt patet.j̃.
de vſu pal.niſi ſpecialis.¶[Nec alibi] ii.pars.[Ciuitatibus.] in qui-
21 bus ſunt † epiſcopi inſtituendi,non in villis,vel caſtris, vel alijs lo-
cis vilibus.lxxx.diſt.c.j.ii.iii.& iiii.& s̄.de priuil. c. j. ideo pręſumi-
22 tur,ꝙ in talibus locis ſit copia peritorum. † nam omnes canoni-
23 ci debent eſſe periti, vt patet in his,quæ no.j̃.de inſti.ca.ii.† in ciui
tatibus etiam leges docendæ ſunt.vt in prooemio.ff. pen. colum.
circa fi.§.hęc autem tria.& §.pen. A talibus locis non ſunt prohi
bendi fratres prædicatores,neque minores.j̃.de exce.præla.nimis
praua.§.ad hæc nec fratres. Sed & in eccleſijs ciuitatum ſunt po-
24 nendi † magiſtri theologiæ , qui ſacerdotes informent in ſacra
pagina, & in his, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur.
25 s̄.de magiſtris.quia nonnulli.§.ſane.† ergo neceſſarium eſt,ꝙ ca-
nones non ignorent,arg.j̃.de tempo.ordi.vel non eſt compos.&
s̄.de ęta.& quali.cum ſit ars artium.j̃.de conſang. & affi. c. j. §.fi.
26 & † nomine ſtudij non intelligitur illud,quod in villa, vel in ca-
ſtro aliquo exercetur.s̄.de cleri.non reſi.ex tuę.quod dic,vt ibi no.
Quid ſi ſit ciuitas,vbi non habetur copia iuris peritorum? hic eſt
diſſentio.Dicas,ꝙ ſufficit,ꝙ ſit ciuitas,& eſt ratio, vt no. in ſimili
quæſtione.s̄.e.ſuper verbo,honorabilibus. ver. quid ergo ſi ſit ca-
nonicus.& ſecundum hunc intellectum illud ibi. quod. j̃. ſequi-
tur non determinat hoc verbum ciuitatibus.ſecundum alia loca
27 tantum,quæ propter hoc inſignia dicuntur.Ciuitas † autem inſi
gnis eſt , & vix eſt, quin in ciuitatibus, vel ibi prope inueniantur
periti,& ſi prope ſunt,in ciuitatibus copia ipſorum haberi poteſt
ad hoc.ff.de rei ven.quæ religioſis.vij.q.j.pontifices.[Vbi.]i.in qui
bus locis inſignibus.[Haberi valeat.] ſiue de longe,ſiue de prope,
nec enim eſt curandum, quomodo habeantur , dummodo ha-
beantur.Vel dic,ꝙ hoc poteſt ſuſtineri quo ad ciuitates, quæ tan-
quam inſignes in hoc priuilegiatæ ſunt,vt no.s̄.in præceden. glo.
in alijs autem locis requiritur, ꝙ in locis inueniantur, & in locis
ſint. Et eſt ratio : quia hæc conſtitutio facta videtur in fauorem
reorum & pauperum, & quia magis conſtat aduocatus aliunde
veniens,quam indigena non eſt bonum hoc dilatare in pręiudi
ciū eorūdem,arg.C.de legi.quod fauore.j̃.de ap.vt debitus. Quid
28 ſi inter partes & iudices ſit ſuper hoc † contentio : quia vnus
dicit inſignis eſt,& habet copiam peritorum,& alius dicit , non
eſt verum quid fiet ? Ad opinionem communem prouinciæ re-
curre.argumen.ff.de ſuppellecti.lega. Labeo.s̄.de ſpon. ex literis.
Quid ſi adhuc ſuper hoc ſit contentio? Non ſtabit ſuper hoc ar-
bitrio iudicis cognoſcentis.argu.C. de arbit.nemini. quia forſan
prouocatus obeſſet , ex quo quia contra aſſertionem ſuam con-
tendis.argum.s̄.de pœnis.dilectus. recurratur ergo ad arbitrium
boni viri.i.iudicis.ff.de iniur.ſed & ſi vnus.§ ait prætor.C.de iud.l.
fina.non tamen ſecularis,ſed eccleſiaſtici.s̄.de arbi. contingit. s̄.
de iud.decernimus.ſecundum dominum noſtrum. Dicas,quòd
recurrendum non eſt ad arbitrium boni viri .i. iudicis. ff.de ver-
bo.obligatio.continuus.§ cum ita. ergo per arbitros huiuſmodi
concertatio ſopiatur.s̄.eo.titu.paſtoralis.reſpon.primo. s̄.de offi-
cio delega.ſuſpitionis.hoc vbi euidenter apparet, & ſi notorium
eſſet,quòd ibi nō eſſet copia peritorum,appellari poſſet. ad hoc.
de appell.conſuluit.& caue,quia licet aliter intelligatur ab aliis,
& lex continuus.fuerit hic aliter inducta , ego tamen magnam
vim facio inter hæc duo.ſ.inter boni viri.i.iudicis, & inter iudi-
ces,ideſt boni viri[Copia]peritorum tam pro aduocatis.ff.de po
ſtul.ab hoſtibus.§.finali.& l.ait prætor.§.fina.quam pro aſſeſſori-
bus.s̄.de vita & honeſta.clerico.cum ab omni.vbi de hoc.& con-
29 ſiliarijs.xj.q.iij.non licet.& eſt hic argum.quòd † danda eſt dilatio
propter abſentiam aduocati.& s̄.de iudic. paſtoralis. s̄. vt lit.non
conteſta.cap.primo.dicas hoc eſſe arbitrarium inſpecta ſimplici
tate , vel malitia petentis , quantitate , & qualitate cauſæ,nam ſi
malitioſæ petatur,denegari poteſt. s̄.de dolo & contuma. prout.
30 ſi bona,conceditur.iij.q.iij.de iudiciis.ſententia † tamen lata vela-
mento abſentiæ aduocati non retractatur.C.de poſtul. velamen
to.excipe cauſam fiſci.ff.de iure fiſ.ſi fiſcus.C.de aduoca.fiſ.l. fin.
Sed & reſtituetur eccleſia,ſi fuerit indefenſa.s̄.de reſti.in integ.ca
pit.ij.§.penul.s̄.ne ſe.va.ca.ii.& fina.[Cauſę huiuſmodi]ſcilicet a
ſede apoſtolica delegatæ,aliæ ergo non includuntur , vt no.s̄.ſu-
per verbo,inſtitutæ. ver. ſed nunquid ordinarij[Agitentur]non
prohibet commiſſionem , ſed cauſæ examinationem alibi, quā
in aliis locis fieri poſſe,& eſt ſimile, quia bene poſſunt ſtare iudi-
ces impetrati vltra duas dietas,dumtamen non trahant vltra . s̄.
eo.nonnulli,& c. dilectus filius. & ſecundum B. hęc glo. videtur
contra textum,quia ſupra pręmiſit de commiſſione non facien-
da,niſi perſonis,vel canonicis honorabilium eccleſiarum, & hic
prouidet , quo ad examinationem . ſed dic , quòd ſupra non re-
quiritur , quòd in illis eccleſiis honorabilibus habeatur hęc co-
31 pia. Sed quęritur † cuius expenſis venient iudices ad locum in-
ſignem? Dixit.B.ꝙ expenſis impetrantis,arg.iiij.q.iij.ver.venturis.
vbi de communi conſenſu dati ſunt. s̄. eod. cæterum. §. fina. &
in his quæ no.s̄.e.ſuper verbo,prouidendum.ver.ſi de communi.
Dicas contra.ſ.ꝙ expenſis vtriuſque partis venient,arg. xiiij. q. v.
non ſane.dummodo non trahatur vltra duas dietas.quod dic, vt
no.s̄.e.§.nonnulli.& c.dilectus. ¶[Iudicibus.] iij.pars.[Vero.]acci
pe verbum infra,vt non pareatur impune,qui contra hoc ſtatu-
tum &c.[Ad alia loca.] ſ.inſignia,qđ notorium eſt. Quicquid tñ
hic ſcriptum inuenias,ſemper in hoc caſu conſulo,ꝙ vadas, vel
mittas,& excipias, & hanc oblationem coram arbitris te offeras
probaturum & ſi exceptio non admittatur,appelles, & tunc ſuffi
ciet, ꝙ probes, ꝙ oblationem huiuſmodi probationis denegaue-
rit iudex.s̄.de appel.interpoſita.ff.de app.non reci.ſi cuius.& om-
nia innouata reuocabuntur.eo.tit.l.penul.& s̄.de appell.dilectus.
§.quia vero.Quid ſi admittat iudex exceptionem, & arbitrorum
electionem, qui pronuntiant exceptionem iniuſtam ? Dixerunt
aliqui,ꝙ non poteſt appellari.arg.ff de appel.non reci.l.fi. & s̄.de
iudi.c.fi.quia modicum intereſt.ij.q.vj.non ſolent. ſed ſecundum
hoc modica erit prouiſio illius conſtitutionis,quæ ratione inter-
eſſe litigantium introducta eſt,ideo ratione intereſſe tenet appel
latio.s̄.de elec.cum inter.R.iuniorem.§.j.ff.de appella. non reci.l.
j.& dicto.c.non ſolent.Quid ſi appellauit aliquis,& non certifica
uit iudicem,& iudex credens contrarium. ſ. pronuntiatum eſſe
contra excipientem & non appellatum , quia forſan pars ad-
uerſa hoc dat ei intelligere,arg.s̄.de appel.cum apoſtolica. excō-
municat appellantem? Dicunt quidam,ꝙ tenet excommunica
tio,arg.s̄.de appel.ſi duobus.ff.de iudi.ſi quis.ex aliena.Dicas con-
trarium.Nec obſtat.c.ſi duobus.quia ibi conſtat, ꝙ Metropolita-
nus iudex eſt, cuius iuriſdictio ſuſpenſa non eſt , imo prorogata
per appellationem ad ipſum factam,quod bene ſcit aduerſarius,
qui ad ſedem apoſtolicam appellauit,ergo imputet ſibi,ſi ipſum
non certificauit,quia nec aliquis archiepiſcopus tenetur diuina
re.s̄.vt eccleſiaſtica beneficia.vt noſtrum,hic autem iudex certus
eſt,ꝙ iuriſdictio ſua ſuſpenſa eſt per exceptionem oppoſitam, &
ideo nullo modo procedere poteſt,quouſque,vel per relationem
arbitrorum,vel per confeſſiones partium ſibi conſtiterit,qualiter
fuerit terminatum , neque debet credere aduerſario meo. s̄. de
cauſa poſſe.& proprie.c.fi.talis enim ignorantia non eſſet proba
bilis,ſed ſupina,quæ non excuſat.s̄.de cleri.excom. mi. apoſtoli-
32 cæ.Quid ſi iudex † mandat citatis,ꝙ ſecure veniant,quia ipſe da-
bit eis copiam aduocatorum? Scripſit dominus noſter,ꝙ hoc nō
ſufficit,quia hi,qui aliunde venirent,exigerent maiora ſalaria , &
ſic non releuarentur litigantes ab expenſis contra mentem hu-
ius conſtitutionis, & graue eſſet in ſingulis terminis nouos quæ-
rere aduocatos,& ſecreta cauſæ ſuæ pluribus reuelare , arg. s̄.vt li.
non conteſta.c.j.ff.de vaca.mu.prætor.& s̄ de renun. c. j. ſecundū
hoc ſequitur,ꝙ non poſſet aſſignari dies, niſi in vno loco, quia ſi
in diuerſis,aut ducetur aduocatus,qui fuit in alio loco,& ſic dabit
clientulis maius ſalarium, aut aduocatus indigena conducetur,
& ſic mutabitur aduocatus.Ideo dicit,quòd ſufficit hanc conſti-
tutionem ſic ſcriptam eſſe,& ſi per quam dura ſit.vj.quęſt.iij.ſcri-
ptum eſt.ff.qui & a quibus ma. li. non fi. proſpexit. Poteſt eſſe,&
illa ratio , quia in talibus locis meliora , & plura hoſpitia , vi-
ctualia , & honeſtiores , & digniores , & ditiores teſtes reputan-
tur , & reperiuntur , quamuis hoc plerunque fallat , & talia iudi-
cibus & litigantibus neceſſaria ſunt. Quid ſi iudex non ad-
mittit exceptionem reputans , quòd locus notorie inſignis eſt,

& ideo non eſt recipienda probatio. ff. qui ſatiſda. cogan.ſi vero.
s̃.de electi. bo. me. Maguntineñ.§.contra. & ideo contra appel-
lantem proceditur? Dic , quòd in pendenti eſt, vtrum proceſſus
teneat,nam ſi appellatio pronuntietur iuſta, apparet,ꝙ proceſſus
nullus eſt,ſi iniuſta,apparet,ꝙ tenet.j̃.de eo qui mit.in poſ.cau.rei
ſeruan.cum veniſſent.§.ſi.s̃.de appel.vt debitus.[Citauerant.]als.
[Citauerint.] iniuſte hoc faciunt,& ideo non paretur impune.i.
ſi quis non pareat , ſine pœna erit.ſic.ff.de iuriſdi.om.iu.l.fi.Et ꝑ
hoc notauerūt quidam,ꝙ citatio nulla eſt,quod verum eſt, ſi no
torium ſit,ꝙ non eſt in ſignis,alias contra.vt patet in his,quę no.
s̃.Sed contra: quia poteſt eſſe , ꝙ renuntiatum ſit huic conſtitu-
tioni,vt ſequitur,& ideo ſemper debet venire,vt no.s̃.e.nonnulli.
33 No.igitur,ꝙ † citatus regulariter tenetur venire , vel mittere ido-
neum reſponſalem.s̃.de do.& contu. cum dilecti. §. expectanti-
34 bus.† Sunt tamen caſus,in quibus hæc regula fallit.Primo,quan-
do notorium eſt,ꝙ locus non eſt inſignis,vt hic.ſm quoſdam qđ
dic,vt s̃.Secundo: quia vltra duas dietas eſt locus,ad quem trahi-
tur a ſua diocæ. quod dic,vt no.s̃. e.nonnulli.Tertio,qa locus nō
eſt tutus.s̃.vt li.non conteſta.accedens.ij.Quarto:quia non eſt ho
neſtus ſaltem alteri partium.ff.de arbi.ſi cū dies.§.ſi arbiter.Quin-
to: quia euidens eſt citantem non eſſe iudicem.ff.de re iudi con-
tumacia.§.fi.& s̃.de offi.deleg.prudentiam.& c.fi.quod dic vt ibi:
Sexto,quia licet ſit iudex,tamen citat ad locum,qui nō eſt iuriſ-
dictionis ſuæ ff.de iuriſd.om.iu.l.fi.ſed certe hoc euidens eſt: quia
poteſt eſſe,ꝙ habeat licentiam iudicis alterius territorij , vt ibi ſe-
deat,cum in proprio territorio forſan commode hoc nō poſſit,
quod tu dic,vt no.s̃.de offi.lega.nouit.s̃.de vſu pal.ex tuarum. dū-
tamen extra prouinciam non citetur.vt j̃.ſequitur.Septimo,quia
citatur extra prouinciam.iij.q.vj.vltra.& c.vnaquæq;. & c.ſeq. in
Auth.de ſanc.epiſc.§.vt autem omnis.coll.ix.& in Auth.vt om-
nes obe.iud.§.hoc conſiderantes.coll.v.& de hoc.s̃.de dolo & cō-
tuma.cum olim.§.fi.Octauo: quia reſcriptum non inſeritur ſm
quoſdam,arg.s̃.de dila.præterea.Nono,quia euidens eſt iudicem
eſſe ſuſpectum,vt s̃.vt li.non conteſt.accedens.j.iij.q.v.quia ſuſpe-
cti.Decimo,quia euidēs eſt citatum ſpoliatum eſſe.ij.q ij. nullus.
& q.iij.ſi quis epiſcopus.& s̃.de reſti.ſpo.olim.ij.Vndecimo: quia
euidens eſt ipſum ſoluendo non eſſe.s̃.de ſolu.Odoardus.Duode
cimo: quia citatio non continet cauſam citationis. v. alias.iij.q.
ij.c.j.& fi.ff.de fer.l.j.Sed contra.xj.q.iij.certum.quod poteſt habe-
re locum ſm ea quæ no.j̃.de app.extra Romana.§.cum autem.
ſecundum.d.n. Tertiodecimo : quia citatur quis ad eligendum
epiſcopum adhuc ipſo epiſcopo viuente.s̃.de elect.bonæ me.Cre
moñ.§.fi.Quartodecimo:quia citat ad diem feriatam.ff.ſi quis in
ius vo.l.ij.in fi.de hoc tamen dic,vt no.s̃.de reſt. in integ. tum ex
literis.§.fi.contra.& s̃.de dila.c.fi.contra. Quintodecimo,quia li-
bertus fecit citari patronum.iiij.q.iij.§.item in criminali. circa fi-
nem.Sextodecimo,qa citat̃ perſona, ꝙ veniat in ꝓpria pſona,&
eſt impeditus infirmitate,ſed hic debet mittere excuſatorem.s̃.de
dolo & contu.cum dilecti. §. expectantibus. s̃. de elec.bonæ me.
Magun.§.contra.& ſeq.hoc etiam hodie delegatus facere non po
teſt,niſi in caſibus.quod dic,vt leg.& no.j̃.de iud.extra iuris.Septi
modecimo:quia cauſa grauis eſt,& impeditur.s̃.de procu.quere-
lam.dic , vt ibi not.Quamuis autem dictos caſus ſic recollegeris,
hoc teneas,ꝙ excepto.v.& vij.& ix.& x.& xj.xiii.xiiii.& xv. in om
nibus alijs debet venire,vel excuſatorem mittere , & conſulte fa-
ciet,ſi ſemper mittat allegaturus ſaltem exceptionem ſuam.ff.de
iudi.ſi quis ex aliena.& de hoc.s̃.no.de appel.cum periti. Vnum
35 † nota,ꝙ qui vult caute citare,debet in literis citationis appone-
re,quis citat,quem,ſuper quo,quando,& vbi,vt per ſe,vel per aliū
reſponſalem legitimum, & idoneum, ſiue ſufficientem compa-
reat,& mandare aliquibus,ꝙ citent,& ſuper hoc citantem certifi
cent,vt omnia hæc colliguntur.s̃.de dolo & contu. cum venera-
bilis.[Vtriuſq; partis.] ſic enim non poteſt alterutra, pars conue-
niri,vt patet in iuribus inductis s̃.eo.ſuper verbo, prouidendum.
36 ver. quid ſi de communi conſenſu. Sed nunquid † inuito iudice
poſſunt renuntiare partes huic conſtitutioni? Non , quia & ſua
intereſt conſiliarios habere,arg.C.de inge.& ma.ſi auiam.s̃.de of.
ordi.inter cætera.xcv.di.eſto ſubiectus.& bona hoſpitia & victua
lia inuenire,ad quod pertinet,quod no.s̃. ſuper verbo, ad alia lo-
ca.ver.ſecundum hoc ſequeretur.iudex tamen eo ipſo,ꝙ citat, ꝯ-
ſentire videtur tacite ipſo facto,ar.s̃.de offi.deleg.gratum.s̃.de trā-
ſa.ex literis.[Proceſſerit.]vel ex poſt facto ratificata fuerit.s̃. de his
quæ fiunt a præla.c.ij.& iii.vbi de hoc.expreſſe, vel etiam tacite re
ſpondendo,arg.iii.q.vj.pulſatus. nam per contrarium actum re-
nuntiat quis iuri ſuo.s̃.de ſen.& re iudi.inter monaſterium. s̃. de
præbend.pro illorum.s̃.de conſtitu. cum acceſſiſſent. cum ſimi-
libus.

SVMMARIVM.

1 *Diſpendium dicitur duobus modis,longum,& inutile.*
2 *Compendium vero dicitur breue,& vtile.*
3 *Aduocati habent os plenum maledictione.*
4 *Actor an poſſit conuenire reum ſuper pluribus actionibus perſonalibus vel*
realibus coram diuerſis iudicibus.& nu.6.
5 *Cauſæ perſonales facilius expediuntur.*
7 *Impetrans ex ſola impetratione punitur , quando impetrauit ſuper pluribus*
perſonalibus diuerſos iudices contra eundem reum.
8 *Impetrans iudicem ſuper vna cauſa,an ea finita poßit alium iudicem impetra*
re ſuper alia cauſa contra eundem reum.
9 *Appellans in vna cauſa a iudice,quem ſuper pluribus impetrauit, an poterit*
ſuper eodem alias cauſas proſequi.
10 *Iuriſdictio amiſſa de conſenſu partium an eam poßit Papa aßumere.*
11 *Actor qui malitioſe fatigat aduerſarium condemnatur in expenſis.*
12 *Reconuentioni quando eſt locus,& quando conuentioni.& nu.14.*
13 *Reus conuentus coram delegato coram quo iudice poteſt actorem reconuenire*
an coram eodem.an coram ordinario.& nu.15.
16 *Reconueniri an poßit clericus criminaliter coram iudice ſeculari coram quo*
ipſe conuenit laicum.
17 *Reus actorem reconueniendo quando videtur in iudicem conſentire,& quan-*
do eum poteſt recuſare,& eo recuſato ex noua cauſa quid agendum. nu-
me.18.

CAP. III.

DIſpendia. Vnus ſuper pluribus perſonalibus
actionibus diuerſos iudices contra
eundem non debet impetrare, alioquin commodo
omnium literarum debet carere,& in expenſis con-
demnabitur,ſi per tales literas reum præſumpſerit fatigare. Reus
vero, ſi de actore conqueratur coram impetratis iudicibus ab a-
ctore,ipſum tenetur reconuenire,vel cōuenire,niſi ipſos,vt ſuſpe
ctos valeat recuſare,alias ſimilem pęnam poterit formidare.[Di
ſpendia.] i.grauoſa diffugia,ſeu grauamina ſubiectorum ex liti-
bus prouenientia.ſimile.s̃.de conſti.cognoſcentes. Sed ſecūdum.
1 B.† diſpendium dicitur longum & inutile: † Compendium ve-
2 ro breue & vtile.s̃.de accuſa.qualiter.ij.§.ad corrigendos.ver.con
tra quos.iſtud tamen probat primā expoſitionem. [Aequitatis.]
s̃.de tranſac.c.fi.[Compendio.]i.breuitate exonerante partes a la
boribus,& finem litibus imponente.s̃.eo.nonnulli. s̃. de dolo &
contu.finem. [Qua poſſumus.] quia nec omnia prouidere vale-
mus,nec omnibus fraudibus perfecte occurrere, multæ namque
viæ ad malum perpetrandum hominibus ſunt paratæ.in Auth.
de nup.§.mitiores.alias minores.coll.iiij. & multi calumniantur
3 id,quod clarius eſt, in quo † aduocati , quorum os maledictione
plenum eſt,potiſſime delinquunt.C.man.ab Anaſtaſio.in Auth.
cōſtitutiones quæ ex aſcrip.& li. ma.in prin.coll.vij.s̃.de decimis.
ad audientiā.s̃.de pri.in his & plerunq; nodū ligamus,dū anſam
credim⁹ ſoluere.s̃.de ver.ſig.cū olī.[Coarctarē.]i.reſtrīgere ſtatu-
tū,vt s̃.e.ti.c.fi.ver.ſeu quęq;.[Ampliātes.]& declarātes ī eo,qđ.j̃.
ſequitur. §.j.ibi,nec ꝓceſſus &c.vt ibi no. Ampliatur autem in eo
quod habes.j̃.e. §. reus quoque. nam omnia alia continet mens
4 Gregorianæ.[Plures perſonales.] ergo † a contrario ſenſu , ſi ſint
reales,trahi poteſt coram diuerſis,arg.ff.de iudi.cum prætor. xxv.
diſt.qualis.& j̃.de his quæ fiunt a præla.cum apoſtolica.§. penul.
5 & eſt iſta ratio,quia alterius naturæ ſunt. nam & perſonales † fa-
cilius expediuntur,cum inde fiat ſæpius inſtrumentum.ff.de edē.
ſi legatum.s̃.de tranſac.c.j. & pro maiori parte viliores & mino-
res ſunt perſonales.vnde & cito expediendæ ſunt. in Authen. de
man.princi.§.ſi tibi.ſecundum.B.ideo & plures in eodem libello
poſſunt proponi , & ſi cauſæ non proponantur , & reſpondeatur
vr̃ omnibus reſponſum eſſe. C. de an. excep. l. fi. licet non ſit re-
ſpondendum,niſi cauſa exprimatur.s̃.de libel.ob.c.ii in fi. vbi de
hoc.ſed ſecundum.d.n. hoc ideo eſt,quia oportet, ꝙ res quando-
que ſubiiciatur oculis.ff.finium regun.ſi irruptione.& ratione rei
ſortitur quis forum.s̃.de fo.compe.ſane.vnde oportet habere iu-
6 dices conuicinos.ff.de cen.forma.§.ſi vices.ſicut ergo ſuper † plu
ribus perſonalibus actionibus non eſt quis trahendus coram di-
uerſis ordinarijs,ita nec coram diuerſis delegatis,ſed ſuper diuer-
ſis realibus poteſt coram vtriſque.ſecundum.d.n. dicas maxime.
nam idem in realibus, in vtriſque enim diſtinguendum eſt,vtrū
fiat bona fide,vel mala.Si bona,vt quia contraxit quis in Anglia,
& ideo vult habere iudicem Angliæ,& in Italia,ideo vult habere
iudicem Italiæ,poteſt, & idem ſuper rebus in diuerſis regionibus
ſitis , vbi nec vnus iudex poſſet impetrari cum ad diocæſim , in
qua res ſita eſt, ſint duæ dietæ computandæ. vt s̃. eod. dilectus fi-
lius.expedit etiam hoc impetranti , quia graue eſſet ei ducere te-
ſtes vnius contractus ad regionem tam remotam. s̃. de fideiuſ.
cap.ii.& iii.Si vero mala fide hoc faciat, puta, quia in eodem lo-
co plures contractus,de quibus agitur,vel plures res in eodem ter
ritorio ſitæ ſunt , tunc non poteſt diuerſos iudices impetrare , &
hoc eſt,quod diſtinguit.B. s̃. eo. quia nonnulli.ſecundum quam
diſtinctionem puto exaudiendum hoc extrauagans , quod lo-
quitur indiſtincte. ff. de lega. non eſt nouum. & l. ſequenti. ff. de
teſti. quæſitum ſcio. de hoc autem plenius tractatur in Sum-
ma. eodem titulo. §. quod tibi præiudicet. ſub. §. vt autem
vtraque.

vtraque.ver.ꝙ ſi idem.& ſeq.& s̃.eo. quia nonnulli.[Impetrare.]
7 ex hoc verbo & ſequentibus patet euidenter, ꝙ † ex ſola impetra-
tione punitur quis,vt no.s̃.eo.quia nōnulli.& c. ex tenore.¶[Qui
vero]ſecunda pars[Contrarium fecerit] ideſt ad diuerſos iudices
impetrauerit,licet nō traxerit.[Commodo].ex ſola impetratio-
ne,dummodo de ipſa conſtare poſſit,& ſi per ipſas reum non fa
tigauerit.vt j̃.innuit.[Literarum].Hoc intelligas,quando vno &
eodem tempore,vel pendente lite coram vno & diuerſis tempo
8 ribus impetrat ad diuerſos iudices. Quid ergo,ſi finita † cauſa co
ram vno iudice delegato vult alium impetrare? Licet quidam
ſcripſerint hoc fieri non poſſe,& ſic intellexerint hoc , quod hic
dicit,& in præcedentibus.Tu tamen dicas,ꝙ bene poterit hoc fie
ri etiam coram ordinario.C.de ſen.& interlo.om.iu.auth.& con
ſequenter.arg.j̃.eo.§. reus . mirum enim videretur & abſurdum
eſt,ꝙ ex quo ſemel impetraſſem contra te vnum iudicem, non
poſſem imperpetuum iudicem alium cōtra te impetrare , nam
per hoc quaſi ordinarius efficeretur inter me & te , & talis inter-
pretatio probatur.s̃.e.ad hæc ſumus.& c.quia nonnulli.Sed quid
9 ſi impetraui † contra te ſuper pluribus , & ſuper vno appello a iu-
dice , quem impetraui ? nunquid pendente appellatione pote-
ro proſequi alias cauſas coram primo iudice , a quo appella-
ui? Dicas ꝙ non,ſed expectabo , ꝙ finiatur cauſa appellationis :
& ſi fuerit pronuntiatum appellationem iniuſtam,remittitur ap
pellans ad primum iudicem ſecundum tenorem poſitum.j̃. de
app.vt debitus.Si iuſtam,iudex appellationis de omnibus cogno
ſcet ratione connexitatis.arg.s̃.de conſti.tranſlato.j̃.de offi. dele-
ga.pręterea.& c.prudentiam.§.pen.& fin.& ſi cauſę meæ propter
hoc impediuntur, imputem mihi, quia talem elegi. ff.de mino.
cum mandato.non tamen iniquitas iudicis nocere debet aduer
ſario,qui non eſt in culpa[Nec proceſſus]&c.Hoc no.ita expreſ
ſe dicebatur in Gregoriana, & facit expreſſe hoc pro noſtra opi-
nione,qui dicimus ꝙ ex ſola impetratione patitur hanc pœnā ,
quę literæ nullæ ſunt , nec puto , ꝙ conſenſus partium ipſas poſ
ſit ratificare,cum nullæ ſint ipſo iure,vt hic patet.& ar. s̃.de elect.
dudum . cum enim nulla iurisdictio tribuatur per Papam , nec
10 partes poſſunt tribuere,quia † nec amiſſam ex conſenſu partium
poſſet reſumere.s̃.de offi.dele.ſignificantibus.Sed.B.contra nota-
uit.arg.ſupra eo.præſenti.in fi.Tu dic,ꝙ non obſtat,quia ibi valēt
literæ,ſed eis obſtat exceptio inducta pro commodo priuatorū ,
vnde ei renuntiari poteſt.j̃.de foro competen.ſi diligenti. §. pen.
hic vero nullæ ſunt literæ , nec valet proceſſus habitus per eaſdē,
vt hic dicit,& ideo patet , ꝙ aliud eſt hic , quam ibi,de hac mate-
ria plene no.ſupra eo. dilectus filius abbas [Alias]ver.[Fatigaue-
rit.] in iudicium.ſ.trahendo.s̃.e.cæterum. ergo ſi fatigauerit præ-
miſſa pœna proxima,ꝙ nullæ ſint literę,vt hic,& in præmiſſis in
nuit,locum habet.[Expenſis.]ſub.& damnis,vt no.s̃.e.quia non-
nulli.§.fi.& quantū ad hoc nihil ampliatur hic.imo minus dicit,
vt no. in Grego. quia nonnulli.[Legitimis.] ſ.ſm.l. præmiſſa ta-
xatione iudicis.in Auth.de iudicibus.§.oportet.coll.vj. quod dic,
vt plene no.s̃.de dolo & contu.finem.& in Summa eiuſdem ti.§.
qua pœna.ſub.§ punitur etiam contumax.& ſeq. [Condemnan
11 dus.] hoc generale eſt,vt qui † malitioſe fatigat aduerſarium, pu-
nitur in expenſis.s̃.eo.c.cæterum.& c.fi.s̃.de do.& contu.c.ij. & c.
finem.& j̃.de pœnis.calumniam.& j̃.de maio.& obe.c.fi.j̃.de ap.
vt debitus.¶[Reus quoque.] iij.pars. In his autem quæ hic dicun-
tur,& ab hoc loco vſq; in finem ampliatur Grego.vt no.ſuper ver
bo,ampliantes.[Durante.]hoc ideo dicit: quia iudicio finito po-
teſt quilibet,quem voluerit,impetrare,vt no.s̃.ſuper verbo,litera-
rum.[Reconuentionis beneficio.]q.d.ante li.conte. ſuper libello
12 primo † ab actore oblato.nam li.conteſt.non haberet locum be
neficium reconuentionis,ſed conuentionis beneficium tm̄,& ra
tio ſequitur.[Vel]ver.ſubaudi,ſi iam fuerit lis conte.[Cōuentio-
nis.]repete beneficio.[Si tamen literas]&c.quaſi dicat,quia de cę
13 tero † primæ non poſſunt ad hoc extendi,& ideo,ſi vult ipſum re
conuenire, non poteſt, & ſi conuenire, nec iſtud quidem poteſt
coram alio iudice etiā ordinario,niſi primo lite finita.C. de ſent.
& interlocutione omnium iudi.auth.& conſequenter. neq; co-
ram eodem delegato,niſi ad eūdem literas impetret, ergo ſi vult
conuenire,neceſſe habet ad eundem impetrare.& ſm hoc euidē
ter comprobat hæc conſtitutio opinionem illorum,qui dicunt,
14 ꝙ † poſt li.conte.non eſt locus reconuentioni,vt & probat ordo
rubricarum.j̃.de libel.ob.& de mu.pe.& de li. conte. Et eſt ratio:
quia mutuæ petitiones quando proponuntur in modum conuē
tionis & reconuentionis,eodem die debet ſuper vtraq; lis conte-
ſtari,& poſtea mutuo & viciſſim ſunt tractandę,ita ꝙ eadem die
quaſi vna ſententia terminentur,alias illi, ſuper qua iam eſt lis ꝯ-
teſta, non debet parari aliquod impedimentum per conuentio-
nem ſecutam,imo quæ prior præpoſita eſt, primo tractanda eſt,
vt expreſſe probatur.j̃.de mu.pe.c.j.§.fi.& de or.cog.cum dilectus.
§.nos autem.ver.cum ea in modum actionis.& ſequentibus. vbi
de hoc. Quid ſi in modum reconuentionis fuerit actum, & lata
ſententia ſuper prima appellauerit,pars contra quam lata eſt,tūc
non terminabūtur a iudice,a quo appellatum eſt,vna ſnīa.ff.quę
15 ſen.ſi.app.re.l.j.§.fi. Sed ſi reus reconueniat actorem † coram de-
legato,qualis eſt iudex quo ad reconuentionem,nunquid delega
tus,vel ordinarius? Videtur,ꝙ ordinarius: quia a lege habet hanc
iuriſdictionem.ff.de iur.om.iu.& quia.alias. enim ex vi literæ de
alia quæſtione cognoſcere non poſſet,ar.s̃.e.c.fi.s̃.de offi.deleg.P.
& B.Sed dic,ꝙ delegatus cenſetur in vtraq;,& quia iuriſdictio de-
legata ſibi commiſſa prorogatur authoritate iuris,ſicut & alias.s̃.
de off.deleg.c.j.in fi.& c.prudentiam.§.pe. & fi. quod per pactum
partium & ſi nō quo ad perſonas,quo ad quæſtiones fieri poſſet,
ar.j̃.de offi.dele.cū olim abbas.§.quia vero.vbi de hoc.& ꝙ ex vi
literæ prorogatæ procedat iudex in reconuentione,euidenter ap
16 paret.s̃.de mu.pe.c.ij.Quid ſi clericus conueniat † laicum coram
ſeculari iudice,nunquid laicus poteſt ipſum reconuenire crimi-
naliter coram eodem iudice ſeculari? Diſtinguitur, vtrum ſit ta-
le crimen,quod degradationem inducat, vel minorem pœnam
ciuilem,ſi degradationem,tunc non eſt locus reconuentioni, qa
nec iudex poſſet quid tale examinare,cum nec electus confirma
tus hoc poſſet ſm quoſdam.qđ dic,vt no.j̃.de elec.trāſmiſſa.& ſic
ēt intelligi pōt.s̃.de iudi.at ſi clerici.& c.clerici. & c. cum non ab
homine.ideo talis cā remittenda erit ad epm̄,& præiudicat ciuili
primo propoſitę,ar.hic.& j̃.de or.cog.tuam.iiij.q.iiij.§.aliqñ.& ſic
ēt poteſt intelligi.j̃.de iura.calum.c.j.ver.vel ſanctimonialis.Si ve
ro tale eſt,qđ ciuilem & pecuniariam pœnam tm̄ infligat , tunc
erit locus reconuentioni,& diffinitioni, & eps ad requiſitionē iu-
dicis mandabit ſentētiam executioni,ar.j̃.de fo.comp.poſtulaſti.
ff.de re iu.a diuo Pio.§.j.xcvj.di.cum ad verum.[Experiri.]i.agere
nam reus reconueniendo,vel conueniendo actorem,fit actor,ne
que ad aliquos iudices debet recurrere.[Niſi eos.] i. iſtos per acto
rē contra reū impetratos.[Vt ſuſpectos]& c.ſi.j̃.de ap. oblatæ. §.j.
17 ver.ita ꝙ.[Poterit.]puta,qa adhuc † nec tacite,nec expreſſe in eoſ-
dē conſenſit,q̃uis libellum petierit,& diem ad deliberandū obti-
nuerit.ff.de iudi.non vr̃ in iudicem.iij.q.iij. offerat. poſtq̃ autē in
ipſos conſenſerit tacite,vel expreſſe,ipſos recuſare non poterit. j̃.
de of.dele.gratum.& c.ſuper qōnū.§. verū. vel ꝓcurator ſuus nō
excedens mandatum.j̃.de cau.poſ.cum olim.niſi ex noua cā fue
18 rit.j̃.de of.dele.inſinuante. Quid ergo ſi ex noua † cauſa fuerit re-
cuſatus? Dic,ꝙ arbitri de vtroq; cognoſcent,& ad ipſos non alios
erunt literæ impetrandæ,nam coram recuſatis nec conuenietur,
nec reconueniet,vt patet.j̃.de appel.ij.in fi.hoc tm̄ canoniſtæ ple-
ne non determinant,ſed expreſſum eſt.C. de iudi. apertiſſimi.&
l.fi.Sed quid ſi duo erant arbitri,& vnus mortuus ſit ? Hic neceſſe
eſt recurrere ad Papam,cum ille,qui ſolus eſt,nihil poſſit expedi-
re.j̃.de of.dele. cauſam matrimonij. & poteſt impetrari ad arbi-
trium ſolum,vel alium actum,vel deſiderari,ꝙ alius ei iungatur,
dummodo de proceſſu fiat mentio.j̃. de re iu. inter monaſteriū.
ſed melius eſt,ꝙ alius ſubrogetur,& ei aſſocietur. ſicut & fit. j̃. de
of.dele.cauſam.ij.de iu.cauſam.& arg.ff.de vaca.mu.prætor.in fi.
[Simili pœna.]ver.ſ.ꝙ literę ad alios iudices impetratæ non va-
leant,& nullus ſit proceſſus habitus per eaſdem & ſi actorem per
eas fatigauerit, in expenſis legitimis condemnetur. vt s̃. eod. §.
qui vero.

¶De electione. Rubrica.

SVMMMRIVM.

1 *Electionis contra formam qui opponitur qualiter punitur ſi non probat , &*
qualiter qui contra perſonam.& nu.32.
2 *Electionem contra & poſtulationem & prouiſionem appellari poteſt tam fa-*
ctam,quam faciendam.
3 *Appellatione facta contra electionem ſi aliqui acquieuerunt ante electionē*
an habeat locum conſtitutio.c.j.de elec.in 6.
Et quid ſi appellatum fuerit ne electio fiat,niſi canonica.nu.4.
5 *Confirmans electionem,dum nullus impugnat,an poteſt cum ex officio inqui*
rit de forma electionis & meritis electi, conſtituere terminum opponere
volentibus.
Et an debeat citare abſentes quos res tangit.nu.6.& 7.
8 *Electionis contra formam quando fit,& quando contra formam prouiſionis.*
& quando contra formam perſonæ.& nu.9.
10 *Electionem contra qui appellat,ſi proponit vnam cauſam non poteſt alias pro*
ſequi,& ſi plures propoſuit an ſufficiat vnam probare , ita vt non incidat
in pœnam.nu.11.& nu.31.
12 *Appellatio qualitercunque fiet ſuper beneficijs, tam in iudicio, quam extra*
ſemper eſt ſeruanda forma.c.j.de elect.in 6.
13 *Electionem contra ſi plures opponunt an omnes teneantur venire.*
14 *Electionem contra pluribus appellantibus,ſi vnus non venit an debeat pati pę*
nam a iure debitam,& an ſi proſequens ficte proſequitur.
15 *Electionem contra qui appellat quæ ſcripta,& inſtrumenta ſua tenetur.*
16 *Electionem contra appellanti eſt dandus terminus ad iter arripiendum infra*
menſem.& nu.17.
Et an hoc termino elapſo poteſt proſequi appellationem.nu.18.& 19.
20 *Electus infra viginti dies debet petere electionem ſuam confirmari & aliam*
caſſari appellatione contra eum habita.

21 *Abſentem contra poteſt fieri miſſio in poſſeſſionem rei eccleſiæ quando agitur de beneficio,tanquam de proprietate.*
22 *Probationes receptæ contra abſentem ante litem conteſtatam quando valeant.*
23 *Procurator an teneatur fidem facere de mandato procuratorio ſi contra eum fuit oppoſitum,poſtquam fuit admiſſus per iudicem vel per curiam facta litis conteſt.vel quaſi.*
24 *Citatus ad proſequendam appellationem ſi non venit,& comparuit poſtea negotio non diffinito,an eſt admittendus.*
25 *Dignitas,perſonatus,& canonia quando æquiparantur,& in quibus.& n.26.*
27 *Probatio ſemiplena non ſufficit,vbi requiritur plena.*
28 *Electionem oppugnans an ſit condemnandus ſi ſemiplene probat.*
29 *Expenſas taxare non licet iudici,minus quam iuratum ſit.*
30 *Calumniari præſumitur qui ſuccumbit.*
32 *Electionem ſi quis impugnauerit,& vult probare hoc feciſſe ob errorem non temeritate,an probato errore liberatur a pœna.*

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Si fuerit electio,vel poſtulatio in aliqua eccleſia facta,& ab aliquo ad ſedē ap̄licā appellatū fuerit,opponēs,& defendens, & quorū intereſt p ſe, vel per ꝓcuratorē infra mēſem a die obiectionis numerādū iter arripiendo ad Papam venire tenentur.Si vna pars cōpareat, alia nō per.xx.dies expectatur, quibus elapſis non obſtante abſentia examinantur,& ſicut decet,finiuntur,hæc etiam,ſi de canonijs agāt,
1 obſeruari præcipiunt.Qui non probauerit,ꝙ† in formā opponit,
in expenſis condemnatur,qui quidem in pſonam ipſo iure a bn̄ficijs eccleſiaſticis p triēniū ſuſpēdit,& ſi ad ipſa ſic ſuſpēſus ſe in geſſerit,ſine ſpe veniæ ipſo iure priuat,is tn̄ ſi ꝓbabiliter errauerit & manifeſtis documētis conſtiterit,excuſatur.[Si quis.]cuius intersit,alias non poſſet appellare,vt probant iura ſignata.ſ̄.de reſcr. præſenti.§.iudicibus.ſup verbo,ad alia loca.ver. quid ſi admittat.
2 [Electionem.]ſ̄.e.innotuit.† & c.bonæ.[Poſtulationem.]ſ̄.de poſtul.præla.bonæ.ij.[Prouiſionem.]ĩ.de conceſ.præb.dilectus. ſ̄.e.ti.cum inter canonicos.§.poſt hæc.& ſequentibus.[Factam.]etiā ſi a facienda fuerit appellatum,dummodo poſtea fuerit ſubſecuta,alioquin tali electioni,quæ facta non eſſet, nihil opponi poſſet,ar.ſ̄.de conſti.cum acceſſiſſent.ff.de contrahē.emp.in lege.cū
3 ſuis ſimilibus.Quid ergo ſi appellationi factæ † ante electionem alij acquieuerunt? licet verba huius cōſtitutionis ad hunc caſum non extendatur,vt ex lectione ipſius patet,mens tn̄,quæ eſt,vt nō impediatur prouiſio eccleſiæ,propter periculum vacationis, extēdi poteſt,puta,ſi appelletur,ne Petrus eligatur: quia adulter,vel ꝑiurus,vel homicida eſt,& propter hoc ſit electio retardata,ar.ſ̄.de elec.cum nobis olim.& c.ne pro defectu.ĩ.de do.& cōtu. finem.
4 Quid ergo ſi appellatum fuerit, † ne fieret electio niſi canonica, & alij poſtea elegerunt? Hic non habet locum hæc litera etiam quo ad mentem,nam ſi alii canonicè non eligant, ſibi poterunt imputare.ſ̄.e.cum nobis olim.quinimo videtur, ꝙ talibus currat tp̄s,cum non eligant,& eligere poſſint.ſ̄.e.c.fi.[Impugnat.] ante confirmationem obtentam,ex quo enim ſuperior ad confirmationem proceſſerit,non habet locum hæc cōſtitutio.ſm̄.d.n. ar. pro & contra.ſ̄.e.cum dilecti.ĩ.de app.conſtitutis.ĩ. de cōce.prēb. poſt electionem.§.fi.ĩ.de accu.ſuper his.& c.accedens. & cū hæc conſtitutio facta ſit,vt talia negotia facilius terminentur, ſi dicamus ipſam habere locum etiam poſt confirmationem,quare errabimus? nā in talibus mora eſt periculoſa.ſ̄.e.cum inter vniuerſas.& c.ne pro defectu.[Poſt confirmationem.]dic,ꝙ poſt confirmationem non imminet ibi periculum,ar.ſ̄.e.tranſmiſſa.& ſ̄.de ap.oblatæ.§. ſuperior. & ideo hæc conſtitutio non extenditur ad confirmatum,ſed habet locum.ĩ.vt li.non conte.qm̄.§.j.& ij.niſi ſimul fieret prouiſio & confirmatio,vt no.ĩ.de cau.poſ. & ꝓprie.
5 cum olim.Quid ſi nullus † impugnat? Nihilominus is, qui confirmat,habet ex officio ſuo inquirere & de forma electionis,& de meritis electi,& de ſtudijs eligentium.ſ̄.eo.poſtquam is.& c.cum nobis olim.§.his igitur.& c.venerabilem.§.j.ver.eſt.n.regulariter & c.reſcriptum.§.per apoſtolicam.& c. ne pro defectu. Sed nun-
6 quid habet † tunc neceſſe citare abſentes, quos tangit? Non,imo tenebit confirmatio facta,vel per ſe,vel per delegatum, eo ſaluo, ꝙ ſi per ſubreptionem aliquid obtentum ſit,adhuc inquiretur de hoc,& ſi reperiatur,retractabitur.ſ̄.e.cum dilecti.ĩ.de cau.poſ. cū olim.ĩ.de do.& contu.cum olim Daniel.& idem eſt de conſecratione.ſufficit enim,ꝙ hæc publicè fiant.lxvij.diſt.reliqui.ſm̄.d.n. hic innuitur contrarium.& ĩ.de tem.or.ſi archiepiſcopi. & c.ſeq.
7 Dicas,ꝙ & ſi † non ſit neceſſe citare abſentes canonicos in confirmatione,tn̄ honeſtum eſt,ꝙ citentur: quia ipſos tangit.ĩ. de offi. archid.ad hæc.§.fi.& de ma.& obe.c. fi. & per ipſos poteſt melius inſtrui confirmator.ĩ.de teſti.veniens.ij.§.fi.& hi ſunt vocandi, q melius veritatem nouerunt.ĩ.qui ma.accu.poſ.videtur.confirmatio autem de conſilio canonicorum confirmatoris fieri debet.ĩ. de his quæ fiunt a præla.nouit.& c.quanto. vbi de hoc: conſecratio vero de conſilio ſuffraganeorū.lxiij. alias. lxiiij. diſt.c.j.ij.& iij.& de hoc no.ſ̄.e.nihil eſt. [In formam.] ſ̄. c. quia propter quā
8 dicit † non eſſe ſeruatam.& ex hoc verbo, iuncto cum illo. quod habes.ĩ.§.hoc autem.habes arg.euidens pro nobis, qui dicimus tiam cum de præbendis,quæ pertinent ad collationem capituli, agitur formam ſeruandam eſſe,vt ibi no.de forma autem dic,vt no.ſ̄.eo.quia propter.& dic in formam electionis, ſcilicet ſcrutinij, vel compromiſſi, vel quaſi inſpirationis, vel in formam poſtulationis.ſcilicet ꝙ non eſt concors.ſ̄.titu.j.bonæ.j.ſ̄.e.ſcriptum vel in formam prouiſionis: quia non erat deuoluta poteſtas, vel ſi erat errauit in iure,vel amiſſa erat per negligentiam.ĩ. de conceſ.præben.dilectus.vel nō prouidit de gremio eccleſiæ,cum poſſet.ſ̄.e.ne pro defectu. licet alij hoc non admittant. quod dic, vt ibi no. hæc enim tria diuerſa ſunt, & diuerſas formas habent.ſ̄. titu.j.bonæ.j.& ij.[Vel perſonam electi.]ſ̄.eo. cum in cunctis. & c.cum Vintonienſis.& c.congregato.ſecundum.B. melius. ſ̄. de conſue.cū dilectus.§.quia nobis.ſ̄.e.cum inter. R. iuniorem.§.fi.
9 Hoc non placet.ſecundum.d.n.cum dicat † perſonam ſingulariter,& ideo illud intelligi debet de perſona electi tantum, nam & qui non probaret,quod contra perſonam eligentis obijcitur, nō propter hoc eſſet ſuſpenſus a beneficijs ſuis per triennium,de qua pœna habes.ĩ.e.§.qui vero. ſed & vbi contra perſonam eligentis obijcitur, hoc eſt potius contra conciliam: quia propter qđ loquitur de forma ſeruāda,vt patet ibi,qui poſſunt.licet illud nō ſit de ſubſtantia formę,de qua ꝯ ꝯciliū.cum in cunctis.quod potiſſime perſonam electi reſpicit propter hoc:quia.ſ.elegerunt,vel volunt eligere perſonam indignā.ſ̄.e.cum inter canonicos. vel contra formā.ſ̄.e.auditis.& c.cum nobis olim. vel contra priuilegia eccleſiæ.ſ̄.e.conſideramus.ſ̄.de conſue.cum dilectus. alias ſi cām non ꝓtendat legitimā,vel ꝓtendat,& nō probet,non impediūtur alij eligere,vt probant proxime inducta iura.ĩ.de his quæ fiunt a maio.par.ca.ex ore.§.fi.niſi.alias.ſed non quādo agitur de electione epōrū.ſm̄ quoſdā.ĩ.de ap.vt debitus.in fi.Alij contrarium ſentiunt:quia & cōtradicūt iura ſuperiora,q̄ & de ep̄atibus loquunt Sed illud verum eſt, ꝙ ſi electus, & maxime confirmatus coram Metropolitano accuſatus ad ſedē apoſtolicam appellauit, etiam ſine cauſa eius eſt appellatio admittenda,& ſic loquitur.c. vt debitus.in fi. ideo etiā poteſt intelligi in omnibus maioribus caſibus, quę tm̄ ſedi apoſtolicæ reſeruantur.ĩ.de tranſla.epi.c j.& ĩ.de off. lega.ꝙ tranſlationem.& ſic poteſt intelligi.ij.q.vj.ad Romanam. j.& ij. & c.omnes epi. & in multis alijs capitulis. hæc tn̄ materia plenius expeditur.ĩ.de accuſa.cum dilectus.dic, vt ibi no. Quid ſi
10 appellans † vnā tm̄ cām expreſſit? Non poterit niſi illam ſolam proſequi.ĩ.de app.cōſtitutis.ij.& c.dilecto.§.fi.& extra.e. cordi no
11 bis.Quid ſi plures propoſuit? Sufficit † probare vnam de illis, dūtn̄ ſufficiens ſit.ĩ.de ap.ſignificante.in fi.ĩ. de præb. cum iam dudum.§.fi.ĩ.de exce. præla.grauis. Sed nunquid habet locum hæc ꝯſtō in appellationibus factis in iudicio? Dicas,ꝙ ſic,puta,appellatur ab eo,qui vult confirmare pro tribunali ſedente,ar.ſ̄.e.c. cum dilecti.ĩ.de ap.conſtitutis.ij.Si vero fiat extra iudicium,puta,appellatur ex cauſa canonica,ne alij eligerent.ĩ.de ap. cum ſit Romana.§. ſi vero a grauamine. in hoc caſu iudex appellationis elapſis terminis,de quibus hic habes, qui vicem obtinent peremptorij, argu. ĩ.de app.perſonas.& c.cum ſit Romana.& c.ſæpe. abſente. appellante examinabitur negotium, & infirmata electione , vel confirmata ſicut de iure fuerit , remittet electum ad ſuum ordinarium: & abſenti imponet pœnam huius conſtitutionis.Si vero appellans præſens eſt,& appellatus abſens,examinabit cauſam appellationis,primo an interſit appellaſſe.ij.q.vj. non ſolent. & ſi reperiat,ꝙ intereſt,inquirat de cauſa,an iuſta fuerit, non dico vera,& ſi hoc reperiat,caſſabit,quicquid factum eſt. ĩ. de ap.ſi duobus.Non obſtat huic.ĩ.de ap.interpoſita. quia illud locum habet in appellatione facta in iudicio.Si vero cauſa minus iuſta ſit, tūc remittet ipſum ad ordinarium ſuum, arg.ĩ.de app. vt debitus.Si autem appelletur in iudicio,tunc habet locum.ĩ.de app. vt debitus.& c.interpoſita. Alij vero dicunt,ꝙ niſi appellans probet veritatem cauſæ,in hoc caſu quantūcunq; alias ſit cauſa rationabilis nunq̃ obtinebit,& hoc tutius eſt, alioquin ordinationes eccleſiarum contingeret pro nihilo impediri.ĩ.de ſup.ne.pręla.c.j.Hodie
12 tn̄ de conſuetudine hæc † conſtitutio multū eſt dilatata, nā qualitercūq; contingat appellari ſuper beneficijs,ſiue in iudicio,ſiue extra iudiciū,quaſi indiſtincte voluerint hanc conſtitutionē ſeruare,pęnā incurrūt,quamuis nihil obijciatur in formam,nec in perſonā. Dicunt enim, ꝙ ſi verba huius conſtitutionis deficiant, non tm̄ mens,ſm̄ quā pp periculū animarū, qđ in talibus imminet, bonum eſt indiſtincte abbreuiare lites , & etiam diffinire,vt patet in eo,qđ le.& no.ĩ.vt li.non ꝯte.qm̄ frequēter.§.ſi vero. & ĩ. de ap.oblatæ.§.quid ſi vnus appellat ad Papam, & alius ad archiepiſcopum.dic,vt ĩ.de ap.ſi duobus. Vel dic, ꝙ indiſtincte procedet Papa,arg.ĩ.de ap.vt debitus.in fi.Vel ille procedet, qui primo citabit,arg.decre.vt debitus.ſecundum.d. n. ſed quod procedit verius eſt,vt patet in eo,quod no.ĩ.de accuſa.cū dilectus. [Ad nos.] vel ad alium proximo ſuperiorē,ſed ideo hoc dicit, qa in talibus ſæpius ad Papā,q̃ ad alium appellatur.ff.de leg. nā ad ea,[Appellari.]vel alio modo deferri , ſed hoc ideo dicit, quia propter appellationem ſæpius hoc contingit.vt ſupra in præceden.glo.ſecūdum do.no.Sed contra in his,quę no.infra eo. ſuper verbo, infra menſem.[Opponit]quocumque modo, vt innuit hoc verbum. is autem vocem actoris obtinet.Quid ſi plures ſint? Nunquid te-
13 nent omnes † venire? Dicas,ꝙ non,niſi appellauerint,vel appellationem factam ratam habuerint , ipſorum tamen abſentia non obſtante iudex procedet,quia,ex quo non veniunt,videntur nolle agere,& ei,quod factum eſt, cōſentire. ff. de appel.ſcio.etenim appellandum eſt, cum ordo interponit appellationis decretum.
14 ff.quando ap.ſit. l.j.§. ſolet.Sed nunquid appellans † non veniens patietur pœnam iſtius cōſtitutionis? Sic,niſi is,q proſequitur,obtineat , nam victoria vnius omnibus proderit. C. ſi vnus ex pluribus.l.j.& ij.infra de ap.vna.Quid ſi is,qui proſequitur , ficte proſequitur,quia forte corruptus eſt,nunquid alius non proſequens poteſt aſſumere eo inuito proſecutionem? Sic.ff.de appel.ab executore.§.illo condemnato. & §. ſequen. Quid ſi proſequens corruptus, & colludens ſe ſuccumbere,& alium obtinere? Dicas , ꝙ iudex de hoc debet inquirere, & ſi de hoc fides fiat , omnia retractabit.arg.infra de collu. dete. ca.fina.infra de do. & contu.cū olim.ſ̄. eo.cū dilecta.§.j. [Defendit]& is loco rei habetur . [Quorū]non alij.[Intereſt].i.intereſſe probabitur.infra de teſti.veniēs. ij.& ſupra eo.conſtitutus.[Contingit] qualitercumque. infra de maio.& obe.c.fi.[Per ſe]vel per procuratorem.ſic infra de do. &
15 cont.cum dilecti.§.j.ad hoc autem vt plene ſunt inſtructi† debēt portare decretum,& omnia ſcripta de electione confecta,& contingentibus. puta, appellatione , vel quia immiſcuit ſe adminiſtrationi, & ſimilibus, & omnia per ſe vult proponere ſine obiectione aduerſarij, de cuius exceptione diuinare nō poteſt, in quo caſu ſi ſe dicat habere inſtrumentum,per quod poteſt ſe defendere contra obiectionem aduerſarij, dabitur ei dilatio.ar.C.de reſti. in integ.l.petendæ.reſpon.j.ſed & ſi contra inſtrumēta ſua aliquid obijciatur,etiam ſuper eo dilationem habebit ex cauſa rationabili.ar.ff.de eden.ſi quis ex argentarijs.§.j.& l.ſequen. teſtes autem ſecum ducere non tenetur,vt patet in eo,quod le.& not. infra de fideiuſ.conſtitutus.§.fin.in prin.[Inſtructos] aliter non eſſet ſufficiens,infra de do.& contu.ca.fina.infra de iura. calum. in pertractandis . & ſunt hæc iura contra illos , qui conſtituunt ſindicos , vel procuratores ignotos,& ideo negant omnia, vnde ſubuenire debet iudex,& cogere,vt inſtructus,& bonæ famę cōſtituatur ar. C.de procurat.l.fi.ff.de procur. ſi actor . & infra, de teſti. extra.ad hæc.alias præſentium . [Ad ſedem apoſtolicam] vel aliam ſuperiorem,ſi adeatur a die obiectionis,ſiue in iudicio,ſiue extra iudicium fiat,nam in vtroque poteſt habere locum.vt ſ̄.Et no. quòd
16 hic † datur terminus ad iter arripiendum.& ĩ.de ſen.& re iudi.cū cauſam. alias ad iudicem adeundum. ĩ. de ap. perſonas. alias ad appellationem proſequendam.ĩ.de appel.cum ſit Romana.ex ratione.ſępe contingit.oblatę alias ad proſecutionem perficiendā. in Aut.de his qui ingre.ad ap.§.ſancimus.coll.v.C.de tempo.ap. aut.ei qui appellat.ſed hic non currit tempus, dum per iudicem ſtetit, ꝙ proceſſum non eſt.C.de tem. ap.cum anterioribus.§. illud.& §.in his.in Auth. vt ſpon.larg. §. hoc quoque & maxime quando appellatur ad Papam.ij.qō.vj. anteriorum.§.ſed lis.item non currit,ſi compromiſſum ſit.in Aut.de ap.§.ſancimus.col 8. item impotentia excuſat.ĩ.de ap.ex ratione. & arg.ĩ.de teſti.ca.ij.
17 [Infra menſem]enumerandum a die† obiectionis emiſſę.vt ſ̄.& appellationis factæ,& ſic currit etiam ignorantibus , & eſt ratio, quia Papa voluit,ꝙ cito prouideretur eccleſijs. ar.ſ̄.e.ne pro defectu.alias ſi non eſſet appellatū,expectaretur aduerſarius p ſex mēſes,vel plus,vel minus ſecundū arbitriū iudicis.ĩ.vt lit.nō cōteſta.
18 quoniam.§.ſi vero.ver.ꝙ ſi forſan. Quid ſi elapſo iſto † termino proſequatur appellationem? Dicas,ꝙ admitti debet , dummodo res integra ſit.ſm̄ d.n.ar.ff.de ceſ.bo.l.iij.ſ̄.e.ti.in cauſis . Quid enī ſi non diſtat a curia niſi per v.dietas , & arripit iter infra v.ebdomadas.& ſic peruenit ante xx.dies, per quos expectabatur , vt ſe-
19 quitur? Alii dicunt,ꝙ† hoc termino elapso non pōt appellationē proſequi.ĩ.de ap.perſonas. licet alias non ꝓſequendo appellationem poſſit in perſonam,vel formam obijcere,quod vult.ĩ.de ap. conſtitutis. & hoc videtur ſeruare conſuetudo curiæ vbi non audiunt aliquem , niſi tempora huius conſtitutionis ſeruauerit , & infra ipſum impetrauerit, auditorem,qui & citationem emittat, alias tamē ſup iure ſuo pōt literas impetrare, hæc tamē ꝯſuetudo videtur contradicere alij cōſuetudini,quā obſeruant . de qua no. ſ̄.e.ſuper verbo.pp hoc.in ver.gl.ad fin.qui incipit , hodie tamen. Quid ſi nihil obiecit,nec appellauit,ſed poſt annum dicit electionē nullam fuiſſe? Nō habet locū hæc litera, per quā Papa voluit occurrere impedientibus prouiſiones eccleſiarum, ideoq; ſemp audietur,ſi dicat electoinem nullam fuiſſe,ſed in modum accuſationis,vel denunciationis.ĩ.de accuſa.veniens.& c.prælatorum Sed nunquid appellatione hac pendente clericus communiter, & concorditer adminiſtrabit interim.Sic ſecundum. d. n. ar.ſ̄.e. nihil eſt.Sed qualiter eſt facta concorditer,ſi appellatum ſit? Dic, quia duę partes conſenſerunt,& elegerunt.ſ̄.e.ſcriptum.& c.licet. § ſtatuimus.q̃tūcumq; tn̄ concors ſit electio p formā cōpromiſſi facta,& appellet vnus de compromittentibus, vel per formam ſcrutinii,& appellet is q nō ꝯſenſit, vel ēt ſi ꝯſenſit ex noua tn̄ cā. ĩ.de of.del.inſinuātę,& exprimat iuſtā cām,vr̄ diſtinguēdū,vtrū tpe appellationis electus adminiſtrare īcępit, vt tūc nō īpediatur adminiſtrare. Vel nō incępit,vt tunc īpediat.ĩ.de of.dele.gratū,ĩ. vt lit.pen.per totum.ĩ.de ap.ſignificante.& ij.q.vj.appellatione.& de hoc no.ſ̄.eo.qualiter . ¶[Sed ſi pars alia].ij.pars. alias & ſi pars.
20 [Per. xx. dies] . infra quos petet † electionem ſuam confirmari, & aliam caſſari,ſi ambæ electiones eodem tempore,vel quaſi factæ fuerint,ſicut legitur.ſ̄.e.congregato. nam ſi diuerſis temporibus.ſicut.ĩ.de ſup. ne.præla. c.fi. tunc poteſt peti confirmari prima electio, & ſententia ferri ſuper ipſa tranſacto tempore ipſius primæ electionis,ſed non poterit peti infirmatio ſecundæ electionis, niſi & a tempore ipſius eſſent lapſa tempora huius conſtitutionis,& hoc ſatis probat litera . Quid ergo ſi contingat primam electionem confirmari? Præiudicabitur ſecundæ,niſi vbi primū ſententiam latam ſciuerit , duxerit appellandum infra.x.dies . & niſi ipſam appellationem infra huius conſtitutionis tempora ꝓſequatur.ar.ĩ.de re iudi.cum ſuper.ſm̄.d.n.ii.q.vj.§.biduum.ff.qn ap.ſit.l.j §.fi.ego tamen hanc diuerſitatem non clare video: nam facta prima pppellatione ſunt omnes citati,quorum intereſt, per hanc conſtitutionē,ergo & hi qui ſecundo eligunt,aliter.n.non poſſent eligere,niſi & in electione ius haberent,& ſi in ea ius hn̄t, eorum intereſt ſe opponere,quia citati ſunt,ergo ſi non veniunt, ſed eligunt,oīno ſibi p̄iudicare vidētur,& tenebit ſententia ꝯ eos lata,a qua,ex quo venire noluerunt, nec appellare poterunt,quia contumax non appellat.ij.q.vj.§. ſunt etiam quorum . videntur ēt eligere appellatione pendente,& ſibi ius dicere , vnde & eis eſt imputandum.ij.q.vj.appellatione.ſ̄.e.bonæ me.cre.niſi forſan dicas appellationem primo factam ipſos penitus ignoraſſe.ĩ.de ap. ſi duobus.[Poſt aduentum].& poſt lapſum menſis præmiſſi ſm̄ d.no.Quid ſi pars arriperet ſtatim iter , & eſſet infra triduum ad curiam electionis,vel prouiſionis,vel poſtulationis? dic , vt.ſ̄.e.in prin.[Cuiuſquam].canonicorum , vel aliorum, quorū intereſt, vel quos res contingit.[Abſentia] etiam lite non conteſta.ſecus
21 ſi ageretur † de beneficio tanquam de proprietate,quia tunc poſſet fieri miſſio in poſſeſſionem eccleſiæ petitæ ĩ.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.ca.j.& ij.& de ſequeſtra.poſ.dilectus.& extra.cum qui.ſic in ſpirituali matrimonio proceditur contra contumacē, & examinatur negotium lite non conteſta.ſ̄.e.dudum . j. Sed & in carnali quando agitur de fœdere.i.de vinculo matrimonii , ſecus ſi quæratur de crimine adulterii ad thori ſeparationem . ĩ.vt lit.non conte.accedens.ij.& c.qm̄.§.j.& ij.[Sicut de iure].de iure eſt, ꝙ confirmetur , vel infirmetur ſecundum ꝙ conſtiterit electionem canonice factam,vel nō.ſ̄.e.poſtquam.& c.ſcriptum.&
22 c.nihil.& de maio.& obe.cum olim.Item de iure eſt, ꝙ † ꝓbationes receptæ valeant,& ſi lite non conteſta.recepti ſint,nam abſentia contumacis in talibus repletur Dei præſentia.ĩ.de eo qui mit in poſ.cauſa rei ſer.extra.eum qui.in fi.ĩ.de do.& contu.veritatis. §.fi.& C.de iudi.properandum.§.cum autem. Quid igitur , ſi is, qui appellauit , poſtea veniat , & vult proſequi negotium ſuum, cum adhuc non ſit diffinitum? Prętextu abſentiæ ſuæ denegatur ſibi omnis contradictio quo ad ea,q̃ in p̄teritū acta ſunt. C.de iudi.properandum.§.ſinautem reus fuerit. in fi. Sed quid ſi dicat
23 † iudici, non procedatis de cętero cum iſto procuratore niſi fidē faciat de mandato, nunquid tenetur procurator, qui iam admiſſus eſt,per curiam,vel per iudicem fidem facere de mandato? Videtur,ꝙ ſic.ar.ff.de procur.Pomponius.§.rati. Alii contra, maxime ſi ſit in remotis partibus,vt de facili non poſſit probare mandatum,& facit pro his,quia nec ille,cuius nomine proceſſit, poſſet excipere de hoc,quia aut fuit verus procurator , & ſic nō pōt veritatē impugnare,aut non commiſit,& ideo imputet ſibi,ſi nō venit,vel miſit infra tempus huius conſtitutionis.Dicimus,ꝙ ad inſtantiam venientis non cogitur hoc facere iudex,ſed ex officio ſuo hoc poteſt iniungere,ſi ſibi videatur expedire.ar.ĩ.de teſti.per tuas.& c.cum clamor.& ĩ.de iureiur.ex literis. in quibus no.de ſi
24 mili materia.Quid ſi iudex,cui commiſſum eſt, citauit † & citatus contumax fuit ab initio , & ideo proceſſit ad examinationē iudicij,poſtea venit diffinito negotio,nam admitti debet, ex quo res eſt integra,vt no.ſ̄.e.ſuper verbo,infra menſem.ver.quid ſi elapſo.Quid ergo ſi petat copiam reſcripti, nunquid ei facienda eſt? Diſtinguit. d.n. vtrū petat copiā ad declinandam iurisdictionē, & tunc non eſt facienda copia.ĩ.de ſen.& re iudi.inter monaſterium.per acta tamen eſt fides facienda.ĩ.de proba.qm̄. Vel ad vidēdum,vtrum poſſit cognoſcere de talibus,& tunc facienda eſt copia.ff.de eden.ſi quis ex argentariis.§.fi.& l.ſeq. Tu dic,ꝙ ſemp debet fieri copia,vt patet in his quæ no.ſ̄.de reſcrip.cū contingat & c.dilectus.& pater.ĩ.de of.dele.cum in iure. Item de iure eſt,vt ſi extra iudicium appellatum fuerit elapſo hoc tpe non obſtāte cuiuſquam abſentia procedatur,& ſic tenet curia.ſecūdum . d.n. Sinautem in iudicio & appellans tantum fuerit præſens, nō proce-

ceditur in curia,niſi primo cognoſcatur de cauſa appellationis.
quæ ſi probetur iuſta , poſtea examinatur negotium electionis.
Sinautem iniuſta,remittitur ad iudicem , ex quo extitit appella-
tum.j̃.de appel.cum ſpeciali . in fi.Sinautem appellatus præſens
eſt,& appellans abſens,hoc eſt in optione appellati,vtrum primo
examinet̃ appellatio,vel in negotio electionis procedatur, & idē
in aliis cauſis,vt no.j̃.de ap.cordi. hoc tamen ſpeciale not. circa
electionem:quia & ſi non ſit terminus aſſignatus ab hoīe,neque
delatum ſit appellationi,tñ literæ impetratæ pendente appellatio
ne infra terminū huius conſtitutionis nō valebunt, & ideo non
obſtantibus talibus literis,nec obſtante abſentia appellantis pro
cedit curia in hoc caſu ſm.d.n.[Hæc aũt].iij.pars. quæ dicta ſunt
ſuperius,nā cl̃a hæc omnia ſuperiora reſpicit . s̃.de reſcrip.olim.
§.fi.[Dignitatibus].de hoc dic,vt not.j̃.de cle.non reſi.quia non-
25 nulli.& no.ꝙ hic dignitas † pſonatus , & canonia æquiparantur,
alibi dignitas pſonatus & beneficium cum cura. j̃. de fil. p̃sb.ni-
mis.alibi perſonatus & beneficiū cũ cura.s̃.c.dudum.ii.§.tādem.
alibi perſonatus & ordo presbiteralis.j̃.ne cle.vel mo.ſup ſpecula.
26 §.qa vero.[Canoniis].ergo forma ſeruanda eſt in canoniis,† qa
de ipſa.ſ.forma eſt expreſſum.s̃.& q̃ dicta ſunt ad canonicas refe-
runtur.vt hic dicit,& ſtatim idem adiicit , vt ſcias, quæ forma &
in canoniis eſt ſeruanda.ar.ff.de lega.ij.ſi ſeruus plurium.§.ſed ve-
rius. Quid ergo de eccleſiis parochialibus . Quid de p̃ſtimonijs,
& aliis omnibus beneficiis,quæ hic non experimuntur? De ſimili
bus ad ſimilia procedendum erit.ff.de legibus . non poſſunt.s̃.de
reſcrip.inter cæteras.qđ dic,vt no.s̃.in ſumma.e.ti.§.in q̇bus eccle
ſiis.[Adiiciētes].ver.& cl̃am de forma repetētes ī fi. vt ſcias , ꝙ for
ma ēt ī canoniis obſeruāda eſt.j̃.de ap.inq̇ſitioni.[Plene].nō ſuffi
27 cit ergo ſi † ſemiplene,& vr̃ hoc ſpāle ī hoc caſu,vt q̇libet caueat,
ꝙ non impediat prouiſionē,niſi ſentiat,ꝙ plene poſſit, ꝙ obiicit,
cōprobare.ar.C.de proba.ſciāt cũcti.v.q.vj.epyphaniũ.j̃. de calũ.
ca.j.& ij.& quia canonicus.q̇ hoc obiicit, dēt eſſe peritus in iure
canonico,vt patet in his,q̃ no.s̃.de reſcrip. extra . præſenti ſuper
verbo,honorabilibus.& ſequen.vnde imputet ſibi , ſi errauit cir-
ca formam iuris.s̃.e.quia propter.[Formam]. Quid ergo ſi ſemi
28 plene probat † id,qđ obiicit ꝯ perſonā? Arbitrabitur iudex,vtrum
ſit cōdēnandus.ar.j̃.de accuſa.accedens. in Auth.de iudi.§.opor-
tet.coll.vj.& j̃.e.§.fi.& de hac materia not. plene. infra de dolo &
contu.finem.[Propter hoc].ſic.s̃.vt præteritæ.vbi de hoc.infra de
procur.cum pro cauſa.[Docuerit].taxatione præhabita, alias eſt
in textu,& ſecuto proprio iuramento.j̃.de procura.conſtitutis.&
29 q̃uis ab initio liceat iudici taxare, † non tamen licet in minus,q̃
iuratũ eſt,condemnare.in Auth.de iudi.§.oportet. coll.vj.[Con-
dēnetur]. nā eo ipſo ꝙ ſuccũbit,p̃ſumitur calũniari.infra. de pe-
nis calumniam.j̃.de maio.& obe.humilis.ij.q.iij.qui non proba
uerit.j̃.de accuſa.ſuper his Notauit tñ hic.B.ꝙ error ꝓbabilis po-
terit excuſare.ar.ij.q.iij.§.notādũ.ff.de lega.ij.qui inſolidũ.§.ēt.qđ
potius facit ꝯ.ſed qđ pones extra de errore.pone,ꝙ teſtes,qui pro
miſerant teſtificari,defecerāt ei.ij.q.iij.Paulum. ſed illud, qđ ibi
dicit,locũ hēt in his,q̃ obiiciunt̃ ꝯ perſonā, & quę tangũt factũ,
ſecus in his,q̃ tangunt formā & ius : quia in hoc caſu requiritur
plena probatio,vt hic dicit. & no.s̃.Et eſt rō quare aliud in vno,
q̃ in alio,quia ius certum eſt, ſed error facti peritiſſimos fallit.ff.
30 de iur.& fac.igno.plurimũ.ideoq; non licet † clericis ignorare ca
nonicas ſanctiones.s̃.de ꝯſti.ca.j.& fi.j̃.de tēpo.or.vel non eſt cō
pos.¶[Qui vero].iiij.pars.[In probatione].ſaltē ſemiplena, ſeu in
famię.j̃.de accuſa.accedens.& hoc diuerſificatur a præcedēti ca-
ſu,& eſt ratio.vt.s̃.no.§.proxi.in fi.vel quia ſi non probauit plene,
nec ſemiplene,per qđ error p̃ſumi poſſit,& ſic caueant ſibi obii-
cientes,ne inanibus ſumptibus ſe onerent, quia ſi in probatione
defecerint damnabunt̃ vt hic.& ff.de inof.teſta.l.j.& l.contra ve-
terani.§.ſi q̇s impubes.ff.de teſti.l.iij.§.item diuus. [Eius qđ obii-
31 cit].Quid ſi plura † obiicit,quorũ vnũ ſufficit.Dicũt quidā,ꝙ oīa
tenetur probare,alias condēnabitur.ar.s̃.de reſcrip. cũ adeo.& c.
olim.& hoc in pœnam excipientis ꝯ prouiſionē,& ipſam impe-
dientis,j̃.de accuſa.ſuper his. Alii dicunt,ꝙ excuſatur,dũmodo ꝓ
bet vnum de obiectis,qđ ſufficiat,& hoc teneas.ar.j̃.de exceſ.pla.
grauē.& hoc notauit hæc litera loquēs in ſingulari,nō in plura-
li,niſi forſan ſe obligaret ad oīa probanda.j̃.de proba.licet.§.iidē.
qđ dic,vt no.s̃.de reſcrip.olim.[In perſonam].quo ad ēpatus, nō
quo ad minora beneficia,tanta pœna incurrere durũ eſſet. ar.in
ſorore iſtius.s̃.e.cũ in cũctis.§.clerici. & §.fi.[Beneficiis]. & nihi-
lominus condēnabitur in expenſis . j̃. de accuſa. accedens & ſm
hoc magis punitur,qui obiicit in perſonam,ſed releuatur, q̇a iſte
poteſt probare errorem , vt ſequitur,ſed alius non poteſt,vt s̃.no.
Et ſic no.hic regulam,qui in vno grauatur, in alio releuetur.ff.de
iureiuran.eum qui.s̃.de tranſla.epiſco.inter corporalia.§.j.ver.&
quamuis.& ſequen.s̃.de parochiis. c.j. [Suſpenſum.[ipſo iure.ſi-
32 cut ergo † punitur indignum promouens eligendo,quia & talis
ſuſpenſus eſt a ſuis beneficiis per triennium ipſo iure , vt ſupra.
e.cum in cunctis . §. clerici . ſic & dignum electum impediens,
vt hic . Et ſic not. hic , quòd contrariorum eadem eſt diſcipli-
na, & Inſti.de his qui ſui iur. vel alieni ſunt. reſpon.j. & de liber-
tinis . §.j.[Ad quę] ſcilicet beneficia . [Illud] ſcilicet triennium.
33 [Propria temeritate]hoc ideo dicit,quia,ſi vult † probare errorē,
audietur , & ipſo probato authoritate iudicis poterit beneficia
ſua percipere,vt j̃. §. ſeq.[Ingeſſerit] aliquid de ipſis percipiendo,
per ſe,vel per alium.s̃.e.per inquiſitionem.j̃.de ęra.& quali. cum
bonę.Sed quid ſi ponat ibi cuſtodem,qui omnia percipiat,& cu
ſtodiat, ita ꝙ nec vnum denarium percipiat , quouſque errorem
ſuum probauerit? Dicas, ꝙ ſi hoc faciat authoritate iudicis ordi-
narij,excuſatus erit.ar.j̃. de offi or.cum inter vos. aliter ſuſpectus
eſt mihi,nec excuſo ipsum.ar.ff. de admi. tu. nec exſtimo.xix.di.
Anaſtaſius.j.vt benefi.eccle.vt noſtrũ.§.porro.[De miſericordia]
iudicis ordinarij , ſed nec puto excludi miſericordiam ſedis apo-
ſtolicę.infra.de ſenten.excommu.nuper.infra de teſti.tum literis.
ad fi.j̃.de ſenten. & re iudic. cum ęterni . §.fina. cum ſuis ſimili-
bus.¶[Niſi].v.pars.[Manifeſtiſſimis] ſecũdum arbitrium iudicis,
vt no.ſupra ſuper verbo,formam. Vel dic , ꝙ illud habet locum
in probatione facta coram iudice , qui de exceptione cognouit,
ſed ſi ibi nihil probauerit,hanc pœnam patitur, nec beneficia re
cuperabit infra triennium,niſi coram iudice ordinario errorem
ſuum probabilem plene probauerit,vt hic dicit.[Conſtiterit]or-
dinario iudici,a quo talis miſericordiam beneficiorum ſuorum
petit. [Ipſum] qui contra perſonam obiecit , nam is qui contra
formam,in nullo audietur,& eſt ratio,vt no.s̃.& ſic iſte ver.exci-
pit de proximo dicto tantum . [Probabilis & ſufficiens.] ſi.j̃. de
appel. vt debitus. ſuper quo vide quod not. ſupra §. hoc autem.
ſuper verbo,condemnetur.

SVMMARIVM.

1 *Electiones ſunt fiendæ a maiori & ſaniori parte capituli.*
2 *Poſtulationibus in duæ partes capituli requiruntur.*
3 *Scrutinium quot modis dicitur.*
4 *Scrutinio legitime facto ius oritur,alias ſecus.*
5 *Vota conditionalia quæ dicuntur, & quæ alternatiua.*
6 *Electio an poteſt fieri in diem vel ſub conditione.*
7 *Electionibus in ſemper poßet fieri farus,ſi fierent cōditionaliter, vel in diem.*
8 *Vota conditionalia vel incerta pro non adiecta habetur & electio fiet facta collatione aliorum votorum.*

CAP. II.

IN electionibus. &c.Nō eget caſus poſi-
tione,ſed tantum literę
1 expoſitionem,& ideo dic. [In electionibus]quę † de-
bent fieri a maiori & ſaniori parte capituli . ſupra e. c.
2 quia propter.[Poſtulationibus]in quibus † duę partes capituli re-
quiruntur. ſupra e.ca.ſcriptum.vbi de hoc. [Scrutinijs] tredecim
3 † modis dicitur ſcrutinium , ſiue examinatio. Primo ſecundum
vulgare Romanorum dicitur ſcrutinium interrogatio quæ fit
in catechiſmo.& de hoc loquit̃.j. de maio. & obe.his q̃. de capel.
mo.dilectus.Secũdo examinatio,quæ fit de perſona, antequā or-
dinetur.s̃.eo.nihil eſt.§.epiſcopi.& interrogatio,quæ fit in ipſa or
dinatione.j̃.de ſcruti.in ord.fac.c.vnico. Tertio,examinatio quæ
fit inter canonicos,antequam dent ſcrutatores,vel aliquam for-
mam eligant.s̃.eo.cum terra.Quarro,examinatio quę fit inqui-
rendo nota.s̃.eo.quia propter.& de tali ſcrutinio ſcripto tamen,
& publicato loquitur hic,vt j̃.no.Quinto, examinatio quæ fit a
confirmatore,& ſi nihil opponatur a partibus.s̃.eod.cum nobis
olim.§.pe.& c.nihil eſt.Sexto illa, quæ fit plerunque ante conſe-
crationem,& poſt confirmationem aliquo ſcilicet excipiente.j̃.
de accu.ſuper his.Septimo illa,quæ fit in ipſa conſecratione. j̃.de
ſcru.in ord.fac.c.vnico.Octauo,illa, quę fit ex officio etiam poſt
conſecrationem fama prælati crimina deferente,quæ & ſcrutan
da , ſeu inquirenda ſunt.j̃.de accu.qualiter, ij.& j̃.de ſimon. licet
Heli.Nono,teſtium diligens examinatio. j̃. de teſti. cum cauſam
quæ inter.& c.venerabili.Decimo,peccatorum cauta interroga-
tio.j̃.de pœn.omnis.§.ſacerdos.Vndecimo,iudicis vniuerſalis ri-
matio.xxx.q.v.iudicantem.j̃.de fi.inſtru.cum Ioannes.§.pe. ff.de
interro.act.vbicunque.Duodecimo,alterius regni exploratio, qđ
non conuenit.C.de commer.& merca.l.iiij. Tertiodecimo,ſecre
torum cognitio,quod ſolius Dei eſt.j̃.de ſimo.tua nos. in fi.[Ex
quibus]ſcilicet ſcrutiniis ſcriptis & publicatis.[Ius oritur]vt s̃.eo.
4 publicato.quod dic,vt ibi no.Et no.ꝙ † dicit ius oritur.q.d.legiti-
me factis,alias enim,ſi ſcrutinia minus canonice facta eſſent,nō
reciderct ius eligendi in alios,ſecundum do.n.[Eligendi]vel po-
ſtulandi.ſecundum ea, quæ not.s̃.eo.ſcriptum. [Conditionalia]
5 puta † conſentio in A.ſi eſt legitime natus.vel ſi nouit iura,vel ſi
habuerit maiorem partem capituli , ſecundum dominum no-
ſtrum.[Alternatiua]puta eligo A.vel B. vel ſic,eligo A.& ſi ipſe
noluerit,eligo B.ſecundum do. noſt. ſed in hoc vltimo exemplo
eſt conditionale[Incerta]puta,eligo vnum,in quem maior pars
capituli conſentiet,vel eligo eum, in quem conſentiet decanus,
ſecundum d.n.Sic ergo corrigitur hic opinio Ala.& G.Na.ſcho-
laſtici

laſtici ſui,qui dabant conſilium,ꝙ vbi dubitabatur de perſona,ta
lia vota fierent.ar.lxj.diſt.ſtudii.lxxxv.diſt. Florentinum . & s̃.eo.
cũ terra.vbi de hoc.no.& merito talia vota reprobantur,cum.n.
6 electio † ſit actus legitimus,non debet fieri in diem nec ſub con-
dictione.ar.ff.de regu.iur.actus legitimi.Sed contra.s̃.de condi.ap
po.ſuper eo.dic.vt ibi no.ſed & perſona certa eligi debet . ar. s̃. de
reſcrip.ad hæc.ff.de teſta.tu.l.tutor incertus.ff.de condi.& demō
ſtra.qui hęredi.§.fi.& l.qui ſub conditione.[Reprobamus].& me
7 rito,quia multæ fraudes poſſent fieri,ſi hæc admitterentur,† nam
ſemper poſſet fieri fraus.ar.s̃.e.c.cum in cunctis.& quia propter.
& daretur materia eligendi ſeipſum,puta,ſcitis,qui ſic conſentit,
ꝙ decanus ipſum eliget,& ideo dicit,eligo illum,quem eliget de-
canus,quæ omnia ſunt abſurda,& ideo reprobāda.ar.s̃.de diuor.
quanto.§.penul.s̃.c.qualiter.cum ſuis ſimilibus.¶[Statuentes].ſe
8 cunda pars.[Pro non adiectis]. vt perinde ſit , ac ſi nullum † no-
minaſſent,& ſic vox talium non computabitur, ſed facta colla-
tione aliorum inſurget electio.in ipſa tamen collatione dicetur,
quare non habetur ratio eorundem , alias non eſſet plena colla-
tio , nec ſeruaretur forma.s̃.eo. quia propter.& c.in Geneſi.[Pu-
ris].aliis ſolis non comparatis.[Electio].vniuerſalis,non ſingula
ris,vt not.s̃.eo.in Geneſi.¶[Voce illorum].iii.pars . [Ea vice]ideſt
in ipſa electione,de qua agitur, ergo in ſequenti proximo nō no
cebit.s̃.eo.cum eccleſia Vinton.j̃.de ſup.negli.præla.c.ii.in fi.[Re
cidente].alias.[Reſidente].i. remanente,& ſic non eligit pars cō
ditionalis.priuatur tamen poteſtate eligendi.& hoc ideo eſt , vt
puniatur in eo,in quo deliquit,ſiue in intentione,quam habet.s̃.
de tranſlat.epiſco.quanto.§.cæterum. credit enim decipere alios,
qui pure conſentiunt.q.d.iſti pure conſentient in p.illegitimum.
& ſic amittent ius eligendi,& reuertetur ad nos, qui conditiona
liter conſentimus.ar.s̃.eo.cum in cunctis. congregato. & de po-
ſtul.præla.gratum.ſed tamen ipſi priuantur, vt hic dicit.Sic no.ꝙ
9 Incidit in Scillam cupiens vitare Caribdim.† & deceptis, & non
decipientibus iura ſubueniunt.j̃.de rerum permu.cum vniuerſo
rum j̃.de dona.inter dilectos.

¶De Supplenda negligentia prælatorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt excommunicare ſuos ſuffraganeos , quia eum viſitantem non recipiebant.*
2 *Archiepiſcopus non habet plus iurisdictionis in ſubditus ſuffraganei,quam ei canones concedunt,vel conſuetudo.*
3 *Sententiæ generales reprobantur.*
4 *Iurisdictio epiſcopi in quibus caſibus deuoluitur ad ſuperiorem.*
5 *Conceſſa omnia intelliguntur,quæ non inueniuntur prohibita in edictis prohibitorijs.*
6 *Papa ſolus poteſt ſe intromittere de epiſcopis,& de ſedibus epiſcopalibus.*
7 *Iuramentum omne generaliter prohibitum eſt.*
8 *Epiſcopum oportet eße diſpenſatorem canonum,& legum moderatorem.*
9 *Epiſcopi ſuper quibus criminibus poſſunt diſpenſare.*
10 *Archiepiſcopus in quibus caſibus poteſt exercere iuriſdictionem ſui ſuffraganei.& nu.12.*
11 *Citantibus duobus habentibus iurisdictionem cui obediendum.*
13 *Iuriſdictio inferioris quando ob culpam non deuoluitur ad ſuperiorem.*
14 *Epiſcopo excommunicato quare,& quando non deuoluitur iuriſdictio ad archiepiſcopum. & nu.15.*

CAP. PRIMVM.

ROmana [Edictum]. factũ ab archie-
piſcopo,vt omnes de prouin
cia ad curiā archiepiſcopi pro iuſtitia recur-
rant,libere reuocatur, nam & ſi ſuffraganeus
nō poſſet reddere ius propter culpam ſuam,
puta,quia excommunicatus eſt,non propter
hoc ad archiepiſcopum iuriſdictio eiusdē ſuf
fraganei deuoluetur,alia tñ forſan pęna eidē ſuffraganeo inflige-
tur.Romana eccleſia.& j̃.]Huiuſmodi decretalis . x. ſunt partes-
Prima habetur hic.Secunda.j.de offi.vica.Tertia.infra de offi.or
di.Quarta,infra de fo.compe. Quinta,in fra de teſti.Sexta, in fra
de appel.Septima.in fra de cenſi.Octaua.j̃.de pœnis. Nona,in fra
de pœnitentiis. Decima.j̃.de ſenten. excomm. [Edictum vero].
1 Archiepiſcopus Remen. excommunicauit † ſuffraganeos ſuos,
quia eum viſitantem non recipiebant,& tunc idem archiepiſco
pus fecit edictum,quod mandauit per totam ſuam prouinciam
publicari,ꝙ omnes ſubditi ſuffraganeorum ad curiam archiepiſ
copalē accederent libere.ſm.d.n.q.d.ꝙ cum epiſcopi eſſent excō
municati,non poterant ius reddere, & ideo erat ad archiepiſco-
pum iuriſdictio deuoluta.[Libere].ſ. non obſtante contradictio
ne ſuffraganeorum,vel alterius, quia videbatur archiepiſcopo,ꝙ
nullus poſſet hoc de iure impedire.ſed non eſt ita, vt ſequitur.[Pe
nitus],vt nec valeat,qđ actum eſt,occaſione hac corā epiſcopo,ſi
cut in nō ſuo iudice.s̃.de conſu.c.3.s̃.de iudi.at ſi clerici.s̃.de pęni
ten.ꝙ autem.& c.omnis.ij.q.j.in primis.C.ſi a non compe.iudi.l.
fi.[Reuocamus]& merito,cum non ſolum ſuffraganeis,ſed etiā
alijs inferioribus ſub ipſis iuriſdictionem exercentibus præiudi-
cium generaret,qui inferiores, nec ſine culpa ſua puniri debent.
s̃.de conſti.cognoſcentes.s̃.de his quæ fi. a maio. par.ca. quæſiuit.
2 lvj. diſtin.ſatis peruerſum. ſed nec plus † iuriſdictionis habet in
ſuffraganeorum ſubditos,quam eidem per canones,vel priſcam
conſuetudinem ſit conceſſum.ix.q.ij.c.ij. & q.iij. conqueſtus. s̃.
de offi.ordi.duo ſimul.vbi de hoc,cum ergo nec conſuetudinem
probaret archiepiſcopus, nec canones hoc ſibi cōcederent , edi-
ctum tale merito reuocatur. Nec obſtat , ꝙ ſuffraganei dicantur
excommunicati per archiepiſcopum.¶[Quia] & c.ij. pars. [Etiā
3 tenerentur].ſ.iuſte.de quo adhuc fides facta non eſt,† nam tales
generales ſententiæ reprobantur,vt j̃.de ſenten. excōmu. Roma-
na §. caueant. [Pro ſuis culpis] quia nec pro alienis talis ſenten-
tia eſt ferenda. 24.q. iij. habes. [Excommunicationis.] iuſtę,præ-
miſſa ſcilicet monitione,quod hic forſan ſeruatum non fuerat,
& ideo erat iniuſta. s̃ . de ſenten. excommunicationis . ſacro .
[Non tamen ex culpis ipſis] non dicit ex negligentijs,nam ex il-
4 lis hæc iuriſdictio † deuoluetur , puta,ſuffraganeus negligens eſt
in iuſtitia exhibenda,& ideo,ſubditus conqueritur archiepiſcopo
de ſuffraganeo , qui noluit procedere.ſuper hoc ter humiliter re-
quiſitus.argu.s̃.eo.c.j.idem videtur, ſi prima vice hoc expreſſe de
neget.argu.s̃.de offi.delega. ſignificantibus.s̃.de fo. compe.ex trāſ-
miſſa.in fi.& c.licet in fi.& ca.ex tenore.in fi.j̃.de ſentē. excōmu.
extra.cũ medicinalis.& ꝙ in tali caſu deuoluitur poteſtas ad ſupe
riorem , ſatis patet.s̃.de offi.ordi.duo ſimul s̃. de iure patrona.nul
lus.& ix.q. iii.cum ſimus.vt tamen quo ad hoc nulla reſtet obie-
ctio,conſulimus , ꝙ metropolitanus remittat ſubditum ad ſuf-
fraganeum aſſignans ei certum terminum competentem,in fra
quem iuſtitiam reddat,quo elapſo,ſi hoc non fecerit , debet hoc
archiepiſcopus diffinire.s̃.de offi.ordina.quanto. in fi.& c. ad re-
primendam.& c. irrefragabili. §. exceſſus. & ne epiſcopus poſſit
negare ſe fuiſſe monitum, mandetur ei in virtute obedientiæ,vt
cũ appoſitione ſigilli ſui remittat literas in monitionis teſtimo-
nium ſic receptę,vel alias ſuas literas diem receptionis, & totum
tenorem literarum archiepiſcopalium cōtinentes, vel vtrunque
fiat.ar.C.de fide inſtr.plures. Sic enim obſtabit ei propria profeſ-
ſio.j.q.vij.ſaluberrimũ.27.q.j. omnes fœminę . C.de non nume.
pecu.generaliter.vel fiat de redditione, & lectione literarũ coram
teſtibus inſtrumentum. s̃. de teſti.ſignificauit. vel habeatur inde
litera ſigillo authentico ſigillata.s̃.de fide inſtrum.c.ij.j̃.de ſenten.
excommu.extra.cum medicinalis.§. exemplum. [Cum id non
5 inueniatur]No.hic omnia † eſſe conceſſa, quæ nō ſunt prohibi-
ta,& hoc de iure primæuo,vt patet ſupra de conſti. nam concu-
piſcentiam.& hoc iure fulciuntur omnia † edicta prohibitoria,
ſicut eſt edictum de teſtibus.ff.de teſti.l.j.& de procura. mutus. &
de matrimoniis. s̃.de ſpon.apud. vbi de hoc. Quandoque tamen
in iure aliquid generaliter prohibetur , in talibus habet locũ eius
contrarium:quia in huiuſmodi omnia prohibita intelliguntur,
niſi reperiantur conceſſa.Tale eſt id,de quo hic agitur, prohibitũ
enim eſt archiepiſcopis, ꝙ in diocæſibus ſuffraganeorum ſuorũ
nihil exerceant,ſed ſuis terminis ſint contenti.9. q. ij. nullus pri-
mas.ideo in nullo debent ſe intromittere,niſi in caſibus a iure cō
6 ceſſis, de quibus not.in ſequen.glo.ſic & generaliter † prohibitum
eſt,ꝙ nec de epiſcopis,nec de epiſcopalibus ſedibus intromittat ſe
alius,niſi Papa.17.q.i.§. ſicut.s̃.de exceſ prǽla.ſicut.ideoque gene-
raliter prohibitum eſt,niſi reperiatur conceſſum.s̃.de tranſlat.epi
ſco.inter corporalia.§.ſed neque.ſic & prohibitum eſt,ne qui cō-
iurent,vel colligerentur inter ſe.11.q.j.conſpirationum. & c. con-
iurationum.ff. de pœnis.aut facta. & ideo omne tale iuramentũ
7 prohibitum eſt,niſi reperiatur conceſſum,quia & omne † iuramē
tum generaliter prohibetur.ſupra de elec.ſignificaſti.j̃.de iureiur.
& ſi Chriſtus.& omne collegium. ff.de illici.colleg.l. j. & iii. j̃. de
exceſ. præla.dilectus.vbi de hoc. & ſic eſt videre de ſingulis ſimili-
bus,quæ ſigillatim proſequi longum eſſet,hæc enim materia ple-
nius not.ſupra de tranſla.epiſcop. cap.ij. §. ſed neque. verſic. fina.
Sed quid dices de gratia diſpenſationis , nunquid poteſt epiſco-
pus diſpenſare generaliter , vel caſualiter? & quidem ſecundum
8 beatum Ber. Oportet † epiſcopum eſſe diſpenſatorem canonum,
moderatorem legum , ergo ſecundum hoc vbique poteſt diſpen-
ſare , niſi vbi ſibi prohibitum inuenitur, hoc ſatis colligitur. vij.
quæſt.i.mutationes.& c. ſequen.nam ſicut ibi habetur , epiſcopi
9 poſſunt diſpēſare,cum poſſunt ordinare. Sed in his,quæ ſedes apo
ſtolica retinuit, ſicut eſt mutare ſedem , vel transferre perſonam
epiſcopi , vt ibi dicit, nihil poſſunt ſine authoritate Papæ, & etiā
in primitiua eccleſia vnus excōmunicabat , & alter abſoluebat,
ſed poſtea arctati ſunt,vt patet.ix.q.ii.c.j.& arctantur tota die . vt
patet ſupra de pœniten.& remiſ.cum ex eo.§.ad hęc.& in multis
alijs eſt detractum , ideoque licet alii de hac materia multa ſcri-
bant:tu dic,ꝙ epiſcopi de adulteriis, & aliis criminibus minori-
bus ſubaudi,niſi a iure inueniatur prohibitum , ſed & de maiori-
bus

bus,vbi inuenitur conceſſum, poſſunt cum ſuis ſubditis canonice diſpenſare,& ſic intellige ſine calumnia.s̄. de iudi. at ſi clerici. §.de adulteriis. quo ad canones vero, & caſus ſedi apoſtolicæ ſpeciali priuilegio reſeruatis, de quibus no.j̄.de offi.lega.extra.officij. non habet ſe intromittere epiſcopus, niſi authoritate Papę fiat, vel de ſpeciali licentia,vt no.ſupra ver.quid dices,& patet.s̄.de off. lega.ꝙ tranſlationem. Item nec contra canones legem ipſi epiſcopo imponẽtes, niſi in quantum eidem inuenitur conceſſum, vt patet ſupra de tempo. ordin. dilectus. nec contra factũ ſuum. quod dic,vt not.j̄.de cleri. coniu. diuerſis. quo autem ad omnes alios canones ligantes tantum ſubditos, & non ipſum, niſi lator canonis diſpenſationem ſibi retineat, vel alias inueniatur prohibitũ,poterit diſpenſare.s̄.de præben.graue.s̄.de ſen. excom.nuper. & ſic intellige authoritatem beati Ber. [A iure conceſſum.] caſualiter.Vnde verſus.

Officium varium.forus,appellatio,crimen.
Peccans,non parens,res,conſultatio,deſes
Pręſul,canonici tumidi,ſententia neque.
Viſitat, indulget,cuſtos,quia Papa dat vſus.
Permutat ſocijs,ſuſpectus eumque remittit.
Caſibus his primas ſubiectos præſulis arcet.

10 Magiſter ſcholarum, Officium varium, primus caſus † quando diſcrepant in diuinis officijs a conſuetudine metropolitanæ eccleſiæ.xij.diſtinc.de his.de conſecra.diſt.ij. conſtitutio.quod intelligas,vbi ſuffraganeum non excuſat rationabilis conſuetudo.s̄.de ſpon.duo.c.fi. 12.diſtin.illa autem. vel non præſcriptã, alias non eſt conſuetudo vnius loci alterius conſuetudine ſubuertenda.12. diſtin.illud breuiter.s̄.de ſepultu.certificari. & dicto capitulo illa autẽ, ideo nedum epiſcopus poteſt in hoc conſuetudinem allegare contra archiepiſcopum, ſed & abbas contra epiſcopum. s̄. de præſcrip.cum olim.§.fi.ver.ac diuinis officijs. Forus, ſecundus caſus,quando ſcilicet ſubditus conqueritur de ſuo epiſcopo.xj.q. j. clericus aduerſus, alias ſi clericus,& is caſus communis eſt omnibus,nam ſemper actor ſequitur forum rei.s̄.de for. competen. cum ſit generale. Appellatio,tertius caſus,quando ſcilicet contingit a ſuffraganeo appellare.s̄.de of.ordi.duo ſimul. & c.paſtoralis. niſi forſan altera pars ad ſedem apoſtolicam appellaſſet, & ipſum metropol. ſuper hoc certificaret. s̄.de appella. ſi duobus. & de hoc not.j̄.de appel.extra.Romana.Crimen.quartus caſus,quãdo ſcilicet epiſcopus accuſat ſubditum criminaliter, non enim poteſt de hoc compromitti.s̄.de reſti.in inte. cauſa. §.fina.vbi de hoc.& ideo cum non ſit alius,qui ius reddat, Metropolitanus eſt iudex.vj.quæſt.ij.alias.vj. ca. j. quæ ratio aperte facit contra hanc decre.vt j̄.not.in ſequen.glo.Peccans,quintus caſus,quando ſcilicet ſubditus ſuffraganei peccat infra diœceſim archiepiſcopi, qđ commune eſt omnibus.iij.q.vj.c.j.& vj.q.iij.placuit.s̄.de foro cõpeten.poſtulaſti.vbi de hoc,& idem intelligas, ſi ibidem contrahat,quia hæc duo æquiparantur.C.vbi de cri.a.o.auth. qua in prouincia.ſecundum ea quæ not.j̄.de foro competen. extra. Romana.§.contrahentes.idem videtur,quando peccatum eſt vniuerſale,ſcilicet,quia per vniuerſam prouinciam frequentatur.s̄.de offi. ordi.quanto.s̄.de inſtit.c.iij.s̄. de ſimonia.intantum. §.fi.s̄.de reſcript.ad audientiam.& ſic poteſt intelligi,nec corrigitur.ix.quæſ. iij.c.ii.& c.archiepiſcopus.ad idem. s̄.de accu. ſicut olim. idem videtur in notorijs.s̄.de appel.ſolicitudinem. §.ſi vero notorium. idem eſt, quando ſubditus peccat in archiepiſcopum impediẽdo officium ſuum vel nuntijs ſuis, vel familiæ iniurias irrogando. argu.s̄.de offi.delega.ca.j.& c.ex literis. & eſt expreſſum. j̄. de pœnis.extra.Romana.Non parens.ſextus caſus, quãdo mandat epiſcopo, quòd abſoluat ſubditum de iniuſta excommunicationis ſententia conquerentem,& non vult obedire.s̄.de offi.ordi.ad reprimẽdam.Res.ſeptimus caſus, ſcilicet,ratione rei ſitæ infra diœceſim archiepiſcopi, quam tenet ſubditus ſuffraganei, q & communis eſt omnibus.s̄.de foro competen. ſane.& ca. ex parte.& c. fi. vnde quicquid Azo.no. ſic leges rubricam poſitam. C. vbi in rem actio exerceri debeat.Reſpon.vbi res ſita eſt,vt eo.ti.l.fi.vel eſſe queat.vbi poſſidens habet domicilium. C.de præſcri. lon.tem. l.fi.niſi ſit feudalis.s̄.de iudi.cęterum.s̄.de foro competen.ex tranſmiſſa.& c.ſequenti. Quid ergo, ſi vterque citet? Dicas, quòd pri
11 mo † citanti parendum eſt.s̄.de foro competen. propoſuiſti. s̄. de appel.vt debitus honor.cum ſuis ſimilibus. Cõſultatio.octauus ca
12 ſus † quando in modũ conſultationis refert negotium ſuffraganeus ad archiepiſcopum.xvij. diſtin.multis. Deſes præſul. nonus caſus,quando,ſ.ſuffraganeus negligẽs eſt circa iuſtitiã exhibendã. quod dic,vt plene no.ſupra eo.ſuper verbo, non tamen ex culpis ipſis,& probatur in Aut.de eccle.ti.§.ſi aũt pro redẽptione.coll.ix. Canonici tumidi.decimus caſus,qñ.ſ. canonici in ſuperbiã elati ſine cauſa rationabili ceſſant, maxime in contemptum epi,a diuinis.ſupra de offic.irrefragabili.§.ceterum.Sententia neq; vndecimus caſus,quando.ſ.notorium eſt ſententiam latam in ſubditum nullã eſſe.s̄.de appel.ſollicitudinem. §. ſi vero notorium ar.j̄.de pœnis. extra. Romana. Viſitat. duodecimus caſus,quia tempore viſitationis poteſt, quæ ad viſitationem pertinent,exercere.s̄.de præſcrip.cum ex officii.ſupra de cenſi. ſopitæ. cum ſuper.quod dic,vt plene no.j̄.de cenſi.extra.Romana. Indulget.tertiusdecimus caſus,quia per totam prouinciam indulgentiam dare poteſt.s̄.de pœniten.ca.penulti.Cuſtos.quartusdecimus caſus, quia vacante ſede epiſcopali habet ipſius cuſtodiam, ſi canonici ſunt merito ſuſpecti,vel minus idonei.xij.q.ij. non liceat.ix.q.iij. conqueſtus. Quia Papa dat. quintusdecimus caſus, quia Papa ei concedit,vltra poſſe facere per ſpeciale priuilegium.ſupra.de offi. ordina.duo ſimul. de quo archiepiſcopus tenetur fidem facere, & ipſum exhibere,& tunc ſecundum tenorem ipſius, & non vltra tenentur eidem ſubditi prouinciæ obedire. s̄.de priuile. cum capella.& c.porro.& c.recepimus.& s̄.de vſu.pal.ca.fi.ar.ff.de trãſact.de his.s̄.de offi. dele. cum in iure.c.di.contra morem. Vſus. ſextusdecimus caſus, quando. ſ.de conſuetudine antiqua poteſt aliquid vltra facere.j̄.de offi.ordina.duo.&extra.Romana §.non ſic autem.j̄.de iudi.nouit.j.reſpon.j.ver.non enim.j̄.de foro competen.extra.Romana.§.j.& ij.& de appel.extra. Romana.reſpon. j.ad fi.& §.debet.nec mirum,nam & priuato dat conſuetudo ordinariam iuriſdictionẽ. vt s̄. de foro cõpeten. cum contingat. Permutat ſociis.xvij.caſus,quando ſcilicet epiſcopus vult permutare cum capitulo ſuo,nec enim debet fieri ſine ſuperioris authoritate,vt ſupra patet de rebus eccle.non ali.c.j. xij.quæſt.ij.ſine exceptione.& idem, ſi epiſcopus velit componere cum parochianis ſuis ſuper decimis epiſcopalibus, vbi & authoritas ſuperioris requiritur ad hoc,vt realis intelligatur.s̄.de tranſac. de cætero. & c.veniens.ideoque cum epiſcopus in proprio facto actor eſſe nequeat.ff.de aut.tu.l.v.eſt ad archi epiſcopum recurrendum. & ſic intelligas, quòd quando agitur inter ſubiectum & ſubditum epiſcopi, erit actor epiſcopus, quando vero inter epiſcopum & ſubditum, erit actor archiepiſcopus, cum nec alius ſit, ſic expreſſe loquitur, ſi ſane intelligatur. ſupra de tranſact. ſtatuimus. vbi de hoc, ad idem facit ratio.no.s̄.ea.glo.verſi.crimen. Suſpectus.xviij.caſus,quando ſcilicet epiſcopus recuſatur tanquam ſuſpectus.quod dic, vt not.s̄.de foro competen. licet.& s̄.de appel. cum ſpeciali.§.cauſa.Eumque remittit.xix.caſus,quandocunque epiſcopus remittit cauſam ad archiepiſcopum ſine conſultatione,vt differat ab alio caſu,not.s̄.eo.ver.conſultatio.ad hoc.s̄.de offi.lega.licet.s̄.de appel.intimaſti, C.de relationibus.l.j.& ij.ſubaudi tu.vel permittit, quia de conſenſu ſuffraganei poteſt in ipſius diœceſi ſuus archiepiſcopus, & etiam quilibet alius pro tribunali ſedere,& iuriſdictionem ſuam omnimodam exercere. ix.q.iij. ca.ij.& omnibus aliis ſequentibus. & argu.s̄.de vſu.pal.ex tuarũ. & adde quod no.s̄.eo.titu.ad reprimendũ. Caſibus his,& ſi qui alii reperiantur.Primas,vel patriarcha,vel archiepiſcopus.Subiectos præſulis ideſt ſuffraganei proprii.Arcet.i.diſtringit, & in eos animaduertit, alias autem regulariter debet metropolitanus ab huiuſmodi abſtinere.s̄.de of.or.paſtoralis. & de exceſ.præla.ſicut vnire.[Ad Remen.curiam].alias archiepiſcopum. Ad quem ergo? Ad illum,qui & ſi epiſcopi excommunicati non ſint, neque culpabiles.poteſt quando placet, iuriſdictionem huius epiſcopi exercere.Quis eſt hic? Is,qui ſupremam manum habet in eccleſia Dei ideſt ſummus Pontifex.ix.quæſt.iij.cuncta.per mundum. & c.per principalem.s̄.de elec.licet.§.fi.s̄. de conceſ.preben. propoſuit.vbi plene de hoc.s̄.de peniten.cum ex eo.in fi.& ſumitur hoc ius ex decre.quam habes.s̄.de conceſ. præ ben. & ec.non va. cap.quia diuerſitatem.§.ſic tamen.ver.aqua & ſi fuerit. Et hoc te
13 net hodie † curia, quòd ex culpa inferioris non deuoluatur poteſtas ad ſuperiorem,vnde non deuoluitur,ſi ſit peccatum in forma.ſupra de elec.quia propter.neque ſi perſona minus idonea ſit electa.ſupra de elec.cum in cunctis.& c.bonæ me.Magun.§.fi.& c.cum eccleſia Vinton.licet ex negligentia deuoluatur. ſupra de elect.ne pro defectu.s̄.de conceſ.præben.ca.ij.alias.c.nulla. & ſuper hoc hodie ius expreſſum promulgatum eſt,ſicut fertur, quãuis autem neceſſe ſit obedire curiæ, & ſi per quam durum præcipiat.xix.di.in memoriam.& ſicut ſentit ſentire.s̄.de mu.pe. ca.ij. §.nos vero.s̄.de ſenten.& re iu.in cauſis. tamen huius promulgationis ſufficientem non video rationem, niſi quia placet poteſtatem archiepiſcoporum reſtringere, & ſibi(vt cum venia loquar) cauſas attrahere,nam ex quo epiſcopus hoc non poteſt, nec vſq; ad hæc tempora iſte caſus eſſet reſeruatus ſedi apoſtolicæ, quare hoc non faciet archiepiſcopus,vide quod no.s̄.eo.ver.crimen.& ver.permutat ſociis.Poteſt tamen reſponderi,quia ſufficit, quòd caſus iſte non inueniatur expreſſe conceſſus,quod not.s̄.de tranſla.epiſco.c.ij.ver. ſed neque in caſu etiam iſto vbi ſcilicet archie
14 piſcopus excommunicat,poſſet reddi ratio,quia † daretur ſibi materia excommunicandi,vt ad ipſum poteſtas huiuſmodi deuolueretur.argu.s̄.de offi.delega.ſuſpicionis. Inſti. vi bo.rap.§ ſed nedum talia.cum ſuis ſimilibus.Sed tu reſponde,quòd ſi iniuſte excommunicat,puniatur egregie, ſi vero iuſte,vel a delegatis ſedis apoſtolicę hæc feratur ſententia, quare non deuoluetur? & quidem ſi iura ſua noſtris confratribus non ſeruamus, nihil aliud agitur,quam vt ordo eccleſiaſticus confundatur.xj.quæſt.j.peruenit.curialior videtur in hac parte imperator, qui & defectum, & negligentiam, & abſentiam iudicum ſuorum per diœceſanos & epiſcopos vult ſuppleri, vt patet in Auth.vt dif.iud. coll.ix.per totum.& parcit remotis,ne venire cogantur ad ipſum. in Auth. dę quæſtore.coll.vj.& compatitur paupertati, & occurrit litigioſis laboribus,& expenſis, vnde & in caſu ſimili, nec reſponſum dat,ſed alias, ſed remittit ad ſuum iudicem.in Authen. de man. prin.§.ſi tibi.& §.ſequenti.coll.iij.& pro certo non eſt facile cuilibet adire Romanam curiam pro iuſtitia obtinenda,nec fit ſine magnis laboribus & ſumptibus,vt patet. s̄. de reſti. in integ.tum ex literis.§.fi.& conſtitutio ſiue canon.s̄.de ele.cum in cunctis.in
5 fi.apertiſſime contradicit.Quid ergo? Sit pro ratione † voluntas, quia quicquid Principi placet legis habet vigorem. Inſtit. de iure natu.§.ſed quod Principi.¶Sed alia]iij. pars [Forte] vix abſtinet, quin totum ſubtrahat, nam philoſophicum eſt temperamentum,quia.Sub dubio forſan reſpondent ſæpe periti.ſ. s̄. de procur. tuæ.§.j.[Illis] ſcilicet culpis, & quia negligens eſt in abſolutione petenda[Pœna].ſ.arbitraria conſiderata culpæ quantitate,& perſonæ qualitate.s̄.de offi.deleg.de cauſis.& c.ſane quia.s̄.de tranſa. c.fi.[Infligi]per ipſum archiepiſcopum.Vel dic,alia pœna canonica depoſitionis per Papam conſiderato tempore contumaciæ, & qualitate,& quantitate culpæ.s̄.de exceſſ.præla.tanta eſt clauis. & de pœnis.c.fi.vbi de hoc.

¶De officio vicarij. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius archiepiſcopi ſi in adminiſtrando deliquit ab eo appellari poteſt ad archiepiſcopum.*
2 *Sententia excommunicationis non eſt ferenda ſine cauſa rationabili.*
3 *Sententia excommunicationis tribus modis dicitur iniuſte lata.*
4 *Excommunicato vicario epiſcopi non poteſt cauſas alij delegare, tamen delegatus poteſt exercere cauſas,quæ fuerunt ei delegatæ ante excommunicationem,& nu.5*
6 *Citatio delegati ſi præceſſit excommunicationem delegantis valida eſt,& proceditur in cauſa non obſtante excommunicatione, & quid ſi non præceſſit citatio,an delegatus a vicario poteſt procedere ſtante excommunicatione. nume.7.*
8 *Epiſcopo excommunicato, an poteſt eius officialis iuriſdictionem exercere.*
9 *Excommunicatus non eſt nec maiori,nec minori,qui vices officialis excommunicati gerit,niſi aliter participet de crimine.*
10 *Excommunicari quando quis poteſt.qui vicem gerit excommunicati.*
11 *Procurator excommunicati an poteſt contrahere pro excommunicato.*
12 *Excommunicatus non poteſt excommunicare.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. Gerens vices officialis excõmunicati nullo propter hoc vinculo excõmunicationis aſtringitur, niſi ſententia lata ſit in officialem pro eo, ꝙ ſuo officio vtitur,ſi tamen ab eodem officiali excommunicato iuriſdictio cõmittitur, & cõmiſſio nulla eſt,& proceſſus irritus iudicatur. [Officialem]qui cum epiſcopo idem conſiſtorium habere dicitur.j̄.de appel.extra.Romana.reſpon. j.& per hoc apparet,ꝙ talis officialis ordinarius eſt,quicquid contra hoc notatum inuenies. quod dic,vt in Summa.e.ti.§.j.& eandem, quam epiſcopus iuriſdictionem exercet,& ad ipſum, ſicut ad epiſcopum,recurſus habetur.s̄.de inſti.c.iij.s̄.de regularibus.c.ij.s̄.de frigidi.c.j. §.illa.ideo
1 ſi in exercendo iuriſdictionem † epiſcopalem delinquant officiales in aliquo, cum in talibus immediate ſubſint archiepiſcopis, vnde & a ſententiis eorundem ad archiepiſcopos appellatur.j̄.de appel.extra.Romana.reſpon. j.poſſunt archiepiſcopi animaduertere in eoſdem,ſicut & in epiſcopos.Verbi gratia,non ſeruant priuilegia ſedis apoſtolicæ.s̄.de priuil. quanto. ſñiam proferunt per gratiam,vel per ſordes. j̄.de ſenten.& re iudic.extra.cum æterni. §.ſi quis autem.excõicant ſine ſcriptis.j̄.de ſen. excom. extra. cũ medicinalis,vel vniuerſitatem,ſiue collegium, vel generaliter ſine cãæ rationabilis,& veræ expreſſione.j̄.de ſen.excom.extra.Romana.§.pe.& fi.& multa alia exempla potes colligere per teipſũ; in aliis autem,quæ facit, vel poſſidet officialis epi, tanq̃ priuatus non habet ſe intromittere archiepiſcopus,plusquam de aliis ſubditis ſuffraganei ſui.j̄ de foro comp.extra.Romana.§. nec etiam ſuffraganeorum.& §.fi.& ideo ſequitur[Ex aliqua rationabili]puta,quia delinquit circa officium ſibi cõmiſſum.quod dic, vt not.
2 s̄.prox.gl.[Cauſa]aliter non eſt ferenda excommunicationis † ſententia,niſi ex cauſa rationabili, & vera, alioquin dicetur iniuſta ſententia,nec ſufficit, ꝙ cã ſubſit,ſi ex odio, & non ex charitate feratur: ſed & ſi ex animo iuſta ſit, poteſt eſſe iniuſta ex ordine
3 non ſeruato.his enim tribus modis, † ſcilicet ex cauſa,ex animo, ex ordine dicitur iniuſta, ſententia. xi. q. iij. §. ſi ergo. & §. cum ergo. Ad ordinem autem pertinet,ꝙ monitio competens præcedat.s̄.de ſenten.excommu.ſacro.& quòd cauſam exprimat,& in ſcriptis ferat.ſecundum quod legitur,& notatur. j̄. de ſent.excõmunic.extra.cum medicinalis[Vices]in iudicando, vel ſcribendo,vel citando,vel adminiſtrando.Vel dic vices officialitatis,quã conſueuit officialis exercere [Gerunt] ex commiſſione epiſcopi non officialis. videns enim epiſcopus officialem ſuum excommunicatum.commiſit vices ſuas alij ſecundum dominum noſtrum. Sed ſecundum hoc non poſſet procedere dubitatio, quæ enim eſſet dubitatio,vt propter hoc,ꝙ ad commiſſionem epiſcopi non excommunicati has vices gerit, eſſet idem vicarius excõ
4 municatus:ideo dicas gerunt,etiam ex commiſſione † officialis facta, antequam eſſet excommunicatus,ſecus ſi poſtea,quia tũc non valeret iuriſdictionis commiſſio, neque proceſſus, vt dicit
5 in fine.Quid ergo † in primo caſu, vbi ante excommunicationẽ commiſit, nunquid poteſt talis delegatus procedere delegante poſtea excommunicato? non videtur, quia proprium nihil habet,ſed iuriſdictione & vice vtitur delegantis.ff.de officio eius cui mandata eſt iuriſdictio.l.j.§.qui mandatam. s̄. de offi.delega.ſane quia.& cap.paſtoralis.& cap.cum olim abbas.ergo cum delegans hoc tempore non poſſet iudicare,vt patet in fine, nec delegatus ſuus poterit.argumentum.s̄.de reſcriptis.ſuper literis. in fine.& ff.de offi.aſſeſſ.diem functo.]ſecundum dominum noſtrũ.
6 Et eſt hoc † verum,ſi excommunicetur re integra,ſecus ſi litis cõteſtatio, vel etiam citatio præceſſit excommunicationem, quia tunc perpetuata fuit ſibi iuriſdictio, vnde poteſt ipſam poſtea exercere,ſicut & poſſet, ſi delegans mortuus eſſet. s̄.de officio delega.gratum.& c.licet. & de offi.lega.capit.fina.Quid ergo fiet de
7 † aliis cauſis, in quibus non præceſſit citatio? Ad epiſcopum recurratur,qui ipſas committere poteſt, cum nec ipſe excommu
8 nicatus ſit.Sed quid in conuerſo caſu,puta,epiſcopus † eſt excommunicatus, & non officialis? Tunc dicas, ꝙ nec officialis, nec alius poteſt ius reddere,niſi Papa,vt s̄.de ſupplen. negligen.præla. extra.Romana.nec diſtinguitur,vtrum hic ſint cauſæ cęptæ, vel non,cum officialis perſonam epiſcopi repræſentet,& non econuerſo,quamuis ergo conſiſtorium epiſcopi & officialis ſui vnũ, & idem ſit,vt no.s̄.ſuper verbo, officialem. tamen pinguius ius habet epiſcopus in iuriſdictione, q̃ officialis, nam epiſcopus caput principale eſt, officialis vero caput acceſſorium,vnde & epiſcopus officialem & mutare,& reuocare poteſt,& non econtra, & ideo principali deficiente, deficit & acceſſorium,non ecõtra. ff.de regu.iur.cum principale.C.de legibus. non dubium. ſupra de elect.qualiter.s̄ de offic.delega.prudentiam.§.penul. cap.fina.
9 [Propter hoc]ſcilicet,ꝙ gerunt † vices officialis procedendo etiã in cauſis ſibi commiſſis ante excommunicationem, quam citatio præceſſerat.vt s̄.not.[Excommunicationis]alicuius maioris, vel minoris,niſi aliter cum ipſis participent,verum & ſi etiam ab officiali excommunicato receperint commiſſionem, non propter hoc ligantur maioris excommunicationis vinculo, ſed minoris tantum,niſi forſan eſſet excommunicatus pro eo,ꝙ iniunctum ſibi officium exercet,& hoc eſt,quod ſequitur. ¶Cum nõ communicent]ſecunda pars.[Ob id] ſcilicet quòd tantum eius vices gerant[Officiali eidem]ſic conſtrue, & ordina literam ſequentem[Qui]ſcilicet officialis[Non arctatur diſtrictione cenſuræ eccleſiaſticæ pro eo,ꝙ ſuum exercet officium]ſed propter aliã cauſam,ergo a contrario,ſi eſſet excommunicato pro eo, ꝙ ſuũ exercet officium,tunc recipiens ab eo cauſas,& etiam ſcienter litigans coram eo communicaret cum eo in crimine dãnato, & ſic maiori vinculo ligaretur,vt hic,& s̄.de ſenten.excommu.nuper.cap.inter alia.& cap.ſi concubinæ.xj. q.iij. quoniam multos.
10 Sed qualiter poteſt excommunicari pro eo,quòd ſuum † exercet officium? pone,quòd archiepiſcopus excommunicauit epiſcopum,& ideo debet ceſſare, vt patet in his, quæ nota. ſupra ſuper verbo, gerunt. ver. ſed quid in conuerſo caſu. ipſe vero officialis nihilominus audit cauſas, & monitus per archiepiſcopum non vult abſtinere? Hic merito poteſt ipſum archiepiſcopus(quia de facto contra iura ſuum exercet officium) excommunicare, vel quia alias conuincitur in officio ſibi commiſſo, & eſt incorrigibilis,& ideo archiepiſcopus ipſum ab officio officialitatis ſuſpendit,& quia ipſum nihilominus exercebat,tandem excommunicauit.argum.s̄.de vi.& hone.cleri.vt clericorum.§.ſi quis igitur. & de cohabi.cle.& muli.ſicut ad extirpandam.s̄.ne cler.vel mona.ſicut te.s̄.de priuile.tuarum.& s̄.de pœniten. cum ex eo. ¶Ea tamen]iij.pars[Agunt]quas & recipiunt ab eodem [Illo taliter] &c.vel etiam ante, ſed citatio non præceſſit [Si iuriſdictionem] quaſi dicat ſecus ſi adminiſtrationem aliam,vel procurationem etiam in iudicio ad defenſionem.s̄.de iud.intelleximus.illa enim a contrario obtinebunt vigorem, quod intelligas, quantum ad detrimentum excommunicati.& ipſum alij obligandum.Quid
11 ſi talis † procurator contrahat nomine ipſius excommunicati, nunquid claudicauit contractus? Forſan ſic, ſicut contractus a pupillo initus econuerſo tenet in præiuditium contrahens cum pupillo ſine authoritate tutoris, & non in præiudicium pupilli. Inſtitu.de autho.tuto.reſpon.primo.& argumen.s̄.de excep.cum inter

inter priorem dic,vt no.in Summa.de ſentẽ.excom.§.& quæ ſit
pœna.ſub.§.ꝙ ſi teneor ſacro.ver.ſed quid,ſi dum aliquis eſt excō
municatus [Recipiunt] alias receperunt. ſed excommunicatio
ſuperuenit reintegra.vt s̃.not [Ab eodem].ſ.officiali non intelli-
gas generaliter. illud enim non poſſet facere officialis alium ſci-
licet officialem facere in totum,& a ſe penitus abdicare.arg.ff.de
offi.præſi.legatus.aliquas tamen causas poteſt committere. ff.de
iud.cum prætor.ſm d.n.& B. Tu dicas,ꝙ ēt in totum ex causa ad
tempus non a ſe abdicando, ſed in totum retinendo poterit de
conſenſu epiſcopi vices ſuas committere.& ad hoc facit ca.quod
fuit hic inductum pro contrario.s̃.e.clericos.nam per hoc, ꝙ di-
cit,non permittas,habeo,ꝙ hic non debet permittere,vt temeri-
tate propria hoc faciant.ſed ex causa hoc permittere poterit. ar.
s̃.e.ad hæc.puta,quia imminet neceſſaria profectio.ff.de offi.eius
cui man.eſt iuriſd.l.j circa prin.nam & a quolibet edicto iuſta cã
intelligitur excepta.arg.s̃ de deſpon.imp.c.ij.vbi de hoc.& ſic ſer-
12 uatur de conſuetudine approbata[Vigorem]quia † excommuni
catus, nec excommunicare poteſt.24.q.j.audiuimus.nec iudica-
re.s̃.de re iud.ad probandum.nec procurator conſtitui, nec con-
ſtituere.s̃.de procura.ꝯſult.s̃.de proba.poſt ceſſionem.nec iuriſdi
ctionem exercere,& per conſequens,nec iuriſdictionem,quæ pe
nes ipſum mortua eſt,committere.arg.s̃.de ord.ab epiſcopo q̃ re
ſigna.epiſcopatui.c.ii.nec alium actum legitimum exercere.arg.
s̃.de elec.cum inter.R.ſeniorem.s̃.de æta.& quali.cum bonæ.s̃.de
dolo & contuma.veritatis.s̃.de exceſſi.præl.tanta eſt clauis.

¶De officio & poteſtate iudicis delegati. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores ad quid dantur & nu.17. & 18*
2 *Papæ ad officium ſpectat litigijs occurrere.*
3 *Eccleſia poteſt cognoſcere de cauſis miſerabilium perſonarum.*
4 *Violentia quomodo committitur.*
5 *Conſeruator an poteſt ſuam iurisdictionem exercere pro violentia iam commiſſa.& num.7*
6 *Conſeruator quam poteſtatem habeat.*
8 *Conſeruator an poteſt inquirere veritatem ſi delictum ſit notorium, vel ne,ſi violentus.vel iniuriator negat.& nu. 9.*
10 *Conſeruator an poteſt cognoſcere de iniuria,quam iniuriator dicit iure feciſſe. & nu. 11.*
12 *Conſeruator an eſt puniendus,ſi iniuriator, quem excommunicauit doceat de iure.*
13 *Sententia excommunicationis non eſt ferenda ſub cōditione,lata tamen tenet.*
14 *Conſeruatores quandoque mixti dicuntur.*
15 *Conſeruator an poßit recuſari vt ſuſpectus,ſicut iudex.*
16 *Conſeruator an poteſt excommunicare illos, qui ſunt parati inuadere loca, quorum eſt conſeruator.*
19 *Notorium quando quid dicitur.*
20 *Conſeruator datur tam rebus,quam priuilegijs.*
21 *Conſeruatores quid facere poßunt.*

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Poteſt quis a ſede apoſto
lica conſeruatorem im-
petrare, conſeruator huiusmodi poteſt a no-
toriis iniuriis, & violentiis defendere, nequid
autem ad faciendam aliquam iudicialem in-
daginem poteſtatem ſibi datam extendere.
1 [Conſeruatores]qui aliquando † dantur ad de
fenſionem raptorum,atque prędonum.aliquando ad tuitionem
priuilegiorum.aliquando generalius conceduntur, vt.ſ.defendãt
ab iniuriis,& omnibus offenſis[Plerunque].i.in aliquibus caſib.
vt s̃.no. alias plerisque .ſ. hominibus impetrantibus [Concedi-
2 mus]quia ad noſtrum † officium pertinet occurrere litigiis,& vio
lentiis,& quemlibet in ſua iuſta poſſeſſione tueri. ar. ff.de vsufr.
ęquiſſimum.ff.ne vis fiat ei qui in poſſ. mit. l.j. §.j. s̃.de ſimonia.
querelam.in fi.& maxime hoc prouidere debemus circa viduas,
& orphanos,cęcos,pauperes,debiles, & oppreſſos, & alias perso-
3 nas miſerabiles † quarum tuitionem ad eccleſiam nemo dubitat
pertinere.87.di.c.j.& ij.23.q.v.adminiſtratores. s̃.de foro compe.
ex parte.B.& c.ex tenore.s̃.de offi.deleg.ſignificantibus.s̃.de cenſi.
licet.talis tamen conſeruatio parum prodeſt aliquando,cum nō
poſſit dubia iudicialiter diffinire, vt ſequitur: ſic & confirmatio
in communi forma obtenta parum,aut nihil prodeſt,vt s̃.de cō
ceſſ.præb.quia diuerſitatem.s̃.ne ſe.vac. illa. ſic & innouatio nul-
lum ius tribuit.s̃.de priui. ex parte abbatiſſę.in fi. & c. quia inten-
tionis.ſic & ſub protectione ſedis apoſtolicæ receptio. s̃.de priuil.
recepimus.& c.ex parte tua.hęc autem non ſunt ſic omnino fru
ſtratoria,quia & cōſeruatio vtilior eſt,vt patet ex ſequentib. ¶A
manifeſtis]ij.pars.i.notorijs.& ſic patentib.ꝙ nulli inficiationi lo
cus eſt.s̃.de coha.cle.& mu.c. fi.nec egent aliqua examinatione.
s̃.de elec.bonæ memoriæ Magunt.§.contra.s̃.de accuſationibus.
euidentia.quid autem,& quot modis dicatur notoriũ, quid ma-
nifeſtum,quid fama,vide de hac materia plene s̃.de cohabi.cle.
& mulie.veſtra.& in Summa eiusdem tit.§. fi. [Violentiis] pu-
4 ta aliquis nobilis, † & potens manu armata inuadit terram mo-
naſterij tui,conſeruator conceſſus eſt. Conſeruator venit,& inue
nit nobilem,& ſuos in maleficio,vel eis occurrit,ipſi nō acquie-
ſcunt,ſed nihilominus monaſterium deprædantur. ad hoc. s̃.de
ord.cog.cum dilectus.merito conſeruator in tales animaduerte
re poterit violentos,nec habet neceſſe vlterius mouere,cum tam
de aperta contumacia conſtet ſibi.arg.ff.de rei ven.qui reſtituere.
ff.ne vis,fiat ei qui in poſſeſſ.miſſ.eſt.ſi quis miſſus.ff.ſi quis iusdi.
non obtem. l.vnica.ff.de appellationib. creditor.§ iuſſus.& adde
quod no.s̃.eo.ſuper ver.defendendos.ver.quid ſi violenti.& ſequē
5 ti.Sed quid † ſi ex poſt facto habetur recurſus ad conſeruatorem,
cui non poteſt ſic eſſe notorium,quia forſan diſtat per duas, vel
tres dietas,tunc vocandi ſunt hi,qui damnum dediſſe dicuntur,
& ſi confiteantur violentiam,nec aliam exceptionem opponũt,
poteſt conſeruator precedere contra tales,vt hic.ſm do.no.& B.
6 Moueor tamen,quia conſeruator, † de quo hic loquitur,non ha
bet poteſtatem, niſi vt defendat, quod verbum videtur reſpicere
violentiam inferendam,non iam illatam, quomodo enim poſ-
ſet defendere ab illata,quod enim iam factum eſt, nequit nō fie
7 ri.ff.de ca.& poſtli.re.in bello.§.factæ. Quomodo † ergo poteſtatē
defenſionis ſibi datam poterit trahere ad ſatisfactionem facien-
dam?hoc enim iudiciale eſt,vt patet.s̃.de iniuriis. olim.ergo nō
habet ſe de hoc intromittere,vt ſequitur.Poteſt reſpōderi,ꝙ hoc
ideo eſt,quia verba intelligenda ſunt cum effectu.s̃.de cle.nō re-
ſiden.relatum.cum ſuis ſimilib.& quia hoc eſt de mente,cui ſtã-
dum eſt contra verba,ex quo de ipſa conſtat.s̃.de verb.ſignificat.
intelligentia.& c.in his.ff.de legibus.ſcire leges.& ne talis conſer-
uatio fruſtratoria videatur,ſed potius valeat res,q̃ pereat. s̃.de ver
bor.ſign.abbate.§ contra quod.ver.is autem ſenſus. Vel dic,ꝙ ex
forma reſcripti conſeruationis.hoc erit colligendum.s̃.de priuil.
porro. Quinimmo & ſi iniuriatorem ad ſatisfaciendum com-
pulerit,alii terrebuntur,& ſic ab aliis defendentur, nam & pœna
vnius metus eſt multorum.C ad legem Iul.reper.l.j. s̃.de maledi.
8 c.j.Quid ſi violentus, † vel iniuriator vocatus negat ſe hoc feciſſe?
Poteſt conſeruator inquirere veritatem, vtrum ſcilicet ſit noto-
rium,vel non,vt ſciat,an ſua ſit iuriſdictio,& ſi hoc inuenerit,ꝓ-
ceder,alias abſtinebit.argumen.ff.de iudiciis.ſi quis ex aliena.s̃.de
reſcriptis.ſuper literis.ſecundum quoſdam.& facit ꝓ his, qđ no.
j̃.eo.ſuper ver.quæ iudicialem. ver. item ex eo apparet. Alii con-
tra,quia male probatur malefactum notorium per teſtes,ſed per
qualitatem facti.s̃.de tranſl.epiſc.quanto.§.cæterum & quia hoc
eſt aſſumere partes iudicis, quod ſibi hic prohibetur expreſſe, vt
ſequitur, & ideo ſi teſtes recipiat ſibiipſi contrarius apparebit, vt
9 patet.s̃.de pur.ca.cum dilectis.§.his igitur.Dicas, ꝙ in tali † caſu
debet iudex attendere famam,quia impoſſibile eſt, ꝙ notorium
facti,de quo hic ſpecialiter videtur loqui, famoſum non ſit,& ſi
reperiat,ꝙ non ſit famoſum,abſtinere debet omnino.ſin autem
reperiat,& audiat famam communem, & clamoſam, & quili-
bet de terra vocatus per ipſum ſine iuramento dicit, ꝙ verum &
notorium eſt in terra,poteſt procedere.ar.opti.s̃.de do.& contu.
cum olim.§.cũq; a nobis.& ſi etiam in hoc caſu ad inſtructionē
ſuam vult aliquos teſtes recipere iuratos,non reprobo.ar. s̃.de te-
ſti.veniens.ij.§.cum igitur.s̃.de appellationib. conſtitutis in præ-
ſentia §.j.& ad cautelam.s̃.de ele.bonæ me.Magun. §.licet.& ar-
gum.15.quæſtione.ij.alias.21. q.ii.ſed neque hic, neque ibi repe-
rio,& ſi non cognitio.& ſic intelligi poteſt prima opinio,ſed nec
facit hoc tanquam iudex quia non tenetur vocare illos, contra
quos producuntur, vt videant ipſos iurare, nec exceptiones pro-
poſitas contra teſtes admittet, talia enim ad iudicem pertinent.
s̃.de teſti.licet.& c.ex parte Adę.& ſic intelligi poteſt opinio ſecũ
dorum.& ſecundum hoc intellige quod not. de hac materia in
Summa.eo.tit.§ quibus modis.ver.item fit prorogatio.& ſequen
10 ti.Quid ſi iniuriator † confitetur factum, ſed aſſerit hoc iure fecіſ-
ſe?Planum eſt,ꝙ per talem reſponſionem, & negationem fit res
dubia.s̃.de reſti.ſpo.Piſanis.C.quibus ad liberta.procla. non licet.
l.iij.& ideo hanc quæſtionem talis conſeruator, nec examinare,
nec diffinire poterit tanq̃ iudex? Debet tñ aduertere qualitatem
facti,nam ſi confiteatur prædam & inſultum publice factum,
quomodo poteſt hoc iuſte feciſſe, nam talia omni iure dãnata
ſunt,vt patet per multa exempla.l.diuinæ & canonicæ. 23.q.j.§.i.
& c.ſeq.xvj.q.vj.placuit.ff.quor.leg.l.j rñ.j.ff.de reli. & ſump.ſune.
oſſa.ff.quod met.cã.extat.C.de his qui ad eccle.confu.denuncia-
mus. C.vnde vi. ſi quis in tantam. s̃.de pęnis.extra.Romana.s̃.de
rap.in archiepiſcopatu. cum etiam talia mortalia ſint, non poſ-
ſunt fieri bono animo.neque iuſte.s̃.de pręſumptionib. c. j. s̃. de
iureiur.& ſi Chriſtus.§.quędam.s̃.de reg.iur.c.ii.Dicas,ꝙ hoc po
teſt eſſe iuſtum,quia probat,vel allegat,ꝙ authoritate iudicis hoc
fecit.xxiii.quæſtione.ii.iuſtum.& §.cum ergo.& quæſtione.iij.§.
ecce quod.& quęſtione. iiij. ille gladium. & quæſtione. v. mi-
les.

les.ff.de rei vendi.qui reſtitues.ff.de acq.poſſ.iuſte. & de hac ma
teria plene no.in Summa.de treu.& pa.§.quid ſit iuſtum bellũ.
11 Sed quid ſi † conſeruator ita dicat iniuriatori,chariſſime ego ne
ſcio,ſi hoc feciſti,vel ſi hoc iuſte feciſti,ſed ego moneo te, ꝙ ſi
hoc feciſti iniuſte,vſque ad tale tempus ſatisfacias, ꝙ ſi nec ad-
huc feceris,aſſigno tibi ad idem,& eodem modo talem, & talē
terminum peremptorium.Planum eſt, ꝙ monitio iſta non eſt
iniuſta,ſed iuſta,eſt tamen timoroſa merito, & ideo ſi iniuria-
tor confidat de iure ſuo,ſic poterit appellare.domine quia vos
moneris me ſuper dubio,de quo non conſtat vobis,nec ego de
iure meo poſſum coram vobis,qui nec iudex eſtis, fidem face-
re, & merito timeam, ne elapſis dieb.quos mihi aſſignauiſtis,
fulminetis in me,licet adhuc conuictus non ſim; ad cautelam
& tuitionem meam a vobis appello ad Papam in ſcriptis offe
rens,ꝙ coram ipſo, vel delegato ſuo ſufficienter oſtendam de
iure meo.ar.j̃.vt li.non conteſt.accedens.j.& ij. & j̃. de appella-
tionibus. bonæ me. §. fina. Quid ſi conſeruator nihilominus
excommunicat? Pendet ſententiæ iuſtæ, vel iniuſte declaratio
ex poſtfacto,vt j̃.de appellat.cum ſpeciali.& arg.j̃.de frigid.fra-
12 ternitatis.§.fina.j̃.de reſti.in integrum.c.ii.ad fi.Sed nũquid † pu
nietur conſeruator,ſi iniuriator de iure ſuo doceat?Sic.j̃.de ſen
ten.excommunica.ſacro.niſi forſan.ad cautelam aliquos teſtes
receperit,per quos notorium fuit probatum,vt patet in eo,qđ
legitur.s̃.de elec.cum circa.& c.innotuit.§.parcentes.& j̃.de ſen
ten.excommunica.ſacro.§.ij.& no.s̃.ea.gl.ver.dicas,ꝙ in tali ca
ſu,vel niſi ſententia ſua conditionalis fuerit,puta, ita dixit, ex-
communico te,ſi iniuſte, & notorie tale quid commiſiſti, niſi
13 infra talem diem ſatisfeceris,licet enim † ſententia ſub cōditio-
ne ferenda non ſit lata,tamen tenet.ii.q.vj.biduum.& hæc etiã
ſententia ſub conditione fertur,& poteſt pendente die appella
tionis ſuſpendi. s̃. de appella. præterea. ii. ſed eſto ꝙ iniuriator
non poteſt probare de iure ſuo,quia nec ipſum habet,nũquid
nunc apparet,ꝙ non tenuit ſententia?Non, quia ſuſpenſa fuit
per appellationem.ff.ad Turpil.l.j.in fi.Dic de hac materia, vt
no.plene in Summa de ſententia excommunicationis.§. qua-
lis.ſub §.puta[Defendendos]& violentos & iniuriatores ad ſa-
tisfaciendum læſis per cenſuram eccleſiaſticam diſtringendos,
& ſic planum eſt, & ideo forma reſcripti conſideranda eſt dili-
genter,vt patet in his,quæ no.s̃.prox.gl.ver. ſed quid ſi ex poſt-
facto,& ſequenti.& probatur.s̃.de reſcr.cum dilecta.§.fi.ff.mã-
dati.diligenter.& no.s̃.de conceſſ.præben.cum noſtris. Nempe
14 quandoque tales † conſeruatores ſunt mixti habentes cauſę co
gnitionem inter certas perſonas,vt patet.s̃.de ſimo. querelam.
§.fin.aliquando contra incertas.s̃.de conce.præb.propoſuit. in
fi.s̃.de rerum permu.cum vniuerſorum.in fi. & quandoque di-
citur in litera vocatis,qui fuerint euocandi,& ideo talis in for-
mam iudicij procedere debet.s̃.de iudi.exhibita. vel quãdo mã
datur,ꝙ contradictores,& rebelles compeſcantur. s̃. de prębē.
pro illorum.& tales quamlibet iuſtam exceptionem debēt ad-
mittere.s̃.eo.ex parte ii.hic autem non loquitur de talib.ſed de
illo,qui purus,et nudus conſeruator eſt nullam poteſtatem ha
15 bens,niſi in notoriis,vt dicit litera.Nunquid ergo talis † poterit
recuſari?Sic,ſicut iudex.s̃.e.ſuſpitionis. ſecundum B.quod non
videtur,quia nec per omnia iudex eſt,vt hic patet, et in talibus
notoriis,in quibus tantum poteſtatem habet,vt dictum eſt,nō
habet locum appellatio,nec recuſatio.quod dic,vt leg.et no. s̃.
de appellationib.ſuper eo.ii.§.in cauſis.et c.peruenit. §.ſi vero.
16 & c.propoſuit.in fi.Quid ſi violenti parati † ſunt manu armata
inuadere hos,quos conſeruator debēt tueri?Dicas,ꝙ poteſt ſic
excommunicare,quia video vos paratos ad arma,et violentiã
inferendam talibus,quorum conſeruator ſum, et in mora mo
nitionis,et dilationis imminet periculum,ideo excommunico
omnes illos,qui cum armis talem locum intrauerint, vel ali-
quod damnum ibi dederint,ar.de ſentent. excommunica.dile-
cto.hoc enim negotium tale eſt,quod celeritatem deſiderat.ff.
de nup.inf.l.j.et plerunque tempus et locus non patitur plenius
deliberandi conſilium.ff.de exerc.ac.l.j.poſt princ.aliter hodie
non eſt ferenda excommunicatio generalis.j̃.de ſentē.excom-
mun.extra.Romana. §.caueant. Tales ergo conſeruatores per
ſententiam excommunicationis, quæ etiam in abſentem ferri
poteſt,ex quo delictum notorium eſt,vt s̃. de appellationibus.
cum ſit Romana.in fi.ij.q.vj.de manifeſta.illos,quibus dati ſũt,
tueri poterunt.¶[Nec ad alia] iii. pars. ſcilicet dubia, ſiue non
17 † notoria,in quibus procedendum non eſt contra non citatũ,
non conuictum,non confeſſum.ij.q.j.c.j.et q.vj.prolatam.s̃.de
conſtitu.eccleſia.in fi.j̃.de maio.et obedien.inter quatuor. s̃.de
cauſa poſſ.cap.j.et ideo ſequitur [Quæ] ſcilicet dubia [Iudicia-
lem indaginem]vtraque parte præſente faciendam, et ordine
iudiciario obſeruato.s̃.vt lite non conteſta.c.j.§.cōſultationi.ꝑ
hoc ergo plenaria indago minime prohibetur,quod dic,vt no
ta.s̃.eo.ſuper verbo,violentiis.ver.quid ſi violenter.et ſequenti.
vel dic,ꝙ ex eo ꝙ dicit[Nec ad alia]ſcilicet non notoria [Quæ
iudicialem]etc.patet a contrario,ꝙ ad hęc.ſcilicet notoria poſ
ſunt ipſam extendere.ſecundum dominum noſtrum quod nō
placet,immo ex hoc ſequitur a contrario, ꝙ notoria non re-
quirunt iudicialem indaginem, et ꝙ ea, quæ hanc requirunt,
non ſunt notoria,vt et patet. j̃. de iuram. calum.cum dilectis.
18 §.his igitur.Dic ergo,vt præmiſi, † ꝙ talis conſeruator plenariã
indaginem habet,et non iudicialem, et ſic non poterit cogere
teſtes,quia hoc iudiciale eſt.ar. s̃. de teſtibus cogen.per totum.
19 Sed quid ſi teſtes iurant propria voluntate, et dicunt † notoriũ
factum oſtendentes cauſam teſtimonij ſui, quia ipſi fieri ictum
viderunt in platea plena hominibus,vel viderunt,ꝙ ſuper hoc
tranſegit,vel confeſſus fuit in iudicio?Planum eſt, ꝙ his modis
dicitur aliquid notorium.s̃.de cohab.cle.et mu.veſtra.et c.tua.
et c.fina.ff.ex quibus cauſis infa.irrog. Athletas.§. fi.ſecundum
do.no.Et idem dicunt quidam,ſi dicant,ꝙ audiuerint hoc ipm
confitentem coram multis, quod verum videtur in clericum.
j̃.de exceſſ.prę̨lat. quam ſit graue. et ſuper his inquirere debet
conſeruator. ſecundum do. no. Item ex eo apparet, ꝙ iuriſdi-
ctionem habet, quia ſententia excommunicationis ſine cau-
ſę cognitione ferenda non eſt.ii.q.j.nemo. ſecundum dominũ
noſtrum.Verum eſt plena,uel ſemiplena.Vel illud intelligi de
bet in dubiis,ſecus in notoriis,ut patet in his,quę no. s̃.eo.uer.
uel dic.et ſuper uer.defendendos.uer.tales igitur.et probatur.s̃.
de iureiur. ad noſtram.iii.Item alia ratione patet, ꝙ inquirere
poteſt talis conſeruator, quia et si iniuriator dicit, ꝙ hoc fecit
iure ſuo,aut inculpans conſentiet,ꝙ cōſeruator teſtes recipiat,
et ſic de communi conſenſu partium potius, quam ex ui literę
procedat,aut non conſentit,et ſic imputet ſibi, quia conſerua-
tor non excommunicabit,niſi cauſa cognita.s̃.de ſenten.excō-
munica.ſacro.aut si iniuriator hoc renuit,ipſum excommuni
cabit,quia præſumptio eſt contra ipſum.ſecundum dominum
noſtrum.et poterit talem abſoluere uenientem infra annum.
s̃.eo.quærenti.neutrum placet,et dic de primo,ut nota.s̃.ſuper
uer.uiolentas.de ſecundo dic,ꝙ recurrendum erit ad Papam.s̃.
de offic.ord.paſtoralis.§.pręterea.et ſequenti[Poteſtatem]ſub-
audi.quam non habent,vnum tamen non omitto, ꝙ licet cō-
20 ſeruatoribus † rerum poſſit conſtare de facili de iniuria noto-
ria,non sic eſt de conſeruatoribus priuilegiorum, cum priuile
giati maxime quæſtores frequenter delinquant, et ſuis priuile-
giis abutantur,vnde ſi in tali caſu te citari contingat,ſufficit,ꝙ
mittas nuntium, et literam excuſationem tuam veram conti-
nentem: qui nuntius de redditione literę et excuſatione ꝓpo-
ſita publicum faciat fieri inſtrumentum. ad hoc. s̃. de priuileg.
tuarum.s̃.de pœniten.cum ex eo. reſpon. j. et si dubitas de ſen-
tentia appella.prout no.s̃.eo.ſuper verbo,violentus.ver.ſed qd
si conſeruator.et ſequenti.verum et si in tali dubio excommu
nicat te,non videtur tenere ſententia, tanquam a non ſuo iudi
ce lata,et contra intentionem committentis. argum. s̃. de prę-
ben.c.fi.vbi de hoc.ſed et ipſe erit ſuper hoc canonice puniẽn-
dus,vt no.infra de ſenten.excommunica.cum medicinalis. §.si
21 quis autem.immo et ſecundum dominum noſtrum † hi con-
ſeruatores nihil poſſunt,niſi prohibere,ꝙ hi, quorum conſer-
uatores ſunt,contra iuſtitiam non grauentur,argu. infra de si-
mo.querelam.tu dic,vt not. s̃.

De Officio legati Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Legati a latere poſſunt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia.*
2 *Papæ officium eſt generale, & ſe extendit ſuper omnes chriſtianos, tam Reges,quam Principes.*
3 *Scandalum ſemper eſt vitandum dummodo non offendatur Deus, alias toleratur.*
4 *Legatione generaliter commiſſa non veniunt ea, quæ ſpecialiter non eſſet conceſſurus.*
5 *Legati a latere,qui proprie dicuntur, & qui miſſi. & qui deriuati.nume.8. & 9.*
6 *Legatio dignitas eſt ideo præeſt omnibus prælatis,de prouincia.*
7 *Priuilegia non ſunt tradenda ab alijs in exemplum.*
10 *Legatus collateralis excedit alios in multis.& nu.13.& 15*
11 *Legati miſsi non poſſunt abſoluere extra prouinciam etiam ſuos ſubditos,nec alienos in ſua.*
12 *Legati nati,quos abſoluere poſſunt.*
14 *Legatus collateralis ſi retinuit in ſe collationem beneficij, & mortuus eſt ante collationem ad quem eſt recurrendum.*
16 *Legatus a latere ſi dicat ſe legatum eius verbo credendum eſt, tamenſi vult exercere ea quæ ſpeciale mandatum ſummi Pontificis requirunt non eſt ei credendum,& quare.*
17 *Legati a latere multiplici honoris prærogatiua decorantur, cum multiplex ſit.*
18 *Papa quam authoritatem habet,quam nemini concedit.*

CAP.

ſui bono munſtor

C A P. P R I M V M.

Fficij. Legati etiam miſſi ex officio legationis, niſi aliud indulgeatur
a Papa, non poſſunt eccleſiaſtica beneficia
1 conferre, excipit † fratres ſuos Cardinales, q-
bus in hoc propter prærogatiuam honoris
intendit deferre. [Debitum] quod ad multa
2 ſe extēdit, & generale † eſt ſuper omnes chri-
ſtianos, nedum clericos, ſed & Reges, & Principes, vt patet. s̃. de
iudiciis. nouit. s̃. qui filij ſint legitimi. per venerabilē. vbi de hoc
plene no. & j̃. de ſuppl. neglig. præla. extra. grandi. nec immerito
[Inuigilat] ideſt inuigilare debet, quia nec ſemper hoc facit, vt
patet. j̃. de ſupplen. negligen. prelat. extra. Romana [Scandalū]
3 quod ſemper vitandum eſt, dummodo † Deus, qui via, & vita,
& veritas eſt, non offendatur, alias ſcandalum vtilius toleratur.
ſecundum hoc intellige. s̃. de renuntiatione. niſi cum pridem. §.
pro graui. s̃. de præſcriptionibus. nihil. s̃. de voto magnę. s̃. de no
ui operis nunciatione. ex iniuncto. & hæc gloſſa parua quo ad
hanc materiam ſufficiens eſt, & omnia ſoluit contraria, licet
circa hoc fuerint multa ſparſa [Quieſcimus] ergo a contrario
in eorum laboribus laboramus, & eſt ſi. quod dicit Imperator.
voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis pręparemus.
in Auth. vt diuinę iuſſiones. coll. viii. j̃. de reſtitutione ſpoliato-
rum. extra. frequens. §. j. & iterum. Semper nobis volentibus ali-
quid agere vtile & Deo placens, non in vanum vigilias ducim⁹
in huiuſmodi conſilio pernoctantes, & noctibus ſub ęqualita-
te dierum vtentes, vt noſtri ſubiecti ſub omni quiete conſiſtāt.
in Authen. vt iudices ſine quoquo ſuff. in prin. colla. ii. ¶ Proui-
dè] ſecunda pars [Plenam] quia nec omnibus hoc conceditur,
4 ſed † & ſi fiat, multa ſunt, quæ non tranſeunt, niſi ſpecialiter ex-
primantur. s̃. eod. ꝙ tranſlationem. & nota. j̃. eod. cap. in fi. ſi. ff.
de pig. obligatione generali. ff. de peculio. qui peculij. ff. de priui
legiis credi. l. penult. reſpon. j. [Siue a nobis] ver. hos vocat Vin-
5 cen. a latere Papæ miſſos. & male: nam † fratres tantum Cardi-
nales proprie dicuntur miſſi a latere, qui & ad latus ſuum ad
conſilium aſtant. argum. C. de caduc. toll. l. vnica. C. de generali
aboli. l. fina. & ſic tenet curia, vt no. s̃. eod. excommunicatis. Eſt
autem hoc vnum genus legatorum, qui dicuntur miſſi, ſiue
conſtituti: exemplum. s̃. eod. nolentes. s̃. de accu. cum dilecti. &
c. qualiter. j. [Sine ſuarum] ver. [Eccleſiarum] ſicut Cantuarien.
& Eboracen. s̃. eo. c. j. j̃. de appellationibus. c. j. [Vendicent] hoc
ideo dicit, quia hodie vix aliquis eſt, qui obtineat iſtud officiū,
niſi ſpecialiter committatur, ſed ſatis poterunt litigare, & ven-
dicare. infra vt lite pendente. cap. primo. ex hoc eſt ſecundum
genus legatorum, qui poſſunt dici nati, ſed hodie oportet, ꝙ
6 eſſent renati [Dignitatem] No. ꝙ † legatio dignitas eſt, cuius ra-
tione ipſe legatus præeſt omnibus de prouincia ſibi commiſ-
ſa, quamuis in ordinibus maioribus conſtitutis. ſi. ſupra de offi-
cio archidiac. cap. primo. & de offic. archipresbit. capi. primo. &
s̃. de electio. tranſmiſſa [Ex ipſius] ver.] Munere] poteſt tamen
hoc facere ex ſpeciali conceſſione, vnde & ſequitur, niſi hoc
&c. [Beneficia] etiam vacantia, de quo dic, vt plene nota. s̃. de
pręben. pro illorum [Facultatem] alias poteſtatem. [Niſi hoc]
7 ver. [Specialiter] ideſt ſpeciali priuilegio, quod † nec trahendum
erit ab aliis in exemplum. vii. quęſtione j. petiſti. ſupra de conceſ
ſione præbendę. conſtitutus. ſupra de priuilegiis. ſane [Indulgen
dum] quod non eſt extendendum. ſed ſecundum ſtrictum te-
norem priuilegij obſeruandum. ſupra de priuilegiis. cum capel
la. & capit. porro. & cap. recepimus. cum enim in præiudicium
alterius hoc concedatur, non eſt laxandum. ſupra de priuile-
giis. paſtoralis. C. de eman. nec auus. s̃. de officio delega. ſuper
eo. ¶ Quod] iii. pars. ſcilicet, quòd non poſſunt conferri benefi-
cia per legatos [Fratribus noſtris] ſcilicet Cardinalibus Roma-
næ eccleſię. de quorum conſilio procedimus. ſupra de electio-
nib. in Geneſi. in fine. & cap. eccleſia. ii. in fi. s̃. de his quæ fiunt a
præla. cap. fina. [Fungentibus] & hoc eſt tertium genus legato-
8 rum, & poſſunt dici † deriuati, ſicut a fonte riuuli diriuantur, ſi-
ue collaterales, quia de latere Papæ emanant. s̃. eod. excom-
municatis. & ideo pars corporis Papæ intelliguntur eſſe. vj. quę
ſtione prima. §. verum. & l. ſi quis cum militibus. C. ad legem Iu
lia. maieſta. quiſquis. nec poſſunt recuſari. argumentum, ſupra
de appellationibus. nouit. ff. de officio præfec. prætor. l. vnica.
[Nolumus] ſubaudi. immo contrarium, ſcilicet, quòd benefi-
cia poſſint conferre: volumus. [Obſeruari] ſic fit hic mentio
9 † de tribus generibus legatorum, ſcilicet de miſſis, ſiue conſtitu-
tis. de natis. de deriuatis, ſiue collateralibus, vt notatur ſupra.
10 Et no. quòd † collateralis excellit alios in multis. Primo in ab-
ſolutione, quia indiſtincte vbique abſoluit excommunicatos
propter violentam manuum iniectionem in clericos. ſupra de
ſenten. excommunic. ad eminentiam. ſupra eo. ti. quòd tranſla-
tionem. ex quo exiuit vrbem vndecunque veniant, ſicut & pro
conſul voluntariam iuriſdictionem exercet non contentio-
ſam. ff. de officio proconſul. l. prima & ſecunda. Quid ergo ſi
læſus occurrat, & dicat, domine non debetis abſoluere, niſi pre
miſſa ſatisfactione, offero libellum, peto ab eo tantum pro
iniuria mihi irrogata: nam non tantum verbo, immo & pe-
cuniariter ſatisfieri debet, vt probatur, ſupra de ſenten. excom-
munica. parochianos. & capit. ea noſcitur. reſpon. primo. &
xvii. quæſtione iiii. ſi quis deinceps. Quid faciet in hoc caſu le-
gatus, nec enim poteſt hoc diffinire, vt patet ex præmiſſis? Di-
cas, quòd ſcribere debet ordinario, vt iure ſuo hoc audiat, &
diſfiniat, & vice legati excommunicatum abſoluat iuxta for-
mam eccleſię, vel etiam ipſum ſtatim poteſt abſoluere, ſi pe-
riculum ſit in mora. argumen. ſupra de ſentent. excommuni-
ca. ſacro. §. primo. & mandabit, quòd niſi ſatisfaciat, in eandem
ſententiam reducatur, ſicut & ſeruat curia Romana, cuius vi-
ces gerit in hoc legatus. xciii. diſtinctione. capitu. fina. Hoc ta-
men de qualibet iniuria intelligendum non eſt, vt notatur ſu-
11 pra de ſetentia excommunica. peruenit. Miſſi vero non † abſol-
uunt extra prouinciam ſibi commiſſam exiſtentes etiam ſub-
ditos, nec infra prouinciam non ſubditos aliunde venientes.
12 Nati † autem nec iſtos, nec illos, niſi his, vel illis aliquid vlte-
13 rius concedatur. ſupra eod. tit. excommunicatis. Secundo † in
honoris exhibitione, & inſigniorum deportatione: quia ſi ta-
les transferent, vtuntur papalibus inſigniis, ſcilicet cruce, cla-
mide rubea, palefredo albo, & freno deaurato, & ſimilibus,
& alii, quibus hoc conceſſum eſt, ipſa deponunt. ſupra eodem
volentes. ſupra de priuilegiis. antiqua. §. dominicæ. Tertio in
beneficiorum collatione, vt hic, nam hec vacantia conferre
poſſunt. ſupra eod. tit. dilectus. & non vacantia donationi ſuæ
retinere. ſupra de iure patronatus. cum dilectus. ſed alii legati
neutrum iſtorum facere poſſunt, vt hic dicit, ſed nec iſti non
vacantia poſſunt conferre, vt ſupra de præben. dilectus. j. Quid
14 ſi legatus † collateralis retinuit ad manum ſuam beneficium
primum vacans, & ante vacationem mortuus, vel reuoca-
tus ſit, vel etiam poſt vacationem, ſed ante collationem? Di-
cas, quòd ad Papam recurrendum eſt, vel ad legatum ſucce-
dentem, ſi quis ei fuerit ſubrogatus, vt ſupra de officio dele-
gato. quoniam abbas. ſupra de officio ordina. paſtoralis. §. pre-
terea. verſicu. ad quod. & optime facit ad hoc. ſupra de eo qui
mit. in poſſeſſ. capitu. tertio. §. cunq;. verſic. Apoſtolicæ. Quarto
15 † in procurationis receptione, quoniā collaterales poſſunt exi-
gere in abſentia, quod non poſſunt alij, & ſic intellige. ſupra de
cenſibus. cum inſtantia. & capitu. procurationes. & extra. Ro-
mana. Quinto in ſpiritualium, alias ſpecialium ſedis Apoſto-
licę filiorum excommunicatione. infra de verborum ſignifica
tio. extra. veniens. reſpon. primo. Sexto forſan in officij legatio-
nis aſſertione, vt ſcilicet ex quo dicit ſe legatum, credatur ei, &
ſic poteſt intelligi xcvii. diſtinctio. nobiliſſimus. & optime fa-
cit ad hoc. ſupra de ſententia excommunica. ad eminentiam.
ante finem. quia tempore illo requirebatur poteſtas. argumen.
ſupra eod. tit. quòd tranſlationem. alii autem non credatur,
niſi hoc probat. argumen. ſupra de officio delegati. cum in iu-
re. C. de manda. princip. l. unica. & idem videtur, ſi aliud aſſe-
rat. quod dic, vt notatur ſupra de appellationibus. conſtitutus.
16 §. ſecundo. in princip. Ex hoc quòd dixi † eſſe credendum lega-
to ex latere, ſic verum eſſe poteſt intelligi, niſi forſan velit vti
his, quæ ſunt ſedi apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata, nam tunc
poſſum deſiderare, quòd probet. argumen. ſupra eo. quòd tran-
ſlationem. Ratio diuerſitatis, quare aliud in uno legato, quam
in alio cenſeatur, hęc eſt, quia uix recedit Cardinalis a Papa,
quin legatus ſit, ſed pauci ſunt hi, quibus ea, quæ ſibi Papa reti-
nuit, committantur, & ſic ad ea, quæ frequenter, & non perra-
ro contingunt, iura adaptantur, ut notatur ſupra de reſcri-
ptis. extra. pręſenti. ſuper uerbo, honorabilibus. & de facili po-
teſt credi, uel non credi. ff. de leg. nam ad ea. C. de ędific. priua.
l. prima. [Qui] uerſic. alias quia. [Sicut honoris.] multiplex eſt
17 † prærogatiua, ſcilicet diſpenſationis, ſiue prælationis, quia ſci-
licet maior in iuriſdictione præfertur maiori in ordine, ut no-
tatur ſupra ſuper uerbo, dignitatem. Et eſt ſecunda prærogati-
ua, ſcilicet dignitatis. ſupra de electionibus. dudum. j. ſupra de
officio delega. paſtoralis. Et tertia, ſcilicet temporis. ſupra de
maiori. & obedien. capit. primo. Quarta antiquitatis. ff. de iure
immu. ſemper. ſupra de translatione epiſcop. quanto. Quin-
ta conſecrationis. ſupra de conſecratio. eccleſ. aqua. ſupra de
maior. & obedien. cum inferior. Sexta manus excellentis im-
poſitionis. ſupra de maiorit. & obedientia per tuas. Septima or
dinis maioris. ſupra de maiori. & obedientia. ſtatuimus. Octa-
ua feudi recognitionis, qua laico tenentur deferre clerici. ſu-
pra de maiorit. & obedien. ſolitę. §. uerum. uerſic. quod autem
ſequitur. Nona magiſterij, ſiue inſtructionis. xxxv. q. ix. ve-
niam. ff. de damno infec. ſi ædibus. ff. de arbitris. qualem. alias
incipit dicere. §. ſi de pluribus. Decima honeſtatis, ſiue ſan-
ctitatis. xl. diſtinctione. multi. ſupra de teſtibus. in noſtra
preſentia.

præſentia. Vndecima honoris, vt hic, & ex hac debēt Cardinales
præ cæteris omnibus honorari, licet enim alii ſint maiores diui-
tiis, vel ordine, iſti tamen ſunt maiores honore, & eſt ratio, vt no
ta. s̃. ſuper verbo, fungentibus. Duodecima authoritatis, qua lega-
tus collateralis præeſt aliis, vt hic ſequitur. Tertiadecima parilita
tis, qua ſcilicet generalis legatus præeſt generaliter, & delegatus
ſpecialiter. s̃. eo. ſtuduiſti. Quartadecima nobilitatis, & ſcientiæ,
& vitæ. s̃. de præben. de multa. Quintadecima maioris notitiæ. s̃.
qui maio. accu. poſſ. videtur. Sextadecima excellentiæ iuriſdictio
nis, vt patet in eo, quod legitur, & notatur. s̃. de appellationibus. ſi
duobus. [Lætantur.] ſubaudi etiam non miſſi, ſed in curia exiſtē
tes, vbi ab omnibus honorantur, & vere ex hoc honore plerique
lætantur, & ipſum ambiunt rem agi perſunctorie intendentes,
nec onus, ſed honorem tantummodo attendentes. contra Greg.
8. quæſtione prima. qui epiſcopatum. & contra Augu. xl. diſtin-
ctio. ante omnia. & contra Ber. dicentes. Meditantibus quidem
honores blandiuntur, ſed onera penſantibus tedio ſunt, atq; for
midini, non enim tanta fiducia & alacritate ad honores recurre
rent, ſi ſcirent ibi eſſe & onera, nunc vero quia ſola attēditur glo
ria, & non pœna, eſſe clericum in eccleſia erubeſcunt, ſeque viles
& in glorioſos exiſtimant, ſi quocunque loco eminentiori non
fuerint ſublimati. [Sic eos] ſubaudi. in legatione miſſos quo ad
ea, quæ not. s̃. ſuper verbo, obſeruari. qui enim ſuis conſiliis, ſuiſq;
laboribus pro toto orbe terrarum die noctuque laborant, quare
non habent dignam ſuam prærogatiuam? C. de quadr. præſcrip.
l. fina. ante finem. ad idem. s̃. de clericis non reſidentibus. cum di
lectus. s̃. de cenſib. cum inſtantia. reſpon. j. in fin. ſupra de poſtula.
prælato. bonæ. j. §. primo. [Authoritate] &c. exceptis his, quæ no
18 bis † ſunt in ſignum ſpecialis priuilegii reſeruata. Vnde verſus.

Si ſit catholicus, Papam non iudicat vllus.

xl. diſtinctio. ſi Papa. Exigit. j̃. de maiori. & obedien. cum inferior
Et diuidit, vnit. s̃. eo. quòd tranſlationem. decimaſexta quæſtione
prima. §. ſicut. s̃. de exceſſibus prælat. ſicut. Mutat. 7. quæſtione pri
ma mutationes. Vota crucis. s̃. de uoto. ex multa. Reſtaurat. ſecū-
da quæſtione ſexta. ideo. s̃. de cleri. non reſidentibus. ex tuæ. Et exi
mit. xvj. quæſtione prima. ſuper s̃. de priuilegiis. recepimus. Ad ſe
maiores cauſæ referuntur. & valet ibi quandocunque appellatio.
ij. q. vj. omnis oppreſſus. ij. quæſtione 4. nullam. s̃. de appellationi-
bus. vt debitus. in fine. Legitimatque. ſupra qui fili. ſint legitimi.
per venerabilem. Promouet bigamos & defectum patientes. 34.
diſtinctione. lector. ſupra de elect. cum nobis olim. Appellare ve
tat committendo. ſupra de offic. delega. ca. ſuper quęſtionum. §.
j. & ab ipſo non appellando. s̃. de elect. licet. §. finali. Prohibet. pro
fiteri. ſupra de regularibus. quia in inſulis. Deponit. epiſcopos. 3. q.
ſexta. quamuis. Transfert. ſexta quæſtione tertia. deniq;. Suppletque.
ſupra de elect. ca. illa. Renuntiat illi. præſul. 7. quæ. j. §. ecce. Et
exemptus. s̃. de renuntiat. dilectus. Simon. s̃. de elect. ſi alicuius. Iu
rans. declarando ſupra de elect. venerabilem. §. antepenultimo.
& relaxando. s̃. de iureiuran. venientes. Anathema. vel propriū.
21. diſtinctio. inferior. Vel legati, ſeu delegati. s̃. ca. j. paſtoralis. §. j.
Vel lex vtriuſque. s̃. eo. ca. finali. ſed & idem poteſt legatus quo ad
legatum, cui ſuccedit. s̃. de eo qui mitt. in poſſeſſ. cap. 3. Nequam
participans. s̃. de ſententia excommunica. ſi aliquando. quem ca
non damnat. Sibi ſoli quando reſeruat. s̃. de ſenten. excommuni.
nuper. Soluitur a Papa. xj. quæſtione 3. ſi quis epiſcopus in conci
lio. Necnon quem regula damnat. s̃. de ſenten. excommunicat.
cum illorum. Addas ſuſpenſum. s̃. de hæret. excommunicamus
itaque. §. ſane. s̃. de præbend. graue. ſed & ibi poſſunt eſſe quatuor
patriarchæ. Cauſam cum fertur ad ipſum. s̃. eo. licet. s̃. de poſtula.
prælat. bonæ. §. nec nocebat. Reſcriptum. s̃. de officio delega. cap.
2. s̃. de ſententia excommunicat. inter alia. Fidei dubium. 24. quę
ſtione prima. quoties. Confert bona plura. ex prærogatiua perſo-
næ. s̃. de præben. de multa. dic, vt ibi no. Irritat infectum. s̃. de præ-
ben. inter cætera. Legem condit generalem. ſupra de conſtitu. c.
fina. Approbat imperium, confert, deponit et, vngit. s̃. de elect. ve
nerabilem. Concilium generale facit. 17. diſtinctioo. per totum.
ij. quęſtione vj. ideo. Sancit quoque ſanctos. s̃. de veneratione ſan
ctorum. ca. j. & ij. Ens non eſſe facit. s̃. de exceſſibus prælat. tanta.
§. j. Non ens forc. s̃. de tranſact. cap. j. Pallia ſemper portat. s̃. de vſu
pall. ad honorem. Concedit. cē. diſt. optatum. & in hoc participāt
quatuor patriarchales ſedes. s̃. de priuileg. antiqua. Legi nec ſub-
ditur vlli, humanę. ff. de legibus. Princeps. s̃. de electio. ſignificaſti.
Appellatur ad hunc medio ſine. ij. quæſtio. vj. cap. j. ij. & iij. s̃. de ap
pella. ſi duobus. ij. quæſtion. 7. metropolitanum. Iudiciumque eſt
pro lege ſuum. s̃. de ſententia, & re iudica. in cauſis. Monachum
reuocat renuentem. ix. quæſtio. 3. per principalem. Maius adulte
rio ſoluit generaliter. s̃. de iuditiis. at ſi clerici. Arctat. Et laxat. quic
quid ſponſis nocet. s̃. de conſang. non debet. Ordinat extra. Tem
pora dando ſacrum. s̃. de tempor. ordin. c. j. & 3. Promotum pro-
mouet. idem s̃. de temporis ordi. cap. j. & c. cum in diſtribuendis.
Ordinat atque die qua conſecratur. & ipſe. s̃. de elect. quòd ſicut.
§. præterea. Viuentiſque locum concedit. s̃. de conceſſ. præbend.
propoſuit. & c. conſtitutus. Iureque priuat. s̃. de reſcriptis. nonnul-
li. Inſignit. s̃ eo. volentes. Laico ſacra donat. ii. quæſtione 4. men-
nam. s̃. de decimis. tua. & j̃. Chriſma miniſtro. 95. diſtincti. perue
nit. s̃. de exceſſio. prælat. accedentibus. Summa ſede ſedet. 17. diſt.
huic. j. quæſtione 4. turbatur. & c. præcedenti. Plenuſque vicarius
extat. s̃. de tranſla. epiſco. inter corporalia. s̃. de pœnitent. cum ex
eo. in fin. s̃. de conceſſ. prebend. & eccle. non vacan. propoſuit. hi
vero verſus in Summa. eo. titu. §. quid pertinet. ver. illud quidem
& ſequenti. plenius exponuntur.

¶ De officio iudicis ordinarii. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Archiepiſcopus poteſt in ſua diœceſi, conſtituere vicarios foraneos.*
2 *Appellari a vicario foraneo ad quem poſſumus.*
3 *Vicarij foranei qui dicuntur.*
4 *Potentioribus non poſſumus eſſe pares.*
5 *Archiepiſcopi non poſſunt ingredi ſuffraganeorum diœceſim ad iudicandum niſi permittatur ex conſuetudine.*
6 *Cauſa deuoluta ad metropolitanum per appellationem poteſt committi inuito ſuffraganeo.*
7 *Dignitas quæ non eſt non poteſt vacare, & gradus qui non eſt non poteſt rumpi.*
8 *Futura non poſſunt committi.*
9 *Sententia excommunicationis etiam iniuſta eſt timenda.*
10 *Minorem exercere poteſtatem in maiorem abſurdum eſt.*

C A P. P R I M V M.

Omana. Cum archiepiſcopus in diœ-
ceſibus ſuffraganeorum ſuo
rum nihil poſſit inuitis ſuffraganeis regulari-
ter agere, non poteſt ibidē officiales foraneos
conſtituere, quamuis enim cauſas per appel-
lationem ad eundem delatas ibidem poſſit
committere, non propter hoc licet eidem ta
les officiales ordinare, & redditur ratio quare, porro & ſi tales cō
ſtituere poſſet de conſuetudine, tamen nō poſſunt inhibitiones
facere, antequam contigerit appellare. Officiales vero archiepi-
ſcopi quandiu idem archiepiſcopus infra ſuam prouintiam, vel
circa exiſtit, non debet in ſuffraganeos eiuſdem animaduertere,
quibus ob reuerentiam pontificalem, & hic Papa intendit defer
re. [In diœceſibus ſuffraganeorum.] ergo a contrario in diœceſi
1 ſua propria † poteſt tales officiales conſtituere, & quilibet ſuffra-
ganeus eadem ratione in ſua argument. ſupra de offi. archipreſ.
2 capit. j. & fina. ſupra de accuſat. ſicut olim. Sed ad quem † appella
bitur ab huiuſmodi officiali foraneo? Dicas, ꝙ ad illum, qui ip-
ſum conſtituit, quia talis non intelligitur ordinarius (vnde & ap
pellatur foraneus. vt s̃. nota.) ſed delegatus, & ideo appellandum
eſt ad delegantem. ff. de appellationibus. Imperatores. ſecundum
dominum noſtrum. ſupra de offic. delega. ſuper quœſtionum. §.
porro. C. qui pro ſua iuriſdictione. l. vnica. Et ſic non obſtat. s̃. de
appellationibus. Romana. Nec propter hoc dicetur archiepiſco-
pus, vel ipſe habere diuerſa conſiſtoria, ſed vnum tantum, in quo
tamē ſunt diuerſi iudices, ſiue officiales, vt hic. Alii maiores, qui
cum archiepiſcopo, vel epiſcopo eandem poteſtatem habent.
Alii minores, & certam poteſtatem habentes minorum, & idē
eſt conſiſtorium vtrorumque, vnde & de facto iſtorum mino-
rum ſicut & epiſcopi poterunt diffinire argumen. infra de appel
3 lationibus. extra. Romana. [Foraneos.] id eſt extraneos. ſiue † ex-
traordinarios, id eſt delegatos. argumentum. ſupra de tranſact. de
cætero. s̃. de probationibus. quoniam contra falſam. vel quaſi ad
tuendum forum. id eſt iuriſdictionem epiſcopi conſtitutos, vt ap
paret. j̃. Tales enim citabant partes in cauſis appellationū facta-
rum ad Remenſem curiam, & inhibebant iudicibus, a quibus
appellatum erat, ne pendente appellatione in cauſis procede-
rent, alioquin in tales rebelles ſententias fulminabant, & licet ex
hoc poſſet ſequi aliqua vtilitas, tamen inde poterat ſequi maior
incommoditas, ſcilicet perturbatio, & cōtentio iuriſdictionum,
quę ſtatim eſſet in ianuis inter huiuſmodi officiales, & ordina-
rios, quare merito reuocantur. ſecundum dominum noſtrum.
Quinimmo & iuris abſurditas, cum ipſi tuerentur appellationes
quantumcunque friuolas, & iniuſtas contra iura. ſupra de appel
lationibus. cum in eccleſia. & capitulo vt debitus. & capitu. cum
ſpeciali. & tales de meritis appellationum non poterant, nec ha-
bebant cognoſcere, ſed indiſtincte tantummodo timebantur.
Item quia conſtituebantur ad futura. contra illud ſupra de reſcri
ptis. capitulo finali. & ab illo qui adhuc iudex non erat, vt ſupra
nota. ſuper verbo, rebelles. contra illud. ff. de officio proconſul.
l. quarta. §. penultim. & fina. & eſt hæc litera expreſſa contra prę-
ſides prouintiarum, & alios principes, q quaſi in quolibet caſtro
ſubditorum ſuorū tales officiales ponunt, licet ibi nullam iuriſ-
dictionē habeant, niſi in caſib. ſed quo ad illos dicunt, ꝙ tales cō-

 ſtituunt,

ſtituunt,quos ſubbaiulos vocant,& expreſſe facit cōtra tales. Authen.de defen.ciui.§.non habente licentiam.& ſequ.& in Auth. de collatoribus.§.iubemus autem omnes iudices.ver.non enim permittimus.colla.ix.Et merito hoc prohiberi debet, quia & tales quæſtuoſi ſunt & ſubditis oneroſi,& per quandam alluuionē trahunt ad ſe totam iuriſdictionem,quia paulatim lupus comedit totum gregem.13.quæſtione 1.§.quia ergo.ſ.de præſcriptionibus.ex tranſmiſſa,nec percipitur alluuio,quia latens eſt incremētum.vt Inſtitut.de rerum diui.§.præterea quod per alluuionem. ſed & plerunque tota iuriſdictio inundatur, alias inuaditur,quia violenter & occulata fide occupatur, quæ ſi ceſſaret, ager iuriſdictionis penes illum remaneret,cuius erat.arg Inſti.de rerum di
4 ui.§.alia ſane.† Sed potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff. de ali.iudi.cau.fac.l.3.nec reſiſtere legi iuriſgentium furioſe.Inſtitu. de iur.natu.§.ius autem gentium.prima diſt.ius gentium.[Ingre
5 diantur vt in eis]quaſi dicat,non prohibetur,quin poſſint†ingredi,& morari,vel trāſire ſicut extranei,ſed caueant, ne intrent ad iudicandum ibidem,vel pro tribunali ſedendum,niſi & conſuetudo aliud indulgeat,vt ſ.ſequitur,& in aliis caſibus.nor.ſ.de ſupplen.negligen.præla.extra.Romana.§.quia ſi etiam.ſuper verbo, a iure conceſſum.[Authoritate propria.]quaſi dicat authoritate non propria,vel de conſenſu ſuffraganei hoc poſſet facere archiepiſcopus.ſupra de foro competent. extra.Romana.& vt dicunt ea de quibus hic fit mentio.& §.ſ.no.[Iudicent.] ſedendo etiam de plano,vel aliquid aliud quodcunque ſit illud exceptis caſib. vt ſ.no.[Agant.]per ſe.[Canonica] nona.quęſtione.ii.ca.ij.& q. 3.ſaluo.& c.nullus primas.[Per alios.] quaſi dicat,quod quis per ſe non poteſt facere,nec per alium hoc debet attentare.ff. de admi.rerum ad ciui.per l.ij.§.ij.45.diſt.ſicut non ſuo.ſ.de pecu. cle. ca.penul.ſ.de ſenten.excommu.mulieres. hoc tamen fallit quādoque,vt 86.diſtin. non licet.ff.de nego.geſt. at qui natura §.qui me abſente.¶[Nec] ij.pars.[Pro eo] alias ex eo.[Diœceſibus delegare] id eſt aliquibus de dictis diœceſibus nolentibus recipere nolentes enim compellere non poteſt.ſ. de foro competenti extra,Romana.& ſecundum hoc intellige.ſ.eo.paſtoralis. reſpon. j.ver.ad quod reſpondemus.vbi de hoc.Vel ideo dicit in diœceſibus,quia ſubdito ſuo immediate poteſt hanc cauſam cum effectu committere,& ibidem ad diffiniendum mittere, qui & in
6 hoc caſu poterit ibi,etiam inuito†ſuffraganeo pro tribunali ſedere,cum hęc cauſa iam ſit tranſlata ad metropolitanum per appellationem,vt ſupra eodem.duo ſimul.cum ſuis ſimilibus. Secus quo ad illam,quæ adhuc non eſt ad ipſum delata,vt ſ. ſequitur.ver.quia in cauſis.& verſi.non autem.Hoc etiam ſane intelligas,vt ſ.cum cauſam vnius epiſcopatus in alio epiſcopatu non committit,nec cauſam ſubditorum ſuorum in diœceſibus ſuffraganeorum ſine eorundem voluntate,quia nec ibi poteſt ſedere pro tribunali ipſis ſuffraganeis inuitis,niſi in caſibus, vt hic p̄miſit.de quibus non ſunt ſupradicti,& ideo caute,& ſubtiliter eſt notandum.[Tales officiales]foraneos.quo ad futuras appellationes tuendas.[Qui.] ſ.officialis.[Eorum] ſ.metropolitanorum. [Cum appellatur] id eſt appellabitur,nam ex quo appellatum eſſet,hoc poſſet committere metropolitanus,vt ſup. [Citationes.] quo ad partes.[Inhibitiones] quo ad iudices,a quibus appellatū eſt.[Compeſcant.]per cenſuram eccleſiaſticam.ſ.de verborum ſignificat.querenti.[Rebelles] ſcilicet partes , ſi citatæ non irent ad curiam Remenſem,vel iudices ſi poſt inhibitionem ſibi factam ab his officialibus in aliquo procederent, ad hoc enim tantum inſtituebantur,nec diſtinguebatur,vtrum eſſet iuſte, vel irrationabiliter appellatum,vt nota.ſupra ſuper verbo, foraneos . [Quia in cauſis] verſic.in quo reddit rationem,quare cauſam,in qua appellatum eſt,poteſt committere.[Non autem ſic]verſi.in quo reddit rationem,quare non poteſt committere cauſam,quę adhuc ad ipſum metropolitanum delata non eſt.[Appellatum] ſubaudi,nec alias delatum,vel relatum.ſecundum caſus nota.ſupra de ſupplen.negligen.prela.extra.Romana.[Extitit.] ſubaudi. cum adhuc non ſpectet ad ipſum iuriſdictio, & ex hoc ſubauditu ſequitur ſequens concluſio.[Et idcirco] &c.[Non debent.]qa iuriſdictio,quæ non eſt,committi non poteſt.argu.ſ. de reſcript.
7 paſtoralis.§.pœnulti.& dignitas† quæ non eſt,vacare non poteſt ſupra de conſti.cum acceſſiſſent.& collegio quod non eſt priuilegium,dari non poteſt.ſ.de ecc. ędi.ad audientiam. ſecundo.& matrimonium quod non eſt,accuſari non poteſt.ſ.de deſpo. impub.ad diſſoluendum.& id quod non eſt,excipi non poteſt.ff. de contrahenda emptione.in lege.& gradus,qui non eſt, rumpi nō poteſt.ff.de iniuſto rup.teſtamento.nam & ſi ſub conditione. & perſonæ,quæ non eſt,ratio reddi non poteſt.ff.de iur.codicil.quidam referunt.& eius quod non eſt iuditium, accipi non poteſt,
8 & ideo† nec futura committi poſſunt.ff.de iuditiis. non poteſt. & l.non quemadmodum.ſupra de reſcriptis.ad hæc ſumus.& c. quia nonnulli . quia nec tractatus futuri temporis ad iudicem ſpectat.ff.de vſuris.lege prima.vnde,& ſequitur.[In futuris] nam in præſentibus poteſt,vt nota.ſupra eodem.ſuper verbo , cum appellatur.[Niſi] verſiculo,& debet continuari cum verbo, præcedenti conſtituere,nam de illo excipit.[Inſtitutionem]non dico iuriſdictionis futuræ exercitium , quia quo ad illud non prodeſſet conſuetudo.vt ſupra verſi.a quibus. [De conſuetudine.] quæ & priuatæ perſonæ dat iuriſdictionem,vt ſupra de foro compet. cum contingat.ideoque non eſt mirum , ſi iuriſdictionem metropolitani ampliat,vt hic, & infra de appellationibus.extra Romana.§.primo.& §.debet.[A quibus.] verſiculo, ſcilicet metropolitanis.[Conſtitui.] ſcilicet tales officiales foranei . [Prohibitiones] alias.[Inhibitiones] ſcilicet,generales. quas faciebant iſti foranei edictum generale promulgando , per quod inhibebant omnibus iudicibus de prouintia ordinariis,vel aliis, ne de cauſis in quibus ad Remen curiam appellari contingeret, ſe intromitterent,nec in ipſis aliquo modo procederēt , ex quo appellatum eſſet.ſimi.ſupra de ſupplenda negligentia prælat.extra Romana. quod ſi quis faceret,ſciret ſe excommunicationis vinculo innodatum,& ideo tales generales ſententiæ reprobantur,niſi ex cauſa expreſſa fiant. infra de ſententia excommunicatione.extra Romana.§.porro.& ſequenti.[Inhibemus.] & merito,quia nec ipſi archiepiſcopi hoc debent facere , niſi ex cauſa, & partibus conuocatis. infra de appellationibus.extra.Roman.§. ſin autem poſt ſententiam.& ſequenti.& §.penultimo.¶ Officialis autem.] tertia pars.[Vel circa] ita vt de facili poſſit adiri,puta infra duas dietas.argumentum.ſupra de reſcriptis.nonnulli.vel hoc arbitrariū erit.argumento.ſupra de officio delega.de cauſis ff.de iure deliberan.l.prima.§.ait prætor.ff.de verborum obligation. continuus. Sed quod primo dixi magis placet.[Extiterit]non quòd ipſe ferat ſententiam extra prouintiam,ſed vt conſulatur , & quod ſibi placuerit,reſcribat,vel committat.argumentum.ff.de offic. proconſul.l.quarta.§.penultimo.& finali.quod dic,vt notatur. ſupra de offi.lega.nouit.[Non attentet.]Quid ſi hoc fecerit?Tenet ſententia,quia multa fieri prohibentur,quæ tamen facta tenent. ff. quando appella.ſit l.prima.§.biduum.ſupra de regularibus. ad apolicam.ſecundum B.ſupra de iureiurand. quemadmodum. §. quòd ſi poſt huiuſmodi.& quia in dubio,quod tutius eſt, tenendum eſt.ſupra de cleri.excommunica.miniſtran.illud.§. licet au
9 tem.& quia etiam † ſententia iniuſta timēda eſt.vndecima quęſtione tertia.capitulo primo.dicimus tamen, quòd iniuſte facit, & ſine difficultate,a ſuperiore relaxari debet.x.diſtinct.vides. C. de legibus.non dubium.& promulgator eſt canonice puniēdus. ſecundum ea quæ no.ſupra de ſententia excommunicatio.cum medicinalis.§ ſi quis autem.[Et hoc idem] verſi.[Suffraganeos] ne ipſos ſcilicet interdicere,vel ſuſpendere,ſeu excommunicare, attentent , quandiu archiepiſcopus eſt infra ſuam prouintiam, vel circa.[Quibus] ſ.ſuffraganeis.[Pontificalis] Quid ergo de electis?idem iuris putamus eſſe.argum.ſupra de tranſla.epiſco.inter corporalia.§.primo.licet enim non ſint Pontifices,gerunt tamē officium pontificale quo ad iuriſdictionem.ſupra de elect. tranſmiſſa.& iunge quod nota.ſ.de excelſione prælato. accedentibus. [Officii] ratione cuius quandoque in aliquos debet animaduertere,& ideo odia multorum frequenter incurrunt,& inſidias patiuntur,quare is,magis eſt deferendum: quia timendum eſt, ne excuſſis columnis corruat ędificium.ſupra de accuſationib. qualiter.ij.§.j.& ideo eis eſt deferendum,vt ibi,& hic,& ſupra de offi. delega.ſane quia.& capitu.paſtoralis.& infra de ſententia excommunicatio.quia periculoſum.[Volumus] quia eadem ratio eſt in aliis,quæ in Remen.prouinciæ ſuffraganeis, ergo idem ius ſtatui debet.ſupra de conſti.tranſlato.ſ.de conſanguini.tua.[In hac
10 parte]nam & abſurdum videtur,quod minor† poteſtatem exerceat in maiorem.vigeſimaprima.diſtinctio. inferior.ſ. de maio. & obed.cum inferio.ſecundum B.Sed hoc non procedit hic, qa officialis archiepiſcopi maior eſt in iuriſdictione, cum idem cōſiſtorium habeat cum archiepiſcopo . infra de appellationibus. extra Romana. vnde & ſi archiepiſcopus non ſit in prouincia, neque circa,ſed diſtat vltra duas dietas a prouincia , poterit officialis archiepiſcopi in huiuſmodi ſententiis in ſuffraganeos promulgare,ne ex hoc contingat iuſtitiam impediri,vel nimium retardari,vt hic,& ſupra innuit.& argumen. infra de reſtitutio. ſpoliato.extra.frequens.ſupra de foro competen.licet.ſupra de reſtit. ſpolia.literas.§.preterea.ſupra de appellationibus.interpoſita.§.ſi. Dicas ergo in hac parte ſcilicet in caſu predicto , quando videlicet archiepiſcopus eſt infra ſuam prouinciam,vel circa,& eſt argumentū,quod quis ſit citandus extra prouinciam,quādo eſt circa prouinciam.de hoc.ſupra de dolo & contumacia. cum olim. d.§.penultimo verſi.mandantes.ſ.de cleri.non reſiden. ex tuæ.ſ. de elect.coram.

¶De iuditiis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Ius ambiguum quod dicitur.*
2 *Delegatus an poteſt præcipere in ciuilibus,vt partes coram ſe compareant.et nu.9.& 13.*

3 *Defenſio an ſemper poteſt fieri per procuratorem in ciuilibus.*
4 *Citatio ſemper debet fieri,vt per ſe,vel per idoneum reſponſalem compareat.*
5 *Beneficia conceſſa a iure nemini ſunt auferenda.*
7 *Procurator in quibus cauſis criminalibus non poteſt interuenire.*
8 *Reus ſi nihil opponat contra procuratorem accuſatoris, an poteſt iudex eum repellere.*
9 *Procuratorem contra ſi non fuit oppoſitum in criminalibus an vadat proceſſus cum eo habitus.*
10 *Iuramentum veritatis dominus debet præſtare non procurator.*
11 *Procurator epiſcopi,vel conuentus,vel vniuerſitatis iurare debet in perſonā propriam.*
12 *Perſonæ egregiæ non coguntur venire ad præſtandum iuramentum veritatis.*
14 *Iudex recedit a iure communi ſi ſententiando non exprimit cauſam.*
15 *Delegatus ſi citat perſonaliter non exprimendo cauſam ſi citatus non comparet ſaltem per procuratorem, an dicitur contumax.*
16 *Delegatus debet facere fidem de ſua iuriſdictione.*
17 *Delegatus ſi non vult facere fidem de ſua iuriſdictione quomodo poteſt accuſari a procuratore,ita quod pro contemnet in eum.*
18 *Delegatus in quibus caſibus poteſt citare,quod reus perſonaliter compareat.*

CAP. PRIMVM.

IVris. Non poteſt iudex delegatus citare partes,vt coram eo præciſe perſonaliter compareant,niſi in caſibus hic expreſſis.
1 [Ambiguum]† ambiguū ius eſt , vbi iura ad inuicem videntur contraria,ita ꝙ ſapientes diſcordant,& contrarias opiniones,ſcribunt, & tale ius eſt per ſummum Pontificem declarādum.ſ.qui ſi.ſint legi.per venerabilem.§.rationibus.& ideo multa talia ſunt per ipſum determinata,& declarata,vt patet.ſ.de reſcrip.ſuper literis.ſ.de ætate & qualita.quæris.& ca. a multis ſ.de offi.delega.ſuper quæſtionum.ſ.de cau.poſſ.paſtoralis.ſ.de reſtit. ſpol.literas.[Non videtur] q.d.ſi de hoc quæratur,indubitate† reſponderi debet,ꝙ hoc nō poteſt præcipere delegatus,vt perſonaliter partes corā ipſo compareant. ſicut nec poſſet præcipere , ꝙ irent ad beatum Iacobum,quia illa & ſola commiſſa videntur,ſine quibus cauſa commiſſa ſibi expediri non poteſt.ſ.de offi.dele. ca.j.& c.præterea.& c.ſuſpitionis.ſed ſine hoc expediri poteſt per procuratores,ergo hoc mandare non poteſt, quia nō ſpectat ad officium ſuum cum nec illud videatur commiſſum, ergo non aſtringit præceptum partem citatam.ff.de regu.iur.factum a iudice.[Delegatum] ergo a contrario aliud videtur de ordinario. arg.xxv.diſt.qualis.ff.de iudi.cum prætor.cum ſuis ſimilibus. ſed
3 idem eſt in ordinario, cum quilibet †poſſit per procuratorem ſe defendere in ciuilibus.C.de his qui ad eccle.confu.præſenti.§. cū autem.ff.de procura.l.j.ſ.de iuramen.calum.ca.fi.ſm B.Dicas,ꝙ & ſi in caſibus ciuilibus,quando de ipſis agitur,coram ordinario ſit idem,tamen ſimpliciter non eſt idem,nam & multi caſus occurrere poſſunt,in quibus ſi nulla cauſa litigandi moueatur , pōt tamen ordinarius præcipere ſubdito,vt perſonaliter compareat, puta,ꝙ eget ordinarius ſubditi conſilio,vel auxilio corporali , qđ quia non poteſt per alium expediri.arg.22.q.v.de forma,ſ.de off. dele.quoniam.§.his aūt.cum ſuis concordātiis.vel quia ōn vult, ꝙ ad ordines promoueatur.ſ.de ætate,& qualita.c.j. & multi alii caſus occurrere poſſunt,& ideo dicit delegatum,cui non parendum eſt,niſi in his , quæ ad cauſam ſibi commiſſam pertinent, ſed ordinario in omnibus dubiis eſt parendum.23.q.j. quid culpatur.hæc de conſuetudine,& de facto in variis factis quotidie ęquiparatur.[A ſede apoſtolica]quæ hoc poteſt committere,quādocunque placet,& ſic intellige.ſ.de dolo & contuma.cum dilecti.§.expectantibus.ver.ſed contra.quæ tamen parcit vniuerſitatibus,& capitulis,cum graue eſſet,& intolerabile totam vniuerſitatem,vel collegium vniuerſaliter citari in perſonis propriis,& ideo ſufficiunt procuratores.ſ.de maior.& obedien.humilis.ſ.de ſyndico.capi.vnico.& ſ.de iuramen.calum.in pertractandis. Sed nec cogitur quis in grauibus cauſis procuratorem conſtituere.ꝙ dic,vt no.ſ.de procuratoribus.querelam.[Alterutram.]q.d.nec actorem,nec reum,ſed ſemper ſic debet fieri citatio,vt per ſe,vel
4 idoneum † reſponſalem compareat,vt ſ.de dilationibus.ca.fin. reſpon.j.& de dolo & contuma.ca.fina.§.j.[Perſonaliter.] poteſt enim per procuratorem defendere ſe,vt no.ſuper verbo, delega
5 tum,quod beneficium cum a iure concedatur,† nemini eſt auferendum.28.diſt.de his.niſi ex cauſa,vt hic patet,& ff.de re iud. l.ii.& l.4.§.ſi quis condemnatus.excipe Papam,qui ſupra ius eſt . ſ.de conceſſ.præb. propoſuit, & ideo poteſt ex certa ſcientia hoc beneficium auferre,& perſonam perſonaliter arctare,vt nec per alium audiatur.ſ.de maio.& obedien.ca.fi.in quo etiam caſu ɔſueuit iuſtas excuſationes audire.vt ſ.de dolo & contuma. cum dilecti.§.expectantibus.& de accuſ. veniens.iuſta enim exceptio ſemper eſt admittenda etiam ab excommunicato.ſ.de exceptionibus.cum inter priorem.quantumcunque præciſe ſcribatur, niſi ex certa Papæ ſcientia(quod tamen non conſueuit facere)hoc tollatur.ſ.de offi.deleg ex parte ij.Ordinarius etiam & ſi poſſit citare perſonaliter,beneficium tamen procuratoris conſtituendi auferre,non poteſt,niſi ex cauſa , vt dictum eſt . Delegatus vero
6 nullo †modo poteſt citare perſonaliter,niſi ſm ꝙ in hoc.c.legit. & notat. & ſic quantum ad vim perſonalis citationis maior eſt poteſtas Papæ quam ordinarii,& ordinarii maior, quam delegati.[In iudicio]nec alias coram ipſo quia quo ad ea,quæ ſibi commiſſa non ſunt,priuatus eſt,& ideo ei parendum non eſt,ſecus in ordinario,vt no.ſ.& ideo quia ſemper iudex eſt,ei magis ex debito eſt deferendum.ſ.de appellationib.vt debitus.vbi de hoc.[Criminalis.] grauis,ſcilicet talis & tanta, ꝙ pœna maior relegatio
7 ne ſit†imponenda,in hac enim procurator interuenire non poteſt,& ſic intellige.v.quæſtione tertia.reos.vigeſimatertia.quęſtione quinta.reos.ſ.de accuſationibus.veniens. alias ſi pœna relegationis,vel minor eſſet imponenda,idem eſſet,quod in ciuili quo ad procuratorem conſtituendum,& hoc diſtinguitur.ff.de pub. iudic.l.penultima.§.ad crimen.ff.de pœnis.abſentem.§,aduerſus ff.an cauſæ appella.per alium exerce.poſſ.l.prima.§.primo.Item ideo dicit criminalis,quia aliud eſſet,ſi de crimine ciuiliter ageretur.C.ad legem Corneliam.de fal.l.fi.ſ.de teſtibus.teſtimonium. §.j.ideo in cauſa denuntiationis , vel inquiſitionis poteſt conſtitui procurator.ſupra de procuratoribus.in noſtra.ſ.de ſententia & re iudica.cum.I.& A.Item ideo dicit criminalis , quia aliud, ſi ſit mixta.ſ.de procuratoribus.tuæ.ſupra de accuſat.ſuper his. ſed & criminalem accipit largo modo,vt comprehendat etiam popularem actionem,in qua ex parte actoris,non poteſt interuenire procurator,niſi afficiatur priuato incommodo , & ſic intellige.ff.de procuratoribus.licet.§.in popularibus.& l.non cogendū §.qui ita.ff.ne quid in loco publi.ei qui.quod dic, vt plene nota. in Summa de procuratoribus.§. & in qua re . Quid ſi reus nihil
8 opponat contra procuratorem ab accuſato conſtitutum? Dic, quòd iudex nihilominus eum debet repellere,vt ſupra de accuſationibus.cum.P.Manconelta.& capit.veniens.& argumen.ſ. de
9 exceptionibus.exceptionem.Sed quid ſi †non fuit repulſus,nunquid valebit,quod cum eo actum eſt? Ita videtur. argumentum, ff.de procuratoribus.ita demum.ff.de iudiciis.licet.ff.rem ratam habe.l.tertia.§.falſus.[Pro veritate dicenda]quod intellige in ſpiritualibus.ſecundum B.ſupra de iuramento calumn.literas. Immo & intellige hoc,quando dicitur , quòd dominus melius nouit veritatem,vel legalior eſt.C.de procurato.l.fi.ff.de procurato, ſi actor.quod dic,vt ibi notatur.ſupra de iuramen. calum.in per
10 tractandis.Sed & verum eſt,ꝙ †iuramentum de veritate dicenda præſtare debet,non procurator,ſed dominus. ſupra de electi. dudum.§.tādem.& §.partibus.& bene ſufficit, quòd procurator poteſtatem habeat , vt in animam domini iuret . infra de teſtibus, extra.ad hæc.præſentium.[Calumniæ] quando agitur inter priuatas perſonas,& de priuato iure,& ſic intellige . C.de iureiuran. propter calumniam dando.auth.principales.ſ.de iuramen.calū, capit.j.circa principium. Secus quando eſt procurator epiſcopi,
11 vel † conuentus,ſeu vniuerſitatis,quia talis iurat in perſonam ꝓpriam ſ.de iuramento calumniæ,capitulo penulti.& fina. quamuis ergo non ſit vis facienda in nominibus eorum,qui vices alterius gerunt in iuditiis,ſecundum iura canonica. ſupra de procuratoribus.petitio,eſt tamen magna vis , vtrum talis gerat vicem procuratoris,vel ſindici , vel actoris , & ſecundum hoc intellige quod nota.in Summa de ſindico.§.& de differentiis . & de iuramento calumniæ.§.quis debet.verſiculo,quòd autem. & præce
12 dentib. Sed & in his duobus caſibus,ſi ſint perſonæ egregiæ†non coguntur venire,ſed mittitur ad eas , qui iuramentum recipiat. ff.de iureiurando.ad egregias.vndecima quæſtione prima. de perſona §.Imperator.ſed & verecundiæ ſexus parcitur.C.de iuramē. calum.l.ſecunda.§.ſin autem vel dignitas[Facienda]ſequitur hic ſecundum quoſdam libros in textu.[Vel alia.] ſed non occurrit ad præſens,ꝓ quo ſupponat,hoc tamen patet ex præmiſſis, quòd delegatus,cui hoc ſpecialiter commiſſum non eſt,citare non po
13 teſt perſonaliter,niſi ex cauſa. Quid ergo ſi citat † perſonaliter,& tamen non exprimat? Videtur,quòd citatus venire tenetur.argument.ſupra de ſententia,& re iudicata. ſicut nobis . Tu vero dicas,quòd aut conſtat ſaltem ex tenore reſcripti in citatorio inſerti,quòd hanc poteſtatem recepit,& ſic tenetur venire citatus perſonaliter.vt ſupra eodem capi.& infra de dilationibus.præterea. aut conſtat,quòd non recepit hanc poteſtatem, & tunc non tenetur venire,niſi cauſa,quare hoc fit , in ipſo citatorio exprimatur.argumentum ſupra de appellationibus.cordi.§.primo . & de ſententia excommunicatio.Romana.§.caueant.in fine.& quinta.quæſtione ii.c.fina.& ſupra de dilationibus.capi.j. nam talis citatio ſine cauſa facta temeraria dici poteſt,vt ex præmiſſis liquet & ſic non poteſt arctare citatum.ſ.de elect.bonæ.ij. in fine. Nec obſtat.ſ.de re iudica.ſicut nobis.quia expedit rei publicę quòd teſtimonia & ſententiæ latæ valeant , & ſi cauſa non exprimatur, vt ibi.& argu.ff.de offi.præto.Barbarius.ſ.de dolo & contuma. finem.in principio.ſed & idem expedit,vt delegato iuriſdictio tanquam minus fauorabilis ſaltem in ſui princ. reſtringatur,vt hic,

& argu.ſ.de reſcrip.nonnulli.in princ. & §.cum autem.Item per
primum nullum ſit præiudicium alicui, ſi dicamus ualere ſen-
tentiam,per ſecundum vero. ſi diceremus valere, fieret præiudi-
cium citato,qui regulariter poteſt cōſtituere procuratorem, qđ
ius per quam neceſſarium eſt.ff.de procu.l.j. in fine. quinimmo
& quandocunque iudex etiam ſententiando a iure communi
14 recedit,† debet cauſam exprimere.ff.de appellat.non recipi.ſcien
dum.in Auth.de iudi.§.oportet.colla.vj.ergo cum delegatus citā
do perſonaliter recedat a iure communi, neceſſe habet cauſam
exprimere,vt hic,& argu.ſupra de reſtitu.in integr.tum ex literis.
§.fina.& ſic conſiderata mente vtrorumque iurium potius con
cordant,quam diſcordant.Quid ſi inquiſitio ſit commiſſa,nun
quid poteſt citare perſonaliter illum,contra quem ſit inquiſitio
& ſi hoc non habeat forma reſcripti? Dicas,ꝙ ſic,cauſa expreſſa
ſ.ꝙ ab ore ſuo vult inquirere veritatem,vt patet in eo, quod legi-
tur,& notatur.ſ.de accuſa.ſi conſtiterit.& ca. qualiter.ij.§. debet
alioquin contra,cum per procuratorem ſe defendere poſſit.j. de
re iudicata.cum.I.& A.& no.ſupra ſuper verbo,criminalis.Quid
ſi ex hac cauſa citatus mittat procuratorem ad excipiendum cō
tra reſcriptum,vel iudicem,vel proceſſum,cum adhuc neque in
quiſitum ſit de infamia,neque conſtet? Videtur excuſandus cita
tus,dummodo procurator verum,& rationabile quid prętendat,
tale videlicet ad quod potuit conſtitui procurator,& tale,ꝙ ſi ci-
tatus eſſet præſens,non teneretur reſpondere.argumen. ff.ſi quis
15 in ius vocan.non ierit.l.ij.in fine.Quid ſi delegatus † citat perſo-
naliter,nec cauſam exprimat, nunquid non comparens ſaltem
per procuratorem debet contumax reputari? Non videtur, quia
perſonaliter non cogitur venire,vt citatus eſt, nec per procurato
rem,quia nec ſic citatus eſt. ſupra de dolo & contumacia. cum
dilecti.§.expectantibus.verſiculo finali.perinde eſt igitur ac ſi ci-
tatio facta non eſſet.argu.ff.de auth.tuto. nulla differentia.& ſibi
imputet delegatus nam quod uoluit ſcilicet citare perſonaliter,
hoc non potuit,quod vero potuit ſcilicet citare, per procurato-
rem hoc noluit, ergo voluntas & poteſtas ad inuicem ſe impe-
diunt.ſupra de offic.delega.cum ſuper abbatia. Sed quid ſi inqui-
ſitor citat perſonaliter cauſam exprimens, ꝙ vult ab eo veritatē
audire,& procurator compareat cum ſufficiēti procuratorio pe-
tens,ꝙ ſibi fiat copia de reſcripto,inquiſitor vero reſpondet ei, ꝙ
faciat fidem de mandato? Videtur, ꝙ ad inuicem ſe impediant,
ſicut alias.ff.de vſuſfruct.quoties.ff.de hæredi.inſtit. in tempus.§.j.
& l.Cornelius.Sol.ſi iudex ſit ordinarius,cum de iuriſdictione ɔ
ſtet,fieri debet fides de procuratorio, antequam procurator ad-
mittatur,vt legitur,& no.ſ.de procuratoribus.c.j.Si vero iudex ſit
16 delegatus,cum talis non naſcatur,nec præſumatur † debet facere
fidem de iuriſdictione,vt legitur,& no.ſ.de offi.deleg.cum in iu-
re.& procurator poſtea probet mandatum,nec antea cogit, nō
enim non iudici,ſed iudici facienda eſt fides.C.de condi.ob tur.
cauſam.l.j.Sed contra,quia nec procurator talis naſcitur, nec ip-
ſe citatus eſt,ſed dominus? Poteſt ſibi dicere delegatus,chariſſime
ego citaui talem,qui non comparet,& non te, qui ſuo nomine
compares,ſi non facis mihi fidem, ꝙ eius pręſentiam repręſen-
tes,ego ipſum reputo contumacem, & ſcio quid habeo facere.
Solu.minus cautus erit procurator,niſi procuratorium ſuum le
gat.Sed quid ſi legerit,& iudex faciat poſtea legi poteſtatem ſuā,
& petatur copia hinc & inde, & neuter velit hanc primo facere,
ſuſpitionem forſan allegans? Reſpon.ſi talis non ſit inſtitutus in
aliqua eccleſia collegiata honorabili, vel ſuperiori non habet lo
cum quæſtio quantum ad delegatum ſedis apoſtolicę,vt patet ſ.
de reſcriptis.extra do.noſt.pręſenti.hodie incipit ſtatutum. Sin-
autem talis ſit,curialiter faciet procurator,ſi ei deferat, ſed ſi hoc
facere noluerit,videtur eſſe ad arbitros,ſiue alios communes ho
mines recurrendum,qui hoc dirimant.arg.ſ. de reſcriptis.paſto-
ralis.& arg.ff.de ſol.ſi ſoluturus.vel ad ordinarium (quod melius
eſt) recurratur.argu.C.de iudi.l.fina.qui habet ſupplere defectū,
ſeu negligentiam delegati.ſ.de offi.ordina.ſignificauit.cum ſuis.
17 concordantiis.Sed quid ſi iudex † nolens facere fidem de iuriſdi-
ctione a pcuratore nomine domini ſui canonice recuſetur? De-
bet procurator fidem facere de mandato,nam eoipſo ꝙ recuſat
videtur eum iudicem confiteri,niſi forſan ſic diceret,non credo
ꝙ ſis delegatus,ex quo fidem non facis,ſi tamen reperiretur te eſ-
ſe iudicem recuſo te ex tali cauſa,&c.tunc enim ſi delegatus cau
ſam legitimam recuſationis non admitteret,poſſet appellari, &
ſufficeret probare mandatum coram ſuperiore. argumen. ſ. de
offi.delega.ſuper quæſtionum.§.fina.ſ.de appella.vt debitus.& ca
pitu.cum ſpeciali.] Neceſſitas.] quia aliter expediri non poteſt in
18 quatuor caſibus hic notatis.Primus † eſt,vbi Papa hoc iniunxit,
quia niſi forma reſcripti ſeruaretur,nihil ageretur.ſupra de reſc.
cum dilecta.in fin.Secundus vbi cauſa criminalis eſt, quæ per a-
lium expediri non poteſt Tertius ob veritatem inueniendam, q̃
cœlare mortale eſt.xj.quæſtione tertia.quiſquis.& cui ſubuenire
debet iudex.ff.de teſti. curent.ſ. vt lite non conteſtata. quoniam
frequenter. & ſic vel nullo modo poteſt, vel non ſic commode
poteſt id,de quo agitur,expediri.Quartus,quando priuata perſo-
na agit de iure priuato,vbi quidem nec per alium pręſtari poteſt
iuramentum de calumnia, & eo non præſtito procedi non de-
bet.ſupra de iuramen.calum.cæterum.vbi de hoc. [Coram eo]
ſcilicet delegato.[Exegerit.] cum nec aliter expediri poſſit.ſupra
de offic.delegat.præterea.

¶De foro competenti. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa deuoluta ad metropolitanum per appellationem prius debet diſcuti de uiribus appellationis,nam ceſſante appellatione ceſſat & cauſa.*
2 *Laici poſſunt conſentire in iudicem non ſuum abſque conſenſu ſui iudicis.*
3 *Clericus in quibus caſibus poteſt conſentire in iudicem non ſuum.*
4 *Conſiſtorium epiſcopi,& officialis idem eſt.*
5 *Tralati nomine qui veniunt largo modo.*
6 *Salariorum promiſſio non debet eſſe de quota parte litis.*
7 *Aduocati magis ciuilloſi ſunt,quam principales.*
8 *Aduocati officium,& procuratoris differunt.*
9 *Forum quando quis ſequitur ratione contractus.*
10 *Excommunicari an quis poſſit a iudice non ſuo ratione contractus celebrati in ſua diœceſi.*
11 *Lite non conteſtata in quibus caſibus procedi poteſt.*
12 *Iudex interlocutorie pronuntiando an poteſt pronuntiare, de bonis non ſuę iuriſdictionis.*

C A P. PRIMVM.

ROmana. Si cauſa ſubditorum ſuffra-
ganei per appellationē ad
archiepm deferatur,nō poteſt omiſſo appel-
lationis articulo etiam de conſenſu partium,
niſi ſuffraganeus conſentiat, in principali cā
procedere: quia nec poſſunt ſubditi ſuffraga-
nei ſine ipſius licētia in archiepm tanq̃ in le-
gitimum iudicem conſentire,nec poteſt metropolitanus ſubdi
tum ſuffraganei ad cauſam dictæ appellationis ſuſcipiendā, & di
iudicandam,nec ad teſtimoniū in eadē cauſa ferendum inuitū
compellere,niſi aliud habeat de conſuetudine, & idem debes de
officialibus epiſcoporū,& aliis iudicibus ordinariis ſub ſuffraga-
neo conſtitutis,intelligere, nec occaſione ſalariorum promiſſo-
rū procuratoribus,& aduocatis in curia archiepiſcopali cauſam
ducentibus poſſunt eoſdem ſubditos ad rñdendum præciſe co-
gere,nec aliarum diœceſum contrahentes in diœceſi archiepi-
ſcopi,ſi ibi non reperiantur,inuitos trahere,licet,ſi citati non ve-
nerint,poſſit aduerſarium in poſſeſſionem bonorum, quorum
iuriſdictio ad archiepiſcopum pertinet, ponere, vel ſi malitioſe
ſe occultant,etiam in poſſeſſionem bonorum, quæ alibi tenent,
ponendum decernere,& ordinario bonorum,vt ſuam ſententiā
exequatur,denuntiare,nec in clericos ſuos pro iniendis,vel reco
gnoſcendis contractibus coram ipſis ad diœceſes ſuffraganeorū
debent mittere,nec ſuffraganeorum ſubditos occaſione hac co
gere ad parēdum coram ſe iuri ſtare, nec propter hoc in rebelles
officiales ſuffraganeorum,vel alios ſubditos cenſuram eccleſia-
ſticam exercere.[Pretermiſſo.] ſubaudi,ſicut nec alias etiam cū
minime.[Appellatum] &c.& iuſte hoc dicitur, cum enim cau
1 ſa ſubditorum ſuffraganei † per appellationem defertur ad me-
tropolitanum,deficiente appellatione deficit & ipſa delatio,& ꝑ
inde habetur,ac ſi appellatum non eſſet,igitur appellationis arti
culus non eſt omittendus, ſed diligenter examinandus, & diffi-
niendus, vt per hoc ſciamus, vtrum metropolitanus debeat in
principali procedere,ſi appellatio inuenta fuerit iuſta, vel partes
ad ſuffraganeum remittere,ſi iniuſta.ſ.de appel.vt debitus.& ex-
tra.Romana.§.ꝙ ſi obiiciatur.& §.fi.curia tamen,alias Papa ple-
runque omiſſo appellationis articulo procedit in principali cau
ſa expediendi partes,& abbreuiandi lites,quia boni prætoris eſt li
tes dirimere.ff.ſi certum peta.quidam æſtimauerūt,ſed illud po-
teſt facere ſine iniuria,quia ordinarius eſt cunctorum.9.q.3.cun
cta.& c.per principalem.ij.q.vj.ideo.& idem eadem ratione poſ-
ſet facere epiſcopus,ſi a ſententia archidiaconi ſui, vel alterius iu
dicis diœceſis ſuæ appellaretur ad ipſum,cum & ipſe ordinarius
ſit totius diœceſis.xj.quęſtione j.de perſona.in fi.quod dic, vt no-
tatur.ſ.de offic. ordina. paſtoralis.Alii dicunt,ꝙ hoc ſpeciale eſt
in Papa qui ſuper omnes eſt,non ſic de aliis ordinariis inferiori-
bus quibuſcunque.argumen.ſupra de elect.licet.§.fin.quod dic,
vt notatur.j.de appel.extra.cordi.§.poſt hæc.[Clericorum] quaſi
2 dicat,aliud in laicis,qui poſſunt conſentire in iudicem † nō ſuū,
etiam ſine conſenſu iudicis ſui.ff. de iudic.l. prima. & ij.ſupra de
parochia.capitu.fina.quod verum eſt quo ad temporalia, ſecus
quo ad ſpiritualia.ſ.de pœnitent.omnis.quod dic.vt notatur.ſu-
pra de deſpon.impube.c.ij.[Tanquam iudices] quia hoc metro
politanis omnibus prohibetur,niſi in caſibus,vt ſ. de offi. ordin.
extra.Romana.& de ſupplen.negligentia prælat. extra Romana.
tam

tam in textu q̃ in gl.poſſent tñ de his cognoſcere tanquam arbi
tri,ſicut & quiuis alii extranei, etiam ſi de ſpirituali ſubiectione
agatur.ſ.de teſtibus.præſentata.vel aliis ſpiritualib.ſ.de arbi.con-
tingit.vbi de hoc.ſ.de rer.permu.c.fin.[De facto] ſ. per ſe ſine li-
centia ſui epiſcopi, nam ſi cum licentia fieret, & alia neceſſaria
concurrerent,teneret cōſenſus,& iuriſdictionis prorogatio de fa
3 cto & de iure.Sunt autem † ix.quæ concurrere debent ad hoc, vt
conſenſus clerici teneat.Primum eſt,ꝙ is,in quem conſentit,ha
beat iuriſdictionem,alias contra.C.de iuriſdi.omnium iu.l.j.& l.
priuatorum.Secundum,ꝙ ordinariam,nam delegata prorogari
non poſſet.ſ.de offi.deleg.P.& G.ſicut nec de nouo dari,ſiue re-
ſtitui.ſ.de offi.delega.ſignificantibus.Tertium,ꝙ conſentiat.ff.de
iud.l.j.Quartum,ꝙ ex hoc ſequitur.ſ.ꝙ non erret accipiendo Pe
trum pro Martino.ff.de iuriſd.omn.iud.l.ſi per errorem. Quin-
tum,ꝙ libere conſentiat,non per metum.ff.de iudi.l.ij.Sextum,
ꝙ conſenſum reintegra non reuocet.ff.de iuriſd.omnium iud.ſi
conuenerit.& argu.ſ.de elec. in cauſis. Septimum,ꝙ is,in quem
conſentit,ſit perſona eccleſiaſtica.ſ.de iud.decernimus.Octauū,
ꝙ fiat cum conſenſu proprij diœceſani.in Auth.de ſanc.epiſco.
§.ęconomos.& ſeq.coll.ix.& vt cleri.apud propri.epi.§.ſi vero ec
cleſiaſticū.coll.vj.& hoc eſt,quod probatur expreſſe de his duob.
caſibus.ſ.eo.ſignificaſti.& hic.Nonum,ꝙ ſit talis cauſa, quæ ad-
mittat prorogationem talis iudicis,quod intelligas quo ad laicū
volentem in ſe iuriſdictionem alterius prorogare, quod nō pōt
facere ſuper ſpiritualibus,niſi & iudex ſpiritualis ſit.ſ.de arbi.cō-
tingit.ſ.de ordi.cogn.tuam. vel etiam quo ad cauſam feudalem.
quod dic,vt no.in Summa.de feudis.§.de qua re.ſub.§. impedit.
ver.ſed nunquid vaſallus.[Voluntate] nam ipſis nolentibus hoc
poſſet.ſ.de offi.ord.extra.Romana.¶Nec ſuffraganeorum] ſecū
dum dictum.& iunge hic compellant,quod eſt in fine huius. §.
[Suſcipere] licet igitur talib.volentib. poſſit metropolitanus cau
ſam ad ipſum delatam delegare, vt ſ.de offi.ord.extra.Romana.
§.j.non tamen poteſt inuitum compellere,vt hic,& ſ.de offi.or-
dina.paſtoralis.vbi de hoc.Nunquid ergo ſic erit fruſtratoria hu
iuſmodi delegatio? hoc eſt legem imponere verbis, & non reb.
contra illud.C.communia delega.l.3.in fi.nec intelliguntur ver
ba cum effectu,contra illud.ſ.de cleri.non reſid.relatum.Sol.nō
erit fruſtratoria,licet aliquantulum ſit moroſa, reqret enim ſuf-
fraganeum,vt ipſum compellat.arg.in Authen.de teſti.§. & quo
niam ſancimus.& C.de fide inſtru.iudices.ſ.de fideiuſſ.conſtitu-
tus.§.fi.ſ.de treu.& pa.ca.j.& 3.& ſi ſuffraganeus non acquieſcat
poterit in ipſum animi aduertere,cum eidem ſubſit immediate.
ſ.de offi.ordin.paſtoralis.& mandatum ſit iuſtum,nam & in du
bio parendum eſſet.23.q.j.quid culpatur. & idem intelligi debet
in ſequentibus caſibus.[Sententias] intelligas, vbi proceſſum eſt
libello oblato,& ordine iudiciario obſeruato. [Præcepta.] puta,
quando proceſſum eſt ſine libelli oblatione de cōſenſu partium
vel quando confeſſio facta eſt nullo libello oblato,& per hoc ex
preſſe comprobatur hic id,quod not.in Summa de libel.obla.§.
vtrum libellus.ver.& hoc verum eſt.& de confeſſ.ca.fi.[Delatis]
alias deuolutis.[Teſtimonium.]Sed contra. quia cui committi-
tur principale, & acceſſorium.ſ.de offi.delega.præterea. pruden-
tiam.§.penult.& fi.Item mandata iuriſdictione,ſiue delegata oīa
videntur delegata,ſine quibus expediri non poteſt.ſ.de offi.deleg.
præterea.& totum officium iurisdicendi tranſit.ff.de ſuſpec. tu.l.
j.§.an autem.Solu.hæc vera ſunt,ſed neceſſe eſt,ꝙ ordo ſeruetur,
vt ſ.is,qui ordinarius eſt perſonarum,primitus requiratur; qui ſi
non obedierit,puniri poterit,vt ſ.nota.& ſi infra tempus per me
tropolitanum congruum aſſignatum hoc non fecerit,elapſo ip-
ſo habebunt locum contraria ſupradicta, vt & probat dicta dec.
prudentiam.§.penult.& fina.& apparet in his,quæ plene nota.ſ.
de ſupp.neg.præla.extra.Romana.§.j.ſuper verbo,non tamen ex
culpis ipſis.[In his] ſ.tribus caſibus,ſubaudi, vel aliis,in quibus po
teſt habere locum conſuetudo.[De conſuetudine.] hoc ſemper
excipitur,quia dat iuriſdictionem, vt no.ſ.de offi.ordi. extra.Ro-
mana.§.j.ver.niſi Remen.eccleſia.[Nec etiam] tertium dictum,
& repete compellant,quod præcedit etiam in præmiſſis caſibus.
4 [Suorum] alias ipſorum.[Officiales.] Videbatur contra. † cum
enim conſiſtorium epiſcopi,& officialis,vnum, & idem ſit.j. de
appel.extra.Romana.videbatur,ꝙ vterque eadem perſona cenſe
retur,& ideo poſſet diſtringere archiepiſcoous officialem, ſicut
& epiſcopum.ſupra de offi.ordina.paſtoralis. Sed non ita eſt niſi
in his,in quibus officialis delinqueret circa cōſiſtorium dictum
ſiue officium dicti conſiſtorii,vt hic patet,& ſ.eo.§.fina. & in his
quæ notatur.ſ.de offi.vica.extra.Romana. ſuper verbo,officialē.
5 [Prælatos.] Ex hoc nota.ꝙ† perſonæ nedum archipresbyteri,ſed
etiam inferiores,puta,plebani,& rectores prælati dicuntur largo
modo,vt hic,& ſ.de offi.ordina.cum ab eccleſiarum, & præpoſi
ti poſſunt vocari.ſ.de verborum ſignificati.quamuis, ſed quo ad
hoc,vt eis cauſæ a ſede apoſtolica delegentur, non ſunt prælati,
niſi in cathedralibus eccleſiis, locum obtineant.ſupra de electi.
cū inter canonicos,vel aliis collegiatis, & honorabilibus. quod
dic,vt notatur.ſupra de reſcriptis.extra.præſenti.[Subiectos] alias
ſubditos.[Conſuetudo.] quæ & iuriſdictionem dat, & ideo exci
pitur,vt & not.ſupra proxime.¶Nec ſubiectos.] quartum dictū.
6 [Super ſalariis.] etiam in diœceſi.Rem.promiſſis.quæ† promiſ-
ſio non debet eſſe de quota parte litis.C.de poſtul. ſi qui aduoca-
torum.ſed de quanta poteſt fieri,dummodo non excedat. cent.
aureos.ff.de var.& extraordi.cog.l.j.§.licita. quorum. 72. faciunt
libram auri. C. de ſuſcep.& archariis.quotieſcunque. libro deci-
mo,licet nomine palmarii aliquid vltra ſtipulari poſſit.ff.de var.
& extraordin.cog.l.j.§.ſedet ſi nomine palmarii. Sed & ſi nihil
promiſſum ſit,ſed incertum,debet iudex hoc æſtimare pro ſciē
tia,& facundia,& labore aduocati,& cauſæ quantitate, & quali-
tate,& fori conſuetudine.ff.de vari.& extraordina.cogn.l.prima.
§.in honorariis.[Aduocatorum.] qui non ſunt admittendi,im-
mo repelli poſſunt, niſi iurent ſtatim poſt iuramentum a parti-
bus pręſtitum,quod ipſi credunt ſe iuſtam cauſam fouere,& quā
cito ſentient deſperatam diſcedent.C.de iudic.rem non nouam
ſed ſecundum Bul.quòd iuretur.l.illa cauetur.ſed in conſuetudi-
ne non habetur, quaſi innuat, quòd conſuetudo illi iuri valeat
derogare,quo nil falſius eſt, ſicut enim non vellet conſuetudo,
quominus præſtetur iuramentum de calumnia a partibus.ſ. de
iuramento calumnię.cæterum.ſic nec poteſt iubere, quominus
aduocati hoc præſtent,& ideo neutrum remitti poteſt etiam ali
qua diſſimulatione,& ſic nec tacite,nec expreſſe.C.de iuramen.
calum.l.ij.§.ſed quia veremur. immo magis compeſcendi ſunt
7 aduocati,quam etiam principales, † ſicut magis calumnioſi, &
cauilloſi.argum.C.mandati.ab Anaſtaſio.& in auth.conſtitut.q̃
ex aſcrip.& libera matre.in prin.coll.v.Eſt autem ratio, quare in
talibus non valet cōſuetudo,quia laxat,& parat pericula anima-
rum,& ideo non prodeſt,vt ſ.de conſuetudine.ca.fi.& nota.ſ.de
præben.extirpandæ.[Procurator.] quamuis officium procurato
ris & aduocati hic videantur æquiparari, tamen multum ſunt
8 † † diſcrepantia quantum ad hoc,de quo hic agitur.nam officiū
aduocati non eſt gratuitum,immo licite venditur.xj.quæſtione
tertia.non licet.14.quæſtione prima.non ſane. ſed officium pro-
curatoris gratuitum eſt.C.de procurat.litem ergo non debet ob
hoc pecunia promitti,alias locatio eſſet.ff.mand.l.i.§.fin. Intelli-
gas ergo,quod hic dicitur,quando mandatum gratis ſuſcipitur,
nec pro eo ſuſcipiendo promittitur aliquid, ſed remuneratio fit
pro labore,nec ideo minus gratum eſt.ff.manda.ſi remuneran-
di.ſed & ſumptus poterant ſtipulari.ff.de pac.ſumptus.ſic & pres
byter pauper poteſt locare operas ſuas non ſpirituale officium,
vt notatur.de hoc.ſ.de vita.& honeſta.cleric.cum ab omni. & de
ſimo.ad apoſtolicam.[Cogant] aliquo modo,niſi infra Remen
ſem diœceſi.fuerit facta promiſſio,ſed nec tūc poteſt præciſe, ni
ſi ibidem inueniantur promittentes,vt ſequitur.j.§.ſequen. ergo
occaſione horum ſalariorum non differetur negotium princi-
pale,ſed præcipiet archiepiſcopus ordinariis, vt de ipſis faciant ſa
tisfieri competenter,& ſic adducas pro concord.quam. B.ſigna-
uit.hic pro contraria. C.de iudic.properandum.§. illo proculdu-
bio.¶ Contrahentes vero.] quintum dictum. [Aliarum diœce-
ſum,] ſcilicet extraneorum,non ſuffraganeorum. Vel dic aliarū
reſpectu Remenſis,nam omnes aliæ extraneæ ſunt quo ad hoc,
de quo hic agitur,ideo ergo dicit aliarum, quia ſi eſſent de diœ-
ceſi Remenſi, & in eadem contraxiſſent,tunc tamen ratione do
micilii cogerentur.ſ.eodem c.fi.quia in inuitum redditur iuditiū
ff.de verborum obligat.inter ſtipulantem.§.j. [Super contracti-
9 bus.] ideoque facti ſunt † de foro Remenſi ratione contractus,
& accipe contractum pro omni obligatione, etiam pro geſtio-
ne tutelæ,& curæ,& omni contractu,& obligatione,excipitur ta-
men viator emens,vel vendens,cuius domicilium ſpectatur, vt
omnia hæc probantur.ff.de iudic.hæres abſens.§.j. & l.omnem.
& l.interdum.§.fi.vel etiam ſi promiſit ſe ibidem aliquis aliquid
ſoluturum.vt ff.de eo quod certo loco. l.ij. & ſupra eodē. dilecti.
[Niſi inueniantur] ergo coguntur,ſi ibi inueniuntur. [Inuitos.]
vbi eſt diſſentio.nam Azo.& Ioan.dixerunt talem eſſe remittē-
dum,ſi tamen ſit alibi animo latitandi, ſicut obſeruatur in deli-
ctis,quia hæc duo æquiparantur.in Auth.vt nulli iudi.§. ſi vero.
quis comprehenſorum.& ſeq.colla.ix.& vt omnes obed. iudi. §.
ij.coll.v.& idē fit,vbi conuenitur quis rōne magiſtratus.C.vbi de
ratioc.l.fi.& idem in priuatis.C.vbi de ratioc.l.j.& vbicūq; de cer
tæ perſonæ cognitione pſidi de mandatur.C.ne lice.poten.l.ii.&
vbi de curiali.vel coartali.l.fin. ſi vero non latitat bona, tantum
non poſſidentur.ff.de iudi.hæres abſens.§.j.Dominus meus dixit
talem non eſſe remittendum,etiam ſi latitet,ſed ſufficit,ꝙ bona
poſſidentur,& hæc probantur. j.eodem.§.vel ſi forte. ff. de in ius.
voc.l.ſatiſque.Quid ſi non habet bona? Mulcta indici poteſt.ſm
Io.ff.ſi quis ius di.non obten.l.vnica.Sed ſm Azo. mulcta indici
poteſt, ſiue habeat bona,ſiue non,quod & domino meo placet,
vt in d.§.ſi vero quis comprehenſorum,& in Authen. de teſti.§.
10 qm ſancimus.Nunquid talis † poteſt excommunicari? Ita videt.
arg.ſ.vt lit.non conteſt.tuæ.ergo ſm do.noſt. vbi aliquis contra-
xit,vel quaſi,cōueniri & inuitus trahi poteſt,ſi ibi inueniatur, als
ſi ibi non inueniatur,vel ēt inuenit,ſed non vult ſe defendere,bo

na poſ.

na poſſidentur,& mulcta indicitur,ſi nō defendatur, nec remit-
tatur talis,niſi in caſibus notatis.s̄.eo.ver.& idem fit: quos & do-
minus meus excipit,& ſm hoc potes intelligere,quod hic dicit,
ſaluo eo ꝙ ſiue latitet,ſiue non,bona eius poſſidentur,vt j̄.eod.§.
licet.& §.vel ſi.hoc autem intelligi debet in his,in quibus lite nō
conteſt.procedi non poteſt,alias cauſa examinabitur,& diffinie-
tur,vt s̄.vt lit.non conteſt.qm̄ frequenter:tam in textu,quam in
11 glo.†Item no.tres caſus.Primum quando quis eſt in domo ſua,
nec præſtat aditum,ubi nec re,nec verbo trahitur ad iudicum.ff.
de in ius voc.pleriq; Secundum,quando eſt in domo, & præſtat
aditum & tunc vocatur verbo, ſed non re, quia nō extrahitur.ff.
de reg.iur. nemo de domo.ff.de in ius voc.ſed etiam is. Tertium,
quando eſt extra domum ēt in vinea,vbi & verbo & re vocatur.
ff.de in ius voc.ſatiſque.& l.ſeq. Excipiuntur tamen quatuor ca-
ſus.Primus,ſi quis paratus ſit eum defendere.Secūdus,ſi compo-
nat cum aduerſario ff.de in ius vo.ſi quis impuberes.§.j.Tertius,
ſi paratus ſit ſoluere.Inſti.de perpetuis.& temp.act.in fi.Quartus
ſi ſatiſdet.ff.qui ſatiſda.cog.ſi vero.§.j.alias agi poteſt iniuriarum.
vt ibi.Sed quid fiet,quando non præſtat aditum infra domum?
Dic,ꝙ & ſi non citetur in domo,citabitur tñ extra domum, vel
iuxta domum, vel in eccleſia cognatis monitis & amicis, ſicut
no.s̄.de dolo & contu.c.fi.& de eo qui mit.in poſſ.cauſa rei ſer.c.
fi.[Licet.] ſextum dictum.[Ibi.] ſ.in diœceſi Rem.[Faciunt.]idē
ſi non faciant,ſed latitant,vt ſequitur,ſed ideo hoc dicit, quia, ſi
faciat copiam ſui, citandus eſt perſonaliter, antequā contumax
reputetur.ff.quæ ſñiæ ſine app.reſcin.l.j.§.item cum edicto.& iō
ſequitur.[Si eorum authoritate] &c.quod intelligas ſi ſuntin ea
dem prouintia.ſm ea quæ no.j̄.de cler.non reſi.ex tuæ.[Facere.]
& decernere multofortius,vt patet.j̄.§.j.[Vel ſi forte] ſeptimum.
[Malitioſe] latitando,vel procurando,ꝙ citatio ad ipſum perue
nire non poſſit.s̄.vt lit.non conteſt.qm̄ frequenter.§.j.in quo ca
ſu puto edictum proponi debere in eccleſia cathedrali, & in pa-
rochia,in qua bona ſua ſunt,ſi ipſa habeat in eadem diœceſi. ar.
s̄.de dol. & contu.§.cum cauſam quæ.& c.fi.& de eo qui mit. in
poſſ.cauſa rei ſer.c.fi.& s̄.de cleri.non reſid.c. ex tuæ. [Decernere
faciendam.]Hic reprobatur opinio domini mei,qui dicit, ꝙ ubi
12 iudex,† interlocutoriæ pronuntiat,vt hic,non poteſt pronuntia-
re,niſi de bonis ad iuriſdictionem ſuam ſpectantibus, & hoc ex-
preſſe videtur dicere lex.ff.de bon.auth.iud.poſſ.cum vnus §.pe.
ff.de iud.heres abſens.§.j.Sed dic,ꝙ hoc non poteſt precipere, vt
ibi,nec exequi,vt hic ſequitur,ſed bene poteſt hoc decernere, vt
hic dicit,& innuitur,ꝙ is,ad quem pertinet,ad denuntiationem
ſuam hoc exequi debet,vt hic ſequitur.[Sed tunc.] octauum di-
ctum,quādo.ſ.decreuit hoc de bonis alterius iuriſdictionis.[Lo-
ci.] in quo ſua habuit bona.[Ad denuntiationem.] ſi.s̄.de treu.
& pa.c.j.[Faciet.] & ſic exequetur,quod alius decreuit, ſic & fit,
quando diffinitiuè pronuntiatur.s̄.eo.poſtulaſti.ff.de re iud.a di-
uo pio.§.j.[Nec clericos]nonum dictum.[Suorum]alias ipſorū
[Coram ipſis.]quo facto ſigillabant curiæ ſigillo,ac ſi eſſet factū
coram archiepiſcopo,vel officiali ſuo.ſi.s̄. de teſti.ſi qui teſtium.
s̄.de teſti.co.c.j.ad fi.s̄.de appel.cum parati.ff.de offi.præfect.mi.l.
j.§.pen.ff.de rebus eorum qui ſub tu.vel cura.ſunt.magis puto.§.
nec tamen titulotenus.ff.de iureiurand.ad egregias.[Nec eorun-
dem] decimum dictum.[Occaſione] cum huiuſmodi ꝯtractus
non fit in diœceſi archiepiſcopi,ſed ſuffraganei ſui, & ideo perti
net de hoc cognoſcere ad ſuum ſuffraganeum,non ad ipſum,ēt
ſi coram archiepiſcopo nedum clerico ſuo ad hoc miſſo iſte ꝯ-
tractus fuiſſet initus,nec valet miſſio clerici in hoc caſu, ſic nec offi
cium foranei,vt s̄.de offi.ord.extra.Romana.reſpon.j. [Nec pōt.]
vndecimum dictum.ergo non tenuit ſententia, ſicut a non ſuo
iudice lata.ij.q.j.in primis.s̄. de pœ.quod autē.& c.omnis.§.ſi qs
autem.s̄.de ſenten.excommu.a nobis.j.[Querelantibus]niſi for-
ſan in caſibus conceſſis.[Reſpondere] vel etiam citatus venire,
cum non exprimat cauſam ad ipſum ſpectantem.ff. de iuriſdic.
omnium iud.l.fi.& s̄.eo.§.nec etiam.[Eccleſiaſticam] ſ.interdi-
ctum,vel ſuſpenſionem,vt s̄.de offic.ordi. extra.Romana.§.offi-
cialis.s̄.de verborum ſignifi.quærenti.quod dic,vt no.j̄. de homi
ci.extra.pro humani.[Exercere]& quæ fuerit dubitatio notatur.
s̄.eodem.§.nec etiam.

¶De litis conteſtatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio peremptoria quæ dicatur.*
2 *Exceptio peremptoria cuius natura ſit.*
3 *Exceptio dilatoria quid ſit,& quando eſt proponenda.*
4 *Exceptio peremptoria & defenſio differunt.*
5 *Pactum de non petendo & ſi tollat actionem ciuilem non tamen naturalem.*
6 *Exceptio quid ſit.*
7 *Solutio & acceptilatio omnem tollit obligationem.*
8 *Exceptio quæ excluderet tam petitionem, quam impetrationem reſcripti quā do eſt proponenda.*
9 *Subreptitia ſi ſit gratia etiam & litera.*
10 *Exceptio contra proceſſum quomodo eſt proponenda,& quid ſi contra tranſactionem vel ſententiam, vel conſenſum.*
12 *Iuramentum contra nemo poteſt venire,niſi ex cauſa.*
13 *Lis non conteſtatur per præſcriptionis oppoſitionem, uel aliam exceptionem peremptoriam.*

CAP. PRIMVM.

EXceptionis. Exceptio, vl' defenſio
peremptoria tangens
principalē cām,de qua agitur li.conteſt.non
impedit,vel retardat,niſi in caſib. hic expreſ-
ſis,& ſi proponatur,ꝙ impetrans nō obtinuiſ
ſet hanc delegari,ſi quod opponitur,expreſſiſ
ſet in petitionib.ſuis.Sic aūt conſtrue.[Obie
ctus cuiuſlibet exceptionis,ſeu defenſionis peremptoriæ contin-
gentis cognitionē principalē negotii,ſubaudi habitus ante lit.ꝯ-
teſt.non impediat,nec retardet lit.ꝯt. niſi litigator excipiat de re
1 iudica.] &c.[Peremptorie] † Peremptoria dr̄ exceptio,quia peri-
mit rē,de qua agit̄, vt pactū de non petendo perpetuo,exceptio
doli mali.ff.de exce.l.2.& 3.Itē iur̄m de non accuſando vlterius.
s̄.de accu.veniens.ſm B.ſed non multū placet,qa ſi hoc nō op-
ponitur ante li.ꝯte.forſan poſtea tarde opponeret,& maxime ex
2 quo ꝯſtaret de crīe.ar.24.q.3.ecce.Peremptoria † vero eſt talis na-
turæ,ꝙ & ante lit.conte.& poſt opponi pōt,ēt fundata intentio-
ne aduerſarii.C.de exce.ſi quidē.C.ſñiam reſcin.non poſſ.perem
ptorias.& iō vult Papa,ꝙ ꝑ talē non retardetur lit.ꝯte.ex quo tā-
git principale,de quo agitur qa plerunq; ad differendū hæc op-
ponebat̄.j̄.de reſt.ſpo.extra.frequens.& de exce.extra.pia. Dilato-
3 ria vero exceptio† dr̄ illa,q̄ differt,ſed nō perimit,q̄ & ante lit.ꝯt.
opponenda eſt,ſed ꝓbanda poſt intentionē aduerſarij fundatā,ſi
ſit dilatoria ſolonis,puta,feciſti mihi pactū de non petendo.x.vſ-
q; ad annū,& ſtatim agis ꝯ pactū.C. de prob.except.& hic dicas
idē,quod in peremptoria,qa eadē & maior eſt rō, qa dilatoria &
declinatoria fori ante lit.ꝯt.opponenda eſt,& ꝓbanda.C.de ꝓcu.
ita demum.3.q.6.§.exceptio.s̄.de ſen.& re iud.inter monaſteriū.
ergo talis lit.ꝯteſt.de nā ſui,& vi ipſa retardat,& idē eſt de ſen.ex.
4 j̄.de excep.exceptionem.vbi de hoc.[Sed defenſionis.] † vr̄ velle
ꝙ inter exceptionē peremptoriā & defenſionē ſit dr̄ia, qđ ſic pōt
intelligi,vt diſtinguitur inter illa,q̄ elidunt actionē,& q̄ perimūt.
5 v.g.Pactū de non petendo.& ſi tollat † naturalem oblōnē,nō tñ
ciuilē ipſo iure,ſed ipſam elidit.ff.de ſol.Stichū.§.nālis. Inſtit. de
excep.§.p̄terea.ff.de pac.ſi vnus.§.pact.ergo hæc proprie dr̄ exce-
6 ptio,† q̄ eſt actiōis excluſio.ff.de exc.l.2. Solutio vero & acceptila
7 tio† oēm tollit actionē.Inſti.quib.mod.toll.ob.j.rñ. & §.item ꝑ
acceptilatione.itē renuntiatio ſponte facta.7.q.j.q̄ periculoſum.
ff.de redibi.act.q̄rit̄.§.ſi venditor.talis ergo pōt appellari defenſio
qa & ſi defendat reū,& per ꝯñs repellat agentē, non tñ excludit
actionem,quæ nulla eſt.[Contingentis]tm̄.quia ſi exceptio talis
8 eſſet,q̄ † & petitionē & impetrationē.ſ.reſcriptum excluderet,bñ
audiretur ēt ante lit.ꝯte.vt ſi beneficiatus tacito de ſuo beneficio
impetrat,ꝙ ſibi prouideat̄ de alio beneficio,vel tacito ſtatuto, vl'
iur̄o obſt.s̄.de reſcr.ad aures.& c.ꝯſtitutus.& c.ſi proponēte. ſm
d.n.quod & mihi placet.vt j̄.de app.dilecto.Quid ſi Papa dedit ta
li beneficium,& poſt ea mandat,ꝙ ponatur in poſſeſſionē, obij-
citur ei,ꝙ veritatem tacuit,nunquid hic audietur excipiens ante
lit.ꝯteſt.Non quia non ſunt literæ ſubreptitiæ licet gr̄a fuerit ſub
reptitia,ꝯ quā ēt exceptio competit.s̄.de ſent.& re iud.cū olim.s̄.
de accu.accedens.ſm d.n.& facit bene ad hoc.s̄.de exce. cum ec
cleſiaſticæ. Alii ꝯ,& dūt ꝯtingentis.i.ad principale negotiū perti-
nentis,ſicut eſt pactū de non petendo,vel exceptio ſolonis factæ,
vel acceptilationis,vt s̄.not. Negotium āt principale non tangūt
ea,q̄ de proceſſu ſunt,& iō de his q̄ritur & ante lit.ꝯte.s̄.de ſent.&
re iud.inter monaſteriū.& s̄.de cohab.cleri.& mul.ſuper eo.& s̄.
9 de reſcrip.dilectus.j.& hoc verius puto,nam † ſi gratia ſubreptitia
ſit,q̄ principalis eſt,dēt & litera acceſſoria ſubreptitia iudicari, vt
ſatis euidenter ꝓbat̄.s̄.de fid.inſtr.inter dilectos.§.ceterū. ver. cū
igit̄ priuilegia.[Obiectus] ſubaudi habitus,vt no.s̄.in cōſtructio-
ne corā delegato,vt patet.j̄.eo.§.licet.vt s̄.not.ver.ſed hic loquit̄.
& ver.ſinaūt talis.[Niſi de re iudic.]&c.hæc verba ſunt ex le.ff.ad
Tertul.ſen.cō.l.j.§.fi.& ff.de ver.ſig.tranſacta.& l.ſeq.in quarū tex
tu ſic exponitur,iudicata accipere dēmus ab eo, cui iudicādi ius
fuit tranſacta bona fide,vt ſ.valeat tranſactio finita,vel conſenſu
vel longo ſilentio ſopita.No. ꝙ dicit iudicata accipere debemus
ab eo,cui iudicandi ius fuit,alias a non ſuo iudice lata non obeſ-
ſet.C.ſi a non compe.iudi.l.fi.s̄.de conſuetu.c.3.s̄.de iud.at ſi cle-
rici.ſed nec hic ſufficit,ꝙ proprius iudex fuerit,ſi nō cōpetēs eſſe
cenſeatur,puta,excōmunicatus erat, uel ſchiſmaticus,& ſic non
habens gratiam ſedis apoſtolicæ. s̄. de of. ordi.ꝙ ſedes.s̄.de elect.
qa diligētia.s̄.de hæreticis.excōmunicamus.§.credentes.s̄.de ſen-
ten.excom.nouit. adhuc etiam requiritur, ꝙ iudicatum fuerit
ordine iudiciario obſeruato, alias contra.ij. quæſt.vi.§.diffiniti-
ua.quod dic,vt not.in Summa de ſententia exc.§. qualiter. ſub.
10 §.is eſt ordo.Quid † ſi obijciatur ꝯ proceſſum? Vide,quod not.s̄.
de proba.qm̄ ꝯ falſam.in fi.& ca.fi.hoc ego intelligo de ſñīa lata
a ſuo iudice non impedito,& iudiciario ordine obſeruato, & ſi
contra ius litigatoris lata fuerit talis elapſis.x. diebus tranſit in rē
iudicatam,ſi infra non fuerit appellatum.ij.q.vj.anteriorum. &
s̄.de ſent.& re iud.cum inter vos.& c.ꝙ ad conſultationem.& re
ſcriptum contra talem ſñīam impetratum non valet. C. ſñīam
reſcin.non poſ.l.fi.[Sequitur tranſacta bona fide.]per hanc nem
pe aliter receditur.C.de tranſact.ſuper his.& l.cauſas. etiam ſi trā
ſactum ſit,dum inducitur ad iuditium,dimittendus eſt. ff. de in
ius voc.neque.§.j.& de hoc.s̄.de tranſact.c.j.ideo autem dicit bo-
na fide,quia ſi expreſſa & euidens calumnia eſt, itaꝙ nec lis eſt,
nec eſſe poteſt,nulla eſt tranſactio.ff.de condi.indeb.in ſumma.
puta,facta contra ſententiam primo latam,nec in dubium ver-
titur,quæ nec negatur,nec in dubium vertitur lata.ff.de cond.in
deb.eleganter.§.j.ſecus ſi appellatum ſit, vel alias vertatur in du-
bium.ff.de tranſact.poſt rem etiam iudicatam.Sequitur[Finita]
vel conſenſu,puta per pactum de non petendo,quod fit per con-
ſenſum plurium.ff.de pactis.l.j.§. pactum. vel acceptilationem,
vt no.s̄.ſuper verbo,ſeu defenſionis,vel amicabilem compoſitio
nem.s̄.de deci.ex multiplici.vel per iuramenti dilationem,quia
& hoc maioris authoritatis eſt,quam ſñīa.ff.de iureiu.l.ij. & om
nis controuerſiæ finis eſt iur̄m.j̄.de iureiur.& ſi Chriſtus.§.Iaco.
poſt quod non quæritur,vtrum bene,vel male iuratum ſit. ff. de
iureiur.non erit.§.dato & l.nam poſtea. contra quod obiici pōt
furor.arg.j̄.de ſucceſ.ab inteſtato.c.fi.§.error.ff.de iuriſdic. omn.
iud.ſi per errorem.ſed ſi nihil obijcitur a partib. neq; iudex ipſe,
cum in talibus actio ſemel extincta ſit,non debet reduci in quę
ſtionis ſcrupulum recidiue.23.q.4.ſi illic.de pœnit. diſt. 4.diuina
11 clementia.quia † actio ſemel extinta in perpetuo non reuiuiſcit.
ff.de ſol.ſi res.§.aream.de conſecra.diſt.4 quæris.C. de remiſſ.pi-
gnorū.ex cauſa. Sequitur.[Vel lōgo ſilentio ſopita,]puta præſcri
ptione legitima.s̄.de præſcrip.c.j.& c.ſanctorum.& c.illud.Sed &
cōtra hoc obiici poteſt interruptio,vt ibidem. Quid ergo ſi obii
ciatur ꝯ ſententiam,vel tranſactionem,vel conſenſum, vel præ-
ſcriptionem aliquid canonicum,ſiue iuſtum.ſm ea quæ nota.s̄.
Merito hoc admittendum erit,vt ex prædictis patet,& tanquam
præiudiciale prius tractandum.ar.j̄.de ord.cog.tuam.vbi de hoc.
Vel dic,ꝙ vtriuſque partis teſtes debent admitti,vbi ſimul cōcur
runt,puta,quando obijcitur præſcriptio, & interruptio etiam li-
te non conteſt.s̄.de præſcrip.illud.§.fi. hæc etiam intelligi debent
ſi offerantur probationes,& de facili expedire poſſit,alias directū
judicium differtur.ff.ad exhi.l.2.& 3.§.ibidem. Vel illud quando
opponitur coram ordinario,hic cora delegato,quod verius eſt,
quia & ſi probat coram delegato poſt litem conteſta.non poſſet
pronuntiare diffinitiue iuriſdictione deficiente, ſecus in ordina-
rio,de cuius iuriſdictione nulli dubium eſt.C.de except. præſcri-
ptione.& duabus.ll.ſeq.ff.de except.l.2.Sed pone ꝙ talis exceptio
opponitur,& probatur ante lit.conteſta.quia nihil replicatur cō
tra ipſam,qualiter pronunciabit iudex,non de principali, cum
nec ſuper illo lis conteſtata ſit.argu.ff.de iudi.de qua re.s̄.de cau.
poſſ.& proprie.cum ſuper.in fin.Sic poteſt dicere,pronuntio talē
non eſſe audiendum in eo, quod petebat obſtante ſibi tali exce-
ptione coram me oppoſita & probata. & ſm hoc poteſt iniun-
gere ſibi (ſuper dicta petitione perpetuum ſilentium imponen-
do) ꝙ in accuſatione,cui obſtat exceptio, conſimilis expeditum
eſt.s̄.de acc.veniens.§.fi.ſed in hoc caſu videtur ꝯ, quia hoc eſſet
pronuntiare ſuper principali,ſed hic loquitur, quādo ꝯ reſcriptū
talis exceptio proponitur,in quo ſufficit pronuntiare tale reſcri-
ptum non valere,& aduerſarium in expenſis condemnari.s̄. de
reſcrip.c.fi.& extra.de reſcript.diſpendia. Dic tamen ſpeciale his
caſibus,vt reus abſolui poſſit a iudice,de quo conſtat,quod iuriſ-
dictionem non habet etiam in principali li.non conteſt.ff.ad ex-
hiben.l.2.& 3.§.ibidem. Quid ſi replicetur aliquid canonicum,
& probetur? Pronuntiabit ipſum audiendum eſſe, qui impetra-
uit,& poteſt.ad hoc.s̄. de teſti.veniens.ij.§.j.verſi. qui cum ſuper
hoc.oīa tñ in ſcriptis ſunt redigenda.j̄.de probat. qm̄ contra fal-
ſam.ſinautem talis exceptio ꝓponatur corā ordinario, de cuius
iuriſdictione non dubitatur dic,vt no.s̄.eod.ver.quid ergo.& ſeq.
Dñs tñ noſter hic no.ꝙ finita fuit res per iur̄m præſtitum, quia
12 iurauerat ſe in perpetuum† non acturum,in quo caſu,niſi ex cā
vlterius agere non poteſt.ff.de iureiur.a monendi.ff.de condi. ob
cau.l.3.C.de pact.l.poſtquam.s̄.de renun.cum inter.p. & idem ſi
pactum feci de non agendo vlterius de aliquo debito, ſecus ſi fe
ciſſet pactum de non petendo,& eſt ratio, quia quando paciſcit̄
de non agendo,extra ius peti non poteſt, & nihilominus rema-
net obligatus ex promiſſo,licet ꝯ eum agi non poſſit.ff.de cond.
inde.naturaliter.ff.de iud.vix.ſed ſi permitteret litem conteſtari,
poſtea opponi non poſſet hęc exceptio,cum ſit declinatoria fo-
ri.C.de excep.l.fi.ſed vbi paciſcitur de non petendo,nullo modo
remanet obligatus,& ſic etiam poſt lit.conteſt.excipi poterit,cū
ſit peremptoria.ſm dom.noſt.Hæc glo.non placet.[Litis conte-
ſtationem non impediat.]Ex his & pręcedentibus euidenter appa-
13 ret,ꝙ per præſcriptionem, † vel aliam peremptoriam exceptio-
nem non conteſtatur lis,nam ſi conteſtaretur,non diceretur per
ipſam impediri litis conteſtatio,ſed potius expediri. Et eſt ratio,
quia poteſt eſſe vera exceptio,& tamen nihilominus faciēda eſt
condemnatio,quia petitio replicatione iuuatur, vt patet ex ſupe
rioribus,& quia per hanc exceptionem non eſt rñſum narratio-
ni,nec petitioni,ſicque non eſt lis conteſtata,vt s̄.de lit.conteſta.
c.vnico.Nec obſt.s̄.de do.& contu.prout. quia ſupplenda eſt lite
ra.vt ibi not.¶ Licet dicat] ij.pars.[Reſcriptum.] Hic patet,quia
loquitur,quando exceptio hæc coram delegato ꝓponitur. [Ob-
tentum] Contra.s̄.de reſcriptis.ſuper literis.Sol.Intelligitur illud
de exceptione,quæ principale non tangit.ſm diſtinctionem hu
ius ca.ff.de leg.non eſt nouum.& l.ſeq.[Deleganti.] ſicque in ca
ſu iſto authoritate huius literæ cognoſcit iudex, & ſi ſubreptitiū
ſit reſcriptum,quia dubium eſt, alias contrarium obtinet gene-
raliter.quod dic,vt notat.ſupra de reſcriptis. dilectus & ibi proſe-
quere caſus iſtos.

¶De reſtitutione ſpoliatorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſpoliationis non admittitur in ciuilibus, niſi fuerit facta ab actore, ſed in criminalibus etiam a tertio.& nu.5.*
2 *Exceptio ſpoliationis infra quindecim dies debet probari, & nu.6.*
3 *Exceptio peremptoria plerunque calumnioſe proponitur.*
4 *Violentia alterius non debet alij nocere,nec prodeſſe.*
7 *Iudex an poteſt prorogare, vel limitare,tempus limitatum a iure.*
8 *Cauſa grauis quæ dicatur.*
9 *Ius licet corrigatur tamen durat ratio.*
10 *Aequitas ſemper eſt ſequenda.*
11 *Accuſare vel agere nemo cogitur.*
Fallit tamen pluribus modis.nu. 12.
13 *Eccleſiarum res poſſunt dici communes.*
14 *Res publicæ dicuntur ciuitatum.*

CAP. PRIMVM.

FRequens & aſsidua. Spo
lia-
tionis exceptio frequenter malitioſe propo-
nitur,ideoque calumnia refrenatur,& ſtatui
1 tur,quod in ciuilibus, ſi † ab alio quam ab a-
ctore facta proponitur, non recipiatur, ſed
in criminalibus a quocunque dicit ſe ſpolia-
tum, neceſſe eſt, ꝙ infra. decimaquinta dierum ſpatium poſt
2 diem,in † quo proponitur,probetur,alioquin obiiciens in expē-
ſis legitime condemnetur,& alia pœna,ſi videbitur iudici punia
tur,in criminalibus autē debet intelligi ſpoliatus is, qui tota ſub-
ſtantia,vel maiori parte ſubſtantiæ denudatur,ne vero talis exce-
ptio accuſationem factam nimis differat, vel omnino perimat,
tali ſpoliato ad petendam reſtitutionem certus terminus aſſigne
tur,quo elapſo ſi negligens fuerit, non obſtante exceptione hu-
iuſmodi accuſatur.finaliter ſtatuitur ne rerum priuatarum ſpo-
liatio agenti ſuper eccleſiaſticis,vel econtrario opponatur. [Cir
cumſtrepit] ideſt,ex tumultuoſa poſtulatione multorum venit.
3 [Continente,quòd ſpoliationis] &c. ſic exceptio † peremptoria
plerunque calumnioſe proponitur.ſupra de dolo & contuma. fi
nem.& ideo occurritur.vt ibi,& hic,& ſupra.de lit. conteſtat.ex-
tra.exceptionis.& infra.de excep.extra.pia. [Intermittitur.] ideſt
prorogatur.[Permittitur] ideſt extinguitur de facto & perpetuo.
¶Ea propter.] ſecunda pars.alias propterea. [Voluntarios labo-
res] hoc ſumitur ex lege in Auth.vt diuinæ iuſ.ſubſcrip. ha. glo-
rio.quæſto.colla.8.& accedit.ſupra de offic. lega.extra.officii.vbi
de hoc.[Materiam] & audatiam per condemnationem expen-
ſarum,& multis aliis modis. ſupra de pę.calumniam.[Ab alio.]
puta ſi.G.agat contra. P.Petrus vero excipit contra.G. non potes
agere contra me, quia Martinus ſpoliauit me, talis exceptio ſi.
G.agat ciuiliter non admittitur,ſi vero criminaliter admittitur,
prout ſequitur.[Ab actore] hoc erat iniquum, ꝙ reus exciperet
contra actorem de ſpoliatione ab alio facta, quia violentia, vel
4 culpa alterius ſibi non debet obeſſe, nec† eſt alieno odio prægra
uandus.C.de inofficio.teſtam.ſi quis ſuo.ſupra de his, quæ fiunt
a maiori parte capitu.quæſiuit. nec memini me vidiſſe aliquem
taliter excipientem.ſecundum B.ego memini,vt in ſequenti.gl.
[Non poſtponat.] diffiniendo.non tamen exequetur, ſi ſit ab a-
lio ſpoliatus, ita quòd factus ſit non ſoluendo, quouſque fuerit
reſtitututus,& hoc modo opponi poteſt ab alio, quam ab acto-
re ſpoliatio facta,& hoc memini me vidiſſe.s̄.eod.olim.ij.vbi de
hoc.¶Sed ſi in ciuilibus] iii.pars. [Ab actore] s̄. de ordin.cogn.
5 cum dilectus.& c.fi.[A quocunq;.]& ſic† etiam in caſu iſto hęc
exceptio admittitur,quia accuſatio pęnam requirit,& ideo tanq̄

odioſa reſtringitur.ff.de pœnis.interpretatione.accuſatus ẽt ami
cis indiget,ſed multi aſſiſterẽt reſtituto, qui deficerent ſpoliato.
6 arg.xj.q.3.pauper.ſic nec nudi contendere:nec † inermes inimi-
cis opponere nos debemus,vt j̃.eo.§.illum autem.[Infra xv.die-
rum.]artatur † hic ergo tempus probationis, quia timetur de ca
lumnia,ſic & j̃.viii.dies excommunicationis exceptio eſt probã
da.j̃.de excep.extra.pia.§.ſi quis igitur.j̃.de ſent.excommu. ſolet.
7 §.in prima.Sed nunquid in his iuribus,& ſimilibus,†in quibus li
mitatur tempus,poteſt dilatio a iudice limitari,& tempus proro
gari? Rñ.Non debet hoc facere ſine cauſa,ſed ex cauſa ſic, vt pa-
tet in eo,quod leg.& no.s̃.de procu.dilectus. ſaltem ex illa clauſu
la generali ſi qua iuſta cauſa mihi videbitur.ff.ex quib.cau.ma.l.j.
Minor vero & eccleſia iure minoris audiretur, etiam ſi negligẽ-
ter omitteret probare.s̃.de reſtitu.in integ.auditis.hoc verum eſt
cum cauſa,vel ſine cauſa,vbi actor petit maiorem dilationem ſi
bi dari,reus enim hoc obtinere conſueuit indiſtincte, & dilatio
ſua actori prodeſt,quia & ſi minus probauerit.j̃.eandem dilatio
nem adhuc probare poteſt.C.de tempo.reſtit.in integ. petendæ.
ſed cum ad refrenandas malitias hæc conſtitutio fuerit promul
gata,vt patet.s̃.eo.c.j.rñ.ad probandum reſtitutionem petens nõ
audiretur de facili in hoc caſu,alioquin hæc conſtitutio fruſtra-
toria videretur.[Poſt diem] ſic dies,in quo proponitur,ſubtrahi-
tur,& non computatur,ſic.j̃.de excep.extra.pia.¶Alioquin] iiij.
pars ſubaudi,ſi exceptionem ſpoliationis obiectam non proba-
uerit eſſe veram.[Interim.] penente dilatione, in qua impeditus
eſt procedere in principali.ſi.s̃.de procura.auditis.[Ob hoc.] ſi.s̃.
de procurato.cum pro cauſa.j̃.de do.& contu.extra actor.[Taxa-
tione præhabita.] ſic.s̃.de procur.conſtitutis.& de hoc nota.s̃.de
reſcr.c.fi.& extra.de reſcript.diſpendia.§.j.in fi.s̃.quod met.cau.c.
fi.[Puniendus]arbitrariè.s̃.de offi.deleg.de cauſis.s̃.de tranſact.c.
fi.¶Illum autem] v.pars.[Vel maiore parte ipſius.] & talis dicĩ
8 †grauis cauſa.quod dic,vt no.s̃.de procurat.querelam.& ſumitur
hæc interpretatio ex lege,quæ dicit tutorem a tutela excuſari nõ
poſſe occaſione controuerſiæ,inter ipſum & pupillum ortæ,niſi
forſan de omnibus bonis,vel maiore parte ipſius ſit cõtrouerſia.
ff.de excu.tu.propter litem.Inſti.de excu.tut.§. item propter lite.
licet illud hodie mutetur per Authen. vt hi qui obli.reſ.mi.ſe ha.
9 perhi.§.ij.& 3.& 4.coll.vj.Et ſic no. ꝙ quamuis † ius corrigatur,
tñ ratio durat,quæ & allegari poteſt,& ideo notitia,vt cauſa ſcia-
tur canonis illius,neceſſaria eſt.vii.diſt.fuerunt.Inſtit. de teſta.in
prin.vnde etiam Innoc.conditor argumentatur. ex.l.abrogata.s̃.
de iud.nouit.§ j.ver.vt illud.alias incipit.nec illud.[Deſtitutum]
i.ſpoliatum [Quia nec nudi] 3.q.ij.oportet. [Contendere.] i.in
iudicio conueniri,vel criminaliter accuſari.[Inermes.] i.noſtris
rebus omnibus,vel maiore parte ipſarum ſpoliati. [Inimicis.] i.
accuſatoribus, ſeu ſpoliatorib. qui & propter hoc præſumuntur
inimici eſſe,vt s̃.eo.item cum quis.[Habet enim ſpoliatus.]vt 2.
q.ij.nullus poteſt.[Priuilegium] i.defenſionem.[Quia non poſ-
ſit] & tunc dic quo priuilegio.i.vt hic ex ui dignitate in modum
accuſationis.[Nudatus] i.ſic ſpoliatus.3.q.j.epiſcopi ſi a propriis.
& q.ij.cum eccleſiæ.per totum.¶Solet autem quæri] vj.pars.[A
tertio] puta, Petrus accuſat me, ego excipio, ꝙ Titius ſpoliauit
me omnibus rebus meis, ꝙ poſſum facere,& exceptione proba-
ta ipſum repellere,quouſque fuero reſtitutus.3.q.j.ca.j.& ij.& q.
ij.cum eccleſiæ.& c.eiectis.& ſeq.[De ſpoliatione] facta ab alio-
quam ab accuſatore.[Excipiat.]criminaliter accuſatus.[Ei]ſ.ac-
cuſanti. [Ei.] ſ.accuſato & ſpoliato. & excipienti. [Indulgeri.] ſi
petat,vel i.aſſignari,ſi non petat.[Ne forte] quod præſumitur eo
ipſo, ꝙ non agit cum poſſeſſore,vel nõ vult recuperare res, cum
ſibi offerantur.[Actionem.] vel accuſationem, alias accuſatorẽ.
[Quod] ſ.vt dictum tempus ſibi aſſignetur a iudice.[Aequitati]
10 quæ ſequenda eſt.† C.de iudi.placuit.s̃.de tranſact.ca.fina.¶ Et ſi
infra] 7.pars.[Non petierit]cum potuerit,vt ſequitur,& cauſam
ſpoliationis intentare contra tertium. [Ad finem.] excuſabitur
autem,ſi per iudicem ſteterit.in Auth.vt ſpon.lar.§.hoc quoque
ſancimus.coll.ix.ij.q.vj.anteriorum.§.ad hæc . quamuis ergo di-
11 catur, ꝙ inuitus agere,vel accuſare† nemo cogitur.C.vt nemo in
uitus in rubro,& in nigro.C.de vſur.pupilla l.fi.C. de pigno. cre-
12 ditor.†Fallit tamen illa regula in talibus.Primo ergo neceſſe ha-
bent agere,ſi periculum volunt vitare hi, quibus periculum im-
minet,ſi non agunt,puta tutores & curatores.C.arbit.tut.nomi-
na.C.de admin.tu.debitoribus.Secundo geſtores negotiorum. ſ.
ſine mandato,ſi ſint agnati, vel cognati dñi abſentis, & facile ſit
eis ſatisdare.ff.de neg.ge.ſi ante.Tertio ꝓcuratores.C. man.procu
rato.& l.a procuratore.Quarto adminiſtratores ciuitatum.ff.de
admi.rerum ad ci.perti.l.vlti.§.4.& §.penultimo. Quinto hæres,
qui neceſſe habet vindicare necem defuncti accuſando interfe-
ctores eius.C. ad Sill.ſe.con.l.j. Sexto quicunque litem conteſta-
tus fuerit,vel libellum obtulerit inſtante reo.in Authen.de liti.§.
omnem vero.colla.8.Septimo venditor, qui excipit habitationẽ
domus,quam vendiderat,& quam alii locauerat,vnde ſi inquili-
nus damnum dederit, cogitur agere contra ipſum , & emptori
reddere,quod fuerit conſecutus.ff.de act.empt.& ven.Iulianus.§.
penulti.Octauo magiſter nauis,qui inſolidum reddidit, merces
rectoribus,non deducto damno proportionali.cr. ff. ad l. R odi.
de iac.l.3.al.ij.Nono cogitur colonus in dominum agere, in ca-
ſu quem habes.ff.de locato & cõducto.cum in plures.§.meſſem.
Decimo fallit in alio caſu.ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.ſi quis
in ſuo.Vndecimo in alio caſu.ff.de leg.ij. ſi ſit tibi legatum.§. ſi.
Duodecimo.s̃.de offi.ordi.ſignificauit. Tertiodecimo in hoc ca
ſu,de quo hic loquitur.Quartodecimo in matre, quæ neceſſe ha
bet petere pupillo ſuo tutorem.C.qui pe.tut.vel cura.matris.& l.
cum a matribus.Quintodecimo in appellante.j̃. de appell.obla-
te.Decimoſexto in matrimonium impediente.j̃.de clan. deſpõ.
cum inhibitio.Decimoſeptimo in nouum opus denuntiante,j̃.
de noui ope.nun.ca.fi.Decimo octauo vbicunque ex cauſa vide
tur iudici, ꝙ actor intendit cõuenire reum in poſterum,ſed ma
litioſe differt,& expectat tempus vexationis,puta,Titius conque
ritur de ſcholare,ſed expectat,quouſque velit recedere,& cũ cre-
dit aſcendere æquum,facit ipſum citari,vt ſic redimat ſe.arg.s̃.de
reſcrip.nonnulli.Hoc igitur præcaueri debet.s̃.de ſeruis non ord.
c.j.ideo bonus iudex ad inſtantiam ſcholaris de hoc timentis aſ-
ſignabit diem,infra quam agat,alias poſtea non audiatur. argu.
hic.& j̃.de proba.licet.de appell.extra.legitimam.§.fi. C. de inge.
& ma.diffamari.& C.de remiſ.pig.ſi eo.ff.de opt. lega.mancipio-
rum.ff.de cura.bon.dan.l.j.ff.de bono.aut.iudi.poſſ.ſi ſeruus.ff.de
Carbo.ed.l.3.§.duę.& in ſignatis iuribus.j̃. ſuper verbo, accuſari.
Sic patet, ꝙ nemo præciſe cogitur agere , niſi in caſibus ſupradi-
ctis,vel ſimilibus.Sed nunquid cogitur præciſe defendere ſe? Non
ſed ſufficit, ꝙ mittatur actor in poſſeſſionem.C.de bono. autho.
iudi.poſſ.l penul.ff.de in ius vocan.ſatiſq;. Vel indicatur mulcta.
ff.ſi quis ius dicenti non obſt.l.vnica. vel alio modo puniatur cõ
tumacia,vt no.j̃.de dolo & contu.contingit.s̃.vt lit.non conteſt.
tuæ.Excipitur procurator actoris,qui cauet de defendendo,nam
is cogitur defendere illum,pro quo cauit.ff.de procu. ſed hæ per
ſonæ.§.præter ſatisdationem.& §.fi.& l.ſeq. Sed dic vt plene not.
extra de appella.cordi.§.poſthæc.[Spoliationis] contra accuſato
rem obiectæ. [Deinceps.]ſ.termino elapſo. [Accuſari.] id eſt in
accuſatione procedi.ſic.s̃.de offi.ord.irrefragabili.§.exceſſus.j̃.de
conuer.coniuga.ex publico.j̃.de clandeſt.deſpon.cum inhibitio
j̃.qui maio.accuſa.poſſ.cum in tua.j̃.de excep.paſtoralis.j̃. de ap-
pella.perſonas.& ca.cum ſit Romana.& cap.ſępe. & cap.oblatæ.
¶Ad hoc ſancimus] 8.pars.[Rerum priuatarum]id eſt quas qui
libet priuatus tanquam proprias poſſidet ad differentiam rerum
13 communium,ſiue publicarum . † Res communes dici poſſunt
res eccleſiarum,quarum dominium ad nullum clericorum ꝓ-
34 prie pertinet.xvj.quęſt.j.ca.fi.xii.q.2.aurum.j̃.de pręben.c.3.†Res
vero publicæ dicuntur res ciuitatum.ff.de admin. rerum ad ciui,
perti.per totum.ſecundum B. Dicas , ꝙ hic appellat res priuatas
humanas & temporales,eccleſiaſticas vero ſpirituales.C.de ſacr.
ſan.eccle.l.fin.in Auth. vt cleri.apud proprios. §. ſi vero eccleſia-
ſticum.collat.vj.agenti ergo de ſpiritualibus non obſtabit ſpolia-
tio temporalium,vel econuerſo,quaſi quantum ad hoc nihil cõ
mune habeant,ſicut alias dicitur.ff.de acquiren.poſ.naturaliter.
§.nihil.C.de donatio.inter virum & vxorẽ.ſi maritus.§.j. ſimile.
C.de compen.l.j.Et eſt ratio,vt notatur.in Summa.eod.titulo.§.
quando facienda ſit.verſi.quid ſi vir petit.

De dolo,& contumacia. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Actor non veniens ob contumaciam punitur in expenſis, & an reus condem natur ſi non venerit nu. 2.*
3 *Contumax quomodo probabit impedimentum ſuæ abſentiæ.*
4 *Expenſarum condemnatio non ſit nemine comparente in termino, nec pro actore,nec pro reo cum compenſetur abſentia cum abſentia.*
5 *Iudex ſi non potuit eſſe,quia fuit abſens,vel non potuit procedere an fiet condemnatio expenſarum.*
6 *Actio vtilis datur reo ex ſtipulatione tabellionis.*
7 *Contumaci eſt clauſus aditus iudicij.*

C A P. PRIMVM.

ACtor. Actor, qui procurauit reum cita-
ri ad certum terminum , non ve-
niens in expenſis legitime cõdemnatur , nec
ad inſtantiam ipſius,niſi ſufficienter de proſe
quẽda cauſa cauerit,vlterius citatur.[Actor.]
1 ſic punitur† actor non veniens propter con-
tumaciam in expenſis,vt hic,& C.quomodo
& quando iudex.authen.qui ſemel.C.de fruct. & lib. expen.non
2 ignorat.ſupra de procura.auditis.Quid † de reo? Idem eſt. ſupra
vt lite non conteſtat.quoniam.§.in aliis.ſupra eodem. cum dile
cti.§.fin.C.de bon.autho.iud.poſſ.authen.& qui iurat. infra de ſe
queſtratio.poſſ.capi.j.§.fina.s̃.de procurat.conſtitutis. ergo dicas
actor,

actor,ſiue reus.vt C.de iud.ſancimus. quæ intelligitur de vtroq; ,
quia nec debet claudicare iudicium. j̃. de excep. cum inter prio-
rem.nec debet licere reo,quod non licet actori, vel econuerſo.s̃.
de non nu.pec.c.ij.ff.de reg.iur.non debet[Ad terminum] quan
tuncunque peremptorium,vel alium primum,vel ſecundum cũ
indefinite loquatur.ar.xix.di.ſi Romanorum.j̃.de priuileg. quia
circa.idem eſt ſi venit, & temere vocari fecit aduerſarium. ff. de
iud.eum quem temere : & idem in accuſatore.iiij. q.v.quiſquis.
niſi iuſta cauſa excuſet.vt & s̃.de procura.querelam. vbi de hoc.
3 Sed qualiter† conſtabit de hoc impedimento ? Dicunt quidã per
teſtes,vel inſtrumenta,vt in præmiſſis iuribus.ar.vij.q.j.prę́ſentiũ.
s̃.de reſti in inte.tum ex literis.§.fi.Alij dicunt, ꝙ de hoc faciet fi-
dem per proprium iuramentum.22.q.j.c.al.§.j.ad fi.s̃.de procu-
rato.ex inſinuatione.s̃.de reſt.in inte.ex literis.quia nec plena pro
batio exigitur,ſed ſufficit ſemiplena.j̃.de re iudi.cum Berthold⁹.
§.licet autem.Dicas hoc arbitrarium iudiciale conſiderata qua-
litate & honeſtate perſonæ,& impedimenti modo,fama & aliis
amminiculis.j̃.de teſti.præterea.& c.in noſtra.& his penſatis ple
nam probationem exiget,vel deferet iuramentum.s̃.de tranſ. c.
fi.j̃.de iureiu.c.fi.[Citari fecerit]& ideo magis debet ei imputari,
ſi non veniat,q̃ citato.arg.iij.q.iij.§.ſpatium.ver.ei autem.nam ſi
reus non veniret,ipſe vellet ab eo extorquere expenſas.ergo in ſe
non debet moleſtum ferre,ſi reus exigit ab eodem. ar.s̃ de ꝯſtitu.
cum omnes.§.cum igitur. cum ſuis ſimilibus . ſic & econuerſo
non debet ab alio exigere,quod nollet exigi ab ipſo. C.de ſol.l.pe
nult. ff. de dam.infec.qui bona. §. ſi quis. & comprobantur hæc
duo in primo ca.decretorum[Non curauit] cum hoc facere po-
tuiſſet,ſic.s̃.de reſti.ſpo.frequens.§.pe.& ſic negligentiam, & con
temptum notat,vnde puniri debet.ff.de re iud.contumacia[Ve-
nienti]Reo ergo non venienti†in nullo condemnabitur,ſed cul
4 pa cum ex contumacia compenſabitur,† ſiue abſentia cum ab-
ſentia.ff.de dolo.ſi duo.ff.de compenſa. ſi ambo.ideo autem dixi
abſentia cum abſentia, quia poſſet eſſe alter non contumax &
abſens,puta,quia habet iuſtum impedimentum,& alius contu-
max,quia nullum habet impedimentum, ſed non propter hoc
condemnabitur abſens abſenti , quia nec intereſt, ideo & etiam
intelligendum eſt,quod hic dicit, ſi & iudex præſens fuit paratus
5 procedere,niſi ex abſentia actoris obſtetiſſet. Quid ergo†ſi iudex
abſens fuit,vel præſens,ſed non potuit procedere aliquo iuſto im
pedimento detentus? Non fit hæc condemnatio.ar.ff.de iur.om.
iud.ſi quis id quod.§.doli.ff.ſi quis in ius voc.non ierit.l.ij.in fi.ff.
de iud.l.iij.ff.de pecul.eo tempore.ff.iud.ſol.vir bonus.ff.de reg.iu.
non videtur dolo.vnde & ſequitur propter hoc.ſ.quia non venit,
& ideo fuit impeditus procedere,ergo ſi non fuit propter hoc im
peditus,ſed propter defectum iudicis,vel diei , non fiet condẽna-
tio expẽſarum[Factis]ſic.s̃.de reſt.ſpo.extra.frequens.§.alioquin.
vbi de hoc[Legitime].ſ.præmiſſa taxatione in Authen. de iud.§.
oportet.coll.vj.s̃.quod me.cauſa. c. fi. & de his expenſis inuenies
plene tractatum in Summa.eo.ti.§.qua pęna.ſub.§. punitur con
tumax.& ſeq.¶Ad citationem]ii. pars.& hæc clauſula de nouo
introducitur,nam ꝙ cautio ſequens præſtaretur,nullo iure caue-
batur,ſecundum dominum noſtrum.& eſt verum in hoc caſu ;
cauebatur tamen alio,in quo minus videtur hoc fieri debere.Di-
cit enim auth.ſic libellum non alias actor dirigat,niſi prius & in
ipſum quem dixit obnoxium , & in executorem negotij expo-
nat cautionem ſe, vel infra duos menſes litem conteſtaturum,
vel omne damnum ei, qui conuenitur contingens reſtituturũ ,
vt C.de lit.conteſt.auth.libellum.& extrahitur de corpore Auth.
in Auth.de execu.& his qui conue.& reconue.coll.vij.& ponĩt .
iij.q.iij §.ſpatium.ver.libellum.ad idẽ eſt. Auth.de litig.§.ad exclu
dendas coll.viij. ex quo elicitur aliud Auth. quaſi idem ſonans .
C.de epi.& cle.auth.generaliter . ex quibus puto hoc nouum ius
introductum,cum enim prædicta non ſeruarentur in cauſis,hic
fit interpretatio,innouatio,& intellectus,ideo expone,quod s̃.di-
citur.in auth. Libellum dirigat.i.ad directum,vel oblatum proſe
quendum , ex quo ſemel fuit contumax, vel ad ipſum de nouo
porrigendum,ſi forſan adhuc porrectus non erat, & ad citandũ
aduerſarium de cętero non admittatur.Niſi prius &c.[Et in exe
cutorem.] & prout aut.ſecũdum do.no.vel dic,& pro.i.& eſt idẽ
ſenſus.q.d.reo cauebitur,ſi ſit præſens,& ſi abſens ſit . In executo
rem &c.Nam & ex ſtipulatione executoris, ſeu tabellionis dabĩt
6 reo† vtilis actio ſic.ff.rem pu.ſal.fo.l.ij.in prin.iij.iiij.ff.de procu. l.
mutus.§.ſi procurator.Infra duos menſes,ad tardius,niſi interim
fuerit impeditus,vt no.s̃.ſuper ver.ad terminum [Conteſtaturũ .
& in terminis ſequentibus compatiturum ,vt in hoc. ca. Vel oẽ
damnum &c.vt s̃.de reſcr.c.fi.vbi de hoc,& ideo in hoc ca.ſequi
tur[Niſi ſufficienter].ſ.datis fideiuſſoribus,vel pignoribus.ff.man
da.ſi mandato.§.fi.ff.de fideic.lib.ego.§ adiici.Sed quid ſi non po
teſt dare hanc cautionem? Dic, ꝙ ſufficit ſola verbalis cum pœ-
na.ſecundum d.n.vel iuratoria.ar.j̃.de dona.inter vi.& vxo.p ve-
ſtras.ſecundum B.Omnia vero hęc ſunt expreſſa.C.de epi.& cle.
auth.generaliter.[Cauerit]de expenſis, & dãnis,& intereſſe reſti-
tuendis,vt in dictis Auth. [Quòd in termino] .i.in terminis qui-
buſcunque vſque ad finem litis.C.de epi. & cleri. auth.generali
ter.& hoc innuit,quando id indiffinite dicit,ſicut no.s̃.ſuper ver.
ad terminum . ſed & ideo hoc dicit in ſingulari & indiffinite , vt
ſcias , ꝙ pro defectu cuiuſlibet termini debet fieri condemnatio
7 expenſarum,& ꝙ aditus† iudicij clauſus eſt contumaci , quouſq;
ſatisfecerit de expenſis.C.de iud.ſancimus.

¶De eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. Rub.

S V M M A R I V M.

1 *Miſſio in poſſeſſionem poteſt fieri in reb.eccleſiaſticis datis in feudum laico. & quid in iure patronatus.nu. 2.*
3 *Miſſio in poſſeſſionem eſt auxilium extraordinarium.*
4 *Miſſio an poteſt fieri in fructuum poſſeſſione,vel quaſi.*
5 *Ius corporis ex quo percipitur in fructibus percipiendis inſpicitur , quam ſeminis ex quo oriuntur.*
6 *Litigantibus duobus de præbenda vel beneficio, ſi nemo plene probat de poſſeſſione, cui adiudicandum.& nu.8.*
7 V*acatio diutina tolerabilis non eſt .*

C A P. PRIMVM.

CVm qui. Si beneficio eccleſiaſtico per
ſonali agitur, nõ ſit miſſio in
poſſeſſionem ipſius ob partis aduerſæ contu-
maciam,vt vitioſus ingreſſus vitetur,lis tamẽ
& ſi non ſit conteſtata,ſicut canonicum fue-
rit, non obſtante partis contumacis abſentia
terminatur[Dignitate]vel perſonatu, vel mi-
niſterio , nam hæc pro eodem ſupponunt,vt aperte probatur. s̃.
de conſti.cum acceſſiſſent.& de ele.cum in cunctis. §.inferiora .
quod dic,vt no.j̃.de cler.non reſiden. quia nonnulli. Vel dic (q̃d
verius puto) ꝙ hic, vult notare inter hæc differentiam , vt inclu-
dat omnia beneficia, maxima, media, & minora, ideo expone .
[Dignitate] epiſcopali,vt ſuperiori per excellentiam.j̃.de exceſſ.
præla.accedentibus[Perſonatu].i.abbatia,vel decanatu , vel præ-
poſitura,vel alio certo miniſterio.s̃.de æta. & qualit.c.j. [Benefi-
cio].ſ.præbendali,vel ſimplici habente curam,vel non.q.d quod
cunque ſit beneficium eccleſiaſticum,de quo agitur, habet locũ
hæc litera.ar.j̃.de præben.maioribus[Eccleſiaſtico] .i.ſpirituali .
ſecus enim eſſet,ſi eccleſia dediſſet alicui laico, vel etiam clerico
tanquam laico caſtrum,vel fundum, vel vineam ad ſuſtentatio
nem vitæ ſuæ tanquam bene merito.xvj q.iiij poſſeſſiones.vel ad
precariam.j̃.de preca.c.j.& ij.vel in feudum.j̃ de feud.ca.ij.nam
1 in†talibus poſſet fieri miſſio,ſicut & in aliis temporalibus,cũ eiuſ
dem conditionis ſint,& ſic habet locum miſſio.s̃.e.c.ij. & j̃.de ſe
2 queſtra.poſſ.c.j.Quid ſi agatur de iure† patronatus idem eſt, ꝙ in
ſpirituali,cum ei annexum ſit.s̃.de iud.quanto.j̃.de iure pa.de iu
re.Item dic eccleſiaſtico perſonali.i.quod tanquam beneficium
petitur,ſecus enim eſſet in reali.i.quod tanquam proprietas pete
retur,nam in hoc habet locum miſſio.vt s̃.e.c.j.& ij.& j̃.de ſeque
ſtra.poſſ.dilectus[Obtinendis]aliqui adhærent huic literæ dicen-
tes, ꝙ hæc litera intelligenda eſt ſicut ſonat,quando.ſ.is,qui agit,
nunquam fuit confirmatus,nec poſſeſſionem beneficij adeptus
fuit.Quid ergo, ſi agatur de obtento beneficio , vel adipiſcendo
poſt confirmationem? hoc determinatur.s̃.vt lit.non conte.qm̃.
§.ſi vero aliter.nec illud reuocatur hic etiam ſecundum iſtos , ſi
petatur beneficium poſt confirmationem & poſſeſſionis ad em-
ptionem,ſi ſpoliatus fuerat petẽs. ſicut.s̃.de cauſa poſſ.cum olim
& c.cum ſuper.& s̃.de procura.ex inſinuatione,ſiue vt confirma
tio,vel collatio ſuum conſequatur effectum,vt j̃. de app. conſti-
tutis.ij.j̃.de conceſſ.præb. poſt electionem. j̃.de accu. accedens.Si
vero petat talis poſſeſſionem per conſtitutionem , ſi quis in tan-
tam.vel conqueratur,vel cõdictione ex lege,vel canone, ſemper
põt fieri miſſio in poſſeſſionẽ. Alij dicunt, ꝙ qualitercunque pe-
tatur beneficium perſonale & ſpirituale,ſiue prædictis modis , ſi-
ue alio modo,obtinendum,vel adipiſcendum, vel recuperandũ,
habet locum hæc litera . ſecundum do. no. & hoc vltimum te-
neas quatuor rationibus,quæ occurrunt.Prima eſt,quia nullum
ius hoc expreſſe dicit,nec probabile ar. inducit,nec naturalis rõ
hoc ſuadet,ergo non eſt hoc ſuperſitioſis.i.capitaneis,& fantaſti-
cis ad inuentionibus prę́ſumendum.ij.q.iiij. conſuluiſti. de tran-
ſla.epi.inter corporalia.§.ſed neq;.Secunda eſt, quia eadem rõ re
manet,timor.ſ.vitioſi ingreſſus,quia neſcimus , vtrum iuſte , vel
iniuſte ſit confirmatus,& ſic durat cauſa prohibitionis.& idẽ ius
ſtatui debet.ar.j̃.de conſang.tuæ. s̃. de ꝯſt.tranſl. nec eſt curandũ
de verbis,ex quo conſtat de mẽte.ff.de leg.ſcire.j̃.de ver. ſig.intel
3 ligentia . Tertia eſt,quia mittere † in poſſeſſionem auxilium eſt
extraordinarium,nec vnquam hẽt locum miſſio r̃r, vbi põt aĩs
principale negotium expediri , ſed quando agitur de bñficio ec-
cleſiaſtico obiecto,vel obtinẽdo,põt cauſa ante lit. cont. exigente
contumacia

contumacia expediri,& diffiniri,vt s̄.vt lit.non conteſta. quoniã
frequenter.§.porro.& ſeq.& s̄.c.veritatis.& hic ſequitur, ergo nõ
eſt locus miſſioni, quia non eſt recurrendum ad extraneũ au-
xilium,quãdiu habetur ordinarium.ff.de mino.in cauſæ.ij. ff.de
eden.quædam ſunt.niſi extraordinarium plenius ſit.ff.nautæ cau
po.ſta.& ita de facto.§.j.quod non eſt hic.immo plenius,& expe
ditius eſt hic ordinarium,q̃ extraordinarium . Quarta, quia nec
natura negotij hoc admittit, cum enim paſſus miſſionem in poſ
ſeſſionem expectetur per annũ.s̄.e.contingit.& vt lite non cont.
quoniam.§. in aliis. nec miſſus interim habet ius in re, ſi miſſio
habeat locum in beneficiis,continget ipſa vacare vltra ſex men
ſes in periculum animarum multorum & contra iura. s̄.de ele.
ne pro defectu.& j̄.de conceſſ.præb.c.ij.nec eſſet,qui interim ani
mas ſolueret,vel ligaret contra conſilium.s̄.de pœnit.oĩs.& arg.
j̄.de conceſſ.præb.extra.quia in cunctis. §.penul. ideo expone ſic
verbum iſtud,& ſupple dicens [Obtinendis] ſubaudi, vel obten-
tis,adipiſcendis,vel recuperandis,vel admittendis, vt probant iu-
ra ſuperiora.Quis autem ſit modus,vbi quis criminaliter accuſa-
tur.no.s̄.e.veritatis.& in Summa de accuſa. §.qualiter [Poſſeſſo-
re]idem videtur,ſi vacat beneficium. Quid ergo,ſi non agit con-
tra poſſeſſorem,quia nullus poſſidet,ſed contra canonicos,ſeu ꝯ
clericos,vt eum recipiant,& Papæ hoc percipienti obediant, tũc
non videtur habere locum hæc conſtitutio.ſecundũ do. no. dic,
ꝙ ſemper habet locum,vt s̄.no. in præced. glo.Quid ergo faciet
executor in hoc caſu? Sequatur formam reſcripti,& ſecũdũ hoc
conferat,& inſtallet,ſi hoc habeat forma,vel contumaces per cẽ
ſuram eccleſiaſticam coerceat.ſecundum ea,quæ no.s̄. de præb.
pro illorum.s̄.de conceſſ.præb.cum noſtris[Poſſeſſionem]ſubau
di,ſed procedendum ad negotij examinationem & diffinitionẽ,
vt ſequitur[Non mittendum]Et eſt ratio huius ſtatuti,ne p̱ hoc
&c.Sunt & aliæ rationes tres,vt no.s̄.e.ſuper ver. obtinendis[Ad
4 ea].ſ.beneficia.Nunquid ergo†in poſſeſſione fructuum,vel qua-
ſi poſſeſſione percipiendi fructus,poteſt fieri miſſio?Dicunt qdã,
ꝙ ſic,quia hoc non prohibetur,niſi de ipſis beneficiis, vt hic.Di-
cas contra,quia idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali ,
& ꝙ idem ſit,ſatis approbatur.s̄.de præb.dilecto.in fi.s̄.de iure pa-
tro.cum dilectus.in fi.j.q.iij.ſi quis obiecerit.ff.de rei ven.quæ reli
5 gioſis.†nam in fructibus percipiendis magis corporis ius,ex quo
percipiuntur,q̃ ſeminis,ex quo oriuntur,inſpicitur.ff.de vſur.qui
ſcit.§.j.[Ingreſſus] qui vitioſus eſt , niſi ex canonica inſtitutione
proueniat epiſcopi , vel alterius,ad quem ſpectat authoritate in-
teruenientc.s̄.de præben.dilecto.j̄.de inſti.c.ij.alias.iij.ff.de decur.
Herennius.ij.q.j.legum.s̄.de cler.peregri.c.j.alias fi. ſuper quo vi-
de,quod no.s̄.de priuil.volentes.§.fi.Per hanc autem miſſionem,
non habetur canonica inſtitutio,nec tollit malam fidem,quam
petens dicitur habere ex eo, ꝙ non habet ius in beneficio , & ſic
non præſcribit , immo poſſeſſionem tenendo ædificat ad gehen-
nam.s̄.de præſcr.vigilanti.& c.quoniam [Vitioſus] Nunquid er-
go contumax de contumacia ſua commodum & priuilegium
reportabit?Nõ.ſic continuat literam.¶Sed liceat] &c.ij.pars[In
hoc caſu]quando.ſ.agitur de beneficio eccleſiaſtico ſpirituali, &
perſonali obtinendo,vel adipiſcendo,vt s̄. [Diuina replente præ-
ſentia]ſic.C.de iudi. properandum. §.cum autem Hermodiciũ .
vnde hoc verbum ſumitur,& concordat.s̄.e.veritatis.§.fi.verſi.in
nomine domini.ij.q.j.de manifeſta.s̄. de app. cum ſit Romana .
§.fi.[Etiam lite non conteſt.]Ecce nouum remedium,tamen &
ante hoc ius idem dicebamus,vt patet in his,quæ no.in Summa
de tranſac.§.& in quib. verſi.item quæritur ſi ſuper eccleſia.& ibi
inuenies alias remiſſiones.& de iudi. §. quæſiuit.ſub.§.porrecto .
ver.quamuis autem.& ſe.[Diligenter]hoc eſt ſemper faciendũ .
s̄.de teſti.cum cauſam quæ inter archiepiſcopum.ver.at eos dili-
genter.& c.ſignificauit.§.j.& c.veniens.& c.venerabili.xxx.q.v.iu
dicantem[Fine debito]debuiſſet dicere canonico,cum ſpiritua-
lis ſit quæſtio.ar.s̄.de iura.cal.literas.s̄.de reſt.ſpo.ex cõqueſtione .
in fi.& c.ex parte.in fi.ſed non eſt vis in huiuſmodi,nam promi
ſcue vtuntur iura his verbis[Terminare] vt ſi probauerit ſe habe
re ius in beneficio,adiudicetur ei , ſi nihil probat, eidem ſilentiũ
imponatur,vt s̄.de reſcri.olim. & c.inter cæteras. Quid ſi probat
ſemiplene?Hic forſan habebat locum miſſio,non cauſa rei ſeruã
dæ,ſed quæ iuſtum faciat poſſeſſorem.ar.s̄.vt lit.non conte.qm̃ .
§.pen.C.vbi in rem actio.l.ij.talis.n.iuſte poterit abſoluere , & li-
gare.ar.ff.de acq.poſſ.iuſte.& s̄.de iu. pat. conſultationib. & facit
pro hoc,quia poteſt dicere præſens . domine aduerſarius meus
abeſt,vt non dicat veritatem,quam ipſe ſolus nouit,& ſic amitto
ius meum propter contumaciam ſuã,ſubueniatis. Alij dicũt , ꝙ
reus abſoluetur.s̄.de proba. ex literis . ſed ſecundum hoc contu-
macia non punitur,ſed prodeſt,& ideo non placet.¶Sed pone , ꝙ
6 duo†litigant de præbenda,vel alij duo litigantes de beneficio,qđ
neuter poſſidet,inducunt probationes ſuas, & neuter probat ple-
ne ipſum beneficium ad ſe pertinere,ſed quilibet ſemiplene , vel
alias quocunque modo,dubitatur ęqualiter,cui ſit adiudicandũ,
nec apparet,quis actor,quis reus,quia ſimul impetrauerunt,& in
forma inquiſitionis commiſſum eſt negotium,de cõi conſenſu.
s̄.de reſcr.cæterum . & oĩa hincinde æqualia ſunt, quid faciet iu-
dex in hoc caſu,quia in hoc non habet locum diuiſio.s̄.de præb.
maiorib.neque ſors.s̄.de ſortil.c.fi.nec iuramẽti delatio:quia for
ſan daretur materia deierandi.s̄. de cohabi. cler.& mu. clericos.
nec gratificatio niſi a Papa fieret, quia alius non poteſt alicui ius
7 ſuum auferre.lvj.diſt.ſatis peruerſum.†neque tolerabilis eſt diuti
na vacatio.j̄.de conceſſ.præb.c.ii.neque ad prælati manus reten
tio.s̄.de offi.archipreſ.c.fi.s̄. vt benefi.eccl.ſine di.conſe. c.vnico.
§.pen.& fi.neque poſſidentis iniuſta detentio.s̄.de elec.dudum.ij.
s̄.de rerum permu.cum vniuerſorũ.in fi.Quid ergo erit? Reſpon.
Conſulas Papam:quia in hoc caſu non eſt expreſſum ius.Aliqui
tamen dixerunt.ꝙ poteſt deferri iuramentum.ar.xij.q.j. c.j. in fi.
& j̄.de iureiu. c.fi. & hoc videtur ſentire Azo. in Summa ſua : &
nos idem videmur notare in Summa de iureiur.ſub rub.de aſſeſ.
iuro.§.& ſuper quib.ver.quid de cauſa monachationis. & ſeq.li-
cet caſus iſte non ſit expreſſus,& videtur expreſſum ſatis.s̄.de pro
cu.ex inſinuatione.Nec ob.ꝙ poteſt deierare,quia ſi hoc facit,po
teſt quandocunque voluerit,pęnitere,& beneficio renunciare,et
prima facie non eſt præſumendum,ꝙ ſit immemor ſalutis æter
næ.j.q.vij.ſancimus.s̄.de procura.in noſtra. Põt tñ dici , ꝙ in tali
8 caſu eſt ad ordinarium recurrẽdum,qui debet† cognoſcere oues
ſuas,& ſi per ipſum poteſt haberi certitudo,bene erit,& ipſam ſe
quatur iudex,dũmodo fiat fides,alias contra.vj.q.ij.ſi tm̃. & c.pla
cuit.ſi non poteſt,& apparet,quis poſſidet,aſſignet ordinarius cer
tũ diẽ poſſidenti infra quẽ idẽ,vel alius,quicunque ius habuerit,
probet de iure ſuo,ſi ipſum habeat,alioquin elapſo die ſciat ſe pri
uatum eccleſia,vel beneficio,& hoc probant iura inducta. s̄. de
reſti.ſpol.extra.frequens.§.& ſi.ver.decimonono.alias de nono.
ideoque termino elapſo niſi aliquis de iure ſuo probauerit,ordi-
net de beneficio ſecundũ Deum & canonicas ſanctiones. s̄. de
cler.pereg.c.fi.x.q.j.regenda.& c.ſeq. ſed econtrario ſi a Papa ne-
gotium cõmiſſum fuerit,ad eũdẽ remittatur.ar.s̄.de offi. or. pa-
ſtoralis.§.j.xxi.di.inferior.& s̄.de ſen.exc.inter alia.videtur tamẽ,
ꝙ potius debuit gratiam facere poſſidẽti,q̃ alij.ar.s̄.de præben.ex
literis.Sed contra.s̄.de elec.conſiderauimus. in fi.

¶De confeſſis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Poſitiones debent fieri poſt lit. conteſt.& ſecundum tenorem libelli.*
2 *Confitenti vel ponenti contra ſe creditur.*
3 *Reus non cogitur reſpondere poſitionibus,quæ non faciunt ad cauſam & quid ſi dubitatur.nu.4.*
5 *Poſitio ſi fiat contra poſitionem quid cauere debeat aduocatus.*
6 *Negatiua multiplex eſt.*
7 *Aequitas rationalis vbicunque ius deficit eſt ſequenda.*

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Poſitioni ngatiuæ , quæ
non poteſt probari , niſi
per confeſſionem aduerſarij,reſponderi dẽt,ſi
hoc iudici videbitur faciendum[Poſitiones]
aliud eſt interrogatio, quæ habet fieri ṫr ante
lit.cont.ff.de rei ven.qui petitorio . licet ẽt ge-
neralis poſt lit.conteſt.locũ habeat.ff.de inter
rog.act.vbicunque.xxx.q.v.iudicantem.j̄.de fi.inſtr.c.cum Ioan-
nes heremita.§.pe.& de hoc no.s̄.de iur.cal.cum cauſam quæ.ad
fi.& in Summa de iudi.§.quæſiuit.ſub.§.fiunt aũt. & aliud eſt po
ſitio,quæ fieri habet de natura ſui poſt lit.conteſt. & poſt iuram.
de calũnia.vel de veritate dicenda. & firmatur reſponſio authori
tate tituli de confeſſis,ideoq; hęc decre. ſub hoc titulo collocat ,
1 &†per hoc patet,ꝙ per poſitiones, & reſponſiones ad eas non fit
lit.conteſt.vt no.s̄.de lit.cont.c.vnico. & in Sũma ipſius ti. §.quæ
ſit ratio . Debet aũt fieri poſitio ſecundum tenorem libelli , ſiue
ſuper his,quę ad libellum pertinent,vel pertinere poſſunt quo ad
fundandam intentionem actoris ex parte ipſius, vel quo ad ter-
minandam ex parte rei.ar.iiij.q.iiii. c.j. dummodo neuter veniat
contra conſcientiam,alias ędificaret ad gehennam. s̄.de ſeru.in
ord.fa.c.vnico.s̄.de reſt.ſpo.c.literas.§.porro.ſupra,de pręſcri. qm̃
2 omne.28.q.j.§.ex his.Sed ſi quis†ponat contra ſe vel confiteatur
creditur.xxj.alias.xiiij.q.ij.c.j.ff.de inter.act.de ætate.§.ſ. Quid er-
go,ſi actor propter imperitiam,vel malitiam fecit talem poſitio
nem,ꝙ ſi eam confiteatur reus,actor ſuccumbat,nunquid noce
bit actori?Vtiq;.ar.s̄.de reſcri.ex parte decani.§.fi. Quid ſi dicat is,
3 contra quem fit†poſitio, ꝙ non tenetur reſpondere ? Reſpon. ſi
certum eſt iudici,ꝙ non facit ad cauſam,nõ debet cogere reſpõ-
dere nolentem,quia nemo ſuperflua dilatione , vel probatione,
vel reſponſione onerandus eſt.ff.de teſtib.l.j.in fi. ff. de proc.non
cogendum.§.fi.ff.vt in poſſ.leg.hęc ſtipulatio.§.j.s̄.de offi. deleg.
cum contingat.§.verum.s̄.de ele.cum Vinton.& c.bonæ.j.§.cõ-
tra.vbi plene notatur de hoc.ſi certum eſt,ꝙ facit ad cauſam,tũc
debet

debet iudex cogere.j̄.de teſti.extra.ad hæc præſentiũ. vbi de hoc.
4 Si dubitatur ,tunc eſt in arbitrio†iudicis, & ſemper in dubio tu-
tius eſt,ꝙ cogat,q̃ non.ar.hic.in fi.& ff.de inter.act. de ætate. §.ex
cauſa. & l. qui ſeruum. § in iure.& l.vbicunque. Quid ſi ad aures
iudicis venias,& exprimas intentionem tuam, quã non vis expri
mere aduerſario,ne ipſum inſtruas.arg.j̄.de fide inſtr.contingit?
Si iudex euidenter deprehendat,quod tua interſit,reſpondere co
get.ff.de inter.act.ſi ſine.§.pen.Quid ſi fiat poſitio contra poſitio-
5 nem?Hoc†cauere debet diligens aduocatus , & dicere non tenetᷣ
reſpondere clientulus meus , quia ſupra in tali poſitione poſuit ,
vel reſpondit.Contra.ar.j̄.de teſti.cum tu.fil.& de iureiur.veniẽs.
& s̄.de cohabi.cler.& mu.clericos.Item cauere debet aduocatus,
ne clientulus ſuus capiatur in poſitione implicita,vel duplici,vel
tranſpoſita,vel remota , plerunque enim aduocati cauilloſi a re-
motis incipiunt ponere,& inter multas poſitiones aliquam im-
plicitam,vel reſpicientem remotam ponunt,de qua ſimplex nõ
cauet.xxij.q.iiij. innocens . & ſic cauilloſus ab euidenter veris ad
euidenter falſa reducit innocentem aduerſarium per breues mu
tationes & ſubtiliſſima argumenta.ff.de ver.ſig.natura cauillatio
nis.ff.de reg.iur. ea eſt natura. propter hoc dicitur in iure,ꝙ de li-
centia iudicis poteſt reſpondere,& ponere pro clientulo ſimplici
aduocatus.s̄.de iu.paſtoralis.& quæſtioni iubetur adeſſe.ff.ad l.Iu
li.de adulteriis.ſi poſtulauerit.§.quæſtionem.Caueat ergo,ne cau
ſam negligat,ſed inuigilet.ar.ff.de his quæ in frau.cre. pupillus.in
fi.& s̄.de offi.primicerij.c.vnico. in fi. Quid ſi is, contra quem fit
poſitio.ad inſtantiam aduerſarij, iudice hoc non præcipiente, re
ſpondeat?Tenet reſponſio.ff.de inter.act.ſi ſine.Quid ſi præcipien
te iudice non vult reſpondere , vel obſcuram reſponſionem de-
clarare? Habeatur pro reſponſo id,quod contra ipſum faceret , ſi
reſponſum eſſet.ff.de inter.act.de ætate.§.qui tacuit.& §. nihil in-
tereſt.ff.de confeſſ.certum.ar.s̄.de iura.calum. ca.fi.§.fi. Sed nun-
quid debet reſpondere aſſerendo,vel credendo? Dic,vt no.s̄.de te
ſti.extra.ad hæc præſentium.& quæ hic circa hanc materiam de
ficiunt,ibi inuenies.& no.ſecundum dom.noſt.ꝙ qui ponit,non
ſemper dicere debet,quid ſit,ſed ſufficit dicere.ꝙ credit quod dic,
6 vt no.j̄.de teſtib.extra.ad hæc præſentiũ[Negatiuas]† Multiplex
eſt negatiua.Prima eſt iuris,& hæc probatur.ff.de prob.ab ea par
te.s̄.de ſpon.cum apud.Secunda qualitatis.& hæc probatur. s̄.de
præſump.c.fi.Tertia facti prægnans,& hæc probatur.s̄.de renun.
ſuper hoc ꝙ ſciſcitaris. Quarta facti terminata, & hæc probatur.
s̄.de teſti.ex tenore . Quinta pura , ſimplex, & indeterminata, &
hęc quandoque probatur.ff.ad l. Aquil.proinde.§. fi.& ll ſeq.& s̄.
de proba.tertio.s̄.de teſti.tam ſuper literis. §.fi. regulariter tamen
probari non poteſt,& de hac loquitur hæc decre.vt ſequitur[Ni-
ſi per confeſſionem]ideo magis ſubueniendum eſt ponenti ar.s̄.
de teſti.cog.præterea.& c.fi.s̄.de prob.c.ij.& c.ad noſtram.ff.de te-
ſti.curent.C.de reb.cred.generaliter. reſpon j.C.de hære. & mani
chę.l.pe.s̄.vt lit.non conteſt.quoniam frequenter. ideo determi-
nabamus ante hanc decretalem , ꝙ tali poſitioni reſpondendũ
erat . Alij tamen dicebant contra & aſſerebant, ꝙ nunq̃ erat re-
ſpondendum alicui poſitioni,quæ per teſtes probari non poſſet ,
ſicut not. de hoc. s̄.de elec.bonæ.j.§.contra.& in Summa de pro
ba.§.quis debet. in hoc, & in multis aliis nobis ſubueniunt iura
noua [Aduerſarij] puta petis.x.quæ confeſſus fueram. me rece-
piſſe a te ſpe futuræ numerationis, & promiſeram tibi ſoluere
vſque ad certum terminũ iam elapsũ,producis cõtra me inſtru-
mẽtũ,cũ tamen adhuc bienniũ nõ ſit elapsũ,pone ego, ꝙ tu nõ
numeraſti mihi pecuniam , de qua continetur in inſtrumento,
hoc non poteſt probari per teſtes,ſed per cõfeſſionẽ tuã tantum,
merito ergo cogendus es reſpondere ad hoc.C.de non nu.pec.l.
fi.& Inſti.de literarum obligationib.§.fi.vel pono,ꝙ reſcriptum ,
cuius authoritate fatigas me , non fuit impetratum de ſpeciali
mandato tuo.s̄.de reſcri. nonnulli . vel cum ego & tu contenda-
mus de beneficio pono ego , ꝙ tu non fuiſti inſtitutus in eo au-
thoritate diœceſani.s̄.de cler.pereg.c.fi.& s̄.de inſti.ca.iij. Item ſi
tu contumax ſis,cum tu ſcias veritatem,& aliter hoc probare nõ
poſſum,niſi per confeſſionẽ tuã,ſuccurrẽdũ eſt mihi, vt no.s̄.de
eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.extra.eũ qui.§.fi.ſed & multis aliis
modis poteſt exẽplificari[Iudices] ſiue ordinarij , ſiue delegati.s̄.
de proba.quoniam contra falſam.ſiue etiam arbitri.ar.ff.de arbi.
l.j.C.de arbi.l.pe.aſ.præterea.§.fi.[Poſſint]& debeant,dummodo
ad cauſã faciant,vnde & ſequitur,ſi æquitate &c. alias non quic-
quid iudicis poteſtati permittitur, hoc ſubiicitur de iuris neceſſi-
tate.ff.de off.præſi.ſæpe.& no.s̄.de vi.& hone.cler.quoniam vt ait
ſcriptura [Aequitate] rationabili quã ſemper iudex dẽt hr̃e præ
occulis.ff.de eo quod certo lo.ꝙ ſi Epheſi.& quæ p̃ferenda eſt ri-
7 gori.C.de iud.placuit.& vbicunque†ius deficit,eſt ſequenda.s̄.de
tranſac.c.fi.ſicut & ratio naturalis. s̄. de præben.ratio [Suadente]
hoc ſuadet ęquitas naturalis,ex quo conſtat iudici,ꝙ ad cauſã fa
cit,vel facere poteſt,nec aliter probari poteſt,vt j̄.quia hæc eſt hu
manior ſententia , in quam hæc.ſ.æquitas declinare debet . s̄. de
tranſ.c.fi.& ſumitur hic ca.ex mente.legis.ff.de inter.act. vbicun-
que[Expedire]vt no.s̄.e.in gl.proxime pręceden.

¶De teſtibus & atteſtationibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis alius eſſe debet,& alius pars.*
2 *Procurator appellantis pro appellato,& econtra,an poßit eſſe teſtis.*
3 *Procurator ad negotia,an poßit eſſe teſtis pro domino conſtituente.*
4 *Iudex an poßit eſſe teſtis in cauſa appellationis.*
5 *Præſumptio multiplex eſt.*

CAP. III.

ROmana. [Procurator] Vel aduocatus
prioris iudicij in teſtem cãæ
appellationis non recipitur , nec indiſtincte
appellanti iuramẽtũ defertur , immo perſo-
narũ , & cãæ qualitas in hoc cõſideratur [In
appellationis]multominus in principali , qa
1 †alius dẽt eẽ teſtis,alius pars.s̄.de verb.ſignifi.
forus.§.in omni.nec officio duplici tam diuerſo,etiã ſuſpecto ali
quis fungi dẽt.ar.s̄.de cler.coniug.diuerſis.ff.ad Treb.ille a quo.§.
tẽpeſtiuũ.C.de offi.aſſeſſ.nemo[Appellantis]& ab appellante p̱-
ductus,ſubaudi,vel appellati,& ab appellatio productus,ergo a ꝯ-
2 trario ſi appellans procuratorem†appellati, vel appellatus procu
ratorem appellantis producat in teſtem,admitti dẽt,qa hoc non
prohibetur,ſed potius a cõtrario ꝓceditur hic,& edictum hoc p̱-
hibitorium eſt.ff.e.l.j.& quia hoc in fauorẽ alterutrius introdu-
citur,cũ alteruter poteſt renuntiare, ſicut & iuramentũ remitte-
re.s̄.e.tuis.& teſtimonio ẽt principalis,ſi elegerit ſtare.C.de fidei-
com.l.fi.Quid ergo ſi appellatus procuratorẽ appellantis produ
cit pro ſe,nunquid poteſt deſiderare tunc appellans , ꝙ & pro ſe
recipiatur? Vtique.s̄.e.de teſtib.iiij.q.iij.ver.item ſi quis teſtib.[Pro-
curator,vel aduocatus]Et eſt ratio de vtroque, quia vtrique obli-
gatur domino,de dolo,& negligentia.C.mandati.l.in re manda
ta.C.de adm.tu.non eſt ignotum . vnde & aduocatus fidẽ ſuſce-
ptã adhibere dẽt.ff.de var.& extraor.cog.l.j.§.in honorariis.verſi.
Iulius materius . & quia vterque ipſorum reputat ſe vitupera-
tũ,ſi amittat,& honoratũ ſi lucretur cauſã,& ideo tanquã ſuſpe
cti repelluntur.s̄.e.in literis.& ſumitur hoc ex eo,quod le.& not.
iiij.q.iii.ver.lr̃e teſtes quos accuſatur de domo, vbi nec prohibetᷣ ,
3 niſi aduocatus & executor.i.p̱curator.Quid de p̱curatore†ad ne-
gotia?Dicas ꝙ in negotio,qđ procurauit de ꝯſenſu partiũ,põt ad-
mitti,ſicut & iſte,& ſicut mediator in auth.co.§.& quoniam.col
la.vii.& de inſtru.cau §.ſi vero.coll.vi.in aliis autẽ negotiis admit
4 titur,cum nec prohibeatur.ff.e.l.j.Quid de†iudice? Idem dicunt
multi indiſtincte,nam & eadẽ videtur ratio.ar.Inſti. de obli. quæ
ex quaſi male.reſpon.j.& ſic intelligunt.ii.q.vi.ſtatuendum . Tu
dic,ꝙ vni ſoli non creditur,vt ibi,vel non creditur niſi in ſequen-
tib. vel non creditur durante iudicio coram ipſo , vel in cri-
minalibus,alias corrigitur in parte illa,ſicut & in alia , quia dicit
clericum non producendum in teſtem.quod falſum eſt.vt xiiii.
q.ii.q̃q̃.& c.ſuper prudentia.alioquin ſi plures ſunt,& de proceſſu
etiam quæratur per ipſos,fit probatio in his,quæ per alios proba-
ri non poſſunt,vt s̄.de exceſſ.pręla.inter dilectos. §. pręterea. & s̄.
de accu.cum dilecti.§.ſi vero.& §.fin.& ar.s̄.de elect. cum dilecti
§.j.& ii.s̄.de arb.non ſine.& etiã ſuper principali quando ante li-
tẽ conteſt.patitur mutari propter defectum probationis.s̄.eo. di-
lecto.& etiam in aliis cauſis etiam in diff. admittuntur iudices ,
ſiue magiſtratus.ff.eo.ob carmen:& ideo caute ſubticuit hæc lite
ra de ipſo iudice,quem quo ad prædicta videtur tacite excepiſſe.
[Non recipiatur]videbatur contra,quia procurator non tenetur
proſequi cauſam appellationis. s̄.de procura. non iniuſte.in fin.
¶Neque indiſtincte]ii.pars[Ipſi appellanti]quod aliqui dicebãt :
5 ſed corriguntur hic[Præſumptione]quæ†multiplex eſt,vt no. in
Summa de præſump.c.ij.§.j.vel id eſt ſemiplena probatione, pu-
ta,quia vnum tantum teſtẽ hẽt.ff.quemadmodum teſt.ape.l.j.in
fi.ff.de dote prelega.Theopompus.s̄.de procur.ex inſinuatione .
xxiiij.q.iii.ſi habes.¶Sed tunc]iij.pars[Perſonarum] & ſecundũ
hoc aliquando appellanti,aliquando appellato deferri poterit,vt
& probatur.s̄.de tranſac.c.fi.§.fi.s̄.de ver.ſig.cum in partibus.& j̄.
de iureiur.c.fi.vbi de hoc plene no. [Faciendum] quia nec ſem-
per hoc faciendum eſt,vt patet in his,quæ no. s̄.de eo qui mit.in
poſſ.extra.eum qui.ſuper ver.terminare.

SVMMARIVM.

1 *Quotidiana,& praticatoria non ſunt contemnenda.*
2 *Titulus quando eſt authenticus,quandoque facit ius.*
3 *Omnia ad vnguem curari non poſſunt.*
4 *Perfectum aliquid in rebus humanis non eſt.*
5 *Iudex delegatus debet formam reſcripti apponere in citatorio.*

CAP. II.

AD hoc. Alias incipit præſentium.ius Gregoria
num ſuum facit per approbationem,
exprimit partes,& diuerſorum articulorum quæſtio
nem, formæ iuramenti præſtationem , & congruã
poſitionem,

poſitionem, ſeu reſponſionem ſigillatim faciendam, poſitionũ
interrogationem,& reſponſionem,& ſindici ſimplicem inquiſi
tionem,teſtium terminatam reprobationem, & reprobantium
examinationem,& criminum obiectorũ ſpecificationẽ, repro-
bantium reprobationem,& ſimilem examinationem, & de ma-
litia ſacramenti exactionem[Gregorij]ar.ɔ̃ quoſdã qui aliena di
cta tanquam ſua recitant,nomen authoris veri ſupprimentes, q
fures ſunt gloſſularum,contra quos,cum deprehendantur cum
re furtiua,in quadruplum quodammodo agi poſſet, niſi quia iã
ipſam,de quo deſtinauerant,pertulerunt.ff.de fur.l.iij.ſed plerun-
que ſunt non ſoluendo:& ideo eis parcere oportet.s̃.de ſol.Odo-
ardus.ad idem.s̃.de ſent.excõ.ꝙ in dubiis.& c.ſeq.& s̃.de ſimo.li-
cet Heli.[Quædam inuenimus]quotidiana & practicatoria,& iõ
1 ipſa recolligimus,quia non ſunt†talia ɔtẽnenda. ff.de liberat.leg.
legaui.reſpon.j.ff.de vſuca.iuſto errore.reſpon.i.ff.de fun.inſtr.leg.
quæſitum.§.ſed & ſi fundus[Declarata]ſic.s̃.de cõſt.c.fi.s̃.de feu-
dis.c.j.[Transmittimus] vt ipſa vtamini tã in iudiciis, q̃ in ſcho-
lis.s̃.in proœmio.in fi.[Sub titulo]ſub quo poteſt cõmode collo-
cari,& hoc obſeruandũ eſt.C.de no.co.fac.l.vnica.circa mediũ.
2 & eſt ar.†ꝙ titulus eſt authenticus,& quandoque facit ius. quod
dic,vt no.s̃.vt benefi.eccl.in ipſa rubr.ſed & hoc no.ꝙ ſub titulo
de confeſſis poſſet commode collocari,& ẽt ſub titulo de iureiu.
cum tangat materiam vtriuſque, ſed non eſt vis, ex quo plures
tangit,vtrum ſub hoc,vel alio titulo collocetur,& ideo ad euitã-
dam quorundam mordentium redargutionem compilator ex
certa ſcientia eandem decreta. ſub diuerſis titulis collocauit, vt
patet.s̃.de appel.ſignificantib.& s̃.de libel.obla.ſignificantibus. &
aliam paucis verbis mutatis,ne & nimiam ſimilitudinem repre
hendas.s̃.de cler.coniug.ex parte.& de priuilegiis.ex parte.qa nec
3 poſſunt†omnia curari ad vnguem, nec ẽt aliquod ius ſufficiens
4 promulgari.in Auth.quib.mo.na.effi.leg.coll.vj.in prin.†nec in
rebus humanis aliquid eſt perfectum.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſed qa
diuinę.& omnium habere memoriam &c.vt.e.l.§. ſi quis aũt in
tanta [Annectandam ſub noſtro nomine] nam ipſam epiſtolã
noſtram fecimus approbando.C.de ve.iu.enu.l.j.§.omnib.autho
5 ribus[Quæ talis] ar. ꝙ†iudex delegatus debet formã reſcripti ap-
ponere in citatorio,vt hic,& s̃.de dila.præterea. vbi de hoc[Gre-
go.ix.Rothomagen.archiepiſcopo]Caueat igitur ſcriptor, ꝙ nõ
ſcribat ei in plurali,nec ponat Papam in ſingulari. s̃. de crimine
fal.quam graui.Sed contra.s̃.de teſta.filius.dic,vt ibi notatur.

S V M M A R I V M.

1 *Papæ authoritas reuerenda eſt.*
2 *Subſtantialia iudicij,quæ ſunt.*
3 *Abbas & conuentus eccleſiam faciunt,non parietes.*
4 *Clauſula generalis quandoque omnia comprehendit.*
5 *Res collegij,ſingulorum non eſt.*
6 *Conuentus non habet animam.*
7 *Iurare non cogitur qui ſemel iurauit.*
8 *Iuramentum veritatis cum eſt loco calumniæ eſt præſtãdum immediate poſt litem conteſta.*
9 *Examinationi factæ in curia Ro.nihil opponi poteſt.*
10 *Iuramentum de veritate, & iuramentum de calumnia differunt.*
11 *Iuramento in omni vitandum eſt ne quis dicat contra conſcientiam.*
12 *Reſponſio quæ debet fieri poſitionibus a conuentu illa dicitur bona quæ ſit a maiori parte.*
13 *Prælati ſcientia ſi ſit contraria reſponſioni conuentus quomodo eſt reſpondendum a prælato.*
14 *Prælati reſponſio ſi eſt contraria,an derogabit reſponſioni conuentus.*
15 *Iudex ſi viderit conuentum diſcrepare in reſponſione poſitionum quid debet agere.*
16 *Poſitio ſi in vno ſit falſa,an poteſt in totum negari.*
17 *Poſitio debet eſſe certa, & reſponſio etiam certa, & clara, & dilucida.nu.18*
19 *Scientia maior eſt,quam credulitas.*
20 *Articulus multis modis appellatur, & quid continere debeat.*
21 *Articuli quomodo ſunt producendi, & quomodo ſe quis obligari debeat ad eos probandos.*
22 *Teſtes non iurati non probant etiam ſi ſint fratres minores.*
23 *Teſtium receptio regulariter non valet,niſi lite conteſtata.*
24 *Teſtium nomina ſunt ſcribenda,ne ſit locus variationi.*
25 *Teſtes nominatos an liceat tranſponere.*
26 *Interrogatoria quomodo formantur, & quomodo recipienda.nu.27*
28 *Iudices debent audire examen in perſona propria, cum ſit tota vis cauſæ in probationibus.*
29 *Teſtium crimina ſunt ſpecialiter obijcienda.*
30 *Interrogatoria impertinentia, & cauilloſa ſunt reſecanda.*

CAP. III.

PRęſentium tibi authoritate.

1 Quæ†reuerenda eſt.s̃.de reſcr.ſi qñ.s̃.de offi.dele. cũ
olim magiſter.xxij.di.c.j.xix.di.in memoriam[Abba
tem] agentem.de quo dic, vt no.s̃.de reſcr.edoceri [Priorem de-
fendentem]ſe.[Ex altera]coram nobis[Superco]ver.Sic ergo tã
2 git quatuor†ſubſtantialia iudicij,ſcilicet iudicem, actorem, reũ,
& cauſam,ſuper qua litigatur, quorum vno deficiente non põt
eſſe iudicium.s̃.de verb.ſig.forus.§.in omni.& rñ.j. ver. conſtat.
& §.ſeq.& ideo ſi in talibus erretur, reſcriptũ nullum eſt.vt not.
s̃.de reſcr.ſuper literis.& in Summa ipſius ti. §.quæ poſſunt obii-
ci.ſub.§.hic autem[Idem abbas]ſancti Nicolai[Priore & ɔuẽtu]
contra quos litigauerãt,& teſtes produxerant in curia, igitur exa
minato negotio hæc pars ɔ̃ teſtes productos ex parte altera vo-
luit teſtes producere,& vtraq; pars petijt poſitionib.ſuis plenius ꝑ
illos,qui principales erant,& melius veritatem nouerant,rñderi.
& ideo ſuper his ſcribitur,vt ſequitur ſm d.n.& no.ꝙ dicit,ꝙ ab-
bas,& ɔuentus agebãt ɔ̃ priorẽ & ɔuẽtũ, ſed hoc dẽt fieri noĩe ec
cleſiarũ,ẽt a ꝓcuratorib.hincinde conſtitutis. s̃.de elec. querelã.
s̃.de fi.inſtr.inter dilectos.ſed ex quo fit mentio de ɔuentib.idem
vr̃,vt hic,& ſic apparet,ꝙ noĩe eccleſiæ agitur,†nã Abbas & con-
uentus eccleſiam faciunt,non parietes.ar.vij.q.j.ſcire.Inſti.de iu-
re na.§.plebs.ff.de ver.ſig.familiæ.s̃.de ɔceſſ.præb.poſt electionẽ.
& q̃uis miniſtri dñi non ſint,ſed procuratores.s̃.de don.c.ij.xij.q.
j.ſi priuatum.tñ vtilitas ſua eſt,& ſic propria cã eſt. ii. q. vj.biduũ.
ver.in propria.ſm d.n.hoc nõ placet vt s̃.de præben.rõ.s̃.de teſta.
c.j.& iij.[Poſſeſſione]melius dixiſſet quaſi poſſeſſione. s̃.de foro
ɔpe.ɔqueſtus.& de cã poſſ.& proprie.c.cũ eccleſia.quod dic,vt ibi
no.& s̃.de ele.querelam [Subiectionis] No.ꝙ licet agatur de poſ-
ſeſſione ſpiritualiam,non tñ iuratur de calũnia,ſed de veritate,ſi-
cut fit qñ & de proprietate agitur.s̃.de iura.cal.literas. ſm d.n.&
quæ ſit ratio in talibus.no.in Summa de iura. calum. §.& in qb.
ver.ſed quæ eſt rõ[Prioratus]de ſpalding. [Spoliatos] per ſubtra-
ctionem.s̃.de tranſ.præterea.ij.s̃.de ele.quærelã. & eſt hic primus
articulus qõnis[Et ſuper irritanda] ver. & eſt ſecundus articulus
qõnis,ſic.s̃.de offi.dele.ſuper qõnum.s̃.de fi. inſtr.cum Ioannes.
[Compoſitione]ſuper ſpiritualib.ſm d.n.hoc ideo ſupplet, vt &
ſcias,ꝙ de veritate,& non de calũnia eſt iurandũ,vt s̃.no. [Inita]
amicabiliter.alioquin,ſi eſſet tranſactio,non valeret.s̃. de trãſac.
ſuper eo.& no.s̃. de præben. niſi eſſent: inter partes ergo non fuit
realis,niſi authoritas iudicis interueniſſet.s̃.de tranſ. de cætero. &
c.veniens[Et rebus aliis]ver.de hac cła dic,vt no.s̃.de reſcr.ſedes.
4 & extra.cum in multis.& no.†ꝙ hæc clauſula generalis qñq; oĩa
ɔprehendit,ex quo præmittitur ſpecialis ſpecificatio. quod dic,vt
no.s̃.de commodato.c.vnico[Ab eiſdem] ver. [Abbate & prio-
re]perſonaliter. qui tanq̃ honeſtiores ob cãs vehementiores re-
quirendi ſunt.C.de procur.l.fi.ff.de procu.actor.s̃.de iur. cal.in ꝑ-
tractandis.vbi de hoc.No.aũt hic.d.n.quãdã ſubtilitatẽ, quæ non
tñ placet,& dicas,ꝙ ſi Abbas agit,non erit teſtis,ſed ſi aliũ ꝓcura
torem ɔſtituit,poterit eſſe teſtis tanq̃ priuata perſona,ſicut qlibet
de collegio.s̃.de iur.calum.c.fi.s̃.de iureiur.& ſi Chriſtus.§.fi.s̃.e.
inſuper.& c.cum nũtius.& c.tuis.& eſt rõ,qa ꝓcurator ſuus prin
cipalis factus eſt litem conteſtando.ff.de procu.neque.& l.nulla
dubitatio. anteq̃ teſtes non producuntur regulariter. s̃.vt lit.non
conteſt. quoniam. ergo in hoc caſu ipſe remanet priuata perſo-
na,& ideo non iurat de calumnia:ſed procurator tanquam prin
cipalis.s̃.de iur.calum.c.j.& pen.& fi.quod non eſt in procurato-
re priuati.C.de iur.cal.auth.principales.Sed quid ſi procurator re
uocet ex cã poſt lit.ɔteſt.quod fieri poteſt.ff.de procu.poſt litem?
Reſpon. Bene poterit prælatus in perſonã ꝓpriam proſequi, ſed
poſtea non poterit eſſe teſtis.s̃.e.extra. Romana. & ſi iam fuit te-
ſtis nõ poterit eſſe pars eadem rõne, immo neceſſe habebit aliũ
procuratorẽ ɔſtituere.ar.ff.de procu. in cæ.ergo eligat aliũ, cui
dicat, quid magis expediat eccleſiæ ſuæ. hic aũt Abbas in ꝓpria
perſona litẽ non fuit conteſtatus nec requiritur ſicut teſtis,ſed ſi-
cut perſona honeſta, vt dictum eſt, nec ẽt tanq̃ pars, ſiue caput
partis,ad quod ꝑtinet ex officio & agere,& defendere. s̃. de reſcr.
edoceri.licet aũt prælatus ſit caput,& conuentus, ſiue capitulum
mẽbra vnius corporis.s̃.de his quæ fiunt a præla. quanto.& c.no-
5 uit:tamen ſicut res†collegij,non eſt ſingulorum.xij.q.ii.qui ma-
numittitur,ſic nec res eccleſiæ prælati ſunt.s̃.de dona.c.ii.s̃.de prę
ben.rõ.& ſicut licet ſingulis de ɔuentu teſtificari, ſic & prælato,
dummodo in iudicio pars non ſit.ar.s̃.de præſcr. cum non liceat
[Nomine ſuo] quia de conuentu ſunt, & ideo iurant nomine
ſuo,& inter reſpondentes facient numerum, nec præiudicabit
ɔuentui reſponſio Abbatis ſi totus conuentus,vel maior pars cõ
trarium credat,ſiue neſciat.arg.s̃.de his quę fiunt a maio. par.ca.
c.j.ſecus ſi tanquam pars egiſſet in diuiſis a conuentu.nã hæc,de
quib.hic agitur,ſunt proculdubio indiuiſa.s̃.de reſcr.edoceri [In
animas]quia non facit hoc tanq̃ procurator,vel pars,vt dictũ eſt,
ſed tanq̃ nũtius conuentus,quorũ eſt tm̃,ſed et iuramentũ de ve
ritate non in animã procuratoris,ſed domini eſt præſtandũ. ſic.
lxiij.di.tibi dño.c.diſt.optatum.xvij.q.iiij. metuentes. & põt fieri
iurm̃ his verbis.Ego iuro in animas conuentus.i.ſingulorũ de ɔ-
6 uentu.nam†conuentus non habet animam,vt no. j̃.de ſent.exc.
extra.Romana.§.pe.ſiue in animam talis domini mei,ꝙ dicam
veritatem,vel ipſe iurat per me, ꝙ per me ipſum reſpondebit ve
ritatem.ar.s̃.de pręben.acceden.& hoc quotidianum eſt in curia.
Sed

Sed caueat dominus,cum animam ſuam committit, quia non
eſt ludus in huiuſmodi.Sed nunquid procurator conſtitutus a ɔ-
uentu poteſt iurare in animas ſingulorum? Non, ſi vim tantum
& proprietatem verbi attendamus.ar.xij.q.ij.qui manumittitur,
ſed de mente aliud eſt, vt hic patet,cui ſtandum eſt. s̃. de ver.ſig.
in his.Vel refert,vtrum dicatur in procuratorio in animam con
uentus,& tunc non poteſt,cum nec cõuentus animam habeat,
vt dictum eſt,vel in animas conuentus,& tunc nõ poteſt,vt hic,
exprimendo.n.plurale,potius videtur conſideraſſe ſingulos,q̃ cõ-
uentum,vt expoſui.j̃.Sed vt vites omnem obiectionem,tutũ eſt,
ꝙ in procuratorio hoc ſpecificetur .ſ. ꝙ procurator iurare poſſit
in animas ſingulorum de conuentu, & exprimantur nomina ꝑ-
ſentiũ in hoc conuenientiũ,nam ad abſentes & ignorantes hoc
extendi non poteſt,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.de procu.c.j.&
s̃.de his quæ fi a præla.quanto.§.abſentiũ.Quid ſi pars requirat,ꝙ
dominus,qui ſic iurauit per nuntiũ requiratur ſuper negatis? Pla
7 nũ eſt,ꝙ non cogetur iterum iurare,† cũ ſemel iurauerit. s̃.de te-
ſti.co præterea.& ar.s̃.de ele.ſignificaſti.& C. de iur. cal.auth.hoc
ſacramentum:puto tamen,ꝙ cogetur ex cauſa reſpondere,& ẽt
ſi audit reſponſiones factas per nuntiũ,& sũt cõtra ſuam conſciẽ
tiam,cito debet contradicere,& ipſas corrigere,ne videatur periu
rio conſentire.ar.s̃.de offi.deleg.cum olim abbas.§.penult.& fin.
& iuramentũ de calũnia etiam in animam ſindici,vel procura-
toris præſtatur.s̃.de iur.cal.in pertractandis.& c.pen. & fi.& C.dę
iura.calum.l.ij.§.hoc etiam.ideoq; iuratur hic in animas cõuẽ-
tuũ,& non ſindicorũ,qa ſic fieri debet,ex quo iuratur de veritate,
& tanq̃ nuntius iurat Abbas & prior. ff. de iureiur.iuſiurandum
quod ex conuentione ad fi.ſed & ipſum præſtant legitimi admi
niſtratores,vbi principalis perſona inhabilis eſt,vt in e.l.[Conuẽ
tuũ]Mirabilis eſt hæc litera,nam conuentus non habet animã,
neque vniuerſitas,& ideo videtur, ꝙ ſindicus hoc iuramentũ dẽt
præbere.Sed expone in animas conuentus.i. ſingulorũ de conuẽ
tu ſimul collegiatorũ, quos videtur potius conſideraſſe, quando
in plurali dixit animas.q̃ corpus collegij,ſeu conuentus. qđ dic,
vt no.in præced.gl.& eſt hoc ius nouũ,& æquũ,& rationabile,qa
olim contrariũ ſeruabatur, & ideo multa mala committebant.
[Vel maioris]ſic.s̃.de his quæ fi.a ma.par.ca.c.j.C.de iura.calum.
l.ij.§.hoc etiam nihilominus[Ipſorum]ibidem reſidentiũ.x.q.ii.
hoc ius.ſm d.n.immo ipſorũ ſimul vocatorũ. s̃.de ele.quia pro-
pter.ſi commode fieri poteſt,ſed ſi diſcrepant in reſponſionibus,
ſtabitur dicto maioris,& ſanioris partis qa hoc regulare eſt. s̃. de
elec.coram.& in aliis iuribus ſupra inductis[De veritate]hoc iu-
8 ramentũ†cum loco iuramenti de calũnia ſuccedat, præſtandũ
eſſet immediate poſt li.cont.quia illo tempore pręſtatur iuramẽ
tũ de calũnia.C.de iur calũ.l.ii.& ſic id, quod ſuccedit, & in tem-
pore,& in aliis quantum poſſibile eſt,ſuccedere debet.ar.ff.de pe
ti.hær.item veniũt.§.cũ autem prædiximus. ff. ſi quis cau.ſi eũ.§.
qui iniuriarũ.& s̃.de voto.magnæ.§.cũ igitur.s̃.vt lit.pen.eccleſia.
j.& ii.poteſt tamen etiam poſtea ex officio iudicis exigi quando-
cũque.ar. s̃.de iura.cal.cæterũ.s̃.de iureiu.ex literis[Transmiſſis]
9 quib.nihil†opponi poteſt,cũ examinatæ ſint in curia noſtra. ar.
C.de teſta.omniũ.xxxv.q.ix.apoſtolicæ.xxiiij. q. j. a recta. & hoc
10 eſt,quod hic ſequitur [Sciunt] alias norunt.& hæc eſt prima†dif
ferentia,quæ poteſt notari inter iuramentum de veritate,de quo
hic loquitur,& iuramentũ de calũnia quoad reſponſionem, qa
†in iuramento de calum.reſpondetur de credulitate.in Auth.de
his qui ingre.ad ap.§.penult.& fi. coll.v.ſed in hoc debet reſpon-
deri de ſcientia,vt hic.Ideoque ſecunda differentia poteſt notari,
nam in primo non impetrabit dilationem cũ poſſit ſtatim dice
re ſine calũnia,credo,vel non credo, dummodo non dicat con-
tra conſcientiam,ſed in hoc caſu impetrabit.ff.de interrog. act. q
interrogatur.Tertia differentia poteſt notari,quia ſufficit in iura
mento de veritate,ꝙ dicat,neſcio.Sed in alio non ſufficit,& ſm
hoc plus poteſt homo cauillare in ſpiritualib. q̃ in temporalib.
quod admodũ eſt abſurdũ.s̃.de iud.dilecti.Quarta eſt differentia,
quia iuramentũ de calũnia non præſtatur in ſpiritualib. ſed de
veritate præſtatur.s̃.de iur.cal.literas.Quinta differentia eſt, quia
iuramentũ de calũnia plures articulos continet,in ſe.vt patet. C.
de iura.cal.l.ii.& in Auth.vt litigan.iurent.colla.ix.ſed de veritate
vnum tantũ,quod vox ſonat.ff.iud.ſol.l.iudicatum.Sexta eſt dif-
ferentia,quia de calũnia non præſtatur per procuratorem,ſed de
veritate præſtatur.vt no.s̃.eo.ſuper verbo,in animas. Septima,qa
qui reſpondit de calũnia,iterum cogitur reſpondere,ſi allegetur,
ꝙ melius nouerit veritatem,licet ſi bene vellet ſeruare mentem,
per ſeipſum corrigere,quãcito aliam conſcientiam haberet,vt ff.
de dam.inf qui bona.§.ſi quis ſtipulaturus.ſi tamen correctio fa-
ceret contra ſe.xiiii.q.ii.§.j.alias non liceret niſi probato errore.
s̃.de confeſſ.c.fi.Sed in iuramento de veritate non cogetur,vt pa
tet in his,quæ notantur.s̃.de confeſſ.extra.ſtatuimus.verſi.quid ſi
fiat poſitio contra poſitionem. Tamẽ quicquid dicatur,etiam is,
qui iurat de veritate,debet reſpondere de credulitate, vt hic addi-
dit in gloſſa ſua dominus noſter,& bene,vt probatur ſubtiliter. s̃.
de ſententia & re iudica.cum olim.§.j.in fi.nam ſicut no. in Sũ-
ma de iuramen.calum.§.quando.ver.ſed quid refert. Veritate in-
ſpecta iuramentum de veritate eſt de credulitate,quia ſi id, quod
non credo,confiteor,& aſſero verum eſſe, cum non ſit:vel econ
uerſo deiero,vt patet.xxii.q.ii.homines.s̃.de iureiuran. & ſi Chri-
ſtus.s̃.de ele.ſignificaſti.xxiii.diſt. pſalmiſta.In omni ergo caſu &
11 in omni iuramento vitandum,ne quis dicat contra conſcientiã.
s̃.de ſcrutinio in ord.fac.ca.vnico.& ſi illam homo ſequatur,ſuf-
ficit.iii.q.ix.hortamur.& hoc patet.j̃.§.ſeq.verſi.ſiue iuramento.
Nec obeſt,quod hic dicit,ſciunt, nam & illud dicimur ſcire, qđ
ab aliis audiuimus.s̃.de reſcr.cum contingat.reſpon.j.verſi. ſuper
quo.& §.j.xxii.q.v.hoc videtur. & cap.iuramenti. vnde & ſequit
& per illos &c.Ergo quicquid alij ſcribant, has pernitioſas ſubtili
tates merito recuſabit iudex,maxime innocens.ff. quib. mo.pig.
vel hip.tacite contrahitur:ſicut de corporali §.ſi debitori[Et per
illos]ſcilicet conuentus[Intelligent]abbas & prior[In quorum]
ſcilicet omnium ſimul vocatorum, & ibi examinabuntur poſi-
12 tiones ſigillatim,& ſi omnes concordent in eadem†reſpõſione,
bene erit,quia illa reſponſio fiet,ſi diſcrepant,ſtabitur dicto maio
ris & ſanioris partis,quod per iudicem,cui committitur,puto de
terminandum eſſe.arg.s̃.de officio delega.præterea. & ca.de cau-
ſis.ff.de teſti.l.iij.s̃.de fideiuſſ.conſtitutus.ad ſi.Quid ſi ſcientia prę
13 lati eſt contraria†reſponſioni conuentus? Dicat ex parte conuen
tus,ſic reſpondeo,ſed nomine meo aliter dico, nec enim celare
debet ſuam conſcientiam,ex quo iurauit,vt patet in his,quę no.
14 s̃.ſuper verbo,ſciunt.ver.tamen quicquid.Sed nunquid†reſpõſio
ſua derogabit reſponſioni conuentus? Non, quia non facit,hoc
tanquam prælatus,vt notatur.s̃.ſuper verbo, abbate & priore.Si
enim tãquam prælatus eſſet in iudicio,aliud eſſet,vt patet in his,
quæ nota.s̃.de poſtula.præla.bonæ.ii.§.j.& s̃.de conceſſ. præb.po-
ſtulaſti.quãuis dominus noſter hic contrarium videatur notaſ-
ſe.Quid ſi non iurauit nomine ſuo,ſed conuentus tantum? Tũc
non habet neceſſe ſcientiam ſuam exprimere, quia nec de ipſa
iurauit.s̃.de teſtib.debet tamen in communi informare conuẽ-
tum ad reſpondendũ ſecundũ ſcientiã,quã habet,& idẽ intelligo
de quolibet,qui veritatem ſciat,& videt conuentum, vel aliũ de-
ierare paratum.arg.xxii.q.v.hoc videtur.s̃.de ſentẽtia excommu-
nica inquiſitioni.lxxxiij.diſt.error.s̃.de homici.ſicut dignum.cũ
15 ſuis ſimilibus.Sed & conſulo†iudici ꝙ ſi videt,vel ſentit ipſos di-
ſcrepare,vocet ipſos coram ſe,& informet conuentum ex reſpõ
ſionibus ſeniorum,& honeſtorum,& illorum,per quorum ma-
nus id,de quo quæritur,geſtum fuit.ar s̃.qui matri. accu. poſſ. vi-
detur.s̃.eo.veniens.ii.in fi.& ca.in noſtra præſentia.& c.præterea.
s̃.de probationibus.in præſentia.§.ex præmiſſis.ff.qui teſta.fa.poſ.
Domitius.ff.ad munici.municeps.C. de iura. cal. l.ii.§. hoc ẽt.ad
fi.Si fatui & iuuenes nolunt ei conſentire, ſcribat dictum vtro-
rumq;,& quid ſcripſerit & quid ſentit reſcribat.s̃.de fideiuſſ.con-
ſtitutus.in fi.¶[Præterea]alias poſtea.& eſt ſecunda pars:ſed prior
litera præualet,quaſi dicat prius diximus, ꝙ reſpondendũ eſt po-
ſitionibus, adhuc tamen volumus inſtruere iudicem ſuper mo-
do reſpondendi,& hoc eſt,quod ſequitur [Sigillatim] æquũ ius,
& cautũ; plerunq; enim poſitio longa plura membra continet
16 copulata,in quo caſu pro vno†falſo,quod ibi eſſet,cauilloſi aduo
cati totum negabunt,& ſecundum ſubtilitatem iuris hoc facere
poterunt,ſecus ſi diſiunctio hoc contineret.ff.de rebus dub.ſi is q
ducenta.§ vtrum.ſed nec ſub diſiunctione recipi debent, qa qui
17 †ponit,debet certum ponere,ſicut & is,contra quẽ fit poſitio,de
bet certum reſpondere.ff.de confeſſ.certum.& diſtincta incerti-
tudinem notat.ff.de ver.ob.vbi autem.§.qui id.ff.de iniur.prætor
edixit.§.ꝙ autem prętor.contra hoc ergo priuilegium eſt, ꝙ ad
omnes articulos in poſitione contentos ſigillatim debeat reſpon
deri,& forſan in cauſa,quã habuimus cũ hoſpitalariis,cauſam de-
18 dimus huic edicto[Sufficienter] i.clare.&†dilucide,vt notatur.s̃.
de confeſſ.extra.ſtatuimus.ver.quid ſi pręcipiente iudice,& ꝙ re-
ſpondeatur non ſolum de ſcientia, ſed etiam de credulitate, vt
no.s̃.[Nulla]ver.[Contradictione]Et eſt rõ.vt no.s̃.ſuper verbo,
transmiſſis[Sine iuramẽto autem]ver.de veritate:quia illud nõ
præſtant,vel de calũnia, quia nec illud in hac cauſa præſtatur,vt
no.s̃.ſuper verbo, ſubiectionis[Quid ſciat] ſi certus ſit[Vel cre-
dat]ſi certus non ſit,ergo non ſufficit reſpondere,neſcio,vt no.s̃.
eo.ſuper verbo,ſciunt.ver.tertia.& verſi.fi.Sed quid ſi titubat? Suf
ficit,ſi dicat,dubito ff.de pet.hære.ſi debitor. ſed & poſſet in caſu
ſufficere, ſi dicat,neſcio, vt ſi quęratur de Titio, vtrum mortuus
ſit,nec pendet magis cõſcientia ex parte vna.q̃ ex altera,& vtrũq;
poſſet eſſe verum,in quo caſu ſufficit, & poteſt reſpondere, non
credo ipſum viuere, nec propter hoc ſequitur, ꝙ credat ipſum
mortuũ eſſe,quia titubat.nec credit hoc,neque illud, ideo dabit
ei tempus,vt deliberet.ff.de iureiur.iuſiurandum.reſpon.primo.
ſecundum dominum noſtrum. Sed pro certo ſi conſcientiam
ſanam ſequatur,vix,aut nunquam occurrere poterit talis caſus,
ſed quod vix fit,tamẽ fit.ff.de iudi.vix.s̃.de probationibus.in præ-
ſentia.§.q̃q̃. & licet de talibus non ſit multum curandum. ff. de
lega.nam ad ea:tamen nec eſt omnino contemnendum. s̃.de
ſeruis non ord.c.j.ff.loca.& conduc.l.iiij.§. hoc ſubiungi poteſt.
[Inquiras]

[Inquiras]tanquam a principali,quo ad iudicium in quo litem
conteſtatus eſt,& ideo ei credendum eſt,& ſi non iurauerit,quia
confeſſus in iure &c.C.de confeſſ.l.vnica.nec diſtinguitur , iura-
uerit,vel non.s̄.de accuſa.ſi contiterit. Quid ſi reſponſio ſindici
eſt contra monaſterium , & reſponſio conuentus pro monaſte-
rio?Dicit Ber.ꝙ non præiudicat,quem coadiuuaret,ſi concorda-
ret.Tu dicas ꝙ quamuis reſponſio defenſoris ſine mandato non
noceat.ff.de interrog.act.ſi ſine.§.ſi defenſor.alias eſt.l.ſed ſi cum
mandato defendit , obeſt. ff.de procuratoribus. non ſolum.s̄.de
cõfeſſis.ex parte.& imputet ſibi qui talem elegit.ff.de minori.c. ſi
mandato.& hoc intelligas,quando reſpondet de ſcientia , & alij
de credulitate,ſinautem econuerſo,ſtabitur confeſſioni conuen-
19 tus,hoc ideo,quia ſcientia†maior eſt, q̃ credulitas,& vterq; prin
cipalem perſonam repræſentat , ad hoc faciunt iura inducta . s̄.
eo.ſuper verbo,in quorum.verſic. ſed & conſulo.Si vero quilibet
de conſcientia,vel de credulitate reſpondeat,tunc videtur,ꝙ fidē
ſibi derogent,ſicut ſi idem reperiretur contrarius ſibi ipſi.arg.s̄.de
appell.ſolicitudinem. §.fi. & ideo dicunt, ꝙ debet dari ſententia
in hoc caſu contra dominum , ſicut & quando idem confitetur
pro ſe,& contra ſe.ar.ff.de inter.act.de ætate.§.j.xiiii.q.ij.§.j. Tu di
cas,ꝙ in hoc caſu ſi iudex poteſt informare motum animi ſui p
aliquas circunſtantias,eis ſtabit.s̄. c.præterea. & in aliis concord.
ſignatis.s̄.eo.ſuper verbo,in quorum. ſi obſcura ſunt iura proce-
dat,ſicut notatur.s̄.de probationib.ex literis.s̄.de ſenten. & re iud.
c.fi.Quamuis autem ſindicus non iuret de veritate dicenda,iura
bit tamen in litem,& de expenſis,& ſibi deferendum eſt iuramē
tum.C.de iu.properandum.§.fi.C.de reb.cred.l.pen. C.de iur.cal.
l.ij.§.j.ff.de iureiur.iuſiurandum quod ex conuentione. ſecundũ
d.n.Caueat tamen,ne incurrat anceps periurium,quia ad hoc,ni
ſi gratis ipſum ſubeat,non cogetur.ff.de in lit. iur. videamus. §.j.
ff.rerum amo.Marcellus.§. iurare. & eſt hic ar.ꝙ ſindicus tenet
defendere cauſam appellationis,ſed contrarium verum eſt. s̄.de
20 procuratorib.c.penul.in fi.¶[Teſtes etiam]iij.pars[Articulis]†Ar
ticulus iſte alias appellatur titulus,ſiue intentio,& debet contine-
re id,quod quis probare intendit. Quòd tales articuli , ſiue tituli
ſint tradendi,probatur hic,& s̄.eo.veniens.ij.& c.cum in tua.& s̄.
de cau.poſſ.& proprie.cum eccleſia.s̄.de fide inſtru.inter dilectos.
§.fi.& c.cum Ioannes.§.j.& §.dictus.& § fi.ff.de pet. hære. ſi quis
libertatem.§.plane.C.qui.legi.perſo.habent ſtan.in iudicio.l.fin.
ff.de iureiur.ſi duo patroni. §. idem Iulianus. Sed caueat ſibi tra-
21 dens†ne faciat titulum plura copulantem, nec tradat longã po-
ſitionem pro titulo,& ſe obliget ad titulum probandum , quia ſi
ſe obligauerit taliter,ꝙ amittat cauſam,niſi ipſum probet,impu-
tabit ſibi,ſi in probatione deficiat.s̄.de probationib.licet.§.iidem,
quoque teſtes.nam & ei mos geri debet.ff.de proba. circa.s̄.de re
ſtit.ſpol.c.j.& ideo poteſt ſe obligare ſub amiſſione cauſæ ſuæ . s̄.
de ele.cum dilecti.§.fi.& s̄.de crimi.fal.c.fi.& ſtare dicto aduerſa-
rij ſui,ſi voluerit.C.de fideic. l.fi.& credere teſti, ſine iuramento .
s̄.e.tuis.aliter autem intelligas,ꝙ ſufficit probare vnum de mille
propoſitis, ſi ſufficiens ſit ad intentionem proponentis fundan-
dam.s̄.de appellat.ſignificauit.§.fi.s̄.de præben.cum iam dudũ.§.
fi.s̄.de exceſſ.præl.grauem[Producendos] iuratos aliter enim nõ
22 valerent,†etiam ſi fratres minores eſſent.s̄.eo.nuper. niſi remitte
retur a partibus iuramentum,vt no.s̄.in prox.gl. [Alterius]ſcili-
23 cet conuentus ſancti Nicolai[Productos]ergo erat†lis conteſta.
alias non valuiſſent regulariter.s̄.vt li.non conteſt.quoniam fre-
24 quenter[Nomina]ne locus ſit†variationi. s̄.de reſcr. extra.cum
in multis.& vt omnes & hi ſoli recipiantur : nec detur alia dila-
tio niſi ex cauſa,vt not.s̄. eo. ex cauſis.tamen ipſam non poſſent
dare iſti iudices,qui habent poteſtatem ſuam limitatam, & ideo
poteſtas elapſo termino expirabit , niſi forſan partes in proroga-
tione temporis conſentirent:s̄.de offi.dele.de cauſis. reſpon.j.[In
eiſdē articulis]quaſi dicat,quilibet teſtis neſcit omnes articulos,
& ideo cautum eſt, ꝙ ſic faciat eos volens teſtes producere . Pri-
mus articulus ſiue titulus prioris & conuentus de ſpalding.ex eo
ꝙ Petrus productus in teſtē ab aduerſa parte eſt adulter pro eo,ꝙ
talem vxoratam tenuit publice.s̄.qui fil.ſint leg.cauſam . & hoc
ſciunt Martinus & Petrus. Item ſecundus ex eo ꝙ Gulielmus
ab aduerſa eadem parte productus eſt homicida,pro eo,ꝙ talem
hominem occidit,& hoc ſcit Robertus & Lotharius,& ſic de ſin
25 gulis.Quid ergo ſi velis alios producere quam nominatos , † vel
eoſdem tranſponere?Non licebit hoc.ar.ff.man.diligenter. s̄.de
reſcr.cum dilecta.s̄.de offi.dele.venerabili[Recipe]alias ſine hoc
verbo[Vſque ad kalendas]non ergo vltra.s̄.de probationib.licet.
reſpon.j.ver.ſuper quo.& notatur.s̄.ſuper verbo,nomina[Exami
nare procures]alias examines.ſ.diligenter.s̄.e.cum clamor. & j.
ſequitur[ſecundum aduerſæ partis].ſ.abbatis, & conuentus ſan-
cti Nicolai[Interrogatoria]quæ dantur contra articulos, de qbus
26 præmiſit,& formantur ſic. † Super primo articulo ſupra notato
ſi dicant teſtes , ꝙ Petrus eſt adulter &c. interrogentur qualiter
ſciunt,ꝙ illa mulier eſſet vxorata,& vbi contraxit matrimoniũ,
& quando,& coram quibus , & ſi fuerunt præmiſſa bãna in ec-
cleſia,& an eſſet aliqua conſanguinitas, vel aliud impedimentũ
canonicum inter eos,& an eſſet publicata fama in terra ꝙ ſolũ-
ta erat,& ſimilia.Non ſolum autem adulterium , ſed & fornica-
tio teſtem repellit.s̄.e.teſtimonium. & c.ex parte Adæ.vbi quidã
nec tot interrogatoriis locus erit. Quòd hæc interrogatoria ſint
27 †recipienda probatur hic aperte,& caueas , ꝙ antea facias ſuper-
flua,q̃ aliquod neceſſarium,vel vtile omittas,quia ſi petieris inter
rogari teſtem,& iudex omiſerit ipſum interrogare malitioſe,vel
negligenter,quod ap rte colligi poteſt ex modo, & qualitate in-
terrogatorij,& ſerie teſtimonij,& facti, de quo agitur:iterum po-
tes deſiderare,vt interrogetur , quamuis teſtimonium fuerit pu-
blicatum,ſed ſi non feciſti interrogatorium,tibi imputabis.s̄.eo.
per tuas.Item iudex forſan[ex officio plura reſecabit,q̃ expediret,
& hoc eſt contra iudices,qui committunt examinationes teſtiũ
28 notarij,& ſimplicibus,†cum ipſi debeant audire in perſona pro
pria.C.de fide inſtrumen.auth. apud aliquem. vel ad minus hoc
committere perſonis diſcretis,idoneis,& honeſtis,vt s̄.ti.j.ca.j.in
fi.s̄.de conſang.c.j.§.fi.s̄.e.ſi qui teſtium. Cum enim in probatio
nibus ſit tota vis cauſæ;potius deberent alia committere,quã te-
ſtium examinationem.ar.xlii.di.quieſcamus. ſed onus eſt , ſicut
& audire confeſſiones.s̄.de pœniten.omnis.& ideo quilibet libē-
ter ſe exonerat,ſed datas, & ſportulas non committit , contra id
quod legitur.ff.de reg.iur.ſecundum naturam.s̄.de cler.coniuga.
diuerſis.& de præben.cum ſecundum.s̄.de ſepul.c.j.Sunt & quę-
dam quæ iudex ex officio querere debet . & ſi nullum interroga-
torium datum ſit.de quibus habes.s̄.e.cum cauſam quæ inter ar
chiepiſcopum.Vnum etiam nota.ꝙ quãuis ſatis ſimpliciter for
mauerim ſupra articulos cauſa abbreuiandi.ar.ff.de of. præ. prę.
29 l.vnica.reſpon.j.tamen neceſſe eſt,†vt crimen obiectum teſtibus
ſpecificetur,& ꝙ cogatur exprimere formans articulum , ſiue ti-
tulum ipſum crimē,& quis commiſit,& cum quo , & ibi,& quo
anno,& quo menſe,non dico,quo die,vel qua hora.ii.q.viii.libel
lorum.Nec dicas illud ſpeciale,quando agitur in modum accu-
ſationis,quia idem eſt etiam in modum exceptionis,vt s̄.innuit.
ibi primo cum in perſonam &c.& §.ſequen.ver.ſimili ſpecifica
tione.j̄. de exceptionib.extra.pia § ſi quis.igitur.immo & multo
fortius cum non ſit odioſum accuſare , ſicut excipere contra te-
ſtes,& ideo in primo caſu coguntur teſtes.in ſecundo non cogũ
tur,vt s̄.ti.j.dilectorum.quod dic,vt ibi no.Sed & hoc notabis , ꝙ
ſicut impertinens poſitio vel ſuperflua non recipitur,vt notatur.
s̄.de confeſſis.extra.ſtatuimus.verſi.ſi certum eſt iudici.ſic nec ſu
30 perfluus titulus.& eadem ratione ſunt cauilloſa†& impertinen-
tia interrogatoria reſecanda.ar.s̄.in proœmio.§.ſane.ff.de offi.aſ-
ſeſſo.l.j.[Primo tamen]ver.[Sigillatim ſpecificatione]ecce quod
no s̄.de expreſſione & ſpecificatione criminum obiectorũ. ¶Si
vero]iiij.pars[Conuentus]ſancti Nicolai[Producendos]vt s̄. px.
§.[Teſtium]productorum in principali[Ac eos]quos voluerint
producere ad reprobandum reprobantes, & iuuandum produ-
ctos in principali.i.ad famam ipſorum conſeruendam,nam ſu-
per principali non liceret.s̄.eo.fraternitatis[Ad kalendas Februa
rij]ſic.s̄.de probationib.licet.§.j.ver.indulto ex tunc [Simili ſpeci
ficatione]ver.ſic no.s̄.prox.§.ſuper verbo,interrogatoria.ver.vnũ
etiam no.[Obſeruata]quia eadem ratio eſt.s̄.de conſti. tranſlat.
& de reſcr.inter ceteras[Prius tamen]ver.[Iuramento]ſi exigat.
ff.de iureiu.iuſiurandum.§.qui iuſiurandum.ff.de no. ope.nunc.
de pupillo.§.qui opus nouum.quod locum habet, vbicunque ti-
metur de malitia,ſiue iuratum ſit de calũnia,ſiue non.s̄.e.vltra.ſi
ue ſit iurandum,ſiue non,vt hic,& s̄.de reſti.ſpo.literas.§.propte-
rea.ver.ſed ad maiorem.& s̄.de ele.cum dilectus.§.nos vero[Pro
cedant]Sed nunquid licebit priori & conuentui iſtos teſtes abba
tis & conuentus ſancti Nicolai iterum reprobare?Non.vt s̄. e.li-
cet dilectus[Datum Lugd.]&c.per hoc habeo,ꝙ poſt cauſam,q̃
habuit cum hoſpitalarijs,hæc conſtitutio emanauit,& ſic not.ꝙ
data conſideranda eſt,vt no.s̄.de reſcr.eam te.

¶De exceptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Papa quod facit & eccleſia intelligitur facere.*
2 *Excommunicatio maior ſeparat a communione hominis, minor vero a ſacramentis tantum.*
3 *Excommunicato licet ſe defendere, non tamen agere.*
4 *Epiſcopus nec alius debet communicare cum excommunicato donec fuerit abſolutus.*
5 *Excommunicato periculoſius eſt non vitare,quam non vitari.*
6 *Actus quidam ſunt publici, quidam ciuiles, & quidam communes.*
7 *Excommunicatus nihil poteſt facere in iudicio , ſecus vero extra , tanquam priuata perſona, & an contrahere poteſt.nu.11.*
8 *Excommunicatus an poteſt facere teſtamentum , & an relinquere ad pias cauſas.nu.9*
10 *Excommunicatus an poteſt hæres inſtitui.*
12 *Iudex ex officio ſuo poteſt repellere a iudicio notorium excommunicatum.& num.34.*

13 *Excom-*

13 *Excommunicatus ſi ſit teſtis in inſtrumento,an per hoc vitietur inſtrumentũ.*
14 *Excommunicatus ſi confert ſacramenta an valeant.*
15 *Vaſſallus non eſt obligatus ſeruitium præſtare domino excommunicato.*
16 *Excommunicati contumaces poſſunt compelli a iudicib.ſecularibus ex conſtitutione Lotharij Imper. ſed ſi fuerit oppoſitum debet remitti ad epiſcopum.*
17 *Peccatum eſt morbus animæ.*
18 *Excipiens de excommunicatione debet ſpecificare excommunicationem, & excommunicatorem.*
19 *Exceptio excommunicationis debet probari infra octo dies , & an poteſt per Papam prorogari terminus.nu.20.& 21.*
Et an in eadem octaua die poterit probare.nu.24
22 *Exceptio excommunicationis ſi proponitur in modum dilatorię abbreuiatur tempus & quare.*
23 *Exceptio excommunicationis ſi non fuerit probata infra octo dies per malitiam aduerſarij,vel culpa iudicis,an danda eſt alia dilatio , vel proceditur in cauſa.*
25 *Exceptio excommunicationis ſi opponatur contra iudicem quis cognoſcet.*
26 *Inſtantia iudicij quæ finitur triennio ſecundum leges non habet locum ſecundum canones.*
27 *Proceſſus habitus cum excommunicato an & quando teneat, & quid iudice excommunicato.& nu.28.& 33*
29 *Exceptio excommunicationis an poteſt bis opponi.*
30 *Exceptio excommunicationis etiam poſt ſententiam poteſt opponi,& impedit executionem,& quis cognoſcet executor an ordinarius.nu.31.& 32.*

CAP. PRIMVM.

PIa conſideratione Redditur multiplex
ratio , quare excommunicati in quacunque
parte iudicij de excommunicatione conui-
cti ab agendo repelluntur.Oſtēditur, quomo
do iure rationabili peruerſi homines abutun
tur. Obiicientes malitioſe in expēſis dãnant,
& alij admittuntur . Offerendo tamen ſe probationi excipientes
ſecundo admittuntur,& probata excõmunicatione occulta prę
teritis in ſuo robore remanentibus , conuicti quo ad futura a iu-
diciis excluduntur:ſed ſi deficiant excipientes in probatione, ad
probandum tertio non de facili audiuntur,ſed & ſententiis latis
executiones propter hanc exceptionem occultam probatam re
tardantur:non tamen propter hoc latæ iam ſententiæ infirman
tur,ſed & excommunicati notorij officio iudicis excluduntur.
[Conſideratione] quadruplici , vt .ſ. ex hoc cenſura eccleſiaſtica
&c.ſicut.s̄.ſequitur[Statuit]s̄.eo.exceptionem [Eccleſia]genera-
1 lis.quia quod Papa†facit,qui eſt ſponſus generalis,eccleſia ſpon-
ſa generalis intelligitur facere.ar.s̄.de tranſla.epi.c.j.ij.& iij.xxiiii.
q.j.quoties.rogamus.cum beatiſſimus.& ideo generaliter omnes
aſtringit conſtitutio Papę.s̄.de conſtitu.c.fi.[Maioris]quę a com
2 munione†hominum ſeparat , ſecus in minori,quæ ſeparat a ſa-
cramentis tantum.s̄.de cler.excom.mi. ſi celebrat.s̄.eo.a nobis.
[Oppoſita]quamuis tanq̃ dilatoria.nam & quandoque eſt perē-
ptoria.s̄.de ætа.& qual.cum bonæ.s̄.de elec.cum inter .R. iunio-
rem.§.fi.[Differat]ex quo de ipſa conſtat , non antea ſi occulta
3 ſit.vt s̄.ſequitur[Agentes]& non dicit†defendentes,nam illud li
citum eſt.s̄.e.cum inter priorem.& c.dilectæ.& c.ſignificauerũt.
[Vt ex hoc]ver.ecce prima conſideratio [Cenſura] quæ ex quo
contemnitur,magis ligat,ſi iuſta ſit,& ſi iniuſta ſit, tunc de nouo
ligat.s̄.de ſen.excom.per tuas.§.verum in aliis.xj.q.iij.ſi ergo.& §.
cum ergo.& contemptus depoſitionem inducit.s̄.de exceſſ.præl.
tanta[Timeatur]quam tãmen adhuc parum homines reueren-
tur[Communionis]ver.ſecunda cõſideratio [Periculum] quod
non minimum eſt,vt patet.s̄.quod me.cau.ſacris. s̄. de ſent.exc.
4 ſacris.& ideo nec epiſcopus, †nec alius debet cum excommuni-
cato communicare,quouſque ſecundum formam eccleſiæ fue-
rit abſolutus.s̄.de ſent.exc.cum deſideres.& ca.quod in dubiis. &
c.a nobis.ii.& ſi dubius ſit.s̄.de ſent.excommu. cum deſideres.§.
5 ſecundæ.& c. ſuper eo. ii. † Sed & excommunicato periculoſius
eſt non vitare,q̃ non vitari.s̄.de cler.excommu. miniſtran.illud.
§.pen.[Contumaciæ] verſi. & eſt hæc tertia conſideratio.[Repri-
matur] propter quam ſolam hæc ſententia eſt ferenda. xi. q.iii.
certum.nam quos diuinus timor &c.s̄.de elect. cum in cunctis.
§.penult.[Et excommunicati]verſic.& hæc eſt quarta conſidera
tio.[A ciuilibus[alias communibus,& eſt melior litera [Actib.]
6 Nota,ꝙ†quidam ſunt actus publici,quidam ciuiles, quidam cõ
munes.Publici actus dicuntur,ſicut tutela,& cura. Inſtitu. de tu-
tel.circa princip.Ciuiles ſunt iudicare,arbitrari.ff.de iud.cum præ
tor.iij.q.vij.§.tria.s̄.de arbitris. dilecti. Communes vero appellari
poſſunt officium procuratorum & teſtium , & hoc ideo , quia
nec inter ciuiles,nec inter publicos enumerantur, a talibus autē
excommunicati repelluntur.s̄.de probationibus . poſt ceſſionē.
s̄.de procuratoribus.c.fi.multofortius a publicis & ciuilibus.s̄.eo.
exceptionem . s̄. de ſententia & re iudica.ad probandam. Circa
7 hoc tamen diſtinguendum eſt,ſi excommunicatus † aliquid fa-
cit in iudicio,repellitur,vt hic & ſuperioribus iuribus & s̄. eod.a
nobis.ſi extra iudicium & tanquam priuata perſona, valet quod
agitur,& ideo excommunicatus poteſt vendere,& contrahere,s̄.
de ſenten.excommunicat. ſi vere. & ideo donari poteſt. xi. q.iii.
quoniam multos.multofortius & ipſe donare poteſt.s̄. de ſentē-
tia excommunica.cum voluntate.§.prædicatores. ſinautem ali-
quid faciat extra iudicium tanquam perſona publica , vt ſi ſcri-
bat inſtrumenta publica,non valet.s̄. de hæreti. excommunica-
mus.§.credentes. s̄.de ſententia excommunica. nouit. iii.q.iiij.
8 nullus.Patet ex præmiſſis,ꝙ†excommunicatus poteſt condere te
ſtamentum de rebus propriis , nam ex quo donare poteſt,vt di-
ctum eſt,ergo & legare,legatũ enim, quod in teſtamento relin-
quitur,donatio eſt a teſtatore facta.Inſtitu.de lega.circa principi.
Non eſt ergo ei prohibenda teſtamenti factio , per quam & liti-
gia hæredum vitantur,quod eſt prouidendum,vnde & in talibus
imperfectum teſtamentum valet.C.fam.erc.l.fi. C.de teſtamen.
hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.in Authen.de imperfec.teſta.
9 colla.viij.Sic etiam excommunicatus poterit relinquere†ad pias
cauſas,& procurabitur ex hoc ſalus animę ſuę.& quo ad talia nõ
eſt communio interdicta.s̄.de ſententia excommunicat. reſpon
ſo.& cap.cum voluntate.ſecundum magiſtrum Pet.de Samp. q
compilauit totam gloſſam ſuperiorem , exceptis paucis concor-
dan.quas induximus,& multi ſequuntur opinionem hanc, ſed ſi
de prædictis intendit agere hæc litera,quomodo trahetur hæc cõ
ſideratio ad iudicia,de quibus loquitur,ideo videtur, quòd alia ſit
mens,vt.ſ.velit dicere,ꝙ nedum repellitur excommunicatus in
iudiciis,ſi de ſpiritualibus agatur,ſed etiam ſi de ciuilibus,ideſt tē
poralibus.vnde dic ciuilibus, quaſi dicat,nedum ſpiritualib. [Ex-
cluduntur]nedum in iudiciis,ſed etiam extra iudicia,quantum-
cunque agatur de vtilitate eorundem temporali , vt ſic inter ho-
mines conuerſentur,& hominum careant ſuffragiis,ſcilicet tem
poralibus,quibuſcunque.argumen.C.ne ſan.bap.itere.hi qui ſan
ctam.licet ibi loquatur de aliis . De ſpiritualibus, ſiue eccleſiaſti-
cis,planum eſt,ꝙ non poſſunt ea acquirere,etiam extra iudiciũ:
quia nec capaces ſunt.s̄.de ætate & qualitate.cum bonæ. s̄.de cle
rico excommunica.miniſtran.poſtulaſtis.s̄.de exceſſ.præla.tan-
ta.& hoc manifeſtius innuit alia litera , quæ dicit communibus
actibus,quaſi dicat omnes actus , qui aliis hominibus omnibus
communes ſunt,excommunicatis interdicuntur , quandocun
que quæritur de ipſorum vtilitate.Quid ergo, ſi quis excommu-
nicatus officium aduocati, quod & ſecũdum omnes interdictũ
eſt,ei aſſumpſerit,nunquid poteſt ſalarium retinere? Non.argu.
10 s̄.de iudæis.cum ſit. † Quid ſi hæres inſtituatur excommunica-
tus?Non videtur poſſe capere, nec valere inſtitutio. argumen. in
Authen.vt cum de appel.cog.§.generalem.verſic.ꝙ ſi forte.& ſe
quen.colla.viij.etenim extraneo a fide & ſeparato a communio
ne eccleſiæ ſacroſanctæ omne priuilegium ex legibus deſcen-
dens,& omne beneficium denegatur,in Authen.de priuile.dot.
hæred.muli.non præſtan.§.antepenul.verſi.ſed ſint eis inaggreſſi
bilia . ergo ſicut non poteſt eſſe in iudicio ad vtilitatem ſuam ,
ſic nec extra iudicium,nam eis eſt omnis participatio interdicta.
xj.q.iij.excommunicatos.& ca.cum excommunicatis.& multis
aliis ibi poſitis capitulis.& s̄.eod.cum inter priorem. §.fina.ergo
ex quo generaliter loquitur , generaliter intelligendum eſt. s̄. de
ſenten.excommunica.cum deſideres.reſpon.primo.ad fin.& pa
tet in his,quæ no.s̄.de officio ordi.extra.Romana. Si igitur dices ,
quòd poteſt facere teſtamentum, da ius expreſſum contra regu-
lam,vel contra.in eo,quod legitur,& notatur. ſupra , de tranſlat.
epiſco.inter corporalia.§.ſed neque. Nec enim valet , quod alle-
gatum eſt de prouiſione hæredum.s̄.eo.verſic.patet.quia illud lo
cum habet quando teſtator non eſt odioſus,ſed fauorabilis,alias
bene eſt,vt puniatur in hæredes.argu.ſupra,de fil. presbite.literas.
& ff.quod metus cauſa.iſti quidem.Nec valet, quod ibidem not.
de eleemoſina:quia nec licet ab eo recipere , nec etiam cum eo
contrahere, niſi in neceſſitate , vt probant iura inducta.s̄.de ſen-
tentia excommunica.inter alia.§.illud.quæ nec legem habet. s̄.
de reg.iur.quod non eſt licitum.Si dicis, ꝙ contrahere poteſt , &
alium ſibi obligare, proba,quia contrarium innuitur in dicta li-
tera.& ſupra,de dolo & contu. veritatis. §. fina. & s̄. de ſententia
excommunica.ſi vere.quæ.ſupra in contrarium allegatur.Nam
11 ibi bene innuitur,quòd tenet contractus, †ne alius non excom-
municatus contrahens ſit in damnum,& ne excõmunicatus de
ſua culpa commodum ſentiat, ergo innuitur, quòd ſi contra-
rium eſſet,ius nullatenus ſubueniret , ideo potius videtur dicen-
dum,quòd ſi excommunicatus extra iudicium aliquid faciat tã-
quam priuata perſona,indiſtincte valet in detrimentum ſuum ,
ſed ad vtilitatem ſuam nihil facere poteſt . ad hoc faciunt qua-
tuor conſiderationes ſupradictæ . Si vero tanquam perſona pu-
blica,vel in iudiciis tãquam priuata,& erat occultus, valet quod
agit, ſiue pro ſe,ſiue contra ſe.argu.ſupra,de procuratoribus . ca.
fina.s̄.de ſententia & re iudica.ad probandum . ſupra eod.exce-
ptionem.& eſt expreſſum.j̄.eo. §.ſi vero poſtmodum.& ſequen.

Idem

Idem ſi manifeſtus,ſed probari non poteſt,vt ibidem,quod de no
uo inducitur ſecundum quoſdam . Vel poteſt aliter intelligi, vt
no.ĵ.§.fi.ſuper verbo,non minus. valebit ergo inſtrumẽtum ab
excommunicato factum,ex quo occultus eſt. s̃.de procuratorib.
c.j.Sed ſi notorius ſit,non valebit,& ſic intellige.iij.q.iiij.notoriũ
12 etiam excommunicatum.Iudex † etiam ex officio ſuo repellere
poteſt,vt s̃.e.§.fi.& s̃.eo.exceptionem.& accedit ad hoc.ff.de offi.
præto.Barbarius.C.de teſta.l j.Valet ergo ſententia ab excommu
nicato occulto lata,& inſtrumentum ab eo factum , & hoc pro-
pter authoritatem rerum iudicatarum,& ne contrahentes deci-
piantur,vt in dictis iuribus.& ff.ad Maced.ſenatuſcon. l.iij. & qa
citius obiicitur contra aduerſarium,quam contra iudicem , & ſi
non noceat , ſi non obiiciatur aduerſario , non tamen nocet, ſi
non obiiciatur iudici,vnde & ſi iudex ſit publice excommunica-
tus,ſententia non valet.s̃.de re iudica.ad probandum.ſecundum
dominum noſtrum.s̃.de probationibus.ſi iuſtus metus. Sed nos
dicimus idem etiam ſi actor ſit publice excõmunicatus.Nec va-
let ſentẽtia,etiam ſi reus hanc exceptionem tacuerit,q̃uis,ſi hoc
malitioſe tacuerit,cõdemnandus ſit in expenſis.s̃.de excep.exce-
13 ptionem.† Quid ſi excommunicatus ſit inſcriptus teſtis in inſtru
mento?Videtur,ꝙ propter hoc vitietur.arg. s̃.de procuratoribus.
c.fi.Dominus noſter. ꝯ dũmodo non ſit alias ſuſpectum inſtru-
mentum,nam ſi ſuſpectum eſſet,non poſſet comprobari per te-
ſtem nunc excommunicatum . Si vero eſſet abſolutus nunc , li-
cet tunc eſſet excommunicatus,quando fuit inſcriptus,non no-
cet.ſecundum dominum noſtrum:ergo & in iudicio,& extra iu
dicium eſt excommunicatus regulariter expellendus. Excipitur
tamen is,qui dicit ſe excommunicatum poſt appellationem le-
gitimam,qui pendente appellationis articulo (in quo admittiť.
s̃.e.ſignificauerunt.& e.venerabilem) in omnibus aliis iudiciali-
bus euitatur,ſed in extraiudicialibus eſt nihilomus admittendus.
& per hoc ſatis colligitur , ꝙ alias eſt omnis ſibi participatio in-
terdicta.ĵ.de ſententia excom.extra. ſolet. §.fi.vbi de hoc.de hoc
dic etiam,vt notatur in Summa de ſententia excommunica. §.
& quæ ſit pœna.ſub.§.quid ſi teneor. ver. ſed quid ſi dum aliquis
eſt excommunicatus . Item cuilibet excommunicato , ſi graue-
tur,permittitur appellare,& appellationem ſuam proſequi. s̃.eo.
14 dilecti.dilectæ.ſignificauerunt.Quid ſi excommunicatus,†vel ſu
ſpenſus ab homine quantumcunque occultus ſacramenta eccle
ſiaſtica confert ? Et quid ſi nunquam probetur excommuni-
catio, iudicium relinquimus ſoli Deo.vj.q.j.ſi omnia.s̃.de ſimo-
nia.ſicut tuis . in fi. ſed quo ad probabiliter ignorantes omnia in
Chriſti fide purgantur , ex quo fides non deficit ſacramenti.s̃.de
coha.clerico.& mulie.veſtra.s̃.de presbite.non bap. c.ij.& iij.s̃.de
cler.excommunica.miniſtran.apoſtolicæ. veritate autem proba
ta apparet in ſacramentis quo ad executionem , & in beneficiis
indiſtincte,collationem nullam retro fuiſſe. s̃.de conſuetudi. cũ
dilectus.§.quia nobis.cum ſuis cõcordantiis.vbi de hoc.Nec cur
ſu temporis conualeſcit,quia in talibus initium eſt ſpectandum,
vt legitur,& notatur.s̃.de elec.dudum.j.§.cum autem. niſi diſpẽ-
ſatio intercedat.s̃.de elect.illa.s̃.de ordi.ab epiſc.qui renun.epiſc.
c.j.in fi.& c.ij.vbi de hoc.Nec obſtat,ꝙ ſententia lata ab excom-
municato occulto tenet,ſicut innuitur. s̃.de ſententia & re iudi.
ad probandum.nam & ſi dicamus, ꝙ publica communia , quæ
ſcilicet poſſunt cadere in laicum excommunicato occulto (vbi
nullum ſibi affertur commodum)concedantur,non tamen idẽ
dicemus de publicis eccleſiaſticis,ſiue ſpiritualibus,quæ ex officio
eccleſiaſtico,vel ordine pendent.arg.in eo,quod legitur, & nota.
s̃.de arbit.contingit.24.q.j.audiuimus.& c.ſequen.81.diſtin. eos.
& c.præced. s̃.de appellationib. paſtoralis.ad fi. [Rubore ſuffuſi.]
alias confuſi.ex eo ꝙ ſic arceantur , & generaliter nedum in ſpiri-
tualibus, ſed etiam in temporalibus, & ciuilibus euitantur [Ad
humilitatibus] quia ſola vexatio dabit intellectum . Iſa. [Affe-
ctum]quia magis appetent reconciliari . & facit hoc multum
ad id,quod notatur in Summa de ſenten.excommunicatio.§.&
quæ ſit pœna. ſub.§.ſed quid ſi teneor.verſic.tu teneas . ¶Sed ho-
minum]Secunda pars[Malitia]quæ ſemper creſcit.xij.q.j.omnis
ætas.in Auth. de nup. §. mitiores. coll.iiij.[Quod prouiſum eſt]
ſic.xlv.diſtin.licet.ij.s̃.de tranſla.epiſcopi.inter corporalia. §. fi.s̃.
de priuilegiis.ꝙ nonnullis.ad fin.[Noxam].i.delictũ.de hoc. ĵ.de
homicid.extra.pro humani.§.j.[Dum enim]alias cum enim.&
eſt melior litera[Eccleſiaſticis] quia & in illis & earum occaſio-
ne frequentius promulgatur.poteſt tamen, & pro aliis promul-
gari.s̃.de iud.nouit.& patet in his quæ not. s̃.qui fil. ſint legiti.per
venerabilem.§.rationibus[Opponitur]& admittitur coram iudi
cibus eccleſiaſticis,tamen alij parum curant , tamen leges ma-
gnam vim faciunt,vnde & dicitur in ꝯſtitutionib.feudo.hic fini-
lex conſuetu.regni.ca. domino guerram . quẽadmodum domi.
num excommunicatum , vel bannitum a Rege non eſt obliga-
15 tus†vaſſallus ad adiuuandum , vel ſeruitium ei præſtandum,im-
mo abſolutus eſt interim a ſacramento fidelitatis , niſi ab eccle-
ſia,vel a Rege fuerit reſtitutus,& comprobatur hoc. xv. q.vj. nos
ſanctorum.& c.alius.& s̃.de pœniten.c. fi. & ſecundum iura au-
thentico habet archiepiſcopus poteſtatem concilium prouincia
le conuocandi , vt eccleſiaſticus ſtatus & ſacræ regulæ diligenter
cuſtodiantur,& ſic faciant ſtatuta ſua , & vt puniant quãcunque
perſonam circa prædicta delinquentem, vt in Authen. de ſanct.
epiſcopis.§.vt autem omnis eccleſiaſticus.colla.ix.quod & proba
tur.s̃.de accuſationib.ſicut olim . & idem probant aliæ leges in-
ductæ ſupra in ver.quid ſi hæres inſtituatur alias inſtitutus.& Lo
16 tharius Imperator conſtituit , vt ſeculares † iudices diſtringant
excommunicatos contumaces,vt in Lombarda.de decimis.l.de
decimis.& l.fi.& iij.Sed & ſi opponatur coram iudicibus ſecula-
ribus,admitti debet hæc exceptio , & remitti ad epiſcopum diffi-
nitio.ar.s̃.de ordi.cogn.tuam.quia quo ad talia ſacri canones etiã
ſecundum ſanctiones legitimas ſunt ſequendi in Authen. quo.
oportet epi.§.j.colla.v.no.s̃.ſecun.nup.c.pen.& fi. [Differri] con-
tra iura.s̃.de dolo & contu.finem. & c. venerabilis. C. de fide in-
ſtrumen.l.fi.ad fi.ff.ſi cer.pet.quidam æſtimauerunt[Laboribus]
quod vitandum eſt.s̃.de appellationibus.vt debitus[Proinde]ver
ſic.[Morbus]ideſt malum,ſiue peccatum,ſiue vitium,ſiue mali-
17 tia,†peccatum enim eſt morbus animæ.s̃.de pœniten.cum infir
mitas.ſi.s̃.de reſcriptis.ad hæc ſumus.s̃.de iuramento calum.cæ-
terum.ĵ.de appellationibus extra.legitima. §. j. [Communem]
ſcilicet inter omnes quaſi indifferenter[Irrepſit].i.latenter inua-
luit[Medelam].i.conſtitutionem generalem.s̃.de conſtitu.c.fin.
¶Si quis igitur]Tertia pars[Opponit] in quocunque iudicio ec-
cleſiaſtico , vel ſeculari in modum exceptionis,nam in ſeculari
in modum actionis opponi non poſſet[Speciem]vtrum ſit ma-
18 ior,vel minor,†& vtrum a iudice,vel a canone, & a quo lata ſit,
cum plures ſint,& diuerſæ defenſiones , ſiue replicationes com-
petant.arg.s̃.de libel.obla. ca.ij. & iij. & ideo ſequitur[Et nomen
excommunicatoris] & canonis,quia idem iuris eſt. Alias excõ-
municationis:quod vtrunque concludit. & ꝙ canon ſpecifican
dus ſit,habes ar.s̃.de ſimo.licet Heli.& de ſententia excommuni-
ca.quod in dubiis.& c.ſequen.& eſt ſimile , quod dicit lex in do-
lo.addens, ꝙ in tanto crimine non oportet vagari . ff. de dolo.ſi
ex dolo.§.fi.& l.ſequen.ff.de iniur.pretor edixit.reſpon.j. & arg.s̃.
de reſtitu.ſpoliato.extra.frequens.& de teſti. extra. ad hęc præſen-
tium.§.teſtes etiam.& ſequen.[Eam rem]alias excommunica-
tionem[Deferre] ideſt proponere debere,& non aliam [Notio-
nem]alias notitiam. id eſt in iudicium , in quo debet fieri fides.
19 [Infra octo]quaſi dicat claram,& manifeſtam.† hæc enim, quę
infra octo dies probari poteſt,notoria dicitur.ĵ.de ſententia excõ
munica.extra.ſolet.§.in prima. Ergo ſi non habeat probationes
paratas,taceat,etiam ſi epiſcopus ſit.vj.q.ij. ſi tantum.& cap.pla-
cuit.& ſecundum hoc intellige.s̃.de officio delega. prudentiam.
§.ſextam.Sed quare non dantur hic.xv. dies. ſicut & s̃.de reſtitu-
tione ſpoliator. extra. frequens.§.ſed ſi in ciuilibus ? Reſpon. De
ſpoliatione(de qua ibi loquitur)non conſueuit fieri inſtrumen-
tum,ſed de excommunicationis ſententia non ferenda a iudice
hodie, niſi in ſcriptis. ĵ. de ſententia excommunica. extra. cum
medicinalis . datur ergo in excommunicatione breuior termi-
nus,quia de ipſa facilius conſtare poteſt. ff.de pign. contrahitur
ad fi.& ideo probatur per literas. s̃. de probationibus.poſt ceſſio-
nem.Quare ergo non datur prolixior quo ad ſententiam cano-
nis,cum nec ibi fiat ſcriptura?Reſpon. Quia hæc duo ſimul iun-
guntur,& ſimul ab eodem,& ex eadem cauſa conſtituuntur, &
ideo quod de vno dicitur,neceſſe fuit, vt de altero intelligeretur.
s̃.de conſtitu.tranſlato.Nam nec in primo oportuiſſet conſtitue
re terminum tam prolixum.Sed quid ſi hoc opponitur in curia,
nunquid & ibi facienda erit probatio?Ita videtur arg. s̃.de priuil.
cum olim eſſemus.§.j.ver.quas ſub eo tenore.Vel dic, ꝙ de hoc
non eſt nobis quęrendum, quia ſuum conſilium ſufficit ſibi. s̃.
de ſententia excommunica.mulieres. §. j. & c.cum illorum.re-
ſpon.primo.verſi.fi.verum tamen eſt, quòd ibi dantur ſolũ octo
20 dies.Sed & ex cauſa, † & etiam ſine cauſa poſſet Papa terminũ
prolixiorem dare,& etiam abbreuiare. arg. ff. de re iudica. l.ij. &
in eo,quod legitur, & notatur. s̃. de dila.ca.j.Sed nunquid, quod
hic dicitur eſt regulariter intelligendum.ſcilicet ꝙ octo dies den
tur tantum ad probandum excommunicationem obiectam?Re
21 ſpon.†Immo diſtingui debet,vtrum proponatur in modum dila
toriæ vel peremptoriæ . Vbi enim in modum peremptoriæ pro-
ponitur,vt ſi dicatur electionem non tenere,quia ab excommu-
nicato,vel de excommunicato eſt celebrata , maius tempus da-
bo,vt s̃.de conſuetudi.cum dilectus.§.quia nobis.s̃.de elect.cum
inter.R.ſeniorem.§.fi.s̃.de æta.& qualitate.cum bonæ.iij.q.iiij.cõ
22 ſanguineorum.Sed cum†in modum dilatoriæ opponitur: tunc
abbreuiatur , vt hic . & ĵ. de ſententia excommunicatio. extra.
ſolet.§.prima s̃.de officio delega.prudẽtiam.§.ſexta. & eſt triplex
ratio diuerſitatis.Prima eſt,quia per dilatoriam magnum gene-
ratur præiudicium,vnde & in ea magis eſt ſubueniendum,vt pa
tet.C.de preci.Imperato.offe.l.quoties.Secunda:quia dilatoria ſę-
pius conſueuit opponi malitioſe,quam peremptoria , vt patet.s̃.
eo.reſpon.primo.s̃.de reſtitutione ſpoliato.extra . frequens. Ter-
tia,quia & ſi præſumasur, ꝙ peremptoria malitio ſe proponatur,
conſueuit

conſueuit tamen apponi pœna , ſi in probatione deficiat ſecun-
dũ conſuetudinẽ curię generalem, non ſic de dilatoria, & de hoc
notatur.ſupra,de dolo & contuma. finem.Quid ſi per iudicem,
23 vel per malitiam † aduerſarij ſtetit , quòd excipiens non potuit
probare exceptionem hanc infra octo dies?Reſpon. Dicunt qui-
dam quod nihilominus procedetur , vt hic.Tu dicas, quòd ſub-
ueniendum eſt,& iterum dilatio erit danda.arg.ff.de iudica. l. ij.
& in Authen.de his qui ingre. ad appella. §. quia enim & præce-
den.colla.v. infra de re iudica. cum Bertholdus. §. poſt modum.
infra de appellationibus : ex ratione. [Minime computato.] ſic.
ſupra de reſtitutione ſpoliato. extra. frequens. §. ſed cum ciuili-
bus . & ff. ſi quis cautioni.l. j. Aliud in decem diebus , qui dãtur
ad appellandum, in quibus computatur mora probationis ſen-
tentiæ.ſupra de ſentẽtia.& re iudica.quod ad conſultationem. &
idem erat ſecundum vetera iura. ff.quando appellan. ſit.l.j. §. bi-
duum.& §.fi.ij.q.vj.biduum.& ca.propter ſuperfluam.4.q.5.quis-
24 quis. Sed nunquid in † octaua die poterit hoc probari , cum hic
dicat infra? Sic.Nam & maritus infra lx.dies debet accuſare.ff.de
adulte.miles.§.lx.& l.is cuius.§.ex ſenatu.& tamen in ſexageſima
die admittitur.ff.de adulte.l.pater . §.lx. Sic & bonorũ poſſeſſio.ĵ.
diem centeſimum peti poteſt, & in die centeſimo admittitur pe
tens.ff.de ſucceſſorio edict.l.j.§. quod dicimus. Simile. ff. de verb.
obliga.qui ante calendas.[Apertiſſimis] .i.indubitatis & claris.C.
de proba.l.fina.ij.queſtio.viiij.quisquis.[Documentis] .i.teſtibus,
vel inſtrumentis. ſupra de teſti.cogen.peruenit.j.quam exceptio-
nem ſic oppoſitam ſi non probauerit aliquo modo , vel aperte,
vt ipræmiſit.[Iudex] quaſi interloquendo,quòd nõ obſtãte illa ex
ceptione,quæ probata non eſt,in principali debet procedere. Sed
25 quid ſi & iudici hæc † exceptio opponatur ſic.Domine coram vo
bis non teneor reſpondere,vel aliquid probare,quia eſtis excom-
municatus tali excommunicatione , quis cognoſcet de hac ex-
ceptione?Ordinarius ſuperior, ſi proximus ſit, quia reus excipen
do actor factus eſt.ff.de excep.l.j.ergo ſequatur forum rei . ſupra
de foro comperẽ.cum ſit generale. Alioquin cum in hoc articu-
lo iudex merito ſit ſuſpectus.arg.C. de offi.aſſeſſo.nemo.ſupra de
offi.delega.ſuſpicionis. ad arbitros recurratur,vt ibi.& infra de ap
pel.extra. legitima. igitur ſi hoc obijcitur iudici a ſede apoſtolica
delegato,arbitri eligendi ſunt, ſicut & ſi recuſaretur , vt ibi , quia
eadem eſt ratio , & idem ius cenſeri debet , cum neque aliter va
leat iuriſdictio expediri,vt notatur.infra de appella.extra legitima.
ſuper verbo,ſecundum formam iuris. [In cauſa] &c. [Reum].i.
excipiẽtem,& in probatione deficientem.ſupra.de dolo & contu.
finem.[Actor]originaliter vel occaſionaliter .[Diebus illis.]a tẽ-
pore,quo propoſita fuit exceptio , quouſque procedatur in princi
pali,quia tantum fuit impeditus , ſupra de procuratoribus.audi-
tis.& de dolo & contu.cum dilecti.in fi. [Docuerit.] proprio iu-
ramento,vt notatur ſupra de elect.extra.ſtatuimus. §. adijcientes
[Præhabita.]per iudicem.[Taxatione]congrua,& veriſimi i con
ſiderata qualitate perſonę & familię ſupra de procurato.cum pro
cauſa delicata non nimis,neque. luxurioſa.ſiue ſuperflua.ff.de pi
gnor.acti.ſi ſeruos pignoratos.in fine.& ff.de dam.infect.ex dãni
[Condemnans] niſi errore probabili excuſetur, infra de ſenten.
excommunica. ſacro. §. ij. & penulti. ¶Si vero poſt modum] 3.
pars.[Iudicij.]per diffinitiuam ſententiam non finiti,vt ſequitur,
26 & non triennij quæ nõ † habet locum in foro canonico,vt ſupra
de iudi.venerabilis.Et eſt ratio,quia cum in eo ante diffinitiuam
ſententiam appellatio indifferenter ex cauſa probabili admitta-
tur , & ſic ipſa inſtantia iudicij, vltra triennium differatur , non
poteſt ibi locum habere lex.C.de iudi.properandum.ſed in ciuili
tantum in quo regulariter ante diffinitiuam ſententiam neque-
unt appellare. infra de appellationibus.ſuper eo. ij. [De eadem]
iam propoſita.ſic ff.de edẽ.argentarius.vel alia de nouo ſibi exor-
ta.ſupra,eo.paſtoralis.[Areo.]originaliter:ſed actore excipiendo.
ff.de exceptio.l.j.ff.de probationibus.in exceptionibus. [Et probe-
tur.]infra viij dies.vt ſupra,[His.] ſcilicet actis omnibus. [Præceſ-
ſerunt.] probationem factam.Per hunc ergo & ſequentem. §.a-
perte noſtra opinio comprobatur.de qua notatur in Summa de
procurato. §. quis dari. verſicu. is vero . hic autem aliquid aliud
ſuppleri oportet ſecundum quoſdam, quod non placet , vt pa-
tet in ſequen.glo. [In ſuo robore.] quod habuerunt,& habent ,
27 & habebunt,non obſtante, quod cum excommunicato†actum
eſt , etiam ſi publice erat excommunicatus, dommodo non
potuerit fides fieri , quia quo ad hunc iudicem coram quo
actum eſt , & quo ad id quod actum eſt, etiam ſi poſtea de ex-
communicatione hac fiat fides , omnino occultus reputatur,&
hoc eſt verum quantum ad actorem,vel reum excommunica-
tum,ſecus in iudice,qui ſi publice excommunicatus ſit, non va-
let ſententia ipſius,ſi poſtea detegatur excommunicatus.s̃.de ſen
ten.& re iudica.ad probandum. Et eſt ratio quare aliud eſt in iu-
dice,quam in partibus:quia iuriſdictio non cadit in excommu-
nicatum,& ſic ſententia talis nulla eſt,cum nullam habeat iuriſ
dictionem,nec tenet ſcripta,quia nec aliter valet.ij.q.j.in primis:
quia ex quo damnatus eſt auctor, damnata eſt eius ſcriptura.ſu-
pra de hæreticis.fraternitatis.& ca.excommunicamus.§.creden-
28 tes.Secus in partibus , quibus † poteſt imputari,ſi non obiiciant
excommunicationem . Si autem reus obiicit , & probet,repelli-
tur,& reus a proceſſu iudicii abſoluitur, ſed non ab eo,quod pe-
tebatur ff.de iudic.l.non idcirco.§.cum poſtea.ſecundum domi
num noſtrum Non placent ſupradicta. vt patet in his, quæ no.
ſupra eo.ſuper verbo,a ciuilibus . & dic , vt ibi : nam idem potes
probare & de actore,quia litis conteſtatio non fit ſine libello , vt
ſupra de libel.obla. ca.j. ergo ex quo damnatus eſt auctor libelli,
damnatus eſt libellus,& ſic litis conteſtatio,ſic & proceſſus ſupra
de lit.non conteſta. ca.vnico.Dicas ergo,quòd idem eſt in iudi-
ce actore,& reo,vt patet in his,quæ not.s̃.eo.§.fin.& quòd ſenten
tia occulti excommunicati teneat , & non publici . ff.de officio
præto.l.j.Et hoc eſt verum ſalua ſententia excommunicationis,
quam puto nullam , ex quo ab excommunicato lata eſt quan-
tumcunque occulto, dummodo poſtea detegatur . Et eſt ra-
tio,quia cum ſit extra communionem eccleſiæ non poteſt habe
re hanc poteſtatem. xxiiij.quæſtio.j.audiuimus . & cap.ex parte.
[Prouiſo.]verſicu.[Quòd vltra duas .]ſimile ſupra de procura-
toribus. cap.j. & de teſti. licet dilectus . ſupra de appellationibus.
ſua nobis . ff.de dila. l. fin. [Hæc .]ſcilicet excommunicationis
29 exceptio in genere , non dico hoc † proponi bis , quia ſic con-
tradiceret , quod ſequitur , vel euidens, & prompta . Vel dic,
hoc in genere cum dilatione, niſi noua &c. vel hoc etiam in
ſpecie , niſi euidens &c. ſine dilatione. vt infra notatur.[Noua]
ideſt de nouo promulgata , & ſic de nouo orta fuit ſupra de
officio delega.inſinuante.[Emerſerit.]in quo caſu adhuc bis ad-
mittetur ad probandum , non tertio,vt ſupra,quia eadem ratio,
ergo idem ius,niſi videretur iudici hoc malitioſe proponi. ſupra
de dolo & contu.finem.[Vel euidens & prompta]ita quòd non
petat dilationem aliam,ſed habeat probationes paratas.ita quòd
dicere poſſit, hodie conſtet, hodie agamus. ff.vt in poſſeſ. lega.ſi
is a quo.reſpon.j.ff. ad exhiben. l. ij. §. ibidem. ſupra de reſtitutio-
ne ſpoliato.literas.§.præterea . & de reſti.veniens.ij.§.j. [Superue-
nerit.]de quibus,ſi neceſſe fuerit, fidem faciat iuramento ſupra
eo.paſtoralis.Vel dic,quòd hoc non eſt neceſſe. ex quo probatio-
nem offert ſupra eo.exceptionem . [Antiqua]iam bis propoſita
diximus.ſupra quòd hæc exceptio iterum poteſt opponi duran-
te iudicio,& ſic videtur a contrario , quòd ſententia lata opponi
non poſſit,ideo ſequitur.¶Sed.]quinta pars,ſubaudi,non ita eſt,
immo.[Et ſi poſt rem iudicatam]ideſt diffinitiuam ſententiam
[Talis]ſcilicet excommunicationis. [Proponatur.]ſubaudi dici-
mus , quòd admittatur.[Executionem]&c.Eſt ergo hic expreſ-
30 ſum argumentum , quòd † executor merus admittere debet ex-
ceptionem excommunicationis , alias appellari poteſt, vt hic.&
xj.quæſtio.iij.cum excommunicato.Secundo poteſt opponi co-
ram eo , quòd nouatio facta eſt ff. de re iudica.l. iiij.§.ſi ex con-
ueutione. Tertio , quòd facta eſt tranſactio poſt ſententiam. ar-
gu.ff.de in ius vocan.neque . §.j. Quarto , quòd ſententia lata eſt
per falſos teſtes,vel falſa inſtrumenta.C.de procurato.licet.ſupra
de probationibus.licet.§.penult.ſupra de cri.fal. ſuper eo. Quin-
to,quòd male interpretatur ſententiam . ff. de appellationi . ab
executore. Sexto , quòd aliquid doloſe facit . ff. de nego. geſt.l.
ij.§.ſi executor.Septimo,quòd excedit formam ſibi commiſſam
ſupra de ſententia & re iudica. quod ad conſultationem . in fi.
& ſupra de officio ordina. irrefragabili . §. vt autam . Octauo:
quia per doloſam allegationem obtinuit , vel is , contra quem
lata eſt ſententia , iuſto impedimento detentus fuit ff. de iu-
di.l.ſi prætor. §.fin.alias eſt.l.ſi per dolum . ſupra de ſententia &
re iudica. cum Bertholdus . §. poſtmodum . Nono admittitur
generaliter alia , ſi qua occurrit rationabilis exceptio, vt patet
in eo , quod legitur, & notatur ſupra de clerico excommuni-
ca.miniſtran. illud . reſpon. j.verſicu. j. Has exceptiones admit-
31 tere † debet iudex , alias executor quantumcunque expreſſà
ſcribatur ſupra de officio delega.ex parte . ij. & hoc ſummarie
examinabit . ff. de re iudica. diuus . ff. de cuſto. & exhib. diuus.
ff. de iudic. prætor. ſed non pronunciabit ſupra de officio de-
lega. paſtoralis . §. quia vero , immo remittet partes ad dele-
gantem , qui hoc determinet, ex quo eſt verus executor, &
ſic intellige. xxv. quæſtio. ij. §. & ſi non cognitio. infra de ſen-
ten.& re iudica. de cætero . C. de exceptio. rei iudica. ſi vt pro-
ponis. quod dic , vt plene notatur ſupra de re iudica. quod ad
32 conſultationem.§.fin.Quòd ſi mixtus † ſit executor , nedum ſu-
pradictas exceptiones,ſed & quãlibet aliam rationabilem admit-
tet,& examinabit,quinimmo & determinauit.C. ſi ex fal.inſtru.
l.fina.ſupra de ętate & qualitate . accepimus . ſupra de reſcriptis.
contingit. ſupra de offi. delega. ex parte. ij. & de hoc notatur in
Summa de officio delega. §.quæ delegari.verſicu.finis. & ſequen.
[Impediat].i.retradet, vel differat,alias impediet. [Non minus.]
ſupple.niſi excommunicatio notoria eſſet.& ſi non corrigitur con
trarius ſenſus. ſupra de ſententia & re iudica.ad probandum. s̃.
eo.exceptionem. & ideo ſtatim ſequitur,eo tamen ſaluo & c. Vel
dic,vt ſupra notatur reſpon.primo. ſuper verbo , excluduntur ſed

hoc magis placet,vt patet in ſequen.glo.[Obtinebit]quam obti-
neret, ſi tempore ſententiæ non eſſet excommunicatus, ex quo
occultus erat, nam ſi eſſet publicus ideſt notorius, non valeret
ſententia neque proceſſus,vt probatur a contrario ſenſu.ſupra de
ſententia & re iudica.ad probandum. ſupra eo.exceptionem.ſu-
pra de procuratoribus.ca.fina. & ſic poteſt intelligi.ff.de iudiciis,
non idcirco.§.ſi quis poſtea.cui contrario ſecũdum gloſſam alio
rum ſufficienter reſponderi non poteſt.hoc expreſſius probatur
ſupra de reſcriptis extra.ipſo iure.ſed pauci habẽt.Et vt ſcias hunc
verum eſſe intellectum ſtatim ſequitur. ¶ Eo tamen ſaluo]&c.
vj.pars.quaſi dicat omnia ſuperiora intelligas in excommunica-
to occulto, nam ſi publicus eſſet,nullus eſſet proceſſus, vt ſupra
eo.exceptionem. ideo ſubaudi. infra[Publice.] non valeat pro-
33 ceſſus † habitus cum eodem in his quæ tanquam actor egit, &
pro ipſo faciunt. Secus ſi reus eſſet in cauſam abſolutionis. arg,
ſupra eo.cum inter priorem. in fine. Et eſt ratio, quare non va-
let proceſſus in fauorem ipſius, quia odioſus eſt, & in pœnam
delicti ſui & contumaciæ hoc dicimus tenendum eſſe, reo au-
tem non debet obeſſe delictum ſuum. arg. C. de inoffic. teſta.ſi
quis in ſuo cui nec debet obeſſe taciturnitas, quia non habebat
probationes paratas.ij.q.vij.plerunque.Caueat tamen, quòd hoc
proteſtetur, ne videatur doloſe facere.ſupra eo exceptionem. &
ca. paſtoralis. Et eſt ratio quadruplex, de qua dixit in principio,
nam omnes dicimus excommunicatum vitandum, & ideo,
ſi diceremus,quòd valeret id quod facimus cum publico excom
municato, ſcandalizarentur inde homines, penes quos eſt
publicatus, & minus timerent cenſuram, ſed per hunc intelle-
ctum inducentur ad reuerendum cenſuram eccleſiaſticam &
abſolutionem citius impetrandam videntes, quòd ex quo ali-
quis eſt excommunicatus, & publicatus in vna eccleſia excom-
municatus intelligitur apud omnes,quod eſſe debet.iij. quæſtio.iij.
omnes quos.& ca.præceden. iiij.quæſtio. v.quiſquis. xj. quæſtio.
iij.ca.ij.& iii.ſupra de ſenten. excommunica.officio. ſicque obe-
dientia prodeſt humilibus, & contemptus obeſt contumaci-
bus,& elatis.ſupra de poſtula.prælato.cap j.§.ne igitur In occultis
autem hoc non imminet periculum,de quo nec eccleſia iudica
re debet.ſupra de ſimonia.ſicut tuis.in fi.ſupra de cohabita. cleri-
corum & mulie.veſtra.Procedet tamen iudex, quamuis dicatur
excommunicatus publicus, ex quo non poteſt fieri fides.[Et ſi
hoc iudex nouerit.]puta,quia audiuit fieri ſolemniter in eccleſia
denunciationem,vel quia ei fides fit probatione oblata, & para-
ta quandocunque ideſt ante ſententiam,vel poſt,etiam ſi execu-
tioni mandata ſit ſententia, ex quo excommunicatus notorius
erat,vt infra no.ſecus in occulto.vt ſupra.§.j.Hoc intelligas, niſi
pars rei abſtineat, alias ſuſtineat,vel appellet. ſecundum ea quæ
notantur. ſupra eo.ſuper verbo, excluduntur. ad fi.[Et ſi de hoc
reus non excipiat.[timens condemnationem expenſarum, &
ideo non in formam exceptionis,ſed proteſtationis tantum hoc
34 proponat,vel etiam omnino ſileat. [Iudex]&c.ſcilicet in illo ca-
ſu,quando audiuit denunciationem, & alio poſt probationem.
[Actorem.]non reum, nam ille poteſt defendere ſe, ſupra eo.
cum inter priorem.& de iud.intelleximus.[Ex officio ſuo]etiam
ſi nihil opponatur,vt dictum eſt, cũ hic vertatur periculum ani-
mæ.ſupra eo.exceptionem. ſupra de elec. cum nobis olim.§.pe-
nulti.[Repellere.]ſi adhuc durat iudicium, & ſi iam lata ſit ſen-
tentia, abſtinere ab executione, & ſi executum fuerit id etiam
reuocare.[Non poſtponat.]vt chriſtiani timentes ſaltem incom
modum temporale, ex quo denuntiati ſunt per eccleſiam circa
abſolutionem petendam, nec dormiant, nec dormitent, quod
multi faciunt,ſupra de conceſſio. præben. quia diuerſitatem. ſu-
pra de pœnis.ca.fi.

¶ De ſententia & re iudi-
cata. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Tribunal quid ſit,& quot modis dicitur.& nu.2.*
3 *Reus dicatur a reatu quando conuincitur,a re uero quando non.*
4 *Iudex æternus non erat.*
5 *Prudens quæ facere debeat.*
6 *Inimicus non poteſt eſſe teſtis,vel iudex.*
7 *Iudicium peruertitur odio ſuorum, timore, & præmio,& quandoque igno-
rantia.& nu.13.*
8 *Iudicare qui recte vult ſtateram debet habere in manu.*
9 *Iudices ſicut iudicabunt ita a Deo iudicabuntur.*
10 *Iudex qui male iudicauit, quam pœnam innuerrit, & numero.15.
& 17.*
11 *Iudex debet iudicare ſecundum conſcientiam iuris.*
12 *Iudex nec in arbitrarijs plus debet facere vni,quam alij.*
14 *Beneficio an ſit priuatus,qui eſt priuatus officio.*
16 *Pœnæ ſpecies non extanditur de una ad aliam.*
18 *Delinquens in pluribus,& plures offendens grauius punitur.*

C A P. P R I M V M.

CVm ęterni. Moneantur omnes iu-
dices, vt in omnibus
proceſſibus ſuis, maxime in concipiendis
ſententiis omni remoto odio, fauore, timo-
re, & præmio, ad ſolum Deum oculos di-
rigentes ſecundum ius & conſcientiam non
differant iudicare.Quòd ſi in grauamen par-
tis alterius contra conſcientiam,& iuſtitiam aliquid fecerint per
gratiam, vel ſordes, ſciant ſe ab executione officij ſuſpenſos
per annum integrum ipſo iure, in æſtimationem litis con-
demnandi nihilominus parti læſæ. Sciant etiam, quòd ſi ſuſpe-
nſione huiuſmodi durante diuinis ſe ingeſſerint, irregularita-
tem incurrent, circa quam non poterit quis cum ipſis citra
ſedem apoſtolicam diſpenſare. Nec per hoc intendit domi-
nus Papa contra tales pœnalem conſtitutionem promulga-
tam reuocare. [ęterni]ideſt Dei viui. ſupra de Summa Tri-
1 nita. capitulo primo.[Tribunal]ideſt locus, in quo ius reddi-
tur, ſiue in quo iudex pro tribunali ſedet, qui ſic appellatur
quoad magnos iudices, qui maiores cauſas habent determi-
nare. ff. de iudi.l.j. C.vbi & apud quem.l.fin. poſt principium.
Vocatur & auditorium quoad Imperatorem,& cõſiſtorium quo
ad Papam.ff.de minori.§.denique.& ſequen.& ſupra, de
reſtitutio. in integr. tum ex literis. §.j.verſicu.& ſecundum.&
quo ad alios maiores iudices. ff. de re iudica. contra pupil-
lum.§.is quis. Ideo & dicitur conſiſtorium, ſiue auditorium.
infra de appellationibus. extra. Romana. reſpond. j. Dicitur,
& prætorium, ſiue ius, tracta ſignificatione ab eo, quod
2 fit in eo, quod fit. ff.de iuſtit.& iur. l. penultim. † Appellatur
etiam forus infra de verbor.ſignificatio. forus & poteſt is lo-
cus appellari forum, quando comprehendit terminos iuriſ-
dictionis commiſſę cuilibet iudici ordinario, non ſolum cui
prouincia commiſſa eſt. ff. de officio præſid.l. j. ij.& iij. ſupra
de officio lega. nouit. ſed & ciuitas ſola, vel caſtrum. ff. de ver
bor.ſignifi.pupillus.§.territorium.vnde & dicitur,quòd actor ſe-
quitur forum rei. ſupra de for. competen.cum ſit generale, &
iſto reſpectu tota vna diœceſis vnum dicitur territorium. xvj.
quæſtion. 6. omnes Baſilicæ. Sic videtur, quòd quodlibet ca-
ſtrum ad vnum ſolum dominum inſolidum pertinens vnam
prouinciam faciat, vt ſic ſi extraneus ibi deliquerit, ibi ſit re-
mittendus, dumtamen iudex merum imperium habeat, &
exigat hoc delictum.C.vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouin-
cia.iii. quæſtio. vj.capitul.j. 6.quęſtio. iij.placuit.quod de diœceſi
expeditum eſt ſupra de foro competenti. poſtulaſti. ſupra de
raptoribus. capitu.j.arg ad hoc.ſupra de verbor. ſignificatio.cum
3 in partibus. §.fin. de iuriſdictio. omn. iudic.l. fina. † Hic autem
ponitur tribunal pro iudicio Dei, & appellatur tribunal per
excellentiam, quia iudex ſuper omnes eſt, & omnes iudica-
bit, vt patet, infra de pœniten. cum ex eo.§.j.verſicu. quoniam,
4 vt ait Apoſtolus.[Reum] † a reatu, id eſt culpabilem. de tali
dicitur non ſtatim, qui accuſatur reus eſt, ſed qui conuinci-
tur criminoſus. xv. quęſtion. fina. cap. finali. Alias dicitur reus
non a reatu, ſed a re omnis, ſcilicet, a quo quid petitur ſupra
de verbor. ſignificatio.forus. §. in omni. verſicu. reus.[Iniuſte
iudex.]humanus & malus, nec enim eſt iudex, ſupple bonus,
ſi non eſt in eo iuſtitia. ſupra de verbor.ſignificatione. forus.§.
5 in omni. verſicu.iudex. & ſequen.[Condemnat] quia † iudex
ęternus non erat, nec errorem humani iudicis approbat, vt
patet ſupra de ſenten. excommunicatio. a nobis. ij. §.j. & ideo
plerunque homo in mundo iſto iudicatus, ab inferiori iudice
accipit ſententiam, a ſuperiore vero coronam. xj. quęſtion.iij.
& ſi ad tempus.[Propheta]Dauid. nec damnabit, ſcilicet do-
minus noſter Ieſus Chriſtus.[Eum cum iudicabitur illi] ideſt
contra illum, vel cum iudicium fiet de illo, & ſunt eadem ver-
ba. xxiiij. quæſtion.iij. non in perpetuum.[Caueant]ideſt ante
tempus prouideant.[Eccleſiaſtici.] non ergo ligant ſeculares,
quia nec pœna infra poſita ipſos tenere poſſet, cum officio
ordinis careant.[Iudices.]ordinarij, ſiue delegati quicunque
ſint illi, ex quo ad ipſos pertinet iudicare, vel aliquid in iudi-
cio agere, exceptis epiſcopis & ſuperioribus, vt notatur infra
eo. §. ſi quis autem.[Prudenter.]in proferendo, vel conſide-
rando tempus præſens, & præteritum, & futurum. Seneca.
6 Si vero prudens es † animus tuus tribus diſpenſetur tempori-
bus, præſentia ordina, futura prouide, vel præcaue, præterita
recordare.l.di.ponderet.nam exempla præſentia cauere nos prę
monent in futurum. 82.diſtinct. plurimos. ante fi.[Vt in cauſa-
rum

rum.]verſic.[Proceſſibus.]quibuscunque. ſupra de proba. quo-
niam contra falſam.[Nihil.]verſic.[Odium.]priuatum. ſupra
6 de teſti. quoties. §. vnico. ideo † inimicus non debet eſſe te-
ſtis,alias iudex.iij.quæſtio. v. quia ſuſpecti, ita enim impedit ani-
mum, ne poſſit cernere vtrum & ideo peruertit iudicium. xj.
7 q.iij.ira.[Vel fauor.]ſecundum quod † peruertit iudicium.xj.quę
ſtio.iij.quicunque.[Timor.]verſicu.& hoc eſt tertium peruertens
iudicium.xj.q.iij.quiſquis.[Exulet]ſi.ſupra in prohæmio.ver. ſed
effrenata.[Præmium.]verſi.[Vel]alias aut.& eſt hoc quartum iu
dicium peruertens.xj.q. iij. non licet.ſ̃.de vita & honeſtate cleri-
co.cum ab omni.[Expectatio.]conuentionalis,vel tanta,quæ ip
ſum iudicem nouerit ad male iudicandum.ſic. xj.q.iij.qui recte.
Hæc enim quatuor ſupradicta, & teſtes, & iudicem corumpere
conſueuerunt.xj.q.iij.quatuor. & §.ſi ergo.& de teſtibus.quoties
& ca.licet ex quadam.§.fi.verſicu. j. Sed & ſecundum Hugonem
cardi.adde quintũ, ſcilicet ignorantiam ſupra de tempo. ordina.
vel non eſt compos.Et ſextum, ſcilicet negligentiam, ſupra de
homicidio.extra pro humani.§.j. vbi de hoc.[Sed ſtateram.]qui
8 † enim recte iudicat,ſtateram in manu portat,nũc rigorem exer
cens, nũc miſericordiam temperans xlv.di. omnis qui.& ca.diſ
ciplina.& c.ſunt nãque.ita magnum,vt paruum,ex quo diffinire
pronunciat iudicans, nec declinãs ad dexteram,vel ad ſiniſtram.
ſupra de iudi.nouit.§.j.ver.cęterum. licet in coertionibus facien
dis dignitatibus, deferendum ſi.ſupra de offi.de lega.ſane quia.&
ca.paſtoralis.& ſic intellige. ſupra de iudi.nouit.§.j.ver.ſed forſan
vnde dominus Bertrandus epiſcopus Graſſenen.non in perſonis
accepetio iuris habetur, verum deferri ſibi quis virtute meretur.
[Lances] verſi.[æquo]. i.iuſto pondere, ſiue iudicio in toto pro
ceſſu per ipſum habito,ſic ſeruato. [Vt in omnibus] ver.[Agen-
da.]in principio, medio,& fine.ff.ſi quis ius dicen. non obtemp.
l.j.ſupra de offi.de lega.ſuper quęſtionum.§.intentionis.[Præſer-
tim]ver.maxime.[Cõcipiẽdis].j.dictãdis quo ad informationẽ
mi.& ſcribendis oĩbus,quæ corã ipſo,ſiue ĩ ipso iudicio acta ſunt
diligenter cõſideratis.ſupra de teſti.in noſtra.ff.de teſti.curent.ſ̃.de
renuncia.in præſentia.[Ferendus.]quo ad probationem.[Solum.
9 Deum.[a quo,ſicut iudicabunt, † & ipſi iudicabũtur C. de iudi.
rem non nouam.[Illius].ſ.Moyſi.[Eius] ſcilicet domini Dei.[Iu
dicare.]ſic.xj.q.iij.ſummopere.¶ Si quis autem] ii.pars.[Ordina-
rius.] exceptis epiſcopis & ſuperioribus, qui & ſi circa hæc deli-
querint,peccat tanquam maiores grauius, quam alij, ſupra de
tranſla.epiſco.inter corporalia.§.fi.& ix.q.iij.aliorum. tamen pœ-
nam ſuſpenſionis, de qua hic ſequitur,non incurrunt.vt ĩ.de ſen
ten.excommunica.extra.periculoſum.[Prodigus.] ſic.infra de ac
cuſationibus.ca. prælatorum.& ideo crudelis eſt.xij. q. j. nolo. Et
10 hæc eſt prima pęna,quam † incurrit is, qui taliter profert ſentẽtiã,
ſiue inique procedit ex certa ſcientia.C.de pe.iudi.qui male.iudi-
ca.l.fi.[Perſecutor.]ſecunda pęna,quia indignum ſe reddit,hono
re,quo fungitur,vnde & tales ſunt priuandi cingulo, & alias pœ-
nas multiplices patiuntur,in Authen.vt iudi. ſine quoquo ſuffra.
§.ſic igitur.& §.neceſſitatem.& §.ſi quis autem. colla.ii.& vt liti-
gan. iurent.§.ſi quis autem & §.hoc quoque.coll.9.[Contra con
ſcientiam] verſi.q.d.non patitur hanc pęnam, & ſi contra con-
ſcientiam iudicet,dumtamen ſecundum iuſtitiam,nec enim de
bet ſequi conſcientiam humanam, ſed iudicialem, quam debet
11 ex allegatis,& probatis,& ſcriptis iuribus informare, † & ſic ſecũ-
dum conſcientiam iuris iudicare, ſic intellige.ff.de arbi. quid ta
men.§.dicere.alias eſt. l. & incipit qualẽ.in Authen.iuſiuran. qđ
præſta.ab his.ver.& equus.col.iij.& de hoc no.ſ̃.de ꝯſti.c.j.ſup ver
bo,ſuo ſenſu.& de poſtula.præla. bonę.j.[Grauamẽ.] hoc eſt ter-
tium,quod requiritur ad hoc, vt pęna ſequens inflicta intelligi-
tur,quia iam duo præmiſit.[Alterius.]Caueat ergo, ne etiã in
12 arbitrarijs † nimis fauẽs parti alteri exiſtat,& alteri grauoſus.ar.in
his quæ.no.ſ̃.de offi.dele.conſul uit.[In iudicio.]Nunquid idẽ
in arbitrio? Non puto.ar.de pęni.diſt.j.pœnę. ff. de pœnis. ſi præ-
ſes.& l.interpretatione. hoc ſi ſit arbiter compromiſſarius, ſecus
ſi ſuccedit in loco delegati,vel ordinarij,vt no.infra de appe.extra.
cordi.ſuper verbo,fauorem.Et idem,ſi omittat,quod facere debe
ret,vt ibi not.[Fecerit] ſcilicet iudex Quid de auditore, vel mero
executore? Nec in his hanc literam puto locum habere. ſupra de
of.deleg. ſuper quęſtionum. §.j. & verum [Per gratiam.] hoc eſt
quartum, quod requiritur ad hoc, vt pœna ſequens locum ha-
13 beat,vt ſcilicet per gratiam † vel ſordes.i.prece, vel pretio,timore,
vel odio, iudex corruptus ſit vt ff.de iudi.l.ſi filius.C.de pęna iud.
qui male iudi.l.fi.& ideo de his quatuor facit ſuperius mentionẽ
[Ab executione]ver.& eſt hęc.tertia pœna.[Officii.]ſcilicet diui
14 ni & eccleſiaſtici.Quid ergo de beneficio † nunquid percipit ip-
ſum interim? Si ratione officij competat, videtur, ꝙ non.arg.ſ̃.
de cleri.coniugatis.diuerſis.& ca.Ioannes. ſupra de pręben.cum
ſecundum.ſupra de ęta.& qualita.ca.j.& c.cum bonę.ſupra de ap
pella.ca.paſtoralis.Sed cõtrarium eſt tenendum in caſu iſto,quia
pœnę non ſunt exaſperandę, & ſi hoc voluiſſet, bene dixiſſet
dominus papa.ar.ſupra de deci.ad audientiam. Alia eſt enim ſu-
ſpenſio beneficij, alia officij, nec vna includit reliquam,vt patet
hic,& ſupra de elec.extra.ſtatuimus.§.qui vero.& alia ad ingreſ-
ſum eccleſię.infra de ſenten.excommunica.cum medicinalis.§.
qui vero.hoc vbi a canone lata eſt ſnĩa. Si vero ab hoĩe,tũc forſã
prima iura locũ hñt.ar.ſ̃.e.aplicę. vbi de hoc.ſm hoc ĩtellige,qđ
no.in Sũma.de ver.ſig.§.fi.verſi.j.& ſequẽ.[Ad eſtimationẽ litis.]
15 Hæc eſt.iiij.pœna.† nam talis facit litem ſuam, & ideo intantũ
debet condemnari parti læſæ,quantum petebatur,vel eius veram
æſtimationem. ff.de iudi.l.ſi filius.C.de pe.iudi. qui male iudica.l.
fi.¶ Sciturus]iii.pars. ſcilicet iudex ſuſpenſus ab officio vt ſupra.
[Durte]ſcilicet infra prędictum annum ccclxvj. dierum,ſi in an
num incidat biſſextilem. arg.ff.de mino.l.j.§.minorem. & ff.de
verbo.ſignifi. cum biſſextus. licet aliqui dicant contra argu. ff.de
ſtatuliber.l.iiij.§.Stichus.ſed certè hoc fauorabile eſt, vt quando
de dubio animæ quæritur, quod ei tutius eſt,æſtimemus,vt infra
de ſponſa.iuuenis.& cenſura eccleſiaſtica fauorabilis eſt,quia me
dicinalis.ĩ.de ſenten.excommunica.cum medicinalis.ij. q.j.mul
ti.xxiiij.quæſtio. iij.corripiantur. cuius nomine ſuſpenſio conti-
netur. ſ̃.de uerbo. ſignifica.quærenti. & hac ratione conſiderata
fit lata interpretatio in excommunicatione. ſ̃.de ſenten.excom-
munica.ſi quem & in dubio eſt pro ipſa interpretatio. ſ̃de cleri.
excommuni.mi.illud.§.licet.ſ̃.de ſenten.excommu.ſi vero. ij.&
c.cum deſideres. §.ſedem. & tamen non eſt maior pœna in ec-
cleſia Dei.xxiiii.quæſtio.iij.corripiantur. & ſic intellige quod no.
16 ſupra ſuper verbo, iudicum. & ſequen. Nec † vnam ſpeciem ad
aliam extendimus, vt no.ſupra ſuper verbo,officii. Et eſt ratio:
quia ſententia inter alia,& inter alias perſonas,& in alio iudicio,
& alio modo lata &c. vt ſupra de fide inſtrumen. inter dilectos.
§ inſtrumentum.verſi.porro.& ſequen.& ſupra de offi. ordi.dile-
ctus. §. penul.[Ingeſſerit]ideſt ſe immiſcuerit voluntarie, ſicut
prius.ſic.ſ̃.de cleric.excommunica.mini.illud.§.illud.[Diuinis.]
ſcilicet officiis, & non dicit beneficiis.[Irregularitatis.]ſic.infra
de ſenten.excommunica.cum medicinalis.§. fi.[Inuoluet.]alias
inuoluit, ſi in officio ſuo ideſt ordine dicat etiam matutinum,
vel veſperam ſolenniter in eccleſia, ſicut ante. xj. quæſtio. iij.ſi
quis epiſcopo in concilio. Nec habet in hoc caſu locum moni-
tio,de qua no.ſ̃.de cleri.excõmunica.mi.clerici autem.[A qua].
verſi.ſcilicet irregularitate, vel a quo ſcilicet laqueo.[Per ſum-
mum]quia iſte eſt de caſibus ſibi ſpecialiter reſeruatis. ſupra dę
ſenten.excommunica.cum illorum. xj. quæſtio.iij.ſi quis epiſco-
pus damnatus. & ſequen.& ſic ſeruat curia de corpore vitiatis,
& illegitime natis,& pœnitentibus, & bigamis.ſecundum.do.n.
ſupra de corpore vitia.ca.j.ſupra de bigamis.c.i.& ij.& iij.l.diſtin.
qui in aliquo. Sunt & alii plures caſus, quos no.ſupra de officio
lega.officii.[Saluis.]verſi.[Aliis.]de quibus not.primam, ſupra
eo.ſuper verbo, prodigus.ſecundam.ſuper verbo,perſecutor.ter-
tiam ſuper verbo,ab executione. quartam ſuper verbo, ad æſti-
17 mationem.Eſt & quinta],quia † damnatur inquantum bonum
& æquum videtur iudicanti. ff.de variis & extraordi.cogni.l.fi.&
Inſtitu.de obliga.quæ ex male.naſcun.reſpon.j. Nec obſtat in Au
then.de iudi.§.quia vero.col.vj.Ex quo elicitur authen. C. de ar-
bi.decreuimus.quia quòd dicit, nihil eis erat aliud præter ſacra-
mentum,hoc eſt dictu,nihil habebunt vltra,niſi quia pars inobe
diens poterit appellare periura, alias litera habet ei ideſt arbitro.
[Conſtitutionibus, quas & volumus vires ſuas habere.[Iudican-
tibus.]in foro contentioſo & iudiciali, & aliis etiam de ſenten-
tia excommunicationis loquentibus, quæ etiam multæ ſunt, vt.
notatur.ĩ.de ſenten.excommunica.cum medicinalis[infligunt]
Sed hoc quomodo, nec enim quis debet ex vno & eodem deli-
cto pluries puniri.ff.nau.caupo.ſtabula.licet.§.fi.ff.de reg. iur.bo
na fides. ſupra de offic. lega. licet Reſpondeo hoc in iſto ca-
ſu locum habere volumus ſpecialem, nec mireris.[Dignum eſt
enim]&c. verſi.[In tot ſcilicet contra Deum, contra iuſtitiam,
contra officii debitum, contra conſcientiam, contra naturam
humanam, quia procedit contra proximum & corrumpitur.
[Præſumit.]quia nec Deum,nec homines reueretur.[Pęna mul
tiplici.]ſic ergo declaratur hic, quod apud dominos legum du-
bitabatur,& in quo multipliciter diſſentiebant, vt not. in l.ſupe.
nam quicquid ſcripſerint omnes pœnæ locum habent, quia &
18 qui † in pluribus delinquit, & plures offendit, eſt grauius pu-
niendus. infra de appella. extra. cordi.in fi. xiii.diſtinc.duo ma-
la.xciiii.diſtinc. ſi quis autem legationem. iiij.diſtinc.factæ ſunt.
ſupra de celebra.miſſa. de homine.ſ̃.de vita & honeſta. clerico.vt
clericorum.

¶ De Appellationibus. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quandoque fit extra iudicium a iudice.*
*Appellatio an debet fieri cum cauſa etiam ab interlocutoria & nu. 3. & 4.
& 41.*
5 *Appellatio in ſcriptis fienda eſt, & an quæ libet ſcriptura ſufficiat. nu-
mer.6.*

7 Appellans ſi dum ſcribit appellationem epiſcopus ſcribit excommunicationem & primo proferatur, an valeat appellatio, vel excommunicatio. Et quid ſi libellus primo appellauerit. nu. 8.
9 Præpoſitio de, auget
10 Apoſtoli qui, & vnde dicantur.
11 Literæ dimiſſoriæ quæ, & vnde dicuntur.
12 Apoſtoli infra quod tempus peti debent. & nu. 15.
13 Apoſtolorum ſcriptura quid continere debeat.
14 Appellationum quot ſunt ſpecies.
16 Apoſtoli ſi fuerunt petiti debent a iudice exhiberi, etiam ſi non fuit admiſſa appellatio.
17 Apoſtolorum quot ſunt genera. & nu. 18.
19 Iudex poteſt grauamen reuocare, antequam concedat apoſtolos, ſed poſt non poteſt, cum dimiſerit partes a manu ſua.
20 Appellans pars, & appellata debet venire inſtructa in cauſa appellationis, ſecus in principali.
21 Appellatus trahitur ad iudicium, & non trahit.
22 Iudex ex officio poteſt compellere partes ad proſequendam appellationem.
23 Procurator appellationis an ſit ſufficiens in cauſa ex vi primi mandati. Et ſi non vult procedere nunquid eſt cogendus. nu. 24.
25 Procurator reuocari poteſt pro libito ante litem conteſta.
26 Procuratorium mandatum finitur ſi dominus moritur ante litem conteſta, ſecus ſi poſt, quia tunc tenetur procurator procedere vſque ad finem cauſæ cũ ſit effectus dominus litis.
27 Procurator reuocari poteſt poſt litem conteſtatam ex iuſta cauſa. Et quid in cauſa reconuentionis nu. 28. & 29.
30 Procurator in quibus caſibus non cogitur reum defendere, nec contra eum committitur ſtipulatio.
31 Procurator ſi non conſenſit, nec ſuſcepit mandatum, et dominus ſatisdedit non cogitur reſpondere, nec in eum committitur ſtipulatio.
32 Procurator tacite conſentire videtur, ſi præſens in conſtituendo non contradicit.
33 Procurator ſemper tenetur finire mandatum vere ſuſceptum. & nu. 35. Quod fallit. nu. 34. & 36.
37 Procurator quomodo dicitur præciſe cogi ad defendendum.
38 Licet dominus quando punitur ſi ſciens non purgauerit contumaciam procuratoris. & nu. 39.
40 Appellans ſi non fuerit proſecutus appellationem infra terminum aſſignatum rata manet ſententia.
41 Iudex ad quem appellatione delata a iudice a quo, poteſt procedere in appellatione appellante inſtante.
43 Appellatio ante diffinitiuam ad hoc vt valeat, quæ requiruntur.
44 Contumax ſemper debet condemnari in expenſis.
45 Deluſio non approbatur a iure.

CAP. PRIMVM.

COrdi. Lites dirimantur & ſubditi a laboribus releuentur ab appellationibus ad ſedem apoſtolicam in iudicio, vel extra circa diffinitiuam ſententiam, appellationes, & cauſæ in ſcriptis porrigantur, apoſtoli continentes cauſam eandem, vel quare non ſit delatum, vel etiam ſi non eſſet deferendum, quare hoc factum eſt, petantur, & exhibeantur appellatoribus ad appellationes proſequendas, tempora congrua moderentur, & ſi appellati hoc petierint, partes per ſe, vel per procuratores ſufficientes tam ſuper cauſa appellationis, quam principali ad ſedem apoſtolicam accedere teneantur, per hæc autem iura tractantia de appellationibus faciendis a diffinitiuis ſentẽtiis minime eneruentur, vel in aliquo diminuantur. Si appellatores prædicta non ſeruauerint appellatio nulla ſit, & in expenſis legitimis condemnetur. Quòd ſi appellati hæc contempſerint, tam in expenſis, quam in aliis pœnas contumacium patiantur. Aequum eſt enim, vt in eos inſurgant iura, a quibus nedum partes, ſed etiam iudices eluduntur, nobis eſt omnia cæpta ad effectum perducere. C. de emenda. no. co. & eius ſecun. edi. l. vnica. in princip. [Minuere]. ſupra de reſcrip. nonnulli. §. cum autem. hoc enim boni prætoris eſt. ff. ſi cert. pet. quidam. ſupra de offi. de lega. extra officii. vbi de hoc. ¶[Sancimus igitur]. ij. pars. [In iudicio. [ex quo quis eſt citatus. ſupra de fo. compe. ca. penul. & ſupra de offic. delega. gratum. & ca. licet. [Vel extra.] hoc intelligi de-
1 bet, quando † iudicium a iudice appellatur, quod patet per id,
quod ſequitur infra de aſſignatione termini. & de apoſtolis. quia.
ipſos non daret, niſi iudex eſſet ſecundum. do. no. Tu dic, vt infra.
no. Quid ſi ipſe iudex appelletur? Dicamus adhuc ſeruari debere hanc conſtitutionem, quamuis extra ius fiat. ſupra eo. de priore. & cap. cum ſit Romana. §. ſi vero a grauamine. [Inter-
2 locutoria.] hoc nouum ius eſt, vt † quis in interlocutoria teneatur exprimere cauſam. olim enim ſufficiabat ab interlocutoria appellare, & ſi cauſa expreſſa non eſſet. ſupra de elec. cum dilecti. §. fi. & de teſti. cap. ſignificauerunt. §. mandamus. quod etiam quo ad diffinitiuam non mutatur, vt not. infra eo.
§. is qui. habebit autem locum hæc appellatio, niſi forſan iudex hanc interlocutoriam reuocauerit, ſupra eo. cum ceſſante. quæ reuocatio quandocunque, antequam apoſtoli traditi ſint, fieri poterit, vt not. infra [Vel grauamine.] alias ſequitur hic aliquo,
3 nec enim aliter † valet appellatio, niſi fiat ex aliqua cauſa rationabili, ex quo quis in iudicium vocatus eſt, quod nec nouum eſt, immo & idem volunt antiqua iura, ſupra e. cum in eccleſia, vt debitus. dilecto. interpoſita. [Ad nos] Sic not. quòd hæc conſtitutio locum non habet, niſi in appellationibus ad ſedem apoſtolicam factis, quod verum eſt, quo ad quędam. vt infra no. ſuper verbo, in ſcriptis. [Appellandũ.] verbo, nã ipſo facto poteſt fieri appellatio. quod non puto hic corrigi ſupra eo. meminimus. ſuggeſtũ. ad hæc. ſicut aſſeris. [Cauſam appellationis.] hoc cõmune
4 eſt omnibus, quia † non valet appellatio, niſi ex cauſa facta, vt no. s̃. ſuper verbo, vel grauamine. Et patet. j̃. Romana. §. ſi vero. & ſeq.
5 [In ſcriptis] nouũ ius † eſt & ſpãle in appellationibus ad ſedẽ apoſtolicam factis, vt hic, alias ſufficit, qualitercunque fiat fides de iuſta cauſa. j̃. e. Romana. s̃. de fo. comp. extra. Romana. §. j. Alij hoc intelligunt generaliter, pro quibus facit ſupra de proba. quoniã contra falsam. Et licet iſte intellectus expediẽs ſit, nõ tamẽ adeo aſtringit, ꝙ ad non ſeruantem alias ſcribentem pœnã huius cõſtitutionis extendam, nec priuilegium. s̃. de his quæ fi. a ma. par. ca. quæſiuit. s̃. de priuileg. ſane. ſupra de offi. lega. ꝙ tranſlationem. Et ideo quicquid alij gloſſent in his, quæ de nouo inducit, hæc conſtitutio, non credo, ꝙ aſtringatur aliquis, niſi ad ſedem apoſtolicam fuerit appellatum, vt patet ſupra, ibi ad nos. & s̃. eo. §. proxi. ibi, vt ſi nobis viſum fuerit. Nec obſtat ca. quoniam cõtra falſam: quia & ſi in ſcriptis redactum nõ fuerit, nihilominus fides poterit fieri per alia documenta, vt ibi patet, in fi. ſecundum hoc intellige, & determina quod no. in Summa. e. ti. §. qualiter. Sed nun-
6 quid quælibet † ſcriptura ſufficit? Sic, ſecundum do. no. & ſic tenet conſuetudo curiæ: attamen ſecundum hoc non ſatisfit menti, q̃ intendit variationem & contradictionẽ vitare, & ideo tutius eſt, vt habeatur tabellio, vel ſigillũ authenticum, ſi haberi poteſt. argumen. ſupra de fi. inſtru. ca. ij. & infra de ſenten. excom. extra. cum medicinalis. §. ad exemplum. Sed quid, ſi dum ſubditus ſcri-
7 bit appellationem, ſuperior hoc præſentiens ſcribat excommunicationis ſententiam, & ipſam primo proferat? Facta poſtmodũ appellatio non valebit. s̃. de ſen. excommu. per tuas. Caueat tamẽ ſibi ſuperior de pœnis notatis. j̃. de ſenten. excom. extra. cum me-
8 dicinalis. Quid ſi ſubditus primo † appellauerit? Diſtinguendum eſt, vtrum iuſta ſit appellatio, & tunc nulla eſt ſequens ſententia, vt not. ſupra de offi. delega. cum olim abbas. in fi. vel iniuſta, & tunc tenet, quod diffinietur per illum, ad quem eſt appellatum. ſupra eo. cum ſpeciali. Et quo ad hanc materiã notantur multæ quæſtiones in Summa. de ſenten. & re iudi. §. qualis. ſub. §. pura. Quid ſi ſubditus non appellauit, ſed intendens appellare: protectioni ſuperioris ſe ſuppoſuit? Non eſt vis facienda in verbis, ex quo de mente conſtat ſupra eo. ad audientiam. infra de verbo.
9 ſig. in his. [Deproperet]. i. valde properet, & † ſic præpoſitio de, auget. quod dic, vt no. ſupra de conſue. ca. iij. Sic. C. de vete. iur. enu. l. ij. §. ſed quia diuinæ. Et ideo hic conſuluit properandum, quia periculum eſt in mora. ſupra de ele. ne pro defectu. Et impetuoſi inueniuntur plerunque, non tantum minores iudices, ſed cornuti vt patet ſupra eo. ver. ſed quid ſi dum ſubditus. licet cum omni maturitate & charitate, hæc ſententia ſit ferenda. vt j̃. de ſen. ex-
10 com. ſacro. & conſilium omnes tangit. [Petat apoſtolos.] † non intelligas beatum Petrum, & Paulum, ſed eſt quædam ſcriptura, quæ vocatur ſic ab apo, quod eſt de, & ſtolos quod eſt miſſio. Eſt enim nomen grecum. nam apoſtoli græce dicuntur miſſi, latine vero literæ, de quibus quis de poteſtate, & iuriſdictione vnus dimiſſus ad poteſtatem alterius mittitur, merito apoſtoli appellantur.
11 dicũtur † & literæ dimiſſorię eadem ratione, nam dimiſſus ſonat de me ad aliũ miſſus. ij. q. vj. poſt appellationem. lxxxij. diſt. epiſco-
12 pus. peti autem debent apoſtoli infra † triginta dies: alioquin præſumitur appellationi renuntiaſſe appellans. C. eo. tit. quoniam. niſi per alia argumenta appareat eum velle proſequi appellationem ſuam, vt ſi mittat ad eam proſequendam. ſecundum d. no. ar. s̃. eo. meminimus. & c. ſuggeſtum. & c. dilecti. Hos autem apoſtolos debet dare iudex, & ſi appellationi non deferat, vt ſequitur, & proba. ff. de appella. non recipien. ſciendum. ſecundum d.
13 no. † Forma autem huius ſcripturæ apoſtolorum ſemper continere debet quis, a quo, ad quem, & in qua cauſa, ſiue contra quẽ appellauerit. ff. de libel. dimi. l. vnica. ij. q. vj. forma. Sed & quando ante ſententiam appellatur, debet continere cauſam appellationis, vt hic patet, & in ſequentibus. Et quamuis Gratianus duas tã-
14 tum ſpecies appellationis † formauerit circa hãc materiam, vt patet. ij. q. vj. §. forma. j. & ij. Azo. vnã tantũ in Summa ſua, Inuenies
15 tamen † duodecĩ formas diuerſas vtiles & neceſſarias. no. in Sum. eo. titu. §. qualiter. ſub §. ego Bartholdus. & ſeq. & qualibet ſpecia-
16 lem rubricellam. † Hi apoſtoli petendi ſunt inſtanter, nedum in appellationib. factis ad sedẽ apoſtolicam, vt quidã dixerunt, qñ immo & in alijs a quibuſcũq; iudicibꝰ factis, nõ dico ĩ ꝓcuratoribus,
licet

15 licet & ibi expediat, vt in iuribus ſuperius allegatis. Et poſſunt † peti infra triginta dies a tempore appellationis factæ. C. eo. a iudicibus. & l. qm̃ nonnulli. ij. q. vj. §. penulti. Et ſecũdum hoc intellige, quod no. in Sum. eo. ti. §. qualiter. ſub. §. vbi vero. per totũ. maxime. verſi. ſed & in ſuperioribus. & ſeq. [Præcipimus.] Si ergo non fiat, pœnam habet. xiiij. q. j. quod præcipitur. s̃. de verbo. ſign. in his. §. attendentes. [Exhiberi.] ſi petierit. etiam ſi appellatio
16 non recipiatur † ſi vero non petierit, tunc non cogitur exhibere, vbi appellationem iudex non recipit. Sed vbi recipere, & ſi non petantur, ipſos exhibere debet. Et ſic intellige. C. e. eos. §. fi. Et in Authen. vt nulli iudi. § illas vero. col. ix. Quid ſi nõ fecerit? Puniendus eſt ar. C. eo. quoniam iudices. (Et no. s̃. eo. ſuper verbo, præcipimus.) ad arbitrium ſuperioris s̃. de off. delega. de cauſis. Sed nec obſtat, ꝙ dati non ſunt, dummodo humiliter petiti fuerint, & inſtãter. ff. de libel. dimiſ. l. j. [In quibus]. ſ. apoſtolis. [Cauſam] ſeu formã de verbo ad verbum: nam & ipſam cauſam continere debet, vt s̃ Vel dic appellationis ſcilicet admittendę, vel non, vt ſequitur, & ſic loquitur de alia cauſa, quam s̃. q. d. ſicut appellans debet exprimere cauſam ſuæ appellationis, quare ſcilicet appellat, vt s̃. ſic & iudex quare non deferat, vel cur deferat, vbi deferendum non eſſet, exprimere debet, ideo expone, quod ſequitur, & pro. i. ſubaudi ſi appellationi nõ deferat, debet exprimere cur. i. quare [Appellatio non ſit admiſſa.] ff. de appel. non reci. l. penulti. cap. fin. Et
17 apoſtoli † iſti dicentur refutatorij. arg. C. eo. quoniã nonnuli & l. ſequen. & l. fi. §. in refutatorijs. & de relati. l. j. Alij dicuntur dimiſſorij, de quibus ſupra no. ſuper ver. petat apoſtolos. Alij reuerentiales, alias reuerendi, de quibus ſtatim ſeqtur. Alij teſtimoniales, alij conuentionales. Sed hæc duo genera neceſſaria non ſunt. ſecundũ hoc intellige quod notatur de his in Summa. eo. tit. §. qualiter. ſub. § qualiter autem aliquis. [Forſitan.] non de neceſſitate iuris, ſed dumtaxat. [Ex ſuperioris] &c. Hic patet, ꝙ hoc, quod dicit de apoſtolis in omnibus iudicialibus appellationibus locũ habet, ideo non dixit ex noſtra, ſeu ſedis apoſtolicæ, ſed ex ſuperioris &c. vt omnes includeret ſimile. s̃. de elect. ne pro defectu. §. fi. ideo dic ex ſuperioris cuiuſcumq;. hoc autem facere debet iudex, vbicumque dubitat, an appellatio teneat. s̃. eo. cum ſpeciali. §. exceſſus. Si autem aperte videat appellationem iniuſtam non eſſet reuerentia, ſed malitia, vel imprudentia punienda. Inſti. de ob. q̃ ex quaſi delic. naſcun. reſpon. j. & ſupra de offi. delega. paſtoralis. ſecundum do. no. ff. de euict. ſi per imprudentiam. s̃. de cõtrahẽ. emp. ca. fi. Tu dic, ꝙ non punietur, dũmodo non faciat hoc in grauamen partis alterius per gratiam, vel per ſordes. ſupra de ſenten. & re iudi. extra. cum ęterni. § quis. [Reuerentia] hi igitur apo-
18 ſtoli † reuerendi dicẽtur, quia ex ſola reuerentia oriuntur. Sed nũquid propter hoc videtur inferior ad ſuperiorẽ remiſiſſe cognitionem cauſę principalis? Non puto, immo ſuperior in quãtum magis ſenſerit reuerentiam ſibi exhiberi, tanto magis debet ius deferentis, & reuerentis ſaluare, & ideo ſtatim remittat, ſi inueniat temerarie appellatum. s̃. eo. extra. Romana. §. fi. Cum & ſuperior inferiori in talibus alias teneatur deferre, niſi periculum ſit in mora. s̃. de ſenten. excommu. per tuas. §. penult. & c. ſacro. §. j. ver. quid ſi abſque periculo. Excipe tamen dominum Papam, q ſicut dominus, quod maluerit, faciet, vel audiet vel remittet, vt hic ſequitur, & j̃. no. [ſic delatum] ergo antequam hos apoſtolos
19 † conceſſerit, in voluntate iudicis eſt grauamen, ſi quod intulerit, reuocare, & ſic intellige. j̃. eo. cum ceſſante. poſtea vero non poterit, cum iam partes a ſua manu dimiſerit, & ad ſuperiorem ipſas remiſerit, vt s̃. de offi. lega. licet. C. de rela. l. j. & ij. ſupra eo. intimaſti. & c. dilectus. al. dilectis. §. præterea. ver. quia tamen. niſi forſan conſentientibus partibus. s̃. eod. noſtrum vt vel ſaltem appellante in cuius fauorem hoc dicitur argu. s̃. de foro competẽ. extra. Romana. reſpon. j. & ſupra eo. interpoſita. §. j. & j̃. eo. ca. §. ſequenti. Sed quid, ſi iudex malitioſe non vult admittere, vel nõ admittere, ſed dicit ſe velle deliberare, & tamen nullum diem vult aſſignare ad reſpondendum? Reſpondeo, petantur apoſtoli ter cũ omni inſtantia, & ſi nec adhuc vult reſpondere, proſequatur appellans appellationem ſuam. argu. ſupra de ſupplẽ. negligen. prælã. ca. j. Et caueat appellans, ꝙ requiſitionẽ probare poſſit. j̃. de ſenten. excommu. extra. cum medicinalis. §. ij. Et ſi ex quo apoſtoli petiti fuerint, iudex procedat in aliquo, antequam apoſtoli exhibiti fuerint, irritus eſt proceſſus. vt j̃. eo. tit. extra. vt ꝓbatio. ¶[Poſt hoc] iij. pars ſcilicet poſt traditionem apoſtolorum. [Diſtantiã.] vt no. ſupra eo. cũ ſit Romana. & oblatæ. [Indulto.] ab illo, a quo appellatum eſt. q. d. ex quo apoſtolos tradit de alio ſe intromittere non poteſt, quo ad articulum, in quo eſt appellatum. [Si appella-
20 tus] Et ſic bene faciet vtraque † pars, ſi parata veniat, non tamẽ cogitur venire inſtructa ſuper principali, quamuis ſuper cauſa appellationis debeat omnino venire mũita. Alioquin nulla alia citatione, vel dilatione conceſſa poteſt iudex in ipſa procedere, & eam diffinire, ex quo ante ſententiam eſt appellatum. Et etiam in expenſis condemnare, & contra non munitam tanquam cõtra contumacem procedere. ſupra eo. interpoſita. & c. Nicolao, & c. cum ſpeciali. in fi. & ca. vt debitus. in fi. & ca. per tuas. & de offi. de lega. paſtoralis. §. præterea. Sed nunquid hanc eandem petitionem poteſt facere appellatus? Reſpon. non, quia non tenetur venire paratus ad proſequendam cauſam principalem, ſed cauſam appellationis tantum ſecundum. do. n. Ratio diuerſitatis
21 eſt, quia appellatus vim patitur, ac trahitur ad iudicium † & non trahit. ad hoc. ff. de calum. auus. ff de excep. do. pure. §. fi. ff. de verbo. oblig. inter ſtipulantem §. j. [Voluerit]. & petierit, quaſi diceret, non ſufficeret hoc gerere mente, niſi exprimeret ore. ff. de verb. obli. quicquid aſtringendæ. Et eſt hoc nouum ius in appellationibus factis ad ſedem apoſtolicam tantum, vt ſi appellatus petat hoc, quod hic ſequitur, neceſſe habet appellans & appellatus ſufficienter mittere, alias patiuntur pœnas infraſcriptas. Olim vero ſufficiebat mittere procuratorem ad appellationem proſequẽdam. s̃. eo. Nicolao. ſecundum. B. non tamen ad impetrandum ſolum. Tu dic, quòd hoc locum habet, vbi appellatio admiſſa eſt a iudice, vt patet in his, quæ not. s̃. eo. poſt hæc. & alias approbata per aduerſarium, vt in decret? Nicolao. Quando vero appellatio non eſt admiſſa per iudicem, nec per aduerſarium approbata, tunc ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum. Et ſic hæc decretalis quo ad hoc non corrigitur, nec derogat in hac parte, ſed determinatur hæc & illa Nicolao per aliam diſtinguentem & hoc determinantem. s̃. eo. interpoſita. §. j. Et ſic per hanc ille determinantur, & ſupplentur. ff. de legi. non eſt nouum. & legibus ſequentibus. Item hoc locum habet, vbi certus terminus eſt appellationi proſequendæ præfixus s̃. eo. Nicolao. Si autem præfixus non eſt, poteſt vtraque pars impetrare, dummodo nõ nimis præueniat tempus legis. s̃. eo. ſæpe. & c. oblatæ. Iſtud etiam no. quòd ſi certus terminus præfixus non ſit, tamen appellatio eſt recepta, & appellans, vel appellatus tantum præſens eſt alterius abſentis procurator ad impetrãdum tantummodo conſtitutus ſuper appellatione facta præſente contradicente literas non obtinebit in curia. Sed eo qui præſens eſt inſtante abſens citabitur, vt ſuper cauſa appellationis proſequenda veniat, vel mittat ſufficienter, nã hoc ordinarium eſt, vt his, ad quem appellatum eſt, de cauſa appellationis cognoſcat. s̃. eo. vt debitus. ſecundum. do. no. Immo & dicit lex, ꝙ his, ad quem appellatur, omnino per ſe cauſam audiat. in Auth. de func. ſine fune. eorum non iniuri. § penul. coll. v. Ex hoc autem, quod hic dixit, voluerit, & petierit no. quòd ſi hoc non petierit pœnæ legis infraſcriptæ non vendicant ſibi locum, niſi forſan de electione agatur, in quo caſu ſiue hoc petat appellatus, ſiue non, vterque debet venire inſtructus plenarie. ꝑm ea quę leguntur, & no. s̃. de elect. extra. ſtatuimus. Quinimmo & ſi neutra
22 pars appellationẽ factã proſeq curaret † iudex ex officio ſuo ipſas partes ad ipſam proſequendam poterit coercere. s̃. eo. oblatę. in fi. [Principales.] ſcilicet perſonę, hoc eſt tam appellans, quam appellatus, & hoc intelligunt quidam, ſiue terminus ſit appoſitus a iudice, ſiue a parte appellata. Alij dicũt, ꝙ hoc durum eſt, ꝙ appellatus poſſet abbreuiare terminum legis argu. ff. qui ſatisda. cog. de die. in prin. xxvii. diſt. de his. hoc tamen poteſt deſiderare, ꝙ appellans veniat paratus infra annum per mẽſem prope. argu. s̃. e. oblatæ. alias ſi vult nimis pręuenire expectabit, & faciet citari, & hoc ſa-
23 tis innuit hæc litera. ſecundum do. no. Sed nunquid † procurator qui appellauit, cenſetur ſufficiens in cauſa appellationis ex vi primi mandati ſibi facti? Dicas, ꝙ ſic, dummodo alias ſufficienter ſit munitus: non tamen ad hoc tenetur niſi velit. C. de ꝓcura. inuitus. ff. de poſtul. l. fina. de † vna enim inſtantia vocatus ad aliam defendere non tenetur, nec ſtipulatio committitur. ff. iudi. ſol. cum apud. & de hoc leg. & not. s̃. de ꝓcura. nõ iniuſte. §. fi. Sed qd ſi pro-
24 curator datus † in cauſa appellationis, ſiue in principali compareat, & mandatum exhibeat, non tamen vult procedere vlterius, nunquid cogendus eſt? Diſtinguas, vtrũ fuerit æſtimatus ab actore, vel a reo, ſi ab actore, qui pro eo ſatisdedit de rato, ſiue procurator etiam, qui ſine mandato poteſt agere, vt legitur. & not. ſupra, de reſcrip. nonnulli. §. fina & ff. de procura. ſed & hæ. pro ſe ſatisdedit, non cogitur præciſe ante litem conteſtatam litem proſequi. Sed ſufficit, ꝙ ſtipulatio committatur, ſi dominus iterum litem
25 conteſtetur, qui ipſum ſemper † poteſt ante litem conteſtatam ꝓ libito reuocare. ff. d procura. ante litem. in quo quidem caſu etiã ſi poſt litem conteſtatam ab eo conſtituatur, idem procurator, vel alius, in perſona domini non procuratoris ſententia ferri debet. C. de ſenten. & interlocuto. om. iudi. l. j. ſecundum. M. Sed Ioã nes contra. C. de procur. nihil arbitramur. quod dic, vt no. s̃. de proba. licet. §. fi. verum ſi dominus ante litem conteſtatam moriatur, finitur mandatum, quamuis ſi procurator proceſſerit hoc ignorans, non finiatur actio mãdati. ff. mãda. ſuper cauſa. reſpõ. j. Vbi autem dominus moritur poſt litem conteſtatam ab ipſo procurator non iſtantia perit, immo procurator dominus litis factus procedere cogitur vſque ad finem. C. de procura. nulla. & idem eſt multo fortius etiam ſi dominus viuat, & is caſus eſt, in quo quis cogitur agere contra regulam. C. vt ne. inui. age. &c. Et
26 hoc verũ eſt, niſi dominus † poſt litẽ conteſtatã ex iuſta cauſa mãdatũ reuocauerit, & ĩ ſe, vel in aliũ litẽ trãſtulit, vt legit, & tradit. ff. de ꝓcura. poſt litẽ &, ſex. ll. ſequẽ. Tũc. n. nõ cogit ꝓcurator. C. de

28 procura.l.procuratoribus.ſed nec in†cauſa reconuentionis præ-
ciſe cogitur,ſi tamen non defendat actiones denegantur eidem,
& ſic cogitur cuſatiue.ff.de procura.mutus.§.pœna.& C.de pro-
cura. actionem.& ſecundum hoc intelligitur. ff. de procura. ſed
29 & hæ. §. propter ſatisdationem.fallit in caſibus † in quibus cauſa
reconuentionis cogitur præciſe defendere. Primus caſus eſt, vbi
procurator actoris ſatiſdedit de defendendo, & actio reconuen-
tionis eſt tempore peritura, niſi proponat iuſtam cauſam, cur
non defendat.ff.de procur.mutus.§. quando cogitur. verſi. nam
ad eos.& ver.Labeo. Secundus,vbi procurator datus eſt in rē ſuā
ex cauſa ēt non lucratiua,ſed in fraudē,vt colligitur a ꝯrio ſenſu
ff.de procura.l.ſi quis in rem ſuam.Tertius,qn̄ dn̄s in cauſa recō-
uentionis ſatisdedit procuratore cōſentiente,vel ſciente,& man
datum ſuſcipiente,vt videtur in procuratore rei, nam quantum
ad reconuentionem procurator rei cenſetur, vnde & idem iuris
quantum ad hoc intelligendum eſt in vtroque, ſi igitur de pro
curatore rei quæritur, vtrum præciſe cogatur defendere. Sub-
diſtingue,quia aut ipſe procurator ſatisdedit pro ſe tantum, &
non dn̄s, aut dominus ſatiſdedit, ſi procurator ſatiſdedit, & iu-
ſtam cauſam proponit,quare non defendat,non cogitur,nec ſti
pulatio committitur,iuſta autem cauſa eſt iniuria ſuperueniens,
& multæ aliæ ſicut hæc omnia traduntur. ff. de pro cura filiuſfa-
milias.§.fi.& ſex.ll.ſequen.& l.non cogendum.§. Sabinus. ver. at
ſi iuſtas cauſas.& l.mutus.§.fina. & ſequen. Si autem nullam iu-
ſtam cauſam proponit, cur non defendat, tunc & ſi non coga-
tur,tamen,cauſatiue,quia ſi nō defendit, committitur ſtipulatio
ab eo interpoſita de iudicato ſoluendo,quia non defendit.ff.de ꝓ
cura.noncogendum.§.Sabinus.reſpon. j.ff.iudi.ſol.l. iudicatum
30 ſolui †Sunt tamen caſus, in quibus non cogitur, nec ſtipulatio
committitur. Primus eſt, vbi dominus ante litem conteſtatam
ipſum reuocat etiam ſine cauſa.ff. de procura.ante litem.& ll.ſe-
quen.vel ſi alium poſteriorem conſtituit,nam hoc ipſo priorem
videtur reuocare.ff.de procura.ſi quis cum. §. fi. Secundus eſt, ſi
poſt litem conteſtatam ex iuxta cauſa ipſum reuocat.ff.de procu
ra.poſt litem.& l.ſequen.Tertius eſt,ſi vt defenſor ſatisdedit,& po
ſtea dominus huiusmodi defenſorem,ſuum conſtituit procura-
torem,nam &prima inſtantia in qua vt defenſor fuit vlterius nō
cogitur,nec ſtipulatio ab eo præſtita committitur.ff.iudi.ſol.ſi au
tem.§ fi.quia nec de vna inſtantia vocatus ad aliā defendere co-
gitur,vt no.s̄.in procuratore actoris. Et eſt caſus in quo præciſe
cogitur,vbi non proponit iuſtam cauſam,cur non defendit, pu-
ta,ſi res ſit tempore peritura,ne ex hoc captio contingat actori.ff.
de procur.mutus. §. pe.& l. ſed etiam ex his cauſis. & ſecundum
hoc intelligitur.ff.de procurato.mutus.§.qui non cogitur.reſpon.
j.ver.videbatur. præciſe cogendus eſt procurator, etiam quando
pro ſe ſatiſdedit.Sed hoc verum,quando res peritura eſt,vt ſtatim
ibi determinatur per Labeonem.Porro vbi dominus ſatiſdedit,
31 procurator†tn̄ nec mādatū ſuſcepit, neque cōſenſit, tunc nec co
gitur,nec ſtipulatio committur:quia non eſt,cum quo,vel quare
committatur.ff.de procurato.ſi defunctus. ver. ꝙ ſi aliter.C.de ꝓ-
curato inuictus.Inſti. manda. §. mandatum non ſuſcipere. Vbi
32 vero mandatum † ſuſcepit,vel tacite conſenſit,quia præſens erat
quando conſtituebatur,& pro ipſo ſatidabatur,a domino,nec cō
tradixit,præciſe cogitur. ff.de procura.filiuſfa.§.procuratorem ad
litem.& l.ſi defunctus.reſpon.j.Idem eſt,ſi non ſatiſdedit pro ipſo
ſed tantū cauit. ff. de procurato. non cogendum. §.Sabinus. ver.
ſed & ſi non ſatiſdedit. ſed & idem eſt etiam ſi ipſo abſente ſatiſ-
datum,vel cautum,ſed tamen a contrario. ff.de procurato. ſi de-
functus.ver.ꝙ ſi aliter actum eſt inſcium &c.quaſi diceret, aliud
eſt quando præſens hoc ſciuit,& non contradixit, vel abſens con
ſenſit,nam cogitur poſtea defenſionem continuare,quia ſponte
33 vere mandatum ſuſceptū finire neceſſe eſt.ff.mā.ſi madauero.§.
ſicut autem.C.de actio.& obli. ſicut in initio. Fallit hoc, ſi renū-
34 ciauit†mādato re intrega.i.antequā cōueniatur, & non intempe
ſtiue,ſed tali tēpore, ꝙ dominus ꝑ ſe vel per aliū defendere poſſit
35 iuſta manda.§.mandatū ſuſcipere.Ex quo autem †mandatū ſuſ-
cepit, & conuentio proceſſit, & ſe obtulit,extūc debet perſiſtere
vſq; ad finē.arg.C. qūo & qn̄ iu.aut. qui ſemel.alioquin nō recte
defenderet,ſi nō faceret,quod dominus, ſi præſens eſſet,facere de
buiſſet.ff.de procura.ſed & defendere.& l.minor. §. quoniā tamē
defendere.ff.de.dā.inſe.ꝙ ſi alieno. ſecus autē eſſet, ſi ſe obtuliſſet,
ſine cauſa,& ſine mādato.ibi.n.ante iudiciū acceptum poſſet pœ
nitere,quia nec videtur ſe liti obtuliſſe,qui diſceſſit.ff.de rei vendi
36 ca.his qui ſe obtulit.ſed & ſunt † caſus,in quibus non cogitur præ
ciſe defendere.Primus eſt,ſi ante litem conteſta.reuocatus ſit,vel
alius datus,vt s̄.no.& de reuocatione no.s̄. de procura. mandato.
Secundus ſi iuſtam cauſam proponat etiam poſt litem conteſta.
quare non defendat,vt.s̄.not. Sed nec ante ſine cauſa auditur, ex
quo ſe obtulit,licet ſine cauſa poſſit a dn̄o reuocari ff.ꝓcura.ante
litē Quæ eſt ratio diuerſitatis? Reſpōdeo,ne dominus ignorās dā-
no afficiatur ſine culpa ſua. argu .ſupra de conſti . cognſcentes.ſi
enim liceret procuratori ſine cauſa refugere iudiciū dominus
indefenſus remaneret,& ignorans poſſet damnificari,& ideo nō
auditur procurator ſine cauſa: dominus vero ipſum poteſt reuo
care inuitum,& etiam ignorantem,quia de re ſua agitur, in qua
eſt moderator & arbiter vnuſquisque.C.manda. in re mandata.
vnde & procurator ſuſpectus eſt, ſi poſtea ſe ingerat ſine cauſa ſ.ff.
de procurationibus.ergo omnia.§.j.& ideo patet ratio manifeſta
quare procurator poteſt ante litem conteſtatam reuocari ſine
cauſa, ſed procurator ex quo mandatum ſuſcepit non poteſt iu-
dicium refugere ſine cauſa.Tertius caſus eſt,quando duobus pro
curatoribus ſimul datis vnus litem primitus conteſtatur, tunc
enim alius.qui præuentus eſt, non cogitur amplius defendere,
ſed vel ad illum,qui occupatur eſt, vel ad dominum recurren-
dum.ff.de prucurato.pluribus.& legitur,& not.ſupra de procura.
37 non iniuſte.reſpon.j.Sed qualiter intelligis † præciſe cogendum
eſſe procuratorem Reſpon.per expenſarum condemnationem,
mulctæ indictionem pignorum captionem,& per cenſuram ec
cleſiaſticam,ſicut & principalis cogeretur.Inſti.de ſuſpec. tuto.§.
ſi quis tutor.ſupra vt lite non conteſta.quoniam.§.fi.& præcedē.
& ſecundum hoc etiam vno modo poteſt intelligi. ff. ſi quis ius
di.non obtem. l.vnica. §.ſi procurator. cum ſuis ſimilibus .Sed
38 & ipſe dominus † ſi ſciens contumaciam talis procuratoris
non purgauerit, punietur,& agat contra ipſum, vel impu-
tet ſibi, quia talem elegit. ff. de minori. cum mandato .in fi.
quod dic,vt legitur, & not.s̄.vt lite non conteſta.ca.j.§.fi.In aliis
autem caſibus,in quibus procurator non cogitur præciſe proce-
dere,non punitur,ſi vocatus non compareat, vel non defendat
ex ea parte, ꝙ non defendat,niſi inquantum iura permittunt.ſ.
quia qn̄que ſatisdatio committitur, vel actiones denegantur,vt
s̄.no.& hoc excepto quia forſan ſi citatus non veniat, puniri po-
terit in expenſis,nam & in dubio venire debuit,& iura ſua propo
nere,& diſcutionem audire, vtrum procedere teneatur.argu.ff.ſi
quis in ius vo. non ierit.ex quacunque. §.i. & ff.de iudi.ſi quis ſi
39 aliena.Sed & dominus punietur,ſi ſciens † contumaciam procu
ratoris non purgauerit.vt s̄.no. Quamuis autem per prædicta in
multis inſtruatur iudex,& iura contraria ad conſonantiam redu
cantur,hæc tamen materia pro magna parte arbitraria eſt,vt pa
tet.ff.de procura.ſed & hæ.[Munimentis].i.inſtrumentis, & pri-
uilegiis.s̄.de his quæ fiunt a præla.ſine conſen.capi. quanto.§.ab-
ſentium.& omnibus aliis per quæ pōt cauſa muniri,& q̄ poſſunt
facere ad cauſæ inſtructionem.s̄.de dolo & contuma.ca.fina.ex-
ceptis teſtibus, quos ſecum ducere graue eſſet, vt patet in eo,qd̄
legitur,& not.s̄.de fide inſtru.cōſtitutus. §.fi.in prin.[Vt ſi nobis
viſum fuerit].bene dicit nobis,hoc enim ſpeciale eſt in Papa, vt
omiſſo appellationis articulo poſſit in principali procedere de
partium voluntate,vt ſequitur,ſed & ipſis inuitis poteſt de pleni-
tudine poteſtatis.s̄.de conceſ.præben.propoſuit. vbi de hoc.Me-
tropolitanus ergo hoc facere non poſſet, niſi forſan & ſuffraga-
neus,a quo appellatur,hoc iniungeret partibus conſentientibus.
s̄.de foro competen.ſignificaſti.& extra.Romana.reſpon.j.[Fini
to].per confirmationem,vel caſſationem .[Voluntate]. multo-
minus hoc poteſt metropolitanus, quātūcūque cōſentiat ſuffra-
ganeus niſi vtraq; pars ꝯſentiat,vel niſi in formā relationis remit
teret ſuffraganeꝰ ad Metropolitanū.vt no.s̄. de ſupplen.negli.pla.
extra. Romana.[Dēbit].ſ.lite ꝯteſtata regulariter.s̄.de reſcri.cām
que.¶[His quæ].iiij.pars.[Antiquitas] reuerenda.s̄.de tranſla.epiſ
co.quanto . [Statuit.]quia.ſ. infra tempus aſſignatum appellans
40 † appellationem non fuerit proſecutus rata manet ſentētia, nec
eſt etiam appellans in eadem cauſa vlterius audiendus. s̄.e.cum
ſit Romana.rn̄.j.ad fi.& c.ſæpe.§.ꝙ ſi forſitan.ver.ſaluis conſtitu
tionibus.Item quia & ſi appelletur a diffinitiua, non eſt neceſſe
41 † exprimere cauſam, nec apud acta ſtatim prolata ſententia ap-
pellare in ſcriptis,immo ſufficit,ꝙ dicat appello.ff.de appel.l. j.ad
fi.& l.ij.& l.a ſententia . §.fina.& l.ſcio.& l.appellanti.ij.q.vj.ad fi.
ver.litigantibus.ſi autem ex interuallo,neceſſe eſt,ꝙ infra decem
dies,& in ſcriptis appellet,ſed nec habet neceſſe cauſam exprime
re,vt in prædictis iuribus.de ſen. & re iu.quod ad cōſultationem.
ij.q.vj.anteriorum.in caſu tamen expedit ei, ꝙ exprimat,vt no.s̄.
e.extra.Romana.§.ſin autem poſt ſententia. ſuper verbo.confeſ-
ſus.Item in caſu eſt hoc neceſſe,quando.ſ.quis appellat a ſentētia
inter alios lata.ff.e.ti.cum ſuper.§.fi.vbi de hoc .ſed & in maiori-
bus cauſis non ſeruatur hæc ſolennitas,immo valet appellatio ēt
ſine cauſa facta.s̄.e.vt debitus.In caſibus.ſ. qui ſedi apoſtolicæ re-
ſeruant.de quibus no.s̄.de offi.lega.extra.officii.In aliis autem eſt
hæc ſolennitas regulariter obſeruanda.Et ſi propter metum non
audeat aliquis appellare, hoc proteſtetur infra decem dies co-
ram perſonis idoneis. C.de his qui propter metum iud. l.ij.s̄.eo.
ſi iuſtus.Sed & poteſt iudex tempus abbreuiare ſupra.eo. cum ſit
Romana.& de his nihil mutatur, vt ſequitur .¶[Quòd ſi appel-
lator].v.pars. [Quæ præmiſſa ſunt]. ſcilicet ſi in ſcriptis non ap
pellauerit, ſi cauſam appellationis non expreſſerit, ſi apoſtolos
non petierit,ſi inſtructus non venit, vel miſit.s̄.e. §.j. & ij.ſecun-
dum quoſdam.Sed ſecundum.d.n.in primis tribus caſibus nō ap
pellans reputatur.In hoc tn̄ quarto.ſ.qn̄ non miſit, nec venit in-
ſtructus,bene reputatur appellans, ſed in hoc punitur, quia non
impe-

impetrabit dilationem pro inſtrumentis quærendis, immo pro-
ceditur in cauſa ſine alia citatione, ſiue dilatione, quam tamen
impetraret, ſi appellatus nō recuſaret,ꝙ īſtructus veniret,in quo
etiā caſu ſuper principali procedi poteſt, ſine vlla citatione, quā-
uis terminus præfixus fuerit ad proſequendam appellationē tan-
tum.s̄.e.cum cauſa.§.fi.s̄.de renun.veniens.Alij dicunt,ꝙ in hoc
caſu & ſi in cauſa appellationis procedatur ſine dilatione, non ta
42 men in cauſa principali.Sed & vbi iudex † a quo appellatum eſt,
detulit appellationi,iudex, qui de appellatione cognoſcit, ſiue ſit
Papa,ſiue archiepiſcopus,vel quiuis alius, procedere poteſt in cā
appellationis appellato inſtante, quantumcunque contradicat
appellator, etiam & ſi appellatio non valeat,puta,quia non fuit
appellatum in ſcriptis, vel non fuit cauſa expreſſa, vel apoſtolos
non petijt.ar.s̄.de fo.compet.ſignificaſti.& c.Romana.Quid ſi iu
dex expreſſe non detulit, ſed pars appellata, quæ & ſecuta eſt,vſ-
que ad papam partem appellantem, tunc etiam papa,vel eius de
legatus inuito appellatore procedere poteſt ī cauſa appellationis:
nam in odium appellantis,& in fauorem appellati ſtatutum eſt,
ꝙ appellator hoc non obſeruans reputetur non appellās, & ideo
non eſt retorquendum in eius læſionem. C. de legi. quod fauore.
ff.de excep.rei iu.euidenter.Inferior autem iudex, puta, archiepi-
ſcopus, vel alius hoc nō poſſet,etiam ſi ambæ partes conſentirēt,
niſi prius pronunciet legitime appellatum. s̄. de fo. compe. Ro-
mana. tunc enim etiam ſi contra ius litigatoris pronuncietur,
tranſibit ſententia in rem iudicatam, niſi ab ea fuerit appellatū,
vt patet in eo,quod le.& no.s̄.de re iu.cum inter vos.§.fi.ſecundū
43 do.no.Et no. ꝙ ad hoc † vt valeat appellatio in iudicio facta an-
te diffinitiuā ſententiam, requiruntur decem, quorum ſi vnum
deficiat,non valebit.Primum eſt cauſa grauaminis illati,vel com
minati.s̄.eo. cum ceſſante.Secundum, ꝙ ſit legitima.s̄.e.cū ſpe-
ciali.§.exceſſu.Tertium,ꝙ ſit vera.s̄.e.interpoſita. Quartum,ꝙ ſit
expreſſa.s̄. eo.cauſam quæ.§.fi.Quintum, ꝙ non fuit admiſſa ex-
ceptio,ſiue petitio. s̄.e.interpoſita. Sextum, ꝙ ideo, quia non ad-
mittebatur,extitit appellatum.s̄.eo.dilecto.§.fi. Septimū,ꝙ fiat in
ſcriptis. Octauum, ꝙ petentur apl̄i. Nonum, ꝙ ſi appellatus hoc
petierit,veniat inſtructus appellās,vt hæc tria hic colligūtur. De-
cimum,ꝙ fiat infra decem dies.j̄.e.extra.Romana.s̄.de confi. vti.
bonæ.s̄.de ſen.& re iu.cum inter vos.& c.quod ad conſultationē.
Sed nunquid grauamen illatum tranſit in rem iudicatam? Dic,
vt no. j̄. e.ti.Romana.§. ſi vero.ſuper verbo, interlocutoriam.vel
diffinitiuā[condemnandus], nota non dicit condemnatus, ſed
condemnandus.q.d.is a quo appellauit condemnabit ipsum, &
ſic reputabitur non appellās, alias autem ſi reputaretur appellās,
& appellatio reputaretur iniuſta, condemnaretur ab illo, ad quē
appellauit, & remitteretur ad illum, a quo appellauerat, & hæc
eſt differentia inter hoc c.& illud.ſupra e. vt debitus.& c.reprehē
ſibilis.§.ſi autem.¶[Si autem.] vj.pars. [Contempſit.] puta, quia
non venit inſtructus,cum tamen hoc voluiſſet, & potuiſſet vtra-
que pars,vt ſic veniret,vt ſupra eo.§.poſt hoc.[Tanquam in con-
tumacem.] vt ſi appellatus ſit reus, & lis conteſtata erat, termi-
nus appoſitus vim peremptorij obtineat, & ideo reo contuma-
ce, & appellatore comparente proceditur in cauſa. C.de tem.ap.
aut.ei qui appellat.ij.q.vij. ſi quis appellat.& ſi liquere poteſt fere-
tur diffinitiua ſententia.s̄.eo.per tuas.in fi. vbi de hoc.al. fiet miſ-
ſio in poſſeſſionem incommutabilis.C.de iudi.properandum.§.
ſin autē reus adfuerit. C. quomodo & quando iud.conſentaneū.
ſed ſi abſens eſt,& reus præſens,ſimiliter procedetur ad diffinitiuā,
ſi liquere poteſt.al. fiet abſolutio ab inſtantia iudicij, & condem-
44 nabit abſens in expenſis,hoc enim eſt cōmune†in quolibet con-
tumace,ꝙ ſemper condemnentur in expenſis, vt in d.l.properan
dum.§.ſin autē ex geſtis. Quid ſi lis conteſtata non erat, & actor
præſens eſt,& reus abſens, fiet miſſio ī poſſeſſionem, ſi locum ha
beat.al.excommunicabitur contumax,nec poſſeſſionem recupe
rabit veniens infra annum, nec poſtea communionem niſi re-
ſtitutis expenſis, nec poſt annum poſſeſſionem niſi proprietatē
ad ſe probauerit pertinere,& ſic intellige.s̄. vt lite non conte.tuæ.
& c.quoniam . §.in alijs. C. vbi in rem actio. l. ij. Si autem actor
abſens eſt, & reus præſens, procedetur ad diffinitiuam, ſi liquere
poteſt reo inſtante,al.abſoluetur,& fiet condemnatio expenſarū.
C.quomodo& quando iu. aut. qui ſemel. ſupra de do. & contu.
cauſam quæ.vbi de hoc.& s̄.e.reprenſibilis.& c.ſæpe contingit.&
de materia iſta no. plene in Summa eo.§.quis ſit effectus.[Proce-
detur] per illum, ad quem appellatum eſt, ſupra e.ſæpe. & ca.per
tuas. Nec mireris, ſi tales dicimus puniendos. ¶[Iſtum eſt enim]
&c. vij.pars. [Iura inſurgant.] ſic.C.de adulte.cum vir.ſupra e.§.j.
[Iudicem.] qui appellationem recepit,& terminum aſſignauit.
45 [Partem]quæ inſtructa venit.ſupra e.§.poſt hoc. [Deludit]†delu
ſio nō approbatur a iure,vt hic,& ſupra de ali.iu.mu.cau. fa. ca.j.
& de poſtula.præla.bonæ.ij.§.nec nocebat.ff.de iudi. ſit prætor.

SVMMARIVM.

1 *Recuſatio iudicis ex multiplici cauſa fit.& nu.3.*
2 *Conſanguinitas vſque ad quem gradum,eſt ſufficiens ad repellendum iudicem vt ſuſpectum.*
4 *Inimicitiæ cauſa an debet exprimi cum iudex recuſatur vt inimicus,e an tquæ libet inimicitia repellit iudicem.*
5 *Libellus recuſationis iudicis cui eſt porrigendus.*
6 *Suſpicionis cauſa in ſcriptis eſt proponenda,& quam debeat aſtinere.*
7 *Sententia lata poſt legitimam appellationem non tenet, ita nec poſt legitimam recuſationem.*
8 *Iudex porrecta recuſatione debet cogere partes ad nominandum arbitros non valde remotos.*
9 *Iudice ſubdelegato recuſante coram quo eſt probanda cauſa recuſationis.*
10 *Arbitri recuſationis quam cognoſcere debeant.*
11 *Condemnari nemo debet odio vel amore.*
12 *Iudex debet aſſignare terminum arbitris ad decidendum cauſam recuſationis.*
13 *Arbitri recuſationis ſi non concordauerint infra terminum iudex poteſt procedere in cauſa.*

CAP. II.

LEgitima. Hæc decretalis interpretatur decre
tare.s̄.de of.dele.ſuſpicionis.§.ab ip
ſo quoque.ibi enim dictū eſt, ꝙ ſi arbitri electi a par
tibus ad diffiniēdā cauſam recuſationis propoſitæ ꝯ
iudicem non conueniunt, iudex poterit ipſos excommunicare,
diceret qs,quid ſi arbitri non curant de excōicatione? Rn̄det hæc
decretalis,ꝙ iudex debet eis aſſignare terminū, infra quē conue-
nient, vel. tertiū aduocent,al.iudex elapſo termino in cā princi
pali procedat.In prima parte ponitur dubitatio. In ſecunda ſolu
1 tio.In tertia dicitur, ꝙ procedat in negotio.[Cauſa.]q̄ multiplex
poteſt eſſe. Prima ergo cauſa recuſationis legitima eſt, qa iudex
eſt dn̄s impetrantis.s̄.de of.dele.cām q̄.Scd̄a, qa eſt commenſa-
lis,vel nimis fauorabilis.s̄.de of.dele.inſinuante. Tertia, quia eſt
cōcanicus.s̄.de of.dele.ca.cū.R.canonicus.Quarta,qa is,q iudex
eſt,ꝓcurauit ſe impetrari.ar.ff.de procur.quæ.omnia.ff.de iuriſdi.
om.iud.ꝑtor.s̄.de of.dele.ſuſpicionis. C.ne qs in cauſa ſua iudi.l.
vnica.Quinta, quia habet cōſimilem cauſam.s̄.de iudi.cauſam
q̄.Sexta,quia vnus eſt iudex alterius.arg.xvj.q.ii.viſis.s̄.de collu.de
te.ca.i.xj.q.iij.quatuor.Septima, quia habet litem contra recuſan
tem.ff.de excu tuto.propter litē.C.qui da.tuto.vel cura.poſ.auth.
ſi curatoris.Octaua,qa eſt ſuffraganeus, & hæc non eſt probāda,
quia non poteſt eſſe non notoria.s̄.vt lite non conteſt.accedens.
j.Nona, quia eſt compatriota impetrantis in terra aliena. ff. de
ver.ſigni.latæ.§.amicos.& ff.pro ſoc.verum.iij.q. v. qa ſuſpecti.&
c.accuſatores.Decima,qa eſt clericus impetrantis,vel de terra ſua
oriundus ratione ſuggeſtionis.s̄.vt lite non conte.accedens.ij.Vn
decima,quia ſocius eſt ſpecialis.ff.pro ſo.verum.& in iuribus indu-
ctis.s̄.e.ver.nona & ver.tertia.Duodecima, quia eſt ꝯſanguineus,
vel affinis.ff.de iniur.l.Cornelia.ff.de libe.cau.ſi pariter. ff.de pro-
2 cur.aut affinitate.Sed vſq; ad quotū gradū? Vſq; † ad quartū. ſm
quoſdā.s̄.de conſan.& affi.non debet Dic,ꝙ ex quo ad ſucceſſio-
nem admitteretur,& in ulterioribus.xxxv.q.v.ad ſedem.& eſt ra-
tio,quia ſemper poteſt timeri probabiliter de nimia affectione.s̄,
e. ſecundo.in fi.Sed & ſi ſit vtriuſque partis conſanguineus in eo
dem gradu, niſi aliud addatur,non poterit recuſari. ff de ri.nup.
3 non ſolum.§.de vno. Decimatertia † qa pretium recepit, vel ab
impetrante hæres inſtitutus eſt.s̄.de vi.& ho. cle. cum ab omni.
ff.de procur.l.vel affinitate. Decimaquarta, quia fuit aduocatus.
s̄.c.poſtremo.Decimaquinta,quia recuſans a iudice appellauit.s̄.
eo.ad hæc.& c.accepta.quod dic,vt no.j̄.eo.extra. Romana. §.cū
vero is.Decimasexta, qa comes eſt.arg.ff.de offi.præſi.ſenatus.ff.
ad legem Iul.repe.l.ij.& iii.Decimaſeptima.quia eſt inimicus do
mini mei,vel familiaris inimici mei. ar.C.ſi quacūque præditus
poteſtate.l.vni.s̄.de accu.repellantur. Decimaoctaua, qa eſt ini-
micus meus,vel quia timet nimis aduerſarium meum,vel eum
ex aliqua cauſa ſpeciali nimis diligit.xj. q.iij.quatuor. & s̄.de ſen.
4 & re iu.cum æterni.reſpon.j ver.caueant.& ſeq. Hic † enim puto
cauſam inimicitiarum,vel nimii amoris debere ſpecificari,ar.C.
de teſti.auth.ſi vero dicatur. ff.loca.ſi merces. §.culpæ.quamuis
non requirem grauem & capitalem. ſed dummodo ſit probabi-
lis,ſufficit mihi leuis,& eſt rō,quia ſuſpectus probabiliter iudica-
re non debet.s̄.de excep.cum inter priorem.§.j.ver.& maxime.ſe
cudum hoc intellige.C.de iudi.apertiſſimi.iij.q.iij. offeratur.ff.de
libe.cauſa . ſi pariter. ibi ſi eum iudicem inimicum ſibi eſſe affir-
met.ſubaudi tu ex cā allegata,& probata.s̄.vt lite non conteſt.ac-
cedens.ij.rn̄.j.ver. & magiſter. ibi,nimis fauens.ſubaudi expreſſa
cā,nā ſi ſufficeret dicere,nimis fauet, vel nimis odit qlibet iudex
recuſare poſſet,quod eſſet abſurdum. [Contra iudicem].& corā
5 iudice,† nam ei eſt libellus recuſationis porrigendus. C.de iudi.
apertiſſimi.s̄.e.ſecundo requiris.§.iij.& hoc ſiue ſit delegatus. ſu-
pra de offi.dele.ſuſpicionis.ſiue ordinarius.ſupra eo.cum ſpeciali
reſpon.j.vt tamen ſcias, ꝙ non omnes ſupradictæ cauſæ repellāt
ordinarium,cui eſt ex debito deferendum.s̄.e.vt debitus.ideo dic
de hoc,vt not.in d.decre.cum ſpeciali.& in Summa.eo.ſub rubri

6 ta,de recuſationib.[Aſſignata.]†in ſcriptis.ſ̄.de proba.quoniam
contra.C.de iud.apertiſſimi.continentibus,quis,& quē,& in qua
cauſa,& ex qua cauſa recuſat,& cautum conſilium eſt,ꝙ arbitrū
noīet,ſicut in appellatione debet dicere,ad quem appellat,& prę
miſſa exprimere,vt no.ſ̄.eo.extra cordi.§.j.ſuper verbo,petat apo
ſtolos.ver.formam.quia hæc duo æquiparantur.ſ̄.eo.cum ſpecia
li.reſpon.j.& ſicut poſt appellationem, ita & poſt recuſationem,
ſic porrectam legitime nihil eſt innouandum. ij.q.vj. appellatio-
ne.ff.de arbit.non diſtinguemus.§.cum quidam.ſ̄.de of.del.ſuper
quæſtionum.§.fi.& c.ſuſpicionis.ſ̄.e.ſecundo requiris.§.iij.& hic
ſatis apparet,ideo intitulatur hic hæc rubrica ſic,de appellationi
bus & relationibus,quia neutro iſtorum pendente aliquid eſt in-
7 nouandum,ſicut ergo † ſententia excommunicationis poſt ap-
pellationem legitime factam lata nulla eſt.ſ̄.de ſent.excom. per
tuas.ſi feratur poſt legitimam recuſationem, qua pendente recu
ſati iuriſdictio eſt ſuſpenſa,vt probant iura prædicta,ſic & relatio
ne facta ſuſpenſa eſt iuriſdictio.ſ̄.de off.le.licet.ſ̄.eo.intimaſti . &
eſt hoc dignum not.Et eſt ratio in vtroq; , quia ſententia a non
ſuo iudice lata non ligat.ſ̄.de iudi.at ſi clerici.ſ̄.de ſent. exc.a no-
bis.Ideo & hic ſequitur.[Et arbitris,]&c.[ſecūdum formā iuris]
8 ſecundum quam recuſatione porrecta debet †iudex cogere par-
tes,vt arbitros non valde remotos nominent.ſ̄.e.ſecundo requi-
ris. §. iij. i. non remotos vltra duas dietas a diœceſi partium. ſ̄.de
reſcrip.nonnulli. & hoc ſi delegatus recuſetur. ſ̄.de of.dele.ſuſpi-
tionis.niſi habeat condelegatos nō ſuſpectos, & eſſet inſerta clau
ſula,ſi non omnes,vel ſi non ambo,quia tunc coram illis probā
da eſſet recuſatio.& ideo , quia ex vi clauſulæ habent hanc iuriſ-
dictionem inſolidum.nam is,qui recuſatur,vult intereſſe in prin
cipali,ſed non poteſt recuſatione pendente, nec ipſi ſoli poſſunt
procedere ea non expedita.ſ̄.de of.dele.prudentiam.nec cum re-
cuſato ipſam cauſam recuſationis expedire poſſunt , quia ſuſpe-
ctus eſt,ergo quo ad hunc articulum eſt refuſa iuriſdictio inſoli-
dum in collegas.arg.ſupra,de offi.dele. præterea.ſiue etiam in col
legam.& ſic intelligitur ſupra, de of.dele.cum ſuper abbatia. Sed
9 & ſi ſubdelegatus†delegati recuſetur,non eliguntur arbitri ſecun
dum formam iuris,immo coram delegato fit probatio , vt ſ̄. de
of.dele.ſuper quęſtionum.§.quem vero.& §. fi.Habet etiam for-
ma iuris,vt ſi ordinarius recuſetur. vnus arbiter, vel tres eligi de-
bent a partibus.Vel ſi iudex ex officio procedit parte recuſante,&
ab ipſo iudice,& ſi conuenire non poſſunt,quilibet vnum eligat.
ſ̄.e. cum ſpeciali. & idem puto ſeruandum in dele. recu. & ideo
hoc ius in hac parte puto ſupplendum per illud ar. ſ̄. de arb.ca.j.
& ſeq. [Quid de cauſa] alias ſequitur hic . [Ipſa] ſ. recuſationis.
10 Primo†vtrum ſit rationabilis,& amittenda,& ſi eis videtur,ꝙ nō
remittāt partes ad recuſatum,ſi eis videtur,ꝙ ſic,recipiantur pro-
bationes,& ſi non probetur,iterum remittat.ſic enim faceret iu-
dex, ad quem appellatum eſſet . ſupra e. vt debitus. Quid ergo ſi
cauſa probetur vera eſſe? Hic diſſentiunt Doctores canonum.
Dicunt autem communiter , ꝙ ſi delegatus recuſatur omnino
expirat iuriſdictio , & ſic neceſſe eſt , ꝙ alia litera impetretur . vt
ſ̄.eo.tit.c.ſecūdo re.Quo ad recuſationē tu dicas,pro certo,ꝙ hoc
verū eſt quo ad recuſatum , vt ibi, ſed ſicut cognoſceret delegatus,
cum Papa cauſam appellationis commiſerit, etiam de principa-
li in hoc caſu.ſ̄.de exceptio.dilectę. & c. dilectus. ſic & arbitri de
principali cognoſcent.nam hi æquiparantur,vt patet in his,quę
notan.ſ̄.e.ſuper verbo,aſſignata.Et hoc eſt,quod euidēter ſupplet
lex dicens ꝙ omnino ſuccedit arbiter,loco delegati recuſati,& eā
dem iuriſdictionem habet probata recuſatione, quam antea
habebat delegatus.C.de iud. apertiſſimi . qua & vti debemus , ex
quo nullum ius canonicum contradicit.ſupra,de noui ope. nun
cap.j. x.diſtin.c.j.& ex hoc apparet,ꝙ arbitri iſti non ſunt ordina
rij , vt quidam dicere voluerunt , immo delegati . & de hoc not.
ſpacioſius in Summa de officio delega.§.& qualiter finiatur ſen.
ten.§.ſed nec illud . §.quis ſit eius . verſicu. quid ſi cauſam admit
tant.& ſequen.Forma iuris eſt , vt arbitri in locis aſſignandis par-
tibus ſeruent concilium Lugdunenſe . de quo not. plene ſupra,
de reſcript.extra præſenti. hodie incipit ſtatutū . Quid autem iu-
ris ſit in hoc caſu.dic,vt no.ſupra eod. cum ſpeciali.§.cauſa. [Sę-
pæ cōtingit]abſurditas ſequens.& ideo ſubueniendum eſt, ſi.ſ̄.de
reſt.ſpo.ſæpe.ſecus eſſet ſi raro accideret.ff.de leg.nam ad ea.& iū
ge,quod no.circa hanc materiam ſupra,de teſti. extra. ad hæc p̄.
ſentium.ſuper verbo,quædam inuenimus.[Ipſis].ſ.arbitris. [No-
lentibus] vel volentibus , ſed concordare nequeuntibus, nolunt
eligere tertium,cum quo concordant, & hoc eſt. [Nec tertium]
&c.cum ab initio partes non potuerunt, vel noluerunt cōcorda-
re in vnum , vel tres. ſecundum ea,quę no.ſ̄. eo.ſuper verbo,ſe-
cūdum formā iuris.ver.habet etiā[Ambo,vel alter]iuxta cōſiliū
legis. ff. de arbi. item ſi vnus,§. principaliter. & §. fi. al. eſt lex. &
incipit ſi in tres.[Sententiam] excommunicationis,vel aliam.vt
ſ̄.de of.dele.ſuſpicionis.§.ab eo. [Quam].ſ.ſententiam.[ipſi]arbi
tri[Odiū]quod vitandū eſt,quia nec propter odium,nec propter
amorem eſt aliquis condēnandus,vel ſubleuandus,xv.qō.vij.c.j.
& no.ſ̄.de ſen.& re iu. extra.cū ęterni.[Fauorem]in quo caſu cū
iſti arbitri delegati ſint ſ̄m me,vel ordinarij ſ̄m alios,**non euadūt**
pęnas notatas.ſ̄.de ſen.& re iu.extra cum æterni.ſi aliquid faciēt,
vel omittāt per gratiam,vel per ſordes,vt ibi no.nam omittendo
delinquere poſſunt,ſicut & peccare faciendo, vt hic patet.& ſ̄.de
excep.dilecti.& c.ſignificauerunt.& c.di ectæ.& de reſcrip.ſignifi
cante.& capitulis ſeq.[Vilipendunt].& ex hoc magis ligantur.ſ̄.
de ſen.ex.per tuas.§.verum in aliis.& extra.cū medicinalis.& cō.
tra ipſos eſſet acrius procedendū.ſ̄.de exceſ.pla.tanta.j̄. de pe.c.fi.
[Prorogata].contra intentionē iuris.ſ̄.de excep.extra pia.& de re
ſti.ſpo.extra frequens.[Principalis].qa nec pōt cā recuſationis pe
dēte,vt no.ſ̄.eo.ſuper verbo,ſ̄m formā.ideo ſubueniendū fuit.ar.
ſ̄.eo.interpoſita.§.fi.¶[Volentes igitur].ij. pars . [Morbo] ſ̄.de ex-
cep.extra.pia.§.j.[Per iudicē.]Cōtra.ſ̄.de offi.dele.ſuſpicionis . So
lu.corrigitur illa q̄tū ad hoc.ſ̄m.B.Tu dic,ꝙ hic loquitur de ter-
mino aſſignando arbitris, nō dico partibus ad hoc vt conueniāt,
vel factū aduocent,vt ſequitur in tex.ꝯrium vero ſignatum loq-
tur de termino aſſignando arbitris,nō dico partibus adhoc vt cō
ueniant,vel damnū aduocēt,vt ſeqtur ī tex.ꝯriū vero ſignatū lo
qtur de termino aſſignato partibus , non dico ad veritatē cauſæ
probādā,quē non aſſignabit iudex , qui aduocatus forſan termi-
nū aſſignaret talem,ꝙ impoſſibile eſſet ipſam probare,ſed ipſi ar
bitri.Et ſic non ſunt contraria,ſed diuerſa.ſ̄.de his quæ fi.a p̄la.cū
apoſtolica.§.authoritate.& ex hoc,quod hic ſequitur, & quod in
ꝯrio ſignato legitur,colligi pōt rō diuerſitatis.Quid igitur,ſi arbi
tri approbant cauſam,ſed non poſſunt concordare de termino,
infra quem debeant probari cauſę veritatis:quia vnus dat vnum
annum,& alius vnam diem? Habet locū hæc litera in hoc caſu,
12 & vbicūque diſcrepant,vt ſcilicet iudex † aſſignet eis terminum,
infra quē concordent,vel tertium aduocent &c.vt hoc ſequitur.
Et ſic iudex ſemper poteſt aſſignare terminū partibus,ſed non ar
bitris †.arbitri vero partibus , ſed non ſibi.[Competens]. Quid ſi
minus competens aſſignatur vel dum hoc ſit dubiū inter iudicē
& arbitros: No.hic ver.ꝙ ſtandum eſt arbitrio iudi.ſ̄. de offi.dele.
ſuſpicionis.& melius.ſ̄.de ver.ſig.cum olim.ad fi.ſed timeo,ne p
uocatus obeſſet. ſ̄.e.ſuſpicionis . ideo dicas recurrendum eſſe ad
ordinariū loci.C.de iudi.l.fi.vel ad diocæſanū . ar.in Auth.vt diſ.
iudi.§.ſi verbo contingit . col.ix.C.de epi.audi. l.epiſcopale iudi-
cium.quā.l.quæ alias correcta eſſe dicitur . in hoc caſu,& in alio
conſimili in materia incidenti reſuſcitatam . dicas & aliam.ſ̄.de
iudi.nouit.§.i.& no.de ſimili materia.ſ̄. de reſcrip.extra præſenti.
[Conueniant].nam conuenire , ſeu conſentire debent , aut ſua
ſponte,aut iudice innuēte.ſicut al. dicit lex in duobus hæredibus.
ff.de leg.j.huius.§.fi.Ex qua hoc ius potuit ſumi.ſed & olim idem
obſeruabatur.ſ̄m.B.Vnde no.hic ꝙ O.reuolauit ad A.xxxv.di.ab
exordio.quia antiquō ius corrigebatur per.c.ſuſpicionis . & illud
corrigitur per iſtud.Sed ſalua reuerentia non ita eſt,vt not.ſ̄.e.ſu-
per verbo,per iudicem.[Negotium]. vbicunque duo arbitri con
cordare non poſſunt, vt no.ſ̄.ſuper verbo,per iudicem. ver.quid
igitur.[Terminare] & idem facit ordinarius recuſatus, & ſic per
hoc ſupplenda eſt conſtitutio.ſ̄.e.cum ſpeciali.ſicut & hæc per il
lam.vt not.ſ̄.ſuper verbo,ſecundum formam iuris.ver.fi.¶[Alio
13 quin].iij.pars.[Iudex].recuſatus.[Ex tunc].ſ.elapſo † termino aſ-
ſignato , ſi non concordauerint , neque tertium vocauerint.[In
principali]&c.& no.de ſimili materia multas concor. ſ̄.de reſti.
ſpol.extra.frequens.§.& ſi. [Procedere]ergo a contrario , ſi infra
terminum aſſignatum tertium vocauerint , cum quo negotiū,
& negotii dubia terminent iudicis officium, omnino eſt ſuſpen-
ſum,& ſic habet omnino locum litera.ſ̄.de of.dele. ſuſpicionis.
quod arg.hic nedum fortiſſimum,immo veriſſimū eſt.ff.de offi.
eius cui man.eſt iur.l.j.ſ̄.de his q̄ fi.a præla.ſine conſen.c.cum apo
ſtolica.§.penul.& ſi hoc conſideraſſet ſubtiliter magiſter.B.nunq̄
dictum.c.ſuſpicionis per hoc quod hic dixit,correxiſſet.

SVMMARIVM.

1 *Officialis epiſcopi ordinarius eſt,& iudices dicuntur,& uicarij.*
2 *Appellari ad quem poteſt ab officiali epiſcopi.*
3 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum an ordinarius dicitur.*
4 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum vnā ex cauſis delegare pōt,& an oēs.*
5 *Auditorium delegantis & delegati an ſit vnum & idem.& nu.6.& 9.*
7 *Conſiſtorium proprium eſt Papæ,auditorium vero inferioris.*
8 *Appellationi vbi non eſt locus,eſt ſupplicationi,quæ infra decem dies fieri dēt.*
10 *Iudex a quo & ad quem differunt.*
11 *Archidiaconi prælati ſunt,& poſſum prepoſiti appellari.*
12 *Appellatio debet fieri de archidiacono ad epiſcopum, non ad archiepiſcopum, niſi aliud ſit de conſuetudine.*
13 *Citatus an debeat comparere quando conſtat non eſſe de iurisdictione citantis.*
14 *Appellationis tres ſunt gradus.*
15 *Sententia tranſit in rem iudicatā ſi nō appellatur infra decem dies.& nu.16.*
17 *Grauamen quomodo probatur.*
18 *Poſſeſſione ſua nemo eſt priuandus poſt appellationem.*
19 *Iurisdictio quandoque non perpetuatur per ſolam citationem.*
20 *Appellare quando quis non poteſt.*
21 *Appellans non eximitur a iuriſdictione ſui ordinarij per appellationem.*
22 *Appellatione pendente.an poſſunt fieri aliqua acta.*

CAP.

CAP. III.

ROmana. Ab officiali ſuffraganei,nō ad ipſum
ſuffraganeum,ſed ad Metropolitanū
appellandum eſt,cum officialis & ſuffraganei vnum,
& idem conſiſtorium cenſeatur, ab alijs autem om-
nibus prælatis inferioribus,ſiue archidiaconis, ſiue alijs eorumq;
officialibus ſuffraganeo ſubiectis appellari debet ad epiſcopum,
non ad Metropolitanum: niſi aliud de ſpeciali cōſuetudine Me-
tropolitica induceretur. appellationem vero ad Metropolitanū
factam ante diffinitiuam ſententiam , niſi cauſa in ipſa expreſſa
ſit,Metropolitanus,vel officialis ſuus non recipiat, nec ab eis oc-
caſione talis appellationis in aliquo procedatur , ſed & ſi vocatis
partibus non fiat fides de appellatione infra decem dies facta ab
interlocutoria,vel diffinitiua,vel de alio obiecto rationabiliter,p-
pter quod dicatur per appellationem non eſſe deuolutum nego-
tium ad archiepiſcopum, quouſque de hoc conſtiterit , nullam
inhibitionem occaſione huiuſmodi appellationis faciant,ſi hoc
coram ipſis ab aduerſario proponatur.Cæterum ſi dicatur appel-
lationem non valere: quia non eſt facta ex cauſa probabili, non
poſſunt ſe intromittere, niſi prius per ipſos appellatio velut ex cā
facta probabili recipiatur, & cognoſcere incipient, vtrum cauſæ
veritas ſuffragetur.Verum ſi appellatio fiat a ſententiis diffinitiuis
quæ propter crimen notorium latæ dicantur, ex quo de appella-
tione cognoſcere inceperint, & ipſam receperint , inhibere poſ-
ſunt,ne executioni mandentur.In alium autem tertium, ſi forte
circa rem,pro qua appellatum eſt , aliquid innouerint , non pñt
animaduertere: quia nec ipſorum iuriſdictioni ſubiacet, etiam ſi
contra inhibitionem,alias iuriſdictionem ipſorum aliquid atten
tur. Sed & quamuis in articulo appellationis poſſint procedere,
non ideo vnus appellās in alijs ſuffraganeo ſubiaceat,nec ab eius
iuriſdictione propter hoc eximantur, nedum autem in ſpiritua-
libus,ſed & in temporalibus poteſt appellari,& debet ad archiepi
ſcopum,niſi ex vi conſuetudinis,vel priuilegij ad alium appelle-
tur,nec per ipſos Metropolitanum , vel officiales ſuos ſententiæ
excommunicationis,vel ſuſpenſionis in appellantes latæ, niſi p̄-
ſentibus partibus , & cauſa cognita aliquatenus reuocentur , ſed
ex quo ipſis conſtiterit ante ſentētiam aliquam minus legitime
appellaſſe,ſtatim ad ſuffraganeum cauſa omnimodo remittatur.
1 [Qui generaliter.]Ex hoc colligi poteſt,ꝙ hic officialis † ordina-
riam habet iuriſdictionem a lege , & magis proprie appellantur
iudices,quam officiales,ſicut optime videtur dicere. Auth.de iu-
di.in prin.& §.illo cuſtodiendo.coll.vj.C.e.ſi quis.& per has leges
videtur hic articulus fuiſſe determinatus.Et ſic non ob.ff. quis &
a quo appel.ſit.l.j.ff.e.tit.imperatores.vbi dicitur , ꝙ a delegato ad
delegantem appellandum eſt : quia iſte officialis non eſt delega-
tus,ſed ordinarius.Vel poteſt dici,ꝙ bene & proprie appellatur vi
carius,qui ſimiliter iuriſdictionem habet ordinariam. Et ab his
vicarijs appellandum eſt,quando ab eis appellaretur,quorum vi
cari ſunt.C.e.tit.præcipimus.ſecundum.d.n.Sic confirmat ſentē-
tiam noſtram,& reprobat opinionem Goff.qui contrarium ſcri
pſit,vt no.in Sum.de offi.vica.§.j.ii.& iii.Et idem videtur de quo-
libet iudice gerente generaliter vices alterius.C. de offic. eius qui
2 vicem al.ge.l.j.& ii.Et ſic appellabitur† a talibus,non ad illos quo
rum vices gerunt,ſed ad ſuperiores eorum,& eſt ratio in vtroque
vt gradatim fiant appellationes,ſicut percipitur.ii.q.vii Metropo
litanum.& q.vj.biduū.in auth.,coll.iiij.nā ſi appellaretur ad epi-
ſcopum poſſet ſubdelegare,& ſic iterū appellaretur ad ipſum, &
ipſe tertiū committeret,& ſic nunquam ad archiepiſcopū appel
latio perueniret.Verūtamen lex dicit,ꝙ nec is,ad quem appella-
tur,omnino per ſe cām audiat,nec deleget.in Auth.vt defun.ſeu
fun.eo.non iniur.§.pe.coll.v.ſed de conſuetudine non ſeruatur ,
qđ quidam abſurdum reputant . propter rationem prædictam .
Alij tenent contrarium,quare in talib.bene tenet conſuetudo vt
innuit.ſ̄.eo.ſuper ver.ſed de iure.nā hoc quod hic dicit, locū hēt
de iure communi. & ſecundum hoc id,quod conſueuit dici , ꝙ
3 delegatus ad†vniuerſitatem vices alterius gerit generaliter,ideoq;
non delegatus ad vniuerſitatem,ſed ordinari⁹ dēt poti⁹ appellari ,
qa & talis a lege habet iurisdictionem , & hoc euidenter probat
lex,p quam contrariū eſt notatū , alias.per contrariū intellectū .
4 ff.de iud.cū prætor.§.i.talis tamen quamuis † poſſit delegare vnā
cām,vel plures ſingulariter,vt ibi, non tamen totam vniuerſita-
tem ipſam a ſe abdicando. ff.de offi. procon. legatus.ſed ad tēpus
ex cā poteſt,vt no.ſ̄.de offi.vica.extra.Romana . qualitercunque
tamen talem appellaueris,ſiue officialem,ſiue iudicem,ſiue dele
gatū,ſiue ordinariū non mutatur natura.vt no. ſ̄.de procu. peti-
tio.ſ̄.de ſimo.ea quæ,& de materia iſta copioſe no.in Sum.e.ti.§.
a quo & ad quem.ſub.§.vt aūt de materia[Eorūdem ſuffraganeo
rū]vices ſupplendo in omnib.exceptis prohibitis. de qb.no.ſ̄.eo.
ſuper ver.ſit cenſendū.& ꝙ ad tales,ſicut ad epiſcopos recurratur.
habes.ſ̄.de Inſti.c.iij.ſ̄.de regul.ca.ij.ſ̄.de frigi.c. j.§.illa j̄. de ſimo.
in tantū.§.j.ſ̄.de priuil.quanto[Vnū & idem] identitas hæc oēm
tollit contrarietatē.ideo enim ſit hic gradatim appellatio,qđ fie-
5 ri dēt, vt no.ſ̄.e.ver.ſic confirmat.quare† rōne idētitatis inter offi
cialē & archiepiſcopū nullū mediū auditoriū inuenit . Nec ob.
ſ̄.e.dilecti.quare ibi fit appellatio non ab officiali epiſcopi,ſed ab
alio inferiore epiſcopo,cuius auditoriū aliud eſt,q̄ epiſcopi, & iō
non ad Metropolitanū,ſed ad epiſcopū appellatur,vt ſ̄.eo. §.ſeq.
ſ̄m d.n.Sed obiicio huic rationi.Nonne auditoriū delegantis,&
delegati vnū & idem eſt? Ita videtur , quia delegatus propriū ni-
hil habet,ſed tantū vice vtitur delegantis. ff.de offi. eius cui man.
eſt iur.l.j.§.qui mandatum.& xciii.diſt.c.fi.& xciiii.diſt. c.fi. alias.
j.ideo iniuria ſibi facta fit verius deleganti.ſ̄.de of.dele.cum olim
magiſter.Reſpondeo nihil habet naturale,ſiue ordinarium,quod
habet ordinarius,ideo ſoluitur difficultas,vt patet.j̄.e. per totum.
ſ̄.e.vt debitus.quam intelligo in ordinario tantum, habet tamen
accidentale,& extraordinarium.ſ̄.de tranſac.de cætero.ſ̄. de pro-
ba.quoniam contra falſam.& ideo de facili ſoluitur.ff.de iudi. iu-
6 dicium.& ſic patet,ꝙ licet vices gerat † delegantis,tamen audito
rium non eſt vnum & idem , vel ſic licet auditorium delegantis
& delegati ſpecialis ſit vnum,& idem in ſpecie,non tamen in ge
nere,vt hic, nec in qualitate , cum non ſit commiſſa cauſarum
generalitas,ſed ſpecialitas quædam,& ideo vnum eſt ordinarium
aliud extraordinarium.Sed nonne auditorium delegati Papæ &
ſubdelegati ſui eſt vnum & idem? Non.Imo variatur natura. per
ſubdelegationem,vt patet.ſ̄.de of.dele.ſuper quæſtionum.§. ſi ve-
ro duo.& de hoc no.plene in Sum.e.tit.§.quomodo decretalis.vt
7 debitus. [Conſiſtorium.] hoc in Papa proprie † tantum dicitur,
vt no.ſ̄.de ſen.& re iu.cum æterni. & ideo ſequitur correctiue, ſi-
ue,pro imo [Auditorium.] q.d.improprie locutus eram, ſic po-
nit diſiunctio correctiue frequenter,vt hic.& ſ̄.de conſt.eccleſia.
ſ̄.de re.ec.non ali.cum laicus.ſ̄.de offi.dele. ſuper quæſtionum.§.
porro.[Sit cenſendum.] quo ad appellationem,& quædam alia,
non tamen quo ad omnia: quia credimus,ꝙ ab officiali ſenten-
tia poſſit ſupplicari ſuffraganeo.Item officialis non poteſt prohi
bere epiſcopum,ne iudicet,ſed epiſcopus poteſt prohibere officia
lem.ff.de iudi.iudicium.& idem in multis alijs. ſecundum. d. n.
Quod dixit de ſupplicatione,vellem videre ius expreſſum,forſan
8 vult dicere,ꝙ vbi non eſt † locus appellationi, eſt locus ſupplica-
tioni,vt in ſententia præfecti prætorio.C.de ſentē. præfec.præto.l.
vnica.& in ſentētia Papæ.ſ̄.de reſti.in inte.tum ex literis.quæ ſup
plicatio infra decem dies fieri debet, ſicut appellatio. C. de preci.
Impera.offe. ſi quis aduerſus. & auth . quæ ſupplicatio ibi ſignata.
ſed & ſecūdum hoc ſemper poſſet ibi fieri fraus appellationibus
contra mentem conſtitutionis,nec enim ab eodem ad eundem
appellari poteſt,vt ſequitur.Sed ſupplicare licebit, quod admodū
eſt abſurdum,nam prohibita vna via &c.vt no.ſ̄.de procur. tuæ.
9 Illud tamen certum eſt , ꝙ non per omnia † vnum , & idem eſt
auditorium: quia quantum ad archiepiſcopum firmius eſt,vt pa
tet in his,quæ no.ſ̄.de offi.vica.extra.Romana.§.fi.Item quia of-
ficialis archiepiſcopi non ſemper poteſt excommunicare ſuffra-
ganeos,quod tamen poteſt archiepiſcopus,vt ſ̄.de off. ord. extra.
Romana.§.fi.Item nulla conſuetudo hoc approbat,vt ab epiſco
po ad eundem epiſcopum appelletur,ſed bene poſſet hoc appro
bare in officiali epiſcopi,vt ſequitur,& no.j̄.in i.gl.Item officialis
non habet poteſtatem degradandi: quia nec electus cōfirmatus.
ſ̄. de elec. tranſmiſſa. nec reconciliandi excommunicatum niſi
presbiter ſit.vt no.ſ̄.de ſen.excom.cum deſideres.nuper. [Ad ſeip-
10 ſos.] quia differentia † debet eſſe inter iudicem,a quo appellatur,
& illum ad quem appellatur,ſicut inter inferiorem & ſuperiorē,
cum gradatim ab inferiori ad ſuperiorem ſit ſemper appellatio
facienda.ii.q.vj.anteriorum.§.illo videlicet.& §.illud.& c.placuit.
& ſ̄.c.dilecti.Sed contra.ſ̄.de præben.referente.Sol.hoc,quod hic
dicitur,de iure communi eſt,illud de conſuetudine ſpeciali, quæ
ſeruanda eſt in hoc caſu.vt ſ̄.e.§.ſeq.Item contra.ſ̄.de no.ope.nū
tia.ſignificantibus.& illud eodem modo ſoluitur.ſecundum.d.n.
Vel dic,ꝙ ibi loquitur in offi.epi.a quo ad eundem epiſcopum ap
pellari non debet , & ideo eſt ad archiepiſcopum appellandum.
Et ſic non contradicit, imo omnino concordat huic iuri. [Sed
de iure.]q.d.de iure communi ita eſt,tamen de cōſuetudine poſ-
ſet eſſe contrarium, vt ſ. valeret appellatio ab officiali ad epiſco-
pum facta,vt præmiſi.ſ̄.in j.glo.ſicut & valet,ꝙ appelletur ad ſu-
periorem omiſſo medio,vt ſ̄.§.ſeq.& eſt ratio: quia licet ſi per er-
rorem a ſuperiore ad inferiorem appelletur,nulla ſit appellatio,
tamen non nocebit error, ſi appelletur ad maiorem , quam de-
buerit,vel ad parem.ff.e.l.j.§.ſi quis.& §.pe. ꝙ ergo a ſuperiore ad
inferiorem appellaretur,nulla poſſet conſuetudine roborari tan-
quam irrationabili & inepta.xxj.di.inferior. ſ̄.de conſti.c.fi.¶[Ab
archidiaconis vero.] ij.pars.[Inferioribus] officiali, qui cum epi-
ſcopo vnum & idem auditorium habet,vt ſ̄.præmiſi. & ideo eſt
ſuperior,ſicut & epiſcopus licet nō per omnia,vt ſ̄.no.[Prælatis.]
quorum ſententias & ipſi ſuffraganei ſeruare debent.ſ̄.de off. or.
11 cum ab eccleſiarum.Et no.hic & ibi,† ꝙ archidiaconi & ſuperio
res prælati ſunt,& omnes poſſunt præpoſiti appellari.ſ̄.de ver. ſig.
quamuis.[Officialibus] inferiorum. ſ. prælatorum. in quibus &
eadem ratio locum habet: quia vnum & idem auditorium hñt
cum his,quorum vices gerunt,ergo idem ius debet eſſe, arg.ſ̄.de
excep.

excep.cum inter priorem.§.fi.ſ.de tranſla. epi. inter corporalia.§.
j.[Debet.] ſecus de conſuetudine.vt ſequitur.[Curiam] ſ.Remē-
ſem.de qua ſupra præmiſit.reſpon.j.in fi. [Omiſſis.] quia grada-
12 tim † facienda eſt appellatio,niſi aliud de cōſuetudine obtineat,
vt ſequitur.quod dic,vt no.ſ.ſuper verbo,ad ſeipſos. & ſuper ver-
bo,ſed de iure.[Niſi]non mireris. ꝙ hæc cōditio ponitur in hac
ſententia, hoc ideo enim fit : quia archiepiſcopus & ſuffraganei
Remenſis eccleſiæ petierunt declarari inquantum iuriſdictio ar-
chiepiſcopalis ſe extendebat quo ad ſubditos ſuffraganeorum.ſe
cundum canones.& hoc diffiniuit hic Papa. vnde & in fine di-
cit,ꝙ hæc declaratio in aliis obſeruetur.ſecundum.d.n.ſ. de ſent.
excom.Romana.§ fi.ſemper tamen intelligas exceptam eſſe con
ſuetudinem ſpecialem,vt hic dicit.[De conſuetudine.]quæ iuriſ
dictionem dat,& in talibus eſt ſpectanda,vt ſ.de of.ord.extra.Ro
mana.§.ſi Remenſis eccleſia.¶[Cum autem.] iii.pars.[Curiam.]
ſ.Remenſem.[Appellatum.]ante diffinitiuam ſententiam, vt ſe
quitur.[Qui pro tempore.] q.d.non eſt hoc ius ſpeciale,ſeu perſo
nale,quod cum perſona extinguatur,imo generale, & perpetuū,
ad hoc.ſ.de vſu pal.c.ij.ſ.de tranſac.de cætero. & c. veniens. ff.de
aqua quoti & æſti.l.j.§.pen.[Ante diffinitiuam.] licet enim,quā
do appellatur a diffinitiua , non ſit neceſſe cauſam apponere , vt
no.ſ.e.extra.cordi.§.his quæ. in appellationibus tamen diffiniti-
uam præcedētibus neceſſe eſt cauſam exprimere.alias.qui appel-
lat reputabitur non appellans,vt d.extra.cordi.§.j.& §.ꝙ ſi appel-
lator.ſicque non debet archiepiſcopus,ad quem appellatum eſt,
exprimere cauſam,nec partes citare,vt hic,imo ſtatim debet cau
ſam remittere ad eum,a quo extitit appellatum.ſ.eo.§.fi.[Citent
13 partes.] quod ſi fecerint impune † non parebitur.ff.de iuriſ.om.
iud.extra territorium.j.de pœni.extra. Romana. & idem intelli-
gas,vbicunque aliquis citatur ab aliquo, quando non conſtat, ꝙ
citatus ſit de iuriſdictione citantis: quia nunquam cogitur com-
parere,niſi cauſa talis exprimatur in citatorio,quæ ſi vera eſſet, ap
pareret,ꝙ de iuriſdictione citantis eſſet.ff.qui ſatiſda. cog. ſi vero.
ff.de fer.l.j.ff.de iudi.non videtur.Sed contra.ſ.e.ſi duobus.vbi ar-
chiepiſcopus non expreſſit cauſam, & tamen tenuit citatio. Sed
illud determinandum eſt per hoc & ſupplendum. Item ibi con-
ſtat archiepiſcopum eſſe iudicem ſubditorum ſuffraganeorum,
ex quo ad ipſum eſt appellatum,ſecundum.d.n.vel licet archiepi
ſcopus citare non debeat,vt hic dicit, aſtringit tamen forte cita-
tū facta citatione, vt in contrario: quia multa fieri prohibentur,
quæ tamen facta tenent.ſ.de iureiur.quemadmodum.§.ꝙ ſi poſt
huiuſmodi.Item contra.ff.de iudi.ſi quis ex aliena.Sol. ibi loqui-
tur,quando conſtabat,ꝙ erat ſua iuriſdictio,præterea ibi erat cita
tus in terra iuriſdictionis citantis,licet alias non eſſet de foro ſuo,
vt bene innuit litera illius legis,quæ loquitur de legatis , & dicit,
ꝙ citatus non debuit contēnere dignitatem , alias.ſi non eſſet de
iuriſdictione citantis,nec infra territorium ſuum,non video qua
liter citatus iuriſdictionem non iudicis ſui contemnere videatur
14 ſecundum.d.n.Dicas,ꝙ citatus debet ſemper † in dubio compa-
rere,vt in proxime allegata lege. & xxiii. q. j. quid culpatur. quia
ſemper in dubijs,quod tutius eſt,tenendum eſt.ſ.de ſpon.iuuenis.
Tene ergo certum,& dimitte incertum,ſi vis te a dubijs liberare.
ſecundum.B.Augu.de pœniten.diſt.vii.§.j.ibi vis quod incertum
eſt euadere &c.& in fine ipſius.§.[Non expreſſa.] in citatorio. ſe-
cundum.d.n.& ſecundum hoc poteſt intelligi, quod no. ſ. de re-
ſcrip.extra.præſenti.§.fi.ſuper verbo,non pareatur.ver.vii.¶[Si ve-
ro.] iiii. pars.[Vocatis partibus.]No. hic tres gradus ſiue caſus in
proſecutione appellationis.Primus eſt:quia proponitur,quando
que non eſſe appellatum, vel alias non pertinere iuriſdictionem
ad illum,ad quem eſt appellatum,& tunc iudex appellationis nō
debet prohibere primos iudices,quominus procedant, ſed tantū
cognoſcere,an ſua ſit iuriſdictio,vt hic.& ſ.de reſcri.ſuper literis.
ff.de iudi.ſi quis ex aliena.Secundus gradus eſt,quando is,qui ap-
pellatus eſt,confitetur appellatum eſſe , ſed dicit , ꝙ cauſa non eſt
ſufficiens,vel legitima,& tunc, ſi appellatum ſit a diffinitiua ſen-
tentia,& appellationem recepit, poteſt prohibere primos iudices
procedere.ff.nihil inno.appel.pen.l. vnica. ꝙ ſi ante diffinitiuam
ſententiam fuerit appellatum,non debet prohibere primos iudi
ces,niſi prius diffiniat ex cauſa legitima appellatum, vt ſ.e.§.ꝙ ſi
obijciatur. Tertius gradus eſt,quando non diffitetur appellatum,
nec dicit cauſam minus ſufficientem,ſed dicit,ꝙ non eſt vera, &
ſi iudex ſemper poteſt prohibere primos iudices.ſ.de reſcrip.dile-
cti ij.in fi.ſecūdum.d.n. Et de his inferius notabo.[Partibus.]quę
ſemper vocandæ ſunt.ſecundum.d.n.antequam in iudicio proce
datur.ſ.de cauſa poſſ.& propri.c.j.ſ.de iudi.exhibita.ſ.de maio. &
obedien.inter quatuor.[Vel nullatenus.] quia dicit pars appella-
ta nullo modo appellatum fuiſſe.[Vel.] Subaudi.cōfitetur fuiſſe
appellatum.ſed non.[Infra decem dies.]vnde perinde eſt, ac ſi ap
pellatum non eſſet.ſ.de ſen.& re iu.quod ad conſultationē.[Poſt
15 interlocutoriam,vel diffinitiuam]quia nedum diffinitiua † tran
ſit in rem iudicatam , ex quo appellatum non eſt infra decem
dies.ſ.de ſen.& re iud.cum inter vos.§.pen.& fi.ſed etiam interlo-
cutoria,vt hic,& ſ.de ele.cum dilecti.in fi. & de teſti. ſignificaue-
runt.aliter tamen,& aliter: quia diffinitiua tranſit in rem iudica
tam quo ad partes,& etiam quo ad iudicem. ſecundum ea quæ
notantur.ſ.de accu.qualiter.j.Interlocutoria vero & ſi quo ad p-
tes in rem iudicatam tranſeat, non tamen quo ad iudicem, qui
ipſam poteſt etiam poſt lapſum decendium,ſi ſibi videbitur,re ta
men integra,reuocare.ſ.eo.cum ceſſante.vbi de hoc.in quo caſu
bene ſententiam magiſtri ſui Caſſius excuſauit.ff.de arbi.l.qualē.
alias incipit dicere. Sed nunquid illatum grauamen , ſuper quo
non eſt data interlocutoria,tranſit in rem iudicatam,ita ꝙ lapſis
decem diebus a tempore illati grauaminis computandis appella
16 ri non poſſit? Ita videtur: † quia generaliter infra decendium ap
pellandum eſt.ſ. de re iudi. quod ad conſultationem a tempore
ſcientiæ numerandum.ff.quando appellandum ſit.l.j.§.biduum.
& idem videtur,vbi non poteſt appellari,ſed ſupplicari.in Auth.
vt ſponſali.largitas.§.aliud.coll. ix.ſi igitur. infra decem dies non
appellet grauatus acquieuiſſe videtur,ſi poſtea coram iudice gra-
uante procedat,arg.ſ.de off.dele.gratum.in fi.cum ſuis concor.&
videtur expreſſum.ſ.de re iudi.cum.I.& A.§.j.verſi.fi.& ibi no.&
de tempo.ordi.ad aures.§.j.ſuper verbo,debitam præpoſitis obe-
dientiam.ante fi.gloſſę.Sed contra. quia hic nulla ſententia lata
eſt,ergo ſententia,quę non eſt,in rem iudicatam tranſire non po
teſt,arg.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.§.j.cum ſuis concor. Itē quis
nunquam dicet,ꝙ grauamen nondum tranſeat in rem iudicatā?
Sol.a ſententia diffinitiua appellandum eſt infra decem dies, vt
ſ.in primis concor. & idem eſt de interlocutoria quantum ad
partes.quod dic,vt le.& no.ſ.de elec.cum dilecti.§.fi.ſ.e.cum ceſ-
ſante.idem etiam puto,vbi grauamen vim habet ſententiæ,puta,
ſi dicat iudex non eſſe reſpondendum,vel non debere reſponde-
ri libello,ſiue poſitioni,de qua notum eſt, ꝙ reſpondendum eſt.
Vel ſi dicat,pronuntio,vel præcipio,vel volo, vel iubeo, vel aliud
ſimile,quod vim interlocutorię habeat,arg.in eo,quod le. & no.
ſ.de ver.ſig.in his.ff.de arbi.qualem.ff.manda.l.ij. C. communia
dele.l.fi.vbi vero alias grauatur,vel comminatur iudex, nunquā
illatio grauaminis,vel comminatio in rem iudicatam tranſit, vt
17 ſ.in contrarijs.De illatione † grauaminis,pone exemplum, ꝙ iu
dex aſſignat locum nō tutum,hic enim & ſi aſſignatio facta fue-
rit iam eſt menſis,veniendum eſt coram iudice, & ſupplicandū,
ꝙ illud grauamen reuocet,& locum tutum aſſignet, ꝙ ſi recuſa-
uerit,non obſtante lapſu decendij ab hoc grauamine,poterit ap-
pellari,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.e.tit.ex parte tua.& idem de
bet fieri,ſi fuerit commonitus.ſ.e.cum ceſſante.& idem,vbicun-
que dicit ſe grauatum,non ſolum verbo,ſed etiam ſolo facto,qđ
plus eſt.ff.de legibus.de quibus & ſ.eo.dile.ij.& c.vt noſtrum. dū-
modo verbum non habeat vim ſententiæ,vt dictum eſt,puta,di-
cit iudex,non reſpondebitur tibi,non audiam te, vel aliud ſimi-
le: quia non omnis vox iudicis , iudicati obtinet authoritatem.
C.de ſen.& interlo.om.iu.ex ſtipulatione.quamuis autem in his
caſibus,& ſimilibus, non obſtaret lapſus temporis appellanti,poſ
ſet tamen obſtare actus contrarius,etiam infra decendium habi
tus,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.tit.j.inter monaſterium.ſ. de of.
dele.gratum.in fi.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.in fi. [Siue aliquid
aliud.] puta: quia dicit pars appellata,ꝙ ſi aduerſa pars appellaue
rit,tamen poſtea appellationi expreſſe renuntiauit,vel tacite reci
piendo terminum ad teſtes producendos,vel aliquid aliud facien
dum.ſ.de offi.dele.gratum.vel egit,vel reſpondit, vel teſtes produ
xit.ſ.de teſti.cum veniſſent.reſpon.j.ver.nec appellatio. Vel licet
in litera cauſam appellationis expreſſerit , non tamen in ipſa ap-
pellatione,& ideo non valet,vt j.e.§.ſeq. Vel quia non eſt ſeruata
forma.ſ.eo.extra.cordi.& hoc quo ad interlocutionem,ſed & diſ
finitiuę renuntiare potuit recipiendo terminum ad ſoluendum.
C.de iu.do.Impe.l.ij.poſt quem non eſt locus appellationi. C. de
ſen.& re iu.quod ad cōſultationem.ſi enim talia,vel ſimilia pro-
ponantur,& in dubium vertantur,non debet,quouſq; de his cō-
ſtiterit,primos iudices impedire, vel eis aliqd inhibere. [Taliter.]
i.per appellationē,quæ teneat, & cauſam ad ſuperiorem transfe-
rat, quamuis forſan cauſa expreſſa falſa ſit, ſed ignoranuit.ſecun-
dum.d.n.[Prohibere]poterit,tamen huiuſmodi dubitationis co
gnitionem committere.ſ.de offi.dele.ſuper quæſtionum.§.j.quā
uis contrarium hic notauerint quidam. ergo diuerſificatur a ſu-
periore.Super hoc autem verbo,poſuit hic.d.n.magnam glo.cu-
ius vtilitatem ſic breuiter duximus reſtringendam,ꝙ quandocū
que appellatur ante diffinitiuam ſententiam,iudex a quo appel-
latur,poteſt procedere,niſi iudex appellationis canonicæ prohi-
beat.Verumtamen ſi appareat legitime appellatum fuiſſe,totum
caſſabitur,quicquid poſt appellationem fuerit attentatum, vt pa
tet.ſ.de reſcrip.ſignificante.Rodulphus.ſignificauit.in fi.ſ. de ex-
cep.dilectę.in fi.Si vero appellatio reperiatur minus legitima,om
nino tenebit proceſſus,& appellans in expenſis condemnabitur,
& ad illum,a quo appellauit,remittetur.ſ.eo.vt debitus.hoc ſaluo
ꝙ ſi poſt prohibitionem in caſu conceſſo factam proceſſiſſet,iu-
dex inferior,illud quod poſtea feciſſet,reuocari deberet , arg.hic.
& x.q.v.vides.C.de legibus. non dubium. in quo autem caſu hoc
prohibere poſſit.dic,vt no.ſ.e.§.in prin. Et ſunt hæc vera, ſi in iu-
dicio

dicio appelletur.Si vero extra iudicium puta, ne talis fiat electio,
& ne talis inſtituatur,& contingat electum & inſtitutum poſt ap
pellationem mori.Dicunt quidam,ꝙ poſt appellationem poteſt
18 iterum alia electio , vel inſtitutio fieri , quia nemo † poſſeſſione
ſua poſt appellationem huiuſmodi eſt priuandus.ſ.vt lite pen.c.j.
& per totum.quod dic,vt no.ſ.de elec.dudum.ij.ſ.de reſti.in inte.
c.ij.& de arbi.ex parte.& adde quod no.j.eo.§.fi.[Ne in illa.] ſ. cā.
quando ante ſententiam appellatum eſt, vel quando a ſententia
diffinitiua.[Executionem.] quod tamen poſſunt , ex quo de ap-
pellatione conſtat facta diffinitiua,quamuis dicatur pro notorio
facto lata.j.eo. §. ſinautem poſt ſententiam. [Non præſumant.]
quia hæc cognitio,an ſit iudex exercitium iuriſdictionis præce-
dere debet.ſ.de reſcrip.ſuper literis.§.pen.ſecundum.d.n.¶[Quod
ſi obijciatur.] v.pars.Minus legitima.ſubaudi in iure non expreſ-
ſa,nec enim omnes cauſæ in iure exprimi poſſunt.ff. de legi.non
poſſunt: quia plura ſunt negotia,quam vocabula.ff. de præſcrip.
verb.l.ij.& ideo arbitrabitur hoc bonus iudex.ſ.de off.dele.de cau
ſis.ff.de ver.obli.continuus.& ſi male arbitretur,erit locus appella
tioni.ff.qui ſatiſd.cog.arbitro.& l.ſeq.patet.ſ.de no.ope.nun. ſigni
ficantibus.Si autem cauſam in iure approbatam velle dicere mi-
nus legitimam & reprobatam legitimam , audiendus non eſſet,
quis contra iura.ſ.de cau.poſ.& propri.c.j.ff.de proba.ab ea parte.
& ſic quod hic dicitur , intelligas de cauſis in iure non expreſſis.
nam quædam ſunt expreſſæ,quædam nō.ſ.e.paſtoralis.[Prohibe
re.] neque quo ad partes,neque quo ad iudices.[In cauſa.]coram
primis iudicibus.[Recepta.] nam poſtea hoc poſſunt.ſ. de off.de
le.paſtoralis.ſ.e.vt debitus.[Ex cauſa probabili.] quam approbāt
eo ipſo,ꝙ appellationem recipiunt , & ad probandam veritatem
diem aſſignēt partibus citatis,& auditis,& ideo ſequitur.[Cogno-
ſcere incipiant.] per diei aſſignationem,vel teſtium, vel aliorum
19 documentorum receptionem , ſicq; in hoc † caſu non per ſolā
citationem perpetuatur hæc iuriſdictio,ſicut alias ſ.de off. deleg.
gratum.& c.licet. Vel dic,ꝙ etiam per citationem perpetuatur,li
cet poſt citationem iuſta exceptio admittatur.ſ.de off.dele.ex par
te.ij.[An ſit vera.] nec enim ſufficit,ꝙ cauſa probabilis ſit,niſi &
veritas comprobetur,etiam ſi offerens ſe probaturum non fuerit
admiſſus,& ideo fuerit appellatum:nam de his cauſa appellatio-
nis hæc eſt,ꝙ offerens ſe probaturum non fuerit admiſſus, & eſt
legitima hæc cauſa,& probabilis,ſed neceſſe eſt,ꝙ probetur,ſic in
tellige.ſ.eo.interpoſita.licet autem hoc ſufficiat quo ad hoc,vt ap
pellatio iuſta debeat iudicari,vt ſ.e.vt debitus. non tamen quo ad
hoc,vt in principali is,qui appellauit , ob hoc ſolum debeat obti-
nere,ſimile.ſ.de reſcri.olim.§.fi.Nec diſtinguas,ſicut quidam di-
ſtinguere voluerūt,vtrum exceptio oppoſita ſit dilatoria,vel per-
emptoria: quia ſi in dilatoria,multo fortius,& in pemptoria hoc
vendicat ſibi locum,vt no.de hoc.ſ.de teſti.ex parte ade.¶[Si au-
tem.]vj.pars. [Poſt ſententiam.] ſ.diffinitiuam.[A iure prohibi-
tis]appellare.ſi ergo in prohibitis habet locum, quod hic ſequit,
multo fortius in non prohibitis,ar.a minori ſ.de elec.cum in cū
ctis.[Notorio.] per euidentiam rei.[Confeſſus.] & ſic notorium
iuris.ſ.de cohabi.cle.& mu.veſtra.& c.fi.ſ.de verb.ſig. cum olim.
ſic ergo confeſſus & notorius condemnatus in notorio crimine
auditur appellans,vt hic patet,& idem videtur in ciuili cauſa,arg.
ff.de confeſ.cum fideicommiſſum.Sed contra.ſ.e.cum ſit Roma
20 na.§.fi.& c.peruenit.& c.conſuluit.Ad hoc dixit Azo.ꝙ † ſemper
poteſt appellare talis,niſi tria concurrant.ſ.ꝙ confeſſus ſit & teſti-
bus conuictus,& argumentis ſuperatus.ij.q.vj.ſunt quorum. ver.
nullus homicidarum.Alij dicunt, ꝙ notorius facti appellare nō
poteſt,ſed notorius iuris poteſt, vt in contrarijs. Hoc reprobatur.
ſ.eo.cum ſpeciali.§.porro.Tertij,ꝙ notorius iuris tunc non audi-
tur appellans,quando confeſſioni ſuæ ſtandū eſt,puta: quia ſpon
te & gratis fecit confeſſionem,non tormentis , nec tormentorū
terrore,niſi forſan alleget ſe erraſſe in facto.ff.ad Turpi.l.j.§.j.Vel
niſi velit determinare confeſſionem ſuam.ſ.de accuſa.cum dile-
cti.Tu dic,ꝙ ſemper appellare poteſt,vt hic.Is tamē,a quo appel-
latur,non tenetur deferre appellationi,vt in cōtrarijs, niſi forſan
in appellatione facta cauſam exprimat,puta: quia terrore tormē
torum hoc confeſſus eſt,vel quia dicit ſe erraſſe, vel confeſſionē
ſuam velle declarare.ſecundum ea quæ no.ſ.ver.prox.vel aliquid
aliud rationabile,arg.ff.de confeſ.l.pen.& fi.Nec ob. ꝙ non tenet
quis cauſam exprimere,quando a diffinitiua appellat,vt no.ſ.eo.
extra.cordi.§.iſq;. quia verū eſt, ꝙ nō tenetur,ſed nec tenet iudex
appellationi deferre , niſi cauſam exprimat in hoc caſu. Expedit
ergo ei cauſam exprimere , quamuis non teneatur , nam ſi non
expreſſerit,& ſententia ſit mādata executioni, aut inhibitionem
a ſuperiore,ad quem appellatum eſt,factam tenet, poteſt tamen
ſuperior inhibere,ne fiat,vt hic ſequitur. Et ſi infra octo dies poſ-
ſit probari cauſa notoria.alias notorij.Et propter hoc lata erat ex
communicationis ſententia non relaxabitur, niſi præmiſſa con-
grua ſatisfactione.j.de ſen.excom.extra.ſolet a nonnullis.§.in pri
ma.[Cum ſimilibus.] puta,ne teſtamenta aperiantur, & ne ſcri-
ptus hæres in poſſeſſionem inducatur.ff.de app.non reci.l.fi.ſ.eo.
conſti.ij.§.fi.& in alijs caſibus.ij.q.vj.ſunt quorum.[Dicatur.] ſed
non conſtet,nec enim ſufficit dicere,niſi & probetur.ſ.de conce.
præben.cum ſuper.ſ.de ſen.& re iu.cum ſuper.§. j. nam ſi de hoc
conſtaret, & aliud non diceretur rationabile, non deberet is , ad
quem appellatum eſt,appellationem recipere, ſicut nec ipſam re
cepit is,a quo appellatum fuit.[Cæperint.] propter cauſam ratio
nabilem allegatam , quam appellans prætendit, vt dictum eſt.ſ.
ſuper verbo,confeſſus.ver. tu dic. [Vtrum ſit recipienda.] & hoc
expone,ſicut no.ſ.ſuper verbo,cognoſcere incipiant & ſuper ver
bo,an ſit vera.[Inhibere.] quod poteſt facere, ex quo appellatio-
nem admiſit.ſ.de ſen.& re iu.cum ſuper.§.mandamus.ver.execu
tio.& non ante.ff.nihil inno.ap.pen.l.vnica.ſ de off.dele. paſtora
lis.§.præterea.¶[In alium.]vij.pars.ſ.tertium.videlicet quemcun-
que vis alium ab eis,qui coram archiepiſcopo litigant.ſecūdum.
d.n.[Circa rem] nam ſuper hoc eſt ad ordinarium recurrendū.
ſ.e.cum teneamur.& licet certis ex cauſis aliqui ſint ad eundem
iudicem remittendi.ff.de libe.cau.liberis.& l.ſi pariter.vt in actio-
ne familiæ erciſcūdæ. & vbi eſt commixtio actuum,vel rerum.ff.
ex quibus cau.ad eundem iudi.ea.l.j.& ij.ff. iudi. ſol. iam tamen.
§.in hac.ff.de procu. omnium. & ſuper his audiri poſſint etiam
extranei,ſi ſe iudicio offerant.ff.de re iud.a diuo Pio. §. ſi ſuper. ſ.
de teſti.veniens.eos tamen ad iudicium vocare non poſſunt,niſi
iuriſdictionem eorum impedirent.ſ.de ſpon.veniens.ſ.de off.de
le.c.j.& c.ex literis.ſecundum.d.n.ad idem.ſ.de peni.extra.Roma
na. [Inhibitionem.] quia inhibitio ſua non aſtringit alios, cum
non ſit ordinarius eorum,niſi in caſibus,vt no.ſ.de ſup.ne. præla.
extra.Romana.& de fo.compe. extra. Romana. [Occaſione hu-
iuſmodi.] cum caſus iſte non ſit expreſſus in iure. ¶[Cum ergo.]
iiij.pars.[Subiaceat.]& ideo in alijs coram ordinario ſuo , quāuis
ab eo appellauerit,nihilominus reſpondere tenetur. Non obſtat,
ꝙ ipſum offenſum dicat,ſed ſi grauauerit,iterum appellet.ff.apud
eum a quo appel.l.vnica. Verum ſi ipſum ex hac cauſa recuſet,re
cipienda eſt recuſatio,quod ſi non fiat,locus eſt appellationi,niſi
crimen adeo notorium ſit,ꝙ non ſit locus inficiationi.ſ.de ap.ad
hæc ſi in vna cauſa.& c.propoſuit nobis.M.& c.accepta. ſicq; ne-
21 mo † eximitur per appellationem a iuriſdictione ordinarij ſui,
niſi quo ad articulum,in quo eſt appellatum.ſ.e.paſtoralis.§.j. &
ſic intellige.ſ.eo.directę.§.fi.Vel dic,ꝙ pendente cauſa appellatio
nis non cogitur reſpondere coram tali,vt in prædictis caſibus,ſed
finita ipſa cogitur,nec poteſt eum recuſare ex hoc, ſed ſi grauat,
iterum appelletur,vt hic.& ff.apud eum a quo appel.l.vnica.Cō-
probatur hæc ſolutio.ff.de iudi.l.ij.§.legatis.ver. ei quoque. [In il-
lis.] in quibus appellatum non eſt.alias in alijs [Totaliter] occa-
ſione appellationis ſuper certis articulis: quia non eximitur ſup
alijs,vt dictum eſt.¶[Debet autem.] ix.pars.[Ad eos.] ſ. archiepi-
ſcopum & officiales. [Temporalem.] ſiue enim res temporales
ſint,ſiue ſpirituales,omnes ſub poteſtate & diſpoſitione epiſcopo
rum conſiſtunt.x.q.j.nouerint.& per totum.xvj.q.vij.omnes ba-
ſilicæ.lxxxix.diſt.iudicet: ideo ſi in temporalibus appelletur , eſt
ad Metropolitanum tanquam ad ſuperiorem proximum appel
landum.ſecundum.d.n. Et ideo hic determinatur : quia ad quē
eſſet appellandum,in hoc caſu conſueuerat dubitari.[De conſue
tudine] præſcripta.alias non valeret.ſ.de conſue.c.fi.quæ & ſi quo
ad iuriſdictionem valeat,vt hic,& ſ.de fo.compe.cum contingat
non tamen quo ad alienationem rei eccleſiaſticæ contra formā
cano.faciendam.puta, ſi ſit conſuetudo in terra, ꝙ infra annum
& diem teneatur eccleſia rem ſibi relictam alienare , alias poſſit
dominus ipſam occupare,& ſic poteſt intelligi.ſ.de ſen.& re iudi.
cum cauſa.etenim eccleſiæ laicorum aliquorum ſtatutis,vel cō-
ſuetudinibus in talibus non arctantur.ſ.de conſti.quæ in eccleſia
rum.& c.eccleſia.& ſ.de re.ec.non ali.cum laicis.vbi de hoc.imo
ſunt tales ipſo iure excommunicati.ſ.de ſen.excom.nouerit. [Si-
ue iure.] ſic in cauſis feudorum.ſ.de fo. compe. ex tranſmiſſa. &
c.verum.ſ.de maio.& obe.ſolitæ.ſecundum.d.n. [Appellari.]Hic
tranſeo: quia hunc.§.inuenies examinatum , & plene expoſitū
in Summa.e.tit.§.a quo & ad quē.ver.ſed pone.& ſequenti.¶[Sen
tentias quoque.] x.pars.[Niſi vocatis partibus.]vt & no.ſ.e.§.ſi ve
ro.ſuper verbo,partibus.[Reuocent.] alias abſoluent, niſi pericu-
lum ſit in mora.ſ.e.qua fronte.§.j.ſ.de ſen.exc.ſacro.§.i.ver.quid
ſit abſque periculo.de hoc no.ſ.de off.ord.ad reprimendam. & ſ.
de ſen.exc.extra.ſolet.¶[Cum autem.] xj. pars. [Ante ſententiā.]
quia aliud ſi a ſententia,vt patet.ſ.e.§.ſinautem.[Cognito.] legiti
me partibus.ſ.præſentibus , vel per contumaciam abſente altera
parte.ſ.e.interpoſita.§.fi.[Minus rationabilem.]quia.ſ. cauſa nō
ſit expreſſa,vel licet fuerit, nō erat rōnabilis, imo euidenter facta
eſt ꝯ ius, & irrōnabiliter.ſ.e.ꝯſuluit.ij.vel nō erat vera,vel nō fuit
ſeruata forma illius ꝙſtōnis.ſ.e.cordi.[Nō poſtponat.] ſed nec ip
ſum ꝓhibeat ꝓcedere, quouſq;ei ꝯſtiterit appellatū eē legitimæ,
& ex cā ꝓbabili de cuius veritate recepti iā appłonē incipiat co-
gnoſcere vt ſ.e.§.ſi vero vocatis.& §.ſeq.Quid ergo de his,q̄ interī
22 † fiūt corā iudice,a quo eſt appellatū? Super hoc fecit hic.d.n.quā
dam magnam glo.quæ incipit ex hoc loco. Tu dicas breuiter, ꝙ
ſi quæratur,vtrum valeant, vel non ea, quæ pendente appellatio-
ne fiunt coram iudice,a quo eſt appellatum,abſolute reſponderi
non

non poteſt: quia ſi appellatio reperitur legitima, quicquid factū
eſt interim,debet irritum reuocari,vt probatur per multa iura.ſ s̃.
de reſcrip.ſignificante & c.ſeq.s̃.de offi. dele. ſuper quæſtionum.
§.fi.s̃.de iudi.exhibita.s̃.de iureiur.venientes.§.fi.s̃.e.ex parte.iij.&
c.paſtoralis.reſpon.j.ver.fi.& c.ſolicitudinem.§.j.ver.nam ad offi-
cium. Si autem reperiatur illegitima, nihil eſt reuocandum, ſed
eſt cauſa ad eum,a quo appellatum extitit,protinus remittenda,
vt hic,& s̃.e.cordi.& c.vt debitus.ſed in hoc caſu eſt vis,ꝙ vbi ap-
pellatur a iudice,cui cauſa commiſſa eſt,remota appellatione,te-
net mero iure quod interim fit,ſed officio iudicis reuocatur. Vbi
vero ex cauſa in iure expreſſa irritum eſt ipſo iure,ſicut diſtingui
tur.s̃.e.paſtoralis.Hoc ſaluo,quod hic de nouo dicitur : quia poſt
inhibitionem factam illi, a quo appellatum eſt, procedere non
debet,quod ſi fecerit iudex,qui de appellatione cognoſcit,poterit
animaduertere in eundem,arg.s̃.eo.§.ſi vero.& §.ſi autem.nam
ex quo inhibitioni locus eſt.ſecundum formam ibi traditam,er-
go & coertioni,arg.s̃.de off.dele.præterea.& de ma.& obe.ſi quis.
nec etiam æquum eſt,ꝙ continentia iudicij diuidatur, nec ꝙ co-
ram duobus iudicibus cauſa dilatetur,vt patet in his,quæ no.s̃.de
reſcrip.extra.diſpendia.Sic igitur neſcimus veritatem de his,quo
uſq; cauſa appellationis,ex qua hæc pendent, fuerit terminata.s̃.
de reſti.in inte.c.ij.in fi.s̃.de frigi.& ma.fraternitatis.in fi.ſed & in
telligas de appellationibus in iudicio factis, non ſic ſi extra iudi-
cium appellaretur,vbi nemini eſt turbanda ſua poſſeſſio,vel qua
ſi,niſi in formam iuris fuerit quis conuictus. viij. q. iiij. nonne.
xvj.q.iiij.volumus.s̃.vt li.pen.c.j.& ij.j̃.de accu.olim. I. V. & P. &
adde quod no.s̃.e.§.fi.

¶De conceſſione præbendæ & eccleſiæ non vacantis. Rubrica.

SVMMMRIVM.

1 *Collatio facta ab executore de non vacante beneficio non valet.*
2 *Inhibitio conferendi beneficium generaliter facta non tenet, nec impedit epiſcopum ab eius collatione.*
3 *Præbendam qui petit quomodo debet petere,& coram quo, & quomodo formabit libellum.& nu.4.*
5 *Papa ſi mandat alicui epiſcopo vt aliquem de prębenda prouideat nunquid ille poterit præbendam petere,tanquam ſibi debitam.*
Et quid ſi mandet,quòd mihi conferat talem præbendam.nu.6.
7 *Beneficium ſi petitur ab vno,& poſtmodum alius ſuperuenit,qui petit eſt cōcedendum obtinenti cum cautione de ſeruando indemnem,quo ad alium petentem.& nu.11.*
8 *Executor præbendarius ſi confert præbendam de iure vacantem,an poteſt me mittere in poſſeſſionem non citato poſſeſſore.*
Et quid ſi fuerit facta collatio vocatis quorum intereſt.nu.9.
10 *Præbenda conceſſa duobus,a duobus habentibus ius concedendi,& inter ſe litigent,quis erit potior.*
12 *Poſſum quod per me,an ſemper per alium poſſum.*
13 *Ignorantia excuſata ſemper debet eſſe probabilis.*
14 *Legum,vel conſtitutionum ignorantia poſt eius publicationem infra quod tempus poteſt allegari.*
15 *Libertas ſi datur ſeruo per literas,an conſequitur eam ſeruus litera ſcripta,an cum primum ad eum peruenerit.*
16 *Intentioni ſemper ſtandum eſt,cum de illa apparet.*
17 *Ignorantibus ex teſtamento acquiritur.*
18 *Prohibitio ſi eſt facta in perſonam abſentis,an ſtatim habeat effectum,an cum abſens fuerit certificatus.*
19 *Sententiæ diffinitiuæ vel interlocutoriæ,vel excommunicationes an ſtatim latis habent effectum.*
20 *Papa ſi concedit priuilegium alicui motu proprio,vel ad iſtantiam alterius quòd non poſſit excommunicari,quando habeat effectum contra ſuum ordinarium excommunicare valentem.*
21 *Sententia excommunicationis lata contra abſentem & contra ſuum priuilegiū ab eo cui eſt reſtituta poteſtas excommunicandi,an,& quando teneat.*
22 *Acta facta a iudice poſt reuocationem primarum literarum,ante tamen eius ſcientiam an valeant.& nu.24.& 25.*
Et quid in literis præbendalibus.nu.23.
26 *Papa ſi inhibet aliquibus ne eligant his verbis, iubemus ne eligant, quando incipit inhibitio.*
27 *Collatio beneficij facta ab executore prius illo,qui habet de iure tenet.*
28 *Collatio facta ab executore cum decreto, & acceptata valet,ita quòd epiſcopus etiam ſi ignorauerit nihil conferre poteſt.*
29 *Interpretatio pleniſſima eſt facienda in beneficijs.*
30 *Princeps in facto ſuo non debet aliquam fraudem adhibere.*
31 *Dominium rei legatæ quando tranſit in legatarium.*
32 *Seruo legato ſub conditione,an poteſt hæres ei libertatem dare.*
33 *Optione legata,& facta ante aditam hæreditatem non valet.*
34 *Beneficio acceptato,nunquid poterit pœnitere,ita quod alium poſſit petere.& nume.35.*
36 *Beneficij acceptatio quando impedit collationem.*
37 *Præbenda certa quando dicitur,& quando incerta.*
38 *Iuſtitia debet mouere iudicem,non carnalitas.*
39 *Iudicandum in dubio eſt pro illo cuius probationes ſunt fortiores.*

CAP. PRIMVM.

QVia cunctis. Vt huius prolixæ epiſtolæ facilior ſic intellectus,ſcire debes,ꝙ d.n. qui ſemper nobilibus fuit gratioſus Droconi Borbonæ fecit gratiā de præbenda,vel dignitate,ſiue cura,ſi tunc vacabat,vel quam primo vacare contingeret in eccleſia Carnoteñ.& quam idem Droco duceret acceptandam,decernens irritum & inane,ſi quid de ipſa cōtra hoc mandatum ſuum foret ab aliquo attentatum, & ſuper hoc dedit eidem.Drac.executorem priorem quendam, vt patet. s̃.eo.§.ſubiunctum.qui prior,recepto mandato apoſtolico acceſſit perſonaliter ad eccleſiam Carnoteñ. & eidem publicauit de verbo,ad verbum legens prædictum mandatum in capitulo in præſentia capituli,in quo erat ſubdecanus, qui poſtea in epiſcopum eſt electus, vt probatur. ſupra. eod. §. j. vſque ibi. præſertim. publicatione vero facta contulit ſtatim ibidem ſupradicto Drac. præbendam, vel dignitatem, quam primo ibidem vacare contingeret, quam idem Drac. duceret acceptandam inhibens, ne quis contra ſuam collationem veniret. pronuntians irritum & inane &c. vt. j̃. eod.§. j. verſicu. præſertim.Hoc facto præpoſitus Normāniæ, quæ præpoſitura eſt certa dignitas in dicta eccleſia,mortuus fuit in transmarinis partib.cuius morte audita executor dicti Drac.ſ.prior præfatus mandauit ſæpe dictum Drac.in eadem præpoſitura, quam idem Drac. acceptauit,per quendam archipresbiterum inſtallari ex vi iam factæ collationis,& ſic ex tali iure inſtallatus eſt dictus Drac.& hoc tangitur.j̃.eo.§. ſed extitit. ver. quinimmo. Subdecanus vero interim electus in epiſcopum & conſecratus, ad quem pertinet collatio præbendarum & dignitatum in dicta eccleſia eandem præpoſituram(antequā eſſet acceptata per dictum Drac.) contulit domino Andreę nepoti eiuſdem domini noſtri ad præces domini Gulielmi ſancti Euſtachij diaconi Cardinalis fratris ſui, vel idē Cardinalis fecit collationem data ſibi a dicto epiſcopo poteſtate. & hæc continentur in deciſione,& hoc tangitur.j̃.eo.reſpon.j.& §. ex parte.& ſeq. Partibus igitur occaſione prædictorū in d.n.& fratrū præſentia conſtitutis,proceſſum eſt in negotio, prout in hac epiſtola determinatur. Quam in nouem partes diuides. In prima parte domini Andreæ petitio ſimpliciter proponitur,& formatur.In ſecūda ab aduerſa parte contra ipſum dominum Andream excipitur. In tertia exceptio reprobatur. In quarta adhuc pro eodem alia ratio inducitur.In quinta parte nomine domini Andreæ replicatur. In ſexta replicationi additur. In ſeptima ex parte Drac.ſatis fortiter replicationibus reſpondetur,& quaſi cōcludi videtur.In octaua quicquid dictum eſt ex parte Drac. penitus eneruatur.In nona pro domino Andrea ſententia promulgatur.¶Proponebatur prima pars, & dic proponebatur in iudicio coram nobis & fratribus [Pro parte tua] loquitur domino Andreæ,cui dirigitur decretalis [Præpoſitura] Normanniæ, quæ eſt certa dignitas in eccleſia Carnotenſi,vt no.s̃.eo.in caſu.verſi.hoc
1 facto[Dum vacabat]quia non tenuit † facta collatio per priorē,
cum facta fuerit de non vacante contra formam iuris.s̃.e.c j. &
ii.& contra formam reſcripti,vt patet. s̃. in caſu.reſpon.j. vbi be-
ne apparet, ꝙ non potuit conferre ex forma reſcripti,niſi digni-
tatem vacantem,& poſt acceptationem præcedentem, & com-
probatur hoc.j̃.e. §.ſubiunctum [Qui conferre potuit ipſam] .ſ.
per epiſcopum,ad quem ſpectat,vt no.s̃.in caſu.ver.ſubdecanus.
& hoc etiam eſt de iure communi.xvj.q.vij.nullus. quamuis ali-
qui contrarium notent,quod dic,vt not. s̃. de elec. cum eccleſia
Vulterana.& in Summa ipſius tit.§.quis eligere poſſit[Canoni
ca]niſi aliud opponatur,& ideo debet dominus Andreas obtine
re,& quilibet illicitus detentor eſt remouendus.s̃.de reſcr.ex par
te.& c.olim.s̃.de rer.permu.cum vniuerſorum.in fi.s̃.de iure pat.
cum dilectus.in fi.[Maxime]ver.[Per priorem] executorem, vt
no.s̃.in caſu.ver.j.[Impedire]bene dicit?Præceſſit enim qualiſcū-
2 que † inhibitio,ſed incerta,& incompetens,& generalis, vt patet.
s̃.in caſu.ver.publicatione vero.Sed non fuit talis, quæ potuiſſet
impedire collationem epiſcopi poſtea ſubſecutam.vt j̃.no.[Præ-
ceſſiſſet]Hic fecit d.n.quandam notam magnā, quæ incipiebat.
Cum plures concurrant ad vnam præbendam petendam, ꝙ per
quæſtiones recolligere potes hoc modo. Quid ſi quis petat corā
3 † ordinario præbendam,quam ego poſſideo? Debeo implorare
officium iudicis,vt faciat declarari,an petat ipſam tanquam ſibi
debitam,vel tanquam ſuam.Si tanquam ſibi debitam,puta,dicit
ꝙ ſibi debet dari,& aſſignari,cogitur dicere cauſam,quare ſit ei de
bita,arg.s̃.de libel.obla.c.iii.puta: quia antequam ego ad ipſam
canonicè eſſem electus, vel ad mandatum Papæ, vel etiam ſine
mandato ſponte fuit receptus ab illis, ad quos pertinebat in ca-
nonicum,& ideo debetur ei præbenda tanquam primo vacans.
quia

quia ex quo canonicus eſt,non debet ſine præbenda eſſe. s̃.eo.ex
parte.& c.cum ſuper.s̃. de præben. relatum. Vel quia primo fuit
ſcriptum pro ipſo.s̃.de offi.dele.ex parte.j. ſic lis ſuo Marte decur-
4 ret.vſq; ad fi.Si autem † petat vt ſuam,puta: quia ſibi collata fuit
hæc præbenda,quam poſſideo,oportet eum probare, ꝙ ille, qui
contulit,habuit poteſtatem conferendi,ſiue ex ordinaria,ſiue ex
delegata poteſtate,& ꝙ legitime contulit.ſ.vacantem.& tempore
congruo,& perſonæ idoneæ.s̃.vt benefi.eccle.c.vnico.ſecundum
quoſdam.Tu dic, ꝙ hoc verum eſt, ſi ſit præſumptio contra ip-
ſum collatorem,vt ibi, alias ſufficit, ꝙ poteſtatem habeat confe-
rendi eo tempore,quo contulit vacantem.s̃.eo.poſt electionem.
s̃.de ſupplē.negligen.præla.c.fi.quia quilibet præſumitur idoneus
s̃.de præſum.c.fi.Et no. ꝙ talis prouiſio vim electionis & confir-
mationis obtinet,& ideo neceſſe habet petens probare,ꝙ ea,quę
ad electionem & cōfirmationem pertinent, ſunt legitime facta.
ſecundum.d.n.qui de hoc no.s̃.de elec. cum dilecti. s̃. de dolo &
5 contu.cum olim.Quid ſi Papa mandat † alicui epiſcopo, vel ca-
pitulo diſtrictiſſimę ꝙ alicui det prębendam,nunquid ex tali mā
dato datur actio illi,pro quo ſcribitur ad petendam præbendam
tanquam ſibi debitam? Non,licet inobediens puniri debeat. s̃.de
præben.dilectus.ij.ſecundum.d.n.dic,vt ibi no.ſicut & puniendus
eſt executor,ſi mandatum non adimplet.ſecundum.d.n.s̃.de off.
6 delega.paſtoralis.Quid ſi mandatur alicui,ꝙ † mihi præbendam
conferat talem,& hoc exequatur?Nunquid ex hoc mandato poſ
ſum præbendam petere coram ordinario? Non, ſed coram ipſo
executore qui etiam & ipſam ſine cauſæ cognitione mihi poteſt
conferre.ſecundum.d.n.vt no.s̃.eo.propoſuit.Quid ſi quis petat a
7 me beneficium,† quod ego poſſideo,& alius ſuperuenit, qui pe-
tit illud? Illi,qui primo obtinebit,dabitur præbenda cum cautio-
ne mihi præſtita,vt me ſeruet indemnem quo ad alium petentē.
ff.de rei vendi.is a quo.ſecundum.d. n. & de hoc ipſe notat. s̃. de
ſen.& re iudi.cum ſuper.& s̃.de reſcrip.mandatum. Quid ſi exe-
8 cutor † meus mihi contulit præbendam,quam alius poſſidet,tan
quam de iure vacantem,& peto ab eo,ꝙ ſecundum formam re-
ſcripti hoc exequatur,vel me in poſſeſſionem inducat, nunquid
debet hoc facere nō vocato,nec citato poſſeſſore? Nō, licet enim
collatio eo non citato facta teneat, tamen non eſt eijciendus a
ſua poſſeſſione, niſi eo vocato & conuicto. C. ſi per vim vel alio
modo.l.fi.ſecūdum.d.n.s̃.de cauſa poſſeſ.& propri.c.j.& s̃.de ma.
9 & obe.inter quatuor.Sed quid ſi eo † vocato,& alijs, quos res tan
gebat,collatio facta fuit? Tunc poteſt fieri executio ipſis non vo-
catis. Nec eſt vis, vtrum dicatur in reſcripto Papæ conferas ſim-
pliciter, & ſi non adijciatur in poſſeſſionem inducas : quia in v-
troque caſu poteſt executor ponere in poſſeſſionem,arg.s̃.de off.
delega.ſignificaſti.ſecundum.d.n. Quid ſi duo ſunt confirmati a
10 diuerſis,quibus † hoc competat, puta vnus ab ordinario, alius a
delegato Papæ: ſi inter ſe agant,aut conueniant,aut litigent,quis
potior ſit? Videtur procedendum, ſicut quando conueniuntur
hæredes,qui inter ſe de hæreditate contendunt.C.famil. erciſcū.
l.pen.C.de peti.hæredi.l.fi.ſecundum.d.n.s̃.de præben. niſi eſſent.
Si vero contra alios agant nomine eccleſiæ pro redditibus & ec-
cleſiæ iuribus,nullus alicui ipſorum cogitur reſpōdere, niſi prius
probet ſuam canonicam inſtitutionem factam.ſ.vocatis,qui fue
rint vocandi.s̃.de elec.quia propter.s̃.de iudi.exhibita.s̃. de offi.ar
chidia.ad hæc.§.fi.Sufficit tamen probare confirmationem factā
vocatis his,quos res tangebat.ſecundum.d.n. alias neceſſe eſt, ꝙ
probet electionem canonicam præceſſiſſe, & confirmationem
canonicam ſecutam fuiſſe, etiam ſi ſit in poſſeſſione prælaturæ.
Nec ob.C.de peti.hære.cogi.quia fallit, vbi præſumptio eſt cōtra
poſſidentem.s̃.vt benefi.eccle.c.vnico.Hic autem eſt contra eum
præſumptio, cum patiatur controuerſiam ſtatus ſui. & maxime
in nouitate ſua.ſecundum.d.n.Hoc maxime expone.i.tantum.s̃.
de ſen.& re iudi.cum olim.Quid enim ſi quis ſteterit prælatus tri
ginta,vel quadraginta annis,modo veniat alius,& dicat,ꝙ ipſe eſt
prælatus? Graue eſſet ſentire,ꝙ cogeretur prædicta probare, cum
forſan nullæ probationes extent.Nec eſt veriſimile,ꝙ tanto tem
pore ſuſtinuiſſent ipſum miniſtrare hi,ad quos pertinet,niſi con
firmatus fuiſſet,arg.ff.alias.C.ad Macedo.ſenatuſconſul.l.iij.s̃. vt
lite pen.c.j.& c.laudabilem.s̃.de accu.olim.I.V.& P.viij.q.iiij.non
ne.xvj.q.iiij.volumus.& optime facit ad hoc.in Auth. hæc conſti
tutio inno.conſti.reſpon.j.coll.viij.Illud autem notabis circa hāc
11 materiam,ꝙ quotieſcunq; plures † idem beneficium perūt,cau-
tum eſt exigere cautionem ab illo,qui obtinebit.ſecundū ea quæ
no.s̃.e.ver.quid ſi quis petat a me,per hoc enim prouideri poteſt
contra executores plurium perſonam,ſententias ſuas fulminan-
tes,niſi eis pareatur,a quibus tamen appellari poſſet,ſi præciſe ve-
lint exequi ſine cauſæ cognitione: quia non debet hoc fieri, niſi
probatione facta coram ordinario,vel coram executore de iure
petentis,arg.s̃.de reſcrip.c.j.Vel forte non tenet ſententia excom
municationis,quia non recipit iuriſdictionem, niſi contra inde-
bite contradicentem,& rebellem,arg.s̃.de præben.c.fi. & s̃.de re-
ſcrip.ſuper literis.in fi.ff.de peti.hære.ſi debitor.ff.depoſi.l.j.§.apud
Iulianum.ſecundum.d.n.¶Dicebat autem.]ij.pars.[Pars altera.]
ſ.pars domini Andreæ,cui prior contulerat dictam præpoſiturā,
excipiendo,ꝙ non valebat collatio epiſcopi,qui videtur hoc feciſ
ſe in eluſionem mandati apoſtolici,cum ſciret mandatum ſupra
dictum eidem priori directum, & ideo non poterat ignorantiam
allegare.[Quia præmiſſæ]&c.[Literæ.]per quas mandabant prio
ri,ꝙ in ſupradictis procederet.[Sede vacante.] hoc videbatur fa-
cere contra allegantem,arg.s̃.ne ſede vacan.c.j.ij.& iii.Sed nō ob.
talia mandato apoſtolico,qui ſuper omnes eſt.ix.q.iii.cuncta per
mundum.s̃.eo.titu.propoſuit.Sed hoc tangit propter hoc, quod
ſequitur,ac ſi diceret,& ſi non eſſet,tunc temporis ibi epiſcopus,
tamen erat ibi ſubdecanus poſtea factus epiſcopus,& ideo nō po
teſt ignorantiam allegare,vt ſequitur.[Publicatæ.] ideo non po-
teſt ignorantia allegari.xvi.diſt.quod dicitis.s̃.de poſtula.prælato-
rum.c.j.§.j.vbi de hoc.[Ac præfatus.] ver. [Epiſcopus] nunc.ſed
tunc ſubdecanus eccleſiæ Carnoteñ.ſic.s̃.de electione.bonæ. j. &
ſic.[De capitulo ipſo]&c.ſimile.s̃.de reſcri.cam te. [Duceret ac-
ceptandam.] verum eſt. ſed nec ignorabat collationem factam
ibidem,antequam vacaret, & ipſam poſtea vacantem acceptatā
nullam eſſe,vt pote contra formam iuris,& dicti mandati teme
re attentatam,vt no.s̃.ſuper verbo,dum vacabat.niſi ius forſitan
ignoraret,vt s̃.de tempo.ordina.vel non eſt compos.[Et ſic.]ver.
[Per conſequens.]Imo certe quamuis Bul.dixerit conſequentiā
tollit,non oppoſitum infert:quia pars eius eſt.C.de reſtitu.in inte
grum mino l.fi.Tu dicas hic, conſequentiam tollit, & oppoſitū
infert: quia pars eius eſt,id eſt non ſequitur hoc conſequens, ſed
conſequentis oppoſitum: quia pars eius eſt hoc, quod ſupprimi
videtur,& ex quo ſuppreſſo opponitur. ſ. ꝙ nil ſibi ſublatum eſt,
ſequitur.Et quid eſt,quod ſupprimitur?hoc ſcilicet quia collatio
fuit temere attentata,& ideo ex his,quæ inordinabiliter, & cōtra
ius,& contra formam mandati cæpta fuerunt in epiſcopi nunc,
ſed ſubdecani tunc præſentia,ſcire debet idem epiſcopus, ꝙ nihil
inordinabiliter ſequi poteſt.s̃.de accu.qualiter.j. §. ita videlicet. &
in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.cogitatio.ver.& ſic vllo prin
cipio illicito dato &c. & ibi. & vno hoc introducto ordine &c.
coll.ij.ſicq; fit,ꝙ per factum prioris ſibi nihil ſubtrahitur, & ꝙ per
ipſum collatio ſua minime impeditur.[Propter quod] ver.[Vi-
debatur.]non intelligentibus,ſecus de ſubtiliter hoc conſideran-
tibus.s̃.de tranſla.epi.inter corporalia.§.primo.[Quia nec per ſe,
nec per alium.]Hoc dicit propter dominum Guilielmum Car-
dinalem,vt no.s̃.in caſu ver. ſubdecanus ibi, ꝙ idem Cardinalis
&c.& habes idem.s̃.e.§.allegabatur.ver.collatio.Et no.hic regula
12 riter verum eſſe,ꝙ † quicquid poſſum per me facere,& per alium
poſſum.ff.de adminiſtra.tutorum.ita autem.§.geſſiſſe.s̃.de ſentē.
excom.vt famæ.§.fi Fallit hoc.s̃.de off.dele.quoniam.ii.§. pen.&
fi.Item quod per me non poſſum,nec per alium.s̃.de ſen.excom.
mulieres.& c.vniuerſitatis.xlvj.diſt.ſicut in ſuo.Fallit hoc.ff.de ne
go.geſt.at qui natura.§.cum me abſente.[Vacauit.] & ideo tunc
rariſſime demum poſt acceptationem factam executioni locus
fuit,vt s̃.eo.§. ſubiunctum. [Præſertim.]ver. [Mox pręfato.] per
hoc cōprobatur,quod no.s̃.in caſu.ver. publicatione. & per hoc
eneruatur intentio.D.vt no.s̃.ſuper verbo, per conſequens. [Va-
care contingeret] vacatione, & acceptatione non expectatis, &
hoc eſt,quod imputatur.D.vt ſepe dictum eſt.[Contuliſſent]an-
te vacationem,& fuit ſtultus executor iſte,vel iuri,vel ſibi contra
rius.nam ſi intendebat,ꝙ ſtatim valeret collatio, contrarius eſſet
iuri.s̃.e.c.j.& ſi nihil valeret,ſibiipſi contradicebat : quia cum ſta
tim conferret verbo,intentionis ſuæ contrarium innuebat, & ſic
erat repellendus.ſecundum.d.n.arg.s̃.de præſcri.veniens.§.pen.in
fi.¶Nec.alias etiam.prout allegabatur.]iii.pars.ex parte.D.ad cor
roborandum,quod excipitur.s̃.proximo.§ [Ignorantia.]quæ for
13 ſitan ex parte.A.allegabatur.quia ſemper † debet eſſet probabilis
ignorantia excuſata.s̃.de cler.excom.mini.apoſtolicę.Sed fruſtra
tantum conatur.D.ad hoc eligendum.vt patet in his, quę no.s̃.
ſuper verbo,acceptandam.& ſuper verbo.per conſequens. [Nam
ſi.]ver.[Excommunicari non poſſit] ſicut fit plerunq; per priuile
gium apoſtolicum ſpeciale.vt j̃.de priuile.extra.Romana.alias vo
lentes.§.in eo autem.[Non tamen propter hoc.]quia non obſtā
te epiſcopi ignorantia Papę priuilegium eſt tuendum.ſecūdum.
d. n. [In eundem.] Quid ad D. Quia videtur adempta poteſtas
excommunicandi,& ideo non valet ſententia, ſic & videtur ad-
empta in caſu ipſo poteſtas conferendi,& ideo non valet collatio
& ideo ſequitur.[Similiter.]ver.nō congruunt hę ſimilitudines,
imo alia ratio reformat pactum,vt patet,& no.j̃.eo.§.ex parte ve
ro tua.[Poteſtas.] ſicut & in prçmiſſo caſu poteſtas excom-
municandi.[Videtur.]placet .d.n.ſicut no. ſecundum ipſum. ff.
de acq.poſſ.naturaliter.& patet.j̃.e.§.ex parte.ver. non enim tūc.
& ſeq.[Nec obſtaret.]ver.[Si forte obijceretur.] his quę prçmiſſa
ſunt.[Ignorantiam poſſe prodeſſe.] in caſibus qui ſequuntur. qa
ſcilicet lex,ſeu conſtitutio &c. [Ad notitiam.] lxxxii.diſt.propo-
14 ſti.[Aut niſi poſt tempus.]puta lapſis duobus † menſibus poſt pu
blicationem computandis.in Auth.vt factę nouę conſti. in ipſa
rubrica.reſpon.i.col.v.s̃.ne cleri.vel mona.c.fi.s̃.de ſen.excom.no
uit.Hoc tamen puto ſpeciale in conſtitutione Principis.alias au-
tem

item hoc tempus arbitrarium erit.ff.de iu.delib.l.j.§.ait prætor.Et
Ideo ſufficit,quod dicit,publice promulgata.ad hoc, vt omnes a-
ſtringat.s̄.de poſtu.præla.c.j.§.j.xvi.diſt.quod dicitis.s̄. de conſtit.
c.ij.& de hac materia.& quę ſit ratio diuerſitatis , no.plene in Sũ-
ma de conſti.§.quoniã conſtitutio.reſpon.j.licet alij aliter intelli
gant.[Debuiſſent.]nam aliud hic,& aliud s̄.ratio diuerſitatis hęc
eſt.[Quia in priuilegijs.]ver.ſecus vbi non prodeſt ignorantia,vt
hic eſt,in quibus ſufficit &c.[Vt patet.]ver.[Expreſſum.] s̄.e.ver.
nam ſi alicui.& eſt ratio: quia per conſtitutiones conſueuit inſli
gi pœna,quæ eſt odioſa,& ideo reſtringitur.s̄.de conſtitu. c.ij.ſed
per priuilegium gratia conceditur,& ideo dilatatur.s̄.de priuil.in
his.Sed & hæc allegatio licet videatur probabilis, non tamen eſt
perpetua.vel generalis,imo fallit plerumque,vt ſequitur. s̄. §.ſeq.
in ratione partis aduerſæ.ſecundum.d.n [Et quidem.] ver.ſubau
di bonum eſt ſimile: quia cum tribuatur &c.[Conferendi præbẽ
dam.] ſ.fuit conceſſum priori ſupradicto. [Aliquid ſpeciale.] &
ſic apparet ſecundum intentionem allegantis,ꝙ litera pro.D.di-
recta iure priuilegii eſt cenſenda , vnde nec ſcientia epiſcopi eſt
requirenda,ſed non ita eſt , vt ſequitur, ſecundum.do.noſt.¶Al-
legabatur.] iiii. pars. [Inſuper.] pro dicto. D. alias adijciebatur.
[Ignorantem.] ꝙ probat ſtatim.[Quoniam.]verſi.[Abſentem]
& contumacem,alias contra iii. q. ix. per totum. [Contractus.]
quem, vel quos obtinet, alias obtinent, non etiam poſt excom-
municationem,vel ſuſpenſionem.s̄.de dolo & contu.veritatis.§.
j.alias finali.& s̄.de exceſſibus prælatorum.tanta.xii.q.ii.alienatio
nis.vii.q.j.factus eſt.[Et in ſupradictis.] verſi. [Literis] executorijs
priori pro.D.directis.[Quicquid ſuper huiuſmodi præbenda]&c.
Verum eſt vacante,& quam. D. acceptaret,& non aliter , & hoc
non conſiderat allegator,& ideo eſt deceptus ſecundum. do. no.
[Collatio]ver.[Epiſcopus]Carnoteñ.nunc: ſed quondam ſubde
canus.[Siue rem.] id eſt literam,ſic impetratam,alias idem,ſcili-
cet epiſcopus.[Per ſe,vel per alium]expone.vt no.s̄.eo.§.j.ver.pro
pter quod.[Non valebat.]hoc poſſet tolerari, ſi ſententia , vel de-
cretum Papæ fuiſſet de certa præbenda,vel dignitate,ſed hic non
erat ita,nec Papa irritauit id,qđ dignitate vacãte fieret,niſi ipſam
primo acceptaret,vt no.s̄.ſuper verbo, quicquid ſuper huiuſmo-
di præbenda,& vt etiã ſequitur.j.ſequenti.§.¶Ex parte vero tua.]
id eſt domini Andreæ,cui loquitur,& hæc eſt quinta pars.[Repli
catum.]cõtra exceptiones.D.s̄.de exceptio. dilecti.s̄. de fide inſtr.
cum Ioannes.[Intelligi]optima,& vera eſt hæc reſponſio,& val-
15 de notabilis,ſic ſi ſeruo ſcribatur, † vt in libertatem moretur, nõ
videtur ſtatim data libertas,quouſque ad ſeruum literæ peruene-
rint.ff.de acquir.poſſ.qui abſenti.ſecundum.d.n.Sic & dicitur,ꝙ ſi
procuratori meo res tradatur ea mente , ꝙ mihi acquiratur, ſta-
tim acquiritur , dummodo tradens , vel recipiens hoc in mente
gerat,& ſic intelligitur ff.de dona.qui mihi.ff.de acquir.rer.dom.
ſi procuratorem.& l.per ſeruum.§.fi.C.ſi quis alteri vel ſibi.l.fina.
ſi autem neuter hoc in mente gerit,non acquiritur ff.de acquir.
rer.domi.res ex mandato.& ideo hic ſequitur.[Ex quorum.]ver.
[Tenore]&c.[Intentio.] cui ſtandum eſt,ex quo de ipſa conſtat.
s̄.de verbo.ſigni.intelligentia.& c.in his.& c.præterea. & c. nihil.
& ff.de legi.ſcire.ff.de lega.iii.non aliter.ff.de excuſa. tuto. ſcire o-
portet.§.aliud: græca eſt lex.[Vt pote.]verſic.[Alijs.] ſicut proba-
tum eſt.s̄.§.nec etiam.[Facultatem.] intelligunt quidam eſſe ve-
rum , vbi quis impetrat per ſe, vel per procuratorem ad hoc con-
ſtitutũ [Indulgentiam] hanc, ꝙ non poſſit excommunicari : qa
ex quo concurrunt voluntas concedentis indulgentiam & impe
trantis,ſtatim habeat efficaciam ſuam,& ſi hi etiam,qui in priui
legiatum ius habent, hoc ignorent , qui poſſunt eſſe plures. s̄. de
ſen.excom.offi.& graue eſſet ſingulorum auribus inculcare, arg.
s̄.de poſtula.præla.c.j.§.j.& apparet hoc de intentione conceden
tis,qui noluit,ꝙ talis ſententia valeret,& idem eſt, ſi diceret Papa
prohibemus omnibus,ne talem excommunicent ſecundum.d.
16 n.† Nam intentioni ſemper ſtandum eſt,ex quo de ipſa apparet
s̄.de verb.ſigni.intelligentia.in his.Et eſt hoc verum,quando pro
hibitio fit in fauorem abſentis,vt præmiſſum eſt ſecundum.d.n.
17 nam † & ignorantibus ex teſtamento acquiritur ff.de lega. ii. cũ
pater.§.ſurdo & muto.ff.de lega.i.cætera.in fi.& l.ſequenti.ff.quẽ-
admo.ſerui.amitta.ſi partem.ff. de pecul. ſi damnum. Quid ergo
18 † ſi prohibitio ſit in pœnam abſentis? Tunc ſatis dici poteſt,ꝙ nõ
habeat efficaciam,quouſque abſens fuerit certificatus,arg.s̄.de cõ
ſtitu.c.ij.s̄.de appel.ſuper eo.ii.in fi. lxxxii. diſt. propoſuiſti.niſi ex
genere prohibitionis appareret de contraria intentione Papæ vo
lentis,ꝙ ſtatim haberet effectum , ſicut quando inhibet , ne fiat
alienatio.s̄.de dolo & contumacia.veritatis.§.finali. Quid de his,
19 quæ fiunt in iudicio, ſicut † ſunt diffinitiuæ & interlocutoriæ &
excommunicationis ſententiæ? Statim habent ſuum effectum,
etiam ſi hoc ignorent hi, pro quibus , vel contra quos latæ ſunt.
ſecundum.d.n.de ſententia excommunicationis hoc verum eſt.
s̄.de appellationibus.cum ſit Romana.in fine.Sed caueat ſibi pro
ferens de pœnis notatis. j̄.de ſententia excommunicationis.cum
medicinalis. In alijs autem ſententiis hoc verum eſt, ſi abſens ſit
contumax, alias contra. C. quomodo & quando iud. ea quæ. ff.
quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.j.§.item cum ex edicto.iii.q.ix.alias. ix.q.
20 iii. per totum. Quid ſi Papa non † ad requiſitionem priuilegiati,
ſed proprio motu,vel ad inſtantiam alterius quempiam , ſic pri-
uilegiauerit,ꝙ a nullo excommunicari poſſit? Non habet ſuum
effectum indulgentia talis , quouſque de ipſa notitia habeatur,
niſi appareat de euidenti intentione contraria concedentis. ii. q.
iiii.quanto. ff. de acquirenda poſſeſſione. qui abſenti.& idem eſt
in reuocatione indulgentiæ,vt non noceat,quouſque is,cui con-
ceſſa erat,fuerit certificatus argu.ff.de procuratoribus.ſi procura-
torem.ff.de inſti.ac.ſed & ſi pupillus.§.de quo palam.ff. manda.ſi
mandaſſem.& l.ſi pręcedente. s̄. de procuratoribus. non iniuſte.
Imo & plus eſt in mandato : quia & ſi a pręſente procuratore
reuocetur mandatum,non paratur pręiudicium abſentibus, niſi
& ipſi certificentur,vt dicta. l. ſi procuratorem. Ignoranti autem
procuratori non obeſt,quin poſſit agere de his, quæ expendit re-
uocationem ignorans.Sed excommunicatus in abſentia non te-
netur de inobedientia.ſi non geſſit ſe pro excommunicato. s̄.de
21 cleri. excommunica. mini. apoſtolicę. Sed nunquid tenet † ex-
communicationis ſententia lata ab illo, cui reſtituta eſt poteſtas
excommunicandi contra priuilegiatum abſentem, & inſcium?
Sic,dummodo promulgans certificetur de reuocatione, nam &
eo,cui conceſſa eſt indulgentia, ignorante poteſt fieri reuocatio,
& ex quo facta eſt,non poteſt vti indulgentia is,cui conceſſa erat
ex quo apparet de reuocantis intentionem.ff.de manu.vin. ſi pa-
22 ter filio.Quid de literis † contentioſis,puta impetrauit contra te,
& proceſſit,tu impetras reuocationem literę faciẽdo expreſſam
mentionem de prima,nunquid valent illa,quę fiunt interim per
primos iudices,quouſque fuerint certificati? Sic,s̄.de reſtitutione
ſpoliatorum.audita. Nec enim cogeris vti reuocatoria , niſi velis,
cum in fauorem tuum fuerit impetrata,argu.C.de legi.quod fa-
uore.ff.de exceptione rei iudicatę.euidenter.nec ego teneor diui-
nare s̄.vt eccle.benefi.vt noſtrum.quod verum eſt.ſecundum do
minum noſtrum. Si tu pręſens es,& vides primos iudices proce-
dere,& taces: quia ſic videris iuri tuo renuntiare , argumen. s̄. de
ſententia & re iudicata.inter monaſterium.ſi autem abſens eſſes
& ignorares,non pręiudicaret tibi.Nec obſtat,ſi dicas primos iu
dices habere iuriſdictionem , & ſic tenere , quod faciunt : quia
illud verum eſſet, ſi non fuiſſet iuriſdictio reuocata. Alij di-
cunt , ꝙ tenet , niſi , quando primum ad te peruenerit , infra
decem dies ſtudueris appellare: hanc amplector. C. quomodo &
quando iud.l.iii s̄. de officio delega. quoniam abbas . alias cum
23 olim.Quid de his quæ fiunt extra iudicium,vt in literis †præben-
dalibus mandatur primis,ꝙ prouideant , mandatur ſecundis , ꝙ
aliis prouideant non obſtantibus primis literis . Hic dicunt qui-
dam,ꝙ quamuis non tollatur poteſtas primorum, niſi prius cer-
tificentur per ſecundos,vt hic,dicit tamen ex quo nouerint,ꝙ ſe
cundus vult vti ſuis literis,non valet,quod fit a primis,nec impe-
ditur proceſſus ſecundorum,per proceſſum primorum,etiam ſi
non appelletur ab eis , quia appellatio extra iudicium facta pa-
rum operatur ſecundum dominum noſtrum. & de hoc not.ſe-
cundum ipſum.s̄.de maiorit.& obedientia . dilecti . & facit pro
his,quia nec refert,a quo fiat denuntiatio.ff.de petitione hæredi-
tatis.l.item veniunt.§.a quo.& s̄.de reſcrip.cum contingat.reſpõ
ſo.j.vbi de hoc. Alij ſecundum dominum noſtrum videntur for-
24 te melius dicere,ſcilicet † ꝙ id , quod fit a primis iudicibus,tenet
mero iure,ſed ſi priuilegiatus petat hoc debere reuocari, quia vo
lebat vti priuilegio,in negotio de quo agitur, & hoc feciſſet,ſi ſci
uiſſet,credendum eſt ei,cum non ſit pręſumendum, ꝙ fruſtra la
borauerit pro priuilegio obtinendo , niſi ex aliqua cauſa præſu-
matur cõtra ipſum,puta,quia probatur,ꝙ ſciuit proceſſum prio
rum iudicum,& potuit contradicere,& non contradicit.argumẽ
tum.s̄.de exceptionibus.exceptionem. s̄.de conſtit. cum.M.Fer-
rarienſis.§.j.nec proteſtatus fuit , vt ibi, etiam ſi immineret peri-
culum.s̄.de appellationibus.ſi iuſtus.vel ſi non poterat habere co
piam iudicum.s̄.de officio ordinarij . paſtoralis §.fi.Hæc locum
habent,quando ſimul concurrunt conſenſus priuilegiãtis, & pri
uilegiati ante proceſſum iudicum.Quid ergo, ſi non concurrant
ſimul? Tenet id,quod fit a prioribus irreuocabiliter, vt hic ſequi
25 tur.His tamen † videtur contradicere ſequẽs litera,quæ innuit, ꝙ
ſemper valeat proceſſus priorum iudicum,quouſque ſecundi eis
notificauerint,ne procedant.Sed illud locum habet,quando vo-
luntas concedentis non fuit talis, ꝙ vellet primos priuare ſtatim
ſua poteſtate , ſed tunc demum,cum eis eſſet inhibitum , vt dicit
ipſa litera.& idem videtur dicendum , etiam ſi in ſecundis literis
dicat,reuocamus iuriſdictionem talium priorum iudicum:quia
cum in fauorem ſecundi impetrantis hoc dictum fuerit, intelli-
gi debet,ꝙ effectum habeat, ſi ſecundo impetrans vti voluerit ſe-
cundis literis taliter impetratis . Verum ſi Papa non ad alicuius
impetrationem,ſed motu proprio reuocationem feciſſet , tunc
ſtatim reuocatio ſuum effectum haberet,ex quo apparet reuoca
tionem veniſſe ad notitiam reuocati, niſi conſtaret de contraria
voluntate reuocantis, Sed dices ei,quare non eſt idem in decre-
to,nam nihil valet,quod poſt primum decretum ſit,vt hæc litera
probat?

probat? Reſpon. quia decretum , ſicut & ſententia habet fieri
cum cauſæ cognitione, quia ſufficit , quòd Papa intendit , quòd
decretum ſuum habeat vim decreti ſententiati , & cum cauſæ
cognitione facti , & idem etiam eſſet in alio, quam in Papa :
nam ex quo hoc verbo vtitur, ſtatim ſuam indicat volunta-
tem. argumentum. ſupra de verborum ſignificatio. in his. vn-
de perinde eſt , ac ſi diceret Papa . voluntatis meæ eſt , quòd ex
nunc non valeat electio facta ab illis , a quibus reuoco , & reuo-
care poſſum, vt dicit hæc litera ſecundum dominum noſtrum.
Hanc tamen reuocationem non intelligas , quòd alius poſſet
26 facere quam Papa. Quid ? ſi dicat iubemus, ne eligant ? Intelligi
debet ex quo ad ipſos inhibitos inhibitio peruenerit. Immo & ſi
ſciant literas impetratas continentes reuocationem , vel inhibi-
tionem adhuc valet, quod ab eis fit,niſi prius certificentur,ꝙ de
beneficio,de quo agitur,intendit inhibens aliis prouidere,vel ni-
ſi,quod contra factum fuerit,decernatur irritum,& inane. Vide-
tur tamen his obſtare hæc litera,quando dicit,niſi forſan, ꝙ ipsã
conferre non poſſit,exprimatur in conceſſione huiusmodi pote
ſtatis.Ex his enim verbis colligitur,ꝙ ex quo Papa dicit ꝙ prim'
non poſſit conferre , non tenet poſtea ſua collatio facta , & ſic
multo magis videtur , ꝙ non debeat tenere , vbi poteſtas prioris
expreſſe reuocatur.Sol.non dicit hic expreſſe, ꝙ prædicta clauſu
la impediat,ꝙ non teneat prouiſio primi prouiſoris, ſi ſecundus
non contradicit,quia hoc nõ eſt verum,vt s̄.dictum eſt . Sed hic
dicit,ꝙ prędicta clauſula operatur, vt oſtendat intentionẽ conce
dentis huius eſſe voluntatis,ꝙ ſtatim a die conceſſionis etiam an
te ſententiam, alias ſcientiam,non valeat collatio primi,ſi tamẽ
ſecundus vti voluerit litera ſic obtenta , & bene credit dominus
noſter,ꝙ clauſulę ſuperiores eundem effectum habeant.Nec mi
reris, ꝙ dixi prouiſionem priorum tenere,ſed ſecundo impetrãs
ipſam faciet caſſari , ſi vult, & ſi non vult, rata manebit,nam &
alias hoc contingit.s̄.de elec. ꝙ ſicut.§.ſi autem. ſecundum do-
minum noſtrum . Ex ſupradictis recolligere poterit quicunque
iuriſperitus,& intelligens plures ſubtilitates pernitioſas,quam vti
litates,cum tamen iuri canonico contrarium ſit innatum. s̄. de
iud.dilecti.& de dolo & contuma.c.j.& ideo dic,vt no.s̄.de pręb.
dilectus.ij [Non ſic]ver.[Siue certam]ſcilicet primam,quę vaca
uerit[Siue incertam] id eſt illam , quam acceptauerit , vt hic fuit
quo ad literas.D. [Poteſtas]Hic nempe nõ aſtringit poteſtas hoc
ignorantes , quia non extenditur ad hoc intentio concedentis.
[Non enim]&c.verſic.[Adimatur] immo poteſt ipſam confer-
re,ſicut ante[Niſi prius]ver.[Sibi]ad quem pertinet collatio,ſiue
donatio.[Notificet.] ſcilicet delegatus,vel executor. Et eſt hic pri
mus caſus,in quo ordinarius aſtringitur conferre illi, pro quo ei
data eſt hæc poteſtas.[Aut ei.]ver.[Interdicat.]quòd non cõferat
alij.Et eſt iſte ſecundus caſus,in quo ordinarius aſtringitur. [Vel
poſtquàm.]ver.Tertius caſus,in quo ordinarius aſtringitur. [De-
cernat.]Et eſt hic expreſſum,ꝙ executor poteſt ſuſpendere ordi-
narium a collatione beneficij.ſecundum.d.n.Sed hoc intelligas,
quando hæc clauſula appoſita eſt in reſcripto decernentes irritũ
& inane&c.s̄.de pręben.inter cętera. Alij vero intelligunt,hoc ge
neraliter.[Quia cum illi.]ver.Optima ratio ſecundum. d. n. [Si-
militer.]ver [Vel etiam conferat.]Et hic nota, ꝙ ſi executor pri-
27 mo conferat,quam his,† ad quem ſpectat de iure communi col
latio,valet collatio executoris, & ſi ordinarius hoc ignoret. [Va-
cet.]quia ſi non vacat,nullo modo conferri poteſt ex forma talis
mandati.s̄.eo.titu.propoſui.[Niſi.]ver.[Non poſſit] is , ad quem
iure communi pertinet collatio. [Exprimatur] iuncta clauſula
decernentes &c.[Tunc enim.]verſi.[Conceſſionem] executoris
factam ſuper certa præbenda.[Ignoret]ordinarius.Et ſic ignorãs
conferat,vt ſequitur.[Nihil valet]propter vim clauſulæ ſuprapo
ſitæ.[Cum ſatis ſuper hoc.]verſi.[Agnoſcatur.]cui ſtandum eſt,
vt no.s̄.nec facit hoc pro D. quia hoc intelligitur, quando ſuper
certa præbenda ſcriptum eſt,nec eſt dictum in litera, quam acce
ptauerit,ad quam virtus clauſulæ,quouſque vacauerit,& accepta
uerit,extendi non poteſt.[Sicut.]ver.q.d.tunc habet locum ſimi
litudo quam aduerſa pars allegauerit. [Præmiſſum.] s̄. eo. §. nec
etiam allegabatur. ¶Subiunctum etiam.]vj. pars. [Extitit.] ex
parte tua,cui ſcribitur ſecundum.d.n.i.ex parte.d. An.[Memora-
to priori.] hinc ſume caſum.[Literas.]per quas mandauimus di
cto.D.prouideri.vt ſequitur.[Vt nominato]&c.prout nota. s̄. in
caſu.ver.j.[Si vacaret.]ergo ſuper non vacante nulla dabatur po
teſtas.[Idem prior.]ver.[Poſt acceptationem.]vt patet ex forma
literarum quæ exacta diligentia eſt ſeruanda.s̄.de reſcrip.cum di-
lecta.§ fi.[Vnde]ver.[Collata] per illum,ad quem pertinebat,te-
nuit collatio,& ideo [Huiuſmodi.]ver.[Collatio.] ſic iuſte & ra-
tionabiliter facta. [Mandati] ad priorem directi. [Sciuiſſet.] &
proculdubio non poterat ignorantiam allegare , vt fuit pro-
batum. s̄. eod. §. j. verſicu. i. [Vacuari.] quia quod legitimè fa-
ctum eſt , irritari non debet. ſupra , de reſcript. cauſam quæ. §.
prouiſuri.ſupra , de reſtitutione ſpoliatorum. audita. §. penulti.
verſic.quia tamen non intelleximus,neque pœnam meretur. C.
de adulte. Gracchus. [Noſtrum autem.] verſicu. [Acceptaret.]
quaſi dicat ſi Papa ſcribat, quòd **prouideatur alicui de beneficio,**
quod acceptauerit decernens irritum , & inane &c. Intelligi de-
bet quòd irritatio poſt acceptationem facta locum habeat:tunc
enim iudex ex vi clauſulæ ſtatim facta acceptatione etiam in
abſentia partis aduerſæ hoc decretum interponere poteſt, & non
ante, alioquin ſi de acceptanda intelligeretur , tale decretum eſ-
ſet inualidum , tanquam ſuper incerto & futuro prolatum. ff.
quod cuiuſque vniuer.item eorum. §. primo. Et hoc verum eſt,
28 quòd quicquid fit per † epiſcopum , poſt talem acceptationem
irritum eſt , ſiue epiſcopus hoc ſciuerit , ſiue ignorauerit , ſecus
eſſet , ſi hoc decretum non eſſet interpoſitum : quia tunc tene-
ret collatio ab epiſcopo facta , etiam poſt acceptationem , niſi
certificatus eſſet de acceptatione,argumen. ſupra de appellatio-
nibus.ſuper eo.ij.in fine. Alij dicunt , quòd etiam in primo caſu
non debet interponi hoc decretum , niſi partibus præſentibus :
quia procedendum eſt de iure in præſentia partium. s̄. de maior.
& obedientia. inter quatuor. quarum aſſertione merita cauſa-
rum panduntur.s̄.de reſtitutio.in integrum.tum ex literis.§.j.ver
ſicu. tandem in hoc.& Papa videtur ſcripſiſſe ſecundum ius. ſu-
pra de reſcriptis.cap.ij.& cap.cauſam quę.Sed quod prius dictum
eſt, teneas , nam & ex virtute clauſulæ hoc idem eſſet , & ſi hoc
decretum executor non interpoſuiſſet. s̄.de præben. inter cætera.
ſupra de electio.innotuit.§.fina. [Alioquin.] verſicu. [Super in-
certo.] & ſic non valuiſſet,vt dictum eſt.s̄.¶Sed extitit.] ſeptima
pars.[Ex aduerſo.] ſcilicet ex parte. D. [Nequiret.] ſubaudi ſicut
ex parte.d. An. s̄.proximo § fuerat allegatum : etiam dato, quòd
ita eſſet.ne videatur confiteri contra ſe,ſic ſupra de verborum ſi-
gnificatio.abbate.§.ad hoc autem.s̄.de exceptionibus.cum vene-
rabilis.reſponſo primo.[Idem tamen.] verſicu [Acceptare.] ſal-
tem poſt vacationem. [Quare.] verſicu. [Præpoſituram] vacan-
tem. [Eum.D.] pro quo ſcriptum fuerat. [Eandem] præpoſitu-
ram.[Non potuit] de iure,argumen.op. ſupra de officio delega.
ex parte.j.Sed ibi nihil dicitur de acceptatione , & alia eſt forma
literarum illarum. [Quinimmo.] verſicu. [Acceptauerit.] for-
ſan quando ipſam vacantem audiuit , ſed non valet : quia nul-
la collatio ſecuta , nec epiſcopus de acceptatione ante collatio-
nem facta certificatus fuit , vel forſan collatio epiſcopi accepta-
tionem.D.præceſſit.[Conceſſio.] id eſt inſtallatio corporalis.quæ
ad archidiaconum de iure pertinet. ſupra de officio archidiaco-
ni. vt noſtrum [Dictum] in deciſione. [Archipresbiterum.]
cui hoc prior mandauit . vt notatur ſupra in caſu verſicu. hoc
facto. Alii dicunt,quòd iſte archipresbiter erat idem prior ſupra
nominatus , erat enim prior & archipresbiter , & idem fecit in-
ſtallationem . ſed propter hoc non mutatur ius , dummodo in-
telligas , quòd non fuit facta donatio de nouo, ſed inſtallatio.
Vel fuit facta , ſed collatio epiſcopi præceſſerat. Vel poteſt dici,
quòd,ex quo ſemel contulerat , ſiue bene.ſiue male , functus erat
officio ſuo ſupra de officio deleg.in literis.quod placet,alias quod
non placet.[Sicut.] verſicu. [Quem elegerit, vel optauerit.] ff. de
optio.lega.ſi cum optio.& eſt fortiſſima hæc allegatio : quia lo-
cum habet, ſiue homo indiſtincte legatus ſit,ſiue plurium ſit da-
ta optio : quia ſinguli ſub conditione videntur eſſe legati. ff. qui
& a quibus manu. libe. non fi. l. iij. & argumen. ff. de peculio le-
ga.cum dominus.§.finali.ff.de optio. lega. ſit tibi. §. finali. & l. ſi
optio. §. finali. Quinimmo etiam ſi viginti anni elapſi fuerint,
adhuc videtur,quòd acceptare poſſit,& quòd beneficium eidem
debeatur , argumentum expreſſum ff. de conditio. & demon-
ſtratio. l. finali. [Seditque] ille ſeruus. [Legato.] & ſic legatarius
ipſum petere poteſt,ſicut probant leges ſuperiores. ¶Econtra ve-
ro.] viii.pars. [Pro parte tua] o Andrea. cui loquimur. [Propoſi-
tum.] & bene ſecundum dominum noſtrum quòd id, quod di-
ctum eſt , de optione ſerui ſupra. §. proximo. [In vltimis vo-
luntatibus.] multo fortius ita deberet eſſe in beneficijs : quia
29 † in ipſis eſt pleniſſima interpretatio facienda. ſupra de do-
30 nationibus. cum dilectus. in fine. † nec debet Princeps in facto
ſuo fraudem aliquam adhibere ſupra de donationibus. per tuas.
nec aliquem per beneficium ſuum decipere. C. de his qui veni.
æta.impe.l.j. nec alicui laqueum inijcere. xxvii. q. i. de viduis. ii.
nec verbum ſuum variare. xxiii. diſtinctio. pſalmiſta. nec primo
impetranti præiudicare,vt nota.ſupra de reſcrip.capitulum. & c.
literis.s̄.de iure patrona.cum autem. Neſcio ſi omnibus prędictis
conſideratis pro nepote proprio iudicaſſem, nam & caro & ſan-
guis debent retrahere. ſupra de præben. graue. s̄. vt benefi. eccle.
cap. vt noſtrum.§. omnibus. vbi de hoc . Sed dominus noſter
noluit apparere hypocrita ſicut ſcholaris qui de nouo pro
ſapiente venerat , & contra ſuos, quamuis iuſtitiam fouerent,
dabat ſententias , vt hominibus iuſtiſſimus appareret. [Nec
præmiſſa.] verſicu. [Futuris.] puta . lego vnum fœtum naſci-
turum de grege meo.[In extantibus.] in quibus a tempore aditę
31 † hæreditatis intelligitur dominium rei legatæ fuiſſe ipſius lega
tarii.ff.de furtis.a Titio.& infra ſequitur & hoc propter fauorem
vltimæ voluntatis,in qua fit interpretatio plenior.ff.de vino triti.
& oleo lega.l.ij.& pen. ff. de fundo inſtruc. & inſtr.lega. l.j. vnde
nec

32 nec ſeruum † legatum ſub conditione hæres manumittendo li-
berum facit.ff.de manu.l.j.Cum his & alijs iuribus inductis.ſ.eo.
ſuper verbo,quem elegerit, vel optauerit. Sed aliud eſt in legato,
aliud in caſu propoſito, & etiam in contractibus, ſi enim hæres
non repudiauerit ex die hæreditatis retro aditæ,videtur legatum
fuiſſe legatarij.ff.de lega.j.ſi tibi homo.§.cum ſeruus. & ideo alie-
natio interim facta tanquam a non domino non valet.Secus in
contractibus: quia ibi valet.ff.de actio.& obli.his qui.ff.de verbo.
33 obliga.ſi ſeruum.§.ſed & ſi ſit.Illud etiam ſcias,ꝙ † optio ante adi
tam hæreditatem facta non valet.ff.de lega.j.Iulianus.ſic nec va-
let acceptatio beneficij in hoc caſu ante vacationẽ ipſius facta.ſ.
34 eo.c.ii.vii.q.j.non furem.Sed quid † ſi acceptauit ſemel beneficiũ
vacans.Nunquid poteſt pœnitere,& aliud acceptare? Videtur, ꝙ
non: quia prima optione totum ius ſuum videtur conſumpſiſſe
ff.de optio.lega.apud Aufidium.quod verum eſt,niſi ſit deceptus
puta: quia debebatur alij,& hoc ipſe ignorabat,vel ſi pro dignita
te errans elegit beneficium ſimplex,arg.op.ff.de optio.lega.l.ii.ſ.
de preſumptionibus:quia non eſt veriſimile.Nec obſtat his,quę
hic dicuntur, ꝙ in beneficijs eſt latiſſima interpretatio facienda,
vt no.ſ.ſuper verbo,in vltimis voluntatibus.& probatur.ff.de con
ſtitu.princi.beneficia.ſ.de verb.ſignifi.olim. quia illud verum eſt,
quando nemini fit graue pręiudicium.ſ.de verb.ſigni.c.pen.alias
contra in eodem caſu.ſ.de præben.c.fi.ff.de vulga.& pupil.ſubſti.
ex facto.C.de preci.Impera.offe.quoties.ſ.de offi.delega.ſuper eo.
cum ſuis ſimilibus.Alij dicunt, ꝙ idem eſt in beneficiis vacanti-
bus,quod & in legatis,in quibus non valet collatio in pręiudiciũ
acceptantis, ſicut nec valet alienatio ſeruorum in præiudicium
optantis,vt dictum eſt.ſecundum d.n. Aliud eſt in beneficiis nõ
vacantibus,& in cõtractibus,in quibus nihil intelligitur retro ac-
35 qſitũ,ſicut eſt in legatis,vt no.ſ.Tu,dicas idẽ†eẽ,ex quo hæc clau
ſula decernentes &c.appoſita eſt, ĩ reſcripto & is, pro quo ſcribit,
beneficium acceptauit,vt no.ſ.§.ſubiunctum.verſi.noſtrum. ſu-
per verbo,acceptaret.& patet.ſ.eo.ver.niſi forte.[Ex illis.] ſ. non
extantibus,ſed futuris.[Ex iſtis.] ſ.præſentibus & extantibus. [Ter
minus.] vt ff.de optio.leg.mancipiorum. & de hoc termino mul
ta inuenies notata.ſ.de reſtit.ſpo.extra.frequens.§ pe.[Et grauis.]
ver.ipſum.ſcilicet pro quo ſcribitur.[Non abſque periculo.] quia
in talibus mora ſæpe periculoſa eſt.ſ. de electio. nihil.& c.ne pro
defectu.& ca.cum inter vniuerſas.& ſ. vt lite non conteſta. quo-
niam.§.j.& ii.Et hæc ſufficiens eſt ratio,quare aliud in beneficiis,
in quibus læderetur reſpublica,ſi diu vacarent, & aliud in legatis,
in quibus non læditur, niſi res priuata, cui & teſtator ſine cuiuſ-
quam iniuria poterit apponere legem,quam voluerit.C.de ſacro
ſanc.eccle.l.j.[Requirit.] Hæc eſt optima ratio. Sic enim omnes
de prouincia ſuſpenderentur contra intentionem Principis a col
latione beneficiorum,& nimium grauarentur.ſ. de ſtatu mona-
chorum.in ſingulis.§.porro.C.de eman.nec auus. & priuarentur
iure ſuo ſine culpa ſua,& ſine iuſta cauſa,quod eſſe non debet.ſ.
vt lite non conteſta.quoniam.§.ſi vero.ver.ea nequaquam. [Vn-
de] ver.[Et ſi vacaret.]& non aliter.vel [Quamcito.]& non ante.
inuigilet ergo his pro quo ſcribitur,ne alius conferat antequam
acceptauerit,arg.ff.de his quæ in frau.credi.pupillus.in fi.[Et ita]
ver.[Futuras.]vt cum expectaret præſentes. [Non poterat.] verſi.
[In illis.]ſicut dictum eſt.ſ.eo.ver. nec præmiſſa. [Impediri] ante
acceptationem.& ideo ſequitur.[Niſi]&c.ver. [Acceptaret.]Hic
36 patet,ꝙ ſola acceptatio † impedit collationem,etiam ſi in abſen
tia executoris fiat,dummodo hæc clauſula decernentes &c. ap-
poſita fuerit in reſcripto,& dummodo adhibeantur teſtes idonei
arg.ſ.de officio ordinarii.paſtoralis.§.fi.cum ſuis ſimilibus.& no.
ſ.eo.ſuper ver-extantibus.ver.tu dicas.[Vel etiam niſi.]verſi. [Ex
eis primam.]No. ꝙ his, pro quo ſcribitur, vt ſibi prouideatur de
præbẽ.quam acceptauerit,poteſt ante vacationem acceptare pri
mam,quam vacare contingeret in eccleſia,in qua pro ipſo ſcribi
tur,vel ſecundam,vel tertiam. Ex qua cauſa,puta, quia prima alij
debetur,ſiue aut certum ſit,ſiue dubitetur, alias ſine cauſa non vi
detur,ꝙ hoc facere poſſit,arg.hic.Quòd ſi in reſcripto non conti
netur,ꝙ poſſit acceptare,dicunt quidam, ꝙ adhuc hoc poteſt fa-
cere.Alij contra: quia nũquam in hoc caſu acceptatio facta im
pediet collationem ordinarij, ſed inhibitio iudicis tantum, nam
plus videtur committi arbitrio executoris,quam impetrantis,ſi-
cut innuit forma literarum.Et nunquid poteſt executor retinere
donationi ſuæ primo vacantem? Sic. ſ. de iure patronatus.cum
dilectus.Sed nunquid hoc poteſt facere de præbenda incerta? Nõ
nec alius optare,arg.ſ.de electio.extra. in electionibus. Intelligas
37 tamen † certam, quando non apponitur ſi, etiam ſi dicat primã
præbendam,vel ſi dicat ex cauſa quartam,& ſic in ſingulis.Incer-
tam vero,quando ponitur ſi.Quid ſi executor ſibi reſeruari man
det illam,quam impetrans,vel procurator ſuus acceptauerit? Nõ
alet,arg.ſ.de offi.delega. quoniam. §. his autem. Alij contra ſe-
cundum.d.n.cuius eſt hæc tota glo.cui in multis non conſenti-
mus,vt patet in his,quæ no.ſ.de præben.pro illorum.quod dic,vt
ibi.¶Nos itaque.] ix.pars.[Quam præfati.D.]aduerſarij tui,aliter
non fuiſſet plene inſtructus.ſ.de ſenten.& re iudica.cum Bertol-
dus.§.fin.ver.cum etiam.ſ.de electio.dudum.§.cum autem.[Ple-
nius.] ſic enim debet fieri.ſ.de electione.in Geneſi.in fine.& c.ec
cleſia.ii.in fine.[Intellectis] & ſi non intellexiſſet ſuper dubio fa-
cti,debuiſſet ex officio plenius interrogare partes.ſ.de fide inſtru-
mentorum.cum Ioannes.§.penulti.ver.non obſtante.& ſequen.
ti.xxx.quæſtione.v.iudicantem.Inſtitu.de actio.§.curare. ff.de in-
terroga.ac.de æta.§.quicunque.nam in dubio iuris ipſe ſibi ſuffi-
cit.C.de teſtamen.omnium.ſ. de appellationibus. ſæpe. reſpon.j.
verſic.cum frequenter.quia.[Sæpe dictam.]verſicu. [Nouimus.]
ſi dixiſſet volumus tantumdem valuiſſet.ſ.de ſenten. & re iudic.
cum te. in fine. Inſtitu. de iure naturali. §. ſed & quod Principi.
38 Sed hoc ideo dixit vt ſcias, ꝙ iuſtitia † mouit ipſum, & non car-
nalitas, vt no. ſ. §. proximo.ſuper verbo,in vltimis voluntatibus.
[Pertinere.] quia tibi fuit canonicè collata ab illo, ſeu authori-
tate illius,qui ipſam tibi potuit conferre.[Ipſam tibi.] ſcilicet præ
poſituram.[Adiudicare.] ſicut & alias.ſ. de ſupplenda negligen-
tia prælatorum.capitu.fina.ſ.de ſententia & re iudicata. cum Ber
39 toldus.§.finali.† nam & in dubio iudicandum eſt pro illo, cuius
rationes ſunt fortiores.ſ.de ſententia & re iudicata.ſuborta. §. iu-
dicibus.ſ.de poſtulatione prælatorum.bonæ.ii.§.finali. C. de edi-
cto diui Adri.toll.l.ſi.[Memorato.]verſi.[Perpetuum.] ſic ſupra,
de probationibus. §. finali. & ſupra, de ſententia & re iudicata.
cum olim.

¶De rebus eccleſiæ non alienandis. Rubrica.

SVMMMRIVM.

1 *Lis conteſtatur per petitionem,& reſponſionem.*
2 *Alienatio rei eccleſiaſticæ quando teneat,& quid requiritur pro eius alienatione.nu.14.& 15.& 17.*
3 *Eccleſia cathedrali,vacante nihil eſt innouandum in eius præiudicium, quod etiam in parochiali dicendum eſt.*
4 *Alienari non poteſt res minorum ſine conſenſu tutorum,vel curatorum,quos ſi non habet a prætore dandi ſunt.*
5 *Eccleſia vtitur iure minoris in reſtitutione.*
6 *Alienari non debet res eccleſiæ ſi caret defenſore, & ſi caret dandus eſt ab epiſcopo.*
Et quale ſit huius defenſoris officium.nu.7.
8 *Eccleſia vna,vel eius res poteſt alij ex cauſa donari,vel concedi.*
9 *Alienari non debent res pretioſæ pupilli ſine cauſæ cognitione, iudicis decreto & quod cauſa ſit iuſta,& vera.*
10 *Minori læſo in alienatione datur reſtitutio,ita & eccleſiæ.*
11 *Decretum quod interponitur a iudice in alienatione minorum quid ſit.*
Et quid authoritas.nu.12.
Et quid conſenſus.ſiuo collaudatio.nu.13.
16 *Alienatione rei eccleſiæ facta,an ſufficit quod contenſus canonicorum, & authoritas prælati ſequatur,licet non proceſſerit.*
18 *Sententia licet formetur in perſonam procuratoris, vel domini non intereſt de iure canonico.*
19 *Sententia iuxta petitionem formanda eſt.*

CAP. PRIMVM.

DVdum.& infra. Rector eiuſdem eccleſiæ conue-
nit archidiaconum Dulmeñ.ſuper quibuſdã
decimis,quas archidiaconus in ſua percipie-
bat eccleſia. alias parochia. dicens, ꝙ de iure
communi pertinebant ad eccleſiam ſibi cõ-
miſſam,& ꝙ archidiaconus ipſas iniuſte per-
cipiebat,& in grauamen & læſionem dictæ eccleſiæ,petijt nomi-
ne eiuſdem eccleſiæ ipſas ſibi reſtitui,cum eccleſia ipſas conſue-
uiſſet percipere,vel nihilominus ſibi adiudicari. Et hoc continet
deciſio,quæ ponitur hic.In ſecunda parte archidiaconi defenſio.
In tertia quæſtionis diffinitio, & diffinitionis ratio. ¶Dictus ve-
ro.] ſecunda pars.[Archidiaconus.] & fuit dictum in deciſione.
ſi.ſ.de ſententia & re iudicata.cum.I.& A.verſi.a qua.& c. præce.
§.finali.verſicu.nimirum.ſ.de conceſſione præbendæ.extra.quia
cunctis.§.ſed extitit.verſicu.quinimo.ſ.de appellationibus.c. con
ſtitutis.reſponſo. j. verſicu. decanus. ſecundum vnam lecturam.
[Ex aduerſo.] contra petitionem dicti actoris. [Reſpondit.] li-
tem conteſtando. [Eccleſiæ.] cuius nomine agebatur. [Non de-
bere.] ſubaudi neque adiudicari,vt patet in ſententia.ĩ.eo.in fine.
1 quæ debet concordare petitioni,vt ibi no.† & ſic fuit lis conteſta
ta per petitionem,& reſponſionem.ſ.de litis conteſta.capitu.vni-
vnico.[Proferens.] ver.idem archidiaconus excipiendo contra
petitionem,ſiue ad ipſius eliſionem.[Epiſcopi Dulmeñ.&c.] Ad
quem talia pertinent.ſ.de exceſſibus prælatorum.ſicut vnire.[De
2 conſenſu capituli.] quia nec aliter poteſt † valere alienatio per-
petua.ſ.de donationibus.paſtoralis.in fi.xii. q. ii. ſine exceptione.
ſed nec iſta ſufficiunt,niſi cauſa ſubſit,& diligens forma ſeruetur.
vt ſ.eo.§.ſequenti. [Inter alia.] ver. [Continentem.] ſ. ordinatio-
nem.

nem[Tenues & exiles]& nunquam hæc fuit iuſta cauſa. ſic.ſ.de
præben.expoſuiſti.vbi de hoc.ſed non erat euidens,vt innuit. ĩ. §.
ſequenti.ver.conceſſionem[Conceſſit]ſed non congruo tempo
re,quia eccleſia vacabat, & defenſore carebat. & hæc eſt prima
ratio, quarę non valuit. Secunda, quia diligens tractatus ſuper
hoc habitus non fuit. Tertia, quia cauſa rationabilis non appa-
ruit,& ideo archidiaconus ſuccubuit, vt ſequitur in §. ſequen.
¶Quia vero] tertia pars[In conceſſione huiuſmodi]facta archi-
diaconatui per epiſcopum,vt ſupra proxime[Prædicta eccleſia]
ad quam decimæ pertinent,vt ĩ. in fi. alias in ti. [Cum vacaret]
3 Sic ergo nedum † cauendum eſt hoc in eccleſia cathedrali, ſcili-
cet quod ipſa vacante nihil in eius præiudicium innouetur, vt ſ.
ne ſede vacan.ca.j.& fina.Quinimmo & in parochiali,vt hic.&
x.quæſtione.ij.cap.fina.& ſ.de offi.ordina.cum inter vos.& idem
intelligas de qualibet dignitate,ſiue perſonatu eccleſiæ.argumen.
ſ.de teſtamentis.relatum.ij.§.nomine. quod dic, vt not.in Sum-
ma ne ſede vacan.§.& de qua ſede [Legitimo caruit defenſore]
4 puta † tutore, vel curatore, ſi agatur de re minoris. xxv. anno-
rum alienanda, vt tractatur. C.de reſtitutione in integr. ſi cura-
torem.& ſi pupillus caret tutore, debet ei prætor dare alium le-
gitimum defenſorem, ſiue aduocatum. ff. de reb. eorum.qui
ſub tute.vel cura ſunt. magis puto. §. cuius officio. in fine. ibi
requirat ergo neceſſarios pupilli &c. vſque in finem §.ſic eſt; &
5 in eccleſia,quæ † vtitur iure minoris.ſ.de reſtitutio. in integrum.
6 cap.primo. Et ideo non debet res ipſius † alienari, ſi caret defen-
ſore.i.prælato.vt probant iura inducta,ſ.eo. ſuper verbo,cum va-
caret.& ſi eccleſia tali careat,debet epiſcopus alium ſibi dare,pu-
ta œconomum, qui eccleſiam defendat, & res guberner, & re-
colligat ad ipſam eccleſiam pertinentes.ſ.de offic.ordinar. cum
inter vos.lxxv.diſtinct.quoniam.C.de epiſcop.& cleri.omnes. §.
7 hic nihilominus.& ad officium † huius defenſoris pertinet excu-
tere, & iudici renuntiare, quare fit alienatio, & ſi propter debi-
ta ſoluenda fiat, an aliunde ſit pecunia, an de fructibus poſſit
ſatisfieri, an de mobilibus,an potius expediat obligare, quam di-
ſtrahere, an de pretio alterius poſſeſſionis minus vtilis poſſit li-
berari. Sed & caueat iudex, ne talis poſſit corrumpi. vt ff. de
re eo.qui ſub tute.vel cura.ſunt.magis puto.§.non paſſim.& §.ſe-
quen. quibus diligenter diſcuſſis defenſor, poteſt rem diſtrahe-
re, vel ipſemet epiſcopus rem eccleſiæ cuiuſcunque parochia-
lis ſibi ſubiectæ, quia & ipſius eſt adminiſtrator legitimus, &
agere poteſt nomine eiuſdem, & ipſam defendere.ſ. de ſucceſſ.
8 ab inteſta.cap.fina.vbi de hoc. Nam & ex cauſa † poteſt eandem
eccleſiam, & res eius alij donare, & concedere xii.quæſtione. ij.
ſi epiſcopus.& cap. ſequenti.& notatur ſupra de præben.vacan-
te.& cap.expoſuiſti.ſ de donationibus. conſultationibus. & ni-
hilominus poſtea authoritatem ſuam interponeret,quia nec ali-
ter valeret.ſecundum quoſdam.quod dic, vt notatur.ĩ.ſuper ver
bo, tractatus.nec mireris,quòd idem ſit alienator, & actor, quia
alienationem facit tanquam defenſor eccleſiæ, & authoritatem
interponit tanquam iudex & epiſcopus.ſimil. ſupra de election.
cum inter vniuerſas.in fine.& capit. cum inter canonicos.§.poſt
hæc.ſed nec obſtat, quòd lædatur eccleſia, cuius res alienatur,
quia hoc fit propter maiorem & communem vtilitatem, quæ
eſt priuatæ & minori merito præferenda. ſ. de poſtula.præla. bo-
næ.j.§ primo.vbi de hoc.& vij.q.j. mutationes. & cap. ſequen.&
talia ſpecialiter pertinent ad epiſcopum.x.quæſtione prima.redi-
genda.& cap.ſequen.& xij.quæſtione j.præcipimus.& cap.ſequẽ.
Si autem epiſcopus alienet rem eccleſiæ ſuæ archiepiſcopus au-
thoritatem ſuam interponet,vt patet in his,quæ no.ſ.de ſuppl.ne
gligen. præla. extra.Romana. §.quia.& ſuper verbo, a iure con-
ceſſum.ver.permittat[Quia &]verſi.[Tractatus]qui debet habe-
9 ri in rebus pretioſis pupilli, quæ † alienari non debent, niſi præ-
miſſa cognitione, vt notatur ſupra proxi. glo. ver. ad officium.
& ſequenti.& eſt decretum interponendum. C. de præ. mino.l.
minorum.& l.ſi minores. ff.de rebus eorum qui ſub tute.vel cu-
ra ſunt.magis puto.§.non paſſim.Sed nec ſufficiunt hæc duo.ſci
licet cauſæ cognitio, & decreti interpoſitio, niſi cauſa vera & iu-
ſta ſubſit, propter quam fit alienatio, ſiue datur rei vendicatio
minori contra poſſidentem, & perſonalis tutelæ, vel negotio-
rum geſtorum contra tutorem. ff. de rebus eorum qui ſub tute.
vel cura.ſunt magis puto. §. ſi es. & §. ſequen.& l. quamuis.C.de
præ.mino.ſi præſes.verſic. aut hæc omnia concurrunt &c. tenet
10 mero iure alienatio. ſed ſi minor læſus ſit † eidem per in inte-
grum reſtitutionis beneficium ſubuenitur. C.de prę.mino.ſi qui
dem. & idem eſt in alienatione rei eccleſiæ. ſecundum quoſ-
dam. quæ ſemper iure minoris ſeruatur illæſa. ſupra de reſtitu-
tione in integrum.cap.primo.& argum.C.ex quibus cauſis.ma-
ior.in integrum reſtitu.reſpublica.Dominus autem noſter dixit,
ꝙ aliud eſt decretum,aliud authoritas,aliud cõſenſus,ſeu collau-
11 datio.Decretum eſt † quædam ſententia,qua decernit iudex factũ
futurũ eſſe iuſtum,& rationabile authoritatem ſuam interponẽ
do,& laudando,& approbãdo,vel aliquem in poſſeſſionem mit-
tendo,vel ponendum eſſe declarando,& non debet interponi ſi-
ne cauſæ cognitione.ff.de dam.inſe.ſi finita.§.Iulianus.& §.ſi for
te.& in ſcriptis daudum eſt.C.de ſen.ſine peri. reci.l.j.& ij.C.de re
eo.l.j.& l.magis puto. §. ſi es. iſtud aliquoties dicitur authoritas.
C.de præci.Impera.offe.l.j.C.quando decre. opus eſt.l.j.debet au-
tem interponi ante decretum.ff. de re.eo. magis puto. §.non paſ
12 ſim.& §. ſequen. † Authoritas eſt conſenſus authorizabilis, qui
competit alicui ex publico officio ſibi iniuncto, vel ex legitima
adminiſtratione, quam habet,& hanc præſtant procuratores &
tutores in contractibus minorum,& in iudiciis eorundem, ſine
qua minor non obligatur, licet alium valeat ſibi obligare.Inſti-
tu.de autho.tuto.in prin.ff.eo.titu. obligarit. §.fina.& in iudiciis.
argumentum.C.de auth.præſtan.clarum.ff.de confeſſis.certum.
§.in pupillo.Eſt autem interponendum ipſum negotium,vel pa
rum poſt,& ſic intellige Inſtitu. de autho.tuto.§.tutor. ff.eo.titu.
obligarit.§.tutor.ff.de acquiren.hęredita.ſi quis bona.§.miſſum.
13 † Conſenſus, ſiue collaudatio eſt voluntas multorum, ad quos
res pertinet ſimul iuncta,qui conſenſus aliter non valebit,quouſ
que omnes fuerint requiſiti.ff.de aqua pluuia arcenda. in conce-
dendo.ff.de adoptionibus.nam ita.ff.de pactis. iuregentium.§.fi-
na.& l.ſequenti. ff.de ſeruitu. ruſticor.prediorum. per fundum.
14 Scias igitur † ꝙ in contractibus rerum eccleſiaſticarum non exi
gitur decretum.de quo no.ſ.requiritur tamen cauſæ cognitio,&
authoritas epiſcopalis,& conſenſus cleri, & eorum ſubſcriptio.
x.quęſtione.ij.caſellas.& c.hoc ius porrectum.xii.quęſtione.ij.ab
actibus.& c.ſine exceptione.Nec obſtat,ꝙ leges ſuperiores dicunt
decretum interponendum eſſe, quia non ſunt per eccleſiam ap-
probatę,& ideo allegare non poſſunt.xcvj.diſtinct.bene quidem.
ſecundum dominum noſtrum. Sed contra, quia omnibus vti
poſſumus, quę non ſunt nobis contrarię.ſ.de noui ope. nuntia.
ca.j.Nec obſtat.c.bene quidem.hoc enim fateor,ꝙ ſtatuta laico-
rum municipalia etiam in fauorem noſtrum facta non aſtrin-
gunt nos.vt ibi,& ſ.de conſtitu.eccleſia.& c. quę in eccleſiarum.
porro legibus corpore iuris clauſis vti poſſumus, & recipiendę
ſunt,dummodo non ſint nobis contrariæ.vt nota. ſ.& probatur.
15 x. diſtinct. capit. j. Quid ergo, ſi non ſeruetur ſolemnitas † illius
legis.x.quæſtione.ij.hoc ius? Dicunt quidam, quòd nihilominus
valet contractus,dummodo interuenient illa, de quibus nota.ſ.
eod. verſi. ſcias. ſed hoc videtur irrationabile, & eccleſiis onero-
ſum,& ideo retractandum.argumen.ſupra de conſuetu. cap.pri-
mo.maxime cum lex illa ſit canonizata, & clauſa in corpore
decretorum,& ſic per conſequens a Romana eccleſia compro-
bata.illud autem certum eſt, ꝙ & ſi decretum ſolemne, de quo
notatur.ſ.non interuenerit.non ideo minus valebit alienatio rei
eccleſiaſticæ.Hæc tamen non dico illa ratione, quòd non debea-
mus legem allegare, ſed illa, quæ abierunt quo ad hæc in de-
ſuetudinem per vſum contrarium generalem, vt iiij.diſtinct.§.
leges. Et quia de illo decreto nulla fit mentio. in authen. hoc
ius porrectum ſupradicto, nec in aliis legibus tractantibus de
hac materia. C. de ſacroſanctis eccleſ.iubemus. & authent. hoc
ius porrectum. Inuenio tamen, quòd dominus Papa decre-
uit aliquid eſſe non obſtantibus exceptionibus propoſitis exe-
quendum.ſupra de appellationibus. conſtitutis. ſecundo. §.nos
ergo. ſed & ſtatutum decretum dr̃. ſ. de reſcri. extra. præſenti.ſ.
de fil.presbite.ex tranſmiſſa. Hoc etiam nota † quòd non eſt vis,
vtrum authoritas prelati,vel conſenſus canonicorum pręcedat,
vel ſequatur,quamuis aliud ſit in authoritate tutoris, vt dictum
eſt ſ.verſi.eſt autem interponenda.probantur hęc nona. quęſtio-
ne ſecunda.Lugdunenſis.ſupra de elect. quòd ſicut ſ. de iure pa-
tronatus.cura.ſupra de his quę fiunt a pręla.capitu.ij. & tertio. &
hoc intelligas,quando nullus alius inuenitur defectus in contra
ctu,niſi iſte,quia non conſenſit is,ad quem pertinebat,& qui ius
ſuum poteſt remittere,quando placet. ff. de ſeruitu. ruſticorum
prædio.per fundum.& in ca. ſupradictis.ſecus vbi alias a iure re-
probatus eſt,nam talem non poſſet ratificare priuatus, & ſic in-
tellige.ſ.de elect.auditis.& ſupra de ſententia & re iudicata.cum
inter vos.reſpon.j.verſi.ad quod probandum.& ſequenti.ca.fina.
in princ.ſed & ſubſcribere poteſt quis per ſe,vel per alium, vt eo.
c.§.j.verſi.ꝙ ſub teſtimonio.& ſequenti.& C.de teſta.hac conſul-
tiſſima.in princip.& l.antiquitas.§.fin.ſed nec vis eſt,vtrum ſcri-
ptura pręcedat,vel intercedat,vel ſequatur,dummodo fiat in re-
bus pretioſis. ſupra de his quę fiunt a pręlat. capitulo primo.vbi
de hoc.xij.q.2.abbatibus.& de hoc not. in Summa eod. tit.§.quę
ſit forma.& §. præc.dic,vt ibi,& ꝙ minus dicitur,per hoc ſupple.
Quid autem iuris ſit de iudicibus eccleſiaſticis,dic,vt no.in Sum
ma.ſ.de his quę fiunt a pręla.cap.j.in diſ.quę incipit.cum quęri-
tur. de ratihabitione notatur ſupra eod. titu. §. ij.ſub. §. illud au-
tem in diſt. quę incipit & quoniam. [Solennis.] de quo habes.
xij.q.ij.cap.j.& nota.ſ.proxi.glo.verſi.ſcias igitur.& legitur. x. q. ij.
hoc ius. Sed ſecundum alios illa ſolennitas non ſeruatur, vt
nota. in pręceden. glo. verſicu. quid ergo. [Perpetuis.] hoc bene
notandum eſt, nam ſecus eſt, ſi cauſa pietatis ad vitam vnius
hominis,vel ad tempus fructus alicuius poſſeſſionis concedatur,
xvj.q.j.poſſeſſiones.& q.vj.illud.ſ.de vſur.c.j.excipe & alios caſus.

quos no.ſ̃.de his quæ fiunt a præla.c.j.[Conceſſionem] ver. [Ne-
17 ceſſitas]nã ſine cã neceſſaria † vel vtili euidẽter apparẽte hoc fieri
non debet,vt hic patet.& ſ̃.de præben.expoſuiſti.quod expone,vt
No.etiam,ꝙ quamuis Papa ſine cauſa diſpenſare non deberet,v
innuitur.ſ̃.de ſenten.& re iudi.in cauſis.ad fi.de quo. ſ̃. de præbẽ.
de multa.& de elect.dudum.ij. §.inſuper. tamen quotidie volun-
tarie,& ſine cauſa diſpenſat, quid propter hoc facit, quia placet.
Dominus eſt,non ſunt trahenda talia in exemplum. Inſti.de iu-
re natura.§.ſed ꝙ Principi.ver.plane[De fratrum] ver. conſilio,
qui ſibi aſſiſtunt,& cum eo iudicant.ſ̃.de his quæ fiunt a præla.c.
fi.& ſ̃.de offi.lega.extra.officij. Non tamen aſtringitur eorum ſe-
qui conſilium.ff.man.l.ij.in fi.ſ̃. de arbi. cum olim.nam & ſuper
omnes eſt.ſ̃.de ele.ſignificaſti.& c.licet.ix.q.iij. cuncta per mun-
dum,& c.per principalem.¶[Dictas] iiij. pars.[Ipſi eccleſiæ] quia
18 non eſt vis ſ̃m noſtra iura,† vtrum ſententia formetur in perſo-
na domini, vel procuratoris,vt hic patet,& ſ̃.de proba.licet.§.fin.
& de elec.querelam.§.fi.vbi de hoc[Pertinentes ad eam] de iure
communi.ſ̃.de decimis.cum contingat.& c.cum in tua.Sed con
tra,quia ad epiſcopum pertinent.ſ̃.de decimis.dudum. Sol.verũ
eſt quo ad ſuam canonicam.ſ̃.de deci.quoniam.& quo ad ſuum
regimen generale.x.q.j.regenda.& diuiſionem faciendam.xij.q.j.
præcipimus. Ad vtrunque etiam tam rectorem, quam epiſcopũ
pertinent quo ad intentandam nomine ipſius eccleſiæ actionẽ.
Quòd enim rector admittatur agendo,probatur hic,& defendẽ-
do etiam vicarius.ſ̃.de fide inſtr.G.perpetuus vicarius.ſ̃.de præſcr.
ex transmiſſa.& epiſcopus admittitur. ſ̃.de ſucceſſ.ab inteſta.c.fi.
& no.ſ̃.ſuper verbo,legitimo defenſore.Sed quid ſi ſententia fera
tur contra presbiterum agentem,vel defendentem epiſcopo ſciẽ
te,nunquid paratur epiſcopo præiudicium? Videtur,ꝙ ſic.ar.ſ̃.de
ſen.& re iud.ſæpe[Adiudicare]ergo hoc petitum fuerat,alias ma
19 la eſſet ſententia,† quæ iuxta petitionem eſt formanda. ſ̃.de ord.
cogni.cum dilectus.§.fi.ſ̃.de accuſa.qualiter.ij.in fi. ſ̃. de ſpon.de
muliere.Vbi de hoc.Quid de perceptis? In illis parcere voluit for-
ſan,quia bonæ fidei poſſeſſor erat.ff.de vſur.q ſcit. §.in alieno fun
do.& ſeq.quod dic,vt no.ſ̃.de reſtit.ſpolia.grauis.

¶De cenſibus, exactionibus, & procurationibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus ſi iuſto impedimento detineatur a viſitatione eccleſiæ,an aliũ poteſt mittere.*
2 *Archiepiſcopus,& epiſcopus ſi ſimul viſitant,& diſcordant ſentẽtiando,qualis ſententia teneat.*
3 *Sententia delegatorum ſi diuerſa eſt vtra tenet, & quid in arbitris. numero 4.*
5 *Viſitatio ſi fit ab archiepiſcopo, & ab epiſcopo diæceſano eodem tempore quis eſt prius recipiendus,& quid ſi eadem die ſimul peruenerint.*
Et quid ſi non apparet quis fuerit prior.nu.6.
7 *Ratio a capite reddenda eſt.*
8 *Viſitatio plene fieri debet omnium parochiarum.*
Et an ſufficit conuocatio ſinodi cum diligenti inquiſitione & peccatorum correctione.nu.9
Et quid ſi remaneant aliquæ viſitandæ cui debent committi.nu.10
11 *Dictio omnis,non ſemper includit omnes caſus.*
12 *Mos regionis ſemper inſpiciendus eſt.*
13 *Eccleſia non ſolum de clero ſed de populo curam habere debet.*
14 *Viſitatio vnius collegij in diuerſis locis fieri poteſt ex cauſa.*
15 *Archiepiſcopus quando poteſt viſitare prouinciam ſuffraganei ſui.*
16 *Viſitationis officium quod eſt.*
17 *Viſitatio ordinatim quomodo fit.*
18 *Officia non ſunt promiſcuis actibus permutanda.*
19 *Inquiſitio contra epiſcopum quomodo fieri debet.*
20 *Viſitatio quando intelligitur.*
21 *Archiepiſcopus an ſit procurandus cum tranſit per vnam prouinciã viſitandi cauſa aliam.*
22 *Archiepiſcopus viſitando, an poteſt exigere iure procurationis vecturas equorum,& ſimilia.*
Et quid ſi non poſſit viſitatio finiri, niſi per plures dies, an erit continuè procurandus.nu. 23
24 *Viſitatio incepta finiri debet,nec ad aliam tranſire,niſi ea finita,cum non debeat amplius reuerti.*
25 *Conſilium non eſt obligatorium,ſed cum aſſenſu ſic.*
26 *Scriptura in quibus caſibus exigitur.*
27 *Viſitator quid agere debeat,& quid quærere viſitando,& an cogere aliquẽ, vt dicat quæ ſunt corrigenda.nu.28*
29 *Denuntiatio alia eſt euangelica,alia iudicialis, & alia canonica.*
30 *Denuntiatio iudicialis alia eſt publica,alia priuata.*
Et quid publica,& quid priuata.nu.31.32
33 *Cauſa qualibet ratione peccati poteſt agi coram iudice eccleſiaſtico.*
34 *Denuntiatio canonica altera dicitur ſpecialis,& altera generalis.*
Et quæ ſpecialis,& quæ generalis.nu.35.& 36
37 *Denuntiatio regularis quæ ſit.*
38 *Religioſi ſunt miſericorditer corrigendi.*
39 *Pecunia a vere philoſophantib.contemnenda eſt.*
40 *Ciuilis ſapientia non eſt dehoneſtanda pretio nummario.*
41 *Viſitatoris familia nihil recipere debet, ſiue ſcriptor ſit, ſiue delator ſigilli.*
Quod nec conſuetudine poteſt introduci.nu.42
43 *Victualium nomine,quæ contineantur.*
44 *Deum nonnulli diligunt, & quærunt non propter Deum, ſed propter nummum.*
45 *Munus ex cauſa fit,donum vero ſine.*
46 *Delegatus ſedis apoſtolicæ viſitando an tenetur obſeruare formam c.1.de cenſibus.in vj.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. Hæc conſtitutio per ſe patet,
nec eget caſus poſitione, q̃a
plana eſt.Traditur hic forma,quam debet ſer
uare archiepiſcopus volens ſuam prouinciã
viſitare, nam iuxta qualitatem ordinatam a
ſeipſo,ciuitate,& diœceſi ſua debet incipere,
& demum procedere ad viſitationem alio-
rum.& diuiditur in nonem partes,& hoc ſufficit pro caſu[Quili
bet archiepiſcopus]& epiſcopus,& quiuis alius ordinari⁹, ad quẽ
viſitatio pertinẽt.ſecundum ea quæ no.j̃.eo.§.fi.[Volens viſitare]
1 perſonaliter.ſ̃.eo.procurationes.Quid ſi iuſto impedimento † de
tineatur iſte archiepiſcopus? Videtur, ꝙ tunc alium mittere po-
ſit.x.q.j.epiſcopus.Alij illud intelligunt de epiſcopo tantum , ſed
non video rationem multum efficacem, nam & omnes epiſco
pi ſumus.21.di.in nouo. ſ̃.de ſacra.vnc.ca. vni.§.quia vero.ver.p
frontis.non enim eſt vis in nominibus.xix.di.§.j.& no. ſ̃.de offi.
2 ordin.duo ſimul. Quid † ſi ſimul concurrant? ſimul viſitent , & ſi
diſcordent, in communibus teneat ſententia pro reo,in fauora-
bilibus pro actore,cum ordinarij ſint.ſecundum do.no.quod in-
telligas verum eſſe, ſi ſententia pro actore lata fauorem foueat,
non ſi impugnet . Quid enim ſi actor matrimonium peteret ſe-
3 parari? In delegatis † enim vtram ſententiarum voluerit delegãs
comprobabit.In arbitris autem neutra tenet.ſ̃.de ſenten.& re iu-
dica.c.fi.Si quæras rationem diuerſitatis naturalem de his tribus.
Dicunt quidam,ꝙ ideo in ordinariis valet ſententia.quia non eſt
ſuperior,ad quem habeatur recurſus,niſi lex mortua. Hæc tamẽ
ratio in arbitris potius locum haberet , & ſic non eſt ſufficiens ,
ſed falſa eſt, vt probatur.ſ̃.de ele.licet. §. fi.& xciij.di. nulla ratio-
ne.& c.a ſubdiacono.Dic ergo , ꝙ ſic eſt in ordinariis , quia offi-
cium ipſorum naturale eſt,& ordinarium,& eis eſt ex debito de-
ferendum.C.quando prouoca. non eſt neceſſ. omnem honorẽ.
ſ̃.de appel.vt debitus.Ideoq; voluit hic ius, ꝙ ſententia alterius fir
ma eſſet.In approbanda autem alterutra habuit præ oculis æqui-
tatem,quæ in talibus ſeruanda eſt,vt patet.ſ̃.de tranſa.c.fin.In de-
legatis vero ratio eſt,quia proprium nihil habet.ff.de offi.eius cui
mand.eſt iuriſd.l.j.§.qui mandatam.& ideo voluit ius, ꝙ omiſſis
4 riuulis recurreremus ad fontem.In arbitris † autem ratio eſt,quia
officium ipſorum extraordinarium eſt,& ab initio extra neceſſi
tatem poſitum.vt ff. de arbit.l.iij.§. primo . & per ipſum ordina-
rium, quod fauorabile eſt , eneruatur . Ideo voluit ius in odium
compromittentium , ꝙ ſententia nulla eſſet , vt ſciant compro-
mittentes , quòd melius facerent , ſi ſe ſumptibus inanibus non
vexarent.ff.de inofficioſo teſtamen.l.j.& imputent ſibi , ꝙ com-
promiſerint.ff.de arbit.diem proferre.§.ſtari. quia non debuerũt
recurrere ad extraordinarium auxilium prætermiſſo ordinario
5 & contempto.ff.de mino.in cauſæ.ij.Quid ſi eccleſia † non poſſit
ambos ſimul,ſcilicet archiepiſcopum , & diœceſanum propriũ
venientes recipere ? Qui primo venerit ad molendinum,molat.
argu.ff.de iudi. qui prior.ſ̃. de iure patronatus. cum autem. ſ̃. de
maior.& obedien.ca.j.cum ſuis concordantiis.Quid ſi non appa
6 ret † quis prior? Aliqui dicunt epiſcopum præferendum , cui cu-
ra ſpecialis eſt commiſſa.argumen.x.quæſtione.j.regenda . & ix.
quæſtione.ii.nullus. Alij dicunt,& melius , quòd ſit archiepiſco-
pus præferendus.xj.quæſtione.iij.qui reſiſtit.& ca.ſequen.nam &
caſus regulam perimit , quia perempta perdit officium epiſco-
pus,quod ex regula dependebat,vt patet.ff.de regul. iur. l. prima.
ad finem.& argumen.ſ̃.de maior.& obedien.ſtatuimus. & capit.
7 cum inferior [Prius] † nam a capite edenda eſt ratio. ff. de eden.
argentarius.& qui alios corrigit,debet prius corrigere ſe, & ſuos,
vt hic patet,& ſ̃.de ſtatu monachorum.ea quæ.xxv.diſtinct.cap.
vlti.xxvj.diſtinct.vna tantum.iij.quæſtione. vij. iudicet . [Plene]
8 ita quòd nulla parochia † remaneat viſitanda , hoc enim deno-
tat plenitudo,ſed dic,vt notatur.j̃.eadem glo. ver. quid ſi aliqua .
9 Sed nunquid ſufficit † conuocatio ſinodi, in qua fiet diligens
inquiſitio, & correctio peccatorum ? Videtur , quòd ſic . argu.ſ̃.
de accuſatio.ſicut olim. xviij. diſtinct. quoniam . Dicas contra-
rium , tum quia infra tam breue tempus , quo conſueuit ſino-
dus

dus celebrari,non poſſet fieri plene inquiſitio ſingulorum, & ſic
non ſeruaretur mens huius conſtitutionis , tum quia nec ibi ve-
niunt clerici,& laici,qui tamen ſunt,prout ſequitur,viſitãdi. tum
quia res ſubiicienda eſt oculis,& multum conſueuit perſonæ præ
ſentia operari.ff.de feriis.l.ij.ad fi.ff.fin.regund.ſi irruptione. ſ̃.de
offi.dele.quoniam.ij.§.penul.& fin.cum ſuis ſimilib. Quid ſi ali-
10 quæ parochiæ remanent † viſitandæ? Dic, ꝙ talia committenda
ſunt arbitrio boni viri,nam & aliquæ poſſunt eſſe , quæ viſitatio-
ne non indigent, & aliquæ,quæ poſſunt commode per alium vi
ſitari.x.q.j.decreuimus.ſecundum d. n. nec minus dicetur plena
viſitatio,ꝙ duæ,vel tres,vel paucæ remanent viſitandæ.ſicut alias
11 dicitur,ꝙ omnes,† qui manducauerunt manna in deſerto,mor-
tui ſunt.de conſec.di.ij.re vera.& tamen Caleph. & Ioſue intraue
runt terram promiſſionis. lxxvj.diſt. ieiunium.Sic & dicitur, ꝙ
omnes conueniunt in archiepiſcopum Collocenſem. ſ̃. de po-
ſtula.præla.bonæ.ij.§.fin.& tamen quinque eccleſienſis non con-
uenerat,vt e.c.§.verum.Sic & dicitur, ꝙ omnes vtamur compila
tione decretalium in iudiciis. ſ̃.in proœ.ante fi. & tamen multas
epiſtolas continet ſpeciales,vt patet.ſ̃.de conceſſ.præbendæ.con-
12 ſtitutus.Modica ergo contemni poterunt,& mos † inſpiciendus
eſt regionis.ff.de ventre inſpiciendo.l.j.§.vlt.Sed & poſſunt ſimul
plures coniungi,vt j̃.e.§.ſeq.[Minorum eccleſiarum] & eſt ratio,
vt no.ſ̃.de præbendis.maiorib.[Populorum]per hoc, & illud, q̃d
ſequitur.j̃.eo.ver.prox.& §. proxi. patet , ꝙ non ſufficeret viſitatio
13 ſinodalis.vt ſ̃.no.& per hoc etiam patet ꝙ † eccleſia nedum de cle
ro,ſed & de populo curam habet,vt ſ̃.de offi.ord.c. j. ſ̃.de exceſſi.
præla.clerici.& de hoc notantur multa.ſ̃.qui fil.ſint legi.per vene
rabilem.§.rationib.[Et ſi commode]verſi.Hic no.ꝙ illud ſolum
poſſumus quod commode poſſumus,vt hic.& ſ̃.de ele.quia pro-
pter. poſſe tamen vel non poſſe aliquid dicimus nouem modis.
vnde verſus

Poſſe dabit factum ius,& natura , poteſtas.
Officium,meritum,commodum,deitas,& honeſtas.

Hos verſus inuenies expoſitos in Summa de reſcr. §.ij. & ſ̃.de re-
ſcrip.ſciſcitatus [Abſque difficultate] forte propter niues & gla-
cies,vel aliud ſimile quod incõmodam vel difficilem reddit ma-
teriam.ad hoc ff.ſi quis cautio.l.ij.& ſ̃.de eccle.ædifi.c.iij.[Accede
re]hic ſatis patet ꝙ loquitur de perſonali viſitatione. ſecundum
do.no.[De pluribus locis].ſ.incongruis. quia non poteſt quilibet
locus per ſe archiepiſcopo prouidere[Ad vnum congruum].i.
omnibus communem prout erit poſſibile.ſic.ſ̃.de fi.inſtr.accepi
mus.ff.de iud.locus . & qui poſſit omnes recipere. ſuper quo vide
quod no.ſ̃.de reſcrip.extra.ſtipendia[Studeat] ſic etiam credit.d.
14 n.ꝙ ex cauſa † poſſet in diuerſis locis vnum collegium viſitare. li-
cet conuenietius ſit ꝙ viſitet in eodẽ [Clericos & laicos]quo ad
viſitationem quæ in neutris eſt,prout ſequitur poſtponenda a cle
ricis cum tantum procuratio exigetur:nam & ſic eſt ꝯſuetum .
Hic no.ꝙ per hunc.§.ſuppletur quod not. in Summa.de offi.ar-
chid.§.penult.ver.ſed nunquid plures eccleſias.¶[Deinde] ij.pars.
Et dic deinde ex quo ciuitatem ſuam & diœceſim viſitauerit ſi-
cut præmiſſum eſt[Liceat ei]ergo non antea;quia forma exacta
diligentia ſeruanda eſt,vt ſ̃.de reſcr.cum dilectus.ff.man.diligen-
ter.niſi aliud forſan obtineat de conſuetudine ſpeciali. ſ̃.de offic.
ord.extra.Romana.§.niſi Remenſis eccleſia.ſaluis his quæ epiſco
pus ſeruare debet . In quibus non puto contrariam conſuetudi-
nem valere,ẽt quo ad archiepiſcopum,& quæ ſunt hæc no. j̃.eo.
§.fi.ſuper verbo,plene obſeruari[Prouinciam] ſi conſtet metro-
15 politano de † ſuffraganeorum negligentia,& non aliter neque an
te.ſecundum quoſdam.Tu dic contra ; quia ad archiepiſcopum
pertinet cura & ſolicitudo totius prouinciæ.xxj.di.cleros.ix. q.iij.
per ſingulas.ſecundum d.n.& ideo ex officij ſui debito nulla præ
ſcriptione obſtante viſitat annuatim. ſ̃.de præſcr. cum ex officij.
ſ̃.eo.ſopitæ.& c.nuper.& eſt ratio.vt no.in Summa de offi. archi.
§.pen.ver.qualiter autem.& ver.& ſic iudicio meo.In quo ver.pa
tet ꝙ ex præmiſſis,& ſequentibus hæc materia plenius explicatur.
Hodie tamen antequam viſitet,oportet,ꝙ de conſilio epiſcopo-
rum ſuorum hoc diffiniat ſecundum formam traditam. j̃.eo.§.
poſtquam.Sed & in correctione peccatorum procedere debet .
ſicut legitur.j̃.eo.§ ſane.& §.notoria.& ſicut no.j̃.eo. §.prox. ſup
verbo,viſitationis[Officium] vel eius partem ſi non poteſt totã .
ff.de reg.iur.impoſſibilium.xxij.q.ij. faciat homo.Ex quo tamen
exierit vnam diœceſim,& aliam viſitare inceperit, ad dimiſſam
minime reuertatur.prout legitur ſubſequenter[Viſitationis offi-
16 cium]quod † pertinet ad ſtatum clericorũ.Primo diſcutere quali
ter baptiſmum , & alia ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrent , &
qualiter ſe in eccleſia habeant,& in vita.Si oĩa recte,Deo gratias.
Si aũt ignaros ĩſtruat & puniat puniẽdos.& hac nocte qua venit
expediat,ſequenti die in mane plebi cõuocate prædicet verbum
Dei docendo fidem, & articulos fidei,& vitia mortalia fugere,&
quod ſibi nolunt fieri &c. Reſurrectionem ſperent & diem iudi-
cij timeant,& vt ſe in bonis operibus ſtudeant exercere . & ſic de
illa eccleſia debet ad aliam proficiſci.x.q.j.placuit.j̃.e.§.ſane.No-
toria vero crimina puniat, prout no.j̃.eo. §.notoria [Ciuitates &
17 diœceſes] ver. per ordinem.Primo ſcilicet † ciuitatem tanquam
caput.& ſecundo diœceſim,vt j̃. eo. reſpon. j. Sed licet hic ordo
ſeruandus ſit in prouincia, non puto tamen ipſum de neceſſita-
te ſeruandum eſſe ſi incommoditas notatur in ordine ſeruãdo .
vt ſ̃.reſpon.j.Sed tunc,vel ante,vel poſt eſt ciuitas viſitanda. & ex
hoc patet ꝙ nec ciuitates excludunt diœceſes , nec diœceſes ciui-
tates cum hic fiat mentio de vtriſque.ar.ſ̃.de reſcr.ſignificante.&
c.Rodulphus.Nec poteſt ſe aliquis excuſare.ar.ff.de off. præf.vrb.
l.j.alias.iiij.cum vrbem noſtram . & patet ex ſequentibus euiden-
ter,vnde & ſequitur[Suffraganeos ſuos]&c.quaſi diceret nedum
ſuffraganeos in hoc caſu viſitant,ſed & eorum ſubditi ſubſunt ei.
[Cathedralium]ſiue matricum,nam & cathedralis nomine ma
trices eccleſiæ continentur.vt ſ̃.de præſcr.c.j.ver.ſi autem . & ver.
fi.ſ̃.de ver.ſig.venerabili.in fi.& aliarum conuentualium & paro
chialium quarũcũque eccleſiarum, tam in capite,quam in mẽ-
bris.vnde & ſequitur[Capitula]reſpectu cathedralium [Monaſte
ria]reſpectu conuentualium[Eccleſias] reſpectu parochialium.
[Alia religioſa]reſpectu aliarum eccleſiarum[Et pia loca]reſpe-
ctu omnium hoſpitalium.ſi.ſ̃.de teſta.officij.& c. requiſiſti.§.ſe-
cus.ſ̃.de reli.do.de xenodochiis.ſicque patet ꝙ hæc omnia loca ,
& ſimilia viſitãda ſunt,exceptis grangiis, & oratoriis grangiarũ ,
quarum habitantes ad caput conuocabuntur , nec in ſpirituali-
bus procurationibus grauabuntur.ſ̃.e.c.fi. [Clericos & populos]
non tamen ſimul,ſed ſeparatim,quia & ſeparata eſt vita talium.
18 xij.q.j.duo ſunt.nec ſunt † officia promiſcuis actibus perturban-
da.C.de teſta.conſulta. ante fi. Sed & inquiſitio melius procedit
quando fit ſigillatim.ſ̃.de accuſa.inquiſitionis.§.tertiæ. ver.& an
fides.ſ̃.de teſti.cum clamor.ſ̃.de elec.quia propter.ſecundũ quoſ
dam . Iſtud ſeruandum eſt ſi negotij qualitas hoc requirat, alias
in genere & in communi fiet hæc inquiſitio.vt patet.j̃.e.§.ſanè.
19 Sed nunquid de ſtatu epiſcopi ab † eodem,& in capitulo inquire
retur? Vtique hoc fieri poterit,ſed decentius eſt vt primo interro
getur ſeorſum & ſeorſum corrigatur:Sed q̃d ſi fuerit corrigendũ
cum ſit aliis in exemplum. ar.ſ̃.de voto.magnæ. §.j.ſ̃.de accuſat.
qualiter.ij.§.j.ver.& ideo ſancti patres. & bene poteſt caput corri
gi ſine membris & correctio membrorum differri. ſ̃. de ſenten.
& re iud.cum I.& A.§.j.[Libere] .i. ſine contradictione,vel præ-
ſcriptione,vel appellatione aliqua non obſtante.ſ̃.de præſcr.cum
ex officij.& c.accedentes.ſ̃.de offi.ordi.licet [Ac procurationes]
20 ver.[Vitatis]viſitare † intelligitur etiam ſi vadat cauſa conſignan
di pueros,vel conſecrandi clericos.ſ̃.de reli.domi. c.j.ſiue p̱ quo-
cunque alio negotio communi,vel quod multos tangit.arg.x.q.
iij.relatum.& c.nec numerus.ſ̃.de ſimo.cum ſit.j.q.ij.placuit. vel
quod fit pro ſalute animarum,vel pro cultu Dei ampliando. ſ̃m
do.no.ſiue ſtatu eccleſiæ in melius reformando.x.q.j.placuit . lo-
ca viſitata appellat ſiue ſint illa ad quæ accedit perſonaliter , ſiue
illa quæ vocat ad ſuam viſitationem.ſ̃.eo.reſpon.j.ver. & ſi com-
mode.Hanc autem vocationem poteſt facere epiſcopus,alias ar
chiepiſcopus.ſed tantum in ſua diœceſi,vt ibi. Sed ex quo viſitat
etiam in ſuffraganeorum diœceſibus ſubditorum. ſecundum d.
n.nam eadem eſt ratio,ergo idem ius.ſ̃.de conſt.tranſl.ſ̃.de exce.
cum inter priorem.§.fi.alias.j.ver.qua ratione . Sed nunquid ar-
21 chiepiſcopus ad vnam † diœceſim accedens cauſa viſitandi , & p̱
aliam tranſiens erit in tranſitu procurandus? Non,iure viſitatio-
nis cum non viſitet,vt hic.& nunquid iure hoſpitalitatis ? & qui-
dem hoc ius nemini denegamus.vt ſ̃.de contrah.emp. & vendi.
c.j.alias ij.xlii.di.alias.xiij.di.§.j.ſ̃. de præben. de monachis. vbi de
hoc.& ſuper hoc fecit.d.n.decretalem expreſſam vt fertur. Eſt ta
men ei pudibundum ſi abundans rodat pauperes, quibus debet
22 potius ſubuenire.ar.ſ̃.eo.licet.Quid ſi admittat † equum vel ſoluat
vecturas equorum,vel ſimilia, nunquid hoc exiget nomine pro-
curationis ? Breuiter dicas ꝙ nedum iſta, ſed nec conuiuia , alias
omnia debet exigere cum nimio grauamine ſubditorum.x.q.ii.
cauendũ.& c.fi.& ſ̃.e.cũ apoſtolus. §.j.& §.fina.Quid ſi oporteat
23 ipſum † per plures dies moram trahere,cum nec in vna die poſſet
viſitatio expediri? Erit continuè procurandus.arg.x.q.j.placuit.nã
ſi poteſt ex cauſa ſtatim redire,& procurationem habere; nonne
melius eſt non recedere,& finaliter expedire ? Nec obſtat. x.q.iij.
inter cetera . quia illud intellige cum in vna die poteſt viſitatio
expediri.nec enim eſt circa iura huiuſmodi malignandum.ſecũ
dum dominum noſtrum. ff. ad exhiben. l. fina. ad hoc.18.quæ-
ſtione.ij.viſitandi.& c.non ſemel. Tu dic ꝙ in nullo caſu eccleſia
grauanda.vt not.ſ̃.eod.ver.quid ſi admittat.& probatur. ſ̃.e.ſopi-
24 tæ.in fine.[Ex quo tamen] verſicu.[Viſitare cœperit] caueat † ꝙ
perfecerit : nam ſi exierit , & aliam viſitare inceperit nunquam
&c.patet ergo quòd illud quod incepit perficere debet.argumen.
C.de emen.Iuſti.codi. & ad Silleia.l.cum Silleianum. in fine. ſu-
pra de reſcriptis.literis.cum ſuis concor.ſi.[Quas ſecurè] argum.
quòd ex tali cauſa, & alia rationabili quamuis perſonaliter non
fiat viſitatio ; procuratio exigi poſſit in pecunia, quod dic vt no-
tatur in Summa.eodem titu. §. fina.& verſic. & nunquid epiſco-
pus . & vide per totum vbi hæc materia plenius explicatur .
[Sua denuo] vt ſic ſecundam incipiat viſitationem facere

ſecundum ordinem ſuperius prætaxatum a principio huiuſmo
di ↄſtitutiõis vſq; hic.& ita ad modũ anni fit viſitatio circularis.
ar.ſ̃.de offi.arch.mandamus.& x.q. j.placuit. præmiſſa tñ diffini-
tione.¶[Quòd ſi forte]iij.pars[Indiguerit]aliquo caſu ſuperueniẽ
te,vel ẽt ex antiquo[Intermiſſa]ſine preiudicio redeundi cũ hoc
fiat de licentia iuris[Requiſitus] non aũt cũ iam p exitum viſita-
tioni illius anni videatur renuntiaſſe,maxime hodie,ex quo hoc
dicit hæc conſtitutio ſic aperte.ar.ſ̃.de ſen.& re iud. quod ad con
ſultationem.§.fi.ver.& qui ab initio[Conſilio,& aſſenſu] Hoc iõ
25 †dicit quia ſi non dixiſſet,& aſſenſu cõſiliũ non obligaret. vt no.
ſ̃.de conceſſ.præb.extra.quia cunctis.§.fi.ſ̃.de arb.cum olim.ſ̃.de
ele.cum in veteri.& ſm hoc intelliguntur ca.ix.q.iij. nullus pri-
mas.& c.ſaluo.Quid ſi loci diœceſanus ↄ̃dicit? Non iõ minus re
dibit archiepiſcopus,ex quo maior, & ſanior pars epiſcoporum
conſentit.lxv.di.c.j.& ij.[Animarum profectus]quem totis viri-
bus procurare debet officium paſtorale.ſ̃.eo.cum apoſtolus. ver.
ſi vero[Malitioſe]quod pręſumitur eo ipſo, ꝙ indigẽtia nota eſt,
& famoſa : quamuis alias malitia ſit probanda. ff. de prob.quo-
ties.§.qui dolo[Confidenter] q.d.non requiret probationem ali-
quam,ſed de facili hoc concedet.¶[Poſtq̃]iiij.pars[Requiſito cõ-
ſilio]quod annuatim tenere debet.ſ̃.de accuſa. cum olim . nec
iunxit aſſenſu.vt ſ̃.§.prox. quia ſiue concordent, ſiue diſcordent
hoc ad ipſum ſolum pertinet diffinire,vt ſequitur.& arg.ſ̃.de ar-
bi.cum olim.§.vlt.& ĩ.e.ver.& ſi non interueniat[Et ipſius]ſcili
cet archiepiſcopi. & non dicit ipſorum [Diffinitione] Hæc erit
diffinitio , diffinimus procedendum eſſe per vos ad viſitationem
prouinciæ noſtræ,nec eſt neceſſe,ꝙ fiat cauſa cognita,ſed ſufficit,
ꝙ de plano,nec a tali diffinitione,cum ſit tantum ſuper executio
ne ſui officij poterit appellari.ſ̃.de of.or.irrefragabili.ſm d. n. Vt
quid ergo hæc conſtituitur difficultas , vt archiepiſcopus non ſit
negligens circa concilium conuocandum, ſciens ꝙ aliter conci
lium ſuffraganeorum de facili habere nequeat,nec ſine hac diffi
nitione ſecundo viſitare debeat?Cõcluditur archiepiſcopo ꝙ aut
vix,aut nunquam viſitabit,aut annuatim concilium celebrabit.
26 In ſcriptis]Hic eſt vnus caſus† in quo ſcriptura exigitur. Secũdus
eſt in minore iurante ſe maiorem eſſe.C.ſi mi.ſe maio. dixe.l.iij.
Tertius ſi pactum fiat aduocato de re immobili ſibi danda.C.de
ſuffragio.l.vnica . Quartus in ſolutione debiti contenti in publi-
co inſtrumento.C.de teſti.teſtimoniũ.Quintus vbi quis cauit de
debito in ſcriptis ex cauſa antecedenti,& vult hoc improbare.C.
de non nu.pec.generaliter. Sextus in teſtamento in ſcriptis redi-
gendo.C.qui teſta.fac.poſ.hac conſultiſſima.§.at cum humana.
Septimus qñ de facto antiquiſſimo quæritur ꝙ nec p teſtes ꝓba-
ri poſſit.ff.de proba.ſenſus.ſ̃.de præſcr.ad audientiam.ſ̃.de proba.
cum cauſam.Octauus in delegato Papæ remoto.ſ̃.de of.dele. cũ
in iure.Nonus in priuilegio.ſ̃.de priuil.porro.ſ̃.de vſu pal.c.fi.De
cimus in clerico dimiſſo a ſuo epõ.lxxj.di.extraneus.aſ.extraneo.
ſ̃.de cle.non reſid.fraternitati.C.de epi.& cle. ſi qua.Vndecimus
in clerico ab hæreſi reuertente.j. q. vij. ſaluberrimum. Duodeci-
mus in libello ſiue criminali. ij. q. j. legum . ſeu ciuili.ſ̃.de libel.
obla.c.j.Tertiusdecimus in profitente. 27. q.j. oẽs fœminę. Deci-
musquartus in electione.ſ̃.de elec.quia propter. Decimusquint⁹
in alienatione rei eccleſiaſticæ.ſ̃.de reb.eccl.non alien. c.j. x.q.ij.
hoc ius.xij.q.ij.ſine exceptione. Decimuſſextus in emphiteuſi.C.
de iure emphi. l.j. Deciſſeptimus qñ appellatur ab aliquo graua-
mine vel interlocutoria. ſ̃.de appella.extra.cordi. Decimuſocta-
uus in fideiuſſione.ſm d.n.C.de fideiuſſ.l.pen.Decimusnonus in
donatione q̃ excedit quinquaginta aureos.C.de don.ſi qs argẽtũ.
Vigeſimus in eo qui variauit bis circa procuratorem conſtitutũ.
ſ̃.de procur.conſtitutus. Vigeſimusprimus in ſententia excõica-
tionis.Vigeſimuſſecundus in requiſitione tranſcripti.& compro-
bantur hi duo caſus.ĩ.de ſen.excõ.extra.cum medicinalis. Vigeſi
muſtertius qñ agitur ꝙ aliter non valeat contractus,niſi in ſcrip.
redactus ſit.C.de fi.inſtr.ↄ̃ctus.ſ̃.de pac.c.ij.ſ̃.de tranſ.c.j. ſ̃. de ↄfir.
vti.venerabiles.Exceptis ſupradictis caſib.& ſimilib. ſi qui reperi-
ri poſſint non eſt vis,vtrum inſtrumentis,vel teſtib.fides fiat.ſ̃.de
fi.inſtr.cum Ioannes.§.porro.ſ̃.de cler.peregri.tuæ.C. de fi.inſtru.
in exercendis.q̃uis probatio ſemper fiat leuius & ſecurius p ſcri-
pturam.ff. de pigno.contrahitur [Superius] reſpon. j. §. j. & ij.
[In priorib.viſitati]quia magis egere præſumuntur, & ideo ſunt
præ cæteris viſitandi.vt ſ̃.eo.§.ꝙ ſi forte[Oportunum]& de hoc
eiuſdem arbitrio credimus eſſe ſtandum.ſm d.n.¶[Sane]quinta
pars[Verbo Dei]vt no.ſ̃.eo.§.j.ſuper verbo,viſitationis officium.
& hoc per ſe vel per alium. ar.x.q.j.eps.ſ̃.de ætra.& quali.cũ ſit.ſ̃.
de of.ord. inter cætera [Abſque coactione]&c.Hic vult dicere ꝙ
27 viſitator non debet† queq̃ cogere , vt dicat quæ ſint corrigenda
circa hæc quæ ad ipſum officium ſpectant , ſed ſimpliciter quæ-
rat,& volentes reſpõdere audiat,& idem credimus in epõ,& quo
libet alio viſitante:tamen bene poteſt eos cogere rñdere veritatẽ
de his ſuper quibus inquirit.& ꝙ ad viſitationem conueniant,&
in his quæ ad ipſum ſpectant eidem obediant,quia cui commit-
titur principale & acceſſoriũ.ſ̃.de of.dele.c.j.& c.prudentiã. §.pe.
& vlt. Alioquin deluſoria eſſet talis viſitatio & iuriſdictio ſi coer
ctionẽ aliquã non hẽret.ſ̃.de of.dele.præterea.& c.ex literis.ſm d.
28 n.Dicas ꝙ de occultis † nemo compellendus eſt dicere veritatẽ.
vt patet ſ̃.de accuſa.qualiter.j. §. formam.& ca.inquiſitionis.§.j.
ver.nec ad petitionem eorum . nec ab initio iuramentum exhi-
bere,per quod aliquid promere diſtringatur . ex quo aũt aliqua
ſine iuramento referuntur corrigenda , poſtea poterit inquiſitor
exigere iuramentum,& ſic intellige gloſſam pręmiſſam [Nunc
leuia nunc aſpera]xliij. di. ſit rector . ſicut alias dicitur de vino &
oleo infundendo.xlv.diſt.diſciplina. ſ̃.de pœnit. omnis. [De ali-
quib.] De quibus alij interrogati de plano nihil dicunt ſicut præ-
miſi:[Solerter]alias ſolenniter[Inquirunt]ſeruata forma.ſ̃.de ac
cuſa.qualiter.ij.[Denuntiet]Hæc gloſſa denũtiationis,de qua hic
tangitur doctrinam breuem & vtilem(quam nec patres mei ha-
29 ctenus tradiderunt) omnib.denuntiat, ꝙ denuntiationum†alia
euangelica , alia iudicialis,alia canonica . Euangelica eſt illa quæ
fit ad hoc tñ , vt peccator confiteatur peccatum & pœnitẽtiam
agat, & habet locum in peccato non omnino occulto.licet oc-
culto ſed probari poteſt . omnino.n.occulta ſunt diuino iudicio
relinquenda ſ̃.de ſimo.ſicut tuis.ad fi.& c.ſeq.in fi.vj.q.j.ſi oĩa.32.
q.v.chriſtiana.ad hanc tenetur prælatus & quilibet quantũcunq;
infamis admittitur.& ſic intellige.ij.q.j.ſi peccauerit. ſ̃.de teſti.in
omni.quia nec refert quis denuntiet dummodo aĩa ſaluetur , ad
hoc ſ̃.de ſpon.præterea.ſ̃.de cogna.ſpiri.tua. ſ̃.de iureiu.quemad-
modum.§. fi.in quo caſu non incongrue intelligi põt , quod aĩs
dicit lex de bona fide .ſ. ꝙ qñ de ea agitur non congruit de iuris
apicibus diſputare ff.mandati.ſi fideiuſſor.§.quædam. Quid ergo
ſi peccator velit vti ſubtilitate,& excipere ad hoc,vt remaneat im
punitus? Vere huiuſmodi ſubtilitates a ſacerdotibus merito re-
pellentur.ff.quib.mo.pig.vel hyp. ſol.ſicut re corporali.§.antepe.
Sed & caueat denuntians ꝙ peccatorem conuincere poſſit:nam
ei ſoli non crederetur,etiam ſi epiſcopus eſſet.vj.q.ij.placuit. & c.
30 ſi tñ.iiij.q.iij.ver.item iuſiurandi.Iudicialium † alia publica, alia
31 priuata.Publica † iudicialis poteſt dici illa quæ competit ex offi-
cio ſuo in qua nec monitio requiritur. de hac loquitur hic,& C.
de accu.ea quidem.& 15.q.vj.eps in ſinodo.& ad hanc denuntia
tionem epiſcopus inquirere tenetur.ar.ij.q.iiij Mẽnam. & c.oĩb.
& ſi eps nollet inquirere archiepiſcopus de hoc inquiret:quia ad
eius curam hoc pertinet.ix.q. iij. cum ſimus.& ca.ſequen.ſm.d.
32 n.Priuata † vero iudicialis põt dici illa quæ ratione intereſſe cõ-
petit:vt ſi aliquis mihi iniurietur,vel rem meam auferat. In hac
ſi in foro ciuili fiat: non requiritur monitionis probatio , & hẽt
locum quando is qui opprimitur non põt agere : puta quia ſer-
uus eſt,vel poteſtati ſubditus vt libertus, vel filius,vel vxor,& ſimi
les.& in his quæ ſpectant ad forum venale. & ruſticus oppreſſus
a dñis.ff.de offi.præfec.vr.l.j.§.ꝙ autem. & §.cum patronus.& §.
cum armis.& ſequentibus.Et idem põt dici in omnibus paupe-
ribus oppreſſis , & generaliter in omnibus criminibus.ar.ff.de of-
fi.præſid.l.iii.§.vnico.& l.illicitas.j.rñ.& §.ne potentiores.& ſequẽ
ti.& l.congruit.& l.diuus.& l.ſenatus.in Auth.de man.prin. §.ſit
tibi.colla.iij.in Authen.de collatoribus.§.iubemus.iij.colla.ix.In
ſti.de his qui ſui iuris ſunt.§.dominorum . & §.ſequenti.ff.de off.
proconſul.nec quicquam . §.de plano. Quid ſi homines denun-
tient de domino ſuo talia,quæ manifeſta ſunt, & famoſa,& me-
rito timetur ne exiſtat grauior, & ipſos plus ſolito angariet & af
fligat? Dicas ꝙ iudex ex quo de hoc ſibi conſtiterit per probabi-
les coniecturas , vel aliter eis mederi faciat per pœnę impoſitio-
nem & ſufficientem cautionem ſi poſſibile ſit.ar.ſ̃. de pręſump.
literas. §.fi.ff.ſi qs ius di.non obtem.l.vnica. vel ipſos vſque ad fi-
nem denuntiationis faciat ſequeſtrari,& ad hoc faciunt dicta iu
ra.& ff.de adulte.ſi poſtulauerit.§.ratio.ff.de quæſtio.l.j.§.penulti.
ff de appella.Imperatores. ff.de his quibus vt indig.ſi inimicitiæ.
ff.qui ſatiſda.co.ſi fideiuſſor.§.fi.ſ̃.vt lit.non conteſt. qñ frequen
ter.§.fi.ſ̃.de reſti.ſpo.literas.§.fi.& de elec.tranſmiſſa.ſ̃.de ſpon.cũ
locum. Verum licet iſtud caſualiter dixerim obſeruandum,lex ta
men videtur hoc generaliter concedere in qualibet iniuria cuius
probatio difficilis eſt,vt.ſ. hoc modo poſſit denuntiari denuntia-
tione priuata, quam vocat hæc gl. priuatam ratione priuati inte
reſſe,ſed lex alia ratione conſiderata ipſam publicam vocat:quia
ſcilicet iudex ex officio in ea procedit & publice,ſi tamen hac de
nuntiatione actum ſit recuperabitur res & ceſſabit priuatum iu-
dicium,ideſt auxilium ordinarium,ſic intellige. ff.de iniuriis . ꝙ
ſenatus.ff.de furt.interdum .ij.§.qui furem . Sin autem denuntia-
tio fiat in foro canonico requiritur trina monitio, expeditur ta-
men de plano,& ſine libello , & elicitur hæc iudicialis ex euan-
gelica.Probantur ſuperiora.ſ̃.de iudi.nouit.reſpon.primo.ver.ſed
33 cum dominus.& ver.Rex Angliæ.& §.fi.ver.fi.ſic† ratione pecca
ti quaſi omnis cauſa coram iudice eccleſiaſtico agi põt.ſ̃.de iud.
nouit.reſpon.j.ver.non enim.ad hoc vj.q.j.illi qui.22.q.j.prædicã-
dum.xiiij.q.vj.ſi res.24.q.3.ecce. ſed hoc intelligendum puto qñ
iuramentum interuenit,vel agitur de pacis fędere,vel in defectũ
iuſtitiæ, vel vbi denuntiantes pauperes ſunt & oppreſſi, vel quan-
do notorium eſt delictum , vt probat dictum capitulum nouit.
& ſ̃.de contrahen.emp.& ven. placuit. 23. q. v.adminiſtratores.
xxiiij.q.iij.ſi quis de potentibus. & ca.ſequentib.in Auth. vt diffe.
iud. coll. ix. Alioquin ſi hoc generaliter intelligeres nihil aliud
eſſet q̃ laicis totam iuriſdictionem ſuam ſubtrahere, quod nõ eſt
faciendum.ſ̃.qui fil.ſint leg.cãm quæ.ij.reſtringatur ergo quia &
in multis aliis articulis infinitis reprobatur. ſ̃.de reſcrip. extra. cũ
in multis. Ad hanc denuntiationem admittas quemlibet quem
34 admitteres ad agendum.†Canonicarum vero denuntiationum,
35 alia poteſt dici ſpecialis,alia generalis.Specialis†canonica denun
tiatio competit illi ſoli cuius intereſt habere bonum prælatum ,
vel bonum ſubditum eccleſiaſticum , & fit ad hoc vt quis de be-
neficio ſuo remoueatur.xvj. q. vij. filijs . In hac requiritur triplex
monitio,& qui non admitteretur ad accuſationem non admit-
teretur ad hanc denuntiationem.ſ̃.de accuſa.cum oporteat.& c.
cum dilectus.ſ̃.de ſim.licet Heli.& c.per tuas.ij.q.vij. accuſatio.&
c.ſequen.ideoq; accuſatio & talis denuntiatio ęquiparantur. ſ̃.de
36 appella.cõſtitutus.ij.§.fi.Canonica† generalis & publica põt dici
quando agitur de numero diſſoluendo vel impediendo, vel quã-
do agitur de peccato in iudicio eccleſiaſtico corrigendo , in quo
principaliter aliquod non includitur intereſſe, ad quam denun-
tionem admittitur etiam is qui non admitteretur ad accuſatio-
nem , in qua etiam nec trinam admonitionem requiro. de hac
ſ̃.de deſpon.impu.ad diſſoluendum.ſ̃.de ſpon.pręterea.ij.ſ̃.de clã
deſpon.cum inhibitio.quam & ſi denũtians detractet proſequi ,
iudex ipſam ex officio nihilominus exequatur.ſ̃.de ſpon.cum in
37 tua.ſ̃.de iureiuran.ad noſtram.ij.ſ̃.de appella.oblatę.§. fi. † Eſt &
regularis denuntiatio.i. proclamatio in capitulo quam glo. non
proſequitur,quia nec canonicis ſanctionibus quo ad ſubtilitates
nimias alligatur , ſed ſecũdum obſeruantias regulares & diuerſas
religioſorum inſtitutiones de plano & ſimpliciter expeditur , in
qua nec eſt appellatio admittenda.ſ̃.de appella. ad noſtram. & c.
reprehenſibilis.§.vlt.& c.cum ſpeciali.§.fi.& ſ̃.de accuſa.qualiter.
ij.§.fi.& ĩ.co. c.in fi. Vnum tamen non omittas ꝙ ſi prælatus q̃-
uis religioſus in mortali conſtitutus notorius , vel infamatus in-
corrigibilis ſit,& propter hoc appelletur a ſuo ſubdito,aut appel-
lationi deferet, aut pro tanto exceſſu ſatiſfacere compelletur . ſ̃.
de app.de priore.quia nec ad talem pertinet iudicialis correctio .
iij.q.vij.iudicet . Sed & ſunt religioſi ſecundum regulam miſeri-
38 corditer†corrigendi non indifferenter & paſſim (dũtamen corri
gibiles ſint)more latronum in grauem carcerem detrudendi ſe-
cundum normam prauę conſuetudinis , quæ quaſi pro lege in
quibuſdam eccleſiis inoleuit.ſ̃.de ſta.mona.ea quæ.reſpon.j.ad fi.
licet etiam ad abbatem ſpectet correctio, eſt tamen ſi nimis gra-
uis ſit de conſilio conuentus ſiue capituli temperanda. ſ̃.de app.
reprehenſibilis.§.fi.& ſ̃.de his quæ fi.a præla.nouit.& c. ea noſci-
tur.¶[Notoria]vj.pars.Quid ſit notorium,quid manifeſtum,quid
fama,quid rumor,quid occultum omnino, quid penè occultũ ,
Dic vt plene no.ſ̃.de coha.cle.& mul.veſtra . & in Summa ipſius
ti.§.fi.[Examinatione non egent]vt ſ̃.de ele.bonę.j.§.contra . in
his.n.ordo iudiciarius eſt iuris ordinem non ſeruare. ſ̃.de iureiu.
ad noſtram . iij. [Negligentia] ergo a contrario alias non debet
corrigere,niſi conſtet de negligentia vt hic , vel niſi ſibi viſitanti
gratis ſine coactione fuerit nuntiatum.vt no.ſ̃.e.§.prox. Vel niſi
aliud habeat de conſuetudine,vt in aliis caſibus no.ſ̃.de ſup.neg.
præla.extra.Romana.§.ꝙ ſi. [Etiam pœnam] certam ſi reperiat
iure determinata,alioquin arbitrariam,quod dic, vt no.ſ̃.de offi.
dele.de cauſis.¶[Procurationes]vij.pars[In canonib.] x.q.iij.rela-
tum.ſ̃.eo.cum apoſtolus.& c.ſeq.& c.ſopitæ . & ca.cum ſuper.&
39 no.ſ̃.e.rñ.j. [Nullã tamen pecuniam]quæ eſt a†vere philoſophã
tib.contẽnenda.ff.de vaca.munc.in honoribus.§.philoſophus.in
Auth.de conſulib.§.ſpargere.coll.iij.C.de profeſſ.medicos. li.xii.
ff.de iuſ.& iure.l. j.circa prin.xii.q.ij.gloria epiſcopi.ver.Socrates.
40 nam ex quo† ciuilis ſapientia pretio nummario non eſt dehone
ſtanda.ff.de var.& extraord.cog.l.j. §.eſt quidem res ſanctiſſima .
multominus eſt canonica deprauanda, quæ tamen non imme-
rito multum timet de auaritia clericali.vt ſ̃.eo.ex parte. & ca. ea
quæ.ſ̃.de decimis.c.j.ad fi.ſ̃.de offi.ord.irrefragabili.§.vlt. [De ſua
41 familia]clericus† vel laicus equeſter , vel pedeſter , & eſt hoc ius
inductum ad remouenda grauamina ſubditorum,ſuper quo vi-
de,quod no.ſ̃.de ſimo.& ſi quæſtiones[Alicuius officij] ſicut ſcri
ptor,vel ſigillum deferens.ſ̃.de ſimonia.c.j.j.q. ij. ſicut epiſcopũ .
in Auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffr.§.hæc oĩa.& §.ſic igitur.coll.ii.
hoc ſi ratione viſitationis petatur,ſed non intendit damnare cle
ricum ſi literas faciat,& habeat aliquid pro labore.ar.xij. q.ij.cha
ritatem.& c.eccleſiaſticis.niſi forte ſalarium perciperet de publi-
co:quia tunc deberet eſſe contentus ſtipendiis ſuis.23.q.j.milita
42 re[Conſuetudinis]in talibus ergo † non prodeſt cõſuetudo:quia
irrationabile cenſetur ex quo per ſedem apoſto.reprobatur.xj.di.
quis neſciat.& xii.di.c.j.& ii.& per ↄ̃ns præſcribi non põt.ſ̃.de cõ-
ſuetu.c.fi.[Eorum nomine] .ſ.archiepiſcopi vel familiæ. xlvj. di.
43 ſicut non ſuo nomine.[Sed in victualibus tantum]horum†no-
mine continetur eſus,& potus , & veſtis , & ſtramenta,quæ.ſ.ne-
ceſſaria ſunt homini ad viuendum.ff.de verb.ſig.victus.& l.quos
nos.§.fi.& hoſpitium.vt ff.de ali.lega.l.legatus.& calciarium.quæ
non videntur remiſſa.& ſi ſuper alimentis tranſactum ſit, niſi &
ſpecificentur.ff.de tranſac.cum hi.§.eum qui tranſigit.ſed nec in
his eſt eccleſia grauiter oneranda vt ſequitur [Moderatas] ne q̃d
fiat in grauamen eccleſiæ,vel vltra facultates eccleſiarum. ſ̃. eo.
cum apoſtolus.ea quæ.ſopitæ. cum inſtantia . & vt in gratiarum
actione recipiatur,quod lęta facie miniſtrabitur, vt non videan-
tur quæ ſua ſunt quærere,ſed quæ Ieſu Chriſti.vt ſ̃. eo. cum apo-
44 ſtolus.& ĩ.e.§.caueat.†Sunt .n. qui Deum non propter Deum q̃-
runt vel diligunt , ſed tñ pp nummũ hi venantur tẽporalia cõ-
moda honoribus inhiantes.viij.q.j.ſunt in eccleſia.Cornute con
ſidera ne qui in patris tui tugurio ruſticali milio & cibario.i.fami
liari ſeu groſſo pane vix ventrem rugiẽtem ſaturare poteras: nũc
noteris mella & ſimilam faſtidire.xij. q.ij.gloria epiſcopi . nam
confuſio & ignominia eſt Ieſũ crucifixũ pauperẽ & eſurientem
falſis prædicare corporibus , & ieiuniorum doctrinam rubentes
buccas tumẽtiaq; ora proferre.ſm Hier.35.di.eccleſiæ principes .
Sufficiat ergo tibi ꝙ recipiaris lęta facie , & ſi presbiter ſibi non
ſufficit.& per ↄ̃ns neque tibi ſtudeas eius inopiam releuare,ne de
te dici valeat ſolus eps incumbit donis,ſolus vtitur miniſterio,ſo
lus vniuerſos occidit , ſolus ſibi vendicat vniuerſa.xciii.di.diaco-
ni.poſt mediũ.ver.mẽdicat in plateis infęlix clerus &c.¶[Caueat]
45 viij.pars[Aliquod munus] .ſ. ex quacunque cauſa† multominus
donum quod ſine cauſa fit.ff.de ver.ſign.inter donum [Quodcũ
que ſit]ſiue magnum,ſiue paruũ,ſiue diſtinctione,hic ergo locũ
habet.Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. j.q.j.ſunt
nonnulli.non ſic reſtringuntur legati cardinales,in quibus dic .
vt ſ̃.de ſimonia.& ſi qõnes.excipe eſculentem & poculentum. ff.
de offi.præſi.plebiſcito.& exẽnia, quæ non producantur ad mu-
nerũ qualitatem.ff.de offi.proconſul.ſolent.in fin.tñ mens literæ
iſtius contrariũ innuit.quod dic,vt no.ſ̃.de ſimo.& ſi qõnes [Re-
cipiens]ſic ergo pœna ſuos teneat authores. ſ̃.de his quæ fiunt a
maio.par.ca.quæſiuit.24.q.iij.ſi habes [Maledictionem] .i.pœnã
ęternam.quæ pro mortali debetur.Gen.iij.niſi duplũ reſtituat il-
li a quo recepit . ergo aliter non poteſt abſolui nec pœnitentia
iniungi,qa non dimittitur peccatũ niſi reſtituat̃ ablatũ.xiiii.q.iij.
ſi res.ſ̃.de vſur.cum tu.§.j.ad fi.[Fraudem]quæ nemini patrocina
ri debet.ſ̃.de reſcr.ſedes.in fi.¶[Hanc aũt]ix.pars[Viſitãdi forma]
de qua dictũ eſt.ſ̃.§.ſane vſq; hic[Ordinario iure]hoc iõ dicit:qa
ſi delegato a ſede aplica iure inquirant,ſibi formã iniunctã ſerua
re tenentur.ſ̃.de reſcr.cũ dilecta . idẽ ſi ab inferiori mittant̃ , hoc
excepto ꝙ ptãtẽ q̃ non habent aliis non cõmittent.ſ̃.de iu.pat.ꝙ
46 aũt.in fi.j.q.vij.Daibertũ.Sed nunquid† delegatus ap.ſe.hanc for-
mã ſeruare cogit̃?Nõ,puto triplici rõne. Prima eſt qa vices Papę
gerit.xciij.di.c.vlt.xciiij.di.c.j.Secũda qa maior eſt epõ.ſ̃.de of.de-
leg.ſane quia . ergo non includitur ſub hac cl̃a gñali.ſ̃.de reſcr.ſe
des.ĩ.de ſen.excõ.extra.qa periculoſũ . Tertia qa eccleſia Roma-
na priuilegiũ ↄcedere ↄ̃ ſe minime ↄſueuit.ſ̃.e.cũ inſtantia[Plene
obſeruari]in capl̃is in qb.põt.ſ̃.de ſta.mo.c.fi.in fi.nã aliqua ſunt
q̃ archiepm tangunt ſpãliter,& hunc ſolũ,vt patet.ſ̃.e.c.fi.§.j.vſq;
ad §.ſane.itẽ in §.ſane.ad fi.& quo ad formã ĩ quæ dictis.§§.ↄtine
tur non põt valere ↄſuetudo ↄ̃ria,vt no.ſ̃.e.§.deinde.ſuper ver. li-
ceat ei.Itẽ in.§.notoria. & illa eps iure ſuo puniet cũ ſit ordinari⁹
totius diœceſis.xi.q.j.de perſona . niſi forſan ↄ̃ria eſſet ↄſuetudo.
ſ̃.de exceſſ.præla.ad hæc. & niſi in religioſis quorũ correctio pri-
mo pertinet ad abbatem . ſ̃.de offi.ord.quanto.§. vlti. vnde & hic
ſequitur[Saluis ſuper hoc] &c.ver. quod dic vt no. ſ̃.e.§.ſane.ſu-
per verbo,denuntiet.ver.eſt & regularis.

¶De regularibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus non eſt aptus ad matrimonium contrahendum neque carnale, neque ſpirituale.*
2 *Monachum facit,aut paterna deuotio,aut propria profeſſio.*
3 *Impubes ingreſſus religionem,an poſt quintum decimum annum poſſit exire.*
4 *Præſumptio iuris,& de iure non admittit probationem in contrarium.*
5 *Clerici ſeculares non debent recipi a monachis tanquam fratres, nec monachi ad præbendas.*
6 *Impubes quando per habitum profeſſionis delationem cogitur profiteri , & quando pubes.nu.7.*
8 *Profeſſus quis tacite non videtur,vbi habitus profeſſionis eſt diſtinctus, ſi nõ ſumpſerit habitum.*
9 *Pubes religionem ingrediens in quatuor caſibus obligatur profiteri.*
10 *Impubes etiam in quatuor caſibus obligatur religionem profiteri.*
11 *Ingreſſus religionem antequam religioni per profeſſionem obligetur,nec eligere,nec eligi poteſt.& nu.13.*
Et quid ſi ſtatim cum ingrediuntur dixerunt ſe velle obligare,an poſſunt eligi,& eligere.nu.12.
14 *Ingreſſus monaſterium ſi poſt arctatum fuit contra eius opinionem , an poterit exire.*
15 *Maior ſeptennio,an poteſt mentiri,& alia peccata committere , & an plenũ habeat intellectum.*

CAP. PRIMVM.

IS qui monaſterium. Si quis impubes religionem ingreditur,factus pubes,niſi profeſſionem fecerit ex quo pubes fuit,vel habitũ profeſſorum recepit, vel profeſſionem in pupillari ætate factam expreſſe ratificauerit infra xv.an.ad ſeculum libere regreditur: quintodecimo autem anno elapſo profeſſus præſumitur,non obſtante in diſtinctione habituum, dummodo profeſſorum vel nouitiorũ habitus ab aliorum cum eis vitam communem ducentium habitu diſcernatur. Quod ſi pubes ingrediatur & per annum ſteterit,profeſſus præſumitur,etiam ſi inter profeſſorum,& nouitiorũ communem vitam ducentium cũ eis habitus nulla diſtinctio habeatur. Quæ ſit autem ratio diuerſitatis dictorum duorum caſuum,idest quare ſit aliud iuris in primo, q̃ in ſecundo in textu redditur. Qualiter autem intelligantur diſtincti habitus declara-
1 tur[Ante quartumdecimum]ſic loquitur de pupillo †qui nõ eſt aptus ad matrimonium contrahendum.Neque carnale.s̃.de ſpõſa.tuæ.s̃.de deſpon.imp.c.ii.& iij. vbi plene de hoc no. Neque ſpirituale.vt hic.& xx.aſ.xxi.q.j.c.j.& ij.& s̃.eo.ſignificatum.& ca.ad noſtram.& eſt ratio:quia non habet plenum intellectum.j̃.eod. §.quoniam.ver.ſecus autem[Ingreditur]non dicit offertur a parentibus nam tunc videretur fortius alligatus,ideo dicitur ꝙ mo-
2 nachum facit† paterna deuotio.vbi.ſ.eſt impubes,aut propria ꝓfeſſio.vbi.ſ.eſt pubes.& ſic hæc duo æquiparari videntur.xx.q.j.firma.& c.monachum.s̃.eo.cum virum.ſed non eſt ita:nam quod dicitur ꝙ paterna oblatio facit monachum intelligendum eſt occaſionaliter.ſ. ſi non ꝯtradicat in principio ſextidecimi anni, tunc enim exire poteſt ſi vult.s̃.eo.cum ſimus.xx.q.j.illud. & q.3. præſes.vel intelligitur de honeſtate: quia honeſtum eſt,ꝙ filiꝰ paternam oblationem ratam habeat, ſicut intelligitur & exponit in matrimonio carnali contracto per patrem nomine filij, quẽ debet.i.decet hoc omnino adimplere, ſic exponitur.s̃.de deſpon. impu.c.j.[Niſi eo completo].ſ.quartodecimo anno[Profeſſionẽ faciat]ſolenniter more ſolito[In ſequenti].ſ.quintodecimo[Vel habitum]ver.[Profitentibus]vbi diſcerni poteſt,alioquin ꝯ.j̃.eo. §.ſeq.& §.fi.[Seu profeſſionem]verſi.[Prius].ſ.in pupillari ætate. [Expreſſe]infra annum, ergo quintumdecimum non intelligit tacite profiteri[Libere]ver. [Non obſtante] .ſ.cuiuſquam cõtra-
3 dictione[Infra ipſum]ſ.†quintumdecimum annum.ergo a contrario poſt quintumdecimum annum non licet. & ſecundum hoc intellige iura ſupra inducta.& s̃.e.ſignificatum. & c.poſtulaſti.Sed contra:quia videtur ꝙ ẽt completo quintodecimo anno infra triduum exire poſſit.s̃.e.ad noſtram . ſed ſecundum Gof. in caſu illo ẽt infra annum exire poſſet.ſuper quo reddit quinq; rationes.Prima,quia impetuoſe,& ſine deliberatione intrauit. s̃.de voto.c.ij.& ſic non fuit obligatus quo ad Deum,qui cor interrogat & non manum.xiiij.q.v.ſi quod inueniſti.xv.q.v.c.j.Secũda, quia illectus fuit.30.q.iij.conſtituit.Tertia, quia prope pueritiam intrauit.C.de fal.mo.l.j.ante fi. Quarta,quia ſine probatione habitum ſuſcepit.xix.q.iii.monaſteriis.ſed de quatuor rõnes ꝓſunt, vt no.in Summa.e.ti.§.& vtrum.Quinta,quia infra triduum exiuit.hæc ſola eſt efficax,nec.n.videtur magna vis ſi triduum concedebatur:quia prope eſt & ineſſe videtur.arg.C.de erro. adu.l.3. & C.de iud.l.fi.s̃.de ele.in cauſis.reſpon.j.ad fi.& c.officij.§.nos autem.ff.ſi cer.pe. lecta.& s̃.de deſpõ.imp.atteſtationes. vbi de hoc. ¶[Quòd ſi per totum]ij.pars[Sequentem].ſ.quintumdecimum permanſerit in habitu fratrum,quamuis nullus præmiſſorum caſuum trium interuenerit[Accipe] ver. j̃.ſequentem profeſſionẽ &c.[Vbi]ver.i.in quo monaſterio [Indiſtincti] ab habitu cõem vitam cum eis ducentium diſtincti.alioquin contra.j̃.eo.ver.niſi tanta.[Profeſſionem]ver.per hoc.ſ.quia per annum quintumdecimum ſiue reclamatione remãſit ibidem ſic inductus [Feciſſe] tacite per lapſum anni[Prius fecerat]in pupillari ętate,& hæc eſt differentia inter hunc §.& s̃.j.rñ.qa ibi requiritur expreſſa ratificatio,nec ſufficit tacita,vt hic videtur,ideſt præſumitur præſumptio-
4 ne iuris,& de iure,†quæ non admittit probationem in ꝯriũ.s̃.de ſponſa.is qui fidem.quod dic,vt ibi plene no.& in Summa de p̃ſump.c.ij.ſub.§.ſecunda.ver.alia iuris & de iure [Niſi tanta]verſi. excipit ab eo quod ſupra dixerat.ver.niſi ꝓfeſſorũ.vt ibi no.[Cõmunem cum eis]puta presbiteris & clericis:quia oẽs sũt quaſi in habitu ſeculariũ clericorũ,quod tñ eſt per epm corrigendũ. s̃.de teſta.c.quia ingrediẽtib.ſicut & qñ arant in boue,& in aſino. s̃.de
5 ele.cũ cãm quæ inter presbiterũ.nã non debent clerici† ſeculares a monachis tanq̃ fratres & monachi recipi ad præbẽdas : poſſunt tñ ibidẽ beneficiari,tanq̃ clerici & perpetuo intitulari,qđ ſi factũ fuerit,& monaſteria ſubſint epis,nõ niſi p diœceſanos talib.beneficiis priuari poterunt,ẽt ſi fuerint criminoſi.s̃.de ſta.mo. ea q̃. §. præcipimus.& ſm hoc ſoli monachi bñficia dare poterũt, auferre non poterũt,ſicut aſs dr̃ de epõ.xv.q.vij.eps.Sed ꝯ.j̃.de priuil.ex, volentes.§.fi.q incipit ſane qa.ſolo ibi. De talib. & aſr vitã cõem ducentib.intelligas qđ hic dixit[Pęnitus]ſi.n.poſſit notari aliqua drĩa obligarentur.vt s̃.Quid ergo in hoc caſu , nunquid cogẽdus
6 †eſt profiteri?Non præciſè,ſed cauſatiuè.vel vt profiteat̃ vr̃ exeat s̃.de ele.cũ cãm q̃.ad fi.ſed ſi pubes intraſſet,tunc pręciſè cogeret̃ vt ſequitur.& quæ ſit rõ diuerſitatis colligitur.j̃.c. qm̃. & ſm hoc c.& ea quæ no.s̃.& j̃.notata ſunt,intellige qđ no.in Sũma. e.tit.§. ad quid teneatur.& §.qualiter.& §.vtrũ.¶[Qui vero]iij.pars[Poſt quatuordecim]& ſic pubes.vnde fortius obligabatur q̃ impubes. vt no.s̃.§.prox.& j̃.ſequitur [Aſſumſerit] in monaſterio in quo
7 certa regula obſeruatur,alioquin†& ſi per plures annos ibi moraretur non cogeretur præciſè,ſed cauſatiuè , vt vel profiteatur , vel exeat,qđ dic,vt le.& no.s̃.e.ti.vt cle.& de teſta.c.ij. §.j. ſuper ver.p plurimos.& de ele.cũ cãm quæ.in fi.[Si per annũ]ver.[Ex tũc].ſ. cõpleto anno a tpe ingreſſus cõputando q in fauorẽ inductus & datus eſt vtriſq;.vt s̃.e.ad apl̃icã [Præſumitur] tacite præsũptione iuris & de iure.vt no.s̃.§.prox.ſuper ver.vr̃[Minime diſtinguunt̃]
8 ergo a ꝯrio†vbi habitus diſtinguuntur non vñr profeſſi tacite,niſi receperint habitũ profeſſorũ . immo ſm rl̃am beati Benedicti in eadẽ veſte ad ſeculum redire poterunt qua venerũt.& ſm hoc intellige.s̃.e.ſuper eo.& ſi ſic intelligatur vr̃ melior ꝯdõ puberũ , q̃ impuberũ:qa impuberes in hoc caſu oĩno obligantur . vt s̃.§. prox.ſed impuberes melioris ꝯdõnis ſunt.vt in ſeq.caſu.ſm rl̃am q in vno grauatur in alio releuetur.ff.de iureiu.eũ qui.s̃.de tranſ. epi.inter corporalia.§.vlt.s̃.de parochiis. ca. j. tñ huic intellectui mens rõnis repugnat,iõ ſubaudi.s̃.ſuper ver.profeſſus.ẽt ſi intrauit monaſteria[Vbi].i.in quib.[Profeſſi]&c.ergo idẽ ſi diſtinguũtur,ſed & hoc.ſ.ꝙ minime diſtinguuntur. iõ dicit vt ꝯgrue poſſit ꝯtinuare.ver.ſequentem & inter puberẽ , & impuberem drĩam notare:vnde & ſequitur.[Etiam ſi.]verſi.[Similib.] ſed impubes non obligaretur in caſu iſto.vt s̃.e.§.prox.ver. niſi tanta. Diceret qs quæ eſt rõ diuerſitatis,ꝙ pubes obligat̃ in caſu iſto,& impubes non obligatur,& ipſe reſpondet in ſeq. §.qm̃ &c. ¶[Qm̃ cũ iam] iiij.pars.in qua reddit rationem diuerſitatis eorũ quæ præmiſit. vt nota.s̃.§.proxi.ad fin.ſuper verbo,ſimilibus[Hic]ſcilicet pubes [Diſcretionis annos]vt patet.s̃.eod.§.proxi. ad finem . ſuper verbo,ſimilibus.in princip.& in concord. ſigna. s̃. eod. reſpon. primo.ſuper verbo,ante quartumdecimum. [Agnoſcit]ideſt agnoſcere præſumitur.vt s̃.de ſenten.excommuni.cum illorum . §.vlti.verſic.penult.& hic ſequitur ſtatim[Ac ideo]ver. ſcilicet , quia agnoſcit quid agit [Diſcretionis tempore] ideſt pubertatis.vt ſupra[Poſtquam hunc]ſcilicet ordinem[Probauerit] in habitu religioſorum.vt s̃.intelligitur,& præſumitur . ſcilicet præſumptione iuris.& de iure.vt s̃. [Firmiter] adeo ꝙ pęnitere non licet : ſic
9 ergo † pubes ingrediens in quatuor caſibus obligatur adeo ꝙ ad ſeculum reuerti non poteſt . & ſi ex cauſa ad laxiorem religionẽ permittatur tranſire.s̃.eod.conſulti.& cap.ſuper eo . Primus eſt ſi biennio habitum profeſſorum recepit.vbi.ſcilicet habitus diſtinguuntur.Secundus ſi profeſſionem ſolenniter emiſit. Tertius , ſi euidenter appareat ꝙ voluerit vitam mutare quod multis modis accidit.vt not.ſupra qui cleri.vel vo.meminimus.conſuluit . inſinuante.& s̃. cap. ſtatuimus. Quartus ſi in habitu communi ſine reclamatione aliqua annum probationis compleuit . vt hic colligitur.& s̃.eod.ſtatuimus.& ca.ex parte. Addas & Quintum. ſ.ſi iurauit ꝙ nunquam exiret.s̃.de iureiuran.ſi vero.& c.cum cõtingat.& s̃.quod met.cauſa.ca.fi.C.ſi aduerſus ven.auth.ſacramẽta puberum. & Sextum quando ſub hac conditione manumiſſus fuit ſiue impubes fuerit ſiue pubes . s̃. de ſeruis non ordin.
10 eo libentius.s̃.de condi.appo. c.j.Impubes† vero ſimiliter in quatuor caſibus obligatur. Primus eſt quando completo anno quartodecimo in religionem quam intrauerat in pupillari ætate profeſſionem fecerit . Eſt ſecundus quando vbi habitus diſtincti ſunt quatuordecim annorum factus habitum profeſſorum ſuſcepit.Eſt tertius quando profeſſionem in pupillari ætate factam pubes factus expreſſe ratificauit.vt colligitur.s̃.eo.reſpon. primo. Eſt quartus quando quartumdecimum annum ibidem compleuit in habitu etiam indiſtincto , dummodo non ſit ſimilis omnino habitu cohabitantium in communi, in quo caſu non obligatur , licet pubes ingrediens obligaretur , vt s̃. dixit .§. j.& ii. & in hoc ſolum poteſt notari differentia inter iſtos . Vnam etiã
11 notabis circa hanc†materiam valde notabile , ꝙ antequã ingrediens religionem, quam ingreditur obligatus ſit, nec eligere poteſt cum frater non ſit,ad fratres enim tantum ſpectat electio ſecundum regulam beati Benedicti.ſecundum iura.xviij.q.ij.c.abbatem.ij.& c.q̃ ſit.& c.abbas.& in Auth. de ſanct.epi. §.iubemus igitur abbatem.coll.ix.nec eligi . vnde & ſi non profeſſus electus ſit eſt quantũcunque abbatiam rexerit remouendus.s̃.de elec.cũ in magiſtrum.quia initium vitioſum fuit quod in talibus eſt ſpe-
12 ctandum.s̃.de elect.dudum.j.& ij.Quid in caſibus in quibus† ingredientes ſtatim diximus obligari,nunquid tunc poſſunt eligere & eligi?Non,Tum quia nouitij & inexperti ſunt vnde eligi nõ debent.s̃.de elect.officij.xix.q.ij.monaſterijs.Tum quia non ſunt fratres illius monaſterij quod ingreſſi ſunt , licet enim obligati ſint religioni in genere,non tamen illi monaſterio, ſic intelligi-

mus extra.d.n.j̃.eo.non ſolum.quod quidam habent, quidã nõ . & hoc verum eſt infra annum a tempore introitus numerandũ. nam eo elapſo omnino monaſterio remouent obligati.vt ibi.& s̃.eo.c.§.prox.& c.ſtatuimus.& ſecundum hoc intellige ſupradi-
13 ctos caſus,ergo breuiter infra†annum nec eligere, nec eligi pñt, poſt annum non poſſunt eligere , ſed & eligi , dummodo ordo ætas & aliæ circunſtantiæ concurrant,& merita ſuffragentur,ſed melius eſt , vt intelligas ꝙ quamuis anno elapſo exire non poſſit, tanquam profeſſus tacitè,cum in pœnam non profitentium ſtatutum eſt ꝙ ille,qui expreſſe profeſſus non eſt omnino intelligibilis ſit,quod dic,vt no.s̃.de ele.cum in magiſtrum.& adde quod no.s̃.e.ca.§.qui vero.reſpon. j.ſuper verſi. aſſumpſerit. ſed & hoc no.ꝙ licet ingrediens renuntiare poſſit beneficio illius conſtitutionis ſtatuimus,non tamen illius,non ſolum. & eſt ratio diuerſitatis:quia prima conſtituta fuit in fauorem ingredientiũ,ſecunda vero in odium recipientium,vt ex verbis ipſarum, & his quæ ibi no.colligi poteſt. & ſecundum hanc gl. intellige quicquid in Summa de hac materia notatum inuenies, & omnes gloſſas, & omnia iura de hac materia loquentia,licet infinita appareant &
14 confuſa[Approbaſſe]Quid ergo ſi aliquis ſcholaris videt† monaſterium diſſolutum & delitioſum quo ad monachos ibi inhabitantes, cogitat ipſe in domo patris mei omnes famæ pereunt , hic ſaluabo ego corpus quicquid ſit de anima , & ſic ingreditur. demum per viſitatores roformatur monaſterium & arctatur ſecundum concilium.s̃.de ſta.mona.in ſingulis . & c. ea quæ.dicit ipſe ſum miſer,ecce nimis cado,diſtant vltima primis , has vigilias,diſciplinas,& abſtinẽtias non poſſem ego tollerare,vult egredi,nunquid licet?Hic habes expreſſum arg.ꝙ non,de hoc tamen dic,vt no.in Summa de voto.§.vtrum & per quem.verſi. quid ſi aliquis ſcholaris.& ver.contra.& ver. ſolutio. vbi inuenies hanc quæſtionem plene diſputatam,& cum diſtinctione ſolutam[Secus autem]ver.[Induit]vt s̃.eo.§.ꝙ ſi.per totum [Plenum] nam
15 aliquem habet:quia poteſt† mentiri , & multa alia mortalia cõmittere,vt s̃.de delict.pue.c.j.ſed non habet plenum quantum ad hoc de quo hic quæritur,vt ſe alicui obliget religioni,vel etiã alii contrahendo,vt patet in his quæ no.s̃.de reb.eccl. non ali.extra . dudum.hoc ſi ſit maior infante,minor enim ſeptem annorum, nec ſemiplenum intellectum habet.C.de iure delib. ſi infanti. & ideo talis ætas quid videt, ignorat. C.de fal.mo.l.j.ante fi.ff.de ali. iud.mu.cauſa fac.nam & ſi.in fi.de conſ.di.iiij.eos.& no.in Summa de delic.pue.ver.patet ex ſuperiorib.¶[Diſtinctos] v.pars.dixit s̃.ꝙ in aliquibus locis non ſunt habitus diſtincti in §.i. & ij. & iõ hic oſtendit qualiter intelligantur eſſe diſtincti , & ponit de hoc tria exempla vt ſequitur[Habitus]ſubaudi in tribus caſibus ſequẽtibus.ſ.ſiue nouitiis &c.[Siue nouitiis]ver.[Diſſimiles]vt in fratribus minoribus[Siue benedicantur]ver.[Concedantur]vt in fratribus prædicatoribus[Siue etiam]ver.[Aliquid aliud fiat]quodcunque ſit illud per quod &c. [Statum] vt ſi non ponatur ſupra chorum , vel non habeat vocem in capitulo , niſi profeſſus vel aliud ſimile[Diſcernatur]qui ſemper diſcernendus eſſet. vt s̃.eo. ſtatuimus.in fine.

¶De homicidio voluntario,vel caſuali. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Deus quando dedit nobis humilitatis exemplum.*
2 *Dei ſumus ſiue viuimus,ſiue morimur.*
3 *Chriſtus conceſſit clauium poteſtatem non ſolum Petro , ſed omnibus ſucceſſoribus.*
4 *Stabilitate fidei armandi ſumus.*
5 *Paſtor tenetur continuare laborem,& ſolicitudinem circa oues ſuas.*
6 *Delictum proprie dicitur noxa.*
7 *Gratia non confertur,niſi gratis.*
8 *Aſſiſſinorum peſſimum hominum genus,& vnde dicti ſunt.*
9 *Gratia Dei triplex eſt,pręueniens,cooperans,& perficiens.*
10 *Simoniam committit,qui dat pecuniam vt eligatur in Imperatorem.*
11 *Poteſtatis officium quid ſit,& quare ſit a domino ordinata.*
12 *Iniuſtitia aufert nomen boni:*
13 *Iuſtitiam colere,& ius ſuum vnicuique tribuere ſummum bonum eſt.*
14 *Cenſuræ appellatione quid veniat largo modo ſumpta.& nu.16.*
15 *Sententia excommunicationis dicitur mucro epiſcopalis.*
17 *Pœna illa eſt infligenda,quę magis timetur.*
18 *Pœna temporalis cohibeat a malo peccatores, quos non potuit amor , nec timor.*
19 *Fœdericus Imperator fuit depoſitus in concilio Lugdunenſi.*
20 *Hominum genera duo ſunt, quæ ſibi adinuicem ſunt infeſti.*
21 *Mandans,& mandatarius tenentur in delictis,& qui ratum habui.*
22 *Cogitatio delicti faciendi quando eſt punibilis.*
23 *Voluntas,& propoſitum diſtinguunt maleficia.*
24 *Pęnitentia delicti quando prodeſt,ita quòd non puniatur temporaliter. Et quid ſpiritual ter.nu.25.*
26 *Puniri in quibus caſib.quis poteſt propter homicidium.*
27 *Homicida quibus pœnis punitur.& nu.28.& 29.*
30 *Sententia depoſitionis Henrici Imperatoris.*
31 *Inimico,& ęmulo non eſt credendum.*
32 *Chriſtiano chriſtianum offendere non licet , cum nephas ſit hominem homini inſidiari.*
33 *Naturalia perimi non poſſunt ciuili ratione,nec conſuetudine , nec præſcriptione.*
34 *Bella ſeptem ſunt.*
35 *Bello licite inito in eo capta,licite tenetur,nec reſtituenda ſunt. Secus in illicito.nu.36*
37 *Armorum appellatione quid veniat.*
38 *Res ſunt viliores,quam perſonæ.*
39 *Excommunicatus tanquam quis non eſt vitandus,niſi conſtet de ſententia canonis,vel iudicis.*

CAP. PRIMVM.

PRo humani. Quare Dei filius dñs noſter Ieſus Chriſtus incarnatus fuerit,& quomodo,& quare beatum Petrum Apoſtolum paſtorem ouium ſuarum reliquerit tangitur . Quòd ſummus Pontifex ſucceſſor beati Petri ſit & locũ filij Dei in terris teneat, & ꝙ cura ſolicita omniũ & generalis ad ipſum pertineat demonſtratur. Aſſiſſinorum crudelitas humanitati periculoſa cui mederi intendit ſubſequitur,& contra eos vtentes,ac eoſdem receptantes, & occultantes pœna quadruplex.ſ.excommunicationis, & depoſitionis , & omnium bonorũ ẽt tẽporaliũ priuationis,& chriſtianitatis perpetuę diffidationis per canonẽ latę ſñiæ ipſo iure in Lugd. ꝯcilio promul-
1 gatur[Deſcendens]Hic nobis dedit humilitatis †exẽplum.Vnde beatus Ber.exinaniuit ſe filius Dei qñ ſe ad infima inclinauit, cũ Deus,hominẽ,verbũ carnẽ,figulus lutũ,vita moriturũ induit,cũ de alto infimus,de dño ſeruus, de cęleſti terrenus , de diuite pauper,de immortali mortalis de Dei filio filius hominis, ſe fieri nõ deſpexit,cũ fęno iacere pertulit,paruoq; lacte paſtus eſt , p quem nec ales eſurit.hoc fuit opus ſine exẽplo.donũ ſine p̃mio , gratia ſine merito,humilitas ſine modo[Et mortẽ tandẽ ſubiens].ſm ꝙ hõ,nã ſm ꝙ Deus omnino eſt immortalis.vt.s̃.de ſum.Tri.firmiter.§.j.ver.q ſm diuinitatẽ [Ieſus Chriſtus] perfectus & verus Deus,& pfectus & verus hõ.s̃.de hær.cũ Chriſtus. de celeb. miſ. in quadã[Ne gregẽ]in hoc ẽt mortuꝰ eſt, & reſurrexit,vt viuorũ,
2 & mortuorũ dominet̃,ergo ſiue† viuimus ſiue morimur dñi ſumus.i.ei viuere & mori debemus.xxiij.q.j.§.j. ante fin.& viuos & mortuos iudicabit.s̃.qui fil.ſint legi.p venerabilẽ. §. rationib.ver.
3 is vero[Abſq; paſtore]Per hoc patet ptãtẽ †ꝯceſſam Petro beato Apoſtolo,non ſolũ ipſi,ſed & cæteris apoſtolis, & ſucceſſorib. ppetuo ꝯceſſam fuiſſe vt hic ſequit̃.& ꝓbat̃.s̃.q fil.ſint legi.p venerabilẽ.§.rõnib.ver. ſunt aũt ſacerdotes.& ſe.& xxj. di.in nouo.22. di.ſacroſancta. 24.q.j.qđcunq;.& c.ſeq.s̃.de tranſl.epi.c.j.alioquin mortuo Petro ſine paſtore grex dñicus remãſiſſet. & ſic Deus de inſipiẽtia,ſiue crudelitate notari poſſet,qđ eſſet hr̃icũ, & inſanũ, nõ eſt ergo ptãs clauiũ ꝯtẽnenda.vt patet in eo qđ leg.& no.s̃.de
4 pę.c.fi.[Stabilitate fidei]talib.armis†decet nos armari.xxiij.q.j.niſi bella.& q.viij.§.j.& c.ſequentib.& j̃.c.§ cũ ergo.poſt prin.[Accederet]ver.& opere,doctrina, & exẽplo.viij.q.j.q epatũ.& c.ſeq. xliij.di.ſit rector.s̃.de voto.magnæ.§.i.ver.præterea.& ſe. s̃.de ſac. vnc.c.vnico.§.ad exhi.xj.q.iij.p̃cipue.¶[Vnde] ij. ps[Succeſſores] vt viij.q.j.c.j.s̃.de trãſl.ep.c.ij.& iij.& in ꝯcor.ſigna.ſuper ver.abſq; paſtore[Vigiliis]ſic.s̃.de of.le.extra.officij.ff.de his quæ ĩ frau. cre.
5 pupillus[Vigil.] No. ꝙ†paſtor tenetur ꝯtinuare laborẽ & ſolicitudinẽ circa oues.s̃.de ęta.& qua.intelleximus.in fi.[Noxia].i.de-
6 licta & peccata nocẽtia†proprie tñ delictũ dr̃ noxa.vnde verſus

Noxia delinquens,delictum noxa vocatur.

ff.de nox.l.j.s̃.de exce.extra.pia.§.j.[Negligentiæ sõno]No.ꝯ ſcholares pigritantes,& rectores negligentes,nã niſi vigilẽt,niſi ſingula ſtudioſe ſcrutentur,niſi in quacũque re capacẽ ſenſũ habeant, niſi a ſe omnẽ negligentiã ꝓcul pellant,niſi a quolibet parati ſint inſtrui.s̃.de of.primic.c.vnico.ad fi.Primi melius facerẽt ſi ſe inanib.ſumptib.nõ vexarẽt.ff.de inof.teſt.l. j. Secundi oĩno diſcrete agerẽt ſi ſe abſolui peterent a tãto onere,nec ſe tãtis periculis obligarent, qa sãguis ouiũ ipſarũ culpa , vel negligentia amiſſarũ ab ipſis in die iudicij exiget̃.s̃.de of.arch.c.j.& de of or.irrefragabiles.j.Nec põt eſſe paſtoris excuſatio ſi lupꝰ ouẽ comedat & paſtor neſcit.ſm Greg.s̃.de reg iur.c.pe.ſi tñ nõ ſileat,nec indiſcrete parcat ita ꝙ poſſit dicere cũ Aplõ.Mũdæ ſunt manus meæ ab oĩum veſtrũ ſanguine tutus erit.xliij.di. Epheſiis.primo ſilentio nihil dãnabilius , ſecũdo officio nihil beatius ſi eo mõ militet̃ quo nr̃ p̃cepit Imperator.xl.di.aũ oĩa[Cooperãte] q.d. Deus coadiuuabit te ſi te iuuas,nec cooperabit te,te minime cooperãte.iuxta verſũ

Dat Deus omne bonum, ſed non per cornua taurum .

7 [Gratia]quæ† non confertur niſi gratis.i.q.j.gratię. & q.iij.Salua-
8 tor.¶[Cũ igit̃ iiij.ps [Per aſſiſſinos] † peſſimum genus hominum

eſt:qui ſic nutriti ſunt,ꝙ omnino credunt ſaluari, ſi præceptum
perficiant ſui domini temporalis: tales ſicut fertur conſueuit ha-
bere quidam baro Saracenorum,qui vt vulgari alludam , & pla-
nius intelligar vocatur Vetus de montana & a talibus interfecti
ſunt multi principes chriſtiani . ab his forſan denominati ſunt
aſſiſſij,vt no.s̃.de cler.non reſiden.cum ad hoc. per figuram quæ
ſincopa dicitur.per quam aufertur aliquid de medio dictionis ſi-
cut ponitur audacter pro audaciter.viij.q j.audacter [Gratia diui-
9 na præuenerit]Eſt ergo gratia †Dei præueniẽs:vt hic.& hæc dici
tur gratia data. Eſt & cooperans quæ ex hac ſequitur. de qua ha-
buiſti.s̃.§.prox.in fi.Eſt & perficiens,quæ ſequitur ex duabus pre-
dictis. quia dominus opus imperfectum non nouit. s̃.de baptiſ-
mo.maiores §.illud.& §.ſed adhuc [Quia armis ſpiritualibus].i.
virtutibus.de hoc.s̃.e.reſpon.primo.ſuper ver.ſtabilitate fidei[Ac
10 omnis poteſtas a domino tribuatur] ar.ꝙ qui dat pecuniam † vt
in Imperatorem eligatur ſimoniam committit,nam nec iuriſdi
ctio vendi debet.s̃.ne præla.vices ſuas.c.j. & ij. nec etiam tempo-
ralis poteſtas : alioquin qui dat pecuniam incidit in legem Iuliã
de ambitu.C.ad l.Iul.repe.l.vlti.& ff.ad l.Iul.de ambitu.l.j.reſpon.
j.Nec obſtat quod ibi dicit ꝙ lex illa in ciuitate Romana non vẽ
dicat ſibi locum : quia illud intelligendum eſt quo ad principẽ
iam canonice electum,vnde ſuper omnes eſt. s̃. de elec. licet. &
tanꝗ ſolutus legibus poteſt diſponere quicquid placet.ff.de legib.
princeps.ix.q.iij.cuncta per mundum.& ca.per principalem . de
quo dic,vt plene no.s̃.de conceſſ.præb.propoſuit. non excuſo er-
go aliquos alios; nec accuſo quo ad ſpiritualem iurisdictionem
pertinet.in temporali enim notant Doctores, ꝙ publica oblatio
facta ab illo qui prodeſſe appetit non præeſſe admittitur,ſed clã-
deſtina reprobatur.ar.ff.de pollicita.l.j.§.j.& ij.& ff.de admi.tu.nõ
exiſtimo.viij.q.j.qui epiſcopatum[Ad inſtantiam] Not.quid ſit
11 officium poteſtatis:& quare ſit a domino ordinata.officiũ enim
regum eſt facere iudicium & iuſtitiam : & liberare de manu ca-
lũniantium vi oppreſſos,nec debent pati,vt ab aliis cõtriſtentur,
alioquin debent amittere priſtinam poteſtatem.vt innuitur a ꝯ-
12 rio ſenſu.xxiij.q.v.regum.& c.adminiſtratores.& c.principes.† in
iuſtitia nempe aufert nomen boni & religioſi principis.xxvi.di.
boni principis.ideo ſi caret nomine carere debet & re.C.de feriis.
a nullo.s̃.de verb. ſig. nam & ego.ergo non permittat pretor ad
arma & rixas venire quos poteſt iuriſdictione ſua compeſcere .
ff.de vſufr.ęquiſſimum.nam & ideo iudicialis vigor in medio po
ſitus eſt, ne quiſquam ſibi præſumat ſumere vltionem. C. de iu-
dæis.nullus.ꝙ ſi aliquis in reddenda iuſtitia negligens fuerit:nec
aliter haberi poſſit:erit finaliter impetendus.xxiij.q. ij.dominus.
13 & in ſumma † ſummum bonum in rebus eſt iuſtitiam colere :
& ius ſuum vnicuique tribuere.xii.q.ii.cum deuotiſſimam[Nos
tanto]ver.[Eccleſiaſticæ animaduerſionis] .i.excommunicatio-
nis,depoſitionis,omnium bonorum mundanorum expoſitio-
nis;& perpetuæ diffidationis.vt patet.j̃.§.ſatis.ver.excommunica
tionis.& ſequentib.Sed ꝯ.j̃.de verb.ſign.quærenti. Quid per cen-
14 ſuram.Sol.Ibi loquitur † de cenſura hic de animaduerſione lar-
ge ſumpto vocabulo . & ſic continet mulctam & pęnam etiam
pecuniariam.j̃.de pœnis.dilectus . tamen ſi propria ſignificatio
attendatur largius ſonat mihi cenſurę ſignificatio,quã animad-
ſionis.vt patet in his quæ no.s̃.de reb.eccl.non alie. ſi quis presbi
terorum.vbi hæc verba ponuntur & exponuntur. Dic ergo vt in
ſeq.gl.ſuper ver.*ferre*[Vt metus]&c. [Mucrone].i.excommuni-
15 cationis ſententia †quæ dicitur mucro epiſcopalis.xvi.q.ij.viſis.in
fi.ſubaudi & eccleſiaſticę poteſtatis ſiue iurisdictionis officio no-
bis commiſſæ:nedum quo ad ſpiritualia , ſed etiam quo ad tem-
poralia.vt no.s̃.*qui filij* ſint legi.per venerabilem.§.rationib.[Feri
re vt metus] & ſic patet ꝙ licet nomine cenſuræ eccleſiaſticę nõ
contineatur niſi excommunicatio interdictum & ſuſpenſio . vt
s̃.de ver.ſig quęrenti.continetur tamen nomine eccleſiaſticæ po
16 teſtatis ſiue iurisdictionis.vt hic.Vel ſic.nomine † cenſuræ eccle-
ſiaſticæ,non continentur, niſi tria prædicta quando ſcribitur de
delegato,vel quo ad iurisdictionem delegatam , nec vltra ſe põt
extendere,niſi in litera aliud committatur ſicut fit. s̃.de accuſat.
cum dilecti.hoc eſt non poteſt delegatus beneficiis priuare: non
deponere:non mulctam grauem indicere,nec alias pœnas infli-
gere.de quibus no.j̃.e.§.ſeq.ver.ſic quia alias.licet poſſit in poſſeſ-
ſionem mittere & ipſam demandare,& in expenſis condẽnare .
no.s̃.de offi.deleg.ſignificaſti.& c.in literis. s̃.de dolo & cont. c.ij.
& de eo qui mit. in poſſ.cauſa rei ſeruan.c. ij. Sed ordinarius hæc
omnia poteſt,niſi prohibeatur.s̃.de cler.non reſi.tuæ.nam epiſco
pus tribunali præeſt,ergo mulctare poteſt.ff.de iud.l. ii.§. fi.ff.ſi qs
ius di.non obt.l.vnica.in prin.ff.de iuriſd.om.iud. magiſtratus. &
quicunque habet poteſtatem iudicandi ſubaudi ordinariam ma
gnam pœnam infligere poteſt.ff.de ver.ſig.aliud eſt fraus.§.j.& l.
ſi qua.eſt tamen a talibus certis diebus abſtinendum , ſicut dicit
ca.(quod quo ad ferias de quibus loquitur nec hodie tenet)xv.q.
iiij.placita.ideo ordinarius punire poteſt in pecuniam. vt s̃.de de-
lic.pue.c.ii.s̃.de offi.ord.dilectus.& hæc eſt condigna animaduer-
ſio.i.pęna.ſic poteſt intelligi.s̃.de pęnis.dilęctus.dũtamen caueat
ipſe iudex ꝙ ob quęſtum pecuniæ non ſuſtineat ſubditos in deli
ctis.s̃.de pœnis.licet.s̃.de offi.ord.irrefragabili.in fi.Si ergo credat
ꝙ melius corrigatur ſubditus per pœnam temporalem ꝗ ſpiri-
tualem,audacter ipſam infligat.vt hic ſequitur. vel ſi ei nõ ſubeſt
delinquens temporaliter ad ipſam infligendam diſtringat do-
minum temporalem.s̃.de maledi.c.ii.§.per temporalem.s̃.de iu-
17 di.poſtulaſti.& c.cum ſit.s̃.de offi.or.c.j.nam illa † pœna infligen
da eſt quæ magis timetur.s̃.vt lit.non cont.quoniam frequenter.
§.vlt. & ſiue plectendo ſiue ignoſcendo hoc ſolum bene agitur
vt vita hominum corrigatur.xxiii.q.v.prodeſt.Conſulimus tamẽ
epiſcopo vt ad tollendam ſaltem infamiam facti & periculum
conſcientiæ euitandum mulctas peccatorum faciat ad pias cau-
ſas tradi.s̃.de iudæis.cum ſit. §. ſi. alias ſemper timendum eſt , ne
auaritia ipſum trahat.ſuper quo vide,quod no.s̃.de cenſib.extra.
Romana.§.procurationes.& de vi.& ho. cler.cum ab omni ſpe-
cie.& de præben.auaritiæ.& adde quod no.s̃.de verb. ſig.quæren-
ti.& per illud intellige quod no.s̃.Sed & quod. s̃.dixi ꝙ delegatus
non poteſt mulctam infligere , intelligendum eſt de magna ſiue
graui mulcta . vt & ibi no. nam paruam & temperatam poteſt,
quod dic vt no.s̃.de offi.dele.c.j.& c.de cauſis.& c. præterea [Me-
ta huiuſmodi præſumptionis] vt .ſ. vlterius talia committere ti-
meant,& ſic pœna multorum , erit metus multorum , nec mi-
rum:quia & alias dicitur,ꝙ pœna vnius metus eſt multorum.C.
18 ad l.Iul.repet.l.j.ideo etiam hoc fit.vt quos† diuinus amor vel ti-
mor a malo non reuocat temporalis ſaltem pena cohibeat a pec
cato.vt s̃.de vita & hone.cler.vt clericorum.§.j.[Pręſertim].i.ma
xime.nam cauſa quæ ſequitur compulſiua eſt; ſed finalis præce-
dit.i.periculum animarum imminens & correctio peccatorũ .
ſi.s̃.de pœnit.cum infirmitas [Magnates] .ſ.chriſtiani.de aliis.n.
quæ foris ſunt nihil ad nos.s̃.de diuortiis.gaudemꝰ.§.j.ij.q.j.mul-
ti[Formidantes]non formidoloſe nec vane: ſed probabiliter , &
metu qui poteſt cadere in conſtantem. vnde verſus

Excuſat carcer,ſtatus,& mors,verbera,ſtuprum.

vt colligitur.ff.quod me.cauſa.l.ii.cum quinque.ll.ibi. ſequentib.
& l.penul.C.de tranſac.interpoſitas.s̃.de ſpon.veniens.ii.in fi.[Co
acti]coactione condictionali.ſ.timore mortis. s̃.quod metus cã.
c.j.ſiue cauſatiua.vt.s̃.de ele.cum inter.R.iuniorem. reſpon.j. vbi
de hoc [Aſſiſſinorum domino] ſcilicet Vetere de montana. vt
no.s̃.ſuper verbo,per aſſiſſinos[Chriſtianitatis]alias chriſtianę di
gnitatis,eſt enim opprobrium chriſtianis cum ſint filij liberæ.vt
ſubſint filiis ancillæ,vel ipſos in aliquo vereantur. s̃. de iudæis. &
ſi iudæos.§.inhibemus. & c. cum ſit. & c. cum ſpeciali. ¶ Sacri]
iiij.pars[Concilij Lugd.]quod generale fuit,& in ipſo fuit depo-
19 ſitus† Fœdericus.iij.Imperator.vt.s̃.de ſen.& re iud. extra. ad apo-
ſtolicę[Princeps]quicunque ſit ille ſiue maximus,ſiue maior, ſi-
ue magnus:nam hęc fuit intentio condentis qui ab eo audiuit te
ſtimonium ferri.ſed & fauorabile eſt;quia medicinale & in fauo
rem reipublice & animarum indictũ , & ideo extendendum, &
latę interpretandum.ff.de lib.& poſth.cum quidam. s̃.de ſenten.
excom.c.pen.[Prælatus]epiſcopus vel ſuperior quicunque fuerit
excepto loquente, & hac de cauſa fuit deciſum priuilegium epi-
ſcoporum quo ad canones excõicationum.vt no.j̃.de ſent.excõ.
extra.quia periculoſum[Seu queuis alia eccleſiaſtica] Hæc clau-
ſula generalis cum præmiſſa ſit ſpecialis omnes includit etiã lai-
cos religioſos.s̃.de ſen.excom.non dubium.& c.ex tenore.§.j.De
hac materia no.s̃.de commodato. c. vnico[Secularisue] hoc iõ
20 iungit:quia † duo ſunt genera hominum.xii. q.j.duo ſunt.quæ ſi-
bi adinuicem opido ſunt infeſti.ij. q.vij. laici.& quorum diuerſæ
ſunt profeſſiones,& diuerſa vota.s̃.de cler.coniuga.ꝙ ad te. & ca.
diuerſis.vnde nec profeſſio vnius generis includitur ſub profeſſio
ne alterius,& ideo , vt omnes homines includantur , exprimitur
hic generalis profeſſio vtriusque.ſi.s̃.de reſcrip.ſignificauit.vbi de
hoc[Per prædictos aſſiſſinos]non ergo extenditur ad aliquos ho
micidas;quia quod de vno dicitur &c.xxv.diſt.qualis.ff.de iud.cũ
prætor.s̃ de præſump.nonne.Sane tamen intelligas hoc arg. fie-
ri quo ad huius concilij pœnæ incurſionem,non quo ad conce-
dendum a ſenſu contrario aliquod homicidium perpetrandum.
immo alios homicidas ſuæ pœnæ tenebunt canonicę,& ciuiles.
de quibus no.in Summa de homicidio.§.qua pœna[Interfecerit
21 vel etiam mandauerit]Hoc regulare eſt in delictis ꝙ † ſemper te-
neatur tam ille qui fecit,quam qui mandauit vel ratum habuit.
vt hic.& s̃.de ſenten.excommunica.mulieres.§.fi.& c.vniuerſita
tis.ad fi.& ca.vt famæ.§.laici.ff.de vi & vi arma. l.j. §. deieciſſe. &
§.quoties[Quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur] con
tra.ff.de pœnis.cogitationis.de pœnit.diſtin.j.cogitationis.Solu-
22 tio.Illud intelligitur quando cogitatio ſtetit † in finibus ſuis, nec
proceſſit ad actum , hoc autem intelligitur quando proceſſit ad
actum, nec per ipſum ſterit quominus perficeretur id, quod pra
ue cogitauerat:nam in hoc caſu puniendus eſt cogitans,ac ſi fe-
ciſſet.ff.ad l.Pompon.de parric.l.j.in fi.ff. de re mili.l.iij. §.is qui.ff.
ad l.Cornel.de ſicar.diuus.ſupra de bigamis.nuper.& ca.a nobis.
& in multis legibus canonizatis.de pœniten. diſtin.j. ſi quis non
dicam.& l.ſequentib.ſi vero perficere potuiſſet, ſed noluit:qa pę-
nituit,

nituit:parcendum eſt ei regulariter.ff.ad l.Cor.de fal.qui falſam.
23 ff.de iniur.item apud Labeonem.§.& ſi curauerit. & ſic † volun-
tas & propoſitum diſtinguit maleficia.ff.de fur.qui iniurię reſpõ.
j.xj.q.3.quod prædeceſſor.s̃.de ſent.excommu.cum voluntate.in
24 prin.Regulariter ideo dixi † quia in caſibus non prodeſt pœniten
tia,ſed punitur criminis conſcientia.Primo in hęretico.s̃.de hæ-
reticis.ad abolendam.& ca.excommunicamus.§. credentes. Se-
cundo in crimine læſe maieſtatis.C.ad legem Iul.maie.quiſquis.
Tertio in conſciente ſibi mortem.ff.de rebus eorum qui.mor. ſi
bi conſci.l 3.reſpon.j.ver.non enim facti ſceleritatem &c. Quar
to in fugientem de eccleſia extrahente.C.de his qui ad eccl.con-
fu.l.fi.Quinto in hoc caſu vt hic,& eſt caſus nouus. In his caſib.
25 † non excuſatur quis a pœna temporali quantumcunque pœni
teat,eſt tamen locus pœnitentiæ ſpirituali & reconciliationi di-
uinæ quantumcunque delinquat.de pœni.diſtin.j.ſi agimus pœ
nitentiam.& c.ſeq.l.diſtinct.ferrum.& quotieſcũque delinquat.
s̃.de ſumma Trini.firmiter §.pœnulti.ſcimus enim ꝙ pœniten
tes & reuertentes ad cor ſuſcipit Deus. in Authen. vt non luxu ,
contra naturam.circa princi.coll.vj.nec eccleſia claudit gremiũ
alicui reuertenti.C.de ſumma Trini.l.fin.§.pęnulti.j.q.vij.ſi quis
omnem.de hac materia plene not. in Summa de pœnis.§. quæ
quibus.ſub.§.illud autem.[Receptauerit] patenter vt differat a ſe
quenti.& merito hoc dicitur.peſſimum enim eſt genus recepta-
torum ſine quibus delinquens diu latere non poteſt.ff. de recep.
l.j.& ideo tenentur receptatores,tanquam aggreſſores. C.de his,
qui latro.vel alios occul.l.j.& ii.& de hoc no.s̃.de ſententia excõ
munica.quantæ.s̃.de offi.deleg.c.j.[Occultauerit.] Sic not.hic ꝙ
26 in † quinque caſibus incidit quis in ſentẽtiam huius canonis. Pri
mus eſt ſi fecit interfici.Secundus ſi mandauit hoc fieri,quam-
uis factum non ſit.Tertius ſi receptauerit.ſ.publice.Quartus ſi de
fendit forſan etiam verbo.Quintus ſi occultauit ipſum celando
vel occulte receptando,ſiue abſoluendo,& ſemper primus ma-
gis delinquit,ſecundus minus,& ſic de cæteris. [Excommunica-
27 tionis]verſi.hæc † eſt prima pœna qua maior nulla eſt in eccle-
ſia Dei.xxiiii.quæſt. 3.corripiantur.[Et depoſitionis a dignitate.]
primo.[Honore.] ſecundo. & hæc duo referas tam ad principes
ſeculares quam prælatos eccleſiaſticos.[Ordine.]tertio. hoc refe
ras ad omnes clericos,& ad ipſos tantum,non ad laicos cum &
ipſi ordine careant.[Officio,] quarto.hoc referas ad eccleſiaſti-
cas & ſeculares perſonas quaſcunque.[Et beneficio] quinto.hoc
etiam referas ad eccleſiaſticas,& ad ſeculares perſonas beneficia
tas in eccleſiis intuitu pietatis.ſecundum quod no.s̃.de inſti. c.ij.
28 & s̃.de pœnis.in quibuſdam.Et eſt † ſecunda pœna.ſ.depoſitio ge
neralis quę reſpicit omnes Chriſtianos cuiuſcunq; profeſſionis
ſint.& ex hoc patet ꝙ eccleſia poteſtatem & iuriſdictionem rece
pit non ſolum quo ad ſpiritualia,ſed etiam quo ad temporalia ,
& ex cauſa poteſt facere conſtitutionem generalem contra tales
vt hic.& s̃.de hęreti.excommunicamus.§.moneantur.& §.ſi ve
ro de ſententia excommunicat.nouerit.& c.grauem.& no.j̃.ver.
ſic.quia alias.& hanc poteſtatem habet Papa indiſtincte vt nota.
s̃.qui fili.ſint legiti.per venerabilem.§. rationibus.Sed & metro-
politanus cum epiſcopis comprouintialibus poteſt contra tales
procedere ſecundum canones.s̃.de cenſi.extra.Romana.s̃. de ac
cuſa.extra.olim.s̃.de hęreticis . excommunicamus.§. ſi vero dñs
temporalis.& etiam ſm ll. in Auth.de man.prin.§.ſi vero cano-
nicum.coll.3.& de ſanc.epiſ.§.vt autem omnis eccleſiaſticus ſta
tus.ſemper tamen æquum eſt,ꝙ cum agitur de correctione ſecu
larium primo recurrat eccleſia ad temporalem dominum eorũ
dem,qui ſi non obedierit vtroſque diſtringat.s̃.de Iudæis.ita quo
rundam.& c.ſi Iudæos.§.fi.& ca,poſtulaſti.& c.nonnulli.§.fin. &
c.cum ſit.& c.cum ad liberandam.& s̃.de vſur.poſt miſerabilem
& c.quanto.[Ipſo facto.] Hic habes vnum canonem latæ ſentẽ
tiæ,& ſunt vigintinouem alii.de quibus no.in Summa de ſentẽt.
excommunica.§.quis poſſit excommunicare.j.reſpon. [Et iſta.]
verſi.[Libere] non obſtante.ſ. appellatione , vel contradictione
cuiuſquam,quia non eſt in talibus admittenda.s̃.de offi.ordin.li
cet.[Collatio] quia nec debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua.s̃.de
conſtitu.c.ij.s̃.de ſupplen.negligen.præla.c.ij.[Pertinet conferan
tur.] & hi ad quos ſpectat ſucceſſio,vel occupatio quo ad ſecula
res ſuccedant,vel occupent ſupradicta, & omnia bona munda-
na,de quibus ſequitur.ad hoc s̃.de voto.licet.s̃.de hæreticis. excõ
municamus.§.ſi vero dominus.in Auth.de man.princi.§. opor-
tet.colla.3.[Sic quia] alias etiam.verſi.[Bonis mundanis omni-
29 bus.] & eſt hęc † tertia pœna.ſ.expoſitionis, per quam euidenter
probatur quanta eſt poteſtas eccleſiæ etiam in mundanis.poteſt
enim exponere bona temporalia peccatorũ notoriæ delinquen
tium & inobedientium,vt hic & in ſuperioribus iuribus,& ipſos
peccatores inobedientes,ineligibiles & inteſtabiles, & ad exercẽ-
da quælibet publica officia inhabiles reddere.s̃.de hęreti.excom
municamus.§.credentes.s̃.de ſenten.excommu.nouerit. hono-
re & ſucceſſione priuare.vt s̃.ver.& depoſitionis. & de voto.licet.
incarcerare.s̃ de hęreti.excõicamus.ij §.penulti.ad fin.verberare
citra vindictam ſanguinis.s̃.de rapto.in archiepiſcopatu.carcera
re ſine periculo corporali.s̃.de crimine fal.ad audientiam. ſerui-
tutem infligere.s̃.de Iudæis.ita quorundam.§ penulti. mulctare.
s̃.de Iudæis.poſtulaſti.s̃.de raptorib.in archiepiſcopatu.s̃.de ma
ledicis.c.ij.& no.s̃.eo.§.proxi.verſi.nos tanto.bona omnia confi-
ſcare.s̃.de Iudæis.ita quorundam.j̃.eo.ad liberandam.& hic.exi-
lium infligere.s̃.de iudi.cum non ab homine.l.diſt.accedens.re-
ges & Principes honore & dignitate priuare,& aliis dare.vt patet
in eo quod legitur,& notatur.s̃ de elect.venerabilem. nõ ſolum
enim ſuper ſpiritualibus,ſed etiam ſuper temporalibus recepit a
domino poteſtatem.vt ex præmiſſis colligitur euidẽter,& ex his,
quæ nota. ſupra. qui fil.ſint legitimi.per venerabilem. reſpon.pri
30 mo. & § rationibus.vnde & ex geſtis Grego.Papæ ſeptimi ſuper
† depoſitione Hẽrici regis filii Henrici Imperatoris confectis. in
quibus idem Grego.ad ſanctos apoſtolos Petrum & Paulum ſer
monem ſuum dirigit ſic inter cætera continetur . Hẽricum quẽ
regem dicunt omneſque fautores eius excommunico , & item
regnum theutonicorum & Italię ex parte omnipotentis Dei &
noſtra,interdicens ei omnem poteſtatem & dignitatem illi re-
gnum tollo,& vt nullus Chriſtianus,ei ſicut regi obediat interdi
co,& ita ſicut Henricus pro ſua ſuperbia inobedientia, & falſita-
te a regni dignitate iuſte abiicitur,ita Richardo ꝓ ſua humilitate
obedientia & veritate,poteſtas & dignitas regni conceditur. & j̃.
Agite nunc quæſo patres & principes ſanctiſſimi,vt omnis mũ-
dus intelligat & cognoſcat,quia ſi poteſtis in cœlo ligare & ſol-
uere,poteſtis & in terra imperia,regna,ducatus,principatus,mar
chias,comitatus,& omnium poſſeſſiones & terras tollere vnicui
que & concedere,& ad harum pœnarum executionem ad bra-
chium ſeculare recurre.s̃.de cleri.excom.mini.c.ii.& 17.diſt.nec
licuit.xxiii.q.v.de liguribus.& s̃.de offi.ord.c.j.& c.quoniam.in fi.
& in lomb.vt epiſcopi & comites inuicẽ ſibi auxilium dẽt in ru
bro & in nigro.96.diſti. cum ad verum.nec oporteret ꝙ rebelles
vix abſque ſanguinis effuſione valeant coarctari.s̃.eo. poſtulaſti.
ſed adhuc contra omnes hęc poteſt cenſura eccleſiaſtica exerce
ri.de qua dic vt not.s̃.eo.§.proxi.verſi.nos tanto [Tanquam]ver.
veritatem notat,ſicut illud quaſi modo geniti,ideſt vere,vt patet.
s̃.eo.§.cum igitur.Et hic & ibi tangit cauſam pœnarum iſtius ꝯ-
31 ſtitutionis [Aemulus] ideſt inuidus,& inimicus† cui credẽdum
non eſt.s̃.de purga.can.cum in iuuentute.§.j.s̃.de accuſ.qualiter.
ij.reſpon.j.verſi.ex quibus.xi.quęſt.3.cum in cunctis.[A toto po
pulo Chriſtiano,] & eſt hæc quarta pœna.ſ. perpetuæ diffidatio-
nis,vt ſequitur.[Perpetuo.] ergo non eſt eis ſeruanda treuga ca-
nonica,de qua habes.s̃.de treuga & pace.c.j.& ij. nam ineuitabi-
lis vrget importunitas,quo ad tales,qui periculum animarum ꝑ
curant & ſanctę religionis non præcauent detrimenta , & ideo
ſemper ſunt impetendi.vt 23.quęſtio.vlti.ſi nulla.& ſex capitulis
ibi pręcedentibus.[Diffidatus] hoc ideo dicit , quia Chriſtianus
32 Chriſtianum non debet † offendere niſi ipſum diffidauerit,vel au
thoritatem iuris,vel iudicis habuerit,alioquin proditio eſt , ideo
dicit lex ꝙ cum natura inter nos quoddam ius cognationis con
ſtituerit hominem homini inſidiari nephas eſt.ff.de iuſtit. & iu-
re.vt vim.& per hoc videntur errare principes noſtri temporis ſe
ad inuicem diffidantes & credentes,ꝙ poſt ea poſſunt ſe ſine ca-
lumnia impugnare,quia hoc ius cognationis & naturale eſt &
firmatum ex præcepto domini dicentis.Diliges proximum tuũ,
ſicut te ipſum,ergo per pactum renuntiari non poteſt.ff.de pact.
ius agnationis.C.de pa.po.abdicatio. Nec valet ꝯſenſus mutuus
33 contrarius.ff.de pac.ius publicum . nam ciuilis ratio † naturalia
perimere non poteſt.v.diſt.§.j.ff.de capi.diminu.eas.Inſtit.de iure
naturali.§. ſed naturalia . Nec prodeſt conſuetudo ꝯria,nec præ-
ſcriptio allegata.s̃.de pręſcrip.c.fi.quia nec iuramentũ. in Auth.
ſcenicas mulie.coll.v.cum non ſit vinculum iniquitatis. 22.q 4.
inter cętera.tales ergo latrunculi ſunt,& ad reſtitutionem tenen
tur omnium ablatorum.vt ff.de cap. & poſtli.reuer.hoſtes. quia
non dimittitur peccatum,niſi reſtituatur ablatum.ſm Auguſti.
14.q.3.ſi res.nec eſt iuſta diffidatio inter tales,niſi primo hoc per ſen
tentiam legitimi iudicis decernatur,vt patet & not.j̃.eo.in fi.Ad
34 doctrinam autem huius materię no.ꝙ ſeptem ſunt bella . † Pri-
mum poteſt dici Romanum quod faciunt fideles impugnando
infideles,& hoc eſt iuſtum.vt s̃.de hęreti. excommunicamus.ij.
& dicitur Romanum,quia Roma eſt caput fidei.24.q.j.hęc fides
& ca.quoniam.s̃ de ſumma Trini.c.fi.§.pen.C.de ſumma Trin.
l.vlti.& ſic poteſt intelligi.ff.de capti.& poſtli.hoſtes.ff. de verbor.
ſignifi.hoſtes.Secundum iudiciale quod fit authoritate iudicis le
gitimi habentis merum imperium non dicentis ſibi ius,ſed aliis
ordinem iudiciarium obſeruantis , & ex cauſa contumacię hoc
concedentis.ff.quod metus cauſa. continet.ff.de iuriſdictio. om-
nium iudi.l.3.& 4.C.ne quis in cauſa ſua.iudi.l.vnica.cum ſuis ſi
milib.hi tamen proprie hoſtes non ſunt,ſed quod de ſuo ad nos
peruenit noſtrum fit de iure,quod autem de noſtro ad ipſos per-
uenit ipſorum fit de facto:ſic intellige.ff de capt.l.v.§.in pace.Ter
tium pręſumptuoſum,quod ſ. faciunt iudici inobedientes.argu.
de pœn.diſtin.vj.§.j.ad fi.s̃.de maio.& obed.ſi quis.ff. de rei vend.
qui reſtituere.ff.ne uis fi.ci qui in poſ.miſſ.eſt l.3.C. de ſeditioſis.
l.j.&

l.j.& fi.li.xi.**Quartum** licitum quandocunq; hoc fit authoritate
iuris quo ad illum cui conceditur vt hic.& ſ̃.de ſent.excommu.
ſi vero.i.§.nec ille.& C.quando lice.vnicuique ſine iudi.vin.l.j. &
ij.& in proximi vel vicini iniuria repellenda, & in prælato qui ꝯ
iniuriantes eccleſiæ vtroque gladio(ſi vtrunque habeat)authori-
tate propria vti poteſt.j̃.de ſent.excomm.extra.dilecto. & §. qui-
dam.Quintum temerarium quo ad illos qui hoc faciunt cõtra
authoritatem iuris.nam & qui defendit ſe contra authoritatem
iuris temerariæ ſe defendit:ſapienter autem faceret ſi corrigeret
vitam ſuam.ſ̃.de iudi.cum non ab homine.ſupra de ſentent.ex-
communicat.perpendimus.& c.in audientia. & ca.contingit.ij.
Sextum voluntarium.23.quæſtio.j.noli.quo ſ.principes noſtri tẽ
poris ſeculares vtuntur frequẽtius,& eſt iniuſtum,vt patet in his,
quæ nota.ſ̃.eadem glo.in prin.nec enim licet arma portare in-
ſcio principe.C.vt armon. vſus inſcio principe interdictus ſit. in
rubro & in nigro.lib.xj.in Authen.de man.princip.colla.3.& de
armis.colla.ſexta.tales etiam incidunt in leg.Iul.maie.ff.ad l.Iul.
maie.l.iij.ſolet tamen Princeps concedere ad aſpiciendos agros
exeuntibus,vel ob aliam cauſam proficiſcẽtibus,quòd dummo-
do ab aliorum læſione abſtineant cingulo poſſint vti C. de præ-
poſi.ſacri cubi.l.fin.libro duodecimo.ſed neceſſitate imminente
ſufficit authoritas magiſtri officiorum.C.de fabricenſibus.l.fina.
libro x.ad hoc.xxiij.quæſtione ij.c.j.& c.cum ergo. & quæſtione
3.§.ecce ꝙ & §.ſequenti.& ca.ſeq.& §.præterea. Et in Summa q
authoritate propria accipit gladium,gladio eſt feriendus.23.quę
ſtion.j.§.j.Septimum neceſſarium,& eſt iuſtum.hoc eſt illud qđ
faciunt fideles defendendo ſe authoritate iuris contra voluntarie
impugnantes:nam vim vi repellere ad tuitionem ſui corporis,
vel etiam rerum cum moderamine inculpatę tutelæ omnia iu-
ra permittunt.ſupra de regulis iur.vt vim.ſ̃.eodem capitu. ſignifi
caſti.ij.§.vlti.ſupra de reſtitutione ſpol.olim j.in fi.ſ̃. de ſententia
excommunica.ſi vero.quod qualiter intelligatur.not. plene.j̃.de
ſententia excommunica.extrauagan.dilecto.circa prin. Ergo in
35 Summa † in Romano bello iudiciali licito neceſſario non tene
tur quis ad reſtitutionem,nec peccat is, qui ex tali bello aliquid
acquirit,dummodo modum non excedat:nam ſi poteſt homi-
nem capere viuum non licet perimere.ff.ad l.Aqui. ſed & ſi quẽ
cunque.& ſecundum hoc intellige ſupra eodem c.ij.& 3. In præ
ſumptuoſo vero temerario, & voluntario tenetur ad reſtitutio-
nem.& de tali intellige, quòd loquatur ſupra de iureiuran. ſicut
36 & j̃.Quicunque † enim iniuſte pugnans noſtros,vel noſtra cępe
rit poteſt defendendo ſe expugnare,& in iudicio poteſt homo ex
periri per interdictum de libero homine exhibendo: res mobilis
per actionem vi bonorum rapto, immobilis per interdictũ vn-
de vi.cautio per edictum quod metus cauſa.ff.de lib.exhi.l.j.§. in
hoc interdicto.& no.quòd ſufficit terror armorum ad hoc,vt qs
videatur expulſus de caſtro ſuo, & ei competat interdictũ vnde
vi.quamuis expelli non expectauerit dummodo ab armatis poſ
37 ſeſſio fuerit occupata. † Et appellatione armorum non ſolum
gladii, ſed fuſtes & lapides continentur.ff.de vi & vi.arma.l. ter-
tia.§.armis.& l.ſequenti. Aliud ſi expectaui obſidionem & reddi
di,vel quòd armati ingrederentur exiui non eiectus per armatos
ſed quamuis coacta propria voluntate.nam edictum quod met.
cauſa.competit in hoc caſu.ff.quod metus cauſ. metum autem
præſentem.primo reſpon.& §.j.[Et poſtquam] verſicu. [Proba-
bilibus argumenti..]ad arbitrium iudicis.ſupra de teſti.præterea.
ad fin.& capitu.in noſtra.[Conſtiterit]iudici.quia ei facienda eſt
fides,ſupra de reſcriptis.capitu.ſecundo.& capitu.inter cęteras.C.
de condi.ob tur.cauſam.l.prima.& tertia,ſed non requiritur ſen-
tentia,immo ſufficit,quòd iudex dicat hoc eſſe probatum,& for
ſan in caſu iſto propter periculum valebunt teſtes recepti lite nõ
conteſtata parte abſente non citata,& ideo dixit probabilibus ar
gumentis non teſtibus,& videtur hoc ſumi ex.l.ff.de re mili. nõ
omnes.§.a barbaris. ſed & iudex qualitatem perſonæ infamatæ
debet attendere & alias circunſtantias.ff.ad legem Iulia.maieſt.
famoſi.ſupra de tranſact.capitu.fi.[Seu diffidationis] ſubaudi vel
bonorum expoſitionis.ſupra eodem verſicu.ſic quia. Vel dic, ꝙ
eo ipſo,quòd perſona diffidata eſt, & res expoſitæ & diffidatæ vi-
38 dentur,quia viliores † ſunt res quam perſonæ. duodecima quæſt.
prima.præcipimus.ſupra de donatio. inter virum,& vxorem.per
noſtras.ff.de redhibito.actio.iuſtiſſime.C. de ſacroſanctis eccleſi.
ſancimus.j.& ſecundum hoc triplex hæc tantum pœna de qua
loquitur hic locum habet,& facies vnum.verſicu.tantum.ſupra
eodem verſicu.ab illo.verſicu.ſic quia.vſque ad verſic.& poſtquã.
[Sententia requiratur.] quia ſufficit concilii iſtius licentia,& ca-
non iam latæ ſententiæ ſuperius promulgatus.argum.ff. de con-
ditio.inſtitu.quæ ſub conditione.§.fina.28.diſtinctio.de his. ante
fi.& ex hoc patet quòd ſicut aliquis non eſt vitandus tanquam
39 excommunicatus, vel pro † depoſito habendus, niſi conſtet de
ſententia canonis, vel iudicis,ſic nec tanquam diffidatus impu-
gnandus,niſi & hoc prius iuſta ſententia determinetur, & ideo
errant principes & milites ſeculares.vt notat. ſupra eodem ſuper
verbo,diffidatus.

¶De priuilegiis. **Rubrica.**

SVMMARIVM.

1 *Exemptionem qui allegat probare debet.*
2 *Priuilegij limites non ſunt tranſgrediendi.*
3 *Priuilegiati cuius forum ſequuntur ratione delicti commiſſi in alicuius diœceſi.& num.4.*
5 *Priuilegiati non poſſunt excommunicari contra tenorem ſuorum priuilegiorum.*
6 *Priuilegiati in quibus caſib.non poſſunt conueniri,nec ratione delicti,nec contractus.nec rei litigioſæ.*
7 *Monaſterio exempto,& eius domus ſunt exemptus.*
8 *Delinquentes ſi fugiant in alienam prouintiam,iudex illius loci debet eos remittere,tum ratione delicti.tum ratione domicilij.*
9 *Iura corrigere nemo debet pronus eſſe.& nu.10.*
11 *Sacramenta quilibet a ſuo diœceſano ſumere debet,niſi ſpecialiter priuilegiati ſunt.*
12 *Priuilegium quia fauorabile ampliatur,reſcriptum vero, quia odioſum reſtringitur.*
13 *Priuilegio bullato ſtatim alijs adempta eſt poteſtas.*
14 *Archiepiſcoporum,et epiſcoporum nomine omnes ſuperiores veniunt,Papa,& legato a latere exceptis.*
15 *Priuilegio ſubtrahitur poteſtas omnino,iure vero ſcripto non omnino.*
16 *Ordinarij quandoque in exemptos cenſuram eccleſiaſticam exercere poſſunt.*
17 *Inſtitutio duplex eſt facti,& iuris,& quæ facti & quæ iuris.*
18 *Parochia an poteſt eſſe ſine populo & populus ſine parochia.*
19 *Conſuetudo nulla prodeſt contra inſtitutionem authorizabilem.*
20 *Vno eccleſia vnius presbyteri eſſe debet.*
21 *Prædicationis officium eſt priuilegiatum.*
22 *Beneficia quæ requirunt authoritatem,quæ ſunt,& quæ non.*

CAP. PRIMVM.

VOlentes. Exempti ratione delicti,ſiue
cõtractus aut rei de qua agi-
tur corã ordinariis reſpondere tenentur, non
tamen propter hoc exẽptionis priuilegia fru-
ſtratoria reputantur, quia non habent ſe in-
tromittere ordinarii de locis exemptis, vel in
eis commiſſis,vel contractis,vel ſitis,nec ſi ali
bi delinquant,aut contrahant,aut res ipſa conſiſtat ad ordinariũ
ſub quo habent domicilium remittũtur. Subſunt etiam ordina-
riis in aliis caſibus,qui in inſtitutis canonicis continentur,& hæc
eadem ad illos qui priuilegiati ſunt, ꝙ non teneantur reſponde
re,niſi ſub vno iudice extendũtur: manus autem ordinariorum
ad priuilegiatos,ſic ꝙ a nullo epiſcopo,vel archiepiſco per cenſu
rã eccleſiaſticã arctari valeant minime protenduntur quo ad ip-
ſam cenſuram,niſi ad eccleſias quæ ſubſunt ordinariis tanquam
priores,vel monachi tranſmittantur,tunc enim quãdiu ibi mo-
ram traxerint ipſis ordinariis ſubiacere noſcuntur. Verum quia
de adminiſtratione prioratuũ plerunque, cuius authoritate geri
debeat dubitatur,declarat ſummus Pontifex, ꝙ niſi aliud de iure
ſpeciali competat his,vel illis conuentuales,& qui curam habẽt
authoritate diœceſanorum, mandato vero tantum abbatũ alii
ſimplices ordinentur. [Nonnullis.] qui ſunt hi ignoramus,ſed
cũ diœceſanus fundet intentionẽ ſuã de iure cõi. 16.q.j. omnes
baſilicæ.& c.ſeq.18.q.ii.monaſteria.ſ̃.de religi.do.de xenodochiis.
1 quicunque † dixerit ſe exemptũ hoc probet.c. diſt. contra morẽ.
quod apparebit ex tenore priuilegij, de quo nec iudicari põt,niſi
inſpiciatur.ſ̃.eo.porro.& c.accepimus.ſ̃.de vſu pal.c.fi.ff.de tran-
ſact.de his.[Illam] ideſt exemptionẽ. [Alij non infringant.]pu
ta ordinarij quorum priuilegia decurtabuntur,ſi eccleſiæ Roma
næ priuilegijs audeant obuiare.ſ̃.eod. dilecti filij fratres. in fi. nec
eis fraudem faciant.ſ̃.eo.quanto.[Et ipſi] ſ.exempti.[Eius] ſ.exẽ
2 ptionis.[Limites] qui † non ſunt tranſgrediendi.vt ſ̃.de ſepul.ca.j.
§.fi.vbi de hoc.[Non excedant] quod ſi fecerint in aliquib.caſib.
eccleſiæ ſubiaceant interdicto,& quod egerint irritum habeatur
ſ̃.eo.cum & plantare.§.fi.ſed & priuilegiũ meretur amittere qui
permiſſa ſibi abutitur poteſtate.xj.quæſt.3.priuilegium.ſ̃.de poſt.
pręla.c.ij.§.j.ſ̃.eo.vt priuilegia.j.reſpon.[Declaratione.] ver.ſuper
eod.de quo conſueuit inter ſcholaſticos dubitari vtrum.ſ. exẽpti
3 & priuilegiati † ratione delicti cõmiſſi in alicuius diœceſi forum
diœceſani ſortiantur.& dicebant quidã ꝙ ſic,quidam ꝙ non, &
iura hincinde fortiter contradicunt, ideo poterat dici hoc iuris
ambiguum,quare pro declaratione fuit ad ſedem apoſt.merito
recurrendum ad quã pertinet talia declarare.ſ̃. qui filij ſint legit.
per venerabilẽ.§.rationibus.ſi.ſ̃.de iudi.extra.iuris.ſ̃.de reſtit.ſpol.
extra.frequens.§.ſolet.ſ̃.de feudis.c.j.ſ̃.de reſcr.ſuper literis.Quod
autem diœceſanus in tali caſu poſſet contra tales procedere pro
bant iura. C. vbi de cri.a.o.authẽ. qua in ꝓuintia. C. vbi ſena.vel
cla.l.j.C.de priuile.ſchola.l.ij.li.xij.ſ̃.eo.ex tuarum.vbi eſt hoc ex
preſſum.vbi de hoc.Sed contra.ſ̃.de ſupp.negl.præla.ſicut nobis.
§.fi.

§.fi.xvj.q.j.frater noſter.ſ̃.de ſta.mona.in ſingulis. §. ordinentur.
& c.ea quæ.§.hæc eadem.C.vbi de curiali.l.ij.C.vbi ſenat. vel cla.
l.3.reſpon.j. ideo Papa hoc concedit per ſpeciale priuilegium in
hæreſi.ſ̃.de hæreti.ad abolendam.§.vlti.Sol. quantumcunq; exẽ-
4 pti ſint,niſi priuilegium ſpeciale † habeant & expreſſum, ꝙ excõ
municari non poſſint ab ẽpo, vel archiepiſcopo ſortiuntur tales
forum diœceſani in tribus caſibus de quibus ſequitur. ſ. ratione
delicti,ratione contractus,ratione rei de qua agitur, & ſic intelli
ge omnia iura ſignata.ſ̃.eo.ver. ꝙ autem. cum determinatione
tamen quæ ſequitur.ſ̃.eo.§.ſaluis.ſi vero ſic priuilegiati ſint, ꝙ nõ
poſſunt excõicari ab epiſcopo, vel archiepiſcopo, tunc nullate-
nus ſortiuntur forum quo ad hoc vt excõicari valeant, & ſi exẽ
pti non ſunt,& ſi tales priuilegiati & exempti ſint addit gradum
exemptioni priuilegium, ſed et licet ſortiatur in tribus caſibus.
ſupra dictis,adhuc tamen operatur exemptionis priuilegium in
tribus caſibus,qui.ſ̃.eo.ſequenti.§.colliguntur, & ſic intellige iu-
ra ſignata.ſ̃.eo.verſi.ſed cõtra.& omnia ſimilia quaſi Papa coher
tionem eccleſiaſticam exceſſuum talium ad manus ſuas videat
retinuiſſe.C.vbi quis de curiali.l.2.ibi,exceptis videlicet his,qui ar
mata militia &c. & hoc ex vi interpretationis iſtius hodiernæ,
5 ſed nec poſſunt † priuilegiati contra tenorem priuilegiorũ ſuorũ
excõicari prout determinatur.ſ̃.eo.§.in eos.& ſecundum hoc in
tellige quod notatur in Summa.eo.§.fin.ſub.§.ſed & dici poteſt.
Nec mireris de prolixitate poſita ibi,quia totũ illud notauimus
antequam eſſet iſtud ius promulgatum.vnde & in fine diximus
& comprobantur hæc in auth.domini noſtri extra.eo. volentes.
& cum iura noua opiniones quas ſequimur pro magna parte ꝯ
probent.& Summa cõpleta eſſet antequã iura noua venirent in
multis aliis locis Sũmæ idẽ poteris reperire.[Sic exẽpti.] & ſunt
per cenſuram eccleſiaſticam cohercendi,dũtamen non ſint pri-
uilegiati,prout le.ſ̃.eo.§.in eos.[Nihilominus] ver.[Ratione de-
licti] ſ̃.de foro compet.c.fi.& c.poſtulaſti.vj.q. 3.placuit.3. quæſt.
vj.c.j.& in concor.ſigna.ſ̃.eo.ſuper verbo,declaratione.verſi.ꝙ au
tem.& eſt hic primus caſus.[Siue contractus.]de quo dic,vt not.
ſ̃.de foro compe.extra.Romana.§.contrahentes.& ſequentibus.
& eſt hic ſecundus caſus.[Aut rei.] non exemptæ, alioquin con
tra.ſ̃.eo.§.ſequen.ſ̃.eo.cum capella.& eſt hic tertius caſus cõis oĩ
bus.ſ̃.de foro compe.ſane.C.vbi in rem actio.l.fi.& no.ſ̃. de ſup.
neglig.præla.extra.Romana.verſ.res. [Contra ipſos.] ſ.exemptos
[Rite poſſint] ſ.exempti ipſius exemptionis priuilegio non obſtã
te.[Conueniri.] & citari.[Et illi]verſi.ſ.ordinarii. [Quo ad hoc.]
i.ſuper aliquo trium caſuũ præmiſſorũ citati fuerint, & nõ obe-
dierint.[In ipſos] ſ. exemptos. [Iuriſdictionem.]prout ius exigit.
vt ſ.condẽnentur ſi notorium ſit delictum.ſ̃.de cenſib. extra.Ro
mana.§.notoria.ſi dubium excommunicentur ratione cõtuma
ciæ,& procedatur ſecundũ cano.xj.q.3.rurſus.& c.quicunque. &
prout no.ſ̃.de dolo & contuma.c.veritatis.§.nos igitur.Si uero a-
gatur de contractu,vel de re excommunicentur,vel fiat in poſſeſ
ſionem miſſio,vel aliter puniantur,prout legitur,& nota.ſ̃.vt lite
non conteſta.tuæ,& ca.quoniam.§.in aliis. & ſequenti.[Exerce-
re.] ſed & exempti ſciant ſe ipſis ordinariis in quibuſdam aliis
caſibus ſubiacere.ſ̃.eo.§.ſaluis.qui.§.debet huic continuari.¶Nũ
quid ergo] ij.pars in qua opponit his quæ.ſ̃.declarauit. [In his.]
ſ.ſupradictis caſibus exceptis.[Quia nec.]verſi.ſupple conueniri
poterunt,quod eſt.j̃.ſequenti.ver.In iſto autem verſi.& ſequenti-
6 bus collige tres † caſus in quibus operatur adhuc priuilegiũ exẽ-
ptionis etiam in tribus præmiſſis caſibus.ſ.in delicto, in cõtractu
& in re litigioſa.Primus eſt quando in loco exempto delictũ cõ
miſſum eſt,vel contractus initus,vel res litigioſa ſita, nam ſi ſita
ſit ceſſat officium ordinarij etiam illius in cuius diœceſi mona-
ſterium ſitum eſt vt hic.Secundus vbi in aliena diœceſi hæc tria
concurrunt,nam nec ordinarius in cuius diœceſi habet domi-
cilium exemptus,qui alibi deliquit,poteſt ſe de talibus intromit
tere.vt ſ̃.verſi.nec enim, quod tamen facere poſſet ſi exemptio
non eſſet.Nam & ſuper delicto alibi commiſſo poteſt quis con
ueniri coram iudice ſuo ſub quo habet domicilium.ſ̃.de iudi. at
ſi clerici.& ſuper cõtractus idem:nam hoc generale eſt, ꝙ actor
ſequitur forum rei.ſ̃.de foro cõpet.cum ſit generale.& c. dilecti.
& ſuper re alibi ſita.idem.C.de præſcrip.lon.temp.l.fi.Tertius eſt
quia & ſi alibi delinquat non habet poteſtatem remittendi ipm̃
is in cuius diœceſi domicilium habet,quod haberet ſi non eſſet
exemptus.ff.de accuſa.l.fi.In contractu vero,quo ad rem litigio-
ſam iniungere poſſet, ꝙ illuc iret reſpondere ſi ibi conueniretur.
& ſic intellige Auth.vt omnes obe.iu.§.ij.colla.v.& vt nulli iudi.
§.ſi quis vero comprehenſorũ.colla.9. quod non poteſt quando
exemptus eſt.vt ſ̃.verſi.neque domiciliorũ. Reſtat ergo, ꝙ illud
quod dictum eſt.ſ̃.reſpon.j.ſ. ꝙ exemptus ſortiatur forum ordi-
narii ratione delicti & contractus,& rei litigioſę in vno caſu tan
tum locum habeat.quando ſ.is qui deliquit,vel contraxit, vel rẽ
litigioſam poſſidet reperitur.[Ordinariis.]nec citari.[In loco exẽ
pto.] hoc eſt infra monaſterium exemptum,ſeu ſepta monaſte
7 rij:nam ex quo † monaſterium exemptum eſt,& domus mona
ſterii ſunt exemptæ.argu.ff.de rei vend.quæ religioſis.12.quæſtio.
j.neceſſaria.& c.nulla.16.q.4.id cõſtituimus.ſ̃.de immu. † ec.c.j.
immo & dicunt quidam, ꝙ horti,areæ,& manſi ſiti iuxta eccle-
ſiam exempti intelliguntur.argu.ſ̃.de cenſi.c.j. quod poteſt exau
diri vſque ad 30.paſſus.vel xl.ſecundum cano.17.q.4.ſicut & anti
quitus.& c.frater.& c.miror.& c.diffiniuit.dum tamen non ſint
extra muros,nam ſi infra ambitum murorum alicuius ciuitatis
vel loci includantur hoc paſſuũ priuilegium non habebunt. 17.
qu.4. quiſquis.& eſt hic primus caſus in quo operatur priuilegiũ
exemptionis.[Nec vbi] verſi.[Et dic.]nec ſubaudi coram ordina
riis ipſis.[Vbi] i.apud quos,vel in quorum diœceſibus. [Si alibi]
hoc eſt in alia diœceſi,quam in qua domicilium habent.[Super
iſtis.] pręmiſſis tribus,& eſt hic ſecundus caſus in quo operatur
priuilegium exemptionis.[Neque domiciliorum] verſi. [Loco-
rum diœceſani] in quibus locis exempti domiciliũ habent.[Nõ
vbi] i.in diœceſi in qua conueniantur ratione delicti,vel contra
ctus,vel rei de qua agitur.[Remittẽdi] quo ad delictum.[Illuc.]
hoc eſt ad iudicem ſub quo deliquerunt quod de ſubditis ꝓpriis
facere deberent.ſ̃.de raptoribus.ca.j.ſecundum ea quæ nota.ſ̃.de
foro compet.§.quibus ex cauſis.ver.item ratione delicti,& ſequ.
[Vel ipſis] ſ.exemptis.[Illic] vbi contraxerunt,vel res ſita eſt.[In-
iungendi] quaſi dicat,in his caſibus non habet iudex neceſſe re-
mittere,ſed ſi vult hoc eis iniungere poteſt. [Poteſtatem] hic po
8 teſt colligi, ꝙ ſi delinquant † tales in diœceſi in qua habent domi
cilium,& poſtea extra fugiant,iudex ad quem tales confugiunt,
tum ratione domicilii:tum ratione delicti debet ipſos remittere
ad iudicem domicilii & delicti.C.vbi de cri.agi ope.l.j. & authẽ.
qua in prouintia.& arg.C.vbi cauſa ſtatus.l.j.& l.penultima.ſ̃. de
regula.c.fi.Vel dic, ꝙ recurratur ad Papam,vt in ſequenti caſu. ſi
vero delinquant extra, vel extrahant,non poſſunt ibi trahi, niſi
ibidem reperiantur, ſed nec poſſunt trahi coram ordinario do-
micilii ſi alibi deliquerunt,vel cõtraxerunt. Quid ergo fiet?recur
ratur ad Papam,& nihil prodeſt priuilegium exemptionis. nam
contra alios non exemptos procederetur,ſicut leg.& no.ſ̃.de fo.
competen.extra Romana.§.contrahentes.ſic ordinarii ſub qui-
bus degunt exempti quantum ad condemnationem videntur
habere illam poteſtatem,quam habent legati miſſi quo ad excõ
municatorum abſolutionem, quia ſicut illi non poſſunt abſol-
uere, niſi ſubditos prouintiæ & infra prouintiam delinquentes.
vt ſ̃.de offi.lega.excommunicatis.ſic & diœceſani exemptos,niſi
infra diœceſim ſuam habeant domicilium. & infra eandem ex
tra locum exemptum deliquerint nequeunt cõdemnare vt hic,
ſed nec iſtud poterunt, niſi reperiantur ibidem & eſt hic tertius
caſus in quo operatur priuilegium exemptionis.¶Saluis] 3.pars
Et continuatur cum fine primi reſponſi.vt notat.ſ̃. ſuper verbo,
exercere.[Nihilominus.] quaſi dicat.quamuis.ſ̃.j.reſpon. dixeri-
mus, ꝙ in tribus caſibus ſubſunt exempti ordinarijs, non credas
ꝙ hoc intellexerimus de illis tribus tantum, nec velimus corrigi
iura innuentia, ꝙ etiam ordinariis in quibuſdam alijs caſibus ta
9 les ſubſunt,quia non intendimus iura † corrigere,ſed determina
re & declarare. Et eſt contra illos qui ad corrigenda iura nimis ꝓ-
ni ſunt & parati,quod enim non mutatur, quare ſtare prohibẽt.
C.de teſt.ſancimus.& de appel.pręcipimus. ſemper enim in ſuis
terminis remanet: niſi expreſſius corrigatur.in Auth.de non a-
lie.reb.ecc.§.fi.colla.ii.& ideo ſemper ius indiſtincte loquens cũ
diſtinctione alterius,ſiue ſit prius,ſiue poſterius intelligẽdum eſt
& legendum.hoc enim ineſt iuribus naturale.ff.de legibus. non
eſt nouum.& l.ſeq.& ſi aliter ſaluari non poteſt,tunc admitten-
dus eſt ſubauditus.ff.de teſti.quæſitum ſcio.ſ̃. de ſimo. licet Heli.
quoniam tamen aliqui faciunt ad hoc,vt corrigantur iura, vt pa
10 tet in eo quod no.ſ̃.de offi.dele.ſuper quęſtionum.§. porro. † Ab-
ſurdũ ergo eſt iura multis vigilijs adinuenta vno verbo, magiſtri
capitanei tollere.C.de inoffi.teſt.ſi quando ſ̃.de elec.eccleſia.ij.§.
denique.in fin.& per conſequens laudabile eſt dicta magiſtrorũ
corrigentium leges corrigere,& promptum iura iuribus concor
dare.C.de inoffi.doti.l.vnica.nam & antiqui plerunque mentiũ-
tur,qui nec vim verborum ſigillatim ſcrutantur,nec perlegerũt
ſcripturas,nec intelligunt,vt debent. ſ̃.de ſacra vnct.c.vnico. §.pe
nult.contra tales eſt.ff.de legibus.in ciuile.[Caſibus alijs.]vt puta
11 † in chriſmate,in oleo ſancto, in conſecrationibus baſilicarum,
& ordinationibus clericorum,& ſimilibus, quæ niſi aliud conti-
neatur in priuilegia ſunt a diœceſanis præ cæteris poſtulanda. ſ̃.
de præſcrip.veniens.§.chriſma.xvj.q.j.interdicimus.& ratione ca
pellarum non exemptarum.ſ̃.de priuileg.ex ore.18.q.ij. abbates.
ſ̃.de maior.& obed. ꝙ ſuper his.vbi de hoc, vel ſi aliud tenent ab
eo.ſ̃.eo.cum capella.ſ̃.de maio.& obe.ſolitæ.[Canonica]de qui-
bus habes.ſ̃.in proxi.præmiſſa gl.[Et ad idipſum] ſ.qđ dictum eſt
de exemptis.[Circa illos] ſubaudi,& ſi non exemxtos, tamen pri
uilegiatos prout ſequitur.[Sub vno certo iudice.] hic comproba
tur lectura Laur.ſecundum quam non contradicit,ſed concor-
dat.ſ̃.de reſcrip.ad hoc ſumus. quia ibi impetratus fuit incertus
iudex,& ideo non valuit.arg.ff.de teſta.tu.tutor incerttus.hic au-
tem certus,& ideo valet quamuis cauſæ generaliter committan
tur.ff.de iudi.cum prætor.§.j.ſed contra, quia lites futuræ hic cõ-
mittun-

mittuntur contra iura.s̄.de reſcrip.quia nonnulli.s̄.de offic.ordi.
extra.Romana.§.nec pro eo.verſi.non autem.ſic.Solutio per re-
ſcriptum contentioſum non committuntur futura, vt hic dici-
tur,committuntur autem per priuilegium ſpeciale,vt hic ſequi
11 tur.ratio eſt,quia † contentioſum reſcriptum odioſum eſt, & iō
reſtringitur.s̄.de reſcrip.nonnulli.priuilegium vero fauorabile,
& ideo dilatatur.s̄.eo.in his.vel dic,vt in ſeq.glo.[Priuilegio.]Cō
tra.s̄.de reſcriptis.ad hoc ſumus.Sol. Hoc priuilegium datur tan-
tum ad impetrantis defenſionem: & ideo valet tāquam fauora-
bile,illud vero ad multorum impugnationē & fatigationem,&
ideo non valet tanquam litigioſum.arg.C.de litig.l.vlti.ad fin.&
C.manda.per diuerſas in medio.j.ver.& his quaſcunque vel cre-
ditor &c.ff.de excep.do.pure.§.vlti.ff.de act.& obli.Adrianus, vel
dic,vt in præceden.gl.vtraque enim ſolutio bona & vera eſt. ¶In
eos autem] 4.pars.ſ.priuilegiatos ſint exempti, vel non. [A quo-
quam.] ſ.epiſcopo,vel archiepiſcopo,vt ſequitur.[Indultum]ex
quo euidenter apparet Romanum Pontificem. quo ad hoc ſta-
13 tim bullato † priuilegio poteſtatem aliis ad em.ſſe. s̄. de conceſſ.
præben.quia in cunctis.§.nec etiam,vt allegabatur.verſi.j.& §.ex
parte.[Religioſi] quam plures,quod per priuilegia apparebit. vt
no.s̄.eo.rū.j.ſuper verbo,non nullis.[Exemplum]s̄.de verbo.ſig.
veniens.reſpon.j.[In quorum]verſi.[Epiſcopus] vel archiepiſco
14 pus† cuius nomine omnes ſuperiores intelligas excepto Papa &
legato de latere Papæ miſſo,vt euidenter probatur.s̄. de verborū
ſignifi.veniens.reſpon.j.nam & primates & Patriarchæ archiepi-
ſcopi ſunt,nec eſt vis in omnibus facienda.s̄.de offic.ord.duo ſiẽ.
vbi de hoc.[Pro vlla cauſa] quæcunque ſit illa ciuilis, vel crimi-
nalis.niſi ſm ꝙ ſequitur.s̄.eo.verſi.nec forſan.& ſic verbum inde
finite,ſeu generaliter prolatum generaliter intelligitur.s̄.eo. quia
circa.vbi de hoc.& eſt ratio,quia liquet de intentione priuilegiū
concedentis.vt s̄.no.& ideo ei ſtandum eſt.s̄.de verbor.ſignifi.in
his.[Præſumat.] Quid ergo ſi hoc fecerit? Nulla eſt ſententia,tan
quam a non ſuo iudice lata.s̄.de foro compe. extra Romana.§.
fi.Sed contra in his,quæ not.s̄.de offic.ord.extra.Romana.§.offi-
15 cialis.ſuper verbo,non attentet.Solu.Per† priuilegium ſubtrahiť
hæc poteſtas omnino cum de intentione appareat,vt hic.per ius
vero ſcriptū non omnino ſubtrahitur.niſi apertius hoc decidať,
vt ibi,& ideo quandoque ſi contra ius factum fuerit,vel illicite re
uocatur,licet fieri non deberet vt ibi no. quandoque vero diſſol-
uitur.x.diſt.vides. & ſemper ſicut mitius agitur cum lege quā cū
miniſtro legis,ſic cū priuilegio legis mortuæ mitius,quam cum
legis viuæ priuilegio eſt agendum.arg.ff.de arbit.Celſus.ff.de cō-
penſa.ſi cum militi.in Auth.de teſtibus.§.ſi vero tale quale in ar
menia.col.vij.[Iidem ordinarij.] verſi.[Talium quantū ad iſta.]
ſcilicet interdictū ſuſpenſionem,& excōicationem,ergo quo ad
alias pœnas iuriſdictio ſalua remanet.de quibus no.s̄.de homici
dio.extra.pro humani.§.fi.verſi.ſicque.& ſequen. [Vbicunque il
li fuerint.] & quantumcunque deliquerint.[Non poſſunt.] po-
terant tamen plus.ſ.eos deponere,vel in arctiora monaſteria de
trudere,ſed & ſi tales exempti ſint, poteſt contra tales procedi ꝑ
alias pœnas,in caſibus notatis.s̄.eod.reſpon.j.nec poſſunt ſe non
exempti excuſare prætextu priuilegij ſpecialis exemptionis, cū
non ſint tantum priuilegiati,& non ſint exempti ne in alijs,quę
non ſunt expreſſa in priuilegio poteſtati ordinariæ detrahatur,
vt patet in concordan.ſigna.s̄.eo.reſpon,j.ſuper verbo, nōnullis.
16 Sed & cenſuram † eccleſiaſticam quandoque in tales poterunt
ordinarij exercere,& hoc eſt quod ſequitur.[Niſi forſan] verſicu.
[Subiectos] aliud ſi eſſent exempti.s̄.de ſupplen.negl.præla. ca.ij.
[Gerant] hoc ideo dicit,quia ſi irent cauſa viſitandi, vel vt tran-
ſeuntes non poſſent ab huiuſmodi ordinariis contra ſua priuile
gia coherceri.ff.de iudi.hęres abſens [Reſideant]& ſumitur hoc
ex decretali.s̄.eo.quoniam profeſſionem.& c.cū capella.[Tunc
enim] verſicu.[Libere.] hoc intelligas ſecundū diſtin.ſequen. §.
[Tam illorum] ſ.monaſteriorum a quibus tranſmittunť. [Prio
ratuum.]ad quos deſtinantur.[Cum non ſit]verſic. [Aliquem.]
ſ.monachum.[Vtrobique.] ſ.in monaſterio capite & in priora-
tu membro vt ſequitur.[Locum habere monachi.]& ſic abbas
poteſt eum excōicare ratione abbatiæ,& epiſcopus ratione.prio
ratus.s̄.eo.cum capella.Sed contra.s̄.de elect.conſtitutis. Solu.Il-
lud intelligas de diuerſis monaſterijs quorum vnum non ſubeſt
alii,nec dependet.hoc enim prohibitum eſt, ꝙ in talibus diuer-
ſis vnus locum monachi non habeat neque præſit.s̄.de relig.do.
ca.ij.& de ſta.mona.ca.3.§.fi.& ne ſede vacan.c.j.vbi de hoc[De-
pendere.] ſi.s̄.de pręben.extirpandæ.ſi.qui vero. & de æta.& qua.
cam te.§.vnico.& de elec.dudum.ij.§.inſuper. Sed nunquid talis
habebit vocem in vtraq; eccleſia? Si conſtat de conſuetudine ſer
uanda erit. alioquin conuentus tantum eliget ad quem ſpectat.
s̄.de elect.cap.j.& c.cum terra.xvj.queſtio.ſi.c.ſi. [Ratione tamē]
verſi.[Etiam quo ad pręmiſſa.] ſ.interdicti,ſuſpenſionis, & excō
municationis ſententias.[Quandiu morantur.]ergo niſi præue-
niantur non ſubſunt ex quo fuerint reuocati.s̄.de foro compet.
propoſuiſti.cum ſuis concordan. ſed nec reuocationi contradi-
cere poſſunt.s̄.de ſtatu monaſt.cum ad monaſterium.§. tales.&

quo ad hoc intelliguntur habere locum in monaſterio capite
cum non ſint ab abbatis obediētia abſoluti.[Licite vti poſſunt.]
dumtamen ſeruetur ordo & licita cauſa ſubſit. alioquin contra.
s̄.de ſententia excōicatio.extra.cum medicinalis.¶[Sane] v.pars.
quam quidam libri habent,quidam non habent, ſed tamen iu-
ribus,& rationibus comprobatur bene admittenda. s̄. de fide in-
ſtru.paſtoralis.[De huiuſmodi prioratuum] ſ.ad religioſos perti
nentium.[Amminiſtratione.]quā inſtitutio pręcedere debet.vt
no.s̄.de inſtitu.cum veniſſent.[Cum quæſtiones emergunt.] qa
dicunt abbates, ꝙ poſſunt mittere & reuocare quos volunt,& qū
volunt,etiam ſine conſenſu epiſcopi, & facit pro ipſis.s̄.de ſtatu
mona.cum ad monaſteriū.§.tales.& argu.s̄.de confirma. vtil.ad
noſtram.& c.porrecta.xvj.q.ij.viſis.Epiſcopi vero dicunt, ꝙ nul-
lus adminiſtrationem poteſt gerere, niſi per ipſos fuerit inſtitu-
tus.& pro ipſis expreſſum eſt.ſupra eodem,cum & plantare.§. in
eccleſijs.xvj.quæſt.7.nullus omnino.& q.2.ſane.x.q.j.regenda.So
17 lu.† duplex eſt inſtitutio.ſ.facti & iuris. Inſtitutio facti corporalis
eſt.ſ.ponere clericum in ſedem,ſeu corporalē poſſeſſionē,& hęc
ad archidiaconum pertinet de iure cōi.s̄.de offi.archidia.ad hæc.
§.in quadam.& c.ad noſtram.Inſtitutio vero iuris alia poteſt di-
ci authorizabilis,alia iuris percipiendi pręſtabilis, & hęc vltima
æquipollet collationi factæ ab illo,qui ipſam facere poteſt,vel de
conſuetudine,vel de iure, & poteſt pertinere ad inferiorem epi-
ſcopo,ſicut eſt archidiaconus,vel ex ſpeciali conceſſione.s̄.de in
ſti.cum veniſſent.vel ex ſpeciali conſuetudine,ſiue pręſcriptione
s̄.de ſenten.& re iudic.cum inter vos.s̄.de præſcri. cum olim.§.ſi.
s̄.de exceſſ.pręla.ad hęc.& c.ad aures.63. diſt.ſi in plebibus. Au-
thorizabilis autē inſtitutio ius adminiſtrandi tribuit, ſicut & cō-
firmatio.s̄.de præben.cum iandudum.s̄.de appel.conſtitutis.ij.§.
j.& hęc de iure cōi ad ſolū epiſcopum pertinet.quam nec archi
diaconus obtentu conſuetudinis alicuius habere poteſt, ſic intel
ligas.s̄.de offi.archid.cum ſatis. & hęc inſtitutionem corporalē
ſemper præcedere debet,quare archidiaconus ipſam fecit de cō-
ſenſu & authoritate epiſcopi in perſona propria, quia non pote-
rat eam committere,cum certum miniſterium eſſet ſibi demā-
datum.s̄.de offi.deleg.quoniam.ij.§.is aūt. & corporalem ad ip-
ſum pertinentem alij demandauit.s̄.de ſent.& re iudi. cum Ber-
toldus.reſpon.j.verſi.qui de conſenſu epiſcopi.Nota.igitur, ꝙ vbi-
cunque tale officium eſt, ꝙ ſine authoritate nō debet geri admi-
niſtratio,eſt ad epiſcopum recurrendum,ſi vero ſit tale, quod ſi-
ne authoritate adminiſtratio geri poſſit,etiam non requiſita au-
thoritate epiſcopi geri poteſt,& quæ ſit hæc,inferius nota. [Nos
per hoc] verſi.[Viam litigiis] ſi.s̄.de reſti.ſpolia.frequens. §.ea ꝓ-
pter.[Declaramus] ſi.s̄.de feudis.ca.j. [Quod in prioratibus,qui
parochiam habent,vel populum.]Innuit, ꝙ parochia † poteſt eſ
ſe ſine populo,& populus ſine parochia.& ſic videtur alludere ꝯ-
ſuetudini quorundam locorū,in quibus populus eſt in vna diœ-
ceſi,& parochia in alia,quæ conſuetudo difficilis eſt & abſurda,
vt patet.s̄.de decimis.cum ſint homines.in fi.& de paroch. ſuper
eo.xvj.quæſtio.3.quicunque.& c. licet in regulis. nam & ex hoc
litigia ſuſcitantur.s̄.de relig.do.c.j.s̄.de proba. cum cauſam quæ.
ideo poteſt exponi,vel pro i.ſeu pro & ff.de verbor.ſignific. ſæpe.
vel ideo hoc dicit,quia licet populus nō poſſit eſſe ſine parochia.
93.diſt.nulla ratione.tamen parochia.i.eccleſia habens ius paro
chiale,puta,decimarum ius,& funeris,& oblationum,& ſimiliū
ſine populo poteſt eſſe,ſicut eſt in pleriſque locis de conſuetudi-
ne ſpeciali.s̄.de deci.ad apoſtolicæ.& ca.cum ſint.[Cum ipſis.] ſ.
prioratibus parochialibus.[Locorum diœceſano] ad quem per-
tinet cura diœceſis.s̄.de offi.ord.ca.j.ix. queſtio.3.nullus primas.
& c.ſequentibus.s̄.de pręben.in Lateranenſi.s̄.eo. cum & planta
re.§.in eccleſiis.& ſic loquitur.s̄.de præben.auaritia.& ca.de mo-
nachis.vbi de hoc.[Reſpondere]ac religioſis de temporalibus.vt
in præmiſſis iuribus.[Ac in prioratibus] conuentualibus. [In q-
bus] de iure communi.xvj.quæſtio.vlti.congregatio.[Per electio
nem] niſi aliud obtineat de conſuetudine.s̄.de elec. ſacroſancta
ſed propter hoc non remouetur ius inſtitutionis authorizabilis,
quæ in talibus eſt requirenda,vt ſequitur. nam & ſi prouiſio ad
abbatem pertineat de conſuetudine ſine conuentu.s̄.de his, quæ
fiunt a præla.ea noſcitur.debet tamen prouiſio habere naturam
electionis,cū loco ipſius ſuccedat,ſicut probatur in his,quæ not.
s̄.de teſti.extra.ad hęc præſentium.ver.ab eiſdem.ſuper verbo,de
veritate dicenda.& dic per electionē.i.pręcedente electione.[In-
ſtituuntur.] i. inſtitui. debent inſtitutione authorizabili, contra
19 † quam nulla conſuetudo prodeſt,vt not.s̄.verſic.authorizabilis.
[Cum] ſubaudi.ſic inſtitui [In his]&c.ſ.prioratibus.[Non mutē
tur]i.mutari non debeant,ſed elicitur hoc ex ca.s̄. de ſtatu mon.
monachi.§.priores autem.[Prouidentia] hoc ſumitur ex capi-
tulo.s̄.de ſent.exc.monachi.& c.cum illorum.§.j.& c.canonica.
[Authoritate] quia ipſe ſolus,vel is,cui hoc mandauerit.hanc in
terponere poteſt,vt no.s̄.ſuper verbo,authorizabilis,& ſic loquū
tur iura ſignata.s̄.eo.ſuper verbo,quæſtiones.verſi.epiſcopi. & ac
cedit.ff.de iuriſ.om.iud.iubere.ff.de offi.proconſul. nec quicquā.
§.vbi decreto. [In aliis vero] puta obedientiis,capellis ruralibus,
&

& ſimilibus.[Abbatum ſuorum mandato]& contrario reuoca
ri,non dicit authoritate,ſed mandato,& ſic loquunť iura ſigna-
ta.s̄.eo.§.proxi.Sed ꝯ.s̄.de ſta.mon.ea q̄.§.præcipimus. ſed hoc in
telligitur,qn̄ mittit monachū,qui non habet ius in eccleſia per
petuū,ſed mittiť,& reuocatur,qn̄ placet abbati,vt in ſupra ſigna-
tis iurib.ꝯrium vero loquitur de clericis intitulatis in monaſte-
riis perpetuo authoritate epī intercedente, vel ſequente etiam ta-
cite,puta,ſi ad repreſentationē religioſorum ad talem titulū fue
runt ordinati, vnde & intereſt epī, ꝙ tales ſine ſcientia ſua non
mutentur,vt patet.s̄.de præben.c.ij.& 4.vbi de hoc.& s̄.de reg.iur.
omnis res.s̄.de offi.archid.ad hęc.in fi.[Si tn̄ plene]tunc tn̄ parū
ad epm pertinet de adminiſtratione,quia quo ad ſpiritualia non
imminet periculum,ex quo cura caret, & ſemp talis eccleſia eſt
infra limites alicuius parochiæ, & ſic eſt de cura ipſius, in cuius
præiudicium non eſt alia conſtruenda.xvj.q.j.eccleſiæ.& c. qui-
cunque.s̄.de no.op.nun.c.j.ad fi.Si vero de temporalib.agitur,ni-
hil ad epm,cum oīa ſint monachorū.Si dicas immo multū ra-
tione procurationis,cum maiores & minores viſitare debeat,vt
s̄.eo.rū.j.Reſpon.ſatis forſan tranſibit de facili, dummodo vēter
ſplendide procuretur.[Geri dēt.]de iure cōi.[Vtriſq;.] ſ.abbatib.
quo ad prioratus parochiales,& cōuentuales,& diœceſanis, quo
ad alios ſimplices.[Speciali]puta,priuilegio exemptonis,per qđ
innuitur, ꝙ dicti prioratus parochiales,& conuentuales ſubſunt
monaſteriis pleno iure,& ideo nihil ad diœceſanos.s̄.eod.qm̄ ꝑ
confeſſionem.s̄.de ſupp.neg.præla.c. ij. & ſic loquitur.xvj.q.ij.vi-
ſis.conſuetudo tamen non prodeſſet.s̄.de offic.archid.cum ſatis.
niſi abbas exemptus eſſet.s̄.de præſcrip.auditis.& c. cum olim.§.
quia prædictus.epſ vero pōt ꝯ hoc non ſolum priuilegiū, ſed etiā
ſpecialem conſuetudinē allegare.s̄ de inſtitu.cum veniſſent.Sed
qualiter intelligis,qđ dictū eſt s̄.de prioratib.parochialibus? Ad
hoc notandum, ꝙ tam diœceſani,q̄ religioſi circa hanc materiā
20 abutuntur,nam de iure cōi † vna eccleſia vnius presbyteri debet
eſſe,vt patet,& no.s̄.de præb.cum non ignores. & ideo ſi doctus
monachus epō repræſentetur ad curā admitti pōt, & debet.xvj.
q.j.doctos.& c.in parochiis.lv.diſ.priſcis.& in hoc prædicationis
21 † officium eſt priuilegiatum,vt s̄.de ſtat. mona. ꝙ Dei timorem,
& ideo monachus ſic admiſſus omnino tranſit in epī poteſtatē
& ſic expreſſe comprobatur hoc,qđ no.in Summa de ſta.mon.
§.vtrum populum.vbi hæc materia copioſe expeditur, verum ſi
monachus non ſit talis,vel velit abbas retinere obedientiā mo-
nachi conuenientem presbyterum debet præſentare. & ſic intel
lige.s̄.de capel.mo.c.j.nec debet ibidem monachus ſolitarius ha-
bitare.s̄.de ſta.mo.monachi.& de capel.mo.c.penul.& fi.non tn̄
eſt prohibendum,quin monachi poſſint habitare in eodem lo-
co ad cuſtodiendos fructus pertinentes ad ipſos.arg.ff. de vſu. &
habi.ſi ita legatus.§.dominus.ff.vt in poſſ.lega.is cui.§.qui legato
rum.ſed nihil ad ipſos de eccleſia,vel regimine eccleſiæ,vt no.in
d.§.vtrum populum.Sed ex abuſione hodierna ſupradictorum,
nec monachi inſtituūtur,nec presbyteris eccleſia aſſignatur,im-
mo a monacho inſtituto priore eccleſiæ regnum vſurpatur, &
presbyter rector non re,ſed ſolo nomine præſentatur. Igitur in
22 ſumma † aliqua ſunt beneficia, quæ authoritatem epiſcopalem
requirut,vt abbatiæ prioratus,conuentuales,& parochiales,& an
tequam aliquis in talibus adminiſtret,tanquam prior,vel rector
debet authoritas epiſcopi obtineri,vt hic,& s̄.de cleri.non reſid.
c.fi.Sunt & aliqua quorum adminiſtratio,ex quo ipſa iuſte acq-
ſita ſunt, & authoritate epiſcopi interueniente quo ad proprieta
tem,poſtea de mandato tantummodo illorum, ad quos perti-
nent,ſine inſtitutione authorizabili geri poteſt,puta, beneficia ſi
ne cura,atque ſimplicia,& horum adminiſtratio de mandato il
lorum,ad quos temporalia pertinent,geri poteſt,ſiue ſit abbas,ſi
ue præpoſitus,ſiue canonicus,vel quiuis alius, ſicut & cuſtodiam
vinearum,& fundorum poteſt dominus cōmittere, quibus pla-
cet,ſed ius etiam proprietatis talium beneficiorum de facili ſine
authoritate epiſcopi,non acquiritur.s̄.eo.cum & plantare.§. ec-
cleſias.xvj.q.vij.decimas.s̄.de his quæ fi.a pręlat. cum apoſtolica.
s̄.de inſti.c.3.& penulti.

¶ De pœnis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus non ſemper continetur nomine familiæ.*
2 *Familiæ nomine generaliter,etiam princeps continetur.*
3 *Iniuria duobus modis comittitur,videlicet facto,vel dicto.*
4 *Iuriſdictione commiſſa,videntur commiſſa omnia illa ſine quibus non poteſt exerceri.*
5 *Ius ſibi dicere nemo debet,neque ſuæ familiæ,neque ſuis.nu.6.*
7 *Iniuria cum infertur clerico duplex eſt iniuria,ſic & filiofamilias.*
8 *Prælatus propriam iniuriam remittere tenetur,illatam vero eccleſiæ minimę ſi ſit notoria offenſa.*
Et quid ſi ſit occulta an pro ea teneatur agere.nu.9.
10 *Sapientis eſt ſe ipſum corrigere.*
11 *Iulianus iureconſ.ſe ipſum connexit.*
12 *Gloſſa poſterior eſt attendenda,cum ſunt duæ contrariæ.*
13 *Beneficij accepti quis ſemper ſit memor,dati nunquam.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. In hac conſtitutione duo ſa
tis plana dicuntur. & (quod
eſt mirum) primum per ſecundum ſtatim
corrigitur.[Licet] i.licitum eſt, & protendiť
conſtructio vſq; ad illud verbum punire.s̄.e.
verſi.penul.in fi.[Viſitanti.]quod poteſt face
re annuatim de iure cōi.ſm ea quæ not.s̄.de
cenſib.extra.Romana.[Sibi] ſ.perſonæ ſuæ,& eſt primus caſus re
1 ſpectu iniuriati.[Vel ſuæ familiæ.] & eſt ſecundus caſus, ſic † ar-
chiepiſcopus non cōtinetur nomine familiæ in hoc caſu, & eſt
ratio,quia citius hoc concedendum eſſet de familia,quam de ip
ſomet,vt in ꝯriis ſignatis s̄.ſuper verbo,notoria.alias tamen gene
2 raliter† nomine familiæ etiam Princeps continetur.ff.de verbo.
ſign.familiæ.7.q.j.ſcire.[Aut aliis.] quibuſcunq; etiam ſi nō ſint
de familia,& eſt tertius caſus reſpectu iniuriati.[Propter hoc] ſ.
propter viſitationem,vel occaſione ipſius, & eſt primus caſus re-
ſpectu iuriſdictionis, in quo alij tres ſuperiores concurrere pn̄t.
[Quando concilium] quod debet facere annuatim, ſicut not.s̄.
de cenſi.extra.Romana.§. poſtquam auth. & eſt ſecundus caſus
reſpectu iuriſdictionis.[Pro illo] ſ.concilio. [Vel alias] generali-
ter.Et eſt tertius caſus reſpectu iuriſdictionis.[Sua debita iuriſdō-
ne.] in caſib.no.s̄.de ſupp.negl.præla.extra. Romana. [Iniuriari
3 præſumunt] facto,vel dicto,quia his† duobus modis generaliter
committitur iniuria.ff.de iniuriis.l.j.in prin. [Si hac occaſione.]
ver.& eſt primus caſus reſpectu iniuriæ,ſed hoc ſtatim corrigitur
vt s̄.no.[Impediatur] ergo a contrario ſi non impediatur, nō po
teſt archiepiſcopus punire talem iniuriā.arg.ff. de iud.cum præ-
tor.cum ſuis concor.ſed hoc non eſt verum, vnde ſubaudiendū
eſt maxime,alioquin corrigitur s̄.eo.§.ſeq.vel dic, ꝙ hic loquitur
de iure cōi,in ꝯrio de gratia ſpeciali,vt ibi,ſed hoc nihil eſt, quia
illa gratia hodie ius cōe eſt,vt ibi no.vel hic loquitur de iure anti
quo,ibi de iure nouo.& ſic corrigitur euidenter.[Dūmodo] ver.
4 [Notoria] immo idem vr̄ & de non notoriis, quia ex quo † ar-
chiepiſcopo commiſſa eſt iuriſdictio,oīa illa videntur commiſ-
ſa,ſine quibus iuriſdictio expediri non poteſt.s̄.de off.deleg.præte
rea.cum ſuis concor.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdictio.l.fi. C.
de teſti.nullum.ff.de pœnis.moris.Solu.Sine hac coertione,quæ
eſt in perſonas extraneas,bene poteſt alias ſuam iuriſdictionem
expedire,& ſic ceſſant contraria.ſm d.n.Immo quia & hoc idē,
ꝙ notoriam puniat,videtur ꝯ ius commune,& ideo ſignatur cō
5 tra,† quia nemo ius ſibi debet dicere. C. ne quis in ſua cauſa iudi.
l.vnica.C.de his qui ad ec.confu.denuntiamus.ff.de iud.Iulianus
æquiſſimum enim viſum eſt vnum quemq; non ſibi ipſi ius di-
cere.ff quorum leg.l.j.reſpon.j.23.q.4.inter querelas.& q.v.de oc-
6 cidendis.in prin.& 4.q.4.c.j.ſed † neque ſuæ familiæ,neque ſuis ff.
de iur.om.iud.qui iuriſdictioni.quod magis videretur conceden
7 dum eſſe ff.de off.præſid.ſenatus.Sol.quandocunque† alicui cleri
co iniuria irrogatur.ad minus fit duplex iniuria.ſ.perſonæ cleri-
ci,& eccleſiæ:in perſonam clerici,vt patet.s̄.de ſent.excom. cum
deſideres.in fi.ſicut quando filiofa.iniuria irrogatur competit a-
ctio patri,nedum nomine filii,ſed nomine ſuo.Inſtit.de iniur. §.
patitur.& eſt ſimile congruum,nā & ſi filiofam.volenti fiat iniu-
ria,nihilominus agit pater,cuius ius remittere non poteſt filius.
ff.de iniur.l.j.§.vſque ad eo.ſic eſt recte & in clerico, vt patet.s̄.de
8 ſent.excō.contingit.j.§.j.quamuis igitur prælatus† propriam in-
iuriam vindicare non debeat,immo decet ordinem ſuum, ꝙ ip
ſam remittat.vt C.de epi.& cle.ſi quis in hoc genus. iniuriam tn̄
factam eccleſiæ remittere non pōt.63.diſtin.Salonitanę.vnde &
de ipſa agere pōt.C.de iniur.atrocem.& ipſam punire & corrige
re debet,ſi iuriſdictionem habeat.23.q.4.Guiliſarius.s̄. de ſen.ex-
cō.extra.dilecto.& hoc verum eſt,ſi notoria ſit offenſa, vt hic di-
9 citur.Quid† ergo,ſi occulta ſit? Dicunt quidam, ꝙ nō poteſt ſe in-
tromittere,quod dic,vt no.j̄.in ſeq.ver.[Authoritate.] & eſt hic
ſecundus caſus reſpectu iniuriæ.[Punire.] non occultum. & ex
hoc ſubauditu excipit ſtatim ibi.[Niſi] &c.[Amplius.] ver. iſte
reſpicit duos proximos pręmiſſos caſus.q.d.ſi non impediatur iu
riſdictio,non poteſt punire.[Niſi amplius] &c.Item occultā in-
iuriam non poteſt punire,niſi amplius &c.ergo conſuetudo pōt
ei concedere, ꝙ etiam occultas iniurias puniat,dummodo de ip
ſis ꝯſtare poſſit.[Conſuetudine.]hoc iō dicit,quia regulariter nō
exerceret in prouintiam archiepſ iuriſdiōnem ſuam,niſi in caſi
bus,quorum vnus competit ratione conſuetudinis ſpecialis, vt
hic,& s̄.de ſent.exc.extra.Romana.& iſte & alii no.j̄. de ſup.neg.
pręla.extra. Romana. ergo a ꝯrio epſ iniurias ſibi & ſuis illatas
(cum ſit rl̄r ordinarius)iudicabit, ſicut & caſualis ordinarius ca-
ſuales,& hoc eſt contra.B.qui hic not.ꝯ in ſeq.§.¶[Sibi etiam] 2.
pars.ſ.Remen.archiepō.[Et metropolitanis.]aliis quibuſcunque
quorum

quorum iuriſdictionem ampliare intendimus in hoc caſu. [In
illis] ſ.prouintijs.[Huiuſmodi] q.d.in caſib.ſpecificatis.ſ.proxi.re-
ſpon.[Puniendi manifeſtas] i.famoſas.licet non notorias pmiſ-
ſa inquiſitione,& ſm hoc euidenter comprobatur,quod not.in
Sum.de ſent.excō.§.quis debet.ſub.§.propriis.verſi.item ratione
rei.& ſeq.vbi hęc materia copioſiſſime expeditur,& ſm hoc ſeq
tur copulatiue.j.[Notorias.] Alii dicunt, ꝙ hæc copula ponitur
expoſitiue,quia aliud eſt manifeſtum,aliud notorium.quod dic
vt no.ſ.de cohabi.cleri.& mul.veſtra.ſed prima magis placet, qa
nullum ius cogit me,vt recedam a vera verbi copulatiui ſignifi
catione.ff.de lega.3.non aliter.immo inducit me benigna inter-
pretatio gratiæ nobis factæ,vt ſ.de priui.in his. & ſm hunc intel-
lectum ampliatur noſtra iuriſdō in duob.vt ſ.nedū vbi impedit,
iuriſdō,ſed ēt vbi non impedit in talib.procedamus, & vt nedū
notorias,ſed ēt manifeſtas iniurias puniamus.[Tunc] ergo non
alias, quia hoc non pn̄t niſi caſualiter,vt dictū eſt.[Eiſdem] ſ.ar
chiepiſcopis & ſuis,& ex hoc, ꝙ iſtud conceditur archiepiſcopis
de gratia ſpeciali,ſequitur,ꝙ nullus eps̄,vel inferior archiepiſco-
po hoc facere poſſit de iure cōi.ſm B.ar.25.diſt.qualis. C.de pro-
curat.maritus.ſ.de prę ſump.nonne. Tu vero aliter argues.ſ.ꝙ ex
quo archieps̄ non poteſt hoc facere in prouintiam ſuam, niſi in
caſibus,reſtat per eadem iura pro.B.inducta,ꝙ idem archieps̄ in
diœce.ſua & quilibet eps̄ in diœc.ſua(cum rīr in omnibus p dię-
ceſis ſuas iuriſdictionem ordinariam ordinarie exerceant) oēm
iniuriam ſibi illatam tangentem & eccleſiam vindicare tenent̄
quod verum eſt,vt no.ſ.eo.ſuper verbo,notorias.& elicitur ratio
huius iuris ex iuribus ibidem inductis & alijs.ſ.de offi.deleg. ex li
teris.ff.de iud.in priuatis.ff.de pœnis.ſi quis forte.§.penulti. C.de
conduc.prędi.fiſca.l.vnica.li.xj.[Etiam ſi]ver.[Exinde] ſ.ex iniu-
rijs ſupradictis.[Libera ſit.] ſ.non obſtante contradictione. non
obſtante appellatione.[De noſtra.] ſic ergo corrigitur.qđ ſ.dixe-
rat.rn̄.j.verſi.ſed hac occaſione,vt ibi not.Sed qualiter hoc fecit.
d.n.conſtitutionem.ſ.corrigentem ſeipſam intentionem igno-
10 ro.Poteſt tamen reddi triplex ratio.Prima eſt,vt ſciamus, ꝙ † ſa-
pientis eſt ſeipſum corrigere,& ex quo apparet, ꝙ ipſe ius ſuum
corrigit,nullus alius erubeſcat.ſ.de accuſa.qualiter.j.22.q. 4. ma-
gnæ.in Auth.de nup.reſpon.j.verſi.non enim erubeſcimus.coll.
11 4.†vnde & Iulianus ſeipſum corrigit.ff.de pact. iuriſgentium. §.
j.ff.de præſcrip.ver.naturalis.& iuriſconſultus aliquando dubita-
uit,& poſtea certum dixit.ff.de pact.iuriſgentium.§.penult. Secū
12 da,vt ſi quando in gl.ſuis † inuenimus aliquid contrarium, po-
ſteriori ſtemus,qa poſteriora corrigunt priora,vt hic,& ſ.de cog.
ſpiri.c.j.Tertia,vt archiepiſcopi videant euidenter gratiam ſibi fa
ctam,ne ſint ei ingrati,ſed in ſacrificijs,& alijs bonis,quæ fecerīt,
13 animam eius memoriæ recommodent.Seneca † Memor ſis ac-
cepti beneficij,dati nunquam,ad hoc.j.de verbor.ſigni. extraua.
ad perpetuam.[Speciali conceſſione] conſiderato iure antiquo
hæc tamen ſpecialis conceſſio quo ad omnes archiepiſcopos fa-
cit hodie ius commune.ſi.ſ.de priuile. ꝙ nonnullis.ſ. de hæreti.
ad abolendam.in fi.

¶De pœnitentiis & remiſſionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Citatus in quibus caſibus non tenetur venire.*
2 *Suffraganeus citatus ab archiepiſcopus quando tenetur venire.*
3 *Charitatiuum ſubſidium opus pietatis eſt,& miſericordiæ.*
4 *Eccleſias reſtaurare ſpectat ad bonos,& religioſos.*
5 *Vota ab initio gratuita ſunt.*

C A P. P R I M V M.

ROmana eccleſia & infra.
Ad conferendum fabricæ eccleſiæ metropo-
litanę nemo de prouintia eſt per archiepiſco
pum compellendus, ad benignam tamē nū
tiorum receptionem, ac fabricæ ſubuētionē
poteſt exprimi charitatiuus modus, ſed & in
concedendis propter hoc indulgentijs non eſt terminus gn̄alis
concilij excedendus,ſic conſtrue.[Remen.aūt archieps̄, ſeu eius
officiales nequaquā tribuant poteſtatem, quæſtorib. fabricæ Re-
1 men.eccleſiæ citandi] &c.Et ſi citati ſunt de facto,†de iure veni-
re non tenentur,etiam ad allegandum priuilegium ſuum,qa cū
certum ſit metropolitanum nō eſſe iudicem in hoc caſu, impu
ne non parebitur.arg.3.q.ij.ſi eps̄.ſm d.n.ff.de iuriſ.om.iud.l.vlti.
Sic eſt hic vnus caſus,in quo quis nō tenetur venire citatus,ſunt
& multi alij,de quib.no.ſ.de reſcri.extra.pręſenti. [Sibi reſiſtere]
quia forte volunt præ alijs audiri.[Aut hac]occaſione.ſ.ratione
quæſtę.[Nolle parere] forte ſuperuocando populo hora incon-
grua.cum tamen nec quo ad horam congruam iuriſdictionem
aliquam habeant in hoc caſu.Sed contra,quia qui nuntijs archi-
epiſcopi reſiſtit,vel eis iniuriam irrogat, puniri poteſt per archi-
epiſcopum,vt ſ.de pœnis.extra.Romana.Solu.illud loquitur in
2 caſu,†in quo contentioſa iuriſdictio ad metropolitanum perti-
net,& ideo ipſam poteſt defendere pœnali iudicio .ff. ſi quis ius
di.non ob.l.vnica.& in qua homo videtur contemni, & iudex,q
non eſt contemnendus.Hic vero loquitur in voluntaria quęſta
atque gratuita,in qua nemo eſt rīr compellendus.ſ.de cenſib.ex
parte.Et eſt arg.ꝯ quorundam religioſorum quæſtores,qui quan
do impediuntur,vel prohibentur abuſiones proferre ſolitas, ſta-
tim faciunt citari hominem coram ſuis conſeruatoribus abuſi-
uis.de quo no.ſ.de off.deleg.ſtatuimus,& tamen vltra alphabetū
in litera poſitum explanandum nullam habent penitus poteſta
tem.ſ.eo.cum ex eo.[Coram ipſo] ſ.archiepiſcopo, vel officiali-
bus ſuis.[Poteſtatem] quam non habent, & ideo ipſam cōmit-
tere non poſſunt.ij.q.7.Diabertum.ſ.de iurepatrona. ꝙ autē. ad
fi.ſ.de offi.dele.ex literis.ſ.de offi.ord.extra.Romana.¶ Super be-
nigna] ij.pars.[Ipſorum] ſ.quęſtorum.[Suffraganeos,& alios]cō
cedendo etiam literas indulgentiales,vt ſ. ſequitur. nam hic eſt
caſus ad archiepiſcopum ſpectans.ſ.eo.cap.pen. [Charitatiue]id
3 enim opus pietatis †eſt,& miſericordię. 86.di. non ſatis. & licet
4 ad bonos† & religioſos ſpectet eccleſias reſtaurare.xcvj.di.c.fi.ad
5 hoc tamen non eſt aliquis diſtringēdus,quia vota ab initio †gra
tuita ſunt.ſ.de voto.magnę.§.j.Sed contra.ſ. de his quæ fi. a ma.
par.ca.c.fi.Sol.ibi loquitur,quando maior pars capituli concor-
dat,cui regulariter ſtandum eſt,vt in eo.ti.c.j.Sed & ibi loquitur
de illis,quorum intereſt principaliter,& qui ad hoc tenētur.ſ. de
eccle.ędi.c.j.& de his qui archiepiſcopo ſubſunt immediate. hic
vero ſi conſideres,totum conuerſum poteris reperire, & vide,qđ
ibi no.¶In concedendis] 3.pars.[Indulgentiis] i. indulgentiarū
literis,quas ſuper hoc poteſt concedere.vt ſ.no.[Concilij genera
lis] ſ.eo.cum ex eo.§.ad hoc quia per indiſcretas.Quis autē poſ
ſit facere remiſſiones iſtas,& quibus proſint, & ad quid valeant,
& vbi operantur,dic,vt plene no.in Sum.eo.tit.ſub rubrica.de re
miſſionibus.in eiſdem.§.& ſ.de exceſſ.pręla.accedentibus.

¶De ſententia excommunicationis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sententiam excommunicationis proferens debet habere animum propinandi medicinam non mortem.*
2 *Sententia excōicationis eſt medicina animæ peccatricis, & purgat infirmum ex vomitu peccatorum.& nu.17.*
3 *Superior corrigendo ſubditos debet habere diſciplinam & miſericordiam.*
4 *Fatuo compati debet diſciplinans.*
5 *Medicus ſpiritualis debet eſſe prouidus,& cautus.*
6 *Sententia ſi feratur ad uindictam,vel odio vel rancore Deus ſcit cui omnia oc culta ſunt nuda, & aperta.*
7 *Iudex iudicando tria debet facere,conſiderare cauſam,ſeruare ordinem, et cō paſſionem habere.*
8 *Abbas,& prior an teneantur ſententiando ſeruare formam capi.j.de ſent.ex- com.in vi.& nu.9.*
10 *Excommunicare quid ſit.*
11 *Anima eſt proponenda omnibus mundanis rebus.*
12 *Sententia excōicationis in ſcriptis eſt ferenda,et in ea cauſam debet exprimi, ita & interdicti,& ſuſpenſionis.nu.14.15.& 21.*
13 *Galenus quid dicebat medicis, qui curabant infirmos infirmitatis cauſas igno rantibus.*
16 *Medicus corporalis neceſſe habet inueſtigare cauſas infirmitatis, antequam manus apponat.*
18 *Cor hominis profundum eſt,& illud ſolus Deus ſcrutabitur.*
19 *Sententia excommunicationis non eſt diffinitiua, licet habeat plerunque eius vim.*
20 *Sententia excōicationis habet maiorem participationem cum interlocutoria, quam cum diffinitiua.*
22 *Excommunicatus petens exemplum excommunicationis debet dari ab epiſco po infra menſem dummodo fuerit requiſitus congruo loco,& tempore.*
Et quando incipit currere menſis iſte nu.23.26.& 27.
24 *Excommunicatus ſi petijt exemplum ſententiæ ſtatim ea lata,& expectauit congruo tempore & poſtea abſentauit iudex quid aget.*
25 *Sententiæ excommunicationis exemplum debet continere ſententiam de ver- bo ad verbum.*
28 *Excommunicatus ſi petit exemplū excommunicationis debet in ſcriptis hoc petere,nec ſufficiunt teſtes.*
29 *Inſtrumentum publicum,& litera ſigillata ſigillo,authentico æquiparantur.*
30 *Epiſcopus ſuſpenſus a Pontificalibus, ſi celebrat in pontificalibus an incurrat irregularitatem.*
Et quid ſi ordinet.nu.31.
32 *Suſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ ſi ingreditur, & celebrat an incurrat irregula ritatem.*
33 *Suſpenſus a perceptione ſacramentorum non eſt irregularis ſi percipit.*
34 *Excommunicatus minori excommunicatione ſi celebrat non incurrit irregu- laritatem.*

35 *Cleri-*

35 *Clericus notorius fornicator,& notorius ſimoniacus ſi celebrat an incurrat ir regularitatem.*
36 *Abſoluere aliud ſignificat & aliud reuocare,vel relaxare.*
37 *Iudex qui ſententiā excommunicationis protulit ſuddite qua pœna punitur.*
38 *Stultus in culpa debet eſſe ſapiens in pœna.*
39 *Culpæ quædam ſunt in quib.culpa eſt relaxare vindictam.*
40 *Sententia excommunicationis,interdicti,& ſuſpenſionis in multis æquipara- tur.*
41 *Homo dicitur ſuſpendi non interdici.*
42 *Excommunicatus diuina celebrans,an ſit irregularis.*

C A P. P R I M V M.

CVm medicinalis & infr.
Non mortalis,ſed medicinalis non erradicās
ſed diſciplinans eſt excommunicato,niſi cō-
temnatur,vnde caueat iudex eccleſiaſticus ex
communicans,vt in eo,quod corrigentis eſt,
& medentis proſequātur cauſa expreſſa, & in
ſcriptis eadem ſn̄ia proferat infra menſem a tpe latæ ſn̄iæ, & tra
dat iudex excōicato exemplū ſcripturæ, ſi ſuper hoc requiratur,
& de requiſitione,vt exinde fides poſſit fieri ſcriptura authentica
conficiat̄,a diuinis per menſem iudex ſuſpenſus eſt, ſi hanc for-
mā tranſgrediatur. Superior ſine difficultate relaxat hac forma
non ſeruata latam ſn̄iam.Lator ad expenſas & intereſſe excōica
to condemnabitur,& prout ęquū vr̄ iudici,aliter punit̄, vt pęna
doceat,quam grauis ſit,ꝙ plerunq; talis ſn̄ia fulminatur, idē per
oīa in ſuſpenſionis,& interdicti ſn̄ijs obſeruari mandat̄.Si iudex
ſic ſuſpēſus officia diuina celebrauerit,ſicut prius exequit̄,irregu
laritatē incurrit, ſup qua nō niſi p Sūmū Pontificē diſpenſatur.
[Cum medicinalis.]Hæc verba deplumata ſunt ex eo,qđ le.ij.q.
j.multi.24.q.3.notandum.& poſſunt legi de proferente,vel de ex
cōicato.ſi de proferente intelligas,ſic expones.[Sit] i.eſſe debeat.
[Excōicatio.] quo ad proferentē.[Non mortalis] q.d. intentio-
1 nē dēt habere †proferens medicinā propinandi nō mortē: vnde
& tradit hoīem Sathanæ in interitum carnis.Not. non dicit aīæ
q̄ intendit ſaluare,vnde & ſequitur,vt ſpe ſaluus fiat.xj.qu.3.audi.
quod vtiq; fiet,dum t̄n is &c.[Si de excōicato.] ſic expones. [Cū
2 medicinalis ſit excōicatio] i.medicina animæ † peccatricis. q.d.
hæc ſn̄ia habet virtutem medicinæ,ſed dieta ſeruāda eſt, ſicut.n.
infirmitas corporis per medicinā corporalem rite propinatam,
dum t̄n infirmus medico obediat,nec ſe exponat ꝯrijs ſæpius cu
ratur,ſic per hanc medicinam ſpiritualē,ſpiritualis infirmitas ſp
purgatur.ad hoc.ſ.de pęnit.cum infirmitas. Quid eſt ergo, ꝙ per
hanc medicinam infiniti mortis periculum incurrerūt,& cater
uatim aīæ ruunt quotidie in infernū,nō eſt culpa ſpiritualis me
dici,dūmō traditiones artis canonicæ in huius exhibitione ob-
ſeruauerit medicinæ.Caueat igit̄ medicus, ꝙ eruditus ſit in hac
arte,regulas huius artis diligenter obſeruet,nec ſentiat ſe ex poſt-
facto circa infirmi cuſtodiam negligentem.arg.ſ.de æta.& qua.
ad aures.Quid enim ſi mandato ſuo contempto,dum infirmus
meſſes tpales colligere nititur,aperiatur guttur,& vitā finiat ſan-
guine.i.Dei gratia inſolidum exeunte,& vento ꝯrio ſubintrante,
nō medico,ſed infirmi fatuitati,atq; duritiæ in tali caſu erit hoc
potius imputandum.ſ.de homi.tua nos.rn̄.j. & c. poſtulaſti.ven-
tus ꝯrius eſt rebellio,& contemptus,vnde & ſequitur. dū tamē is
&c.[Diſciplinans.] diſciplina,& miſericordia multū deſtruitur,
3 ſi vna † ſine altera teneatur,ideo circa ſubditos debet ineſſe doctri
na, & iuſte conſulens miſericordia, & piæ ſęuies diſciplina.ſm
4 Greg.q.d.compati † debet fatuo diſciplinās.xlv.di.diſciplina.[Dū-
tamen is] ver.ergo ſi contemnit mortalis efficit, non t̄n eſt cul-
pa medici,ſed infirmi,vt no.ſ.ſuper verbo,non mortalis.[Contē
nat.] ꝙ ſi faciat,& iniuſta erat ſn̄ia, quo ad Deū ob cōtemptum
ligare incipit.xj.q.3.§.ſi ergo.& §.cum ergo. & ſi iuſta erat ſn̄ia li
gatur amplius ex contemptu.ſ.eo.per tuas.§.verum in alijs.[Cau
5 te prouideat.] medicus † nempe ſpiritualis debet eſſe cautus & p
uidus.ſ.de pęni.& re.oīs.§.ſacerdos autē.[Oſtēdat.] quo ad aīum
quod ex cauſa & ordine probatur q̄tum ad eccleſiam militantē,
6 ſi t̄n ad † vindictā feratur,vel ex rancore,vel ex odio hoc ſcit Deꝰ,
cui oīa occulta nuda ſunt,& aperta.ſ.de ſimo.tua nos. in fi.ſ.de
iudi.nouit.& hanc pœnam incurrit iudex ipſo iure, qđ & ſi non
in hoc mundo,in alio niſi pœnituerit manifeſtabitur,velit,nolit
ſ.de ſum.Trini.firmiter.§.hæc ſancta Trinitas.ver.venturus.in fi.
ergo nihil reſtat commoto iudici, niſi vt ex quo rancorē non p̄t
abijcere,& ſi cauſa ſubſit,& ordinem ſeruauit, nullatenus ſn̄iam
commotus proferat,ſed alii hoc committat,ſic enim,& non ali
ter tutus erit.ar.ff.de iuriſ.om.iud.prætor.ff.de neg.geſt. at qui na
7 tura.§.cum me abſente.[Quod corrigentis eſt]&c.ſ.cauſam † cō
ſiderare,ordinem ſeruare,cōpaſſionem habere, nam ſi vnum de
his tribus deficiat,ſententia eſt iniuſta,vt in concor.ſigna.ſ.c.ver.
dum t̄n is.& no.ſ.eo.ſacro. & ꝙ hęc tria requirantur in ſn̄ia ſta-
8 tim infert dicens.¶[Quiſquis ergo] 2.pars.Nunquid ergo † abba-
tes,& priores,& alii religioſi habent neceſſe hanc formā ſeruare
proculdubio eximendi fuerant,ſicut & alias a ſimilibus eximun
tur.ſ.de app.reprehenſibilis.& c.cum ſpāli.in fi.& de cenſi.extra.
Romana.in fi.& de acc.qualiter.in fi.per quæ iura quidam intel-
ligunt ipſos eſſe exemptos.quæ opinio videtur eſſe rationabilis.
Primo,quia vbi eiuſdem rationis identitas eſt, ibi debet eſſe idē
ius ſ.de tranſla.epi.inter corporalia.§.j.ver.ergo ſ.de reſcrip.inter
cæteras.ff.de lib.& poſth.Gallus.§.& quid ſi t̄m.in fi.Secundo p-
pter periculum imminens,& correctionis naturā, ac vtilitatem
publicam.arg.ſ.eo.quia periculoſum.ſ.de app.c.3.ſ de offi.ordi.
licet.Tertio propter religionis ſimplicitatē,& fauorem.arg.ſ. de
dolo & contu.c.ij.ff.de relig.& ſump.fu.ſunt perſonæ,ſed non au
deo ex me hoc aſſerere,quia verba huius cōſtitutionis reſtringūt
vt hic,vbi dicit.quiſquis quo articulo indiſtincte quælibet conti-
netur.ff.de hære.inſti.hoc articulo quiſquis.& ſ.eo. caueant autē
eccleſiarum prælati & iudices vniuerſi. nam & religioſi iudices
ſunt,& prælati.ſ.eo.cum illorum.§.nos t̄n.ſ.de ma.& obed.cum
in eccleſiis.& qui dicit quiſquis,& vniuerſi,neminē excludit.ſ.de
ma.& obe.ſolitæ.§.pe.nec obſtant prima iura in quibus alias ex-
cipiuntur, immo faciunt pro hac materia, quia ſicut ibi excipit
eos,ita & hic excepiſſet eos.ſi noluiſſet,& ſi ipſos includi non in
tellexiſſet.arg.ſ.de decimis.ad audientiam.ſ.de tranſlat.epi. inter
corporalia.§.ſed neque.pro regula teneas,quia a canone latę ſen
tentiæ maxime per Papam latæ,nullus excipitur, niſi per profe-
rentem excipiatur,ſicut.xj.q.3.qm̄ multos.nec eſt ſequēda in ta-
libus interpretatio magiſtralis,quia non eſt magiſtri interpreta-
tio,ſed condentis.ſ.eo inter alia.vbi de hoc.nec eſt hic locus arg.
a ſimili.vt patet.ſ.de priuile.ſane.Tutius igitur dicemus hac con
ſtitutione religioſos aſtringi,& hoc multiplici ratione.Prima,qa
& verba,& mens,cum excepti non ſint,in hoc concordant,vt ſ.
no.Secunda,qa in dubio,quod maxime eſt animæ tutius,& cer-
tius eſt tenendum.ſ.de ſpon.iuuenis.ſ.de cleri.excom.mi.illud il
lico.§.illud.& in re dubia verbis edicti melius eſt deſeruire. ff. de
exerci.ac.l.j.§.ſi is qui nauem.Tertia,quia forma huius conſtitu-
tionis non ſubtilitati innititur,ſed veritati, quam & decet potiſſi
me religioſos ſeruare.ſ.de iud.dilecti.ſ.de teſti.nuper.ſ.de iureiu.
& ſi Chriſtus.§.fi.hoc autem eſt de veritate, vt ex zelo detur hæc
medicina,& ꝙ cauſa ſubſit,& ꝙ in ſcriptis proferatur licet in re
ligioſo non requiratur circa monitionem tanta ſubtilitas,quan
ta in ſeculari,nec obſtant rationes ſupra inductæ.verſic. quæ opi
nio.fateor enim,ꝙ Papa bene faceret,ſi ipſos ſpecialiter accepta
ret,ſed ego non ſum Papa,nec prę ſumptuoſę audeo officiū ſum
mi Pontificis vſurpare,hoc enim reprehenſibile eſt in legato. ſ.
de off.leg.ꝙ tranſlationem.ſ.de vſu pal.niſi ſpecialis. & de tranſl.
9 epi.c.j.Dic ergo quiſquis † ſ.iudex eccleſiaſticus ſecularis, vel reli-
gioſus magnus,maior vel maximus.excepto Papa qui non ſub-
iacet,& exceptis his,quos & inquantum eximere noluerit, ſicut
patet de epis & ſuperioribus,ꝙ & ſi teneantur hanc formā ſerua
re,in omnibus,& ſi hoc non faciant grauius peccent,quam alii,
tamen a ſuſpenſionis canone ſpecialiter eximuntur, ſic patet,&
no.ſ.eo.quia periculoſum.[Excommunicat] i. excōicare inten-
dit,nam ante prolationem debet deliberare,vt patet.ſ.eo. reſpō.
j.ver.caute.& in hoc notatur compatientis animus iudicis,cum
10 enim excōicare † ſit extra fraternæ,& ſpiritualis ſocietatis cōionē
hominem ponere.4.q.3.Engeltrudam.& temporaliter exulanti-
bus conſueuerint vicini compati merito & multo magis pr̄ ſpi-
ritualis compati debet ſpirituali filio ſpiritualiter exulanti, cum
11 anima † ſit mundanis rebus omnibus præponenda.xii.q.ij.pręci-
pimus.C.de ſacroſan.eccl.ſancimus.j.ff.de redi.act.iuſtiſſime.&
ideo non debet pater quandiu habet aliud,quod faciat, ad hanc
ſententiam peruenire,alioquin non conſilium capit pro liberis
paterna pietas,ſed inſanit contra iura.ff.de adulte. nec in ea lege.
ad fi.ff.quod met.cauſa.iſti quidē.in fi.ff.de inof.teſt.l.j.& de hoc
ſ.eo.dilecto.intelligas t̄n,vt ibi no.[In ſcriptis.] yſteron: proterō.
12 nam ita † debuit dicere,cauſam expreſſe conſcribat, & in ſcriptis
proferat,nempe in primis antequam medicus manus apponat,
vel ſiropum conficiat cauſam infirmitatis inueſtigare, & conſi-
derare debet, alias ei merito dici poteſt illud Galeni. ſi. cauſam
13 ignoras † quomodo curas,non eſt tui muneris, ſed fortunæ. & ꝙ
cauſam conſiderari oporteat,probatur.ſ.de tranſla.epi.c.fin.ſ.de
li.ob.c.3.ſ.de ſpon.ex literis.j.§.fi.& de deſpon.impu.c.2.ſ.de ac-
cu.cum dilecti.§.j.ante fi.in quibus de hoc 29.diſtin.c.j.& 2.C.de
edi.diui Adria.tol.l.fi.ff.de tranſact.cum hi.§.vult igitur oratio.&
dicas in ſcriptis publicis,vel priuatis.ſ.de appel.cordi.ſecundum
dominum noſtrum.vbi de hoc.[Proferat] ſ. ſententiam excom
municationis,& notatur hic ordo,qui ſeruandus eſt. & de cauſa
ſequitur,& de animo pręmiſit,vt no.ſ.ſuper verbo, excommuni
14 cat.Eſt autem nouum iſtud ius.ſ.ꝙ excommunicationis † inter-
dicti,& ſuſpenſionis ſententia in ſcriptis ſit proferenda, nec eīm
ſic antiquitus ſeruabatur,ſumitur tamen ex mente iuris antiqui
ſecundum ꝙ ſententia diffinitiua ſine ſcriptis lata, nec nomen
ſententiæ meretur habere.C.de ſent.ex breu. reti.l.ij.& 3. & ii.q.j.
in primis.& l.ſtatutis.hęc tamen eſt differentia,quia illa ſenten-
tia

tiam nulla eſt,hæc tamē aliqua,ſed iniuſta,vt no.j.eo.extra. Romana.§.ſed nec inſpe.verum,ꝙ cauſa in hac exprimatur ſententia,non eſt nouum,vt patet.ſ.eo.ſacro.immo iſtud eſt hic ſpeciale,quia in aliis ſententiis non eſt tutum cauſam exprimere, nec neceſſe.ſ.de ſenten.& re iud.ſicut nobis.vbi de hoc,& eſt hoc per mirandum,cū in hac ſententia nulla bona cauſa poſſit exprimi, niſi vna.ſ.contumacia tantum,in aliis autem ſententiis multæ, & diuerſæ cauſæ poſſunt occurrere.ſ.de ſent.& re iud. cauſam q. in fi.ideoque videretur tenendum eſſe totum cōtrarium ſ. ꝙ in hac ſententia non teneretur iudex cām exprimere, cū nulla ſit, niſi vna,& illa certa eſt,ſicut conſueuit dici in proponente rei vē di.ff.de except.rei iudi.ſi iuris.§.eandem cām.& l.& an eadem.§. actiones,quia vnica & certa eſt.ff.ſi cert.pet. certum eſt .vbi vero plures cauſæ concurrunt,deberet potius cauſa exprimi.argu.ſ.de lib.ob.c.3.vbi de hoc.Quæ eſt ergo ratio diuerſitatis? Reſpon. Sen

15 tentia† excommunicationis ligatur anima.ſ.de reb.ec.non alie. c.j.& ideo cauendum eſt,vt mature ligetur,vt patet.ſ.eo.ver. ſuperior.& licet cauſa finalis ſit certa,& vnica.ſ. contumacia, qua peccator grauiter infirmatur,eſt tamen generalis, & cāe, ex quibus inſurgit,eſſe poſſunt diuerſæ,vt patet.ſ.de verbo. ſig. ex parte. ſic infirmitas eſt cauſa generalis debilitatis & diſſolutionis cor

16 poris,ſed ſpecies ſunt plures,ſicut ergo† medicus corporis neceſſe habet inueſtigare infirmitatis cauſam, & ſpeciem antequā manum apponat,ſic & iudex eccleſiaſticus contumaciæ cauſam,&

17 ſpeciem antequam ſnīam proferat,nam hęc ſnīa† medicina eſt quæ purgat infirmum per vomitum peccatorum,& ideo eſt iuxta traditiones artis canonicæ exhibenda,vt no.ſ.eo.reſpon.j.ſuper verbo,non mortalis.traditiones autem dicunt,ꝙ ordo ſeruetur,& cauſa exprimatur,& bono zelo fiat,& per duo prima probatur tertium,vt no.ſ.eo.reſpon.j.ſuper verbo,ꝙ corrigentis.alio

18 quin † profundum eſt cor hominis,quis ſcrutabitur illud? ſolus Deus,vt patet in dicto no.ideoque per exteriora probantur interiora.ſ.de præſump.ex ſtudiis.& ſic intelligitur.ff.alias. C.de ſica. l.j.C.de iniur.ſi non conuitii.vnde & hic non ſufficit cauſa finalis,ſed requiritur cauſa cauſæ,ſed & ſi diceres, ꝙ cauſa vnica tantum eſſet,tanto facilius,& ſine periculo ipſam exprimere poſſet, vnde nec de hoc deberet conqueri,cum ipſa & ordine probatis. zelus præſumatur ab eccleſia eſſe bonus,& hoc eſt, quod tangit. ſ.eo.reſpon.j.ver.caute.igitur quantum ad prima duo neceſſe habet proferens probare,ꝙ iuſtam tulit ſententiam, quātum ad tertium vero,ſi dicatur iniuſta ſententia, poſtquam de primis duobus conſtat excommunicato incumbit probatio, ſic intellige. ſ. eo.ſacro.circa prin.& §.cumq; aduerſus.vbi innuitur,ꝙ pro ſententia,& contra ſententiam præſumatur. preterea hęc ſententia

19 non eſt diffinitiua, † licet plerunque habeat vim diffinitiuę ſententiæ,& ſecum executionem trahat,vt ſ. de appel. paſtoralis.& ideo cū ab ipſa appellari non poſſit,vt ſuperior certus ſit de mente proferentis,ſententiam,& viribus ſententiæ circa cauſę expreſſionem,fuit in hac merito ſpecialiter prouidendum, cum & maius periculum immineret,vt not.ſ. eo. quia periculoſum. Habet

20 etiam † maiorem participationem, cum interlocutoria, quam cum diffinitiua ſententia,quia ſicut interlocutoria nūquam tranſit in rem iudicatam,quantum ad iudicem, ita nec iſta quātum ad eccleſiam,quę nemini gremium claudit.C.de ſum.Tri.l.vlti. ſicut ergo in appellatione interlocutorię,& grauaminis cauſa requiritur.ſ.de appell.extra.cordi.ſic per contrarium in hac ſententia,vt ſicut ſubditus ab audientia iudicis ſui non poteſt recedere ſine cauſa,ſic nec iudex ab eadem ipſum poſſit eximere ſine cā: quod fieret,ſi ipſum ſine cauſa excommunicaret,nam idem excōicato agenti,merito ſuam audientiam denegaret.ſ.de except. exceptionem.in aliis autem diffinitiuis ſententiis non eſt tātum periculum quo ad ſubiectum ſententiæ,& imminet maius periculum in expreſſione cauſę,cum bona poſſit reiiceri,& mala exprimi ſicut notatur.in dicta decre.ſ.de teſti.ſicut nobis,& iō quo ad hoc,vt cauſa non exprimeretur,magis fuit parcendum ꝑpter vtilitatem litigātium,& authoritatem rerum iudicatarum.ff. de offi.prę.Barbarius.ff.de re iudic.in ſententiis. & vt aliquis eſſet litium finis.C.de iudi.aperiſſimi.ſ.de reſtit.ſpol.extra.frequens.§. j.ver.finem.& imputet ſibi,qui non appellauit.ſ.de ſen.& re iud. cum inter vos.& ca.quā de conſultationem.Item ęquum eſt,ꝙ ſicut appellans a diffinitiua ſententia non habet neceſſe cauſam exprimere,alias addere,vt no.ſ.de appel.extra.cordi.§.his quę. ſic nec proferens cauſam exprimere,& ex his diuerſitatis ratio ſatis patet.[Cauſam expreſſe] ſcilicet ſpecialiter nominatam ſpecie & nomine& indiuiduo.ſ.ſ.de excepti.extra.pia.§. ſi quis igitur.

21 [Conſcribat] ideſt ſimul cum ſententia† ſcribat,ſed nec iſtud ſufficit,niſi dicat,ꝙ propter ipſam,ſ.quia in tali caſu obedire noluit ſententiam profert,& ſic neceſſe eſt,ꝙ cauſa in ſententiam exprimatur,vnde & ſequitur propter quam &c.¶[Exemplum]3.pars. Hic vult dicere,ꝙ quandocunque infra mēſem fuerit requiſitus

22 tenetur exemplum † ſententiæ tradere promulgator,quod intelligas,dummodo petens attendat locum, & tempus congruum. Quid enim ſi hoc peteret,dum eps equitat.vide. C.de dilat.a procedente.vel quando dicit officium diuinum,vel de nocte, dum velit intrare lectum? vtique & locus & tempus attendi debet xxix.diſt. ca.j.& ij.ff.de exerci. act. l.i.ſupra de tranſac.ca.ſi.in fi. Item debet expectare congruo tempore ar.ſupra de elec.cum in veteri lege.§. ſi.non enim debet venire cum ſacco paratus .ff.de ſol.quod dicimus. Item licet iudex teneatur dare omnia acta.ſupra de proba. quoniam contra falſam. non tamen punitur in aliis,ſi non dederit ſecundum tenorem illius cōſtitutionis,quo quo ad tradendum hoc exemplum ſpecialiter locum habet,vt in hoc puniatur excommunicator, ſi non paruerit huic mandato ſed & quamuis poſt menſem requiſitus teneatur dare hoc exemplum , non tamen ligatur pœna huius conſtitutionis , niſi petitum fuerit infra menſem,vt in hoc puniatur negligentia excō. municati ſecundum,do.n.cui per hanc glo.de concor.eſt ſubuē

23 tum . Tu tamen † intelligas, quod menſis iſte non currit, niſi a tempore latæ ſententiæ & requiſitionis factæ ab excommunicato,& ſic omnia plana ſunt, quia nunquam currit menſis epiſcopo,quouſq; fuerit requiſitus,vt ſupra & infra.no.nec per lapſum menſis ab hoc debito liberatur . ſ.de dolo. & contu.cum dilecti. §.præterea. Quid ſi iudex offert,& excommunicatus non vult recipere , licet iudex ante denegaſſet? dicas, quod ſemper infra menſem vltima mora nocet.ff.de peri.& con. rei ven.illud . Sed

24 quid ſi excommunicatus † ſtatim petiit exemplum lata ſententia,vel poſtea , & expectauit congruo tempore, & poſtea receſſit, & abſentauit ſe,nec reperiri poteſt,dicas , quod iudex debet mittere ad domum,& vocare familiam,& amicos,& notos,& in eccleſia publicare,quod ipſe traderet tale exemplum,ſed talis reperiri non poteſt, conſulimus ſibi , quod ſuper altari ponat vnum exemplum,& aliud mittat ad domum , & ibi tradi faciat familiæ,& ſi nullus velit recipere , dimittatur ſuper archa , vel ſuper bancha,& de hoc,ſicut de requiſitione , quæ infra ſequitur , fieri faciat publicum inſtrumentum:ſic enim quantum ad hoc pœnam,de qua infra ſequitur , euitabit.de hoc ſupra de appel.ſi iuſtus.ſupra de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.ca.ſi.ar.ſupra de dolo & contu.ca.ſi.ſupra de offi.ordi.paſtoralis.ad fi.cum ſuis concor.

25 [Scripturæ.] excommunicationem continentis de verbo † ad verbum,& annum & diem arg. ſupra de teſti. cum tu. ſupra de reſcrip.cam te.ij.q.viij.libellorum.[Excommunicato.]per hoc qđ hic dicitur & infra eo.§.ſuperior. verſi.latorem . intelligunt quidam hanc conſtitutionem, tunc tantum & non alias locum habere , quando in perſonam certam ſententia promulgatur . Tu dic,cum.d.n.quod generalis eſt hæc conſtitutio , & ſiue certa & ſpecialis detur ſententia,ſiue generalis , & incerta generaliter locum habet,dummodo exemplum petat is,qui ſub generali & incerta poterat comprehendi, nam & in generali & in incerta ordo ſeruandus eſt , ex cauſa ſpecialiter exprimenda. immo etiam in generali,cum ferri prohibeatur.niſi ex cauſa potiſſime hoc locum habet.infra e.extra.Romana.§. ſed neque in ſpecie.& §.caueant,ſed & in dubio certius,& tutius eſt tenendum,vt no.ſupra e.§.proxi.ſuper verbo, quiſquis. [Infra menſem.] a die ſententiæ

26 † & requiſitionis connumerandum, vt ſequitur,vnde ſic debuiſſet litera ordinari infra mēſem,ſi fuerit requiſitus poſt diem ſententiæ,& ideo ſic expone.[Poſt diem] q.d.non ante,quia nec antea lata eſt,& exemplum ſententiæ,quæ non eſt, peti non poſſet. ar.ſupra de conſti.cum acceſſiſſent. cum ſuis concor.& quia antea quærenda eſt ſententia quam ſcriptura ſententiæ.ar.ff.de iur.codicill.quidam referunt . [Si & fuerit]. q. d. ſub hac conditione

27 † currit menſis,ſi & fuerit iudex requiſitus , ergo ante aliter non tenetur,& ſic patet , quod menſis iſte a die requiſitionis tantum currit,ut no.ſupra ſuper verbo,exemplum.[Super qua]ver. [Requiſitione] ne poſſit requiſitio negari , & ſi negatur, vt inde fiat fides. ſi.ſupra eo.ſacro.[Fieri volumus. [Et nunquid ſufficerent

28 † teſtes? dicas,quod non,ſi quæras rationem.Reſpon. Hoc noluit Princeps,ut hic,quod ſufficit.Inſtit.de iur.na.§. ſed & quod Principi.ſed & hoc noluit ne variationi locus eſſet. ſi.ſupra de appel. extra.cordi.§.j.ubi de hoc . Habes & alios caſus in quibus ſcriptura requiritur notatos ſupra de cōſti.extra.Romana.§.poſtquam. ſuper verbo , in ſcriptis. [Inſtrumentum , vel literas]ſic liquet,

29 quod hæc † duo æquiparantur ſcilicet inſtrumentum publicū, & litera ſigillo authentico conſignata,vt hic,& ſupra de fi.in c. ij,vbi de hoc. Patet etiam ex hoc §. quod nedum per literam ſigillatam ſigillo iudicis authenticatam,& originalem : ſed etiam per eius exemplum(intelligas tu ſigillo iudicis authenticatum) de excommunicatione ſubditi ſit fides.xj.q.iij.curæ. ſ.de treu. & pa.c.i.ſ.de proba.poſt ceſſionem.vbi de hoc.¶[Si quis autem.]iiij. pars.[Iudicum]quorumcunque dumtaxat inferiorum epiſcopis quo ad pœnam ſuſpenſionis , de qua ſequitur , nam quo ad omnia alia omnes ligat,vt no.ſ.e.quia periculoſum. & ſ.e.§.quiſquis.[Conſtitutionis.]quo ad verba & mentem.ff.de legi.ſcire leges.[Temerarius.]No. quod is , qui iuri reſiſtit,temerarius dicitur.de hoc infra e.dilecto.[Violator.]puta.quia ex odio , non ex charitate proceſſit.vt ſ.j reſpon.vel quia cauſam nō expreſſit, vel quia non in ſcriptis,vt ſ.quiſquis. vel quia requiſitus infra menſem

ſem

ſem exemplum tradere noluit.ſ.e.§. proxi. [Per menſem vnū.] & idem iudex quo ad animam ſuam conſcientiam ſcrutetur, quia in hoc mūdo ſibi erit iudex & teſtis.C.de fidecom.l.ſi. ſed & teneat ſibi de diſtricto iudicio.C.de iudi.rem non nouam.& no.ſ.e.reſpon. j. ſuper verbo. oſtendat . [Ab ingreſſu eccleſiæ & diuinis.]Hæc eſt cauſa,quare ſic ſuſpenſus irregularitatem incurrit,quia ex quo ſuſpenditur a diuinis , ſiue a celebratione miſſę, non debet præſumere contra præceptum eccleſiæ facere, & ideo ſi veniat contra,irregularitatem incurrit, vt ſequitur, ſicut & excommunicatus.xj.q.iij. ſi quis eps dānatus. & habuiſti. ſi ſ.

30 de ſen.& re iudi.extra.cū ęterni.Quid ſi a† pontificalibus ſit ſuſpenſus,nunquid celebrans in pontificalibus irregularitatē incurrit?Dicunt quidam,& forte non male.ꝑm.d.n.ꝙ non. qa pœnæ ſunt molliendæ.de pęni.diſt.j. pœnæ & ꝙ talis irregularitatē incurrat,nullo iure cauetur.ꝑm.d.n.ſ.de tranſla.epi.inter corpora. §.ſed neque.Item pontificalia non ſunt de ſubſtantia ordinis,ſiue officij, quia etiam ſine ipſis celebrari poteſt,& debt. ſecundū

31 d.n.Quid ergo ſi talis† conſecret,vel ordinet; ſecundum illos, q dicunt,ꝙ ordo non eſt,non erit irregularis,ſed nos putamus cōtra.ſicut not.ſ.de ſa.vnc.c.vnico.reſpon.j.& § j.& de cōſe. ec. vle. al.aqua.nec talia ſunt ſine Pontificantibus ſolenniter expedienda, & ratione ordinis epiſcopalis competunt , vt iniuribus ſupradictis.& lxviij.di.cor epiſcopi,& no.ſ.de elec.ꝙ ſicut. §.præterea. &

32 ſ. de vſupal.c.ſi.Quid ſi ſit ſuſpenſus† ab ingreſſu eccleſiæ & ipſe nihilominus ingreditur,& celebrat? non incurrit irregularitatē quia nec talis a diuinis officijs eſt ſuſpenſus, & extra eccleſiam celebratur.ſecundum do.no.de conſe.di.j.concedimus , & ideo. iunxit hic , & diuinis.nam de ingreſſu dictum erat . ſ. eo. ſacro

33 Quid ſi ſuſpendatur † a perceptione † ſacrorum, non eſt irregularis.ſ.de cleri.excom. mi.ſi celebrat. talia enim non ſunt ordinis,nam & laici participant ſacramentis, & idem eſt.l.ꝙ non ſit irregularis, etiam ſit a collatione ſacramentorum ſuſpenſus,cū etiam per laicum baptiſmus conferatur.de conſe. di.iiii.conſtat. & c.mulier.& c.ſeq.& quia ſine ſolennitate alicuius officij conferuntur ſepius ſacramenta,ſed & licet ſequatur quandoque ad ſuſpenſionem.i.ex eo ꝙ ſi quis ſuſpenſus eſt, ꝙ talis non debet celebrare,hoc tamen non eſt ex natura ſuſpenſionis , ſed ex quadā conſequentia accidentali.& ex his rationibus conſideratis , liga-

34 tus minori † excommunicatione celebrās nullā irregularitatem incurrit.ſ.de cle.excom. mi.ſi celebrat. ꝑm.d.n.Quid de notorio

35 † fornicatore,& notorio ſimoniaco ? Dicas,ꝙ ſi talis celebrat,irregularitatem incurrit, cum a diuinis per canones ſit ſuſpenſus. ꝑm.d.n.ſ.de coha.cle.& mu.verſ.ſ.de ſimo. tanta.[Nouerit]ipſo facto.¶[Superior vero].v.pars.quicūque ſit ille,dūmodo ſuper ſit immediate.[Snīam ipſam.]contra formā huius cōſtitutionis latā.qđ eſt,ex quo deficit unū de quatuor.no.ſ.e.§.proxi.ſup verbo.violator.[Sine difficultate].i.ſine mora,ſine iuramēti pſtatione,ſine ſatisfactione,ſine cauſæ cognitione,& ſine aliquo grauamine,cū euidenter appareat, ꝙ contra hanc conſtitutionem,& iuris ordinē hmōi ſnīa ſit prolata . Sed contra , qa talis ſnīa non debet relaxari,ſed nulla pronuntiari.C.de ſen.& inter.o.iu.prolatam.ij.q.vj.§.diffinitiua . verſ. itē ſi ſnīa . Sol. Hoc ſpeciale eſt in ſnīa hac.xj.q.iij.c.j.Et eſt ratio ſpecialitatis,vt cenſura eccleſiaſtica maiorem reuerentiam habeat.ſ.de excep.extra.pia.& vt excōmunicatus obediendo,etiam tali ſententiæ mereatur.xj.q. iij.qd ergo.Et eſt ſimilis relaxatio , quando quis ligatur contra conciliū generale.ſ.de excep.ab exōmunicato.ꝑm.B.hoc non placet, qa ibi ſit abſolutio pręſtito iuramento,vt patet ibi,& in concilio generali.ſ.e.ſacro.§.j.ver.grauatus.ſed hic non puto, ꝙ debeat iurare,quia euidenter apparet ſententiam eſſe iniuſtam,ſicut nec qñ ille idem qui tulit ſententiam contra concilium generale ſuum recognoſcens errorem talem,ſnīam reuocat, vt in d.c.ſacro.§.j.

36 ver.ad quē.& §.ſi.Aliud† ergo ſonat,& ſignificat abſoluere,ꝙ habet locum in dubio, & aliud reuocare,ſeu relaxare , quod locū habet,quando cōſtat de iniuſta ſentētia euidenter. [Relaxans] hæc eſt prima pœna confuſionis & ruboris communis omni-

37 bus.[Latorē] ver.[Ad omnes expenſas.] alia, ſine †omnes, ſed ſubauditur,& eſſe ſecunda pœna communis omnibus.[Et omne]ver. [Intereſſe.]per teſtes probatum,immo per iniuramētū, cum ex delicto inſurgat quod dic,vt not. in ſumma. de ſententia.§.quis ſit effectus.ſub.§.ſed & quia aliquoties.& ſeq.Alia autem eſt condemnatio expenſarum,alia damnorum.j. de iniur. in noſtra.[Condemnet.] & hæc eſſe tertia pœna cōmunis omnibus.[Et alias puniat] ver.prout ęquū viſum fuerit iudicāti.ff. de var.& extraor.cog.l.ſi.& no.ſ.de ſen.& re iudi. extra. cū ęterni.§.ſi.ſuper verbo, conſtitutionibus.& eſt hæc quarta pœna cōmunis omnibus.Sunt & aliæ pœnæ quas patitur,de quibus no. ſ.e.ſtatuimus.§.ſi.[Condigna.] diceret quis,quare tot pœnis punitur,& reſponderetur ſtatim.[Vt pœna docente] &c.ver.ſic ergo

38 pęna docet,vt hic.xxvij.q.j.ſi homo eſſes.nam qui† ſtultus fuit in culpa, ſapiens debet eſſe in pena.; 8. di.quia ea quæ Dei ſunt.&

39 quia† quidam culpæ ſunt,in quibus culpa eſt relaxare vindictā 28.di.quia culpę. ſed & qui in multis deliquit , eſt multipliciter puniendus.ſ.de app.extra.cordi.in fi.& de ſen.& re iudi. extra.cū ęterni.in fi.[Excommunicationis ſententiam.]quæ pœna nulla maiore eſt in eccleſia Dei.24.qō.3.corripiātur. & ideo nō leuis culpa eſt inſonti infligere pœnam tantam. ſupra e. ſacro.§.cū que[Fulminare.]No. ꝙ ille,qui cum deliberatione hanc ꝓmulgat ſentētiam proprie dicitur ipſam proferre,i.protractam,ſiue cum tractu temporis ipſam ferre hoc denotat ſignificatio hui9 verbi,is vero, qui ex abrupto ſententiat,& hāc formam non ſeruat,ipſam dr̄ fulminare,vt hic patet,& ſ.eo. quiſquis.¶[Et hæc.] 6.pars.[Eadem] .ſ. omnia , quæ dicta ſunt ſuperius de ſententia excommunicationis quo ad exemplum ſcripturæ tradendum & quo ad pœnā. [In ſuſpenſionis] &c.quia eiuſdem naturæ, & eiuſdem cenſuræ ſunt.ſ.de verbo.ſig.querenti.& ideo neceſſe eſt vt quod de vno dicitur:de altero in multis intelligatur.ſupra de conſt.tranſlato.[Sentētijs]ſcilicet perſonarū,non locorū, habet enim locū in ſententijs ab officio & beneficio & Sacramētis nō alijs interdictis.ſecundum do.no.quid de hoc not.ſupra de appel. ad hæc quoniā.[Obſeruari.] ſic patet,ꝙ idē iuris eſt in multis in

40 his tribus ſentētiarum † generibus.ſcilicet excommunicationis, ſuſpēſionis ,& interdicti Aequiparātur enim primo , qui forma huius conſtitutionis in harum quamlibet eſt ſeruanda vt hic. Secundo, quia appellatio præcedens tuetur appellantē in tribus his ſententiarum generibus,nec ab his appellari poteſt. ſupra de appellationibus.ad hęc quoniam & c.paſtoralis & ca.dilectus.§. quia vero.& de reli.do.cum dilectus.reſpon.j.Tertio in electionibus,quia tales nec eligi,nec eligere poſſunt.ſupra de conſue.cum dilectus.§.quia nobis. Quarto,quia neutri debent celebrare diuina,ex quo interdicti ſunt.ſupra de cleri.exc.mi.ca.2.& ca.poſtulaſti.§.fina.Quinto,quia vtramque ſententiam præcedere debet monitio.ſupra de appel. reprehenſibilis Sexto, quia vterque iurat,antequam abſoluatur,& in vtroque poteſt fieri abſolutio ad cautelam.ſupra eo.venerabili. Septimo, quia vtraque ſententia etiam a ſuperioribus eſt ſeruanda.ſupra de offi.ordi.cum ab eccleſiarū.Octauo,quia neuter durante ſentētia poteſt teſtificari.ſ. de excep.apoſtolicæ.ſupra de teſti.veniens.2.in fi.Nono,quia nō debet ſuperior de epiſcopis aliquid diſponere partibus non vocatis.ſ.de appellationibus, extraua.Romana. reſpon.j.ſ.de priuilegijs.volentes.reſpon.j.§.pe.Decimo, quia ſicut filij ſpirituales ſedis apoſtolicæ non poſſunt excommunicari,ſic nec interdici nec ſuſpendi.infra de verbo.ſig.veniens.reſpon.j.ſupra de priuileg.volentes.§.penul.Vndecimo, quia vtraque ſententia nomine cenſuræ eccleſiaſticæ continetur,vt not.ſupra ſuper verbo,in ſuſpenſionis:differunt tamen in participatione,quia cum ſuſpēſo , vel interdicto poſſum participare , niſi & participatio eſſet ſpecialiter interdicta.ff.de pœni.ſmoris.ff.de ſeruis.expor.cui,pacto.ſed cū excōmunicato non debeo participare. ſupra quod

41 me.cauſa.ſacris.[Item proprie]loquendo homo dicitur ſuſpēdi non interdici,niſi improprie.ſupra de reli.do. cum dilectus. ſ. de cleri.ex.mi.vt poſtulaſti.§ ſi.loca vero proprie interdicuntur.ſ. de ſpon.nō eſt vobis.& hoc in pœnam perſonarum,nec enim res ſunt,quę delinquūt, ſed ipſę perſonæ.in Auth.de man.primi.§. oportet.coll.iii.& ideo in perſonam nō ſi facultatem habedus eſſet diſtrictus.xvj.quæſtio.6.illud.in fine.¶[Caueant]7.pars.[Suſpēſionis vnius menſis.vt ſupra eo.§. ſi quiſautem. [Quoniam] ver. [Sic ſuſpenſionis] .i.a diuinis nā hæc eſt cauſa quare irregularitas contrahitur,vt no.ſ.eo.§.ſi quis autem.ergo elapſo mēſe pōt ſecure celebrare , dūmodo ſententiā ſeruauerit,& peccatum confeſſus ſit,& pœnituerit. alias ſemper quo ad ſe ſuſpenſus remanet.ſ.de coha.cleri.& mu.c.ſi. [Sicut prius.] in ordine ſuo officiando nam diuina audire pōt,vt hic ſatis innuitur.ſecūdum d.n.Sed qualitercūque officiet eccleſiā,vel ſacramēta cōferat,officiando ſicut prius irregularis eſt,expreſſe dicitur. xj.q.iij. ſi quis epiſcopus Quid de benedictione menſę, vel lectione , nā & hæc ex officio incūbunt.xliiij.diſ.pro reuerētia.& c.nō liceat. de conſe.diſt.v.in omnibus:ſed non videtur ꝙ pœna ad talia extendatur.ſecundum B. [Irregularitatem.] ſicut igitur ſm cano-

42 nes antiquos eſt irregularis† excōmunicatus diuina celebrans.xj. quæſtio. 3. ſi quis epiſcopus . j.& 2. ſic ſuſpenſus, & interdictus, & eſt ratio quia quo ad executionem diuinorum nō eſt differentia inter iſtos, vt no.ſupra §.& hoc.ſuper verbo, obſeruari,verſi. quarto . nam hij & illi a diuinis excluduntur . ſed & ſicut requiritur contemptus in excommunicato celebrante, ad hoc vt irregularis iudicetur, vt in dictis ca.nam vnus dicit auſi fuerint, alius dicit præſumpſerint, ſic & in ſuſpenſis, vnde & tales reddit, probabilis ignorantia excuſatos, vt ſupra de debitus . C. quando prouo. non omnem eſt nec . honorem. & ideo tale priuileg. cleri. excommu.mi. apoſtolicæ. ſecundum. do.n.de hoc no.ſupra de cleri. excom. mi.clerici. [Canonicas.] 1.quæſtio.3.ſi quis epiſcopus.j.& 2. & ſupra de cleri. excom.mi. per totum . [Super qua.]verſi. [Summum Pontificem] vt not. ſupra,e.cum illorum.ſ.e.cum de.ſen.& re.iudi.extra.cum ęterni. §. ſi. hic. n.eſt vnus de caſibus ſummo Pontifici reſeruatis,alios inuenies.ſ.de off.leg.& de app.vt ex.officij.

10 *Poſſeſſio libertatis nemini eſt peruertenda.*
11 *Actio in iudicio differtur,ſed non tollitur.*
12 *Reuocatio rerum propriarum ſæpe fit cum magna captione.*
13 *Iudicialia facilius interdicuntur, quam extraiudicialia.*

CAP. II.

SOlet. Si quis excommunicationis ſententiam in ſe latam aſſerens eſſe nullam abſolui ſe ad cautelam per ſuperiorem poſtulat, niſi offenſam notoriam prætendat,& de ipſa infra octo dies fidem faciat,eſt & (quantumcunq; pars aduerſa contradixerit) nihilominus abſoluendus,vbi vero poſt appellationem legitimam ſe ligatum,vel ſententiam in ſe per errorem intollerabilem continere āſſerit,& ſi excepto articulo probationis huius dum agit,in omnibus videtur iudicialibus vitandus,non eſt tñ in extraiudicialibus, neque legitimis actibus euitandus,ſic fiunt hic duæ quęſtiones,& duæ reſponſiones.[In dubium.] ideo declarandum.ſ̃. de priuile. extra.nolentes.ſ̃.de reſti.ſpo.extra.frequens.§.ſolet.[Per ſuperiorem.]quicunq; ſit ille non ſolum Papa,ſed alius, dummodo immediate ſupſit archiepiſcopus,vel eps̃,ſiue primas,vel patriarcha, dumtamen habeat ordinariam iuriſdictionē,alioquin eſſet acephalus.xciij.diſt.nullá ratione.xxix.di.per totum.xxv. diſt. c.j.ſ̃.de of.ord.duo.ſed nec archiepiſcopus abſoluere poteſt ſuffraganeorum ſubditos,niſi quando ad eum eſt appellatum , & niſi primo ei fiat fides de appellatione: quia nec alias habet iuriſdictionem in ipſos.ſm.d.n.ſ̃.de app.Romana.§.ſi vero vocatis.& ſ̃. de fo.cōpe.Romana.Quid de delegato,cui mandatur,ꝙ ſi poſt appella legitimam ſententiam latam inuenerit , ipſam denuntiet nullam eſſe,vt ſ̃.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.cum veniſſet.Nunquid talis poterit abſoluere ad cautelam? Non,etiam ſi ſit delegatus Papæ,niſi ſit ſpecialiter commiſſum.ſm.d.n.ſ̃. de reſcri. cum dilecta.& c.nonnulli.ſ̃.de off.dele.prudentiam.reſpon.j.ad fi.[Ad cautelam.] hæc abſolutio ſecūdum quoſdam in duobus tm̃ caſibus locum habet.ſ.qñ dicit ſe excommunicatum poſt appellationē, vel quando dicit,ꝙ ſententia continet in ſe intollerabilem errorem.de quibus ſtatim ſequitur.j̃. ſeq. ver. & an ante abſolutionē huius. Secus ſi dicat excommunicatus ſententiam ideo nullam eſſe: quia nulla eſt iuriſdictio per literas attributa.ſ̃.de reſcri.ſuper literis.vel quia iuriſdictio conceſſa ad hoc non extēdebatur. ſ̃.de præben.c.fi.vel qualitercunq; dicatur alias,ꝙ nulla fuit ſententia quia lata a non ſuo iudice. ſ̃.de iudi. at ſi clerici. hic enim nulla dabitur abſolutio ad cautelam in iudicio.Quid ergo ſi extra iudicium petat ad conſulendum animæ,ꝙ ad cautelam abſoluatur, puta, ſic dicit, dominę licet contra iuriſdictionem pronuntiatū ſit,tñ in conſcientia dubito,vtrum is,qui tulit ſententiam,eſſet iudex,& ideo ſupplico , ꝙ abſoluatis me ad cautelam ? In hoc caſu dicendum eſt,ꝙ ſi habeat præſumptionem violentam , ſeu conſcientiam , ꝙ eſſet ſuus iudex indiſtincte, & ſine cautela, tenetur petere ſe abſoluere,& ſatisfacere competenter,arg.ſ̃.de pur.vul.ſignificātibus.Si vero titubat,ad hoc petat ſe abſolui, & emendam præſtet.ſi poteſt fieri ſine alterius iniuria,tūc ſine ſatisfactione abſolutionem occulte petat,atq; recipiat, quam ſi excommunicator denegauerit,ad ſuperiorem recurrat , & idem ſuperior ipſam faciat,vt hic.& arg.ſ̃. de iure patro. nullus. & comprobatur hæc diſ.ſ̃.eo.inquiſitionem.ſecūdum.d.n.& hoc videtur probabilius: quia licet nō niſi in prædictis duobus caſibus eſſet expreſſum antiquitus,ꝙ haberet locum hæc abſolutio,vt ſ̃.eo.per tuas. & hoc ideo dicebatur: quia in illis ſententia nulla eſt: ſupplendum erat tamen,ꝙ idem iuris eſſet,vbicunque ſententia nulla erat, nā eiuſdem iuris identitas idem ius inducebat,& ideo non expreſſit hic caſum aliquem,ſicut in ſequenti quæſtione,ſed aſſumpſit clauſulam generalem,vt generaliter intelligat.xix.diſt.ſi Romanorum. ſ̃.de coniug.lepro.quoniam.§.fi. vbi de hoc. ad hoc faciunt iura notata.ſ̃.eo.extra.cum medicinalis.§.quiſquis. [Nullam.] quod multis modis accidere poteſt.Primo ſi dicatur ꝙ poſt appellationem legitimam lata eſt,& de hoc conſtiterit.Secundo ſi dicatur hæc ſententia continet in ſe intollerabilem errorem, probantur hij duo caſus.ſ̃.eo.per tuas.ſ̃.de offi.deleg.cum contingat.Tertio, ſi dicatur,ꝙ non erat iudex is,qui tulit ſententiam.ſ̃.de conſue.c. iij.ſ̃.de priuileg.cum olim eſſemus.§.fi.Quarto ſi a nō ſuo iudice, ſed excommunicato.xxiiij.q.j.audiuimus.& c. aperte. Quinto, ſi excommunicetur quis a delegato contra intentionem delegantis ſecundum quoſdam,vt leg.& no.ſ̃.de præben.c. fi. Sexto ſi ab intruſo,vel in iuriſdictione ſuſpenſo feratur ſententia.xij.q. ij.alienationes.& c.precarie.ſ̃.de elec.noſti.ſ̃.de conceſ.præben.quia diuerſitatem.Septimo ſi feratur ab interdictum hominis violente. ſ̃.de conceſ.præben.tanta.& no.in Summa.eo.tit. ſub.§.fi.ver.in ſumma nota.Octauo,quando fertur in participante nulla præmiſſa monitione,qui caſus nouus eſt.ſ̃.e.ſtatuimus.in fi.alias autem generaliter ſententia iudicis ſui , quantumcunq; iniuſta ſit, tenenda eſt,& timenda.xj.q.iij.c.j.& ij.& no.ſ̃.extra.cum medicinalis.reſpon.j.ver.dumtamen is.[Sine cōtradictionis obſtaculo.]
1 Hic nota quatuor regulas.† Prima eſt talis,ſi conſtat appel.legitimam præceſſiſſe,non eſt neceſſaria abſolutio.ſ̃.de offi.deleg.cum olim abbas.in fi.Secunda regula talis eſt,ſi conſtat,ꝙ ſententia iuſta præceſſit appellationem,antequam cum tali ſit communicandum,eſt omnimode abſolutio faciēda.ſ̃.e.cum deſideres. Tertia talis eſt,ſi dubitetur,vtrum appellatio præceſſerit,vel ſecuta ſit, & conſtet per confeſſionem partium duas appellationes factas fuiſſe,fit interpretatio pro appellante.ſ̃.de teſti. cum tu. alioquin fieret in dubio interpretatio pro ſententia,arg.ſ̃.de cleri.excom.mi. illud.§.cæterum.ſ̃.de ſpon.iuuenis.Quarta eſt,ꝙ ſi conſtet appel. præceſſiſſe, vtrum autem ſententia ſit iuſta,vel iniuſta,dubitetur, habet locum abſolutio ad cautelam.vt hic,cautione tamen præſtita ſufficienti de ſatisfactione facienda , ſi pro ſententia iudicetur hæc.ſ̃.eo.§.in prima,& de hoc no.ſ̃.e.cæterum.§.ſane.ſed nec valet appellatio,niſi cauſa in ipſa exprimatur.ſ̃.de app.extra. cordi.de cuius expreſſione & veritate iudex inquirere debet.xxx. q.v. iudicantem. ꝙ ſi de expreſſione cauſæ legitimę appellans fidem non faciat , non dico de veritate , non haberet locum abſolutio ad cautelam.ſecundum.d.n.arg.ſ̃.de appel.extra.Romana. §. cū autem.& ſequenti.[Impendi.] dicas,ꝙ ſic,niſi obijciat, & probetur,ꝙ ex cauſa notoria lata fuit,vt probatur.ſ̃.eo.§. in prima vbi reſpondetur huic quæſtioni.[Et an] ver.ſecunda quæſtio. [In iudicio.] alibi non fit probatio, niſi in iudicio , & coram iudice.C. de condi.ob tur.cau.l.j.& l.iij.[Poſt appellationem.] de forma appellationis dic,vt no.plene.ſ̃.de appel. extra. cordi. [Intollerabilē errorem] puta: quia faciebat eleemoſinam,fuit quis excommunicatus,& generaliter: quia non obediebat præcepto , ſeu mandato iudicis,in quo aperte continebatur,ꝙ in ſuo genere eſt peccatum.ſ̃.eo. cæterum. §. denique ſi a ſubditis.[Cæteris] iudicialibus,ſiue extraiudicialibus.Et dicas, ꝙ ſic in iudicialibus , non tamen extraiudicialibus,vt diſ.j̃.e.§.in ſecunda.& ver. ſeq. [Probationis articulo.] hæc.ſ.cauſa,vtrum ſit vera, quæ in appellatione expreſſa eſt. Quid ſi quæratur , vtrum ſit appellatum , vel vtrum cauſa expreſſa legitima ſit ? tunc non eſt ei communicandum, etiam in extraiudicialibus,arg.ſ̃.de appel.extra.Romana.§.j. & ij. ſ̃.e.per tuas.niſi forſam modico tempore. ſ. dum quærit aduocatos , dum conducit hoſpitium , dum componit ſarcinulas ſuas, arg.ff.ex quibus cau.ma.ab hoſtibus.§.fi.Quid ſi conſtet de cauſa legitima,licet dicatur falſa? ſemper poteſt ei communicari extra iudicium,quamdiu poteſt proſequi appel.ſuam,non poſtea, arg. ſ̃.de appel.perſonas.& c.cum ſit Romana.Quid ſi dicatur, ꝙ ſententia nulla eſt ex alijs cauſis, puta dicit , ꝙ proferens non erat iudex ſuus? Diſtingue,vtrum ius commune faciat pro proferente , puta:quia excōmunicatus eſt de ſua diœc.& tunc non eſt ei cōicandū,niſi conſtaret de iniuſtitia ſnĩæ euidenter,aut ꝯ proferentē,puta: quia de aliena diœc.& tunc poteſt ei cōicari,niſi cōſtaret euidenter,ꝙ ſnĩa eſſet iuſta.adhoc.ſ̃.de app.ſolicitudinē.& c.dilectus. ſ̃.de elec.venerabilem.ſ̃.de reſcri.cum cōtingat.Quid de his,quæ excōicatus facit medio tempore? Dic, vt no.ſ̃.de excep.extra.pia. Alij dicunt & melius.ſecundum.d.n. ꝙ ſi ius commune ſit contra excōicatum:tunc eidem licite cōicabo in hoc articulo:nam & ſi exemptus conſuleret me,vtrum ab excōicatore abſolutionē petat,debeo ei conſulere,ꝙ non,in ſuæ exēptæ eccleſiæ ꝑpetuū detrimentū,& ſi nō eſſet licitū hoc ei cōſulere, inciderē in canonē latæ ſnĩæ,cū cōicarē in crimine criminoſo.ſ̃.e.nup.ſ̃.e.ſtatuimus qđ eſſet abſurdū.ſm.d.n.cuius eſt hæc tota gl.¶[In prima.]ij.pars. [Dubitatione.] de qua habetur.ſ̃.e.rñ.j.in prin.[Petēti.] q.d.ſi nō petatur,non eſt offerenda abſolutio.[Nō negetur] ex hoc verbo, & ſuperiori ſine ꝯdictionis obſtaculo poſito.ſ̃.e.rñ.j.Sumpſerunt hic quidā ar.ꝙ ex quo in his caſibus petitur abſolutio ad cautelā nullo modo debet ſuperior eam denegare.D.n.contra.& dicit,ꝙ hęc abſolutio de gratia eſt,nempe de iure eſſet,vt primo cōſtaret de veritate cauſæ,q̃ abſolutio fieret.ſ̃. de offi. deleg. cū contingat.
2 & contra rationem huius iuris hæc abſolutio † de gratia eſt inducta,& ideo non eſt extendenda.ff de legi.ꝙ non ratione. ſm.d.n. niſi ab illo.ſ.Papa,qui poteſt hoc facere,extendatur.ſ̃.e.rñ.j.& hic. Sed contra.Nonne.d.n.hanc conſtitutionem fecit,& nonne exprimit hic intentionem ſuam, quid ergo vltra quæris ? Rñ. non exprimit,tanquam Papa,ſed tanquam magiſter,& ſæpe ab eo audiuimus,ꝙ non intendebat,ꝙ ius facerent gl.ſuæ. ſed non ſemꝑ præſumitur pro ſententia iudicis.ſic.ſ̃. eo. per tuas. ſ̃. de renun.in præſentia.ergo excommunicatus ſemper vitandus eſt,& hoc quidam concedunt:ſed.d. n. dicit , ꝙ licet pręſumatur pro ſententia iudicis.ſ.ꝙ ſit aliqua in iure,non tamen pręſumendum eſt in pręiudicium alterius,ꝙ hęc ſententia omnimode ſit iuſta, nec eſt ex pręſumptionibus,ſed iuſtis,& veris probationibus aliquis condēnandus,poteſt ergo ſuperior hanc abſolutionem pręſtare,& ſi voluerit denegare.ſecundum ꝙ ex diuerſis coniecturis ad hoc , vel ad aliud animum ſuum melius poterit informare , argumen. ſ̃. de teſti.pręterea.& cap. in noſtra pręſentia. nec obſtat, quod hic dicitur: quia intelligi debet, ꝙ non debet denegari ob contradictionem partis aduerſę,vt ſequitur. Quid ſi dicat ſe eſſe exemptū excōicatus,& ideo ſententiam nullam eſſe? Dicunt quidā,ꝙ hic non habet locum abſolutio ad cautelam,ſed proſequatur excōicatus ius ſuum,& ſi exemptionem probauerit, pronuntiet nulla ſenten-

ſnĩa nulla.Vel ſi dicat,ꝙ ſententia lata fuit iuris ordine non ſeruato,puta noluit iudex eidem exempto petenti dare terminum ad faciēdum fidem de exemptione ſuā,hoc ipſo probato cogetur iudex in quātum de facto proceſſit ſuam ſnĩam reuocare:alioquin, ſi dicas,ꝙ abſolutio ad cautelam locum habeat in hoc caſu,hęc ſequetur inde abſurditas : quia ſemper illud poterit iuriſdictioni ordinariæ dūmodo dicat ſe exemptū:quia ſtatim abſoluetur,nec ad ſuum iudicem remittetur.Alij dicunt, ꝙ ſtatim abſoluendus eſt,ad cautelā,& ſi non ſuā,quia ipſe excōicatus non reputat ſe ligatum,tñ neceſſaria eſt abſolutio ad cautelam aliorum,qui eidē non cōicarent , niſi eſſet primitus abſolutus. Abſoluitur ergo ne idem exemptus excōicatus ex hoc ꝙ vitatur ab alijs, patiatur qñque grauiſſimum detrimētum. D.n.dicit, ꝙ prima opinio verior eſt,licet aliquando & perraro ſuperior & maxime Papa talem ex cā poſſit abſoluere ad cautelam,vocatis tñ primitus euocādis.Tu dicas,ꝙ abſolui pōt,qūcunq; ſuperiori vr̃,vt patet in his,quæ no. ſ̃.ſuper verbo,ad cautelam.nec obſtat,qđ oppoſitum eſt.ſ̃.e.verſi. alioquin:quia idem poſſet fieri,ēt ſi mentiretur ſnĩam in ſe errorem intollerabilem continere,ſed non moueor:quia vbicunque mentiatur,ſemper videbit iudex excōicator,vtrum ſeruet ſententiam,vel non, & ſemper certificabit ipſum ſuperior de proceſſu ſuo,anteq̃ procedat,ſi diſcretus ſit,& ſi reperiatur mendaciū optime puniatur,quinimo ſemper citandi ſunt hi,quos res tangit,anteq̃ præſtetur abſolutio,vt patet ex ſequentibus.[In hoc.] ſ.ꝙ non abſoluatur.[Excōicator.]qui ex officio proceſſerat,& ſic erat pars ſm ea quæ leguntur.ſ̃.de app.cum ſpeciali.[Opponat.] ergo citatus & præſens erat,alias nō poſſet ſe opponere,niſi forſan per nūcium,vel literas hanc oppoſitionem ſignificaſſet.ſ̃.de of.dele.prudentiam.ſed non obſtat aliqua contradictio.ſ̃.de app.qua fronte. niſi illa,de qua ſequitur.ergo ſaltem ꝓpter illam debet hoc ſignificari parti aduerſæ,vtrum aliquid velit obijcere, anteq̃ abſoluatur, niſi periculum ſit in mora,vel niſi Papa etiam extra iudicium gratiā faciat.& ſm hoc intellige.ſ̃.e.ſacro.§.j.ver.qui ſi abſq;.& c. venerabili.[Niſi eum.] ſ.abſolutionem ad cautelam petentē. [Pro manifeſta.] i.notoria.Et no.ꝙ non ſufficit obijcienti probare iniuriam,ſiue offenſam,propter quam lata eſt excōicatio,verā eſſe; niſi & probet,ꝙ notoria erat iuris, vel facti, & idem intelligas in ſpoliationis exceptione,& in alijs,in quibus certus terminus præfigitur ad probandum.ſm.d.n.ſ̃.de reſti.ſpo.extra frequens. §. ſed ſi in ciuilibus.qđ ſi excōicator probauerit iniuriam manifeſtam, & excōicatus dicit,ꝙ non eſt iniuria,cum hoc fecerit ad tuitionē iuris ſui.ſ̃.de elec.cum eccleſia Vulterana.§.j.ff.de iniur. iniuriarum.§.j.& ad hoc probandum petijt dilationem, nunquid iterū abſoluetur? Non,quia non poteſt imputari excōicatori,arg.C.de temp.in inte.reſt.petendæ.ſm.d.n.& imputet ſibi : quia non fuit oppoſitum de iniuria manifeſta,cū ipſe ſciret veritatem de facto de hoc non replicauit,& de iure ſuo interim non probauit,arg.ſ̃. de teſti.extra.ad hæc præſentiū.§.pen.& fi.ſ̃.de proba.licet.§.j.ver.
3 indulto.ſic † nemini expedit negare,vel mentiri.ff.de tribu. ac. illud.§.pen.C.de non nu.pec.auth.contra. [Offenſa.] facta contra hominem,de qua noluit ſatisfacere ad mandatum iudicis , ideo fuit excōicatus,vnde non eſt abſoluendus , niſi ſatisfactione præmiſſa,vt ſequitur,& ꝓbatur.ſ̃.de ver.ſig ex parte.& c. cum olim. vel quia noluit reſtituere rem ad præceptum iudicis.ff.de rei ven. qui reſtituere,vel exhibere.ff.de app.creditor.§.iuſſus.ſecus in iuſſibus,qui conſiſtunt in veniendo,vt ſi citatus non venerit, tunc.n. contemptus cōtumacia dr̃,& ſufficit cautionem ꝑſtare de perendo iuri,& idē,eſt ſi dubia ſit offenſa,vt hic ſequitur,& ꝓbatur.ſ̃.de ver.ſig.ex parte.ſm.B.Tu dicas hoc verum eſſe,qñ cōtumacia vertitur in dubium,vel non notoria eſt,ſed ſimplex,nam ſi eſſet notoria,ſiue certa,& duplex, ſiue pregnans, puta: quia aduerſa pars, pro qua lata eſt ſententia,fecit expenſas,vel alias intereſſet nō niſi præmiſſa ſatisfactione eſſet abſolutio facienda,& ad hoc olim inducebamus.ſ̃.de conſti.ex literis.ſ̃.de iudi.c.j.ſ̃.vt li.non conteſt. tuæ.& c.quoniam.§.in alijs.ſed hodie euidenter comprobatur.ſ̃. e.cæterum.§.ſimiliter.& ſeq.vbi dr̃,ꝙ talis cōtumacia manifeſta reputatur offenſa,ſed & licet.B. contumaciam ſimplicem & offenſam dubiā in eadem ponat parapſide quo ad cautionem præſtandam,vt patet in gloſſa ſua,tñ diuerſæ ſunt cautiones:quia in prima ſufficit iuratoria,in ſecunda vero eſt competens ſatiſdatio exhibenda,vt patet in iuribus per ipſum inductis. [In quo caſu.] ſ.qñ obijcit,ꝙ offenſa manifeſta eſt,iunge & in nullo alio.[Octo dierum.] die quo proponitur minime computato,& hoc eſt,qđ ſuppletur in ſimili materia.ſ̃.de exce.extra.pia.§.ſi quis igitur. vbi de hoc.vel accipe.ſi offenſa &c.vt ſtatim ſequitur.[Cōpetens cautio]&c.datis.ſ.pignoribus & fideiuſſoribus. [Viri.]repete præſtet. Quid de ſatisfactione,ſeu de ſatiſdatione ſit diſcordia inter partes. dicit excōicatus,nimis eſt magna,dicit pars aduerſa, nimis parua eſt? Dicas,ꝙ ad arbitrium iudicis,& non alterutrius partium recurrendum eſt in hoc caſu.vt ſ̃.de ver.ſig.cum olim.ff.de pig.act. ſi ſeruos pignoratitios.in fi. Sed quid , ſi maxime de ſatiſdatione iudex dubitat,vtrum ſufficiens ſit,vel nō, nunquid pendente hoc dubio abſolūtio differetur? Dicas, ꝙ non , ſed facta ſatisfactione vſque ad quantitatem,de qua ſibi certum eſt, & recepta competenti ſatiſdatione de dubio erit ſtatim abſolutio facienda,ar. ſ̃. de eo qui mit.in poſ.c.ij.& iij.ſm.d.n.& hoc optime comprobatur. ſ̃.e.ſacro.§. vlt.ver.niſi talis ſit error.& ſeq.¶[In ſecunda vero.] iij. pars.[Quæſtione] proxime propoſita.ſ̃.e.reſpon.j. ver. & an ante abſolutionem.[Vt is.] ſ.excōicatus.[Ad probandū.] ſ.ꝙ legitime appellauerat,vel quia ſnĩa continet in ſe intollerabilem errorem ſicut patet in quæſtione propoſita.Nunquid ergo reſponſio, quæ hic ſequitur,locum habet in alijs caſibus,in quibus ſnĩa nulla eſt, de quibus no.ſ̃.e.reſpon.j.ſuper verbo,nulla.dic,vt no.ſ̃.e.rñ. j. ad fi.ſuper verbo,articulo.Quid autem iuris ſit de his,quæ facit excōicatus medio tpe,etiam ſi poſtea pronūtietur excōicationē fuiſſe iniuſtam.no.ſ̃.de exce.extra.pia.Sed opponitur,qūo eſt hoc,ꝙ ex quo dr̃ aliquem excōicatum propter manifeſtam offenſam differtur abſolutio,& tamen cōicatur eidē? Rñ. Aliud eſt ſubtrahere gratiam,quod fieri poteſt,aliud eſt facere iniuriam , qđ fieri non debet.Denegare autem abſolutionem in hoc caſu,eſt ſubtrahere gratiam,nam de iure eſſet,ꝙ anteq̃ abſolueretur,cōſtaret de principali,vtrum.ſ.ſit excōicatus,vel non,liber,vel ſeruus.ſ̃. de of.delega.cum contingat: abſolutio ergo ad cautelam eſt introducta de gratia contra hoc ius cōe,& ideo non eſt talis gratia extendenda.ff.de leg.quod vero.igitur in tali caſu merito abſolutio denegatur,nec obſtat,ꝙ innuit.ſ̃.e.c.reſpon. j. vbi dicit ſine ꝯdictionis obſtaculo.nam verum eſt,ꝙ abſolui debet,non obſtante cōtradictione,intelligas tu partis aduerſę,iudex vero & ſi nullus contradicat,bene poteſt,& debet ex hac cauſa abſolutionem denegare, vt ſ̃.§.proxi.non cōicare aūt eſſet iniuriam facere in hoc caſu:qa nunquam eſt credendum vni parti in præiudicium alterius, ſed conſtat,ꝙ in hoc caſu excōicator eſt pars,& vt pars excōicauit ꝓcedens ex officio.ſm.d.n.& in tali caſu ſi recuſetur,eligit arbitros tanq̃ pars.ſ̃.de app.cum ſpeciali.ideo non eſt ei credēdum , ſi aūt excōicaſſet,vt iudex & excōicatus diceret excōicationē nullā,tanq̃ poſt appellationē legitimā latā,vel qa continet in ſe errorē intollerabilem,tunc dicunt quidam, ꝙ interim quouſq; conſtet, an ſententia teneat,vel non,non eſt ei cōicandū,ar.ſ̃.eo.per tuas. ſ̃.de renun.in præſentia.D.n.contradicens,ꝙ excōicatus quouſq; in probatione defecerit,ſemper licet ei cōicare, nā & ſi præſumatur,ꝙ ſententia iudicis ſit iuſta,vt in dicto c.in præſentia . non tñ præſumēdum eſt,ꝙ ſit aliqua in iure in iniuriam alterius,ſed nec ex ſola præſumptione eſt contra aliquem iudicandum: igitur ex tali pręſumptione non eſt ceſſandum a participatione:quia hoc eſſet iniurioſum.ſed ex tali pręſumptione bene poſſumus abſolutionem denegare,& ſic a gratia abſtinere.ſm. d. n. Alij dicunt ꝙ etiam anteq̃ excommunicatus incipiat appellationis cauſam proſequi,ex quo tamen dicit ſe appellaſſe ſemper poteſt cōicari, eidem in electionibus , & officijs præmiſſa proteſtatione iſta , ꝙ communicantes non intendunt ſecum coeligere,vel cōcelebrare in diuinis,ſi eſt excommunicatus : ſed non repellunt eum ꝑ reuerentiam eius,ad quem dicit ſe appellaſſe,in quo quidem caſu vox eius præſtabit auxilium, ſi iuſta præceſſit appellatio , alias non, ſic nec appellatio prodeſt, ſi notorium ſit ipſam remiſſam fuiſſe:imo tunc imputaretur etiam illis , qui cum proteſtatione ipſum admitterent,ita ꝙ nec,voces eorum computarentur. ſ̃.de procurato.cap.fi.& de hoc no.ſ̃.de elec.illa.ſ̃.de appel. ſolicitudinem.& c.dilectus.in fi.
4 In dubio † autem multum valet proteſtatio.ſ̃.de conſti.cum.M.Ferra.ſ̃.de elec.Cumana. Sed & quamuis in priuata familiaritate , & maxime in occulto , vbi ex vitatione non præiudicaretur excommunicato , tutius eſſet ipſum vitare, vt ſ̃.de ſenten.excommuni.cum non ab homine.xxiiij.q.j.quodcunque.xj.q.iij.curę.in electionibus tamen & in publico, & in a-
5 lijs, in quibus præiudicaretur , tutius † eſt cum proteſtatione excommunicatum admittere,quam vitare,arg.xvj.q. ij. §. penulti. & fi.Quid ſi excommunicatus præſens ſit,quando excommunicatur,vel denuntiatur,& nihil dicit de appellatione ſua , vel de alio,ꝙ reddat excommunicationem nullam ? Reſpon. Tunc valet electio facta eo non vocato,nec poteſt dicere ſe contemptum quia in culpa fuit,pro eo,ꝙ de iure ſuo nihil proteſtatus fuit, capitulum vero in nulla culpa reperitur : alias autem ſi eligant contempta proteſtatione excommunicati , & ipſo non vocato valebit nihilominus electio,ſi in veritate excommunicatus erat , ſed & ſi eligant contempta denuntiatione excommunicatoris & excommunicato admiſſo confirmabitur nihilominus, ſi excommunicatio non tenebat.ſ̃. de appel. dilectus. in fi. Quid ſi epiſcopus excommunicat aliquem abſentem in præſentia capituli prætendens iuſtam cauſam,& contumaciam excommunicati? Rñ. nihilominus capitulum citabit ſic excommunicatum,vt veniat ad eligendum cum eis: quia poteſt eſſe , ꝙ cauſam habet, quare non tenet excommunicatio,ex quo tamen ordinarius ſic excōmunicauit eū,debet capitulum cauere,ne in literis verbum ſalutationis apponat propter reuerentiam cenſuræ eccleſiaſticæ,ar.ſ̃. de conſuetu.cum inter vos. Et quia prima facie eſt pro ſententia præſumendum,argu.xj.q.iij.curæ.ſ̃.de treuga & pace.ca. j. ſ̃.de renun.in præſentia.Et quia talia parum præiudicialia ſunt,& leuia.

Vnde nec excommunicatus debet in talibus magnam vim con-
ſtituere,ar.ff.de ven.inſpi.l. j.§. fi. Significabit tamen quo modo
ordinarius ipſum excommunicauit,vnde ſi credit excommuni-
cationem tenere,non veniat,ſi vero credat,non tenere,veniat:qa
nec intendunt cum ipſo eligere, ſi ſit excõmunicatus nec repel-
lere ipſum,ſi non ſit excommunicatus.ſm.d.n.ar. ſ. de iureiur.
mulieri.Item notandum,ꝙ ſi abſolutio ad cautelam fit quando-
que ad cautelam ipſius,qui dicitur excommunicatus,vt puta,du
bitabat,an ſententia teneat, firmius tamen & probabilius credit,
ꝙ non tenet,quam ꝙ teneat.Nam huic non eſt dicendum,dimit
te ius tuum,& fac te abſolui,imo ex quo nec per rei euidentiam
nec alio modo cõſtat cauſam,propter quam excommunicatus
eſt,manifeſtam,abſoluendus eſt ſine ſatisfactione ad cautelam,
& ex quo prætendit cauſam propter quam apparet, ꝙ ſi vera ſit,
ſententia nulla eſt,quod dic,vt no.ſ.e.c.rñ.j.ſuper verbo,ad caute
lam.& ſuper verbo,nullam.puto tamen,ꝙ aliqua ſummaria exa
minatio eſt præmittenda, de quo inuenies plures concor. in eo,
quod no.ſ.de fo.comp.c.v.& de re iudi.ꝙ ad conſultationem.in
fi.alioquin daretur via figmentis:quia ſemper excommunicatus
prætenderet aliquam cauſam quamuis falſam,& ſic eluderet cẽ
ſuræ eccleſiaſticæ, quod non eſt ſentiendum,vt patet in eo,quod
leg.& no.ſ.de diuor.quanto.§.pen.ſ.de priui.vt priuilegia.§.j.ver.
pen.& §.illud.ver.pen.Fit etiam ad cautelam eiuſdem ne. ſ.lædat
eius opinio propter infamiam excõicationis prælati. Qñq; etiã
fit ad cautelam participantium,vt ei ſecure communicent,& in
iudicijs.& extra.Quandoque etiam fit ideo, ne facta ipſius in po-
ſterum irritentur,vt ſ.de excep.ad apoſtolicæ. & ſic fit ad cautelã
futurorum,propter quam & multa fiunt.vt ſ.de ſer. non ord. c.j.
cum ſuis concor.Illud etiam notandum eſt,ꝙ quando appellans
petit abſolutionem ad cautelam,& ei obijcitur manifeſta offen-
ſa,oportet,ꝙ probetur manifeſta per euidentiam facti tãtum, vel
confeſſionem,in qua perſeuerauit:nec ſufficit,ſi contendatur ꝓ-
bari manifeſta per probationes inductas in cauſa principali:quia
illa manifeſtatio tolli poteſt per probationes, quæ inducerentur
in cauſa appellationis.ſm.d.n ar.ſ.de teſti.fraternitatis. ſed cõtra
petentẽ abſolutionem tãq ab iniuſta ſentẽtia ſufficit probare of-
fenſam fuiſſe excommunicationis manifeſtam per euidentiam
facti,vel per conſtitutionem,vel per probationem habitam corã
executore,vt ſi aliquis fuit condemnatus de furto iuris ordine ob
ſeruato,& quia non parebat,fuit excommunicatus, nam ſi petat
ab hac ſnĩa excõicationis,quaſi iniuſta abſolui,oportet, ꝙ antea
ſatisfaciat: qa per probationem primi iudicij probatur manife-
ſta.ſ.de ver.ſig.olim.ſm quoſdã: ſed hoc non placet.d.n. quia in
p̄miſſo caſu,aut fur appellauit a ſententia.& ſic ſufficit ipſa ſnĩa
ad probandam offenſam notoriã eſſe.ſ.de ver.ſig ex parte.aut ap
pellauit,ſed non eſt proſecutus app.& tunc idem eſt.ſ.de app.per-
ſonas.aut eſt proſecutus,& tũc ſi excõicauit poſt app. excõicatio
nulla eſt,& etiã datur abſolutio ad cautelam.vt ſ.e.§.proxi. & c.ꝑ
tuas.Aut fuit excõicatus poſt ſnĩam , & ante appellationẽ emiſ-
ſam,& tunc officio iudicis obtinebit reuocationem huius ſentẽ
tiæ,ſicut & reformationem aliorum grauaminũ,ſi qua in illo in
termedio ſunt illata,vt no.ſ.de re iud.ꝙ ad conſultationem.& de
excep.dilectæ.& idem eſt dicendum,ſi appelletur a mandato,vel
interlocutoria lata cum cauſæ cognitione.ſ. de elec. cum dilec.
Probatur ergo offenſa manifeſta in primo caſu , non ſolum per
euidentiam,vel per confeſſionem,ſed etiam per teſtes.vel alias ꝓ
bationes,per quas conſtat,ꝙ talis diffinitiua ſententia lata fuit, &
idem vidatur dicendum,ſi ita dixerit iudex.excõico talem furẽ,
niſi tñ emendauerit pro furto,vſq; ad talem diem.ſ.de app. præ
terea. nam ſi fur petat abſolutionem tãquam ab iniuſta excõica
tione,excipi poterit de manifeſta offenſa,& de ipſa fides fieri per
probationes receptas ab excõicatore,ita ꝙ nec abſoluetur,niſi pri
mo ſatiſfaciat.ſ.de ver.ſig.cum olim.hoc aũt videtur intelligẽdũ
qñ a ſnĩa excõicationis non fuit appellatũ,nam ſi appellatũ eſſet
& excõicatus peteret abſolutionẽ,quaſi ab iniuſta ſententia,non
obſtaret ei exceptio manifeſtæ offenſæ p ſolas ꝓbationes in prio-
6 ri iudicio habitas.ſm.d.n. Alij tñ dicunt,ꝙ adhuc cõſtaret.† Sunt
tñ caſus,in quibus probatur manifeſta offenſa ꝓ euidentia facti,
vel per confeſſionẽ,& non per teſtes corã excõicatore receptos:
quia nec recepti ſunt.v.g.Monet iudex aliquẽ nullo ordine iudi-
ciario ſeruato ꝙ ſatisfaciat de rapina,vel alio exceſſu tanquã no
torio,vel mandat,ꝙ ferat teſtimoniũ,qđ quia non fecit, excõica
uit ipſum,excõicatus petit abſolutionem quaſi ab iniuſta ſenten
tia:quia nullus ordo præceſſit excõicationẽ? Rñdetur,ꝙ non de-
buit ſeruari ordo:qa exceſſus notorius erat per eius confeſſionẽ,
vel euidentiã facti.Vel in alio caſu reſpondetur,ꝙ non debuit ſer
uari ordo: qa notorium iuris eſt,ꝙ monitus debet teſtificari,niſi
legitimã excuſationem prætendat,vtiq; talis exceptio admittetur
& ꝓbabitur manifeſta offenſa,vel euidentia facti, vel per cõfeſſio
nẽ,ſi aũt ordo ſeruatus eſſet,tunc tranſiret mandatũ in rẽ iudica-
tam,& non indigemus alia ꝓbatione.ſ.de re iudi.ꝙ ad conſulta-
tionẽ.& ex his apparet ratio,quare obijcienti exceptionem mani
feſtę offenſæ ꝯ petentẽ abſolutionẽ ad cautelã præfigit terminus.

viij.dierum.vt ſ.§.proxi.& non datur talis terminus obijcienti ex
ceptionem ꝯ petentẽ abſolutionẽ ab iniuſta ſnĩa:qa in primo ca
ſu,qñ.ſ.excõicatus poſt appellationẽ petit abſolutionem ad caute
lã modicũ præiudiciũ fit excipienti, ſi nõ probauerit : qa pp hoc
non expirat exceptio,imo ipſam poterit proponere , & probare,
qñ excõicatus appellans appellationẽ ſuã proſequitur,ar.ſ.de ap.
cũ ſit Romana.& c.propoſuit. in ſecundo vero caſu qñ. ſ. obijci-
tur ꝯ petentem abſolutionem ab iniuſta ſnĩa maior dilatio dãda
eſt,nam ſi non probet,perpetuũ fit præiudiciũ : quia ſublata ex-
cõicatione ꝙ fiet, nõ probata offenſa,de cætero nõ poterit agi ex
p̄cedente monitione,neq; ex mandato ſine ordine iuris facto,vt
C.commi.epiſto.& per totum.ſm.d.n.& melius.ſ.de of.deleg.cũ
contingat.licet aliqñ & poſt abſolutionem poſſit inchoare cãm
principalem de nouo.ſm.d.n alij tñ dicunt,ꝙ idem terminus p̄-
figendus eſt vtriq;.Quid ſi petens abſolutionem ad cautelam of-
ferat deponere pignora ſufficientia pro ſatisfactione apud idem
ſacrm,ſi apparuerit,ꝙ offenſa ſit manifeſta? Dicunt quidã, ꝙ ab
7 ſoluendus eſt:quia malitijs † hominum non eſt indulgẽdum. ff.
de rei vendi.in furto.& melius facit.C.de vſur.acceptam.d.n.con
tra.dicens,ꝙ hic non eſt malitia,ſed prouidentia : quia ſi admit-
tatur exceptio,& non debet,non nocebit ei excõicatio ſ.de ſent.
8 exc.inquiſitioni.ſm.d.n.ſed & cito trãſibũt octo dies p̄dicti † & in
mora modici tpis nõ eſt maximũ damnum.ff.de iudi.ſi debitori.
& ar.ff.ad exhiben.l.ij.vel iij.§.ibidem.ſ.de reſti.ſpol.literas.§.præ-
tera: ſed ſi non admittatur exceptio,põt inde malũ ei,cui ſatiſfa-
ciendum eſt prouenire: quia ſi excõicatus ſcit ſe debere,nõ pro-
rogabit cãm timens confuſionẽ excõicationis,qa multũ proro-
gare poſſet,& forſitan prorogaret,ſi dictã confuſionẽ non timere
tur.iudex aũt,cui nihil probatũ eſt,nihil mãdare poteſt. ſm.d.n.
[Vt actor] bene dicit.nam in his,quæ vt reus proponeret, audire
tur,cum excõicato quælibet defenſio legitima reſeruetur.ſ.de ex
cep.cum inter priorem.dilecti.dilectę.ſignificauerunt venerabilẽ
[In iudicis.]& ad hoc neceſſitas iuris cogit:nam ſi agenti obijcia
tur exceptio,& probetur repellitur,nec a iudice ipſum ſciente ex-
cõicatũ ad agendum admittatur,vt ſ.de excep.exceptionẽ. & ex-
tra.pia.Sed ſi dicat ſe excõmunicatum eſſe poſt legitimam appel
lationẽ,iam confitetur ſe eſſe excommunicatum,ergo confeſſus
in iure &c.ſ.de confe.c.j.& ij.C.de cõfe.l.vnica. ergo iudex debet
eum repellere,quouſq; conſtet de appellatione.[Interim.] ſ.pen-
dente probationis articulo,vt præmiſit,ex quo pendet, vtrũ ꝓnũ-
tietur nulla ſnĩa,vel abſolutione indigeat,ſic ligatus.ſ.de off.dele.
cum contingat.ad finẽ.[Extra iudicium.]ver. & hoc ſimiliter de
9 neceſſitate iuris eſt,†nam pendente appellatione ſtatus integer re
manet appellantis,vt euidenter probatur.ff.de iniuſto rup.& irri.
teſta.ſi quis exhæredato filio.§.hi aũt omnes. & §. ſequenti. ergo
non debet vitari: quia nec pendente appellatione, nec pendente
10 lite priuandus eſt a communione eccleſiæ,in qua erat, nec † per-
uertenda eſt ei quaſi poſſeſſio libertatis,vt ff.nihil inno.app.pen.l.
vnica.ſ.vt lite non conteſt.c.j.& ij. cum ſuis concor. Sed quæ eſt
ratio diuerſitatis,quare aliud in iudicio,& quare aliud extra iudi
11 cium? Rñ.hic quatuor rationes occurrunt.Prima eſt,quia † in iu
dicio differtur actio,ſed non tollitur.C.de preci.Impe. offe. quo-
12 ties.Sed extra iudicium multum læderetur,quia ſæpe † cum ma-
gna captione a rebus proprijs reuocamur.ff.quemadmo.teſt.ape.
13 ſi quis ex.ff.de iudi.ſi longius.Secunda ratio:quia † facilius inter-
dicuntur iudicialia,quam extra iudicialia.C.de hęreti.quoniam.
& ea quæ ſunt iuris,quam ea,quæ ſunt facti.ff.de pę. quidam ſer-
ui. Tertia : quia in iudicio quilibet leuius impeditur , vbi alium
impedit,quam extra iudicium,vbi neminem proſequitur,ſed tñ
iuri ſuo innititur.Quarta: quia extra iudicium non eſt, qui diffi-
niat,& ideo maius periculum immineret,ſi vitandus eſſet,ſed in
iudicio eſt: qui diffiniat,& ideo minus periculum imminet.ar.ſ.
de appel.ſępe contingit.reſpon.j.[Legitimis actibus.]& idem eſt
in omnibus,cum ergo ob rationem ſpecialem in his caſibus nõ
videtur excommunicatus extra iudicium , patet a contrario , ꝙ
ſaltem,vbi ſententia non aſſeritur nulla fore, in omnibus alijs ẽt
extra iudicium eſt vitandus,ar.xxv.diſt.qualis.ſ.de præſum.non-
ne.ff.de iudi.cum prætor.ergo cum excommunicato notorio ne
mo debet participare in contractibus,nec valet,ꝙ ibi agat excõ-
municatus ad vtilitatem ſuam,quamuis alij contradicant.quod
dic,vt no.ſ.de excep.extra.pia.[Admittatur.] niſi ſit excommuni
catus ab epiſcopo,vel ſuperiori,nam hoc,quod hic dicitur , non
extenditur ad ſententias ſupradictorum.j. e.quoniam periculo-
ſum.ſecundum.B.d.n.contra.vt ibi no.& bene.vt patet in his,quę
no.ſ.e.ſuper verbo,extra iudicium.

SVMMARIVM.

1 *Monendus quis primo eſt,quam vindicta ſumatur.*
2 *Conſtitutio communis promulgatur contra commune vitium.*
3 *Pœna eſt augmentanda creſcente contumacia.*
4 *Sententia excommunicationis niſi pro mortali eſt ferenda.*
5 *Sententiam excommunicationis iniuſtè proferens,qua pęna punitur.*

CAP.

CAP. III.

STatuimus. Nullus iudicũ in participantes
excommunicatis ante monitio
nem canonicam excommunicationis maioris præ-
ſumat ſententiam fulminare, ſaluis conſtitutionib.
contra eos promulgatis,qui in dãnato crimine præſumunt par-
ticipare.Quòd ſi excommunicatus ex participatione huiuſmo-
di fortius indureſcit,poteſt iudex monitione præmiſſa canonica
participantes etiam ſimpliciter ſimili cenſura dãnare,aliter in ta
liter participantes huiuſmodi lata ſententia non tenebit, & pro-
ferens pœnam legitimam poterit formidare [Vt nullus iudicũ]
præſumat excommunicare maiori excõmunicatione ante mo
nitionem canonicam participantes[Excommunicatis] maiori
excommunicatione[Ab eo].ſ.iudice & alijs puta,oſculo, ſaluta-
tione,& ſimilibus.Vnde verſus

Si pro delictis anathema quis efficiatur.
Os, orare, vale, communio menſa negatur.

xj.q.iij.excommunicatos.& c.cum excommunicato.& c.q com
municauerit.exceptis caſib.quos habes.xj.q.iij.quoniam multos.
ſ.e.quoniam in dubiis.& c.inter alia.quod dic, vt copioſe no. in
Sum.eo.ti.§.& quæ ſit pœna[Minori]quę a ſacramentis ſeparat,
non a communione. ſ.de cler.exc.ſi celebrat. ſ.de excep.a nobis
[Canonicam].ſ.trinam.xij.q.ij.indigne.ſ.e.ꝯtingit. nam ſine ali
quo periculo hoc obſeruari poteſt , ſecus ſi feratur contra delin-
quentes,vel alias inobedientes, vbi plerunque ſufficit vna moni-
tio,quia nec tempus,nec locus patiuntur, ꝙ vlterius moneatur ,
& ideo concilium generale non dicit canonica,ſed competenti
monitione.ſ.e.ſacro.vbi de hoc[Excommunicare]nec in gene-
re dicendo excommunico omnes participantes cum tali,neque
in ſpecie dicẽdo excommunico Petrum,qui communicat Mar-
tino.ſecundum do.no. [Saluis conſtitutionibus] aliis.qui enim
communicat alicui in crimine,eadem ſententia alligatur. ſ.eo.
nuper.& c.ſi concubinæ . Quid ſi epiſcopus excommunicat ali-
quem pro crimine, & poſtea eidem communicat in eodem cri
mine,nunquid ligatur maiori? Non,qa ſua ſententia ſe ligaret. ſ.
e.nuper.quod eſſe non poteſt.ff.de arbi. l.pen.ff.de iudi. Iulianus.
arg.ff.ad Trebel.ille a quo.§.tempeſtiuum . minori tamen ligat .
xi.q.3.cum excommunicato. ſecundum B. Sed contrarium ve-
rum eſt,ligatur enim,ſicut & quiuis alius,vt patet. ſ.e. cũ deſide-
res.reſpon j.ad fi. Nec obſtant prima iura , non enim ligatur ſua
ſententia,ſed authoritate canonis a communione tamen ſuæ.ſ.
ſententię.ſ.e.nuper.§.in ſecundo.Mirum enim eſſet,ꝙ talis parti
cipans diceretur ligari per iam latam ſententiam,quomõ enim
ſententia in Martinum lata ligabit Gulielmum, non poteſt eſſe
regulariter, nec caſus iſte expreſſus iure aliquo reperitur, ad hoc.
ſ.de ſen.& re iudi. quamuis regulariter. de hoc tamen ſpacioſius
no.in Sum.e.ti.§.& quæ ſit pœna.ſub.§. quid ſi epiſcopus.[Dam-
nato.] q.d.omnia iura,quæ volunt,ꝙ aliquis poſſit ligari cum par
ticipantibus ſuis ab initio in ipſa.ſ.prolatione ſententiæ intelligẽ-
da ſunt de participibus in crimine,vel quando ex poſt facto excõ
municantur,ſecũdum ea quæ no.ſ.e.§.ſequenti.ſuper verbo,poſt
communionem: alioquin corrigerentur, quod non eſt ſentien-
dum,& hoc innuitur hic,& ſ.vbi dicit ſaluis alijs &c.& ſ.e.§.pro
xi.Sic ergo intelligas.ſ.eo.ſacris.& c.ꝙ in dubijs.xj.q. iij. rogo. & c.
excellentiſſimus.cum ſuis ſi. In hoc ergo caſu participans in cri-
mine duas ſententias incurrit,vnam ex vi prolationis ſententiæ,
& illam excommunicator non incurrit,ſed alius, aliam ex vi ca
nonis,& illam non ſolum alius,ſed etiam excommunicator in-
currit,& per hoc quod no.ſ.ſuper verbo,alijs conſtitutionibus cla
rius eluceſcit. ¶[Quod ſi ex locutione.] ij. pars. In qua reſpondet
antipophore. Diceret enim aliquis. Domine ex quo non vul-
tis,ꝙ participes excommunicentur,ſatis dormient excommuni
cati,& in ſuis fecibus remanebunt, & ipſe reſpondet chariſſime,
volumus,ꝙ excommunicentur ab initio: quia forſan per hanc
ſententiam ſine grauatione aliqua plurimi corriguntur,& ſic cõ
tinuatur iſte §.& expone ſecundum hoc quod,pro ſed.ſed ſi ex lo
cutione &c.[Indureſcat.] ſicut multi ſunt,qui dicunt, quid darẽ?
Ego in hac ſententia ita bene comedo, & bibo excommunica-
tus,& ita participant mecum homines,ſicut antea,& nullum dã
num ſentio,& ſic contẽnit excommunicationem , & vilipendit
in hoc caſu,& ſimili,vel ex quo correctionem excommunicati
competenti tempore ſpectauit.[Poterit iudex] aggrauando pau-
1 latim manum ſuam.[Poſt monitionem.]quia primo † monen-
dus eſt quis,q̃ vindicta ſumatur.xij.q.ij.indigne.ſ.de ꝯſti.ex literis.
ſ.de vi.& ho.cle.c.fi. præſentibus teſtibus per quos probari poſſit
monitio,ſi negetur.ſ.e.ſacro.alias fiat inde publicum inſtrm,vel
litera ſigillo authentico ſigillata,ar.ſ.e.extra.cum medicinalis. §.
exemplũ.Sed nunquid debent oẽs participantes ſinguli,& ſingu-
lariter admoneri? Rñ.ſi ſingularẽ perſonã ex hac cã excõicare in
tẽdas,vel plures ſingulares, ſi paucas ipſas ſigillatim & ſpecialiter
admonebis,& ſententiã proferes ſpecialem.Si aũt in oẽs partici
pantes vis ꝓmulgare ſnĩam generalẽ, ſufficit, ꝙ p̄cedat monitio
generalis,tñ.n.operabitur generalis monitio quo ad oĩa,quantũ

quo ad quædam ſpecialia ſpecialis.ff.de admi.tu.ſi duo.in fi.ff.pro
ſocio.actione.§.renuntiare.ſic.n.contra commune vitium com
2 munis † conſtitutio promulgatur.ſ.de excep.extra.pia.§.j.ver.ꝓ-
inde.& ſic ex poſt facto poteſt in participantes ferri ſententia ge-
neralis.ſ.de vſu.quãto.& c.poſt miſerabilẽ.ſ.de iudę. & ſi iudæos.
in fi.& c.cum ſit.ſ.de cle.exc.mi.c.ſi.alias.ij.Et eſt ſimile,qđ no.de
pluribus literis impetratis,vbi ſufficit,ꝙ ad ipſas tollendas dicatur
in reſcripto vltimo non obſtantibus literis impetratis.ſ. de reſcri.
ex parte decani. qđ nõ ſufficeret,ſi impetrata eſſet vnica ſpecialis.
ſ.de do.& contu.c.ij.ergo vbi generalis occurrit ſententia,non eſt
de neceſſitate monitio ſingulorum auribus inculcanda,quia nec
forſan ſufficeret pergamenum.ſ.de poſtul. præla. c.j.Sed contra:
quia hodie non eſt ferenda ſententia generalis.ſ.e.Romana.§.ca
ueant.Sol.verum eſt,niſi ex cauſa,vt ibidem.Hic autem cauſa tã
gitur,quãdo dicit,excommunicatus fortius indureſcat. Sed quia
hæc cauſa eſt in ſententia exprimenda,vt in dicto.§.caueant.põt
ad inſtructionem ſimplicium ſic formari: quia Martinus ſic ex-
communicatus a nobis & competenti tempore expectatus non
corrigitur,ſed medicinam ſibi propinatam cõtemnit in animæ
ſuæ periculum,& ſcandalum plurimorum,vel ſic non vitatur ab
aliquo,& ideo fortius indureſcit,ex quo non ſolum ſibi, ſed alijs
euidens noſcitur periculum imminere,nec facile ſit monitionẽ
ſpecialem ſingulorum auribus inculcare , monemus omnes &
ſingulos iſtius ciuitatis ab annis xiiij.& ſ.ne de cætero.cum dicto
Martino a nobis canonicè excommunicato participare præſu-
mẽt præmiſſa tali monitione publice ter in eccleſia poterit dice-
re promulgator.Cum ad correctionem Martini & participantiũ
cum eo periculum euitandum talem monitionem ter in eccle-
ſia publicari fecerimus.Idem vero peior efficiatur,nec vitetur ab
alijs,ideo omnes participantes cum eo de cętero contra monitio
nem noſtram authoritate Dei omnipotentis &c. excommuni-
cationis vinculo innodamus,ſic igitur in participantes quando-
que generalis,& quandoque ſpecialis ſententia profertur:ſic. j̃.e.
Romana.§.j.& ij.Sed quid ſi quis poſtea cum Martino commu-
nicauerit,nunquid erit denuntiandus? Non,niſi ad rationem po
ſitus hoc confiteatur, vel de participatione huiuſmodi conuin-
catur.ſ.de accuſa.ſi conſtiterit.ſ.de vſu.cum in diœceſi.ſ.de cleri.
excommu.mi.propoſuit.ſic & conſueuit dici in actione vniuer
ſali,ꝙ licet hæreditas vniuerſaliter aliquibus adiudicata fuerit,nõ
tamen fiet executio in rebus ſpecialibus,niſi primo,ꝙ de ipſa hæ-
reditate ſint, fiat fides ff. de peti. hæredi. item videndum. §. vlti.
& ll. ſequen.[Huiuſmodi participantes.] ſcilicet monitionem
factam ſpernentes [Conſimili.] ſcilicet maioris excommunica-
tionis.[Damnare.]ex poſt facto,quaſi dicat ab initio hac ſimpli-
ci ſententia in Martinum lata ſiue participantibus debet eſſe
contentus.Iudex tamen aggrauando manum ſuam ad hãc po-
teſt recurrere , ſi hoc exigat proteruitas contumacis ſupra vt lit.
3 non conteſta.quoniam.§.vlt. nam creſcente contumacia † pœ-
na eſt augmentanda,vt ibi,& ſ.de iudi.nouit.xxxj.diſt.quoniã in
Romani ordine.ad finem.ff. de pę. relegata. ¶[Aliter autem.] iij.
pars.[Prolata.] ſcilicet ab initio, vel ex poſt facto monitione ca-
nonica non præmiſſa. [Non teneat] ipſo iure , ſic habes hic v-
num caſum , in quo ſententia excommunicationis nulla eſt,alij
vij.no.ſ.e.extra.ſolet.rñ.j.ſuper verbo, nullam. Et no.ꝙ per hanc
decretalem ſoluitur quæſtio,qua conſueuit quæri,vtrum partici
pans cum excommunicato peccet mortaliter.Et eſt dicendum,
ꝙ non,ſi non monitus participet, & dummodo hoc non faciat
in contemptum,nam ipſe contemptus mortalis eſt,vt patet.81.
di.ſi qui ſunt presbiteri.xi.q.iii.nemo contemnat.ſed ex quo mo
nitus non abſtinet,ſed participat,ſemper mortaliter peccat quo
ad eccleſiam militãtem,vnde & excommunicari poteſt , vt hic,
ex quo monitionem contemnit,& claues eccleſiæ.ſ.eo. quoniã
in dubiis.§.ij.& ſic patet, ꝙ ante monitionẽ non ſemper peccat
mortaliter,ſed poſt monitionem participans,& inobediẽs mor-
taliter peccat,vt hic.ſ.de cle.ex.mi.ſi celebrat.§.ſi.qñque ſimpli-
citer excommunicatus eſt quis cum participibus ſuis.ſ.e.ſacris.ſ.
4 quod me.cau.ſacris.nam † non niſi pro mortali excommunica-
tionis ſnĩa eſt ferenda.xi.qõ. iii. nemo epõrum. [Pœnam legiti-
5 mam]† quę multiplex eſt.Prima tenetur actione iniuriarum.xi.
q.iii.illud.& c.temerarium.Secũda,quia punitur tanq̃ ſacrilegus.
xxiiii.q.iii.nõ imperpetuũ.Tertia,quia carere dẽt communione
hominum,& arceri ab ingreſſu eccleſiæ inquantum æquũ ſupe
rior iudicabit.24.q.iii.de illicita.Quarta,ſi ſine monitione excõ-
municat,eſt ei per menſẽ ingreſſus eccleſiæ interdictus.ſ.e.ſacro,
rñ.j.Quinta,ſi ſnĩa iniuſta appareat,condemnatur excommuni
cato ad intereſſe , als nihilominus ſi culpæ qualitas poſtulauerit
arbitrio ſuperioris puniendus.Ab his aũt oĩbus proferẽtem, ma
xime ſi laudabilis opinionis fuerit cã probabilis excuſabit.ſ.e.ſa
cro.§.cunque aduerſus excommunicatorem.& ſeq.Sexta,quia ſi
non ſeruatur ordo cõſtitutionis cum medicinalis. ſuſpenſus eſt
per menſem a diuinis officijs ipſo iure, quod dic , vt nota.ſupra
eodem. extra. cum medicinalis. §. ſi quis autem.& duobus ſe-
quentibus.

SVMMARIVM.

1 *Conſulendum magis eſt hic quibus maius periculum intenditur.*

2 *Sententia excommunicationis, non ligat epiſcopos, niſi contra eos ſpecialiter fuerit lata, & hoc triplici ratione.*

CAP. IIII.

QVia periculoſum eſt. A canonibus ſententijs, &
mandatis interdicti, & ſuſpenſionis latæ ſententiæ epi
ſcopi, & ſuperiores merito eximuntur, niſi in ipſis de
eiſdem expreſſa mentio habeatur, ſed & quod ſtatutum eſt in cō
ſtitutione. ſolet. §. fi. ꝙ excommunicati in certis caſibus, alias acti
bus extra iudicium non vitentur, ad eorundem epiſcoporum, &
ſuperiorum ſententias minime extendatur, imo illud obtineat
in poſterum, quod olim in caſibus talibus ſeruabatur. [Periculo-
ſum eſt epiſcopis] ideo magis ſubueniēdum eſt. xlii. diſt. quieſca
1 mus. & lxj. diſt. miramur. ff. de carbo. edic. l. j. §. ſi quis. ibi. † nā ma
gis conſulendum eſt his, quibus maius periculum intenditur. [E-
piſcopalis officij.] quo tenentur non ſolum arguere, ſed etiam in
crepare, ſuſpendere, & ligare, propter quod frequenter incurrunt
multorum odium, & inſidias patiuntur, & ideo ipſis columnis
ne corruat ædificium, magis eſt deferendum. s̄. de accuſ. qualiter.
ij. q. vij. accuſatio. [Incumbit] circa ordinationes conſecrationes,
& benedictiones ſolennes, tam perſonarum, quam locorum, &
rerum mobilium. s̄. de elec. quod ſicut. §. præterea. s̄. de conſecra.
eccle. vel altaris. aqua. lxviii. di. coepiſcopi. circa inquiſitiones, cor-
rectiones, reformationes, & alia ad iuriſdictionem epiſcopalem
pertinentia. s̄. de offi. ordi. c. j. s̄. de elect. tranſmiſſa. s̄. de exceſſi. præ-
la. accedentibus. cum ergo hæc rem tāgant publicam, & propter
huiuſmodi ſententias impediatur, ſeu retardetur executio epiſco
palis officij, vt patet. xj. q. iii. ſi quis presbiter. & c. ſi quis epiſcopus
in conſilio. s̄. de exceſſi. præla. tanta. merito eis ſubueniēdum fuit
in fauorem rei publicę, ne ipſam contingeret ex hoc lædi. [In ali-
2 quo caſu.] propter triplicem rationem. Primo, † propter metū
calumniantium, & eis inſidiantium, vt no. s̄. ſuper verbo, epiſcopa
lis officij. Secundo, propter fauorem rei publicæ, vt no. s̄. ſuper ver
bo, incumbit. Tertio, propter reuerentiam dignitatis, nam in pę
nis infligendis ſemper dignitatibus deferendum eſt & perſonis. s̄.
de offi. delega. ſane quia. & c. paſtoralis. reſpon. j. vnde & alias hac
ratione conſiderata eſt talibus deferendum, vt patet. s̄. de officio
ordina. extra. Romana. §. officialis. de clerico venatore. c. j. [Inter-
dicti, vel ſuſpēſionis.] In textu fuit primo ſic poſitum excommu-
nicationis, & interdicti, vel ſuſpenſionis. ſed d. n. Illud verbum ex-
communicationis cancellauit, & cum quæreremus ab eo, quare
hoc fecerat? Reſpōdit, ꝙ nimis fauorabilis erat canon. xvij. q. iiii.
ſi quis ſuadente. attamen aliqui præſumpſerunt, ꝙ alius canon
eſſet in cauſa. ille. ſ. quem habuiſtis. s̄. de homi. extra. pro humani.
quia illo tempore occaſione aſſiſſinorum timor, & tremor venę
rat ſuper multos, & ideo fuerat ꝓmulgatus, ſicut fuit, & ibi de hoc
cautum, & ideo quo ad canones excommunicationis epiſcopis,
& ſuperioribus non defertur. Sed quo ad alios tantum canones
interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias continentes. Verumtamen
& præfatus d. n. idem ſenſit in excommunicationis ſententia, vt
no. ſecundum ipſum. s̄. de conceſ. præben. dilectus. [Nos delibera-
tione.] ver. [Prouida.] i. præmiſſa. forſan triplici ratione conſidera
ta. [Vt epiſcopi, & alij ſuperiores.] ſ. archiepiſcopi, primates, & pa
triarchæ. de quibus no. s̄. eo. extra. ſolet. circa principium. ſuper ver
bo, per ſuperiorem. [Nullius conſtitutionis.] ſicut eſt illa. s̄. de ſol.
c. ii. s̄. eo. ſacro. & extra. cum medicinalis. s̄. de ſenten. & re iudica.
extra. cum æterni. s̄. de elect. extra. ſtatuimus. & ſi quæ ſimiles va-
leant reperiri. Sed non excipiuntur a conſtitutionibus, quæ excō
municationem inſligūt ipſo facto, ſicut eſt illa. s̄. de homicidio.
extra. pro humani. xvii. q. iiii. ſi quis ſuadente. & aliæ conſimiles.
vt no. s̄. ſuper verbo, in aliquo caſu. [Sententiæ.] latę in genere a
Papa, vel a legato ſedis apoſtolicæ, nec enim ligantur epiſcopi ta
li ſententia, niſi ſpecificentur ibi, & dicatur, ſi quis epiſcopus, vel
quiuis alius, vel niſi de ipſis ibi, alias ſufficiens mentio habeatur.
Sed nunquid tunc tenetur archiepiſcopus? Non videtur, arg. s̄. de
reſcript. ſedes. & ff. de iniu. item apud Labeonem. §. hoc edictum.
s̄. de hæreti. ſi aduerſus. & hoc ſatis patet. s̄. eo. ver. niſi in ipſis. Licet
autem non ligentur epiſcopi, grauius tamen peccant alijs, ſi ino-
bedientes ſint. s̄. de tranſla. epiſco. inter corporalia. §. fina. [Man-
datis.] vt ſi mandat Papa, vel alius ſuperior ſolui vſque ad certam
diem certam pecuniæ quantitatem ab omnibus prælatis, & ſub-
ditis talis prouinciæ, qui non ſoluerit pecuniæ ſummam ſibi in-
iunctam, ſciat ſe ipſo iure ſuſpenſum. [Niſi in ipſis.] ver. ſ. conſtitu
tione, ſententia, ſeu mandato. [Expreſſum.] vt ſ. dicat ſi quis epi-
ſcopus, vel archiepiſcopus, primas, patriarcha, vel alius quiuis in-
ferior. Quid ſi dicat epiſcopus, & quilibet alius? Inferiores tantū
reſpiciet clauſula generalis, vt patet in his, quæ no. s̄. ſuper verbo,
ſententiæ. Quid ſi dicat epiſcopus, vel alius ſuperior? Hic videtur,
ꝙ archiepiſcopus tantum aſtringatur, & non primas, ſiue patriar
cha. argu. ff. de pę. interpretatione. & l. ſi præſes. de pœniten. diſt. j.
pœnæ. Quid ſi dicat epiſcopus, & alius quilibet ſuperior? Hic vi-
detur, ꝙ aſtringatur archiepiſcopus, & primas, non tamen pa-
triarcha. Sed cōtra: quia per hoc quod dicit, & alijs ſuperioribus,
videntur omnes alij excepti, vt hic, & s̄. eo. ver. nos deliberatione.
ergo eadem ratione per hæc eadem verba omnes videntur inclu
ſi, nam licet in fauorabilibus per talia verba omnes includeren-
tur per clauſulam incluſiuam, nec intelligerentur omnes exclu-
ſi per excluſiuam. in pœnalibus tamen omnes intelligerentur ex
cluſi per excluſiuam, non tamen per incluſiuam incluſi. Ratio
eſt: quia vnum fauorabile, aliud odioſum. ff. de liber. & poſthu-
mis. cum quidam. quod intelligitur in pœnalibus pure odioſis,
ſecus in fauorabilibus, ſicut eſt excommunicationis ſententia.
quod dic, vt no. in Summa. eo. tit. §. qualiter proferatur. reſpon. j.
verſic. fina. ¶[Hinc etiam.] ij. pars. [Sanctioni.] ideſt primæ parti
huius ſanctionis. de qua dictum eſt. s̄. e. reſpon. j. hanc ſecundam
ſanctionem adijcimus. vt illud &c. [Conſtitutione noſtra.] s̄. eo.
extra. ſolet. a nōnullis. §. fina. verſi. extra iudicium. [Vt cum quis.]
ver. in quo ponit formam conſtitutionis prædictæ. [Ad archiepi
ſcoporum.] ver. multominus primatum, & patriarcharum, arg.
s̄. de elect. cum in cunctis. [Nullatenus.] ergo ſi quis ſit excom-
municatus ab epiſcopo, vel ſuperiore, licet dicat excommunica-
tus ſententiam nullā eſſe pro eo ꝙ lata fuerit poſt appellationem
legitimam ab ipſo canonicè interiectam, nihilominus tamen ex
tra iudicium ab omnibus eſt vitandus, & in iudicijs ſimiliter, ex-
cepto articulo, de quo agitur, & per quem dicit ſe non ligatum:
quia & ſic in omnibus canonum ſententiis antiquitus ſeruaba-
tur, vt no. s̄. eo. per tuas. xj. q. iii. ſi epiſcopus. forte & ſic ſunt in hoc
caſu epiſcopi ſpecialiter priuilegiati, ſicut & in alijs, qui continen
tur in primo reſponſo. s̄. & in alio. s̄. de priuilegijs. quod nonnul-
lis. ſecundum. B. Sed. d. n. contra. vt in ſequenti glo. & bene. [Sed il
lud.] ver. [Quod olim.] caute hoc dicit. Non enim in hoc vult di-
cere, ꝙ euitentur extra iudicium, ſed obſeruetur, quod hactenus
obſeruabatur. Nunquid enim fuit obſeruatum, ꝙ extra iudicium
vitarentur, & qui vidit teſtimonium, perhibet. d. n. & ſcimus quod
verum eſt teſtimonium eius. s̄. de appel. dilectis. §. fi. & eſt ratio. vt
no. s̄. eo. extra. ſolet. §. fina.

SVMMARIVM.

1 *Sententia excommunicationis generaliter quomodo profertur, & quando ligat non ſubditos.*

2 *Cauſæ confectæ, infectæ fieri non poſſunt.*

3 *Tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat.*

4 *Sententia excommunicationis, an contra vniuerſitatem, vel collegium ferre poteſt. & nu. 5. 8. & 10.*

6 *Vniuerſitas vnum corpus eſt.*

7 *Excommunicatio lata contra dignitatem non valet.*

9 *Culpa ſuos debet tenere authores.*

11 *Cauſa vniuerſitatis non eſt ſingulorum, nec econtra.*

12 *Abſolutio non datur, niſi pœnitenti.*

CAP. V.

ROmana eccleſia. & inf. Nō debet archiepi-
ſcopus, vel officialis eius ſententias archidiaconorū,
ſeu quorumlibet aliorum iuriſdictionem habentiū,
ſuffraganei proprijs ſubditorum omiſſis excommunicatoribus
relaxare, niſi per conſuetudinem ſibi ſuper hoc iuriſdictio tribua
tur. Sed & eiuſdem archiepiſcopi generali ſententia alius, quam
ipſius ſubditus non ligatur, qui nec in genere, vel ſpecie occaſio-
ne etiam culparum præteritarum, vel præſentium, niſi præmiſſa
competenti monitione ferat ſententiam, prohibetur, ſed nec ge-
neralem ferat ſententiam, niſi ſubſit cauſa rationabilis, quæ etiā
in ipſa ſententia exprimatur. Sententia vero excommunicatio-
nis in vniuerſitatem, vel collegium lata nulla ſit. Sed in illos de
vniuerſitate, vel collegio, quos conſtabit eſſe culpabiles tantum-
modo, promulgetur. [Sententias.] quæ in multis æquiparantur,
vt no. s̄. e. extra. cum medicinalis. §. hęc eadem. [Iuriſdictionem]
ordinariam. multo fortius ſi delegatam: quia & tunc eſt ad dele
gantem primitus recurrendum. s̄. de offi. delega. ſuper quæſtioni
C. qui pro ſua iuriſdi. iudi. da. poſ. l. vnica. [Subditis.] omnes ſunt
ſubditi epiſcopi, ex quo de ſua diœceſi ſunt. xi. q. j. de perſona. xvi.
q. vij. omnes baſilicæ. [Excommunicatoribus] quorum ſenten-
tiæ ſunt a ſuperioribus confirmandæ & obſeruandæ, & ad quos,
ſi notum ſit ipſos iuriſdictionem habere, decet eoſdem ſuperio
res ipſos excommunicatos remittere abſoluendos. s̄ de officio or
dinarij. cum ab eccleſiarum. & c. ad reprimendam. multo fortius
ergo hoc tenetur facere archiepiſcopus in hoc caſu, cum ipſe
omiſſo medio non ſit iudex. s̄. de appel. dilecti. niſi habeat de con
ſuetudine ſpeciali; vnde & ſequitur. [Salua contraria] ver. conſue
tudine. quod dic, vt no. s̄. de app. extra. Romana. § j. & ij. ¶[Porro]
ij. pars. [Sententiæ.] bene dicit ſententiæ, nam ſi canonem feciſſet
illo ligarentur omnes. s̄. e. a nobis. ſecūdum. d. n. s̄. de loca. c. j. [Ge-
1 neraliter.] puta † excōico omnes illos, qui fecerunt furtū, ſecun-
dum dominū noſtr. [Subiectos.] ſic non ligantur, niſi ſubiecti. s̄.
de iudicijs. at ſi clerici. niſi ratione delicti efficiatur quis de fo-
ro.

ro. ſupra, de ſo. compe. ca. ſi. ¶[Sed nec in ſpecie] iij. pars. vt ſi di
cat: excommunico Petrum, quia edificauit in cęmiterio. ſecundū
dominum noſtrum. [Nec in genere] puta, excomunico omnes
illos, qui edificauerunt, vel edificauerint in cęmiterio. ſecundum
dominum noſtrum. [Cōpetenti] quaſi dicat generali, vel ſpecia
li ſecundum quod ipſam ſententiam ſpecialem, vel generalem
ferre intendit, vt nor. ſupra eo. extra. ſtatuimus. §. j. ideo etiam di-
cit competēti, quia quo ad præteritum debet eſſe trina ibi enim
2 non eſt periculum † cū factæ cauſę, infectę fieri non poſſunt. ff.
de cap. & poſtli. reuer. l. in bello. §. factæ. Sed quo ad præſens tem-
pus ſufficit ſpecialis & vnica, ſi periculum graue immineat, puta,
quia omnes habent gladios extractos, & multa, niſi occuratur,
homicidia ſunt parata. argu. ff. de vſur. equiſſimum. ff. de damno.
infe. l. j. Sed quid ſi præſumat iudex probabiliter quod propter
ſententiam a malo concepto non abſtinebunt? Conſulimus, ꝙ
ſententiam non proferat, ſed intendens ſolummodo commina
nari dicat, ſub pœna excommunicationis vobis dicimus, quòd
omnes intretis noſtra hoſpitia, vel a cedibus & percutionibus ab
ſtineatis: alias talis ſententia, non medicinalis eſſet, ſed mortalis:
cōtra iura. ſupra eo. extra. cum medicinalis. ſupra, de cohabitatio
ne cleri. & mulie. clericos. [Iniuſtas] per hoc euidenter probatur,
ꝙ ſententia lata contra conſtitutionem. ſupra eo. extra. cum me-
dicinalis. & ca. ſacro. mero iure tenet, & ſi iniuſta ſit, ſic xj. aſ. 12.
quæſtio. 3. ca. j. alias non diceret hic ſententias tales eſſe iniuſtas,
ſed nullas. ſm. B. vt s̄. eo. ſtatuimus. ad finem. ¶[Caueant] &c. quar-
ta pars. ſcilicet archiepiſcopi & officiales ſui. [Sētētias] ſ. excōica
tionis, ſuſpenſionis, & interdicti, de quibus dixit. s̄. reſponſo. j. ſed
maxime cauendum eſt ab excommunicatione. [In aliquos] etiā
3 ſubditos. [Pro futuris] ſic patet, quòd † tractus futuri temporis ad
iudicem non pertinet. ff. de vſur. l. j. nec aliquis eſt excommunicā
dus in genere, nec in ſpecie, niſi ex cauſa, & præmiſſa monitio-
ne. ſupra eo. ſacro. & extra. ſtatuimus. Contra. ſupra eo. a nobis. j.
Solu. ibi loquitur in canone, hic in ſententia, vt notatur. ſupra eo.
§. porro. ſuper verbo. ſententiæ. [Niſi mora.] puta, iniunxit iu-
dex Petro, vt ſolueret Ioanni decem vſque ad. xv. dies. in
quibus ſibi fuerat condemnatus, non curauit ſatiſfacere, & termi-
nus eſt elapſus, in hoc caſu ſic poteſt dicere, quia Petrus non ſatiſ-
fecit ad mandatū noſtrum Ioanni infra talem terminum iā elap
ſum iō ipſum Petrū excōicamus, niſi de dictis decē dicto Ioanni
ſatisfacerit infra tale tempus. Et hoc primum exēplum de cauſa
exprimenda. Quid ſi Petrus pēdente hoc termino ſecūdo duxe-
rit appellandum? Videtur, quòd appellatio teneat & effectum la
tæ ſententiæ impediat. ſupra de appellationibus. præterea. Sed nō
eſt verum, nam illa intelligitur, quando infra primum terminū
& infra tempus congruum, hoc eſt infra decem dies tempore ꝑ
lati mandati, ſeu ſententiæ appellauit, alioquin per appellationē
minime releuatur. ſupra de appellationibus. quæſtionem. & de
ſententia & re iudicata. quod ad conſultationem. §. j. [Vel culpa]
vt ſi prælati & clerici ſint negligentes circa diuinum officium exe
quendum, ex hac cauſa poteſt ferri ſententia contra omnes illos,
qui circa illud erunt de cętero negligentes. ſecundum dominū
noſtrum. Et hoc eſt ſecundum exemplum de cauſa. [Seu offen-
ſa.] vt quia rediit ad concubinam ſibi interdictam. ſecundum do
minum noſtrum. ſupra de cohabitatione clericorū & mulierū.
clericos. & ca. ſicut ad extirpandam. hæc eſt enim manifeſta offen
ſa, pro qua poteſt ferri ſententia. ſupra eo. ſi concubinæ. ſupra de
verborum ſignificatio. cum olim. & ca. præceden. Et eſt tertiū exē
plum de cauſa. [Pręceſſerit] verſicu. accipe ver. infra ſequen. aut
alia rationabilis &c. qui debet huic continuari. [Quibus.] ſcilicet
culpa offenſa, ſiue alia cauſa rationabili expreſſis in ſententia, me
rito &c [Et taliter] quòd omnino multis craſſantibus locum ha
bet. ff. de pœnis. aut facta. §. fina. vt pœna vnius metus ſit multorū.
C. ad legem iul. repetundarum. l. j. vel metu præſumptionis. ſupra
de homicidio. extra. pro humani. §. nos igitur. alias cū igitur. ver-
ſicu. nos tanto. [Prohibenda] alias prohibēdo. [Aut alia rationa-
bilis] puta quia neſcitur, qui cōmiſit furtū, vel aliud delictum. qđ
dic, vt not. ſupra de officio ordinarii. ca. ii. [Cauſa ſubſit] puta,
quia impedit, ne quis poſſit adire iudicem, vel teſtes ſuos produ
cere. ſupra de teſtibus. tam literis. & ca. conſtitutis. j. & ſecundo.
vel ſi dicatur, excommunico omnes illos, qui crucem recepe-
runt, niſi ipſam portant publice, cum non debeant ſubtrahere
bonum exemplum, vel ſic, excommunico omnes hęreticos
tolerantes, & conſimiles. ſecundum dominum noſtrum. Tales
tamen ſunt ipſo iure excommunicati ſupra eo nouerit. vel exem
plifica. per id quod not. ſupra eo. extra. ſtatuimus. ¶[In vniuerſita-
4 tem.] quinta pars. [Penitus prohibemus.] quaſi dicat, in hac par
te poteſtatē omnino † ſubtrahimus, & ſic in hoc caſu de cętero
lata ſententia nulla erit. infra de verborum ſigificatio. veniens.
reſpon. j. ſecus ſi dixiſſet proferre non præſumat. vt ſupra de offi.
ordina. extra. Romana. §. officiales. quod dic, vt not. ſupra de priui
legijs. extra. volentes. §. in eos autē. ver. j. ſup verbo, ꝓſumat. vbi cō-
trariū innuitur, ſed ibi ſoluitur Diceret quis, quæ eſt ratio huius
prohibitionis? Rñdeo periculū animarum, quia nemo panien
dus eſt ſine culpa, & hoc eſt, ꝙ ſequitur volētes &c. vel aliter po
teſt continuari, & legi litera, vt j̄. not. ver. ſed in illos. ſuper verbo,
promulgetur. Hæc tamen ratio non multum placet, niſi excom
municator intenderet ligare ſingulos de vniuerſitate, vt hoc ex-
ponas, ſicut expoſitum fuit verbum ſimile. s̄. de teſti. extra. ad hęc
præſentiū. rñ. j. ſuper verbo, in animas conuentuum. Dicas ergo.
5 ꝙ † quātumcunque vniuerſitas, vel collegium excōmunicetur,
nunquam vniuerſitas eſt excōmunicata, nec excommunicari
poteſt, quia cum hac ſententia ligetur anima ſolummodo crea-
turę rationabilis. s̄. de rebus eccle. non alie. ſi quis presbiterorum,
& baptizate. xj. q. iij. omnis chriſtianus, patet, ꝙ vniuerſitas, quę
nec animam habet, nec baptizata eſt, excommunicari non po-
teſt. Sicut enim res vniuerſitatis non ſunt ſingulorum, nec cōtra
rio. xij. q. ij. §. qui manumittitur. ſic nec animæ ſingulorum ſunt
6 vniuerſitatis, † nā vniuerſitas vnum corpus eſt. ff. ꝙ cuiuſque vni-
uer. l. j. & monſtruoſum eſſet, ꝙ vnū corpus vniuerſitatis haberet
plures animas, ſed ſi animæ ſingulorum conſiderarentur, tot ha-
beret corpus vniuerſitatis animas, quot ſunt ſinguli, niſi forſan vi
deantur animam ponere, quam falſo fingit Auerroys, quę ſecun
dum ipſum hoībus eſt communis, qđ eſſet hęreticum dicere, &
inſanum. Ideoque hac naturali ratione conſiderata ad excōmu-
nicandum tale corpus, ſicut eſt vniuerſitas, vel collegium, natura
7 liter non eſt aptum, ſed neque † dignitas, vnde & ſi iudex dicat, ex
communico præpoſitum Ebredunen. eccleſię nomen ipſius pro
prium, reticens dignitatem, & non perſonam excommunicare
intendens, nec dignitas ligatur, cum nec animam habeat, ſed ne
que perſona, quia ipſam excōmunicare non intendit, & ſic vo-
luntas & poteſtas ad inuicē ſe impediunt. vt s̄. de offi. delega. cum
ſuper abbatia. & c. penul. & de hoc no. s̄. de immu. eccle. aduerſus.
§. fi. ver. nam & ipſum. [Innoxios]. puta etiā puer vnius diei, iſto
autem modo feretur recte ſententia excommunicationis. Excō
8 munico omnes illos de vniuerſitate qui fuerunt rebelles manda
to meo. Sed & ſentētia interdicti in vniuerſitate recte ferri poteſt,
cum & pro delicto alterius ferri poſſit. xj. q. iij. fœlix. s̄. de ſpon. nō
eſt nobis. ſecundum. d. n. Secus in excommunicatione, quę non
9 debet ferri niſi in delinquentem. xxiiij. q. iij. ſi habes, quia † culpa
ſuos debet tenere authores. s̄. de his quæ fiunt a maio. par. c. quæſi
uit. C. de pœnis. ſancimus. & ſic patet, ꝙ illi tantū de vniuerſitate,
collegio, ſiue capitulo, vel alio corpore conſimili excommuni-
candi ſunt, & non alii, qui poſſunt vere culpabiles iudicari. ſm d.
no. & non ipſa vniuerſitas. Quid enim municipes, ideſt munici-
pum vniuerſitas dolo facere poteſt? Nihil ſi vniuerſitatem conſi-
deremus ſimul collectam. ſic intellige. ff. de dolo. ſi ex dolo. §. j. Si
autem conſideremus illos per quos regitur vniuerſitas, & ex quo
rum facto ipſa obligatur. ff. ad municipa. municeps. & l. ꝙ maior
pars. & l. magiſtratus. C. de iuramen. calum. l. ij. §. hoc etiam. ff. de
condi. & demon. municipalibus. & dolum & violentiam inferre
poteſt, & ſic intellige. ff. quod me. cau. metum. §. animaduertēdū.
Alii dicunt ꝙ vix poteſt, ſed ex dolo tamen poteſt, vt in l. metū.
ff. de iudi. vix. Sed pro certo illud vix, ſi magna ſit vniuerſitas, qua-
10 ſi impoſſibile cōtinet. Ideo † melius eſt, vt intelligas, vt prædixi, ſic
que debent ſinguli culpabiles, maxime hi, per quos tale corpus,
regitur, & quos magis conſtat eſſe culpabiles, & non ipſum cor-
pus, quod caret anima per excommunicationis ſententiam coer
ceri, vt hic & s̄. de cleri. excommu. mi. latores. vnde & ſequitur hu
iuſmodi ſententia. ſ. excommunicationis promulgetur, nā aliud
eſt in ſententia interdicti, vt dictum eſt. [Sed in illos]. ver. ſenten-
excommunicationis promulgetur: quos conſtiterit eſſe culpabi
les: hoc autem facimus, volentes animarum vitare periculū &c
vt ſupra ſed & aliter poteſt legi. vt not. ſupra ſuper verbo, penitus
prohibemus. ver. diceret quis. [Culpabiles]. Dicunt quidam ꝙ
nec iſti ſunt excommunicandi, niſi primo ordine iudiciario cō
uincantur, quamuis conſtet capitulum, vel vniuerſitatem culpa
11 biles fore, & ipſos tantum ſingulares, quia † cauſa vniuerſitatis
non eſt ſingulorum, nec econtrario xii. q. iij. qui manumittitur.
ergo oportet, ꝙ hi conuincantur. ſupra eo. ſacro. ij. q. j. nemo. nam
& ſi capitulum non vult recipere aliquem in canonicum, quid
ad ſingulares, vel ſi non comparet citatus, nempe ſi veniret ſingu
laris, non admitteretur, niſi probaret mandatum, vel caueret, nec
poſſent ſingulares ſine capitulo aliquid quod ad ipſum pertineat
expedire. s̄. de his quę fi. a ma. par. ca c. j. & ii. Alii dicunt & forte
melius. ſecundum. d. n. Quod authoritate huiuſmodi conſtitu-
tionis poſſunt excommunicare iudices tales ſine alia cauſę co-
gnitione dumtamen conſtet eis de culpa, ſed ſi de ipſa non con-
ſtaret abſtinere debent. ij. qō. j. nos in quemquam. & c. nemo. Sed
nunquid appellatio nomine capituli facta tuebitur tales ſingłs, ſi
iudex, a quo appellatū erat, delegatus eſt. ſic: quia ſublato princi-
pali ſublatū eſt, & acceſſoriū. s̄. de ꝓſti. tranſlato. Si vero ordinarius
occaſione articuli, ſup quo appellatū eſt, non poteſt ſe iudex in-
tromittere de cauſa ad ſuperiorē delata. iij. q. vj. dudū. s̄. de offi. le-
ga. licet. Quid ſi iudex poſt talē appellationem excōmunicauit
aliquem de canonicis, nunquid poteſt petere capitulum pronun
ciari nullam eſſe talem ſenteniam nomine capituli, vel ipſum

defendendo fecit illud, propter quod eſt excommunicatus, vel
alias interſit ipſius capituli etiam ratione famę, quia diffamatur
capitulum pro eo quòd canonicus ſuus ſic denũciatur tanquam
excommunicatus? hoc petere poteſt.ar.ff.de fer.l. §. ſi vero. Si au-
tem capitulum vellet dicere ſententiam iniuſtam, hoc non poſ-
11 ſet, quia nec abſolutio† datur, niſi pęnitenti. ſecundum quoſdam
11.quæſtio. 3. cum aliquis. & quod dictum eſt excommunicato
pro capitulo, idem intelligas de rectoribus excommunicatis pro
negotijs ciuitatum ſecundum do.no.

SVMMARIVM.

1 *Vim vi repellere licet, & quomodo intelligenda ſunt hæc verba.*
2 *Homicidium ſemper committitur licet defendendo, & tenetur ſi homicida vi-
uum hominem capere poſſet.*
3 *Pelagia non facit qui percutit, ſed qui repercutit.*
4 *Sententia excommunicationis quibus modis contemni dicitur.*
5 *Iniuriam proximi quilibet tenetur, ſicut ſuam propulſare.*
6 *Seruus tenetur potius iuuare dominum, quam ſeipſum.*
7 *Clericis licitum non eſt effundere ſanguinem per ſe, nec per alios.*
8 *Clericis in quibus caſibus licet ſumere arma.*

CAP. VI.

DIlecto filio & infra. Hęc debet eſſe in-
ſcriptio Inno. iiij.
fri ſancti Ioãnis Lemouicẽſim pœnitẽtiario nr̃o de
ordine minorum. Ad euidentiam intellectus huius
capituli notare debes, quòd dum iſte pœnitentiariuis miſſus fuiſ-
ſet legatus in partibus gallicanis, recepit querelam Balliui infra-
ſcripti, qui conquerebatur de decano infra nominato, pro eo ꝙ
idem decanus ipſum Balliuum excommunicauerat, & terram
ſuã interdixerat, & ꝯ eundẽ, & terrã ſuã ẽt gladiũ exercuerat tẽpo
ralẽ. q.d. mirabils eſt decanus iſte. nũc apparet ſacerdotalis cẽſurã
eccleſiaſticã exercendo, nũc militaris tẽporalẽ gladiũ aſſumẽdo,
vnde ſibi hoc neſcio, niſi & de ipſo decanus per omnia Cæ-
ſar erat. Decanus vero excuſabat ſe dicens, quòd cum dictus Bal-
liuus quoſdam forſan oppreſſiſſet pauperes ad ſpiritualem tnitio
nẽ ipſius decani ſpectantes ſecundũ ca. 86. al. 87. di. ca. j. & ij. nec
ad monitionẽ ſuam vellet hoc emendare, neque ſuſtinere, quia
inquireret, prout le. ſupra de iudi. nouit. §. fin. & in Aut. vt diſ. iu-
di. §. ſi vero. cõſtituerit. al. cõtingerit. ij. col. 9. Ipſum canonice ex-
communicauit. Balliuus autem inde prouocatus terram tempo
ralẽ eccleſiæ decani inuaſit, & multa damna dedit, ſicut alias le-
gitur ſupra de reſti. ſpo. cum ad ſedem. contra quem cum pro-
pter nimiam ſuam potentiam non poſſet ſe idem decanus ſuf-
ficienter defendere, quia potentioribus pares eſſe non poſſumus.
ff. de al. iudi. mu. cau. fac. l. 3. proceſſit ſpiritualiter & terram ipſius
Balliui canonice interdixit. ſed & temporali gladio iuxta poſſibi-
litatem ſuam ſe & ſuos temporaliter defenſauit. Quærebatur hic
vtrũ præfato decano licuiſſet vti (ſcilicet authoritate propria)
vtroque gladio in hoc caſu? & videtur, quòd ſic, hæc autẽ decre-
talis in duas partes diuiditur. In prima parte hoc probat de gladio
ſpirituali. In ſecunda de temporali [Omnes leges] de hac materia
tractãtes ſimile ff. de pac. inter omnes. ff. de religio. & ſump. fune
rum. minime. in fine. ff. ad legem aquil. ſcientiam. §. qui cum
aliter. [Vim vi repellere] vt ff. de iuſti. & iur. vt vim. ff. de vi & vi ar.
l. j. §. vim. vi. C. vnde vi. l. j. ſupra de reſt. ſpo. olim. j. §. intelligentes.
ver. præſertim. ſupra de homici. ſignificaſti. §. vlti. ſupra eo. ſi vero.
& ca. perpendimus. j. di. ius naturale. iij. quæſtio. j. §. patet. Ad hoc
1 tamen vt hæc† verba ſane intelligantur, ſupplendũ eſt primo, ꝙ
vis repellatur flagrante ad huc maleficio. ff. ad leg. Aquil. ſed
& ſi quæcunque. Scđo vt fiat cauſa defenſionis nõ vltionis. ff. ad le
gem Aquil. ſcientiam. §. vlti. al' pę. cauſa vltionis ergo non licet.
xlvj. di. ſeditionarios. xxiiij. quæſtio. iiij. inter quærelas. Tertio, ꝙ
fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt in dictis decre. olim
& ſignificaſti. C. vnde vi. l. j. quod moderamen circa duo attendit
vt ſine armis impugẽt, & ſine armis ꝓpulſent, ſi armis & cũ armis
licitum eſt. ff. de vi. & vi. ar. l. prima. §. vim vi. & l. iij. §. cum igitur
Quid ſi pugnus vnius durior ſit quam enſis alterius forte pro-
pter debilitatem naturę? ſubueniendum eſt tali, vt ſaltem debilib.
vtatur armis, quia plerũque nec tempus nec locus &c. ff. de exer.
actio. l. j. Ideo dicas hoc arbitrarium. s̃. de tranſa. c. fi. Sed nũquid
is, qui vim propulsat, tenetur expectare primum locum, licet qui
dã nimia ſimplicitate ducti dixerint ſic, q̃a tñ ſi forsã expectaret
poſſet eẽ ꝙ nunq̃ magis ꝑcuteret, in hoc ꝯcordãt oẽs Doctores vt
armis terreat ille ad hoc vt vĩ liceat propulſare. ff. ad legẽ Aquil.
ſed & ſi quẽcũq;. ff. de vi & vi ar. l. iij. §. q armati. ff. ad. l. Corn. de ſi-
ca. is qui. Quod enim vituperari, põt prę caueri debet alioquin im
putatur, ſupra de ſer. non or. ca. j. ff. de loca. & condu. l. iiij. §. hoc
ſubiungi. al. qui ſubiungi. C. vbi & quando licet vnicui. ſine iudi.
2 vin l. j. s̃. de homici. c. ij. & c. iij. Illud tamẽ ꝑcerto† teneas, ꝙ ſemp
ĩputat hõicidiũ ſi is q̃ ĩterficit. poſſet, hoĩnẽ viuũ cape, vel aliter
euadere etiã fugẽdo, vt in eiſdẽ capitulis. & ff. ad legẽ Aqui. ſed &
ſi quẽcumque. s̃. de homici. ſuſcepimus. ſed & diſtinguẽdum eſt,
vtrum vis inferatur perſonæ vel rebus, vel illata cum modera-
mine tutelę. Si perſonę repelli poteſt violẽtia, anteq̃uam ſit illata
cum moderamine inculpatæ tutelæ. ff. de vi & vi armata. l. j. §. ſiue
& l. iii. §. quem. C. vnde vi. l. j. & ſeruatur moderamen, ſi illud tan-
tũ fiat, quo omiſſo violentia repelli non poſſet, ergo ſi aliter peri-
culũ corporis imminens vitare non poſſit, aggredientẽ in terfice-
re licet. C. ad legẽ cornel. de ſica. l. ij. & iij. Quid ergo ſi te percuſſit,
& tu repercutis? dicit Iacobus antiquus, ꝙ ſi incontinenti reper-
cutis, ſemper præſumitur, ꝙ hoc facias ad defenſionẽ. Alij dicũt,
ꝙ potius eſt vindicta, quã repulſio. Vnde Apoſtolus. Noli reper-
3 cutere, ne duo mali ſitis, non enim facit pelagiã † ſiue bellũ is,
qui percutit, ſed qui repercutit, ergo eſt abſtinendũ. xlvij. di. ſe-
dicionarios. xxiiij. quæſtio. iiij. inter querelas. Quid enim ſi poſte-
rior vim inferenti oculũ offenderit opera data? ff. ad. l. Aqui. ſi ex
plagis. §. tabernarius. Si vero rebus inferatur, violentia repelli põt
non ad ſumendã vindictã, ſed iniuriã propulsandã, & intelligitur
iniuria propulsari etiã ſi quis vi diectus collectis amicis, quãcito
potuit, eundẽ violentũ deiecit, & moderamen ſeruauerit, dum-
mõ non amplius ſe extẽdat offenſio, quã exigat rebellio aliorũ,
probantur hæc. ff. de aquir. poſ. ſi de eo. ff. de vi & vi. ar. l. iij. §. cũ
igitur. s̃. de reſti. ſpolia. olim. j. §. fi. s̃. de homici. ſuſcepimus. & ca.
ſignificaſti. §. fi. s̃. e. ſi vero. & c. perpendimus. & c. famæ. §. vlti. ff. ad
Tertul. j. §. confeſtim. quamuis autẽ per prædicta iudex vbicũque
inſtrui valeat, non tamen omnino certificari. Ideoq; arbitriabi-
tur bonus iudex, cũ nec de hoc certa regula dari poſſit, ſicut al. ff.
ve vſu. mora. ff. de teſti. l. iij. ff. de ver. obli. continuus. s̃. de transact.
ca. fi. & de off. dele. de cauſis. & iunge quod no. s̃. de homic. extra. ꝑ
humani. §. fi. ſup verbo. diffidatus. j̃. eo. §. & quidẽ. ver. licuit. ſuper
ver. decano [Licuit vtique ipſi decano] authoritate iuris, & ſi ex
parte decani hoc bellũ licitũ fuit, ex parte vero Balliui temerariũ.
ar. s̃. eo. extra. Romana. cũ medicinalis. §. ſi quis autẽ [Eũ]. ſ. deca-
nũ. [Iniurioſe] quia ſine authoritate iudicis, & cõtra ius, & de hoc
s̃. de pœnis. extra. Romana. [Spoliare] hoc dicit reſpectu mobiliũ
ſeu ſe mouentium, in quo caſu competit vi bonorũ raptorũ, qđ
dic, vt not. s̃. de homici. extra. pro humani. ſup verbo, diffidatus.
ver. quicũque. n. & ſequẽti [Violẽter]. i. authoritate, ſiue temerita
te propria, & ideo puniẽdus ff. de vi priuata. l. penul. ff. quod me.
cau. extat edictum. & in concor. ſigna. ſupra de pœ. extra. Roma
na. ſuper verbo, notoria. [Occupare.] hoc dicit reſpectu immo-
bilium. [Superius]. in deciſione & caſus poſitione. ver. bailliuus
[Contra illius]. ſ. Balliui. [Violentiam]. al. violentam iniuriã qđ
idem eſt. [Et qm̃]. ver. [Eius]. ſ. Balliui nimiã potentiam reſpe-
ctu potẽtiæ decani, vt ſequitur. [Sibi]. ſ. decano. [Non aderat] ſub
audi maxime, vt in ver. ſequenti. & ſic non ob. quod ponitur in ſe
quen. glo. [Potuit]. ſ. decanus: innuitur autẽ hic, & in ver. ſeq. ibi
propter hoc; ꝙ ſi decanus potuit ſe defendere gladio tꝑali, non
debuit recurrere ad eccleſiaſticum, vt hic no. & ſupra e. extra. cũ
medicinalis. §. quiſquis. ſuper verbo, excõicat. ſed quod ibi dicit.
ꝙ non debet peruenire prælatus ad hanc ſententiam quãdiu ha-
beat aliud quid faciat, intelligas tu, commodius, ſiue ſpũale, & nõ
aliud violenter: nam & gladius ſpiritualis debet ꝑcedere tempo
ralem, ad quem non debet eccleſia recurrere, q̃diu habeat aliud,
quid faciat. ſupra de iudi. cũ non ab homine. §. fi. & in concor. ſi-
gna infra eo. ad finem. ſuper verbo, ſubuentione mutua. [Ac rę-
currere]. ver. Repete licuit ipſi decano. [Ad arma ſpũalia] ſcilicet
orationes, & lachrimas, & cenſuram eccleſiaſticã. [Quæ ſunt ec-
cleſię propria]. vt no. ſupra de homici. extra. pro humani. §. cum
igitur. ſuper verbo, armis ſpiritualibus. & probatur. 23. q. viij. §. j. nõ
licet. ergo clericis arma militaria ſumere; ſuper quo diſſenſio eſt,
quæ in hoc capitulo terminatur, vt no. j̃. e. §. ſequen. ſuper verbo,
ipſi decano [Prę ſertim] ver. [Ex aliis cauſis]. quę fuerint, neſcim⁹,
ſed exemplica, ſicut not. ſupra in caſus poſitione. ver. decanus ve-
ro. vel forſan eccleſię manifeſtas iniurias irrogauit, vt j̃. de ver. ſi
gni. ex parte. vel ſtatuta ſua contra libertatem eccleſię promulga
rat, vel homines ipſius eccleſię opprimebat, ſupra de re. ec. nõ ali.
cum laicis. ſupra de immu. ec. non minus. & c. aduerſus. ſupra eo.
nouerit. & c. grauem. [Ipſum]. ſ. decanũ. [Exinde]. quia. ſ. ipſum
excõicauerat. [Prouocatus]. ſcilicet Balliuus, ſed non debuit pro
uocari ſupra de offi. dele. ſuſpicionis. [Cõtẽptis]. qđ patet per vio
tiam, & ideo quod ad medelam datum fuerat, vertitur in vene-
num, quod tamen non eſt culpa medici, ſed infirmi, vt no. ſupra
eo. extra. cum medicinalis. reſpon. j. ſuper verbo medelam. Et no-
ta, ꝙ multis modis apparet de contemptu ſententiæ excommu-
4 nicationis, licet aliqui ibi errent, ſed hęc † ſententia contemni di
citur. Primo, quia excõmunicatus culpã culpę nititur cumulare
vt hic. Secundo, quia licet nihil de nouo committat, tamen ec-
cleſiam, & ſi non dicantur diuina, ex certa ſcientia intrat. j. qđ. j.
non liceat. 24. q iii. clerici. 25. diſt. c. j. circa prin. niſi forſan cauſa
prędicationis qua audita ſtatim exeat ſupra eo. reſpon. j. Tertio,
quia & ſi eccleſiam non intret, tamen de foris ad valuas eccleſię
ſtat, dum dicuntur diuina, & inde audit, quod eſt contra iura ſu
pſa de pœni. quod in te. §. j. ſupra eo. permittimus. ſupra de priui-
le. quod

le. quod nonnullis. & ſi hoc ſciẽt clerici initus celebrantes, & nõ
abſtineant, puniri debent, ac ſi intus intraret. s̃. eo. ſignificauit
Quarto, quia cõmunioni chatolicorũ ſe ingerit, cũ in poteſtate
ſua ſit euitare. s̃. de cle. excõ. illud. Quinto, q̃a nimis dormit in ſen
tẽtia, ſic ligatus per qđ præſumit, ꝙ euanuit medicina, cũ nihil
ſit operata, ſuper quo tamen vſque ad annum regulariter eſt ex-
pectandus. xj. q. iij. rurſus. & quiſquis. s̃. de hære. excõmunicamus.
§. ſi vero dominus temporalis. licet hoc tempus aliquando pro-
rogetur, vel ex negligentia. s̃ de æta. & quali. cũ bonæ, vel ex cau-
ſa. s̃. de pę. c. fi. Sed ex cauſa arctari poterit, vt patet in his, quæ no.
s̃. de reſti. ſpo. extra: frequens. §. penul. & ſecundũ hoc intellige, qđ
no. s̃. eo. extra. ſtatuimus. [Et propter hoc]. ſ. ꝙ ipſe Balliuus
ſpoliauit decanũ rebus ſuis. i. ſuæ eccleſiæ. [Tulerit] iuſte & cano
nice, quod videtur in iudice eccleſiaſtico ſpeciale, quod dic, vt
no. ſupra de. pe. extra Romana. ſup verbo notorius. ver. ſolutio. &
ſequẽte. [Interdicti] in terram Balliui, vt not. in caſu quia lo-
ca proprie interdicuntur, vt not. s̃. eo. extra. cũ medicinal. §. &
hæc eadem. [Mucrone] ſic. s̃. de re. eccle. non ali. ſi quis preſbitero
rum. quod dic, vt not. s̃. de homici. extra. pro humani. §. cum igi-
tur. ver. nos tanto. ſuper verbo, mucrone. [Illius]. ſ. Balliui. [Sentẽ-
tiarum] excommunicationis, ex alijs cauſis latarum, vt s̃. ¶ Et q-
dem] ij. pars. alia litera habet æquidem. i. eodẽ modo, ſiue pari iu-
re, vel æquitate eadem. q. d. probatũ eſt. s̃. ꝙ decanus potuit ad
defenſionẽ ſuam vti gladio ſpirituali. In hoc aut §. intendit pro-
bare, ꝙ eidem licuit vti gladio etiam materiali, ex quo ad ipſum
temporalis iuriſdictio pertinebat, & ideo dicit & quidem, ſiue
equidẽ eũ liceat &c. [Cuilibet]. q. d. ſiue iudici, ſiue priuato, ſiue
laico, ſiue clerico, qui enim cuilibet dicit, neminem excipit. s̃. de
maio & obedien. ſolitæ. §. penul. & no. s̃. eo. extra. cum medicina
lis. §. quiſquis. [Vicino, vel proximo] nullo fortius ſocio. arg. ff.
pro ſocio verũ eſt ꝙ Sabino. [Ipſius]. ſ. vicini, vel proximi. [Auxi-
lium] nedum conſilium. Hic determinatur aperte id, de quo con
ſueuit eſſe dubium. vtrum. ſ. iniuria ſocij, vicinij, vel proximi ar-
mis ſit propulsanda, de quo tractatur per Gratianum. 23. q. iij. §. j.
& primo probat decẽ authoritatibus, ſiue exẽplis, ꝙ non debet
talis iniuria taliter propullari: & in fi. ſic concludit, ꝙ ad propulſan-
dam iniuriã non ſunt petenda armorum auxilia, quod autẽ non
eſt petendum de iure, non eſt præſtandum, poſtea reſpondet, &
dicit, ꝙ multa rite præſtantur, quæ tamen de iure non reperiun-
tur, bonus enim. i. perfectus vindictam iniuriæ ſibi factæ non pe
tet, quia malum pro malo redderet, quã tamen iudex rectè infli
5 geret, qui non niſi malum iuſte puniet Tu vero dicas, ꝙ †quili-
bet tenetur iniuriã proximi, ſicut propria propulsare, vt hic patet
ad idem. 23. q. iij. pro membris. & ca. fortitudo. & ca. non inferen-
da. & ſequenti. & hoc determinat Gratianus ibidem in. §. vlti. ex
6 quo §. & ex q̃bus iuribus hoc ſumptũ videtur & ſeruus † tenetur
iuuare dominũ potius, quam ſe ipſum. ff. ad Sille. ſenatuſconſul.
l. 2. §. ſerui. [Participes] Hic igitur declaratum videtur, ꝙ qui po-
teſt impedire volentem capere clericum, ſeu verberare, etiam ſi
tanquam priuatus hoc impedire poſſit, & hoc non facit eodem
vinculo ligatur. vt. s̃. e. quantæ. & per hoc vidẽtur ſublatę aliæ opi
niones ibidem notatę. [Licuit] ver. [Profacto. [q. d. ſi poteſt, & de
bet etiam quilibet priuatus pro vicino arma ſummere, multo
fortius pro ſe ipſo, iuxta illud miſerere animæ tuę placens Deo.
hæc enim eſt charitas bene ordinata. ad hoc lxxxvj. diſtin. non
ſatis. C. de ſerui. præſens. ff. de bonus eorum qui mor. ſibi conſci. l.
7 j. [Ipſo decano] Sed contra, quia clericis† non eſt licitum effunde
re ſanguinem, nec per ſe, nec per alios. xxiij. q. vlti. §. j. & clerici. &
his a quibus ſupra de voto. ex multa. §. fina. Sol. quidam dicunt,
quòd clericis licet ſummere arma defenſionis vt clipeũ, loricam
Galeam, & ſimilia, ſed non impugnationis, vt enſem, lanceam,
vel alium gladium, ſiue percuſſiuum. Scđi dicunt, quòd licet eis
ea ſumere, ſed non vti, niſi cauſa defenſionis, & quando aliter-
euadere non poſſunt. ſupra de homici. interfeciſti. & ca. ſicut di
gnum. & c. ſuſcepimus & c. ſignificaſti. xxiij. q. vlti. conuenior. &
ſecũdum hoc intelligunt. ſupra de clerico percuſſore. præſentiũ
& ca. continentia. Tertij. dicunt quòd authoritate Papę hoc poſ
ſunt. al. non. Gra. dicit, quòd hoc poſſunt per alios non in perſo-
8 na propria xxiij q. vlti. vt pridem. Io. dicit, quòd hoc† non licet, niſi
in quatuor caſibus. Primo, pro defenſione ſui, & uehementiſ-
ſima cogente neceſſitate, vt notatur ſupra eo. ver. ſecundi. infra de
reg. iur. quod non eſſe licitum Scđo, contra paganos iuſſu maio
ris, vel niſi habeãt iudicium poteſtatem. & ſecundum hoc intel-
ligitur. xxiij. vlti. §. his ita. ſequentia capꝉa Tertio, pro defenſione
iuſtitiæ de conſilio epiſcopi. de conſe. di. v. ſollas. Quarto, pro feu-
do. temporali, quod tenet. 24. q. vlti. ecce. Alias nũquã licet. 34. q.
vlti. ca. al. §. j. & ij. & c. his quibus. Tu dicas, ꝙ clerici habentes tem-
poralẽ iuriſdictionẽ. indiſtincte poſſunt arma ſumere pro defen
ſione ſua, & ſuorum, quia hoc omnia iura præmittũt, vt s̃. e. rñ. j.
& in iuribus allegatis ibidẽ, ſuper verbo, vim vi repellere. & pro-
batur. xxiij. q. j. noli. & q. vlt. §. his ita. vſque ad alium. § in regiſtro.
& c. ſcire. Quòd ſi per temporalem iuriſdictionem non habeãt,
tene, quod no. Io. & alii ſupradicti, quia talibus non licet arma ſu
mere, niſi ad defenſionẽ, vel niſi hortãdo. vt 23. q. vlti. §. ecce ꝙ
Sed qualiter intelligis, ꝙ decanus iſte defendat ſe, qui impugnat?
Rñdeo, quia ab initio impetitus fuit ff. ſi quadru. paupe. feciſſe di
catur. l. j. §. cum arietes. ff. ad legem Aqui. ſi ex plagis. § j. quaſi in fi
ibi culpa enim & c. ff. de bo. liber. qui cum maior. ff. de iure fiſci. l.
ij. §. j. quinimmo cum Balliuus ab initio cauſam malorum præ
buerit, oĩa q̃ inde ſecuta ſunt, eidem ſunt imputanda. C. ad legẽ
Iul. de vi publica. qm̃ multa facinora. & quicquid fecit decanus,
vel faciet, quouſque purgata ſit eiuſdem Balliui contumacia
ſemper ad ſuam defenſionem videtur facere, & iuſte, quamuis
impugnet, ſic & res violenta præſcribi non poteſt, quouſque vi-
tium ſit purgatum. Inſtitu. de vſucap. §. furtiuæ. & §. quod autem
ff. de vſucap. ſequitur. §. tunc in poteſtatem. Et ex hoc no. ꝙ ſicut
excommunicatus conuentus in iudicio appellare poteſt, ſic & ap
pellationem proſequi, quia quamuis proſeqnendo appellatio-
nem agat in veritate, tamen conſiderato initio ſe defendere intel
ligitur interpretatione iuris. s̃. de excep. cum inter priorẽ. dilecti.
dilectæ. ſignificauerunt. venerabilem. ſic per contrarium defen-
dendo ſe de facto contra iuſtitiam, dicitur impugnare, cum &
Deo reſiſtat. xj. q. iij. qui reſiſtit. & per conſequens is, qui impu-
gnat ipſum authoritate iuris, quamuis in veritate impugnet, ta-
men intelligitur defendere ſe interpretatione iuris, is ergo, qui iu-
ſtitiam defendit, quamuis impugnet, ſe defendere dicitur: ille ve
ro qui iuſtitiam impugnat, quamuis ſe defendat, dicitur impu-
gnare, ſic is, qui fidelis eſt, dicitur relinqui & non relinquere, etiã
ſi vnus de duobus infidelibus ad fidem catholicam conuertatur.
s̃. de diuor. quanto. §. ſi enim alter infidelium. [Proprio ſibimet].
quaſi diceret ſine req̃ſitione alterius iudicis, quia res publica eſt,
non priuata. [Subuenire ſubſidio]. ſubaudi temporali gladio ſuã
ſpiritualem iuriſdictionem adiuuãte. [Et ſuammet temporalẽ].
ſ. iuriſdictionem [Defenſione]. ſ. ſuffragante, al. defendere, & eſt
planior litera. Quod autem ſequitur, ſic conſtrue. [Sicque quo-
dammodo vtrumque gladium]. ſ. temporalem, & eccleſiaſticũ.
Diceret quis, quomodo ſic vtrumque? Reſpondeo reciproce, &
hoc eſt. [Alterum, videlicet altero] q. d. & temporalem eccleſia-
ſtico, & eccleſiaſticum temporali [Maximẽ]. q. d. ſi potuit gladiũ
temporalem ad alium pertinentem ſuo ſpirituali iuuare & auxi
lium temporalis ad alium pertinentis in ſui ſpiritualis auxiliũ
inuocare, de quo nemini dubium eſt, vt. xcvj. diſ. cum ad verum.
& in aliis concor. j̃. ſignatis. ſuper verbo, ſubuentione mutua. mul
to fortius, vbi vterque ad ipſum pertinebat ſibiipſi potuit, & de-
buit ſuffragari, vt & no. s̃. e. ſuper verbo, profecto. [Neceſſitate].
circa etiam diuerſas perſonas. al. eſt in textu & repete conſue-
uit. [Alter iuuatus]. al. & in iuuamen alterius ſubuentione mu-
tua frequentius exerceri, & eſt melior litera. [Subuentione mu-
tua]. vt patet. x. di. c. j. & 17. di. nec licuit. & 96. diſt. cum ad verum.
23. q. v. de liguribus. s̃. de of. or. c. j. s̃. de iudi. cum non ab homine.
s̃. de cle. ex. mi. c. ij. s̃. de maledic. ſtatuimus. & in lombarda: vt epiſ
copi & comites ad inuicem auxilium dẽt in rubro & in nigro.
& de decimis. l. de decimis & l. fi. al. iij. & in Auth. iuſiurandũ. qđ ꝓ
ſtãt ab his. §. & ęquus. coll. ij. & vt diſ. iudi coll. ix. [Exerceri]. ſi tñ
quis, & ſine errore, & reprehenſione vult procedere, conſulo, ꝙ
ſpiritualem præmittat tanquam lucem, & ducem, & demum ad
temporalem recurrat, tanquã ad malleatorẽ, & executorem, s̃. de
homici. poſtulaſti. 23. q. v. miles. & c. ille gladium. Et per hoc com
probatur, ꝙ no. in Sum. de treu. & pa. §. quid ſit iuſtum bellum. &
de reſti. ſpo. ſub. §. intelligendum. & ſecũdum hæc quę no. in hoc
capitulo intellige illa, quæ ibi no.

¶De verborum ſignificatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium conceſſum his uerbis, recepimus nos in fratres ſpirituales an com-
prehendat exceptionem.*
Et quid operetur hoc priuilegium nu. & 4.
2 *De certus locus quis dicatur.*

CAP. PRIMVM.

VEniens & infra. Quęſtio vertebatur inter epiſco-
pum Tymberacen. ex parte vna, & fratres do
mus militiæ templi & hoſpitalis ſancti, Ioan
nis Hierorolymitani ex parte altera ſuper di-
uerſis articulis, inter cætera fratres oſtenderũt
priuilegium quoddam, quod habebãt, in quo
continebatur, ꝙ eccleſia Romana ipſos recepit in filios ſpũales,
1 per quod intẽdebant † probare ſe exemptos, & hoc interpretatĩ
in rñ. j. oſtenderunt etiam aliud priuilegium Lucii Pape cõtinẽs,
ꝙ eccleſiæ per ipſos ædificatæ in vltra marinarum partium locis
deſertis a lege diæceſana eſſent exẽptæ, & hic quærebatur de duo-
ſius, q̃ loca in caſu iſto dicuntur deſerta, & hoc exponit, & inter-
pretatur

pretatur.ĩ.§.illum.quale eſt priuilegium,& hoc dicitur.ĩ.eo.§.cẽ
ſentes.erat etiam quæſtio de noualibus locorum,& aliis decimis
dictorum fratrum,& hoc determinatur.ĩ.e.§.cæterum. & §.fin.
[Priuilegij.] nobis oſtenſi. & ad defenſionẽ fratrum exhibiti,
quæ erant hęc verba ſequitur.[In ſpeciales]&c.vſq; ibi.[Nos re-
cepimus]ſcilicet nos Papa vo. fratres.p quę dicebant ſe exẽptos
eſſe declaramus.qđ eſt infra[Dictos fratres]&c. ſcilicet domus
militiæ templi ſancti Ioannis Hieroſolymitani.[Ex illo].ſ. illa-
ratione, vel conſideratione,vel q.d.hoc eſt vtilitas & mẽs verbo
rũ[Quod ab alio]&c.[latere deſtinato]quis ſit iſte & quib.priui
legijs prę cæteris gaudeat.dic,vt no.ſ̃.de of.le.officij.[Nõ valeãt]
qđ dic, vt no.ſ̃.de priui.extr.volẽtes.§.ĩ eos.¶[Illũ]ij.pars.[Homi
num] Hæc clauſula determinare poteſt clauſulã prçcedentẽ, &
1 ſequẽtẽ.q.d.ſi eẽt † memoria,ꝙ locus cultus fuiſſet, quãuis ſemp
fuit in poteſtate ſaracenorũ, nõ habet locũ,quod hic dicitur.Itẽ
ſi nũquã cultus fuit tamẽ memoria eſt, ꝙ chriſtiani tenuerunt,
quare non habet locum:ergo neceſſe eſt,ꝙ nõ poſſit probari, ꝙ
nũquã cultus,vł ſub poteſtate chriſtianorũ fuerit ad hoc vt locũ
habeat priuilegiũ iſtud,quia hęc ſunt cõnexa. ſ̃. de appel.inqui-
ſitioni.vbi de hoc.& accedit.ſ̃.e. quid per nouale. poteſt etiã de-
terminare ſequentẽ clauſulã tantũ. q. d. non extat memoria,ꝙ
fuerit ſub poteſtate Chriſtianorũ, quãuis cultus fuerit a ſarace-
nis,vltima expoſitio benignior eſt reſpectu priuilegij.ſ̃.de priui-
le.in his. ſed prima iuſtior: cũ per hoc priuilegiũ prçiudicium
fiat,vt patet in his,quæ not.ſ̃.de ↄceſ.præbẽ.extra. quia in cũctis.
& ſ̃.e.ad ꝑpetuã.¶[Cẽſentes]iij.pars.[Cõſtruẽdas] petita tñ licẽ-
tia a ſede apłica,vt ĩ.ver.quas in locis.[Plenã]quo ad legẽ diœce
ſanã.vt ſequitur [Diçceſanç] nõ iuriſdictionis,quia duæ ſunt le
ges.quod dic,vt no.ſ̃.de of.or.cõquerẽte.& c.dilectus.[Exigi] Et
3 hoc eſt † primũ,quod operatur hic priuilegiũ.[Quæ ſcđm]ver.
ſ.eccłiæ quo ad loca & fratres ibi habitãtes.[Excõmunicationi]
quo ad perſonas tm̃,vt patet in his,quę no.ſ̃.ti. proxi.ar.ſ̃.extra.
cũ medicinał.§.& hæc eadẽ. [Supponit] Et hoc eſt ƒm, qđ ope-
ratur priuilegiũ.[Quas.]ver.ſ.eccleſias.[Poteſtatẽ]Et hoc eſt ter
tium,quod operatur priuilegiũ,al. ↄtra.de ↄſe.diſt.j.nemo. & in
Auth.vt nullus fab.ora.do.coll.v. [Petita.] quę nõ negabitur. ſi-
mi.ſ̃.de cẽſi.extra.Romana.§.ꝙ ſi forſan.ver.ſi vero.[Eaſq;]ver.
4 [Per ſuos clericos.]Et eſt hoc † quartũ, quod operatᷣ priuilegiũ.
al.cõtra.ſ̃.de cõſti.ad decorẽ.& de ſta.homi.quod Dei timorem
[idoneos]al.nõ debẽt recipi. ſed potuerũt eccłiæ cũ nõ ſint exẽ-
ptç per epiſcopos de alijs clericis idoneis ordinari. ſ̃. de ſup. ne-
gli.prçla.c.ij.[Epis].ſ.diœceſanis.[Ab eis].ſ. epis.ſic ſ̃. de priuile.
cũ & plãtare.§.in eccleſijs. ſ̃.de præb. de monachis. vbi de hoc.
[Plebes]quę nec exẽptç probãtur,& ſi eccleſiæ eſſẽt exẽptæ. ĩ.e.
ad perpetuã vbi de hoc.¶[Cæterũ] iiij.pars.[Excolunt]de his qui
nõ tenẽtur dare decimas,& ideo vidẽtur grauari.ſ̃.de deci.ex par
te al. graue. ſed ſtatim releuãtur in alio, iuxta regulã not.ſ̃. de.
paroch.c.j.[Et alijs bonis]mobilibus vndecũque proueniãt,dũ-
mõ ſint licite acquiſita.ſ̃.de dec.ex trãſmiſſa.nã quo ad immobi
lia qđ iuris ſit dicitur.ĩ.e.§.in alijs.vel dic,vt ĩ.no. [Cõuentibus.]
ver.Hoc eſt primũ priuilegiũ quo ad decimas, quas eccleſię pa-
rochiales debẽt habere, al.tenere.ſ̃.de deci. cũ in tua.& c.cũ ↄtin
gat.[A qbus]ver.[Quãta]Hoc ẽ ƒm priuilegiũ quo ad decimas,
al.ↄ̃. vt in iuribus.ĩ. allegatis.in ſequẽti glo. [Tertia] euidẽter pa-
tet, ꝙ canonica de iure cõmuni debetur etiã quo ad decimas.ſ̃.
de deci.quoniã.& c.dudũ.ſ̃.de prçſcrip. de quarta.& de of. ordi.
cõquerẽte.al.hoc priuilegiũ nullũ eſſet.[Salua moderatione ↄci-
lij gñalis.]ſ̃.de deci. nup. per hoc autẽ quod hic dicitur, innuit,
ꝙ loquitur de rebus immobilibus,& ƒm hoc id qđ ꝑcedit,intel-
ligi debet de poſſeſſionibus ante ↄciliũ acqſitis de immobilib.er-
go acqſitis poſt ↄciliũ eccłijs parochialib. decimas dabũt,& hoc
eſt,qđ ſeqtur.ĩ.e.in ſequẽ.§.¶[In alijs eorũ]&c.v.pars. [Poſſeſſio-
nibus] ſ.poſt ↄciliũ acquiſitis,& quas ab alijs colẽdas recipiũt, &
ſic eorũ ſunt quo ad fruct⁹, vel quas alijs tradũt colẽdas,nã & de
talibus eccleſijs parochialibus decimç ſunt ꝑſtãdæ.ſ̃.de deci. ꝑ-
ſtãdũ.& c.dilecti.& c.licet.vel alijs.de qbus magni redditus debẽ
tur.al.ꝑueniũt quãuis noualia ſint, ita ꝙ eccleſijs parochialib⁹,
niſi decimas ꝑciperẽt, graue ꝑiudiciũ generaretur. ſ̃. e. qđ per
nouale.vel in alijs.ſ.quas parochiani poſſidẽt, quę & ipſorũ ſunt
quo ad maius dñium.[Iure cõmuni] qđ eſt vt epiſcopus habeat
ſuã canonicã & eccleſia parochialis ſuã.ſ̃.de deci. cũ ↄtingat. &
c.qm̃.& c.cũ in tua & c.dudũ.vbi de hoc.&no.ſ̃.e.vt ſup ver.ter
tia. [Eccleſijs parochialibus & diæceſano epiſcopo] ſic.ſ̃.de te-
ſta.ca.fi.& c.officij.[Quolibet alio].ſ.priuilegio,vel cõſuetudine.
ſ̃.de deci.cũ ſint. & c.apoſtolicę. [Per declarationẽ] ver.[Defen-
ſionibus]i.prçſcriptionib.ſeu exceptionibus.qđ dic,vt no.ſ̃.de li.
conteſta.extra.exceptionis.[Iuribus].ſ.communibus,vel ſpecia-
libus,puta priuilegijs,vel conſuetudinibus. ſ̃.de exceſ. prçla.acce-
dentibus,ſupra de priuile.extra.nolentes. in fine.

SUMMARIUM.

1 *Scriptura fuit inuenta propter labilem memoriam hominum.*
2 *Priuilegium nunquam extendiᷣ de perſona ad perſonã nec de loco ad locum.*
3 *Monaſterio exempto cum capellis,an dicantur exemptæ plebes.*
4 *Intentiones hominum ſunt quinque quando legunt,tres malę, & 2.bonæ.*
5 *Intentionis bonum finis cũ eſt malus incidit in irã Dei, & in pęnam ęternam.*
6 *intentio bona eſt gratia in præſenti,& gloria in futuro.*
7 *Gratiam qui dat,dabit & gloriam.*

CAP. II.

AD perpetuam. Abbas quidam mouit
qſtionẽ ↄ̃ quẽdã ep̃m di-
cẽs,ꝙ licet abbas & eccleſia ſua eſſent exẽpti.Idẽ tñ
ep̃s & in monachos, & in eccleſiã monaſterii,& in
parochianos iuriſdictionẽ ep̃alẽ exercere videbaᷣ de facto non ſi
ne ↄtẽptu Romanæ eccłię in ſcãdalũ multorũ,ac in eorũdẽ ab-
batis,& monaſterii nõ modicũ detrimẽtũ,quare petiit noĩe ſuo
& ↄuẽtus ꝑfatũ ep̃m a ꝑdictis cõpeſci,& eidẽ interdici.ne talia ꝑ-
ſumeret in futurũ,tãdẽ lata fuit ſñia pro eccłia.q̃ ꝓbata fuit exẽ-
pta.Sed qa de parochianis nihil in priuilegio exꝑſſum erat,iõ ab
bas & ↄuẽtus reportauerũt ſñiam ↄ̃triã quo ad ipſos, vt hic ſeqᷣ.
1 [Memoriã] hoc qđ ſeqᷣ in ſcriptis duximus † redigẽdũ, nã me-
moria hoĩnũ labilis ẽ,& iõ fit ſcriptura.C.q teſta.face.poſ.hac
cõſultiſſima.§.at cũ humana.ff.de Carbo.edic.l.iij.§.duæ.ff.de pi
gño.ↄ̃hiᷣ.[Eccłiæ]ſolius.[Nihil iuris]. qa nõ fiebat in priuilegio
de ipſis parochianis mẽtio,nec in hoc caſu noĩe eccłiæ cõtinenᷣ.
ſi.ſ̃.eo.cũ dilecti. al.clerici. Sed ↄ̃.ff.de ↄſti.prin.bñficia.Sol.Hoc
priuilegiũ eſt ↄ̃ ꝑtãtẽ ordinaria, q̃ a Deo eſt. xj.q.iij.q reſiſtit.ſ̃.de
homici.ex̃.ꝓ humani.§.cũ igiᷣ.rñ.j. & fauorabilis. ſ̃.de appel.vt
debitus.C.qñ prouo.nõ eſt ne.oẽm honorẽ. & iõ tale priuilegiũ
reſtringiᷣ tanq̃ odioſum.ſ̃.de ↄceſ.ꝑbẽ.ↄſtitutus.ad fi.& qa ex quo
eſt in alterius ꝑiudiciũ,ſtricte interꝑtãdũ.ſ̃.de ꝑbẽ. c.fi. ff.de pupil.
ſubſti.ex facto. & ſ̃.de conceſ. præben. extra cum in cunctis.
2 §.ↄ̃.vbi de hoc.Immo hoc † eſt regulare ĩ priuilegio ꝙ nunq̃ extẽ
daᷣ de ꝑſona ad ꝑſonã,vel de loco ad locũ.ſ̃.dẽ priuile.ſane.ff.de
pac.ſi vnus.§.pacta ver.añ oĩa.& adde,qđ no.ſ̃.de priuile.volẽtes.
§.nũquid ergo.ver.j.[Nec iidẽ].ver.exinde vt ſ̃. extra.veniẽs.§.cẽ-
ſentes.ver.ſi.¶[Pręfatũ ep̃m].ij.pars.quo ad parochianos qđ ſi mo
3 naſteriũ † ſit exẽptũ cũ capellis ſuis.16.q.ij.viſis.ſ̃.de priuil.qm̃.nũ
quid plebes exẽptæ intelliguntᷣ? patet hic,ꝙ non,qa nec vna pro-
feſſio ſub alia includiᷣ,vt no.ſ̃.de reſcrip.cũ ordinẽ.xij.q.j.duo.qs
ergo curabit plebẽ,ep̃s.xij.q.j.regẽda.q & poterit aliã ædificare ec
cleſiã,vel parochianis dare licẽtiã ędificandi.de ↄſe. di.j.nemo.&
ar.ſ̃.de eccle.ædifi.ad audientiã.j.& ponet ibi præsbiterũ, q perci-
piet decimas, & alias oblationes & alia iura parochialia. 33.q.j.
eccłas.ſ̃.de his q̃ ſi.a ꝑla.ſine cõſen.ca.paſtoralis.ſalua ſua canoni
ca.ſ̃.de deci.qm̃ .de qua no.ſ̃.e.extra.veniẽs.& c.ea parte.iii.& hoc
verũ eſt niſi ↄ̃ ep̃m ſit prçſcriptũ.ſ̃.de præſcrip.olim. & c.auditis.
¶[Perpetuũ].iij.pars.[Silẽtiũ].ſi.ſ̃.de ↄceſ.ꝑbẽ.extra.qa in cunctis.
in fi.vbi de hoc.[Imponẽdo].ſed & nos harũ nouarũ ↄſtitutionũ
lectioni,& gloſſis,ex quo cũ intendebamus cũ auxilio Dei,vt cũ
quę fuerimus ad præſens finẽ imponimus.Tu aũt legẽs & ſtudio
ſus caueas,ꝙ ex his,q̃ in ſuperioribus ſcripta fuerũt,nihil negligas
mandãs memorię.qđ no.ſ̃.de homici.extra.pro humani.§.j.ver.
vt excuſſo. nec mireris,ſi aliquas nouas decretales allegatas in ap
paratu iſto,& nõ apparatas,nec hic ſcriptas inueneris,qa nõ ꝑue-
nerãt ad nos dũ gloſſaremus,ſed poſt apparatũ cõpletũ,vnde &
poſtea ibidẽ interſeruimus allegãdo.Caue ẽt,ꝙ in ſtudio tuo re-
4 ctã intẽtionẽ hẽas,vt ↄſeq valeas bonũ finẽ, nã licet ƒm.B.† Quĩ
q; ſint ĩtẽtiões,quare hoĩes legũᷣ,tres malę,& duę bonę, & fines
earũ cõſiles,vt no.ſ̃.ĩ ꝓęmio Sũmę.§.qs finis.tñ ſeptẽ ꝑñt eẽ,qua
rũ duæ ſp bonę,& duæ ſp malæ,& tres ĩdifferẽtes.Duę ſp malę in
tẽtiões,quare hõ legit,sũt hæ,ſtudet hõ,& diſcit,vt ędificeᷣ,& ędifi
cet,& ſicut is,q ſtudet ĩ arte mathematica ſine aſpiratiõe.ſ.diuina
tiõis & ſortilegii,nã cũ aſpiratiõe ſignificãt quadriuiũ. Vñ verſus.
Scire facit,matheſis ſed diuinare mateſis.
Hoc nõ põt hr̃i bona intentio,ex quo ſcĩa eſt dãnata.ſ̃.de iureiu.
5 & ſi Chriſtus.§.q̃dã.& iõ harũ duarũ intẽtionũ finis † vnus eſt &
ſp malus.ſ.irã Dei in ꝑñti & pœna eterna in futuro, vt patet.26.
q.ſi.ñ licet.& c.ſeq.vſq; ĩ fi.Duę ſp bonę sũt hę vt hõ edificeᷣ hic
finis ẽ prudẽtia ƒm.B.vt hõ ædificet finis ẽ charitas.ƒm.B.& licet
hę duę intẽtiones poſſint hr̃e locũ in qualibet ſcĩa nõ dãnata tñ
quo ad theologicã legẽ & canonicã ſpãliter locũ hñt. ſ̃.de mag.
ſup ſpecła.ſ̃.de eta.& qũali.cũ ſit ars artiũ. Tres indifferẽtes inten
tiones ſunt hæ, vt hõ ſciat.hoc finis eſt ſupbia.ƒm. B.Verũ eſt,ſi
malã intẽtionẽ hẽat,ſi aũt bonã ędificatio, vt ſciatur hic finis ẽ,
vanagloria.ƒm.B.Verũ eſt,ſi malã intẽtionẽ hẽat, ſi aũt bonam,
laus Dei.Vñ Matthę.v.Sic luceat lux vr̃a coram hoĩbus&c.vt lu
cretur. hic finis eſt auãritia.ƒm.B.Verũ eſt.ſi malã intentionem
6 heat,ſi aũt bonã † gr̃a in ꝑñti,& gł̃ia in futuro, quarũ primã dat
dñs,qbus placet,ſingulis ꝓut vult diuidẽdo & qui primam tenet,
7 nec ipſam abiicit ſecurus eſt de ſcđa, qa ƒm pſal.† Qui dat gr̃am,
dabit & gł̃iam Ieſus Chriſtus dñs noſter,qui cum patre & ſpiritu
ſancto viuit,& regnat Deus per infinita ſęcula ſęculorũ. Amen.

FINIS